[illegible]

Martius.

...um Iesu ... m.

... & Mari... Oratio.

... Ioseph ...

...sponsi, quæsumus D... , me-

...r: vt quod possi... nostra non

...nobis interc...one donetur. Qui

...nas.

...edi... Abbatis. Oratio.

...s, quæsumus Domine, beati Be-

...atis commendet: vt quod nostris

...lemus, eius patrocinio assequa-

...inum nostrum.

...nuntiatione Dominica. Oratio.

...qui de beatæ Mariæ Virginis vte-

...Verbum tuum, Angelo nuntiante,

...nem suscipere voluisti: præsta sup-

...s: vt qui vere eam Genitricem Dei

...ius apud te intercessionibus adiuue-

...undem Dominum nostrum.

A P R I L ...

...isci de Pau...

...humiliu...

...s, qui nos beati ... pontificis ..., vt

S. Greg...

...saper..., sed tib... humil...

praua despicie... que ...

ra exerceat ch... per Dominum.

16 S. Martialis Episcopi & Confess.

OMnipotens sempiterne Deus, qui be... Martialem confessorem tuum Eccle... sanctæ præesse voluisti: quęsumus, vt ... fragantibus meri... pietatis tuę gratiam ... ris. Per Dominu...

16 SS. Quiri... & Iulittę martyrum ...

DEus, qui ... concedis sanctorum m... rum tu...m Quirici & Iulittę na... colere: da no...n ęterna beatitudine de ... societate ga...re. Per Dominum.

18 SS. M... & Marcelli... martyr...

PRęsta ...umus omnipotens Deus: ... m ma... rum tuorum M... sanc... nata...a colimus, à cu... Marcel... ...rum intercessior... immin... ...minum.

SS. Geruasij & Protasij mar...

Deus, qui nos annua sanctoru... ...rum Geruasij & Protasij ... concede propitius ...

...ab...

Ecclesiastice ꝛ Tripartite hy-
storie: Insignia primitiue eccle
sie virorum gesta feliciter
complectentis: li-
bri duode-
cim.

Auctoribus grecis. Theoderico. Sozomeno. Socrate.

Traductore. Latino Epiphanio.

Auspicante. Cassiodoro Senatore.

¶ Ecclesiastice triparti-
te hystorie cunctis christianis valde necessa
rie: in qua narrant̃ gesta ⁊ dicta deuotorũ vi
roꝝ / qui floruerũt in primitiua ecclesia ⁊ his
contrariorũ vsqꝫ ad tẽpora Theodosij iunio
ris liber primus incipit feliciter.

Capitulum Primum.

Junt antiqs principib
diligentie studiũ fuisse. vt
eis amatores quidem or
namentorũ. purpurã at-
qꝫ coronã ⁊ his similia ꝑ-
pararẽt. libroꝝ ꝟo habẽ
tes intentionẽ circa quas
dã fabulas occupati cõscriptiões agerẽt que
audientiũ corda mulcerẽt. Porro bella sectã-
tes vt sagittã oportune dirigerent. bestiã pro
sternerẽt. lanceam bene iacularent̃. aut equũ
decẽter ascenderẽt. Prestabant̃ enĩ singuli re
galib eorũ studentes rebus illis q̃ forẽt gra
tissima dominãti. Alius itaqꝫ lapides ꝓcio-
sos difficilime compertos offerebat. alter tin
cturã purpure clariorẽ. plurimi poemata aut
diuersas cõscriptiones insinuabãt. alius bo
na singula: aut optimũ armoꝝ ꝓdebat vsũ
Maxima ꝟo ⁊ imperialis putabat̃ hui' po
pularis ꝟtutis pars illa. ad quã tũc amantis
intẽtio declinabat. de pietate aũt q̃ est ver' im
perij ornatus. nulli studiose quodãmodo ser
mo fuit Sed tu potẽtissime theodosi (vt com
pletiue dicã) cũctã superasti (deo iuuãte) vir
tutẽ. Purpura q̃dẽ ⁊ corona q̃ videris ꝓpter
inspiciẽtes: qr est maiestatis signũ circũdari.
pietatẽ tibi ⁊ clementiã intrinsecus sp enutri
uit. Unde ꝯscriptores ⁊ ꝑfecti ac reliqui sub
iectoꝝ circa te tuosqꝫ laborant actus. Decer
tator aũt positus iudex qꝫ libroꝝ. nõ camera-
to eloquio caperis. aut qualibet figura furtũ
patens veritatis. sed ꝑfecte metiris vtrũqꝫ
sermonẽ / propriũ aptans cause figurã quoqꝫ
dictionis. ⁊ ptes ⁊ ordinẽ ⁊ cõgruentiã ⁊ elo
quiũ. ⁊ cõpositiões ⁊ collectiones ⁊ sensum ⁊
hystoriã profunde discutiẽs. Cõpensas aũt
recitãtib ⁊ tuo iudicio ⁊ fauorib oportunis.
necnõ aureis imaginib ⁊ positiõe simulacro
rũ ⁊ donis ⁊ honorib vniuersis Qualẽ ve-
ro te circa recitãtes ꝓbes: tales dudũ fuerũt
iudices circa dulciloquium homerũ. aut ale-
uas circa simonidẽ. aut ⁊ dyonisius sicilie tirã
nus circa platonẽ socratis discipulũ aut phi
lippus macedo circa theopompum hystorio
graphũ. aut seuer' cesar circa appianũ: q̃ me-
tris pisciũ genera ⁊ captiones naturasqꝫ nar
rauit. Crete siquidẽ mille nũmismata carmi
ne cõpensantes homerico. ⁊ tanq̃ de excellẽ
tissima largitate gloriantes. mihi publica sta
tua munera cõscripserũt. Aleuas aũt ⁊ dyo-
nisius ⁊ philippus nequaq̃ animo ꝑiores fue-
re cretensib. de supba se republica ꝑhiaqꝫ ia
ctantib. q̃ velociter illorũ statuã imitari po-
tuerãt: nisi opere fuissent minores in munere
Seuerus aũt pro metrico poemate ꝓuersuz
vno aureo donãs appianũ tantũ ꝓbuit de lar
gitate miraculũ. vt aurea carmina appiani ha
cten' apud plurimos noient̃. Hec dona fue
rũt olim amantiũ litteras ⁊ doctrinã. Tu ꝟo
potentissime principũ nulli priorũ excellẽtia
minor inueniris. largitatib tuis circa dictio
nes exhibitis. Sed mihi videris non incon
grue talia facere. Nam enĩ cũ omes virtuti-
bus euiceris studiose ad crementũ semꝑ que
tua sunt euehis: quã hystoriã rerum olim ge-
starũ apud romanos ⁊ grecos integerrie co-
gnouisti. Aiunt etenĩ te ꝑ diẽ quidez exercere
armis ⁊ corpore subiectorũqꝫ negocia disce-
ptare. iudicare simul ⁊ agere. modo seorsum.
modo cõmuniter q̃ sunt agenda cõsiderare.
noctibusqꝫ libris incũbere. Fert̃ autẽ tibi ad
eorũ scientiã ministrare candelabrũ arte me-
chanica factũ. ⁊ sponte fundẽs oleũ in lucer
nã: vt nullus circa regalia cõstitut' in labori
bus tuis cogatur affligi. ⁊ nature vim faciat
somno repugnans. Sic q̃dẽ clemẽs ⁊ mã-
suetus circa ꝓximos. ⁊ circa oẽs existis cele-
stem regẽ tuũ imitando patronũ. cui gratuz
est sup iustos ⁊ iniustos pluere: ⁊ solem facere
oriri. ⁊ alia simil' inuidia recedẽte largiri. Per
multã vero doctrinã audio te etiã lapidũ sci-
re naturas. potestatesqꝫ radicũ. effectusqꝫ cu-
rarũ. non minus salomone dauid filio. ma-
gis autẽ pollere ꝟtutibus. Jlle siquidẽ fact'
libidinis seru'. pietatem nõ custodiuit ad ter
minũ. que illi cã fuerat honoꝝ ⁊ sapientie. tu
vero o potẽtissime negligenter abijciẽs ratio
nẽ. videris nõ solũ hominib iuste: sed etiam
corꝑis ⁊ aĩe passionib imꝑare. Si aũt opor-
tet ⁊ hoc dici audio te etiã totius cibi ⁊ potu
li desideria sꝑare. ⁊ neqꝫ poma dulcia. ⁊ ne
qꝫ aliud quicq̃ appetere: nisi q̃tũ ad tactũ cõ-
uenit ⁊ solũmodo sapori ꝯgruerit. ꝓmo in̄ be
nedicere oim creatorẽ. Situm ꝟo estũ et frig'
ferre ꝯsuet'. ꝗtidianis exercitatiõib iã ipam
cõtinẽtie putaris hĩc naturã. Dudũ siquidez

in pōto ciuitatē heracleā ab hercule noīatā vi
dere festinās ⁊ laborantē lōgo tpe sublevare
in estatꝫ ardore ꝑ bithimiā faciebas iter. So
le ꝟo circa diē mediū vehemēter vrēte vidēs
te quidā iter agentiū sudore multo. siml' ⁊ pul
uere squalentē. q̄si auxiliū ꝑstaturꝰ occurrēs
obtulit tibi poculū valde ꝑspicuū. ⁊ velut ra
dijs emicantē suauissimū in eū quendā potū
mittēs ⁊ aquā frigidā supfundens. Tu ꝟo o
potētissime sumens. laudasti q̄dem ꝓ sua ma
gnanimitate virum ⁊ largitate ꝓncipali post
paululū cumulasti. sꝫ cūctis militibꝫ ad illiꝰ
poculi claritatē nimis inhiātibꝫ ⁊ btificanti
bus q̄ eēt bibiturꝰ eū. rursus eū poculū red-
didisti ꝑcipiēs vt q̄ vellet vteret eo. Vn̄ mihi
videt̄ iuste tuis ꝟtutibꝫ superatū etiā alexan-
drū: de q̄ narrat̄ ab eis q̄ opa illiꝰ mirant̄: q̄a
ei dū ꝑ inaquosa loca ꝓperaret cū macedoni-
bus diligēs quidā miles aquā inuētiēs hau
sit ⁊ in galea obtulit ei. ille ꝟo nō bibit: sꝫ cor-
pus effudit. Ut ḡ absolute dicat̄. oīm priorū
ꝓncipū pricipiorē. si dici fas est. te vocare de-
bemꝰ ꝓm homerū. Alios eteni reges nihil di
gnū habuisse cōperimus. Alios aūt vna aut
duabꝫ rebus ornasse imperiū. tu aūt o sereuis-
sime oēs simul ꝟtutes amplectēs. vniuersos
dinoscerꝫ euicisse pietate. clemētia. fortitudīe.
castitate. iusticia. largitate. atꝫ magnanimita
te. dignitate impiali ꝯueniēte. Sine sanguie
aūt ⁊ purū a cede. sup oīm priscorū. tuū cūcti
gl'iant̄ imperiū. Res studiosas cū delectatiōe
subiectos ꝑcipis edoceri. fauorē q̄qꝫ ⁊ reue-
rentiā circa [illegible] amorē ⁊ cōmunem vtilitatē
cunctos ostēdere. Quapropter hoꝝ oīm cā ne
cessariū videt̄ mihi ecclīasticā hystoriā cōscri
bēti. te ꝓmitus alloq̄. Cui nanqꝫ hoc potius
asscribā. multorū ac venerabiliū ꝟtutes vtiqꝫ
narraturꝰ ⁊ ea q̄ circa catholicā ecclīam pro
uenerūt. vel ꝑ q̄ntas ipsa trāsiens tēpestates.
ad tuos parentūqꝫ tuoꝝ portꝰ accesserit. Age
nūc oīa sciens. oēmqꝫ ꝟtutē habēs. ⁊ ꝑcipue
pietatē: quā principē esse sapiētie sermo diui-
nus docet. Suscipe a me hanc scripturā ⁊ li
bent̄ examina tuēqꝫ integritatꝫ adiectiones ⁊
detractiōes adhibēs tuis eā laboribꝫ purga.
Indubitant̄ eīm quodcūqꝫ tibi placuerit vti
le legētibꝫ clariūqꝫ videbit̄. nec q̄libet repꝓhen-
det qđ tu probaueris. Procedit aūt mea cōscri
ptio a tercio cōsulatu crispi ⁊ cōstantini cesa-
rū vsqꝫ ad septimūdecimū annū. visumqꝫ est
mihi bene se habere in nouē decisiōes opus
omne diuidere. Cōtinebit aūt tē primus ⁊ se-
cūdus tomꝰ ea que sub ꝓncipe cōstantino ec

clesie prouenerūt. tercius autē ⁊ quartus ea
q̄ sub eius filijs. quītus ⁊ sextus q̄ sub iulia-
no consobrino filiorum maximi cōstantini. et
iouiniano. necnō valentiano et valente gesta
noscunt̄. Septimꝰ aūt ⁊ octauus. nobis ape
riet tomus q̄ sub gratiano ⁊ valentiano fra-
tribꝫ acta sunt vsqꝫ ad tempora imperij iocū-
dissimi aui tui theodosij. quādo scꝫ vester cle
mentissime principū sacratissimꝰ pater archa
dius paterno succedēs impio vna cum pijssi
mo patruo tuo honorio romanū orbē guber
nare sortitus est. Nonū vero libro xp̄iano ac
venerabili vr̄o apici dedicaui. quē deus sem
piterne custodiat magnanimitate inconuerti-
bili. hostibꝫ preualentē ⁊ habentē sub pedibꝫ
vniuersos ⁊ ad filiorū filios piū imperiū di-
rigentē. annuente xp̄o cū quo deo ⁊ patri glo
ria vna cū sancto spū in secl'a seculoꝝ. Amen.

Capitulum Secunduz.

Cogitatio aliquando mihi prouenit.
Cur putas alijs quidē hominibꝫ ve
locior fuerit circa dei verbum fides.
hebrei autē incredibiles. cū ab initio diuina
mandata ꝑceperint etiaꝫ de christi ꝑsentia. et
quomō hec forent implēda anteqꝫ fierent di
dicerint per prophetas. Abrahā eteni prin-
ceps eorū generis ⁊ circūcisionis existens: in
spector ⁊ cōtiuus filij dei esse ꝓmeruit. Ysaac
eius filius imitatione sacrificij honoratꝰ est
typo crucis a patre vinctus ⁊ oblatus altari:
sicut cōtigit ⁊ in christi passione: vt aiunt qui
scripturas sacras integerrime collegerūt. Ja
cob autē expectationē gentiū in eo nūc existē
tem. necnō ⁊ tēpus quo venit ꝓnūciauit vbi
tunc ait deficere duces hebreorū ex genere iu
de principis tribꝫ eius. Significabat autem
principatū herodis. q̄ cum ydumeꝰ esset gene
re paterno. arabs autēꝫ a matre. cōmissa est ei
gens iudeoꝝ a senatu romano ⁊ cesare simul
augusto. Sed etiā quidā aliorū prophetarū
xp̄i generationē ꝑdicauerūt ⁊ illū sacrū ineffa
bilēqꝫ cōceptū: matrē post ꝑtū ꝟginē ꝑmanē
tē ⁊ genꝰ ⁊ patriā. alij ꝟo passionē ⁊ resurre-
ctionē a mortuis ⁊ ascēsionē in celos ⁊ euētū
singularū ꝑsignauerūt rerū. Sꝫ hec q̄deꝫ eos
ignorasse scire poterit. q̄ sacris litteris incum-
bit. Josephus aūt matathie filius atqꝫ sacer
dos vir apud iudeos nobilissimus: necnon
apud romanos dignissimꝰ erit testis de veri-
tate xp̄i. Vocare eū virum nō audet tanqꝫ fa
ctorē insigniū operū. magistrūqꝫ sermonū ve
raciū. Xp̄m ꝟo aperte noiat. ⁊ pena crucꝫ adiu-

dicatū. ⁊ tercia diue apparuisse viuū. et alia in-
finita miracula de eo a ꝓphetis sctīs nō igno-
rat esse pdicta. sed etiā multos tūc extitisse q̄s
elegit grecos atq̄ iudeos ⁊ permanere in ei⁹
dilectione. atq̄ gentē ab eo noīatam nequaq̄
defecisse testat̄. Et mihi videt̄ quoniā hec re-
ferens q̄si clamare videt̄ operib⁹ deū esse chri-
stum. rerū q̄ppe miraculis obstupescens. Cū
aūt hoc dixisset. etiā ipse medi⁹ transcurrit. in
nullo tn̄ cōtradicens credentib⁹ in eū potius-
q̄ consentiens. Hec ḡ cogitanti mihi digne
mirabile visū ē. hebreos etiā ante alios ho
mines ad xp̄ianitatē nō potuisse cōuinci. Nā
licet sibilla ⁊ alia responsa apud gentiles ea q̄
in xp̄o erant ventura pdixerit. non tn̄ ob hoc
oēs greci de incredulitate culpādi sūt. Pau-
ci tn̄ qui videbant̄ eruditiores pcipue hmōi
ꝓphetias intellexerūt plerūq̄ meretrices exi-
stētes ⁊ diserciorib⁹ v̄bis prolatas ad ꝓplm.
Erat itaq̄ sic mihi videt̄ supne ꝓuidentie. vt
ad ꝯcordiā futuroꝝ nō solū ꝓpriis ꝓphetie ve
tura cōmittere. sed etiā ex pte gentib⁹. veluti si
q̄s melodie ꝯpositor ꝓpt̄ vtilitatē pegrini so-
ni alias cordas plectro discurrat. an sup eas
q̄ sūt alias adiiciat. Hebrei siq̄dem plurib⁹ et
manifestiorib⁹ ꝓphetiis vincētes. in pn̄tia xp̄i
minores sunt inuēti q̄ꝫ greci. Sed neq̄ h̄ ex-
tra rationē videbit̄. cur ex aliis gentib⁹ tn̄ ec-
clesia crediderit. Primū quidē qm̄ deo gratū
est. ex miraclis nasci mutatiōes in diuis mari
misq̄ negociis. Deinde q̄ nō sortuitis v̄tuti
bus p̄sulū ei⁹ ab initio despata reperit̄ esse re-
ligio. Nam licz linguā ab elocutione aut pul
chritudinē sermōis disertā nō habuerint. ne
q̄ v̄bis ⁊ approbatiōib⁹ phicis vterentur. ad
suadendū tn̄ non ob hoc min⁹ studiū fuit eis
sed exuti substātiis. ⁊ bona ꝓpria ꝯtēpnētes. ⁊
velut in aliis corpib⁹ pluria pessimaq̄ tormē
ta suscipientes. ⁊ neq̄ ciuitatū ꝓplis submissi.
neq̄ iudicū blandimētis illecti. neq̄ terrori-
bus forte deterriti. clarū fecerūt vniuersis q̄
pmiis hmōi certamia sustinerēt. Quapropt̄
neq̄ suasiōe verboꝝ opus erat. dū p domos
⁊ ciuitates ad credendū res ipse cōpellerent:
que nequaq̄ primitus videbant̄ audire.

Capitulum Tercium.

Anta ḡ diuīa ⁊ mirabili mutatiōe in or
be facta. ita vt ꝑor religio ⁊ leges patrie
spernerent̄. crudele nimis erat calidoniū qui
de apzū ⁊ machoniū thauꝝ ⁊ alia silia p pro
uincias ⁊ ciuitates facta. aut fabulis diminu-
gata tāto nobilitari studio vt multi grecoꝝ ⁊
ꝓbatissimi ꝯscriptores circa talia laborassent
scribēdi hn̄tes ingeniū. De ꝯo vim mee nō
inferre nature ⁊ hystorie eccl̄iastice gesta nar
rare. Reor em̄ qm̄ argumēto rei hui⁹ non ab
homib⁹ instituto cōscriptor q̄q̄ inopinabili
ter apparebit nō inops deo. Uisus sum e teni
pmo quidē hoc opus ab origine mūdi dige-
rere. sed cōsiderās qm̄ ⁊ alii talia fecerūt vsq̄
ad tp̄us suū vel clemēs ⁊ egesipus viri sapiē
tissimi successionē sequentes aploꝝ. Affrica
nusq̄ cōscriptor ⁊ Eusebius cognoīe pāphi
li vir in diuinis scripturis ⁊ grecorū poetis at
q̄ rethorib⁹ ꝑscrutator eruditissim⁹ / tunc er-
go q̄cunq̄ in ecclesiis cōtigerūt post xp̄i ascē
sionē in celos vsq̄ ad licinij deiectionem col
ligens. redegi in duob⁹ libris. nūc aūt fauen
te deo que postea ꝓuenerūt apire temptabo.
Quo circa memorabo causas q̄bus interfui
⁊ a sciētib⁹ aut cōtemplantib⁹ eas audiui. taz
in nr̄a q̄ꝫ ante nr̄am generationē gestas. Ce
terorū v̄o explanabo noticiā ex legib⁹ positis
causa religionis ⁊ ex cōsiliis p tp̄a cōstitutis:
ac nouitatib⁹ factis. ⁊ impialib⁹ et sacerdotū
ep̄lis. quarū alie q̄dē hacten⁹ in pallaciis ec-
clesiisq̄ custodiunt̄. alie v̄o passim apud di-
ligētes inueniunt̄ quarundā rōne poti⁹ com
plecti. in hoc ope melius approbaui ꝓpter ma
gnitudinē lcōnis. vt sensus eaꝝ breuiter indi
cet̄: nisi forte quedā venire possint in dubiū.
p quib⁹ apud multos est diuersa snīa. Tunc
em̄ si quālibet scripturā inuenire potuero ꝓ-
pter probatiōnē veritatis: eā ponere nō omit
to. Ut aūt nullus ignoratiōe [illegible] accuset mē
dacē esse cōscriptionē contrarias legēdo for-
san ep̄las. sciendū est qm̄ occasione dogma-
tis arriani eoꝝ qui postea sunt oborti. discor
dantes inter alterutros p̄sules eccl̄iaꝝ. singu
li de quib⁹ studebāt suis cōsectatorib⁹ scribe-
bāt. ⁊ p cōcilia cōgregan decernebāt q̄ vellēt.
⁊ sibi cōtraria sapientes p absentiā se sepe dā
nabant. ⁊ p tēpora pncipes ac proceres eorū
qua poterāt virtute flectebant ⁊ sibimet vna
nimes fecerūt. vt eorū cōsensu recte colere pu
tarent̄. Alii siquidē istis. alii fauētes illis col
lectionē fecerūt epistolarū pro heresi propria
directaꝝ. ⁊ eas sibi cōtrarias dimiserūt. Por
ro nobis difficile valde fuit. vt inuenire mus
oīa que de talib⁹ prouenerūt. Quia v̄o preci
pua cura veritatis habēda est ꝓpter hystorie
puritatē mihi necessariū visum est etiam lit-
teras hmōi vt fuit possibile ꝑscrutari. Si igi
tur etiā seditiones ecclesiasticas inter alteru
tros gestas de p̄sulatu vel honore primatus

p̄prie herescos explanauero. nō graue aut male voluntatis esse videat. Primo vt dictū est. cōscriptorē oīa decet veritati postponere. deinde dogma ecclie catholice declarare Q. d. s. inuenit sepe quidē a duersariorū insidijs impeditū. ꝛ tanq̄ diuinū roboratū in propria mansisse virtute. ꝛ vniuersas ecclesias et ꝑplos ad suā traxisse veritatē. Cū itaq̄ vellē. si m̄ liceret ea sola cōscribere q̄ ad meā noticiā videbant puenisse de ecclia in romano impio cōstituta. placuit tamē q̄ntum voluero. vt etiam apud p̄sas ꝛ barbaros q̄ sunt gesta de religione cōscribam. Nō autē absurdū erit ab hystoria ecclīastica si in hoc ope etiam illi referā q̄ quondā patres ac p̄ceptores fuerūt monachorū. aut q̄ post eos p successiones viles visi sunt. sicut audiuim⁹ Nō nos ingrati esse videbimur taciturnitati tradētes virtutē eorū. nec exortes erūt hui⁹ hystorie. q̄ tante philosophie exēpla reliq̄rūt. q̄bus vtentes posteri beatissimo ꝛ felicissimo fine potient. Sed hec q̄dem sermo procedēs. vt potuerit obseruabit. Cōuertar nūc ad narrationē rerū. cooperatorē inuocās deū. Hinc enī habebit scriptura principium.

Capitulum. Quartum.

Rispo ꝛ cōstantino cesarib⁹ atq̄ consulib⁹. romane q̄dem ecclie siluester p̄sidebat. alexandrine aūt allegat. Hierosolymoꝝ macharius. Anthioch[illegible] p̄o q̄ est apud orientez post [illegible]onum quisq̄ suū ordinat⁹ p̄secutionibus. s. prohibentib⁹. nō longo post tpe: hij qui in nicea electi sunt ammirātes eustachiū dignū approbauerūt sede apostolica p̄sidere. ꝛ cū esset epus vicine borre. cū in anthiochiā transtulerūt. Tūc ergo xp̄iani orientales q̄dez vsq̄ ad terminos egypti circa libiā cōmorantes. nō presumebāt aperte in ecclīas cōuenire. cū licinius fauorē quē in eos habuerat pmutasset. sed neq̄ p occidentē bellandici vel macedones ꝛ illirij licenter in religione durabant. pter constantinū. q̄ princeps erat in his p̄tibus romanorū. Huic enī viro ꝛ alia quidē plurima postea prouenisse p̄cepimus. q̄bus flexus est xp̄ianoꝝ dogma venerari. p̄cipue tū signum qđ ei diuinu⁹ est ostensum.

Socrates.

T q̄m ad hec venim⁹ paulo latius aliq̄d referam⁹. Cū dyoclecianus ꝛ maximian⁹ herculius p̄uatā elegissent vitā ꝛ maximin⁹ galerius: q cum eis imparauerat tenēs italiā duos cesares fecisset: maximinū in oriēte. seuerū in italia. tūc constantin⁹ in britania p̄re mortuo ordinat imp̄ator p̄mo anno. cc. lxxj. olimpiadis. s. xxvij. die iulij mēsis. rome p̄o a p̄torianis militib⁹ maxenti⁹ maximiani herculij filius instituit imp̄ator. Hinc ei⁹ pater imperandi cupidine voluit filiū regno puare. qđ facere nequit. Post hec aūt tharso cilicie morit. Porro seuerus rome cōtra maxētiū venit. ꝛ militū proditiōe p̄empt⁹ est. Maximin⁹ aūt galeri⁹ institutus p liciniū augustū morit. Proinde maxentius rome velut tirannus habebat. adulteria impudent exercēs. et earū viros occidēs. Quē volēs cōstantin⁹ opprimere ꝛ romanos a cladib⁹ liberare cogitabat quē in bello deū h̄ret auxilio. sciens nihil prodesse deos: q̄s dyoclecianus venerabat ꝛ q̄ potius ei⁹ pater paganoꝝ cōtempta religione feliciter adduxisset.

H is ergo sollicitudinib⁹ cōstitut⁹ in somnio vidit crucis signū celo splendide collocatū. Mirantiq̄ visionez astiterunt angeli dicētes. O cōstantine in hoc vinces. Fert aūt ꝛ ip̄m xp̄m apparuisse ei signūq̄ mōstrasse crucis ac p̄cepisse vt figurā similē faceret ꝛ in p̄lijs auxiliū hoc h̄ret. quo victorie iura cōquireret. Eusebi⁹ itaq̄ pamphili ab imperatore audisse se refert. q circa meridiē declinante iā sole cruc signū ex lumie factū ꝛ scripturā cōsertā ei dicentē. in hoc vinces vidisse ipse ꝛ milites: q̄ cū eo tūc essent. p̄genti nanq̄ aliquo cū exercitu. hoc inq̄t ei miraculum est ostensum. Dumq̄ cogitaret q̄d esset. nox superuenit. et dormiēti xp̄us apparuit cū signo qđ vidit i celo. iussitq̄ vt fieret ei⁹ signi figuratio que foret auxiliū in preliorū cōgressionib⁹.

Capitulum Quintum.

Uncq̄ iā nō opus esset interp̄te. sed apte imp̄atori mōstratū fuisset q̄d de deo credere conueniret/ mox die facta sacerdotes xp̄i cōuocās. de dogmate cōsulebat. At illi sacros libros offerentes de xp̄o loq̄bant suaq̄ dicta ex p̄pheticis cōprobabāt. Signū vero qđ apparuerat ei dicebant tropheū esse victorie aduersus infernū. quā victoriā ascendēs in celos egit xp̄us. crucifixus ꝛ mortu⁹ ꝛ tercia die resurgēs. fm q̄ sperandū esse dixerūt quia post hui⁹ vite terminū circa finez seculi p̄ntis. oēs hoīes resurgant ꝛ immortales existant. alij quidē ad p̄mia rerū quib⁹ bn̄ vixerūt. alij ad supplicia: eo q ab eis mala sint gesta. Esse tū etiā in delicijs que cōmittunt hic

occasionē salutis purificationēq; pctī nōdū
iniciatis q̄dem baptismatꝫ adeptionē fm ec=
clesiasticā legē. iniciatis aūt custodiā ne delin
quāt. sed q̄a hoc agere oīno paucoꝝ scīorūq;
viroꝝ est. docebāt quoq; purificationē secū
dā ex pñia constitutā. clementē eñ esse deū. et
veniā tribuere delinq̄ntibꝫ. si penitentiā agē=
tes studeant eā operibꝫ roborare. Hec sacer=
dotibꝫ explanātibꝫ impatori. ꝓphetias de cri=
sto ita promissas. iussit viros eruditos ex au=
ro ꝛ lapidibꝫ p̄ciosis in vexillū crucis trāsfor
mare signū qđ labarū vocabatur. Hoc eñ si
gnū bellicū inter alia p̄ciosius erat eo ꝙ im=
peratorē p̄cederet. ꝛ adorari eū a militibꝫ mo
ris esset. Unde p̄cipue cōstantinū reor nobi=
lissimū dec⁹ imperij romani in signū mutas=
se crucis: vt frequēti visiōe atq; cura desuesce
rēt a priori more subiecti. ꝛ eū solū arbitrarent
deū quē coleret impator. vl' quo duce atq; au
xiliatore vterent aduersus hostes. Semp eñ
hoc signū ꝓponebant ante ordines vniuersos.
qđ maxime laborantibꝫ aciebꝫ in p̄lijs adesse
p̄cipiebat. Cōstituit itaq; certos signiferos:
q̄ in eo laborarēt. quoꝝ opus erat vt vicibus
humeris eū veherēt ꝛ oēs acies ita lustrarent
Fert eñ ꝙ aliq̄n quidā ferēs hoc signū repē=
te hostibꝫ inuadētibꝫ expauisset. dedissetq; il=
lud alteri deuehendū. Cunq; se de p̄lio sub=
traxisset. et iacula declinasset: subito pcussus
interijt. ille vero q̄ sacrū cepit tropheū multisq;
se iaculātibꝫ pmāsit illesus. Mirabilit eñ di
uina regēte v̄tute. sagitte hostiū figebant in
signo. a signifero aūt inter pcula prīn⁹ euo=
labāt. dr̄ autē. neq; aliū vnq̄ huī⁹ signi mini
strū vt solet in bello vulnere mortuū. aut cla=
dē captiuitatis perpessum.

Socrates.

Ongressus ḡ circa pontē moluiū vicit:
in flumie necato maxētio. Erat eñ an=
nus septimus imperij cōstantini. Inter hec
dyocletianus salone defunctus est.

Capitulum Sextum.

On aūt ignoro ꝙ greci referūt cōstanti
nū: eo ꝙ aliq̄s genere proximos occidis
set. ꝛ cooperator extitisset in nece filij sui cris=
pi pñia ductū de purificatiōe cōsuluisse phm
sopatrū: q̄ tēpore illo p̄erat in sede plotini illū
q; rñdisse nullā esse in hmōi delictis purgati
onē. cōstantinū vero hac iurisdictione turbatū
inuenisse ep̄os q̄ pñia seu baptismate promit
terent eū ab vniuerso posse purgari delicto:
tūc gauisum in illis q̄ dixerāt qđ volebat. ad
miratū dogma factūq; deinde xp̄ianū ad suē
similitudinē deduxisse subiectos. mihi aūt vi
dent hec ficta ab eis q̄ studēt religioni xp̄ia=
ne detrahere. Crispus etenī ꝓpter quē dicūt
cōstantinū eguisse purgationē. xx. anno im=
perij paterni defunctus est. Qui cū adhuc vi
ueret multas cū eo pro xp̄ianis posuit leges.
Scđo quippe loco honorat⁹ imperij ꝛ cesar
existens. sicut etiā nūc p̄ncipiū noīa ꝛ tēpora
legibꝫ subiecta testant. Sopatrum vero nō est
credibile ad colloquiū constantini venire po
tuisse in sola occeani circa renū parte regna=
turus. ꝓpter cōtentionē vero cōtra maxentium
habitā degebat in ytalia. Tūc romana respu
blica turbabat ꝛ non erat facile: vt et britanij
gallij cōuenirent cū illis tūc. apud quos con
stat xp̄iana cōstantinū religione pticipatū: ni
si dū contra maxentiū castra metaret ꝛ trāsi=
ret ad romā. Testes aūt hoꝝ sunt rursus tpa
ꝛ leges q̄s pro religiōe sanxit. Ut aūt cōceda
mus facile potuisse p̄ncipē loq̄ sopatro. aut p
ep̄lam suā cōsuluisse ꝓ quibꝫ vellet. nō est n̄i
verisile ignorasse phm. q̄a hercules alcmene
purgat⁹ athenis est post filij necē in ceterꝫ sa
cris. ꝛ ꝙ post iphiti necē pegrinū ꝛ amicū in
iuste gemit. Cum ḡ greci in hmōi delictꝫ pur
gatiōes adnūcient. sufficiāt q̄ dicta sunt. ꝛ ac
cusent de mēdacio eos: qui sopatrū cōtraria
cōstantino rñdisse finxerūt. Nō eñ credo hec
ignorasse tunc nobilissimū apud grecos eru
ditione litterarum.

Capitulum Septimuz.

S:tur ecclīe sub regie cōstantini aucto
ritate agebāt. ꝛ q̄tidianis diebꝫ augē=
bant. fauēte ꝛ vnaīe p̄ncipe ac mult̄
eius bñficijs eleuate: q̄s etiā pri⁹ in cōcussas
dñs a pciculis turbisq; seruauit: Nā cū psecu
tiōes diuersas ecclīe in alio terraꝝ orbe pate=
rent. solus cōstantin⁹ cōstantini pr̄ licent xp̄i=
anis in sua cōsistere religione concessit. Deniq;
tale aliqđ eū miraculū memoria dignū egisse
cognoui. Is eñ pbare volēs q̄sdā in suo pal
latio xp̄ianos si boni ꝛ solidi essent viri. euo=
cās vniuersos p̄cepit dicens. vt si quidē veni
rēt ad sacrificandū. ꝛ eius colerēt deos q̄ cir=
ca eū eēnt ꝛ i suo sinodo pmanerēt. Si vero re
fugerēt egrederent de pallacio grās agentes
q̄ minime punirent. Cūq; in vtroq; apparuis
sent. alij q̄dem religiōis desertores. alij vero di
uina p̄ntibꝫ preponētes: deliberauit eos ami
cos ꝛ cōsiliarios. vti q̄ in melioribꝫ fideles cō
stantesq; pmanserāt. alios aūt velut effemi=

tus aduersatꝰ expulit a suo collo᷑o credens
cos nunq̄ circa principē deuotos fore: q̄ fue
rint dei sui sic paratissimi ꝓditores ⁊ ideo cō=
stantino adhuc sup̄stite nō videbat̄ contra le
gē quēpiā esse xp̄ianū apud eos: q̄ vltra in yta
liā. galliasq̄ ⁊ britaniā. ⁊ q̄ circa pireneū ha=
bitabāt mōtē. vsq̄ ad occeanū hesperiū. Cū
ꝟo cōstantinꝰ iuniorꝰ successisset imperiū poti⁹
res ecclie defloruerūt. Maxētio enī herculij
filio pempto. cū eius ꝑs cōstantino cessisset iā
licent̄ in religiōe vigebāt q̄ circa tyberim flu
uiū ⁊ eridanū: quē padū ꝓuinciales appellāt:
cōmorabant̄. ⁊ q̄ circa aquilē cōmanebāt: in
quē sermo fert̄ aduectā nauigo argo. ⁊ ad tyr
renū pelagꝰ fuisse ꝑductam. Argo nauto enī
validū ventū declinātes. nō eodē nauigio in
regressione sunt vsi. sed trāscētes mare qḋ su=
per scitas est. ꝑ hec flumina venerūt ad termi
nos ytaloꝝ. ⁊ hic hyemātes cōdiderūt ciuita
tē q̄ nuncupat̄ emona. Estate ꝟo sup̄ueniēte
cooꝑantibꝫ eis ꝓuincialibꝫ fere q̄dringentos
stadios arte mechanica trahētes argo ꝑ ter=
rā ad fluuiū aquilē deduxerūt: q̄ ꝑmiscet̄ heri
dano. Heridanꝰ aūt fauces hꝫ in ytalicū ma
re. Post ꝑhiū itaq̄ cibale: dardanij ⁊ macedo
nes ⁊ q̄ circa histrū tūc morabant̄: necnon et
helias ⁊ illirioꝝ gens oīs sub cōstantinū re=
dacta est.

Capitulum Octauum.

Porro licinius hinc fatigatꝰ cum pri
us sectator fuisset dogmatis christia
ni m[...]ata volūtate plurimos sacer=
dotū in sue partis afflixit imperio. multos q̄
dem ⁊ alioꝝ p̄cipue tamē de collegio mili=
tari. Nimis enī erat xp̄ianis infensus ꝓpter
cōstantini bellū. estimās eū posse cōtristari ꝓ
pter calamitatē sue religiōis. simul̄ etiā arbitra
tus: q꜡ orarent ⁊ studerēt redigi sub illius so
lius impio. Sup̄ hec autē pugnaturꝰ denuo
cōtra cōstantinū. spem victorie habebat ꝑ di
uinationes ⁊ seductꝰ ab aliq̄bus ꝑmittentibꝫ
q꜡ bello vinceret cōstantinū in paganitatē cō
uersus est. Denicq̄ etiā greci dicūt tūc eū exq̄=
sitū diuinatiōꝫ mileti gemicq̄ appolinis eicq̄ cō
sulēti de bello r̄ndisse demoniū ꝑ os homeri.
O senex valde te iuuenes pug̃tores abfuāt
tuaq̄ vita soluta est. seuaq̄ te senectꝰ excipiet
Ex pluribꝫ g̃ rebꝫ visū est mihi dogma xp̄ia
noꝝ diuiā prouidētia cōstituisse. tātoq̄ ꝓcessis
se cremēto. maxie m̄ ex ꝑsecutiōe gentiliū. Fu
turo nāq̄ licinio perseq̄ ecclias in suo impio
cōstitutas. bellū in bithinia factū est. quo no
uissime pugnauerūt inter alterutros ipse ⁊ cō
stantinꝰ. tātoq̄ diuino suffragio iutus est cō
stantinus vt per terrā ⁊ per mare vinceret ini
micos ⁊ amissis licinius pedestribꝫ ⁊ naualı=
bus semetipm in nicomedia traderet. priua=
tusq̄ thessalonice aliquāto tp̄e ꝑmaneret ibi=
q̄ ꝑimeretur. Vir ergo ꝑmordijs imperij sui
ꝑlijs alijsq̄ rebꝫ valde ꝓuectus ⁊ sororis cō=
stantini nuptijs honoratus huiusmodi fine
defunctus est.

Capitulum Nonum.

Constantinus ĝ dum ad eū solū oīe
romanoꝝ venisset imperiū. edictis
publicis vsus est. vt orientales subie=
cti ipai de religionē colerēt xp̄i ⁊ diuinitati
ministrarēt. diuinitatē quippe crederet solā q̄
⁊ reuera esset ⁊ sufficient̄ haberet oīn tp̄e po
testatē. ⁊ q̄m qui talibꝫ studerent oīa bona eis
vbertie acciderent. ⁊ q̄cunq̄ aduersa putarēt
cū meliori potiꝰ spe fruerent̄. q̄ ꝟo circa deū
delinq̄rent. cōmunit̄ ⁊ seorsū in bellis ⁊ i pa
ce oīa difficilia ꝓuenirēt g̃ãsq̄ referēs. nō si
bimet arrogās adiecit meā legē dicens. q꜡ mi
nistrū oportunū eū hēe dignatꝰ fuerit deꝰ sui
cōsilij ⁊ a britanico mari vsq̄ ad loca oriētis
adduxit eū. q̄tenꝰ augeret̄ xp̄iana religio. ⁊ q̄
ꝓpter dei culturas durabilit̄ ꝑmāserūt in cō=
fessionibꝫ martyrij clarioribꝫ eiꝰ honoribꝫ ap
parerent. Hec itaq̄ cōcionatꝰ et alia m̄lta di
cēs: per q̄ credebat subiectos ad cultū religi=
onis adducere. infirma esse sanxiūt q̄ cōtra re
ligionē fuerāt cogitata vel gesta sub ꝑsecuto=
ribꝫ eccliaꝝ. remissionēq̄ cunctos hēc decre=
uit. q̄ ꝓpter cōfessionē xp̄i in insulis migrare
aut alibi ꝓpter volūtatē ꝓpriā cōmorari iussi
sunt. aut in metallis affligi. aut publicis ope
ribꝫ aut muliebribꝫ aut lanificij mīstrare. aut
dari curijs: cū curiales ꝑmitꝰ nō fuissent. eos
aūt q̄s infames fecerāt ab infamia relaxauit.
militia ꝟo a priuatos i sua volūtate reliq̄t. vtrū
esse in scemate q̄ fuerāt. an certe cū honorabi
li quiete liberāt vellent hēe vacationē. Cunq̄
oēs ad priorē libertatē. ⁊ consuetos honores
reuocasset etiā substātias reformauit vniuer=
sis. Si q̄ ꝟo morte dānati. suba q̄q̄ nudati. si
bi p̄cepit ꝓximis eoꝝ generis deferēdas here=
ditates. Nullo aūt hoꝝ extāte vnāquāq̄ ꝓui
cialē eccliā ad ius hereditatis accedere. ⁊ siue
apud ꝑuatū siue apud publicū de tali suba
esset aliqḋ restitueret. Eis aūt q̄ ex erario pu=
blico aliq̄d cōꝑauerāt aut donatiōes accepe=
rāt ꝟm possibilē decentēq̄ modū se prouide=

re pmisit. Hec ꝗ sicut dictū est impatori pla=
cuerūt ⁊ lege firmata sunt. insegniterq̧ oīa
decēti fine cōpleta. Xp̄iani ꝟo tunc oēs roma
norū dignitates amministrabant. ⁊ de cetero
cūctis sacrificare negabant. immolationibus
aut diuinationib; non erat locus. sed nec ydo
la dedicare aut celebritates paganas agere li
cebat. Plura ꝟo etiā per ciuitates gentiū de
antiq̄ consuetudine mutabant. Ab illo deni=
q̧ tpe apud egyptios nequaq̄ scōm priores
solēnitates in paganorū tēpla cubitus. sed in
ecclesias magis offert. quo significat cremen
tū aque iuliace. apud romanos aūt tūc pmū
monachoꝝ spectacula sunt remota. apō poe
meas ꝟo q̄ in libano ⁊ heliopoli cōmorātur.
fas vlteri⁹ nō fuit ꝟgines fornicari. anteq̄ le
gitimis iūgerent viris. nēpe post turpidinem
experimēti pmi nefande pmixtiōis. Scē ꝟo
dom⁹ q̄ magnitudinē videbant hēc sufficien
tē corrigebant. alie ꝟo cremēto augebant. ali
bi antē cum nō essent a fundamētis edificate
fulgebāt. Pecuniā ꝟo ex regijs thesauris im
perator affluenti⁹ impendebat. scribēs p sin=
gulas ciuitates epis ⁊ presidib; populi. vt sa
cerdotes sicut vellēt iuberēt. isti aūt iubenti=
bus obedirēt q̄ten⁹ cito pficeret opus. Letā
ti siquidē ei⁹ impio etiā religio valde florebat
⁊ intantū etiā post bellū cōtra Liciniū gestū
felicissim⁹ fuit in p̄lijs aduersus alienigenas
pparatis. vt etiā sarmatas vinceret ⁊ q̄ vocā=
tur gothi tūc nouissime causa gratie apud eū
federa celebrarent. Hec autē gens habitabat
q̄dem tunc trans fluuiū hystrū. Cūq̧ esset in
bellis pna et multitudine atq̧ magnitudine
corporū armis semp exercitata. alijs q̄dē bar
baris p̄ualēbat. solos antra romanos hēbat
sibimet repugnātes. Fert aūt hoc p̄lio demō
stratū Constantino p signa vel somnia q̄nta
dei prouidentia regeret. Qui cū superarent oīa
bella q̄ sub eo sunt gesta. velud repēsans xp̄o
in ei⁹ religionis studio magis magisq̧ ferue
bat. hāc solā fatēdaz ⁊ salutarē existimare sub
iectos iubēs. Terra ꝟo ex subiecta sibi ⁊ vna
quaq̧ ciuitate detrahēs. publico certū vecti=
gal ecclesijs puinctalib; atq̧ clero distribuit
⁊ donationē validā in perpetuū esse santiuit.
Assuescēs aūt milites vt sicut ipe deū colerēt
signo crucis eorū arma signabat. In regali=
bus quoq̧ oratoriū fabricatus. etiā taberna
culum ad instar ecclesie circūferebat: dum ad
uersus hostes castra metaret. quaten⁹ nec in
itinere degens ipse vel exercitus sacro lumīe
priuarent. quo deceret laudari deū ⁊ oratio=
nes offerri. Sequebant aūt pariter sacerdo
tes ⁊ dyaconi tabernaculo seruiētes. q̄ scōm
legem ecclesiasticam sacrorū ordines adim=
plebant. Ex illo autē romanorū cohortes q̄
nunc nūeri vocant singule fecerūt tabernacu
lum propriū ⁊ sacerdotes atq̧ dyaconos di=
stributos habebant. die ꝟo qui dominic⁹ ap
pellat quē hebrei primū vocant. greci aūt so=
li distribuūt. et qui ante septimum est santi=
unt a iudicijs alijsq̧ canis vniuersos habe=
re vocationē ⁊ in eo tantū orationib; occupa
ri. honorabat aūt dn̄icum diem: qꝛ in eo chri
stus resurrexit a mortuis. alium vero qꝛ in eo
fuerat crucifixus. Maximā nanq̧ culturā sa
cratissime crucis habebat. tā pro hijs q̄ ei p=
spere prouenerāt ei⁹ in auxilio in p̄lijs contra
aduersarios institutū. q̄z pro iudicio: qō ei di
uinitus pro ea videbat ostensuz. Deniq̧ sup
plicū crucis quod pmitus apud romanos
erat in vsu. lege prohibuit. in figuratiōib; au
tē solidorū ⁊ in imaginib; hoc signū iussit in
scribi semp ⁊ figurari ⁊ testant hacten⁹ eius
imagines hoc scemate decorate. In oībus si
quidē rebus. p̄cipue tñ in legis latiōib; stude
bat placare diuinitatē. Appet eñ valde fatu
as pmixtiōes ante eū non prohibitas. tñ fuis
se correctas. sicut ex ipsis quas posuit legib;
inuenit. sed nūc q̄ ad statum religionis ab eo
sanctita sunt pādere necessariū est. cū ptes esse
ecclesiastice videantur hystorie. Apud roma
nos du dū fuit lex a. xxv. anno nō hn̄tes vxo=
rē prohibens a puilegijs habentiū cōiuges.
sed ⁊ alia multa iubēs vt nihil de testamento
lucrarent. licet generꝭ proximitate [illegible]
q̄ ꝟo filios nō habuissent medietatē relictoꝝ
sibimet amittebāt. Posuerunt aūt has leges
antiq̄. volētes esse romā populosaz oēmq̧ ter
rā subiectā. ⁊ qꝛ nō multū añ has leges pluri
mos i ciuilib; bellis amiserāt. Uidēs igit im
pator idcirco male tractari eos. q̄ ppter deuz
ꝟginitati ⁊ sine liberꝭ esse studebāt. fatuū iudi
cauit diligētia ⁊ studio hominū videri. eorū
augeri gen⁹ cū natura semp supna distributi
one diminutionē suscipiat ⁊ augmentū ⁊ le=
gem populo pposuit vniuerso. q̄tinus equali
bus priuilegijs fruerent qui sine cōiugibus
⁊ liberis erant: quibus illi qui hec se habere
gaudebant. sed etiam amplius habere san=
ciunt eos qui in continentie virginitate de=
gebant. licentiā eis prebens masculis. femi=
nisq̧ licz etate minorib; testamentū facere cō
tra legē cōmunē. Omnes eñ bene cogitare iu
dicauit quoꝝ opus esset deū placare semper

et philosophie veraci vacare. Huius enim rei causa ⁊ antiqui romanorū licenter testari virgines vestales: etiā sexto etatis curriculo anno decreuerunt. Indiciū itaqꝫ maximū reuerentie pij principis circa religionē fuit. quia vbiqꝫ administrantiū sentētias imperfectas esse voluit ⁊ ad episcopos per appellationē refugiendū esse santiuit. si q̄ vellent ciuiles iudices refutare. firmā vero illorū sententiā iudicans. potioremqꝫ iudiciū aliorum. ⁊ tanqꝫ ab imperatore prolatā ab omnibꝫ obseruandā. ⁊ incōuertibiles esse terminos synodales. Illud quoqꝫ nos relinquere dignū nō est quod pro vtilitate sancitū est eorū q̄ in ecclesijs manu mittunt. cum ꝓpter subtilitatē legū etiā inuiti possessores difficultatē paterent circa dationē melioris libertatis quā ciuilitatē romanā vocāt. tres posuit leges decernēs oēs in ecclesijs manumissos sub testionio sacerdotū ꝑ hanc piam adinuentionē romana ciuilitate frui cuius iudiciū p̄sens etiam tēpus seruat. Nā moris erat de libertate leges scriptas in manumissionibꝫ ante poni. cōstantinus igit hanc sanc studēs in oibus honorare religionē. erat quippe ⁊ ꝑ semetipsam gl̄iosam et propter virtutē plurimorū tunc in ea pollentiū. Itaqꝫ ꝑsecutionibꝫ iā cessantibꝫ adhuc multi cōfessorū superstites ecclias exornabant vt fuit ozius cordube pōtifex ⁊ amphion epiphanie cilicie maximus. q̄ post machariū hierosolimorū tenuit p̄sulatū ⁊ pafunti⁹ egyptius per quē aiunt plurima miracula operatū deū demonesqꝫ subiec[...]. variarūqꝫ passionū cōdonasse [...]ates. Fuerūt aūt pafunti⁹ ⁊ maximus ex illis cōfessoribꝫ quos maximus imperator i metallis opa exercere dānauit. oculos eoꝝ dextros euellēs ⁊ sinistras suras incidens.

¶ De spiridione epō q̄ fures ligatos absoluit.

Secundū eos aūt fuisse ꝑcepimus spiridionē tremitūtis cipriorū epm: ad cui⁹ v̄tutē demōstrandā sufficere puto. q̄ hacten⁹ de eo seruat opinio. q̄nta ꝑ eū ꝫ diuino p̄sidio gesta sunt. Plura q̄dē nouere ꝓuinciales ego aūt q̄ ad nos valuerūt ꝑuenire nō taceā. Fuit enim iste rustic⁹ habēs vxorē et filios. sed nō ꝓpterea in rebꝫ diuinis inferior. Aiūt aūt ꝑ noctē venisse aliq̄n malignos viros ad caulas ouium ei⁹ ⁊ cū rapere niterent subito vinctos nullo ligāte fures: tūc illū die facta venientē inuenisse ligatos eos ⁊ soluisse q̄dē ab inuisibilibꝫ vinclis culpasse m̄ ⁊ dixisse. Cur fr̄es dum licuisset q̄ desideratis accipe elegistis pot⁹ ea rapere: ⁊ noctē ducere ingit infelicē: Tum miserat⁹ eoꝝ: magis aūt ad meliora eos crudiēs ait. Abite. hūc sumētes arietē. laborastis q̄ppe vigilijs ⁊ decet vos sine querimonijs recedere ab omnibus meis. Quod quidē quilibet iuste poterit admirari.

¶ De filia eius mortua que de sepulchro interroganti respondit.

Ibi loquun⁹ etiā illud apud filiā ei⁹ virginē nomie herenē quidā not⁹ eius speciē aliquā deposuerat: que sumens depositū sub terra recōdidit. vbi caute credidit custodiri. Contigit interea mori puellā nihil cōfessam patri. Venit hō depositū repetens: ignorante spiridione q̄d loqueret. Cunqꝫ in tota domo requisisset nec inueniret: flebat. capillosqꝫ vellebat: ⁊ mori vicinos esse videbat ille q̄ deposuerat. Hec spiridion fieri videns ⁊ cursim veniens ad sepulcrū vocauit noīe puellā. Qua respondēte de causa depositi req̄siuit. Et cū ab ea didicisset. reuersus ⁊ inueniens vbi puella significauerat. reddidit homini qđ petebat. Quoniā quidē ad hūc veni sermonē: non est incongruū etiā istud addicere. Mos erat huic spiridioni ex fructibꝫ qui nascebant ei. alios quidē pauperibꝫ erogare. alios autē gratis mutuari volentibꝫ. sed neqꝫ ꝑ se dabat. neqꝫ per se recipiebat. sed solū cubiculū demōstrabat inuitās petētes: vt q̄ntum opus haberēt tollerēt. ⁊ denuo reuocarēt q̄ntū se nouerāt abstulisse. Quidā v̄o dum mutuū ꝑcepisset. reuersus est post aliquātulū qđ tulerat redditurus. Quē dū scđm cōsuetudinē iussisset reponere in cubiculo qđ exinde fuerat mutuatus. ad iniusticiā ille conuersus ⁊ credēs latere spiridionē nō reddidit qđ debebat. sed auferens debitū quasi reddidisset abscessit. Quod m̄ lōgo tp̄e nō erat ignorandū. Post certū nanqꝫ tēpus venit rursus petens ab eo mutuum. At ille misit eum ad horreū: data potestate vt ipse sibi metiretur: quantū opus haberet. Vacuū vero eundū locum inueniēs. et hoc occultata fide cognoscēs spiridion nunciauit. Ille respōdit ei. Mirum est o hō qđ loqueris. Quō tibi soli visū est horreum necessarijs defecisse: Sed cōsidera potius apud temetipsum: ne forte mutuatus alia vice quod debueras primitus nō soluisti. Si enim hoc non est. indubitanter non prius heris q̄bus eges: sed rursus accedens inuenies. Sic igitur ille captus ei qđ deliquerat indicauit. Dignū est igit huius sacratissimi viri mirari puritatē ⁊ ecclesiastici ordis valde

custodiam. Dicitur itaq₃ quodam tempore
pro aliqua vtilitate in vnū cyprios epos con
uenisse ⁊ inter eos fuisse hunc spiridionem ⁊
triphiliū ledrensem episcopū. virū eloquio ⁊
sapientia. necnō perito legibus eruditū. Cū
itaq₃ collecta celebraret. iniunctū est triphil-
lio vt faceret sermonē in populo. Cumq₃ ille
locus venisset ad mediū tolle lecctum tuū ⁊
ambula. cubile dixit pro lecto. mutans nomē
Spiridion autē indignatus in eum ⁊ exili-
ens de cathedra sacerdotali. tu melior es in-
quit ei qui lectū dixit. quia verbis eius vti cō
funderis: Hoc autē fecit populo inspicien-
te: mediocriter docens eū qui eloquij superci
lio pretumebat. Erat eñ ydoneus ad pudo-
rem incutiendū. cum esset venerandus ⁊ ope
rib₉ gloriosus. simulq₃ senex euo. atq₃ sacer-
dos officio. Qualis autē circa peregrinoꝝ
susceptiones fuerit. hinc apparet. Instante iā
quadragesima quidā ex itinere venit ad eum:
quib₉ dieb₉ cōsueuerat cum suis cōtinuare ie
iunia. ⁊ die certo comedere. medios dies sine
cibo consistens. Videns itaq₃ peregrinū val
de defectum. inquit sue filie laua peregrini
pedes. ⁊ cibos appone. Cumq₃ virgo dixisset
nec panē esse. nec alphita quarū rerum sole-
bant nihil habere reconditū ꝓpter ieiunium.
orās primū: veniāq₃ petens. filie iussit vt por
cinas carnes quas domi salitas habebat co
queret. Quib₉ coctis: sedēs cū peregrino po-
situs carnib₉ comedebat. ⁊ rogabat vt vna cū
eo ederet peregrinus. Quo refutāte christia
nūq₃ se profitente. ꝓpterea magis inquit nō
refutare debes. Omīa eñ mūda mūdis. sicut
sermo diuinus edocuit. Hec quidē de spiri-
dione dicta sufficiant.

Capitulum Vndecimū.

Recipue ꝓo insignissimā ecclesiā de
mōstrauerunt. ⁊ dogma dilatauerūt
vite ꝓtutibus. qui cōuersatione mo-
nachica illo tēpore fruebant. Vtilima nan-
q₃ res ad homies venit a deo ista est philoso-
phia. que multarū doctrinarū ⁊ dyaletice ar
tis studia despicit. tanq₃ firmunita. ⁊ melio-
ris operis tēpus impediat. atq₃ ad viuendū
nihil ostendat. Hec igitur philosophia con-
uersatione miranda. naturali simplicíq₃ pru-
dentia docet omnino que nequiciā perimāt:
et operentur vtilia. Non eñ predicat virtu-
tem. sed magis exercet: nihil pendēs huma-
nā gloriam. viriliterq₃ resistēs passionib₉ ani
me: ⁊ neq₃ nature necessitatibus se subdit. nec
corpis infirmitati succūbit. diuine virtutis
mentē habens. semp cōtemplat omniū crea-
torē. ⁊ eum nocte dieq₃ colens. orationib₉ ⁊ le
tanijs placat indubitauter. Anime ꝓo puri-
tate ⁊ bonorū actuū conuersatione ad mini-
steria diuina se componēs. purgatiōes asper
sionesq₃ cōtemnēs. solas ꝓo pollutiones pec
cata putās. extrinsecus irruētes casus exupe
rat. ⁊ omniū absolute huiusmodi domiatur.
non per stabilitatē necessitatēq₃ vite qualibet
voluntatem mutat: non mala patiens vicisci.
nō languore aut indigentia necessariorū cō-
pressa mordet: sed potius gloriat in talibus.
Patientiā. māsuetudinē. mediocritatē in om-
ni vita meditat. ⁊ q̄ntuꝫ nature humane pos
sibile deo est esse vicinū. velut in trāsitu vtēs
p̄sentibus. neq₃ circa possessionē rerum occu
pata constringit. neq₃ vltra q̄ꝫ opus est in pre
senti prouidere forsan vrget. Semp autem
simplicitatē ⁊ exercitiū hui₉ instructiōe lau-
dans. beatitudinē contemplat eternā. ⁊ ad fe
licē terminū omni viuacitate festinat. Timo
re diuino sine intermissione suspirās. turpilo
quia respuens. et nec vsq₃ ad vocem emittere
patiēs. quorū actiones suis actib₉ noscit ex-
soluere in breui cōprehendens necessaria na
ture. et cogēs corpus mediocrib₉ indigere. ca
stitati luxuriā subdit. iusticia punit in iustici
am. ⁊ veritate mendaciū. Disciplina rerū om
niū mensuras participat cū proximis in vna
nimitate ⁊ cōmunione cōsistit. amicorū proui
da est atq₃ peregrinoꝝ. q̄ propria sunt cōmu-
nia facit egentiū. ⁊ tuet vtilia singulorū. neq₃
gaudentib₉ importuna ⁊ tribulantib₉ reme-
diū cōsolationis apportās. ad verū bonū dili
gentiā suam semp extendēs. sermonibus ca-
stis sapiētibusq₃ cōsilijs ornato ac vano elo-
quio remotis erudiens. atq₃ curans. veluti q̄-
busdam medicaminib₉ audientes. cū hono-
re ⁊ reuerentia dispositiones suas celebrans.
contentione. certaminib₉ iraq₃ priuata. Nā
cum sit rationalis omnē motū irrationalem
fugit. generaliter passiōes corporis deuincit
⁊ anime. Huius itaq₃ elegantissime philoso
phie princeps quidē fuit sicuti q̄dam dicūt he
lyas ꝓpheta. ⁊ baptista iohannes. Phylo au
tē pitagoricus suis tēporibus refert vndiq₃
egregios hebreorū in quodā predio circa sta-
gnum mariā in colle positum philosophari.
habitaculū vero eoꝝ ⁊ cibos ⁊ cōuersationē
talem introducit. qualem ⁊ nos nunc apud
egyptiorum monachos esse conspicimus.
Scribit eñ inchoantes eos ad philosophie

am accedere. oibus sibi cõpetentib; rebus cũ
ctisq; abrenunciare pmixtionib;. ⁊ extra mu=
ros in solitarijs agris ⁊ ortis inhabitare. do
mos autẽ eis esse sacraria q̄ apud nos mona=
steria nũcupant. ⁊ in eis cõuersatione saluta
ri honesta celebrare mysteria. diligẽterq; psal
mis ⁊ hymnis placare diuinitatẽ. ⁊ ante so=
lis occasum nõ gustare cibũ. Alios autẽ per
tres dies ⁊ amplius certisq; diebus in paui=
mẽto habere cubilia. vino semp ⁊ sanguinez
habẽtib; abstinere. cibũ eis esse panis ⁊ salis
⁊ ysopi. ⁊ potũ aque. mulieres eis cohabitare
seniores virgines ꝓpter amorẽ philosophie.
spontanea volũtate nupcijs abstinentes. Et
phylo quidẽ hoc modo referẽs. videt aperi=
re. quia hij q̄ ex hebreis scdm eũ xpiani sunt
facti. adhuc iudaice viuerẽt: eorũq; instituta
seruarẽt. Apud alios eñ nõ inuenit hui⁹ vi=
te cõuersatio. ¶ Vñ conicõ ex illo apud egy=
ptios hanc philosophiã habuisse principia.
Alij vero dicũt huic causam fuisse cõuersati=
oni. psecutiões: que religionis causa p tẽpora
puenerũt. Et qm̄ fugientes in montib; ⁊ val
libus desertisq; morabant. admodum se vite
huius assueuerũt.

¶ De Anthonio.

Ed siue egypcij siue alij quidã huic ab
initio philosophie ꝑfuerũt. illud tamẽ
apud oẽs constat. q̄a ad summã reuerentiaz
atq; perfectionẽ morib; exercitatiõibusq; de
centibus hanc conuersationẽ vsq; perduxit.
Anthonius maximus monachoꝝ. quẽ tunc
in desertis egypti morantẽ ꝓpter gloriã virtu
tis eius. impator Constantin⁹ amicũ fecerat
litteris honorabat. ⁊ vt pro q̄bus vellet ei re=
scriberet expetebat. Fuit autẽ iste vir Egypti
us genere ortus. insigni vico in loco heraclie
apud egyptios constituto. Js puer relictus
orphanos. paternos donauit agros conui=
cancis suis. aliam ṽo substantiam vendens.
ꝑcipuũ pauperib; erogauit. studiosi estimãs
esse philosophi. nõ solũ semetipm spoliare pe
cunijs. sed eas dispensare proficue. Junctus
autẽ studiosis scdm se viris: virtutes zelabat
vniuersorũ. probans bonã vitã suauem fieri
ipsa consuetudine. licet fuerit ꝑmo difficilis.
modos adinueniebat abstinentie potioris: ⁊
quondie exercitatione crescebat. tanq̄ semp
incipiẽs aliq̄d innouabat. afflictionib; cor=
poris puniẽdo libidinẽ. sacre ṽo sapiẽtie vo
lũtate passionib; aĩe repugnãdo. Erat eñ ei⁹
esca solus panis ⁊ sal. pot⁹ aq̄. prãdijq; tp̄us
solis occasus. Freq̄nter eñ duos ⁊ amplius
dies sine cibo manebat. Vigilabat vt ita di=
cat sp quidẽ iugi nocte ⁊ orõnib; cõtingebat
q̄dez diẽ. Si ṽo somn⁹ incũberet. stãdo pau
lulũ dormiebat. plerũq; pauimẽto iacẽs solã
q; terrã stratũ requietioni hñs. Olei siq̄dem vn
ctionẽ. lauacroꝝ atq; siliũ z vsuz modis oib;
euitabat. q2 humectatiõe sua i mollicie robur
corpis imutarẽt. Auñt eñ neq; nudũ eum ali
q̄n visuz. Lr̃as ṽo neq; sciẽs neq; mirabat.
sed poti⁹ mentẽ bonã tanq̄ seniorẽ lr̃aꝝ q̄rũ
tñ inuẽtorẽ laudabat iure. Fuit aũt clemẽtissi
mus ꝑcipue. cast⁹. fortis. g̃tus colloq̄ntib;. si=
ne vlla tristicia. Et licet q̄ cũ illo disputarent
certatiue q̄stiones inferrent. eũ more solito sa
pient ⁊ disciplinabilit crescentẽ sedebat sepe
ptentionẽ. ⁊ ad mensurã debitã ptin⁹ trãsfere
bat: loq̄ntiũq; sibi strepitũ tpabat. eorũq; mo
res veluti q̄dam regula cõponebat Tãtus ita
q; ṽtutib; diuie prouidẽtie redũdãs. eũ futu=
ra ꝑscire nõ estimabat eẽ ṽtutẽ. ⁊ ꝓpterea nec
laborandũ inanit circa talia suadebat. q̄n nec
ignorantẽ future pene succũbere. nec scientẽ
ꝓpterea sctm̄ esse declarabat. Verã nãq; bti=
tudinẽ in cultura dei ⁊ legũ eius obseruatiõe
dicebat Si cui aũt h̄ cẽt cura docebat vt pur
garet aĩam q̄ posset inspicere ⁊ futuroꝝ noti=
ciã possidere deo videlicz ꝑscientiã declarãte.
Vacare aũt nec ipse patiebat ⁊ bñ victuꝝ sp
opari ꝑcipiebat. ac semetipm discutere ⁊ secũ
ponere rationẽ eorũ q̄ gessit die noctuq;. Si
quid autẽ indecẽs ageret. cõscriberet vt de ce
tero parceret in delicto. semetipm scilicz eru=
bescens. si plurima sui delicta compensset. si
mul etiã metuens. ne per cõscriptionis indi=
ciũ fieret alijs manifestus. Erat eñ laborio=
sus ⁊ maxime pro cõsulatu oppressorũ. Quis
eteni alter sic feruẽtissime fuit studiosus. quo
ruz grã sepe veniebat ad ciuitates: Plurimi
nanq; in cõpellente cogebant eũ legatiõe fun
gi apud iudices ⁊ magistratus: quorũ singu
li vel videre eũ indicabant nimis egregiũ. lo
quentem audire ⁊ precipienti parere glorio=
sum. Qui cũ talis esse studebat tamẽ ignora=
ri ⁊ latere per heremũ. Si ṽo necessitate faciẽ
te venisset in ciuitatem. disposito negocio pro
quo venerat. ad desertũ continuo reuertebat.
Pisces nanq; dicebat p humectã nutriri sub
stantiam. monachis autẽ ornatũ ferre solita=
riam vitaz ⁊ sicut illi terre tactu tabesiunt. sic
gloria monachorũ ad vrbes accedendo feda
tur. Obedientem ṽo se gratũq; conspitienti=
bus exhibebat. studebatq; vt neq; haberet
tumentem superbãq; naturam. nec putare

tur hmōi. Sꝫ hec qdem pauca ꝟtutū antho
nij dicere sum ꝯpulsus. vt tāti viri ꝑ hec exē-
pla ꝯsideremus philosophiā. Plurimos igit
atqꝫ probatissimos habuit auditores. quoꝝ
alij qdē in egypto ⁊ libia. alij ꝟo in palestina
⁊ syria ⁊ arabia claruerūt. ⁊ vnusqsqꝫ eorū nō
minꝰ seqꝫ doctor apud qs est cōmoratꝰ exer
cuit. multosqꝫ docuit ⁊ ad similē virtutē phi
losophiāqꝫ ꝑduxit. ita vt qrundam hic labor
eēt circuire ciuitates ⁊ prouīcias vl' ꝑ agros.
⁊ diligēter anthonij discipulos eorūqꝫ reqre
re successores. Sed quō inueniri poterāt fa-
cile. qbus erat studiū diligētissimū suā vitam
latere. ⁊ nō sicut plīmi nunc hoīm elati ꝑ glo
riā semetipsos exponāt ⁊ cūctis insinuant.

¶ De paulo simplice discipulo anthonij.

Uerūt autē probatissimi discipuli. qs
percepimus anthonij. alij quidē multi
nceno ⁊ paulus appellatione simplex. Hunc
aiūt cū esset rusticꝰ bona spē cōiugē habuis-
se. ⁊ ea in ipo facinore adulterij dep̄hensa ta-
cite subrisisse ⁊ iureiurādo nunqꝫ ꝑ secū ea eē
miscendū. Tum ad adulterū habe inqt eam.
⁊ repēte discessit ad heremū apud anthoniū.
Dicunt eīm cū mansuetissimū. ⁊ patientē val
de fuisse. Deniqꝫ cū iam senex esset ⁊ ad vitam
monachice ꝑdurationis insuetus. omnibꝫ cuꝫ
anthonius experimentis in nullo inuenit eū
inferiorē. ꝑfecte eum esse philosophie testatꝰ.
seorsum p̄cepit habitare. tanqꝫ nō egentē do-
ctore. Cōfirmabat autē deus anthonij testi-
moniū. ⁊ operibꝫ ostēdebat viruꝫ gloriosum.
ipsoqꝫ doctore superiorē. atqꝫ ad affligēdos
⁊ expellendos demōes preparatū.

¶ De Ammone egyptio.

Irca hoc itaqꝫ tp̄us philosaphabat et
ammon egyptiꝰ de q sermo fert. q a egē
tibꝫ parentibꝫ duxisset vxorē. nec tn̄ eā fuisset
expertus. In principio nanqꝫ nuptiaꝝ spon
sam tanqꝫ sponsus in thalamo ꝯcipiēs. ⁊ so-
lus cū ea remanēs ait. Nuptie quidem nr̄e o
mulier. vsqꝫ ad hoc celebrate sunt tp̄s. Et q-
le bonū sit posse virginē ꝑmanere. ⁊ sacris lit
teris edocebat. ac seorsum solus manere tem
ptabat. Sed qm̄ de ꝟginitate qdem sermo-
nes ꝟgo laudauerat. diuidi autē ab eo graue
d ījudicabat. in alio cubiculo dormiēs annis
xviij. cū ea māsit. neqꝫ tamē a monachica ab-
stinētia se suspendēs. Interea mulier viri ze-
lata ꝟtutē. estimauit nō esse iustū tāti virū do
mi celari ꝓpter se. sed oportere potiꝰ seorsum
vtrūqꝫ philosophari. ⁊ ob hoc supplicauit vi
ro. At ille gratias agēs deo pro hmōi cogita

tione mulieris. tu quidē inqt hanc habe do-
mū. ego mihi aliā fabricabo. Et in meridia-
nā partē deserti stagni marie veniens circa lo
cū scythi ad monteꝫ qui dicit nitrie. duobꝫ ⁊
centū annis ibi philosophatus est. annis sin
gulis visitās secūdo mulierē. Huius itaqꝫ sa
cratissimi p̄ncipis horū monasteriorū multi
fuerūt digniqꝫ discipuli. sic successiones ostē
dūt. plurimaqꝫ ⁊ veneranda ꝑ eū ꝑuenerūt. q
p̄cipue apud egyptios monachos ꝑfecteqꝫ
seruant. Nam cū maxima diligētia ꝑ succes-
sionē traditionis alterutre. curāt virtutes an
tiquorū memorie tradere monachoruꝫ. sꝫ ad
mc illi memorandi sunt q ad nos vsqꝫ perue
nerūt. Contigit igit huic viro ⁊ theodoro eiꝰ
discipulo cuīnibꝫ aliquē transire fluuiū: queꝫ
dicunt licū. Ne ꝟo se alteruter nudos vide-
ret. iussit ammō vt recederet Theodorus.
Cūqꝫ etiā semetipm nudū erubesceret intue-
ri. repēte diuīa virtute trāslatus est in vlterio
rē ripā. Trāsiens ꝟo theodorꝰ aquā. ⁊ vidēs
nec vestē eiꝰ nec pedes infusos. supplicabat se
ni vt causam rei depromeret. Cūqꝫ ille dicere
refutaret. ille ꝟo non aliter se progressuꝝ nisi
cognosceret. ꝓmittēte theodoro nulli se eo vi
uo rem fore dicturū. cōfessus est quid euenit.
Proximū ꝟo miraculū huic quoqꝫ rei conti
git qd narrabo. Iniusti parentes alicuiꝰ a ca
ne rabido ꝑcussum filiū ⁊ pene mortuū obtu
lerūt ei. ⁊ eiulātes dep̄cabant vt curaret. Tū
ille ad eos nō eget inqt mea curatiōe. sed vos
si vultis reddere bouē quē rapuistis dn̄o su-
is. egrotꝰ repente sanabit. Qd etiam cōtigit.
Nā vt restiturꝰ est bos. passio mox recessit a
puero. Qn̄ ergo ammō iste moriebat dr̄ an-
thoniū vidisse aīam eiꝰ in celū ferri. diuis po
testatibꝫ cū psalmodia p̄cedentibꝫ eā. cōsulē-
tibusqꝫ eis q circa eū erāt. causam huiꝰ mira-
culi nō abscōdit. Sciebāt eīm qm̄ aerē inten
to obtuitu respiciēs. cū stupore miraculi cu-
iuspiā respiceret visionē. Cūqꝫ postea veniē-
tes qdaꝫ de scythi nūciassent horā visiōis an
thonij. ⁊ ꝯuenisset cū trāsitu illiꝰ viri btīfica-
uerūt ambos. illū qdem qꝛ ad maifesta bona
trāsisset. illū ꝟo qꝛ tantā a longe meruisset cer
nere visionē. Multoꝝ eīm dieꝝ iter est locoꝝ
in medio positorū: qui degebat alteruter. Et
hec quidem ita relata sunt.

¶ De Euthiciano monacho.

N hoc qdē de ꝑsulatu audiui ꝓbatissi
me p̄batum euthicianū. q in bithimia
circa olipuꝫ morabat. Erat qppe grā diuīa re
pletꝰ ad curatiōes passionū. ⁊ miracla rerū ⁊

operũ. ita vt ipsi constantino ꝓpter ꝟtutẽ vite amicus esset Illo siquidẽ tp̃e vinct⁹ quidam spatarius q̃ in suspitionẽ venerat q̃si pro assumpta tyrãnide fugit. ⁊ req̃situs circa olimpũ cõprehensus est. Rogãtib⁹ aũt necessarijs ei⁹ euthicianũ vt pro eo apud ꝑncipẽ legatione fungeret̃. ꝑus inq̃t prouidenduꝫ est. vt is hõ liberet̃ a vinculis. ne crudelit̃ cõstrict⁹ intereat. Tũc dicit̃ ad vinculoꝝ direxisse custodes. rogans vt eũ ab hmõi necessitate releuarẽt. Qui cum hoc facere noluissent. sponte ianue clause reserate. ⁊ vincti cathene sũt repẽte dirupte. Postea ꝟo ad principẽ veniẽs bizantio tũc degentẽ. paratissimũ beneficiũ ꝓmeruit qđ poposcit. Nõ eñ poterat cõstantinus ei⁹ petitõib⁹ denegare. cũ ei sũmi honoꝛ cumulũ exhiberet. Hec itaqꜫ breuit̃ a nob̃ dicta de monachis q̃ tunc clare sunt ꝓbati sufficiant. Cui ꝟo de his subtilioꝛ cura fuerit: q̃rens inueniet plurimoꝝ vitas hic non esse conscriptas. ¶ Theodericus.

Capitulũ Duodecimũ.

Licet per oĩa ita floreret eccl'ia. nõ tamẽ ꝓtulit inimic⁹ eleuatã simul atqꜫ splendentẽ valde respiciẽs. sꜫ malíuola cepit mouere cõsilia. cõtendens gubernatã a dño. ⁊ vniuersoꝝ creatoꝛe submergere. Videbat itaqꜫ paganoꝝ erroꝛẽ fuisse nudatũ. captaqꜫ varia demonũ machinamẽta. ⁊ creaturã a ꝓlimis iã nõ adoꝛari. sed creatori hymnos decent̃ offerri. ea gr̃a iã nõ aperte ꝯtra dñm ⁊ saluatoꝛẽ nr̃m excitabat bellũ. sꜫ viros inueniẽs xp̃ianos q̃deꝫ se vocabulo ꝓfitẽtes. sꜫ amoꝛe honoꝛ ⁊ vane glie seductos ad seruitutẽ. oꝛganum eos sue machinatiõis habuit: ꝑ q̃s ꝓlimos ad ꝓstinũ reduxit erroꝛẽ. nõ quidẽ creaturã rursus adoꝛari ꝑcipiẽs sed ip̃m creatoꝛẽ ⁊ mũdi opificẽ coequatũ astruẽs creature. Ubi aũt hoc ꝑncipiũ ⁊ quẽadmodũ hic inimic⁹ ziꝫania semiauerit: enarrabo. Alexãdria ciuitas est maxima et hoĩm m̃ltitudine copiosa. nõ egyptioꝝ solũmõ. sed etiã thebeoꝝ ⁊ libicoꝝ circa egyptũ obtinẽs ꝑncipatũ. In hui⁹ itaqꜫ ciuitat̃ ꝑsulatu. post petrũ illũ inclytum ꝓpugnatoꝛẽ. q̃ sub impijs tyrãnis diocletiano ⁊ maximiano nouissime imperiũ spõte deponẽtib⁹ martyrij coronam susceperat. successit achillas. Is eñ sub illo egregio petro arriũ oꝛdinatũ diaconũ. captũqꜫ ĩ melecij nouitatib⁹. ⁊ ab eccl'ia expulsuꝫ rogat⁹ a fidelib⁹ denuo suscipiẽs. ministrare cepit. Post achillã ꝟo alexãder fortissim⁹ euãgelici dogmat̃ ꝑdicatoꝛ oꝛdinat̃ ep̃us. Hoc tp̃e arrius in oꝛdĩe q̃dẽ ꝑsbyteroꝝ erat et expositionẽ diuinaꝝ scripturaꝝ videbat̃ hr̃e cõmissaꝫ. Vidẽs aũt alexandrũ põtificat⁹ gubernacula suscepisse. euentũ tp̃is non portauit. sed ⁊ moꝛdacitate ꝯpulsus litis q̃rebat initiũ. Porro laudabilẽ vidẽs viri ꝯuersatiõeꝫ. neq̃ aduersus eum calũnias cõtexere ꝑualebat. verũ m̃ q̃escere illũ ꝓhibebat inuidia. Hũc ḡ inueniẽs inimicus veritat̃ ꝑ eũ nisus est excitare in eccl'ia tẽpestatẽ. Apostolic̃ eñ alexãdri doctrinis instabat apte resistere. ⁊ ille quidẽ diuina seq̃ns eloq̃a. eq̃ honoꝛ̃ cũ p̃re ⁊ eandẽ substãtiã hr̃e cũ deo genitoꝛe filiũ ꝑdicabat. arrius aũt ediuerso veritati repugnãs. creaturã filiũ facturãqꜫ dicebat. adijciẽs. erat aliq̃n q̃n nõ erat. et alia q̃ ex illi⁹ l'ris indicant̃ insana. Hec ḡ nõ solũ in ecclesia ꝑsistebat docẽs. sed etiã in extraneis cõuentib⁹ atqꜫ cõcilijs ⁊ domos circuiẽs quibuscunqꜫ poterat suadebat.

¶ Zozomenus.

Exprehẽdentes quidã hmõi viros. alexandrũ quoqꜫ culpabãt: eo qꜫ nõ vtilit̃ sileret. dũ cõtra dogma fierẽt nouitates. At ille arbitrat⁹ melius esse de dubijs sermonẽ ex vtraqꜫ p̃te ꝓponendũ. vt nõ videret̃ ex necessitate. sed poti⁹ ex satisfactiõe certamẽ ablatũ. iudex cũ clero residẽs ad altercationẽ adduxit vtrãqꜫ partẽ. Ut aũt euenire solet circa certamina verboꝝ vtrũqꜫ suꝑare nitebant̃. Arrius tamen nullaten⁹ acquiescere volebat. q̃a consubstantialis filius ⁊ coeternus patri.

¶ Theodericus.

Lexander aũt apostolicoꝝ dogmatũ ꝑdicatoꝛ ꝑus quidẽ eum reuocare amonitionib⁹ ⁊ cõsilijs nitebat̃. Cũ ꝟo eũ suꝑbire vidisset. ⁊ apte impietat̃ facinoꝛa ꝑdicare ex oꝛdĩe sacerdotali remouit. Audierat eñ clamãte diuina lege. si oclus tu⁹ dexter scandalisat te: erue eũ ⁊ proijce abs te. Hoc itaqꜫ tp̃e romane q̃deꝫ eccl'ie siluester gubernacula retiebat. melchiadi succedẽs. q̃ post marcellinũ clarificatũ in ꝑsecutione gentiliũ susceꝑat iura põtificatus. Anthiochie ꝟo post tyrannũ eccl'ie inchoãte p̃te. vitalis ꝑsul extabat. q̃ etiã antiquã ex mult̃ tp̃ib⁹ destructã a tyrannis edificauit eccl'iam Post quẽ phylogoni⁹ põtificatũ sumẽs ⁊ reliq̃ edificia suꝑ addidit ⁊ zelũ pietat̃ licinij tempib⁹ demõstrauit. In hierosolimis aũt post hermonẽ machari⁹ oꝛdinat⁹ est vir noĩe suo dign⁹. ⁊ oĩb⁹ bonis oꝛnat⁹. Eodẽqꜫ tp̃e cõstãtinopoli alexãder põtificatũ sacri misterij possidebat ap̃licis do-

natiõib9 valde clarus. Tũc igit̃ alexãdrinus
vidẽs arriũ amorꝫ indiciarũ aculeo stĩmula
ri. ⁊ multos ad blasphemias deceptos erige-
re. cõciliaqꝫ ꝓpria celebrare ecclĩarũ presulib9
eius blasphemiã suis litteris indicauit.

Socrates.

Capitulum. xiij.

Dilectissimis atqꝫ clarissimis vbiqꝫ ca
tholice eccl'ie cõministris alexãder in
dño salutẽ. Cũ vnũ catholice sit corp9 eccl'ie.
mãdato existẽte in sacrꝫ scripturꝫ vt seruet̃ vi
culũ pacis ⁊ vnanimitatꝫ. cõseqñs est debere
nostris scribere ⁊ alterutris q̃ apud singulos
agũtur insinuare. vt siue patitur siue gaudet
vnũ mẽbrũ ꝯpatiamur aut ꝯgaudeam9 adin
uicẽ. In nr̃a igit̃ procbia nũc egressi sunt vi-
ri iniq̃ ⁊ xp̃o rebelles docẽtes apostasiã. quã
recte q̃libet precurrere suspicet̃ antixp̃s. ⁊ vo
lui q̃dem h̃ taciturnitati cõtradere. si quõ int̃
solos apostatas ꝯsumeret h̃ malũ. ⁊ non loca
alia penetrãdo simplicitatẽ sordidaret audi-
tus. Sꝫ qm̃ eusebi9 nũc nicomedie. putãs in
se ꝯsistere causas eccl'ie. qꝛ cũ reliq̃sset imperi-
tioꝝ ciuitatẽ ⁊ ꝯcupisꝫ nicomediensẽ eccliã
nõ est in eo vltio subsecuta. p̃ocinat̃ etiã hꝫ
apostatis. ⁊ scribere vbiqꝫ molitus est cõmen
dãs eos. si q̃ mõ trahat aliq̃s ig̃rantes ad hãc
pessimã heresim ⁊ xp̃o rebellẽ. iõqꝫ necessariũ
indicaui sciẽs qõ in lege sc̃ptũ est vlteri9 non
tacere. sed voƀ oĩb9 indicare. q̃tinus etiã vos
sciatis apostatas. ⁊ eoꝝ heresis v̾ba nequissi
ma caueatꝫ. Si ğ scribit voƀ eusebi9 ne reci-
piatis eũ. nec ei9 sc̃pta suscipiatꝫ. Antiquã em̃
calliditatẽ ipe ꝯpressaꝫ nũc ꝑ istos renouare
volẽs. singit q̃dẽ se q̃si pro istis scribere. ope
v̾o demõstrat. qꝛ pro semetipo talib9 studere
festinat. Apostate v̾o sũt isti arri9 ⁊ achillas.
Cũ eis aũt apostauerũt arthalis. Caponius
alter arri9. sarmati9. eusoius. lunus. iuli9. me
nas ⁊ helladi9. gauisys scõus ⁊ theonas. qui
epi aliq̃n sunt dicti. Ea v̾o q̃ opinãtes loquũ
tur hmõi sunt. Nõ sp̃ inquiũt de9 pat̃ fuit. sꝫ
fuit q̃n de9 pater nõ fuit. dei aũt verbũ ex nõ
existentib9 factũ est. Existẽs em̃ de9 ex nõ exi
stẽte nõ existentẽ fecit. q̃ propter aliq̃n fuit q̃n
nõ fuit. Creatura est em̃ ⁊ factura fili9. nec si-
milis est p̃ri scdm̃ subam. neqꝫ verus est neqꝫ
vera ei9 sapia est. neqꝫ verũ naturalit̃ p̃ris ver
bũ est. sꝫ vn9 quidẽ creaturaꝝ ⁊ facturaꝝ est.
abusiue aũt dr̃ v̾bũ ⁊ sapia fact9. ⁊ ipse ⁊ exi-
stens in ꝓprio dei verbo ⁊ in dei sapiẽtia in q̃
⁊ ip̃m ⁊ oĩa fecit deus. Vnde ⁊ conuertibilis
est ⁊ mutabilis ꝑ naturã. sicut ⁊ vniuersa rati
onalia. Peregrinũ em̃ ⁊ extraneũ ⁊ remotuꝫ
est verbũ a paterna substãtia et inuisibilis est
filio pat̃. Non em̃ ꝑfecte ⁊ integre nouit fili9
patrẽ. neqꝫ eũ ꝑfecte videre põt. Nam nec suã
substantiã nouit filius sicut est. Propter nos
em̃ factus est. vt nos ꝑ eũ tanq̃ per instrumẽ
tũ crearet de9. et nequaq̃ substitisset nisi nos
de9 facere voluisset. Requisiuit ğ quidã si po
test dei verbũ cõuerti sicut dyabolus est con-
uersus ⁊ nequaq̃ dicere timuerũt vtiqꝫ potẽ
tiã qua natiue cõuertibilis existẽs fact9 aũt
⁊ cõuertibilis est. Hec itaqꝫ dicẽtes idẽ arriũ
⁊ qui cũ eo sunt. ⁊ in hijs impudenter instan
tes ipsos ⁊ sequaces eorũ. nos quidẽ cũ epi-
scopis egypti ⁊ libiarũ pene centũ cõueniẽtes
anathematizauimus. Qui v̾o circa eusebiuꝫ
susceperũt miscere studẽtes veritati menda-
tiũ ⁊ impietatẽ cũ pietate sociare. sed nõ p̄ua-
lebunt. Vincet em̃ veritas nec vlla cõmunio
est luci cũ tenebris. neqꝫ cõcordia christi cum
belial. Quis etenim talia audiuit alq̃n? Aut
quis hec nũc audiens verba non metuet. aut
aures cõtinuo nõ obdurabit. ne sordib9 taliũ
verborũ eius polluat̃ auditus? Quis audi-
ens dicente iohãne. In p̄ncipio erat verbuꝫ.
nõ reprehendat istos dicẽtes. fuit aliq̃n quã-
do nõ fuit? Aut quis audiẽs in euãgelio vni
genit9 filius. ⁊ per ip̃m oĩa facta sunt. nõ odio
habebit dicẽtes. quia vn9 creaturaꝝ est fili9?
Quõ ergo poterim9 esse hoꝝ: q̃ per euꝫ facta
noscunt̃? Aut quõ vnigenit9 qui oĩbus sc̃m
illos cõnumerat̃? Quõ etiaꝫ ex nõ existentib9
erit patre dicẽte. Eructauit cor meũ verbum
bonũ. et iterũ: ex vtero ante luciferũ genui te?
Aut quõ dissimilis p̃ri substãtia. cuꝫ est ymã-
go ꝑfecta ⁊ splẽdor patris. q̃ dicit. qui me vi-
det videt ⁊ patrẽ? Quõ si v̾buꝫ ⁊ sapiẽtia dei
est fili9. fuit aliq̃n q̃n nõ fuit? Simile est em̃
ac si dicãt sine v̾bo ⁊ sine sapiẽtia fuisse aliq̃n
deũ. Vel quoniã est. ⁊ cõuertibilis ⁊ mutabi
lis. q̃ dicit ꝑ se. ego in p̃re. ⁊ pat̃ in me. ⁊ iterũ.
ego ⁊ pater vnũ sum9? Per ꝓphetã vero. vide
te inq̃t me videte. qꝛ ego sum ⁊ non mutabor.
Nã in eo v̾bo illo dictũ sit ap̃li qꝛ fact9 est hõ
tñ mutat9 nõ est sed sic dixit ap̃lus: iesus xp̃s
heri ⁊ hodie ipse ⁊ in secula. q̃ putas cã suasit
eis vt dicerent. q̃a ꝓpter nos est fact9 cũ pau-
lus scribebat ꝓpter quẽ oĩa ⁊ ꝑ quẽ oĩa? Vn-
de v̾o blasphemẽt. q̃a nescit ꝑfecte fili9 patrẽ.
mirandũ nõ est. Nã semel habẽtes ꝓpositum
rebellãdi xp̃o. repcutiũt etiã voces ei9 dicẽtes
Sicut nouit me pat̃ ⁊ ego agnosco p̃rem Si

ergo ex pr̄e pater nouit filiū. palā est q᷑ ⁊ filiꝰ
nō ꝑfecte nouit patrē. Si aūt hoc dicere im=
piū est. nouit eñ ꝑfecte filiū pat᷑. palā est. q̄a si
cut nouit pat᷑ suū verbū. sic ⁊ verbū nouit ꝓ=
priū patrē. ⁊ aliter nō est. Hec dicētes ⁊ reuol
uētes sanctas scripturas freq̄nter ꝯuincimꝰ
eos. ⁊ rursuȝ tanq̄ȝ cameleōtes mutant᷑. studē
tes ad semetipsos trahere qđ scriptū est. cū ve
nerit impiꝰ in ꝓfundū maloꝝ ꝯpernit. Mul
te siquidē ante eos hereses fuerūt: q̄ plusq̄ȝ de
cet p̄sumētes corruerūt in imprudentiā suā.
isti ꝟo per oīa verba sua nitētes erigi ad inter
nitionē diuinitatis verbi. per hec illas here=
ses firmare potius conati sunt. antichristo fa
cti ꝓīnq̄ores. Quaprop̄t abdicati ⁊ anathe
matizati sunt ab eccl̄ia. Contristamur itaq̄ȝ ꝓ
eorū ꝑditione ⁊ maxime q᷑ ⁊ ipsi aliq̄n q̄ eccle
sie sunt audierūt. ⁊ nūc ab eo prorsus exiliūt.
nō tñ admiramur. Hoc enim ⁊ himeneus ⁊
philetꝰ passi sunt ⁊ ante eos iudas. Qui cum
esset secutꝰ saluatorē. postea proditor factꝰ est
⁊ apostata. Sȝ de hys q̄dem ipsis. nō sumꝰ
ignari. Dn̄s eñ p̄dixit. Uidete ne q̄s vos se=
ducat. Multi eñ veniēt in nomīe meo dicen
tes q̄a ego sum. ⁊ tēpus ꝓpe multos errare fa=
ciēt. Ne ergo eatis post eos. Discens eñ hec
paulus dixit. q̄a nouissimis tēporibꝫ aposta=
tabūt q̄dam a fide sana: attendentes ad spūs
erroris doctrinasq̄ȝ demonū: q̄ veritatē auer=
sant᷑. Domino siquidē ⁊ saluatore nostro iesu
christo p̱ semetipm̄ ꝓnūciante. ⁊ p̱ aplm̄ desi
gnāte de talibꝫ cōsequēter nos p̱ nosipsos au
diētes impietatē eoruȝ anathematizauimus
eos. sicut p̄dixīmꝰ. ostendētes eos extraneos
a fide. eccl̄iaq̄ȝ catholica. Indicauimꝰ autē ⁊
vob̄ dilectissimi atq̄ȝ charissimi cōministri.
ne q̄s eoꝝ si forte tēptauerint etiā ad vos ve=
nire suscipiatis. neq̄ȝ eusebio vel cuilibet alio=
rū scribēti pro eis obediatis. Decet eñ nos tā=
q̄ȝ xp̄ianos vt oēs ꝯ xp̄m loquētes ⁊ sapiētes
q̄si deo rebelles ⁊ aīaꝝ corruptores. totis vi=
ribꝫ auersemur. ⁊ neq̄ȝ aue hmōi dicamꝰ hoi=
bus. ne forte etiā pctīs eoꝝ cōicare videamur
sicut btūs iohānes ait. Salutate frēs q̄ apō
vos sunt. salutāt vos qui nobiscum sunt.

Theodoricus.

Non solū aūt hāc. sed etiā ad alexandrū
cōstātinopoleos ep̄m missaȝ eiꝰ episto=
lā huic opi inserere nō omittā. q̄ clare oīa eiꝰ
ostēdat. ne q̄s suspicet᷑ hec me ficte ꝯscribere.
⁊ post eaȝ ipsius arrij ⁊ ceteras q̄sq̄ȝ ep̄las. q̄bꝫ
vtiq̄ȝ narratio eget hystorie. q̄tinꝰ de scp̄ture
veritate testent᷑. vt apte q̄ supra gesta sunt per
doceant. Scripsit eñ alexandrinus hec con
stantinopoleos alexandro.

Capitulum. xiiij.

Carissimo fratri ⁊ vnanimi alexādro
alexāder in dn̄o salutē. Appetitꝰ po=
tētie hoim̄ pessimorū auaricieq̄ȝ ꝓpo
sitꝰ veritati. q̄ credit᷑ esse p̄cipua. solet insidia=
ri p̱ varias scȝ occasiōes resistētes ecclīastice
pietati. Impulsi nāq̄ȝ maliuoli a dyabolo in
eis oꝑante ad ꝓpositā sibi libidinē ⁊ ab omni
reuerētia resiliētes ꝯculcāt iudiciū dei timorē.
De q̄bꝫ mihi necessariū fuit patiētie ⁊ reuerē=
tie vr̄e significare. vt ab hmōi caueatis. ne q̄s
forte p̄sumat eoꝝ in procliuas vīas accedere
vl̄ p̱ se vel p̱ alios. Ualēt eñ magi ad seducē=
dū figmētis vti vl̄ litteris falsitate cōpositis. q̄
possint facere p̄stigiū simplicē fidē puraq̄ȝ re
spicientibꝫ. Arriꝰ igit᷑ ⁊ achillas cōiuratione
nuꝑ facta. colloti sup̱biā ⁊ multo deteriꝰ illo
secuti sunt. Ille nāq̄ȝ hos impios culpās pes
sime volūtatis sue inuenit occasionē. Isti vero
dignā illiꝰ negociationē respiciētes nequaq̄ȝ
iuri eccl̄ie subiacere ꝑtulerūt. sed speluncas si=
bimet latronū edificātes. incessabilia ī eis cō=
ciliabula celebrant noctibꝫ ⁊ diebꝫ ꝯtra xp̄m
agētes ⁊ cōtra nos. p̱rauisq̄ȝ libidinibꝫ exer=
cent᷑. q̄ oēm piam ⁊ aplicā accusantes gloriaȝ
iudaico scemate xp̄o rebellare. instituerūt sibi
met officinā diuinitatē ⁊ equalitatē cū patre
saluatoris nr̄i iesu xp̄i negātes. oēsq̄ȝ eiꝰ salu=
taris dispensatiōis ⁊ hūilitatis ꝓpter nos ha
bite vocē decerpētes ꝓlatiōe harū impietatis
sue p̄dicationē exercere. nitunt᷑ quippe diuini
tatis eiꝰ rōneȝ ⁊ ineffabilis gl̄ie quā a p̄ncipio
habuit apud patrē penitꝰ euitātes pagano=
rū ⁊ iudeoꝝ impiā de xp̄o ꝯfirmāt sententiā ⁊
laudē propriā vt assolēt aucupātes oīa q̄dē q̄
ꝯ nos p̄nt derisiōes afferre negociant᷑. seditio
nesq̄ȝ nob̄ q̄tidie ac ꝑsecutiōes instituūt tam
iurgia ꝓponētes p̱ additiōes mulieꝝ impudē
tiū quas seducunt. q̄m ipi cōmuni christiani
tati derogantes. dum eorū iuuencule omnes
circueunt vicos. insuper inerūpibileȝ christi
tunicam quam milites diuidere noluerunt.
isti scindere nunc p̄sumunt. Et nos quidē vi
tam ipsorum ⁊ nephanda conamina: eo qđ
laterent tardius cognoscentes. nunc generalē
decreto ab ecclesia adorāte christi diuinitatē
eos expulimus. Conati sunt tamen illi dis=
cursionibus vti. ⁊ aduersum nos machina=
ri. qui apud vnanimes comministros no=
stros figuram pacis et vnitatis dignitatem

se exercere fingat. Qđ autē veҀ est abripere.
quosdā coҀ ad pestē ꝓpriam per vaniloquia
ficta fascināt. ⁊ lr̄as ab eis manifestas ⁊ in-
dubitatas exigūt vt relegētes eas seductas a
se ꝑsonis. sine penitētia eos in delictꝫ suis fa
ciāt remanere. tanq̄ꝫ vnanimes habētes ea-
dem secū decernētes epos. Non em̄ q̄ apud
nos male docuerūt ⁊ egerunt ea fatent̄ ꝓpter
que etiā sunt expulsi. sed hec aut taciturnita
ti cōtradicūt. aut fictis eos ratiocinationibꝫ
et quibusdā obumbrationibꝫ sepiūt. verisimi
libꝫ ꝟo ⁊ pomposis corruptibilē doctrinam
suā velātes eloquijs. attrahūt in deceptionē
quēlibet incautū. nō abstinētes etiam apud
oēs nostre pietati calūniari. Vn̄ ꝯtingit q̄s-
dam coҀ litteris subscribētes in ecclesiā su-
scipi. maximo sicuti reoꝛ imminente ꝑiculo. ꝑ-
sumētibꝫ talia cōmittentis. eo q̄ neq̄ꝫ aposto
lica hoc regula patrat̄. ⁊ effundūt super eos
dyabolicā efficaciā ꝯtra xp̄m. Quapꝑter in
nullo segnis o charissimi ad insinuandā vo-
bis perfidiā coҀ memetip̄m erexi. Dicunt
em̄ q̄ꝛ fuit aliq̄n q̄n nō fuit fili⁹ dei. ⁊ postea
factus est. qui prius nō fuerat talis fact⁹. q̄a
⁊ aliq̄n factus est. qualē ⁊ oēm hominē esse
ꝯtingit. Cūcta em̄ inquiūt deus ex nō existē-
tibus fecit sim rationaliū creaturis miscere
volētes ⁊ filiū dei. Quibꝫ verbis consequēter
aiunt eū mutabilis esse nature. ꝟtutis mali-
cieq̄ꝫ capabilē. cū ex nō existentibꝫ esse dicat̄.
diuinas quippe scripturas quibꝫ ostēditur eū
semꝑ esse perimētes. quibusdā palā designat̄
in cōuertibilitas verbi ⁊ sapiētia atq̄ꝫ diuini
tas q̄ sunt xp̄s Possumus ergo inquiunt isti
possum ⁊ nos fieri filij dei. sicut ⁊ ille. Scri-
ptū est em̄. Filios genui ⁊ exaltaui. Cūq̄ꝫ il-
latū fuerit eis qđ sequit̄ id est ipsi autē spre-
uerūt me. qđ naturaliter nō est saluatoris cū
nature sit immutabilis. omni reuerentia spoli
antes semetip̄os aiunt. Nec aliquā habet ꝓ
prietatē ad deū. sed cū sit ip̄e natura mutabi-
lis. sciuit de illo deus ꝑsciētia ⁊ ꝑcontempla
tione. q̄ꝛ cū nō esset sp̄ꝛe futurus eligēdus foret
ex oībus. Nō em̄ inquiūt natura q̄si ꝑcipu-
um inter alios filios aliq̄d habet. nā nec na-
turaliter dei fili⁹ est. nec aliquā habuit ad de-
um ꝓprietatē. q̄n etiā ipsum nature mutabil̄
existentē ꝓpter moderationē diligentiā ⁊ vir
tutē nō mutarī ad deterius elegit deus. cū et
si paulus ⁊ petrus ad hoc ꝑuenissent. nihil
eius potuerat hoҀ filiatōe differre. Propter
reprobationē igit̄ hui⁹ vesane doctrine. etiā
diuinas lr̄as reuoluētes ꝓposuim⁹ illud qđ i

psalmis de xp̄o dictū est. Dilexisti iusticiā et
odisti iniquitatē. ꝓpterea vnxit te deus deus
tuus oleo leticie ꝑ ꝯsortibꝫ tuis. Quia vero
fili⁹ dei neq̄ꝫ ex nō existentibꝫ factus est neq̄ꝫ
fuit aliq̄n q̄n nō fuit. sufficit nos erudire io-
hannes euāgelista scribēs de eo. vnigenitus
filius q̄ est in sinu patris. Prouidēte quippe
deo vt ostēderet alterutri⁹ in diuisas res no-
minauit patrē. ⁊ filiū existentē in sinu p̄ris.
Sed q̄ꝛ inter hec q̄ ex nō existētibꝫ facta sūt
verbū dei nequaq̄ꝫ cōnumerat̄. oīa inquit ꝑ
ip̄m facta sunt. Propriā nāq̄ꝫ eius substanti
am designauit dicēs. In principio erat ver-
bum ⁊ verbū erat apđ deū. ⁊ deus erat ꝟbuꝫ
Hoc erat in p̄ncipio apud deū. Oīa ꝑ ip̄m
facta sunt ⁊ sine ip̄o factū est nihil. Si em̄ ꝑ
ip̄m oīa facta sunt. quō qui creaturis vt eēnt
donauit. ip̄e aliq̄n nō fuit. Nō em̄ vlla ratō ē
vt ei⁹ nature sit. qui fecit cui⁹ illa que fiunt.
Si ip̄se quondā erat in principio. oīa vero
ꝑ eū facta sunt. ex nō extātibꝫ fecit. ⁊ cōtrariū
videt̄ his q̄ ex nō substātibꝫ facta sūt hoc qđ
existat ⁊ valde discretū. Inter patrē siquidē et
filiū nullū demonstrat̄ esse spatium. nec vsq̄ꝫ
aliquā cogitationē hoc aīe fantasia ꝑcipiēte.
Ex nō extātib⁹ aūt creat⁹ mundus nouelle
habet substātie recentēq̄ꝫ natiuitatē a patre
per filiū. hmōi vtiq̄ꝫ substāti alitatē cunctꝫ ac
cipientibꝫ. Alti⁹ igit̄ adhuc ꝯtēplatus verbi
diuinitatē ⁊ creaturaҀ vniuersam intelligē-
tiā transcendentē. reuerēdissim⁹ iohānes ge
nitura eius nec factura dicere voluit. nec per
elemēta sillabaҀ factorē ingenitū Unus em̄
ingenit⁹ pater. Sed q̄ꝛ excedit euāgelistarū
puto q̄ꝛ ⁊ angeloҀ ꝑceptioneꝫ ⁊ transcendit
vniuersa vnigeniti filij ineffabilis substātia.
nō ḡ reoꝛ q̄ꝛ de pietate cogitantes de hac ali
quid interrogare ꝑsumāt. ꝓpter qđ dictū est.
Altiora te ne q̄sieris ⁊ difficiliora te noli ex-
aminare. Nā sicut aliaҀ plurimaҀ et hmōi
noticia hūane ꝑceptiōi celata est. q̄le est apđ
paulū: nec ocl's vidit. nec auris audiuit nec
in coꝛ hoīs ascēdit q̄ ꝑparauit de⁹ diligētibꝫ
se. Sed etiā stellas inq̄t deus ad abrahā nō
potes enumerare. neq̄ꝫ arenā maris ⁊ guttas
pluuie q̄s enūerauit? Quis ḡ audeat exteri-
us ꝑscrutari subsistentiā dei verbi. nisi forte
vesanus sit? De q̄ ꝓphericus sp̄ūs dicit. Ge-
nerationē eius q̄s enarrabit? Nā ⁊ ip̄se sal-
uatoꝛ noster ꝑstare volēs oībꝫ i hoc mūdo co
lonis. hui⁹ noticiā ab eis exonerare festina-
uit. significās vltra naturā esse oīm reҀ hāc
animaduersionē. soli vero patri tantū adia-

cert huius sciētie sacramentū. nullus inquit
nouit quis est filius nisi pater ⁊ nemo nouit
patrem nisi filius. Nō reor ignorare sapien=
tes. q᷑ vesanū est sapere ex nō existentibꝫ factū
filiū cū vtiqꝫ habeat tꝑale principiū qđ ostē=
ditur ex nō existētibus factū. Nā si tēporibꝫ
inesse oporteret hoc qđ aiūt erat qñ nō erat.
aut spacio seculi cuiuscūqꝫ ⁊ si verū est. quia
omnia ꝑ ipsum facta sunt. palā est q᷑ ⁊ omne
seculū ⁊ tēpus ⁊ spacia. ⁊ aliqñ inter q̄ reperi
tur qđ aiunt fuit qñ nō fuit ꝑ ipm facta sunt
Et quomō nō est incredibile eū qui et tpa fe
cit ⁊ secula ⁊ momenta. inter que est illud fuit
quādo nō fuit. dicere aliqñ nō fuisse? Stul=
tum em̄ est ⁊ omni peccato plenū. eū qui cau
sa est alicuiꝰ eundē posteriorē dicere illiꝰ ge=
niture cuius causa est. Precedit enim scđm
eos sapiētia dei qui creauit vniuersa illđ spa
cium in quo dicūt nōdum factū filiū a patre.
mētiente scđm eos ex scriptura que dicit pri
mogenitū eū esse vniuerse creature. Cōsonus
siquidē istis clamat ⁊ magniloquꝰ paulꝰ. di=
cens de eo. Quē posuit heredē omniū ꝑ quē
fecit ⁊ secula. Sed etiā in ipso creata sūt om
nia que in celis ⁊ que in terra visibilia ⁊ inui
sibilia. siue principatus. siue potestates. siue
dn̄ationes. siue sedes. oīa ꝑ ipm ⁊ in ipo crea
ta sūt. ⁊ ipē est ante oīa. Cū ergo impia mon
streẜ argumentatio. qua dicūt ex nō existenti
bus factū necesse est patrē semꝑ esse patrem.
Est em̄ pater semꝑ filio p̄sente. ꝓpter quē ap=
pellatur pater. semꝑ sibi p̄sente filio. semꝑ est
pater ꝑfectꝰ ⁊ sine defectione ꝯsistēs. nō tē
poraliter neqꝫ ex spatio neqꝫ ex nō existentibꝫ
generās vnigenitū filiū. Quid em̄ ampliꝰ sit
scelestū q̄ꝫ dicere nō fuisse aliquādo sapienti
am dei que dicit. Ego erā apud eū coaptans
ego erā cui adgaudebat. aut dicere virtutem
dei aliqñ nō extitisse. aut verbū eius aliqñ ac
cepisse principiū. aut alia a quibꝫ filius agno
scitur. ⁊ figuraẜ pater? Nā qui splēdorē glo=
rie nō dicit extare. vnā perimit ⁊ p̄ncipale lu
men. cuiꝰ splēdor est. Si aūt ⁊ imago dei nō
fuit semꝑ. pater q᷑ nec cuiꝰ imago est. sed etiā
cū nō est figura subsistentie dei vna punıẜ. et
ille qui in omnibꝫ ab eo figuraẜ. ex quo appa
ret filietas saluatoris nr̄i nullā habens com
munionē ad ceteroꝝ filietatē. Quēadmoduꝫ
ineffabilis eius subsistētia incōꝑabili excellē
tia trāscendere ꝓbat vniuersa quibꝫ ipse do=
nauit vt sint. ita ⁊ filietas eiꝰ naturalis exi=
stens paterne diuinitatis in effabili sublimi
tate differt ab eis qui ꝑ eum in adoptionem
adoptati sunt filij. Is em̄ icōuertibiẜ existēs
natura ꝑfectus est ei nihil in omnibꝫ egens
hij vero in vtroqꝫ mutabilitati subditi eius
egēt auxilio. In quo em̄ ꝓficere poterit sapi
entia dei. aut in q̄ est veritas augeaẜ. aut deꝰ
verbū quomō potest meliorari. cū sit vita ve
rūqꝫ lumē? Si aūt hoc est. quanto magis ve
cordis est dicere sapientiā aliqñ aut dei vir=
tutē fuisse in infirmitate capabilē aut irratio
nabilitate verbū. ⁊ per hoc rationē obscura=
tam aut ꝓ lumini tenebris esse ꝑmixtas apo
stolo dicente. que cōmunio luci ad tenebras
aut que cōcordia xp̄i a belial necnō a salomo
ne clamante impossibile est vel vsqꝫ ad opini
onem inuenire serpētis vias sup petrā q̄ fm
paulū christus est? Porro creature eius ho=
mines ⁊ angeli benedictiōes acceperūt. vir=
tutibus ꝓficere contendētes mādatisqꝫ legi
timis quatinus nō peccarent. dn̄s ꝓ noster
naturaliter filius patris existēs ab omnibus
adoraẜ. Illi depon ētes spiritū seruitutis ex
bonis opibus ⁊ ꝓuectu. spiritū filiationis ac
cipientes ꝑ naturalē filium adiuti fiunt ⁊ ipi
adoptionis filij. Istius aūt ꝓpriā ⁊ naturaleꝫ
precipuāqꝫ filiationē paulus etiā manifesta=
uit de eo dicens. Qui ꝓprio filio nō pepercit.
sed pro nobis. id est ique natura nō sumꝰ filij
tradidit illū. Ad distintionē nāqꝫ nō ꝓprioꝝ
illum ꝓprium filium esse dixit. In euangelio
aūt. Hic est filius inquit meus dilectus: in q̄
mihi bene cōplacui. In psalmis ꝓ saluator
ait. Dn̄s dicit ad me filius meꝰ es tu. Herma
manitatē nature declarans significat nō esse
eius naturales quoslibet alios preter istum.
Quid est etiā q̄ ait. ex vtero ante luciferū ge=
nui te? Nōne clare naturalē demonstrat pa
terne generationis filiationē. quā nō moꝝ di
ligentia ⁊ exercitatiōe ꝓuectus. sed ꝓprietate
nature sortitus est? Vn̄ ⁊ intransgressibilem
habet filiationē vnigenitus patris. Ratio=
nabiliū vero filiationē non eius naturaliter
existentē sed oportunitate moruꝫ ⁊ dono dei
etiā mutabilē ratio mouit. Vidētes em̄ inq̄t
filij dei filias hominū. acceperūt sibi vxores
ex ipsis. Et iterum. Filios genui ⁊ exaltaui.
ipsi vero me spreuerūt. ꝑ esaiā deū dixisse di=
dicimus. Multa dicturꝰ dilectissimi trāseo.
onerosum putās esse pluribꝫ verbis vnani=
mes admonere doctores. Vos em̄ ipsi estis
diuinitus eruditi. nō ignorātes q᷑ doctrina
que nuper cōtra pietatē surrexit ecclesiasticā
Hebionis est ⁊ Artemonis. zelꝰ pauli samo
setani de antiochia synodali omniū episco=

porū iudicio ab ecclesia pulsi. Cui succedēs
lucianus extra synagogas mansit trium epi
scoporum plurimo tēpore: quoꝝ impietatis
fecem. sorbentes isti nūc nobis ⁊ non existen
tibus illoꝝ plantatio. absconsas pullulare se
cerunt arri⁹ ⁊ achillas. ⁊ cū illis conciliū ma
lignantiū. ⁊ nescio quō in syria tres ordina=
ti episcopi eo ꝙ cōsenserit eis. ⁊ ad peiora flā
mati sunt. de quibꝫ in vestra sit ꝓbatiōe sen=
tentia reposita. qui salutaris passionis humi
litatē ⁊ exinanitionē. volūtariā paupertatē. ⁊
voces quas ꝓpter nos saluator suscepit. me=
moria retinetis Igit̄ ad ostensionē superne
⁊ antique diuinitatis ei⁹ hec cōgruūt. signifi
cantibusqꝫ sermonibꝫ eius naturalis gloria
⁊ imperiū. ⁊ apud patrē mansio clari⁹ expli=
catur. quale est illud. ego ⁊ pater vnū sumus.
nō patrē semetipm̄ appellās. neqꝫ substātia=
liter duas naturas. que est vna declarās. sed
ꝙ paternā seruādi plenitudinē filius habet
ꝑfecte naturā. ꝑ omnia similitudinē patrꝭ ge
rens ⁊ imutabilis imago eius existens. atqꝫ
principalis cause expressa figuratio. Vn̄ eti=
am nūc philippo cupiēti videre patrē. dn̄s si=
ne inuidia se demonstrat. Nā cū diceret ostē
de nobis patrē. ait. qui videt me videt ⁊ pa=
trem. tanqꝫ ꝑ speculū sine macula ⁊ animat⁹
per diuinā eius imaginē cōtemplaret̄ patrē.
quem similiter in psalmis sanctissimi viri ca
nūt. dicētes. In lumine tuo videbim⁹ lumē.
Quaꝓpter ⁊ q̄ honorat patrē honorat ⁊ filiū
⁊ q̄ honorat filiū honorat ⁊ patrē. Et recte.
Ois nāqꝫ vox impia que in filio dici ꝑsumi
tur. ad patrē quoqꝫ refert̄. Sed mirū non est
ꝙ scriptur⁹ sum o charissimi. si falsas aduer
sum me derogatiōes. ⁊ ꝯtra ꝑijssimū nostrū
populū delatas insinuo. Hij em̄ qui contra
deitatē filij dei castrametati sunt. neqꝫ cōtra
nos ingratas calūnias exercere formidant.
quoniā nec priscoꝝ quēpiam dignant̄ sibi=
met compare. neqꝫ preceptoribꝫ a quibꝫ ab in
fancia eruditi sum⁹ equare patiunt̄. neqꝫ cū
ministroꝝ quēqꝫ nūc vbicūqꝫ cōsistentiū in
mensura sapientie reputāt. quasi soli sapien=
tes ⁊ nihil habētes atqꝫ nouoꝝ dogmatū in
uētores. ⁊ quibꝫ solis reuelata sunt que a nul
lo altero sub sole intellecta noscunt̄. O scele=
sta superbia. īmēsa vesania vane glorie. furo
re sapiētie sathane in animas eoꝝ nequissi=
mas vehemēter insiliēs. Non deterruit eos
antiquaꝝ scripturaꝝ deo amabiliū explana
tio. nō cōministroꝝ cōsors reuerētia de chri=
sto ferocitatē eoꝝ mansuefecit. quoꝝ scelesta
opera nec demōes ferre patiuntur. q̄ndo vo
cem blasphemā cōtra filiū dei ꝓmere nō pre
sumunt. Hec igit̄ iacula ſm̄ presentē virtu=
tem. dirigant̄ aduersus eos q̄ in erudita ma=
teria cōtra episcopū exacuunt̄ ad belliū. ⁊ ad
uersus pietatē eius calūnias inferre conten=
dūt. Aiūt em̄ nos aduersantes fabulas. ex qui
bus inuentū est dici ex nō existantibꝫ impiam
⁊ nō scriptā cōtra christū blasphemiā predi=
care. id est. duo ingenita. ipsi potius duoꝝ al
terū necessario esse oportere dicētes inerudi=
ti: aut nō existentibꝫ filiū esse sapiendū aut in
dubitanter dicere ingenita duo. ignorantes
imperiti qꝛ multū est inter patrē ingenitū. et
ea q̄ ab eo ex nō existātibꝫ sit creata rationalia:
⁊ irrationalia: quoꝝ media existēs natura vnige
niti ꝑ quā vniuersa ex nō existātibꝫ fecit pater
dei ꝟbi: ex ipso vero patre natiuitatē habet:
sicut ⁊ ipse dn̄s alicubi testat⁹ est dicēs. Qui
diligit patrē: diligit filiū qui ex eo natus est.
De quibꝫ nos ita credim⁹. sicut aplice placet
ecclesie. In vnū ingenitū patrē. nullā haben=
tem causam vt esset. incōuertibilē ⁊ imutabi=
lem. semꝑ idē ⁊ similiter se habentē. nec ꝓfe=
ctum nec iminutionē recipientē. legis ꝓphe=
tarū euangeliorūqꝫ datorē. patriarcharū ⁊
apostoloꝝ dn̄m omniūqꝫ sanctoꝝ. ⁊ in vnū
dn̄m nostrū christū filiū dei vnigenitū. non
natū ex nō existante sed existēte patre. nō ſm̄
corpoꝝ similitudines incisionibꝫ aut diuisi=
onū effluxionibꝫ. sicuti sabellio ⁊ valentino
placet. sed ineffabiliter ⁊ inenarrabiliter ſm̄
eū qui dixit sicut supra posuim⁹ generationē
eius quis enarrabit. substātia videlicet eius
omni create nature inꝑscrutabili existēte. si=
cut ⁊ ipse pater inꝑscrutabilis est. eo ꝙ nō ca
piat rationaliū natura scientiā. qua pater ge=
nuit deum. Qd̄ quidē nō a me cōuenit dice=
re. viros spiritu veritatꝭ plenos. erudiēte ꝓp=
pe nos christi voce qua dicit. nullꝰ nouit q̄s
est pater nisi filius. ⁊ nullus nouit q̄s est fili
us nisi pater. ⁊ asserente eū incōuincibilē ⁊
imutabilē. se sicut patrē nihil egentē. ꝑfectū
filium equalēqꝫ patri soli ingenito. Imago
est em̄ integerrima ⁊ imutabilis patrꝭ. ⁊ om
nino imaginē cōuenit esse plenā. ꝑ quā non
desit aliquid ab equalitate eius cuius imago
est. sicut ipse dn̄s docuit dicens. pater meus
maior est. ſm̄ qd̄ semꝑ etiā esse filiū ex patre
credimus. Splēdor est em̄ glorie. ⁊ figura pa
terne substātie. Sed nullus hoc semper ad
suspitionē ingeniti sumat. sicut putāt q̄ sen=
sus anime cecatos habēt Nā neqꝫ erat neqꝫ

semper neq; ante secula. et quod est ingeni-
tum. sed nec quilibet humanus intellect⁹ ab
hominibus nominatus indicare valet hoc q̃d
dicimus ingenitũ. sicut ꝛ vos estimare credo
ꝛ de omniũ vestrorũ confido ꝓposito. nullo
modo quibuslibet nominib⁹ ingenitũ decla-
rantiũ. Uident̃ enĩ hec noĩa veluti temporũ
esse productiua. digne tamẽ ipsius vnigeniti
diuinitatẽ ꝛ veluti dicã antiquitatẽ nequaq̃
significare valentia. cum sancti videlicet viri
s̃m suam vnusquisq; virtutẽ sacramentũ hoc
ap̃ire conati sint. veniã poscẽtes ab auditori
bus p̃ satisfactiones rationabiles dicẽdo. de
se. Protulim⁹ q̃d pertingere p̃ualuim⁹. Si
quid aũt vltra hominẽ expectant. quicũq; vi
ri ꝛ ad mai⁹ innitunt̃ eloquiũ: illud q̃d ait ex
p̃te cognoscim⁹. iam putãtes esse destructum
palã est q̃ multũ spe sua deficiunt. Igit̃ erat
ꝛ semp̃. et ante secula quodcũq; sit. nõ tamen
est id quod ingenitũ. Ergo ingenito quidẽ
patri ꝓpria dignitas est seruãda. nullã dicen-
tes causam fuisse vt esset. Filio vero congru⁹
distribuatur honor. Sine p̃ncipio enĩ a pa
tre sciamus esse natiuitatẽ. culturã ei sicut p̃
diximus tribuẽtes pie. atq; cũ bona opinio
ne super eo erat ꝛ semp̃ ꝛ ante secula predi-
cãtes: diuinitatẽ quippe eius p̃scrutãtes. sed
imagini ꝛ p̃scrutationi patris p̃fectã equali
tatem per omnia deuouẽtes. ꝓpriũ vero so-
lũ dicẽtes p̃ris q̃d ingenit⁹ est. cum ꝛ ipse sal-
uator dixerit pater maior me est. In hac ita-
q; pia de patre filioq; sententia. sicut nos di-
uine scripture docent vnũ sanctũ spiritũ cõ-
fitemur. qui repleuit ꝛ veteris testamenti san
ctos homines ꝛ noui sacratissimos p̃cepto-
res in vnã ꝛ solam catholicã apostolicamq;
semper ecclesiam. que ꝛ inuincibilis est. licet
oĩs mũdus aduersus eã pugnet. ꝛ victrix
totius aduerse impietatis existat. securos nos
faciente patrefamilias eius cũ clamat. Ha-
bete fiduciã. ego vici mundũ. Hoc nouim⁹
actum post resurrectionẽ a mortuis: quorũ
primitie factus est dñs noster iesus christus
carne vera indutus. ꝛ nõ putatiue ex dei ge-
nitrice maria qui in nouissimis temporib⁹ p̃
dãnatione peccati ad humanũ genus adue-
niens. crucifixus ꝛ mortuus est sed nõ ꝓpte-
rea diminutate sua minor factus est. Resurre
xit enĩ a mortuis. assumpt⁹ in celo est. sedet ad
dextrã maiestatis. Hec igit̃ ex p̃te in hac epi
stola figuram onerosum credẽs singula sub
scrupulositate cõscribere. eo q̃ sciam sanctuz
studium vestrũ talia nõ latere. Hec docem⁹.
hec etiã predicamus. hec sunt ecclesie aposto
lice dogmata. ꝓ quib⁹ etiã morimur ꝛ destru
ere ea volentes nullatenus formidam⁹. Qui
licet verberibus nobis extorqueant. nos ta-
men spem nõ auersamur nostrã. Horũ igit̃
aduersarij. idem arrius ꝛ achillas ꝛ qui cum
eis sunt veritatis inimici. ab ecclesia ꝓcul sũt
expulsi. alieni facti a pia doctrina nostra s̃m
beatũ paulũ dicentẽ. Quicũq; vobis annũ-
ciauerit preter id q̃d accepistis anathema sit
licet angelũ de celo esse se fingat. Sed etiã si
quis alijs sermonib⁹ dñi nostri iesu ꝛ doctri
na que s̃m pietatẽ est inflatur nihil sciẽs ꝛ re
liqua. Hos igit̃ anathematizatos a fraterni
tate nullus vestrũ suscipiatur. aut habere pa
tiatur ea que ab eis vel dicunt̃ vl' ꝯscribunt̃.
Cuncta enĩ velut magi homines intuimur.
quia veritatem loqui non possunt. Circueũt
deniq; ciuitates nihil studentes aliud q̃ vt
amicicia ꝝ scemate ꝛ nomine pacis per figmẽ
ta ꝛ blandimenta litteras dent ꝛ accipiant:
vt errare faciãt per hec deceptas a se mulier-
culas. Hos ergo qui cõtra christũ tanta pre
sumunt. quiq; christianitati tam publice de-
rogauerunt. q̃m intra iudicia persecutiones
nobis quantũ in ipsis est excitare nõ cessant
ꝛ ineffabile sacramentũ natiuitatis christi e-
neruare moliunt̃. auersamini dilectissimi. et
vnanimes ac cõcertatores nobiscũ cõtra eo
rum vesanam estote presumptionẽ. ad simili
tudinem cõministroꝝ nostroꝝ qui indigna-
ti sunt. ꝛ aduersus eos mihi scripserunt ꝛ in
thomo quem etiam vobis direxi per filium
meũ Archidiaconũ subscripserunt tam toti
us Egypti ꝛ thebaidis. q̃ libie ꝛ pentapolis
Syrie. Licie. Pamphilie. Asie. Capadocie
sacerdotes. aliarũq; prouinciarũ. ad quorũ
instar etiam vos confido eũ suscipere. Mul
tis itaq; mihi. contra nocentes remedijs ex-
istentibus etiã hoc inuentũ est vtile medica-
men. quia conuertunt̃ seducti ab eis populi.
nunc nostris sacerdotib⁹ obedientes ꝛ ad pe
nitentiã per eos accedere festinãtes. Salu-
tate adinuicẽ fraternitatẽ que apud vos est.
Ualere vos in dño opto charissimi. Sunt
autem qui anathematizati sunt ex presbyte-
ris quidẽ arrius ex diaconib⁹ aũt Achillas
Euzoius. Arithlis. Lucius. Sarmat⁹. Iu
lius. Aienas. alter arrius. ꝛ Helladius.

¶ Theodoricus.

Onsona his dixerit ꝛ Phylogonio an
tiochene presuli ciuitatis ꝛ Eustachio
qui circa hero eam gubernabat ecclesiam et

aliis apostolorum dogmatum defensoribus. Sed neque Arrius quiescere passus est. scripsit enim et ipse concordibus suis. Quia pro nihil falsi contra eum scripsit sacratissimus Allexander. ipse Arrius litteris suis scriptis ad nicomediensem Eusebium protestatus est. Quam epistolam inserere non omitto. ut communicatores impietatis eius ignorantibus possim facere manifestos.

Capitulum. xv.

Domino desiderandissimo homini dei fideli Orthodoxo. Eusebio Arrius qui persecutionem ab Allexandro Papa patitur iniuste, propter vincentem omnia veritatem. quam tu quoque defendis. in domino salutem. Patri meo Armonio veniente ad Nicomediam. rationabile indicavi te salutare per eum. sciens dilectionem pariter et effectum quem circa fratres propter deum habere dinosceris. Vehementer nos vastat atque persequitur et omnem benignum animum movet adversum nos episcopus. ita ut etiam de civitate nos expulisset velut homines sine deo. quoniam non concordamus ei publice dicenti. semper deus. semper filius. simul pater. simul filius coexistit ingenito deo filius semper genitus est. ab ingenito genitus est. neque cogitatione. neque athomo quodam precedit deus pater. semper filius ex ipso deo est. Et quoniam Eusebius frater tuus cesariensis et theodotus et paulinus et athanasius et gregorius. et etius et omnes per orientem dicunt quia preexistit deus filio sine principio. anathema facti sunt. preter solum philogonium et belladicum. et machariu; homines hereticos ineruditos. quorum alii quidem dicunt filium eructuationem. alii vero propositionem. alii coingenitum: quas impietates nec audire possumus. licet innumeras mortes nobis minentur heretici. Nos autem quoniam dicimus. et sapimus et docuimus: et docemus quia filius non est ingenitus nec ingeniti pars ullo modo. neque ex aliquo subiecto. sed quoniam voluntate et consilio subsistit ante tempora et ante secula plenus deus unigenitus convertibilis et antequam generaretur aut crearetur. aut predestinaretur aut fundaretur non erat. ingenitus enim non erat. persecutionem patimur quia diximus. principium habet filius. deus autem sine principio est. et quia diximus. ex non extantibus est. sic autem diximus secundum quod nec pars dei est. nec ex aliquo subiecto persecutionem patimur. De cetero tu nosti. Valere te in domino opto memorem tribulationum nostrarum concilia mista vere eusebie. id est pie. Eusebius itaque cesarie erat episcopus. theodotus laodicie tiri paulinus. athanasius anazarbi et gregorius berití. etius autem lidde. Lidda vero est que nunc dyospolis appellatur. Hos ergo arrius concordes se habere gloriabatur. hostes autem vocavit philogonium presulem civitatis antiochene. belladicum tripoleos. et machariu hierosolymorum. adversus eos farciando calumnias: quoniam eternum et ante secula filium. et cum patre equi honoris eiusdemque substantie predicabant. Hanc igitur Eusebius dum suscepisset epistolam et ipse venenum sue impietatis evomuit. scripsitque idem hoc modo paulino episcopo tiri.

Capitulum. xvi.

Domino meo paulino. eusebius in domino salutem. Neque domini mei eusebii studium pro veritate verbi tacitum est. sed usque ad nos pervenit. neque tuum domine super hac causa silentium. et ut consequens erat de domino quidem meo eusebio letati sumus. de te vero tristamur arbitrantes tanti viri nostrum esse devotionem. Quapropter rogo te scientem: quoniam indecens est virum sapientem alia sapere et tacere veritatem: ut spirituali ratione commotus ad conscribendum de huiusmodi rebus incipias. cum et tibi sit utile. et audientibus te. maxime dum per consequentiam scripture et vestigia sermonum eius et voluntatis scribere volueris cuncta: quoniam neque duos ingenitos audivimus aliquando neque unum in duos divisos neque corporale aliquid passum esse didicimus. aut credidimus domine meus. sed unum quidem ingenitum. unum vero ab eo vere et non ex eius substantia factum et universaliter dicendum. nequaquam eum cum ingenita natura participantem aut existentem. aut ex eius substantia. sed factum perfecte. aliud natura atque virtute quantum attinet ad integram similitudinem. affectum. potestatemque factoris. factum scilicet inenarrabiliter. quod etiam cogitationi non solum humane. sed etiam que ultra omnes homines est incomprehensibile iudicamus et credimus. Et hec quidem non rationibus nostris obstricti. sed ex scriptura san

cta discentes. dicimus creatũ esse ⁊ fundatũ ⁊ genitũ substantia. ⁊ incõuertibili ⁊ inessabili natura similitudine factoris sic, ipse dñs ait. Dñs creauit me in inicio viaꝝ suarũ. in opa sua ⁊ ante seculũ fundauit me. ante oĩes colles genuit me. Si autẽ ex eo. ħ est ab eo erat quasi pars eiꝰ vel ex fluxu substãtie nequaq̃ creatus. aut fundatus esse diceretur. neq̃ tu hoc ignoras dñe vere. quia quod ex ingenito existit. creatũ iã ab alio aut ab eo. aut fundatum nõ erit. ab inicio eũ dicere ostensionẽ quandã prebet. quasi ex paterna substãtia sit natꝰ ⁊ habeat ex eo equalitatẽ nature. Scimus eñ quia nõ de eo solo genitũ dicit scriptura: sed etiã de similibus ei natura per omnia. Nam ⁊ de hominibꝫ ait. Filios genui et exaltaui. ipsi vero me spreuerunt. Et iterum. Deum qui te genuit dereliquisti ⁊ oblitus es domini creatoris. Et in alijs quidã ait. Qui peperit guttas roris. nõ naturam ex natura narrans. sed vniuscuiusq̃ nature ex eius volũtate natiuitatẽ. Nõ eñ ex eius substantia sunt. sed omnia volũtate eius facta sicuti facta sunt. Ille siquidẽ deus est. hec autẽ ad similitudinẽ eius verbo simillima futura. ꝭm spontaneũ motũ facta ⁊ omnia quidẽ ꝑ eum a deo facta. cũcta tamẽ ex deo. Que percipiens ⁊ exponens ꝭm datã tibi diuinitꝰ gratiam scribere domino meo allexãdro festina. Confido eñ: quia si scripseris illi cõuertitur. Saluta omnes qui in dño sunt. Ualentem te ⁊ pro nobis orantẽ gratia dei custodiat.

Capitulum. xvij.

Alia ⁊ isti alterutris scribebant contra veritatem se armantes ad preliũ.

Socrates.

Epeius fiebat malũ ad contentiõis incendiũ. per eos qui hec scripta suscipiebant. Consentiẽtes igitur allexãdro ⁊ in ciꝰ thomo subscribebant. alij vero cõtraria faciebant. Precipue vero mouebat ex aduerso nicomediensis eusebius quoniã in epistola sua grauiter eius intentionẽ fecerat allexãder. Poterat autẽ illo tempore nimis allexander quia tũc imperator nicomedie morabat. Nã ibi ante paululũ tempus dyoclecianus ⁊ qui circa eũ regalia cõstituerãt. Propterea ergo multi episcopoꝝ obediebãt eusebio. ⁊ ille frequenter scribebat. allexãdro quidem: vt deserens questionẽ: que mouebat tumultũ susciperet arriũ ⁊ sequaces eius. per ciuitates aũt diuersis episcopis: ne cõsentirent scriptis allexandri. Unde erant omnia valde turbata. Non eñ solũmodo ecclesie presules ratiocinationibꝫ inter se certare videbant: sed etiam populus diuisus erat. Alij nãq̃ istis. alij cõsentiebant illis ⁊ ad tantũ causa venit incendium. vt in publico ⁊ in theatris christianitati derogaret. Hij quidem in ipsa allexandria positi. tanq̃ iam victores de superioribus persecutionibꝫ factis potius armabant. leganonesq̃ mittebãt ad prouinciales episcopos. hi vero in alteram diuisi partem. illorũ simili seditioni cõmunicabant.

Capitulum. xviij.

Iscebant igitur arrianis meliciani qui dudum fuerãt ab ecclesia segregati. qui vero sint isti: dicendum est.

Sub petro allexandrine ciuitatis episcopo: qui suscepit dyoclcciano imperãte martyrium. meliciꝰ quidã episcopus vnius ciuitatis egyptioꝝ depositꝰ est. ⁊ ꝓpter multas alias causas ⁊ maxime quia in ꝑsecutione fide negata sacrificauerat. Ergo damnatus multos habuit sequaces ⁊ heresiarchas factꝰ est eorum: qui hactenꝰ ab eo in egypto meliciani vocant. nullã iusticie satisfactionẽ habẽs. cur remanserit ab ecclesia sepatus. Dicebat quidẽ iniusticiã se esse passum. ⁊ obloquebat sepius derogabatq̃ petro. sed petrus in persecutione percepta martyrij palma defunctꝰ est. Iste vero retulit detractões in achillam: qui post petrũ suscepit episcopatũ ⁊ rursum in allexandrũ: qui post achillã noscitur ordinatꝰ. Inter hec igit superuenit questio arriana. et melicius vna cũ suis defendebat arriũ cõspiratione facta cũ eo aduersus episcopũ. Quibuscunq̃ eñ praua videbat arrij secta suscipiebant sup arrio allexandri sententiã. tanq̃ iustum ꝯtra ꝯsentaneos arrij. eius videretur esse decretũ. Scribebant autẽ. ⁊ qui circa eusebiũ nicomedie. ⁊ alij quibꝫ arrij opinio cõplacebat. quatenus soluerent quidẽ premissa damnatio. ⁊ in ecclesiã damnati reducerent. quasi nihil mali profiterent. Sic itaq̃ diuersis epistolis ad allexandrinũ episcopum destinatis fecerũt harum epistolaꝝ collectiões arriũ quidẽ earum: que pro se erant. allexander aũt contrariũ. Et hinc occasio cõtentionis suborta est heresibꝫ. que nũc vbiq̃ circũuolant. hoc est arrianoꝝ. eunomianoꝝ: ⁊ quicunq̃ nomen habent a macedonio. Singuli nanq̃ horum ꝑnominatoꝝ ipsis epistolis testibus vsi sunt in defensionẽ heresis sue.

¶ Socrates.

Capitulum. xix.

Um vero sepe supplicātes allexandro qui circa eusebium: nō inclinassent cū tanq̄ iniuriā passi malignabant. ꝛ acriores ad roborandū arrij dogma passi sunt. conciliūq̄ in bithinia colligentes scripserunt episcopis vniuersis: vt tanq̄ recte credentibꝰ cōmunicarent arrianis ꝛ agerēt vt allexāder q̄z cōmūicaret eis. Dūq̄ coꝝ studium de fecisset: allexandro nequaq̄ consentiente: legatiōe fungit̄ arrius apud paulinum tiri episcopū. ꝛ eusebiū pamphili pontificem cesarie palestine. ꝛ patrophilū scitopoleos petens vna cum suis: vt iuberetur cum populo: qui cum eo erat solennia sacramēta ecclesie celebrare. tanq̄ ipse prius presbyterorum habuisset officium. esse dicens cōsuetudinem in allexandria. sicut etiā nunc vt vno existente super omnes episcopo. presbyteri seorsum ecclesias obtinerēt ꝛ populus in eis collectas solenniter celebraret. Tunc illi vna cum alijs episcopis in palestina congregati. tale decretū super petitionē arrij protulerūt. iubentes eas collectas exercere sicut prius. esse tamen subditos allexandrino pontifici et deprecari semper: vt eius pace ꝛ cōmunione fruerentur. Cumq̄ etiam in egypto multis cō alijs celebratis heresis pullularet. ita vt ad regalia vsq̄ perueniret. nō mediocriter constantinus imperator affligebat̄. eo q̄ religione nuper incboante crescere. multos a christianitate dogmatū discordia reuocaret. Et ꝓpterea culpabat alexādrū ꝛ arriū. eisq̄ scribens arguebat. quia cū latere posset hec questio eam deduxissent ad medium. ꝛ vehemēti studio contentiones mouissent: que nec q̄renda erat: nec ab initio cogitanda aut cogitata potius taciturnitati iure tradenda cum vtiq̄ ab alterutris non se iungi potuissent. licet ex aliqua parte dogmatis dissonarent. Allexandro siquidem ꝛ arrio aliquando culpans. aliquando suadens talia scripsit. quarum litterarum partem hic poni non est incongruum. Tota enim epistola. in libris eusebij posita est in vita constantini.

¶ Socrates.

Capitulum. xx.

Victor constantinus maximus pius. allexandro ꝛ arrio. Didici tunc natā presentis questionis originem. quando tu o allexander a presbyteris requirebas quid vnusquisq̄ eorum de quodā loco in lege conscripto. magis autem pro vane cuiusdā questiōis parte sentiret. tuq̄ o arri q̄d neq̄ principio cogitari debuerat. aut cogitatū taciturnitati tradi potius cōpetebat. illud improuide protinꝰ obiecisti. vñ discordia nos emergente mysteria ꝯtemnunt̄. Sanctꝰ vero populus in vtraq̄ diuisus cōmunis corporis cōgruentia separat̄. Ergo vterq̄ vestꝝ ex equo voluntatem prebens. in quo nos consamulus vester iuste monet obediat. Hoc itaq̄ neq̄ requirere dignum est: neq̄ de talibus respondere querentibus. Huiusmodi enim questiones: que nō cuiusdam legis necessitate ꝓponuntur. inutilis vacationis tēpus exquirūt. Et licet cause cuiuspiā naturalis exercicij fiat. tamē debemus eas intra sensū claudere. ꝛ nō ꝑimpte in publica ꝯciliabula deportare nec omniū auribus inconsulte cōmittere. Quantus est eīn vnusquisq̄ hominū. vt possit ita magnaꝝ rerū ꝛ valde difficiliū virtutē aut ad ꝑfectū inspicere aut interꝑtari digne aut si quis hoc facere difficilime tamē pōssit quāte parti populi suadebit? Aut q̄s tantaꝝ questionū subtilitates extra lapsus sui periculū sustinebit? Ergo fugiēda sunt in talibꝰ multiloquia. ne forte cū infirmitate nr̄e naturē minime q̄d ꝓponitur explicatur. mente discentium auditoꝝ pro tardiori intellectu ad perfectā questōnis perceptionē peruenire nō valente. ad necessitatē blasphemie aut scismatis populus adducat̄. Quapropter ꝛ interrogationis incaute. ꝛ responsionis improuide. equam alterutris veniam tribuāt ex vtroq̄. Non enim pro summo legis mādato apd vos occasio certaminis inflammata est. neq̄ noua quedam pro dei religione heresis introducta. sed vnam eandemq̄ rationem habet̄. sicut etiam vnū cōmunionis signum. Vobis enim interalterutros ꝛ valde modic̄ causis contendentibus tantum dei populū quē vestris orationibus et prudentia cōuenit gubernare. discordare nō decet: nec omnino fas esse. credibile est. Ut autem paruo quodam exemplo sapientiam vestram commoneam. Nostis etiam ipsos philosophos: quia in vno quidem dogmate cuncti consentiant. cum vero in quadam sententie parte discordāt. licet disciplinę virtute separent̄. tū ad inuicē corporis vnitate ꝯspirāt. Cū hec ita sint q̄nto potiꝰ iustū ē vos magni dei ministros in voluntate religiōis alterutris esse ꝯcordes. Cōst

deremus itaq ratione maiori ⁊ ampliori intelligẽtia cogitemus: si necesse se habeat propter parua ⁊ vana sermonũ certamina. fratres fratrib resultare. ⁊ honorem cõcilij per vos impia contentiõe discerpere: dũ ad inuicem ꝑ sic paruis ⁊ nequaq necessarijs litigatis. Uulgaria sunt hec. ⁊ infantiũ magis fatuitatibus cõmodanda. q sacrorũ virorũ ⁊ prudentiũ intelligentia consona. Recedamus ergo volentes a temptatiõibus dyabolicis. Magnus noster dñs saluator vniuersorum. cõmune omnib lumẽ effulsit. cui ꝓuidentia hoc meũ ministri dei studiũ ad perfectionẽ venire ꝑmittite: vt vos illius populum mea allocutione ⁊ ministerio ⁊ monitionis instantia ad synodalem possim reuocare cõmunionẽ: quia sicuti dixi vna quedam in nobis est fides. ⁊ vn scdm vos hereseos intellectus. legisq preceptũ cũ suis partib in vnius volũtatis ꝓpositum tendit. Hoc ergo quod vobis inter alia contentionẽ excitauit quoniã nõ attinet ad totius legis virtutẽ: seditionẽ quandã ⁊ separationẽ inter vos non debet efficere. Dico aũt hec nõ tanq cogens vos omnib modis huic satis optime ⁊ qualiscunq sit consentire questioni. potest enim ⁊ honor cõcilij a vobis integer custodiri. et vna atq eadem omnib cõmunio conseruari. licet aliqua in nobis ꝑticulariter ad inuicẽ pro paruo quodã contentio generet. quoniã nõ omnes in omnib idem volum. neq vna in nobis natura versatur. aut voluntas vna cognoscit. De diuina siquidem prouidentia vna quedã in vobis sit fides. vna prudentia. vnus in deo sensus. Que vero ꝓ hijs friuolis questionib inter alterutros disputata sũt licet non in vnã sententiã colligantur. maneãt tamẽ intra sensum mẽtis ineffabilitate seruata. Cõmune autẽ caritatis ꝑcipuum sacramentũ ⁊ veritatis fides ⁊ honor. circa deum atq religionẽ legis apud vos incõcusse permaneat. Reuertimini ergo ad alterutras amicicias. atq gratiã reddite vniuerso populo ꝑ vestros amplexus. vosq ipsos velut ꝓprias animas expiantes. alterutros rursus agnoscite. Suauiores enim sunt crebro amicicie. post inimiciciarũ causas ad cõcordiam restitute. Reddite ergo mihi tranquillos dies noctesq securas. vt quedã iocunditas puri luminis. ⁊ vite iam quiete apud me leticia conseruetur. sic nõ fuerit ingemendi ⁊ semper lachrymis necessitas ingrauari ⁊ neq seculũ libenter ferre viuendi. Dei nãq populos. id est cõfamulos meos sic iniuste ⁊ noxia vestri contentiõe diuisos. cõgregari iam temp est. Ut aũt huiusmodi tristicie mee magnitudinem sentiatis: audite. Dudũ veniens ad nicomedensem ciuitatẽ repente ad orientẽ pergere festinabã. Cumq ad vos tenderem. ⁊ plurima iam parte vobiscũ essem huius rei nuncio sum retent: ne oculis videre compellerer que impossibile iudicabã ad sensũ posse aurium peruenire. Quapropter aperite iã mihi per vestrã concordiã orientis vias. quas cõtentione clausistis alterutra. velociterq mihi concedite vosq ipsos ⁊ alios vniuersos populos videre letos: ⁊ ꝓ cõmuni omniũ cõcordia ac libertate. deuotam gratiarũactionẽ fauorabilibus eloquijs deo persoluere.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxi.

Alexãdro siqdẽ ⁊ arrio: nũc culpando: nũc ãmonẽdo hec scpsisse dinoscit. grauiter aũt ferebat audiẽs aliqs cõtra omniũ statutũ agere pasche festiuitatẽ. Tũc etenim in vrbib orientis discordantes. quidẽ ob hoc alterutra. quidẽ societate diuisi nõ erant. iudaice tamen festiuitatẽ dominicam celebrabãt. ⁊ vt assolet splendorẽ collecte tali discretiõe fedabãt. Propter vtraq etiam quietam esse ecclesiã festinabat princeps. seq putãs hoc malũ posse preoccupare: anteq ad plurimos ꝑueniret dimisit virũ circa se vita ⁊ fide simul insignẽ ⁊ cõfessiõib priorum tempor. ꝓ dogmate cõprobatũ. qui cõplacaret egyptios ꝓpter dogma tumultuantes. ⁊ orientales ꝓpter pasca discordes. Fuit aũt osius cordube ciuitatis episcopus. Cũq preter spem causa ꝓcederet. ⁊ heresis potius q pax sperata valuisset. nihil impetrans remeauit: qui fuerat ꝓ pace directus ecclesiarũ. Tũc illud famosissimũ in nicea cõcilium feruor principis excitauit. publicis asinis atq mulis ⁊ curracib eqs epos ⁊ qui cũ eis erãt ad synodum venire precipiens.

¶ Explicit liber Primus hystorie ecclesiastice tripartite.

Incipit liber Secūdus.

Nomina episcoporum niceni concilij. Sozomenes.

Capitulum Primum.

Communicabāt ergo niceno concilio ex apostolicis quidem sedibꝰ. macharius iherosolimitanus eustachius iam presidens antiochene apud orientē ecclesie. ⁊ allexander allexādrie q̄ est apud stagnum mariam. Julius autem romanus episcopus propter senectutem defuit. erantq̧ pro eo presentes vitus ⁊ vincentius presbyteri eiusdem ecclesie. Super hos autem ⁊ alij plurimi boni ⁊ optimi ex diuersis gentibus conuenerunt. alij quidem ad intelligēdum ⁊ dicendum nimis ydonei. sciētiaq̧ sacrorum librorum ⁊ alia eruditione disciplinan: viteq̧ virtute preclari. alij vero in vtroq̧ probatissimi viri. quorum vtile iudico etiam nomina memorare.

Theodoricus.

Antiq̧ stigmata domini iesu in corpore circumferentium ſm sacrum apostolum. Erat enim iacobꝰ antiochie migdonie: quam tyri ⁊ assirij nisibin appellant. qui mortuos resuscitauit. viuos curauit. ⁊ alia innumera probatur operatus esse miracl'a. Sed hec superfluum arbitror huic operi rursum inserere: que in deo amabili hystoria latius enarraui. Paulus vero cesarie quod est castrum positum iuxta ripas eufrate. is enim licinij rabie demolitus est. ambas enim manꝰ ligatas habuerat ignitoq̧ ferro combustas. quo fuerant nerui articulorū eius a sua mobilitate siccati atq̧ mortificati. Alij vero dexteros oculos effossos habuerūt. alij dextras suras abscisas. Unus horum erat pafuntius egyptius. ⁊ absolute vbi videbatur populus athletarum christi ⁊ martyrū in vno loco congregatorum. de quibus ⁊ eusebius pāphili. tertio li. in vita constan. hec dicit.

Socrates ex eusebio.

Unctarum ergo ecclesiarum: que totā europam libiamq̧ ⁊ asiam replebant. simul erant ministrorum dei congesta cacumina vnaq̧ orationis domus tanq̄ a deo dilatata intrinsecus ferebat omnes in idem. siros simul ⁊ cilicos. phenicesq̧ ⁊ arabes. atq̧ palestinos inter hos ⁊ egyptios. thebeos libias necnon ⁊ qui ex mesopotamia oriuntur sed etiam persa ad concilium venit episcopꝰ. Uerꝫ nec scitha defuit ex eorū choro. pontusq̧ ⁊ asia phrigia ⁊ pāphilia viros ꝓbatissimos ꝓbuerūt. Aderāt thraces ⁊ macedones chiui ⁊ epirote ⁊ hoꝝ q̄nq̧ interiꝰ habitātes. Ipse autem hispanorum valde famosus osiꝰ vnus erat ⁊ simul plurimis assidebat. De regia vero ciuitate presul allexander propter senectutē defuit. presbyteri vero presentes locum eius implebant. Talem itaq̧ solus a seculo vnus imperator constantinus christo coronam vinculo pacis exornans: suo saluatori de victoria inimicorum ⁊ hostiū deo decibilem dedicauit gratiarumactionis imaginem. ſm nos apostolica plausione constituens. Tunc igitur ille sermo completus est Collectos ex omnibus gentibus: que sub celo sunt viros religiosos: inter quos erāt parthi ⁊ medi. ⁊ elamite. ⁊ qui habitant mesopotamiam. iudeam ⁊ capadociam. ponthum ⁊ asiam. frigiam. ⁊ pamphiliam. egyptum et partes libie secus cirenem. ⁊ aduene romani iudei. ⁊ proseliti. cretes. ⁊ arabes. Uerūtamē hoc illis deerat. quod non sicut isti omēs ex dei ministris consistebant. In presenti siquidem choro multitudo episcoporum erat numerum trecentorum excedens. sequentibus eos presbyteris. dyaconibus. ⁊ accolitis. q̄rum numerus non poterat cōprehendi. Ministrorum vero dei alij sermone sapientie fulgebant. alij continentia vite ⁊ patientie choruscabant. alij vero medio modo horum virtutibus ornabantur. Erant igitur inter eos alij temporis honorati longinquitate. alij iuuentute ⁊ animi robore premicantes. qui nuper venerāt ad huiꝰ mysterij cursum. Quibꝰ videlicet oībꝰ imꝑator diebꝰ q̄ndianis cibaria largissime ordinarat expēdi. Hec itaq̧ de hijs q̄ ibi collecti sunt pāphili recitauit eusebius. Cūq̧ celebrasset imperator victricē cōtra liciniū festiuitatem ⁊ ipse occurrit ad niceam. Clarebāt autē inter episcopos pafuntius ex superiori thebayda. ⁊ spiridio ciprꝰ. Cuius autem rei causa horū memini postea sum dicturus.

Sozomenes.

Capitulum Secundū.

Oderant itaq̧ cū episcopis viri disputationis experti. verbis studētes prodesse

concilio. vt autem assolet fieri plurimi sacerdotũ: tanq̃ p causis ꝓprijs decertare collecti: tẽpus se inuenisse putauerunt: quo corrigeret quod cõtristauit eos. ⁊ de quibꝫ aliũ vnusquisq̃ forte culpabat libellũ offerẽs principi que in eo fuerãt cõmissa narrabat. Cũq̃ hoc quotidie facile ꝓueniret. p̃cepit imperator certo die: singulos: de quibꝫ aliũ culparet facere manifestũ. Cũq̃ dies cõstituta venisset libellos oblatos suscipiẽs. hec quidẽ accusatiões inquit tẽpus habebũt ꝓpriũ. id est. diem magni iudicij. iudicẽ vero illũ qui tũc futurus est oẽs iudicare. Mihi ergo homini cõstituto de huiusmodi rebus nõ licet habere auditoriũ sacerdotũ scilicet accusantium simul ⁊ accusatorꝫ: quos cõuenit minime tales debere monstrari: q̃ iudicent ab alijs agere. Nunc imitãtes diuinã clemẽtiã in alterutrorꝫ veniam accusatiões aboleamus alterutras. ⁊ de hijs que ad fidẽ pertinent agere studeamus cuius huc gratia venimus. Hec si quidẽ imperator dicens vniuscuiusq̃ scripturam vacuare ⁊ libellos iussit ardere. dieq̃ diffiniuit qua solui que erãt dubia conueniret. Ante cõstitutũ vero diẽ cõuenientes apud semetipsos epi euocauerunt arriũ. ⁊ propositis in cõmunione suis opinionibus disputabãt. Cũq̃ vt assolet ad diuersas questiones causa traheretur. alij quidẽ suadebant nihil innouandũ circa antiquã fidei traditionẽ. ⁊ maxime quia bonorꝫ simplicitas. sine perscrutatione tradebatur accedentibꝫ ad fidei sacramentũ. alij vero respondebant nõ oportere sine examinatiõe sequi sententias antiquorꝫ. Plurimi vero tunc cõuenientiũ episcoporꝫ ⁊ sequentium eos clericorꝫ scientes disputare. huiusmodi elocutionẽ arte exercitati claruerunt. ⁊ imperatori atq̃ hijs qui circa eum erãt noti facti sunt. Ex illo enĩ ⁊ athanasius tũc dyaconus existẽs: dum cũ allexãdro esset episcopo. huius studij pars esse maxima videbat. necnõ ⁊ quidã grecorꝫ philosophorꝫ oportune harum disputationũ questione participati sunt. Alij quidẽ quale esset hoc dogma studentes agnoscere. alij vero nup inchoante grecorum religione deperire volẽtes christianis infensi dogmatis sacramenta ad verborum certamina ptrahebãt. ita vt contra se seditiones exercerent. certaminaq̃ sibimet inferrent. ⁊ sepius ex aduerso cõtenderent.

¶ Socrates.

Capitulum Tercium.

Cumq̃ plurimi disputationis delectatione traherentur. vnus quidẽ ex confessoribꝫ laycis simplicẽ habens sensum dyaleticis obuiauit dicens. Audite igitur. Christus ⁊ apostoli nõ nobis artem dyaleticam tradiderũt. vanãq̃ verborꝫ fallaciam. sed purã scientiam fide ⁊ bonis operibus obseruandã. Hec dicente iuuene ⁊ animo sene. presentes quidẽ mirati sunt dictum q̃ probauerũt. Dyaletici vero satisfactiõe suscepta cessarunt. rationẽ quippe simplicem veritatis audientes.

Fertur enim ⁊ aliud. Dum quidam eorum sermonũ magnificentia extolleretur ⁊ illud coram sacerdotibꝫ. nõ pertulit eius fastum quidam senex simplex et innocens ac probatissimus confessorum. sed accessit aduersus eum pferre sermonem. Hoc itaq̃ factum petulantibus quidẽ ⁊ simplicem scientibus confessorem risum mouit. maturioribꝫ vero formidinẽ ꝓuidentibus. ne a viro verbis artifice deduceretur ad risum. verũtamẽ cedentibus vt quod vellet ediceret. resistere namq̃ ei cum talis esset nimiũ verebant. In nomine inquit iesu christi o philosophe audi dogma veritatis. Unus est deus celi ⁊ terre oĩmq̃ visibiliũ ⁊ inuisibiliũ creator q̃ hec oĩa verbi sui virtute fecit. ⁊ spiritus sui sanctitate firmauit. Hoc itaq̃ verbũ quod nos inquit filium dei nominamus. Habita misericordia super homines ab errore eos ⁊ ferali religione liberauit. passus ex muliere nasci et cum hominibus conuersari ⁊ mori pro eis. venietq̃ denuo iudicaturus singulorum vitã. Hec ita se habere sine perscrutatiõe credimus. Noli igitur inaniter laborare querens destruere ea que fide percepimus. Noli inuestigare modum quo fieri hec. aut non fieri potuerunt. Si enim credis mihi consulenti ad ista responde. Obstupefactus vero philosophus. credo inquit. Tunc gratias p deuictione persoluens ea que senior eque secutus est. et prioribus consectatoribꝫ vt vnanimes sibimet essent persuadebat. non improuide mutatũ se iurãs sed ineffabili quadam virtute ad christianitatẽ protinus inuitatũ.

Capitulum Quartum.

Igitur autem proximum huic miraculo quoddã gestum per allexandrũ constãtinopolitane ciuitatis episco-

pum. Cum enim venisset imperator constantinus bysantiū adeuntes cum quidā philosophi querebant quasi nō deū coleret: vt deceret ⁊ circa sacra nouitates exerceret. nouaz iure publico introducendo culturā. preterq̧ eius maioribus visa sunt. ⁊ grecoꝝ romanorumq̧ principib₉: quos habuerūt trāsacta secula placuerūt. volebantq̧ cū allexandro episcopo disputare de dogmate. Ille ꝟo huiusmodi exercitatiōe verboꝝ inexptus erat de vite qualitate cōfidēs. Fuit em̄ vir magnus ⁊ cōuersatione mirādus. Cumq̧ certamē imperatore precipiēte suscepisset. cōuenissentq̧ philosophi. omnib₉ loqui volentib₉: vt vnuz ex se quē vellēt eligerēt postulauit scē memorie pater noster allexāder. ceteros vero quicūq̧ essent silentiū tenere precepit ⁊ tātūmodo his que ab vtroq̧ dicerent intendere. Suscipiente siquidē vnus coꝝ disputationis imense negociū ad philosophū sanctus allexāder in noīe inquit iesu christi impero tibi in primis: ne loquaris. Et vna cū eius sermōe op₉ impletū est. Repēte nāq̧ ille homo vt sermonem audiuit obligato ore cōticuit. Putasne iustū sit considerare vtrū maius hoc miraculū videret: vt homo ⁊ hic philosophus sic facile officiū locutiōis amitteret: an certe vt lapis violentia verbi manu diuideret. Qđ quidā aiūt iulianū fecisse caldeū. Et hec quidem sit acta referuntur.

Capitulum Quintum.

Preterea sacerdotes sepe cōuenientes arriū ad mediū ꝺducebāt. subtilemq̧ eius exīminationē ꝓpositionib₉ agitabāt. Petulanter aūt in qualibet parte metuebāt ꝓferre sententiā. Hec itaq̧ sacra ⁊ venerabilis turba permixtiōe aduersarioꝝ nō videbat aliena. Erant em̄ inter eos quidā pauci quidē sed callidi ⁊ breuia imitātes celantesq̧ calliditatē. ⁊ arrij blasphemiā nō defendētes aperte. Cōuenientib₉ igit vniuersis. maximam domū preparauit in regalib₉ impator sedes ⁊ subsellia in ea poni precipiens: q̄ sufficerēt ordini sacerdotali ita decentez preparans honorē. inuitauit ingredi ⁊ de presentibus habere cōciliū. Introiuit aūt ⁊ ipse princeps vltimus cū paucis. laude dignā sui magnitudinē habēs ⁊ mirabilē speciē. mirabilioremq̧ gerens dignitatē pudoris in fronte. Minore ꝟo sede q̄ alijs posita in medio eorum sedit. primo tamē petēs hoc sibi episcopoꝝ iussiōe cōcedi. Tum cū eo resedit sacratissimus ille chorus. Primus itaq̧ magnus eustachius antiochene eccl'ie sortitus presulatum. nā philogonius cui₉ dudū meminimus ad meliorē trāsierat vitam ⁊ hunc mirabilem virū etiam nolentē ad regimen eius ecclesie decreto cōmuni pontifices ac sacerdotes ⁊ omnis populus christianus venire cōpulerat. Is ergo preconioꝝ florib₉ caput ꝑncipis exornauit. ⁊ studiū ei qđ habebat circa sacras benedictōnes exhibuit. Post hūc autem eusebius cognomine pamphili. Quib₉ iam reticentibus famosissim₉ impator protulit de vnanimitate concordiā sermonis. tirannorum coꝝ crudelitatē rememorās ⁊ honorabilem pacē: que sub eo collata est diuinitus: simul ⁊ quia pessimū ⁊ valde crudele videretur: vt destructis hostib₉ nulloq̧ presumente resistere. sacerdotes in alterutros iacularētur atq̧ cōfunderent. ⁊ impijs atq̧ sine deo ꝑsonis delectationē risumq̧ preberent. cum vtiq̧ de diuinis tractarent reb₉ ⁊ sancti spiritus doctrinā in scriptis haberent. euangelici inquit sunt libri. ⁊ apostolici. antiquorūq̧ prophetarum sanctiones: que nos erudiunt quid de sacra lege sapiamus. Expellētes igitur hostile certamē ex verbis diuinitus inspiratis. solutionē questionum mente capiamus. Hec ⁊ his similia tanq̄ filius ⁊ amator patris sacerdotib₉ veluti patrib₉ offerebat. apostolicoꝝ dogmatū studens profligare concordiā. Concilij vero plurima pars his que dicebantur obediebat ⁊ inter alterutros vnanimitatē ⁊ dogmatū salubritatē libēter amplectebatur. Pauci ꝟo quidā quorum iam meminimus. ⁊ super illos minos phantis ephesius ⁊ scitopolitis. patrophilus. theoginus. nicenus episcopus ⁊ narcissus neromadis. que est sedes cilicie: quā nūc hermopolim vocant. ⁊ cū his theonias marmoricenus ⁊ ptolomaydis egypti secundus apostolicis resistentes dogmatibus arrium defendebant. Dictantes autem fidei petitionem. cetui cōmuni dederunt. Que cum lecta fuisset ab vniuersis repente dirupta est. et adultera fraudulentaq̧ pronunciata. Turba siquidē ⁊ tumultu contra eos ab omnib₉ habito. cunctisq̧ proditionē pietatis ab eis factam accusantibus. formidantes surrexerunt et primi arrium abdicarunt. excepto secundo ⁊ theona. Cum ergo fuisset impius ille destructus: cōcorditer vniuersi fidem gloriamq̧ dictātes. que hactenus in ecclesijs ꝑmanet ⁊ subscriptionibus roborantes con=

cilium soluere. Dolo se tamē ⁊ nō salubriter predicti viri in fidei termino cōsenserunt: qđ testat̃ tam q̃ postea ab eis machinata sunt cōtra pietatis ꝓpugnatores: q̃ꝫ que ab ipsis conscripta noscuntur.

Capitulum Sextum.

Eustachius itaqꝫ antiochen⁹ ep̄us: cui⁹ primitus memini. hec de eis retulit docens q̃ facta sunt eorūqꝫ redarguēs blasphemiā. vbi illud ⁊ ꝓuerbiale interp̄tat̃ eloquiū. Dn̄s creauit me in principio viaꝝ suaꝝ in opera tua. Pergo itaqꝫ iam hinc. ⁊ ad ea q̃ gesta sunt. Cū itaqꝫ ꝓpter hec sinodus maxia in nicenā venisset vrbē ⁊ q̃reretur fidei modus. aperta quidē impudentia eusebius scripturā ꝓtulit blasphemie. q̃ corā oībus lecta. repēte cladē importabilē causam diuisionis audiētibus irrogauit. ꝯfusionem tamē incuruabilē suo ꝓuidit auctori. Cūqꝫ officina capta fuisset indubitāter eusebij. dirupta iniquitatis scriptura in cōspectu oīm. quidā ex tractatu nomē exponētes pacis. cōpescuerūt omnes iustā querimoniā faciētes. Arriani aūt metuētes: ne cōgregato in idem tanto cōcilio pellerent̃. exilientes anathematisauerūt inter dictū arrij dogma cōcorditer subscribētes litteris. suaqꝫ manu cōsentiētes. ⁊ similiter se sicut oīs sinodus sapere ꝓfuentes. Cūqꝫ presulib⁹ vt ita dicam mala caliditatis arte preualuissent. qui magis agere debuerāt penitētiā: tūc quidē latēter (postea vero damnataqꝫ) ceperūt allegare sentētias. sepe ponētes insidias eis a quib⁹ videbant̃ esse cōuicti volentesqꝫ zizanioꝝ germina radicare. tunc timētes declinātesqꝫ tāti cōsilij cognitores. occulte postea pietatis p̄dicatores debellare tēptabāt. Sed nō credim⁹ hoīes sine deo posse preualere cōtra sacrā adorandāqꝫ legē euāgelicāqꝫ doctrinā. Nā licet ad modicū roborēt̃. rursus fortiter ⁊ magnifice deuincunt̃ ſm ꝓphetam gloriose vocis esaiam. Hec itaqꝫ magnus eustachius.

Capitulum Septimuz.

Alius aūt cōcertator ⁊ veritatis ꝓpugnaculi turris. atanasius successor alexādri famosissimi presulis: qn̄ scripsit ad afros etiā hec adiecit. Conuenientes eñ ep̄i studuerūt verba quidē impietatis ab arrianis inuēta ꝑimere. hoc est ex nō existentibus ⁊ qđ dicebāt creaturā ⁊ facturā filium ⁊ fuit aliquādo quādo nō fuit. ⁊ q̃ mutabilis est nature. scripturaꝝ ꝟo manifestas ponere ductiōes: q̃ ex deo fili⁹ naturaliter vnigenitus est. verbū. virtus. sapiētia sola patris de⁹ verus. sicut Joh. ait. Et sicut scp̄sit paulus splēdorē glorie. ⁊ figurā substātie vocēs esse filiū patr̃. Qui ꝟo circa eusebium ꝓpria tracti vesania loquebant̃ alterutr̃. ⁊ dicebāt Consentiam⁹ nā ⁊ nos ex deo sumus. Vnus eñ deus: ex quo oīa ⁊ vetera transierūt. ecce oīa noua ex deo sunt facta. Cogitabant aūt et illud: qđ in pastore conscriptū est. Primū omniū crede quia vnus est deus. qui creauit vniuersa atqꝫ ꝑfecit ⁊ cōstituit ex nō existente: vt sint. Porro alij episcopi maliciā videntes illoꝝ ⁊ pessimā impietatis artē. apertius vt ita dicat̃ manifesti⁹ dixerūt. Ex deo idem cōscripserūt ex substantia patris esse filiū vt creature quidē: eo q̃ nō habeāt a semetipsis: vt sint: sed habeant principiū existēdi. dicant̃ a deo. filius aūt solus ꝓprius ex substātia credatur patris. Hoc eñ ꝓpriū vnigeniti est et veri ꝟbi patris. Hec itaqꝫ fuit occasio vt ex substantia diceret̃ patris. Rursus aūt inquirentib⁹ episcopis. paucos eoꝝ qui arriani esse putabant̃. si dicerent filiū nō esse creaturam sed virtutē ⁊ sapientiā solā patris ⁊ imaginē sempiternā. ⁊ in dissimilē ꝑ oīa patri ac deuz verū capti sunt. qui circa eusebiū innuentes alterutris. q̃ ⁊ hec etiā veniūt ad nos. nam ⁊ nos inquiūt imago ⁊ gloria dicimur dei. de nobis eñ dicit̃. ⁊ dictū est. semper eñ nos q̃ viuimus. ⁊ virtutes multe sunt. ⁊ egressa q̃dē est oīs virtus dei ex terra egipti. Campus q̃z et locusta dicit̃ virt⁹ magna. Et rursus. Dominus ꝟtutū nobiscū. Sed etiam ꝓprij nos dei sum⁹. Habemus ħ nō simpliciter. quādo ⁊ fratres vocauit nos. Si aūt ⁊ deū verū dicunt filiū. nō nos cōtristat. factus eñ ver⁹ est. Hec est arrianoꝝ corrupta mēs. Sed etiam hic ep̄i vidētes eoꝝ dolū. collegerunt ex scripturis splendorē. fontē ⁊ fluuiū. ⁊ figurā ad substantiā ꝑtinere. Et illđ. In lumīe tuo videbimus lumen. ⁊ ego ⁊ pater vnū sum⁹. Et clarius iam ac breuiter ꝯscripserūt cōsubstātialē patri filiū. Oīa nāqꝫ p̄dicta hanc significationē habēt. Murmuratio siquidē eorū quasi verba hec nō fuissent ex scripturaꝝ auctoritate ꝓlata. ꝑ eos quoqꝫ inanis esse ꝯuincitur. Ex nō scripto nāqꝫ ipsi impie ꝓferētes quippe qđ nusq̃ penitus inuenit̃ ex nō extātib⁹. ⁊ fuit aliqn̄ qn̄ nō fuit. alios culpauit ꝓpterea ex nō scriptis sermonib⁹. pie tamē intellectis damnati sūt. Ipsi nāqꝫ velut de ster-

tore repētes. hec vere de tra locuti sunt. Ue-
rū epi non sibimet adinueniētes vba. sed ha-
bētes hec a patrib9 testimonia cōscripserunt.
Ueteres eni sacerdotes añ eos pene. C. xxx.
magne rome ciuitatisq3 nre. accusauerūt oēs
q dicūt facturā aut creaturā esse filiū 7 nō cō
substantialē patri. Et hoc sciebat eusebius ce
sariensis epus: qui primū defendebat arriano-
rū sectā. nouissime vo subscripsit niceno cōci
lio. Scripsit aūt 7 ciuib9 suis cōfirmantib9:
q3 7 antiquorū aliq̄s doctos 7 illos tres epi-
scopos 7 cōscriptores agnouisset noīe cōsub
stantialitatis vsos in patris 7 filij deitate. Isti
g consiliū metuentes expositē fidei cōsense-
rūt. fm pphete increpationē dicentis. Popu-
lus hic labijs me honorat. cor aūt eorū longe
est a me. Theonas aūt 7 secūdus nolētes ac-
quiescere condēnati sunt. Postea vo in cōci-
lium veniētes. xx. cōscripserūt de cōuersatio-
ne ecclesiastica sanctiones.

Capitulum Octauum.

Sabino itaq3 nō credam9 q eos ydeo
tas vocat 7 imperitos. Sabin9 eni
heraclie thracensis macedonianorū
epus habita cōgestione eoq3: q p diuersa cōci
lia sacerdotū ex scripto prolata sunt. eis q ni
cea cōuenerunt velut ydeotis 7 simplicib9 de
rogauit nō sentiēs: qm 7 ipsi eusebio cū mul
ta probatiōe pfitenti fidē velut ydeote noscit
derogare. Et aliqua qdē volens pterijt. aliq
vo mitigauit. cuncta tamē fm propriā sum-
psit intentionē. Et laudat qdem tanq3 fide di
gnū testem eusebiū pamphili. laudat simul 7
pncipē tanq3 eis que sunt xpianorū dogmati
zantes. Culpat aūt expositā in nicea fidē. tā-
q3 ab ydeotis. 7 nihil scientib9 traditā. 7 quez
velut sapientē 7 sine mēdacio testez vocare cō
sueuit. eius voces sponte cōtempnit. Ait eni
eusebius. q3 ex viris dei nicea cōuenientib9.
alij quidē sapiētie sermōe inmicuerūt. alij cō
tinentia vite laudati sunt. 7 qm impator pre
sens ad vnitatē suā oēs cōcordes 7 cōsecta
tores esse pstruxit. Sic ergo cōtraria dicta sa
bini necnō eusebij. atq3 cōsortiū eorū sibimet
agnoscunt. Et si quidē alicubi opus fuit de
sabino memorabim9 Concordia ergo fidei a
magno nicea prolate cōcilio. ab eusebio clara
voce laudata hec est.

¶ Fides in niceno dicta consilio.

Capitulum Nonum.

Credimus in vnū deū omnipotentē.
omniū visibiliū 7 inuisibiliū factorē
7 in vnū dominū iesum christū filiū
dei natū ex patre vnigenitū. hoc est ex substā
tia patris deū ex deo. lumē ex lumie. deū verū
ex deo vero natū non factū cōsubstantialem
patri: per quē oīa facta sunt 7 que in celo 7 in
terra. qui pter nos hoīes. 7 pter nostrā salu
tem descendit 7 incarnat9 7 homo factus est.
passus 7 resurrexit tercia die. 7 ascendit in ce-
los. 7 venturus est iudicare viuos 7 mortu-
os. 7 in spiritū sanctū. Dicētes aūt. erat quan
do nō erat. aut nō erat anteq3 fieret: qa ex non
extantib9 factus. aut ex altera substantia vel
essentia dicētes esse. aut creatū. aut cōuertibi-
lem filiū dei. aut hostiales. anathemati a ca-
tholica 7 apostolica ecclesia. Hanc venerabi
lē fidē. ccc. quidē. x. 7. viij. 7 agnouerūt 7 am-
plexi sunt. 7 sicut ait eusebi9 cōsonātes 7 vna
nimes in scriptis explanauerūt. Quicq3 vero
nō receperunt verbū cōsubstantialitatis rep
hendentes. Eusebius nicomedie psul. theo-
ginus nicen9 maris calcedonensis. theonas
marmaricenus. secūdus ptolomaydis dicen
tes cōsubstantialē esse quod ex aliquo est. aut
ex partitione. aut ex decursione. aut ex planta
tione. Ex plantatiōe quidē sicut ex radice ger
men. Ex decursione vo sicut pri cū filijs. Ex
partitione aūt sic ex massa aurea annuli duo
vel tres. Scdm nullū aūt horū inquiūt est fi-
lius dei. Propterea ergo dicebāt in fide non
esse consentiendū. Plurimū siquidē verbo cō
substantialitatis derogātes pdicti viri. in ar-
rij depositiōe subscribere noluerūt. ideoq3 si-
nodus arriū 7 cōsectatores eius anathemati
sauit oēs adijcientes: neq3 accedere eum in
allexandriā. preceptūq3 pncipis repente eun
dem arriū 7 qui circa eusebium 7 theoginuz
et qui cum eis exilio deportauit.

Capitulum Decimum.

Eusebius igit 7 theoginus post pau-
lulū tpus exilij. libellū penitētie por
rigentes in fide cōsubstantialitatis cō
senserūt. qd declarabim9 pcedentes. Tūc aū
tē in sinodo eusebius cognomine pamphili 7
cesarie palestine episcopatū sortitus. paululū
animaduertens atq3 psiderans virū oporteret
suscipi terminū fidei. vna cū alijs omib9 hoc
est vniuersa multitudine psensit atq3 subscri
psit. necnō 7 populo sub sua dyocesi cōstitu
to scripsit terminū fidei. 7 vbiq3 destinat9 ser
monē subtiliter cōsubstantialitatis interpre-

tatis. vt nequaq̄ penitus suspitionē aduer-
sam de eo q̄libet habere potuisset. Sūt aūt q̄
ab eusebio ipso conscripta sunt hmōi verba.
¶ Epistola eusebij pamphili de niceno con-
silio ⁊ fide ad cesarienses palestinos.

Capitulū Undecimū.

Arbitramur ⁊ vos dilectissimi etiam
aliūde didicisse fama ꝯsueta ꝑcurrē-
te. ꝑfectū de hijs q̄ sunt gesta sermo-
nē. Sed ne ex hmōi q̄ audiui veritas vobis
aliter nunciet. necessario direximus vobis q̄-
dem scripturā a nobis de fide propositā. Nā
⁊ dn̄s noster mittēs ad predicandū discipulos
suos. ait. Euntes docete oēs gentes. baptisan-
tes eos in noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ spūssancti. De q̄-
bus ⁊ affirmam⁹ ita hr̄e ⁊ ita sapere: sed etiā
dudum ita habuisse et ita sapuisse. et vsq̄ ad
mortē ꝓ hac instare fide. anathematizantes
oēm sine deo heresim. Hec oīa ex corde ⁊ aīa
sapuisse. ex quo nouim⁹ nosmetipsos ⁊ nūc sa-
pere ⁊ dicere corā oīpotente deo ⁊ dn̄o nr̄o ie-
su christo. cū veritate testamur ostēsuri ꝓba-
tionib⁹ ⁊ satisfacturi nobis. q̄a ⁊ ꝑteritis tpi-
bus ita credidim⁹ ⁊ p̄dicauim⁹. Hac a nob̄
exposita fide nulli relict⁹ est resistendi locus.
Sz ⁊ ipse p̄m⁹ deo amabilior imꝑator nr̄ cā
rectissime hr̄e testat⁹ est. ⁊ sic etiā se ꝓfessus est
sapere ⁊ in hac oēs consentire ⁊ subscribere. ⁊
in hijs dogmatib⁹ cōcordare ꝑcepit. imo solū
modo scripto ⁊ inserto cōsubstātialitatis ver
bo: qđ etiā ip̄se interp̄tabat̄ dicēs. q2 nō scđm
corporeas passiōes cōsubstantiale dicit̄. neq̄
s̄m diuisionē. neq̄ s̄m quandā decisionē ex ꝑ-
te subsistere. non eñ posse naturā sine materia-
rio intelligibilē in corpe. cāq̄ corꝑalez q̄ndā
subsistere passionē: sed sacris q̄busdā infalli-
bilibusq̄ rōnib⁹ magꝭ intelligendā. Et sapiē-
tissim⁹ quidez ⁊ piissim⁹ imꝑator ita ꝓbabat̄.
Fidei ḡ explanatiōe dictata: quēadmodū ab
eis dictū sit filiū ex substantia pr̄is ⁊ pr̄i con-
substantialē. nō est sine examiatiōe derelictū.
Cōsultatiōes eñ ⁊ responsiōes deinde moue-
bant̄. ⁊ mens ꝑscrutabat̄ dictoꝝ sensuū. Et h̄
ergo qđ agebāt de substantia. cōstabat apud
eos significatiuū quidē esse ex pr̄e. nō tn̄ tan-
q̄ partē esse pr̄is. Propterea nob̄ quoq̄ vide-
bat̄ bn̄ se hr̄e. vt mēte cōsentirem⁹ pie doctriē
dictāti ex pr̄e filiū esse. non tn̄ partē ei⁹ eē sub
stantie. Quapropter ⁊ nos mēte cōsentimus.
neq̄ vocē cōsubstantialitatꝭ refutātes. posita
pre oculis nostris pacis intentione. ⁊ ab intel
lectu rectissimo nō cadētes. Scđm hoc etiā
natū ⁊ non factū suscepimus. quoniā factum
cōmune esse dicebant opus reliquarū creatu-
rarū factarū per filiū. quarū nihil simile ha-
bere filiū confitemur ⁊ predicam⁹. vnde non
eam esse facturā dicim⁹. quod cōgruit hijs q̄
per eū esse facta noscunt̄. sed supius q̄ factu-
re totius esse substantie. q̄ ex patre natā diui-
na docere videnť eloquia. Modo quippe ge-
nerationis inenarrabili ⁊ incogitabili existen-
te vniuerse nature facte. sic autē ⁊ consubstā-
tialē patri esse filium ratio examinata cogno
scit. non scđm corporū modū neq̄ mortalib⁹
animalib⁹ proximū. Naz neq̄ per diuisionē
substantie. neq̄ per defectionē aut aliē muta-
tionē paterne substantie vel ꝟtutis. hijs eñ
omnib⁹ ingenita. natura patris extranea est.
sed predicandū est esse consubstantialē patri
filiū: eo q̄ nullam equalitatē ad creaturas fa-
ctas dei filius habeat. sed soli patri genitori
per omnē modū sit similis. ⁊ non sit ex alia q̄
libet substantia vl' essentia sed ex patris. Qđ
etiam ip̄m hoc modo interpretatū bene se ha-
bere visum est ad cōsentiendū quoniam ⁊ pri-
scorū episcoporū aliquos ⁊ cōscriptores elo-
quentes ⁊ nobiles agnouim⁹ in patris ⁊ filij
theologia idem diuina ratiocinatiōe noīe cō-
substantialitatis vsos.

Ec itaq̄ de exposita fide sint dicta in q̄
immensū nō sine aīaduersione sed s̄m
sensus expositos corā ipso deo amabili exa-
minare imperatore. et predictis rationib⁹ cō-
cordantes anathematismū post fidem in eis
prolatū sine tristicia esse credim⁹. eo q̄ nō scri-
ptis vti vocibus prohiberēt. vnde pene om-
nis facta est confusio ⁊ indisciplinatio cūctis
ecclesijs. Nulla siquidē scriptura diuinit⁹ in-
spirata dicēte ex nō extantib⁹. aut fuit aliqñ
quādo nō fuit. ⁊ reliqua q̄ proferebat. irratio-
nabile nobis visum est hec dicere vl' docere.
quoniā neq̄ priori tēpori huiusmodi cōsue-
uimus vti sermonib⁹. Hec vobis necessario
scripsimus dilectissimi. iudiciū nostre exami-
natiōis sensum nobis innotescētes. ⁊ quia ra-
tionabiliter tūc quidē quoniā nos scripta q̄-
dam modis alijs offendebāt. postea ꝟo indu-
bitare ea que erant sine contristatiōe suscepi-
mus. Quapropter magnanimiter nobis sen
sum verborū discutientib⁹. placuit cōcordare
in hijs q̄ a nobis supsis a fidei expositione cō-
fessa sunt. Hec itaq̄ eusebius pamphili in ce
sariam palestine litteris explanauit. Allexan
drine vero ecclesie egyptiacis ⁊ libie ⁊ pentha
poleos. ⁊ que vicine sunt. Hec scripsit cōmu-

ni decreto consilij.
¶ Epistola Niceni concilij.

Capitulū Duodecimū.

¶ Theodericus.

Ancte mag̃ ecꝫ summi dei gratia al
lexādrine ecclesie ⁊ dilectissimis fra
tribus per egyptū. ⁊ libiam. ⁊ pētba
polim constitutis. cōgregati ⁊ magnā sanctā
sinodū nicea celebrantes episcopi in domio
salutem. Quoniā dei gratia ⁊ deo amantissi⸗
mi principis nostri cōstantini nobis congre⸗
gatis in vrbe predicta ex prouincijs diuer⸗
sis ⁊ ciuitatibꝫ. magna sanctaqꝫ sinodus cele⸗
brata est. omnimodis necessariū visum est ab
hoc sacro ⁊ sancto cōcilio etiam ad vos litte⸗
ras destinare. vt noueritis quedā quidē mo⸗
ta ⁊ examinata. que ꝓo placuerūt atqꝫ firma
ta sunt. ante omnia siquidē exquisita sed im⸗
pia ⁊ iniqua. ⁊ sine deo dogmata arrij et ea q̄
consentientiū sub presentia deo amantissimi
imperatoris nostri cōstantini. ⁊ omniū decre
to placuit anathematizari impiam eius sectā
⁊ iniqua atqꝫ sine deo verba. simul et nomīa
quibꝫ vtebatur de filio dei blasphemās ⁊ di⸗
cēs. ex nō extantibꝫ esse. ⁊ iterum. Fuit aliqñ
quādo nō fuit. quomō enī fuit aut quomodo
vero non fuit. ⁊ pro libero arbitrio malitie at
qꝫ virtutis capabilē filiū dei dicentis et crea⸗
turam nominātis eum atqꝫ facturā. Hec igi
tur omnia fatua ⁊ inutilia ⁊ blasphema ana⸗
thematizauit sanctū ⁊ vniuersale conciliū. et
necvsqꝫ ad auditū impie secte. atqꝫ humoris
huius intellectuū iniquorū sensum accomo⸗
dauit. Ea quidem q̄ de illis gesta sunt qualez
terminū habuerit. oīa aut audistis aut au⸗
dietis. ne forte videamur nos viro obloqui
propter delictū suū improperia digna portā
ti. Tantū eteni valuit eius impietas. vt etiā
theonas marmacenus. ⁊ secūdus ptolomai
dis ea vterent. idem enī ⁊ illi dānati sunt. Sz
quoniā ineffabilis gratia dei illas quidē ma
las sectas ⁊ blasphemias ⁊ discordiam et au⸗
daciā personarū ⁊ diuisionē predicta cōmo
nitione destruens liberauit egyptū. relinque
bant autē que ꝑ petulantiā melicij gesta sunt
⁊ eorū qui ab eo sunt ordinati. etiam ex hac ꝑ
te que placuerūt synodo vobis insinuamus
fratres charissimi. Placuit ergo melicij qui
clementi cōsilio dū subtili veraqꝫ ratione nul
lam veniā mererent manere q̄dem in propria
ciuitate. nullā vero omnimodis habere pote
statē neqꝫ eligendi neqꝫ ordinandi. nec in pro
uincia nec in qualibet ciuitate videri. purūq̄
qꝫ nomē tantummodo possidere. eos aūt qui
ab ipso sunt cōstituti. mystica ordinatiōe fir⸗
matos habere honorē ⁊ ministeriū. vt tamen
sequentes sint modis omnibꝫ vniuersorū in
singulis parrochijs et ecclesijs charissimo et
cōministro nostro alexandro cōsecratorū. ⁊
vt hijs nulla potestas sit placitos sibi eligere
aut nomīa eoꝝ preferre. aut omnino aliquid
agere preter voluntatē ecclesie catholice pre⸗
sulis alexandri. gratia nanqꝫ dei ⁊ orationi⸗
bus vestris in nullo scisma repertos. sed sine
macula in catholica ⁊ apostolica ecclesia per
manentes dignū est potestatē habere et eligē
di quēlibet et noīa eorū dandi qui clero sunt
dignitatis absolute facere omnia secōm legez
⁊ sanctiones ecclesie. Si quem vero contige
rit requiescere in ecclesia. tunc prouehi in ho
norem defuncti eos. qui nuper assumpti sunt
solummodo si videant digni. ⁊ populos eos
elegerit condecernēte simul ⁊ consignāte ma
xime alexandrie ciuitatis episcopo. Hoc ita
qꝫ alijs quidem cōcessum est omnibꝫ. In per
sona vero melicij nequaqꝫ eadem placuerūt
propter priorē indisciplinationē eius. ⁊ pro⸗
pter procacitates eius. ac petulantie volunta
tem. ne vlla daretur auctoritas. vel potestas
homini qui posset rursus easdē indisciplina
tiones instruere. Hec sunt ꝑcipua ⁊ compe⸗
tentia egypto ⁊ sanctissime alexandrinorū ec
clesie. Si q̄d aliud ordinatū est aut dogmati
satum presente domio atqꝫ charissimo cōmi⸗
nistro ⁊ fratre alexādro. ipse p̄sens vobis po
terit subtilius aperire tanqꝫ auctor gestorū et
cōmunicator existens. Euangelizauimus vo
bis ⁊ de consonantia sanctissimi pasce. quia
vestris orationibꝫ est correctū etiā hoc opus.
ita vt omnes orientales fratres qui cū iudeis
primitus celebrabant. consone cū romanis
et vobiscū ⁊ cum omnibꝫ ab initio pasca cu⸗
stodientibus ex hoc tēpore debeant custodi⸗
re. Exultantes itaqꝫ in hijs que gesta sunt. et
in cōmuni pace atqꝫ concordia ⁊ in eo quod
oīs radicitus est heresis auulsa. cum ma⸗
iori honore ⁊ ampliori charitate. suscipite cō
ministrū nostrū vestrum pontificem allexan
drū: qui nos sua presentia letificauit. tantūqꝫ
laborē pro pace vestra etiam in hac etate su⸗
stinuit. Orate simul ⁊ pro nobis omnibꝫ: vt
que bene placuerūt firma permaneāt per do⸗
minū nostrū iesum christū secōm bonā volū⸗
tatē facta sicuti credidimus deo ⁊ patri in spi
ritusancto: cui est gloria in secula Amen. Tri

nitas consubstantialis eterna est iesus.

¶ Socrates.

Ex hac igitur epistola synodi manifestū est: qꝛ non solū arrium ꝛ consortes eius anathematizauit: sed etiam verba secte ipsius et quia de pasca concordātes heresiarchā meletium susceperunt.

Capitulum. xiij.

Quet autē me feruor impatoris etiā ex alia re eius volūtatis habere memoriā. ꝛ quēadmodū pro concordia cogitabat. Habens enī prouidentiā pacis ecclesiarū. vocauit ad synodū ꝛ etium nouatianoꝝ religionis episcopū. Postq̄ꝫ vero scripta et subscripta est a cōcilio fidei diffinitio: req̄siuit impator etium si ꝛ ipse consentiret in fide ꝛ definitione pascalis festiuitatis. At ille. nihil inquit noui o impator: q̄ synodus diffiniuit. sic enī olim ꝛ a tēporibus apostolorum ipse percepi. ꝛ terminū fidei. ꝛ tempus pascalis festiuitatis. Porro denuo imperatore req̄rente. Cur ergo te a cōmunione sepas. ille ea que sub decio gesta sunt. persecutiōis tēpore replicauit ꝛ subtilitatē acerbissime regule deduxit ad mediū: quia nō oporteat eos q̄ post baptisma peccant peccato: qđ mortē esse scripture diuine pronūciant cōmunicatione sacramentorū fieri dignos: sed mutandos quidem ad penitentiā. spem vero remissionis nō a sacerdotibꝫ: sed a deo solūmodo sustinere: q̄ potestatē habet peccata remittere. Hec cum dixisset etius impator ait. O eti pone scalam. ꝛ si potes ascende solus in celum. Hec nec eusebius pamphili nec alij dixerūt. Ego ꝓo audiui a viro nequaq̄ꝫ mentiente qui ꝛ valde senex erat. et tanq̄ꝫ qui viderat ea que fuerāt in concilio gesta referebat.

Capitulum. xiiij.

¶ Sozomenes.

Synodus aūt corrigere volens hominū vitam ꝛ in ecclesijs cōmorantiuꝫ posuit leges quas canones appellamus. in quorū tractatu videbat aliquibus introducere legeꝫ. vt episcopi ꝛ presbyteri. dyaconi ꝛ subdyaconi cū cōiugibꝫ: quas ante cōsecrationē duxerant nō dormirent. Surgēs autē in medio pafuntius cōtradixit. honorabiles confessus nuptias ꝛ castitatē. esse dicēs concubitū cū propria cōiuge. suasitq̄ꝫ cōcilio ne talem poneret. granē esse asserēs causam. que aut ipsis aut eorū cōiugis occasio fornicationis existeret. Et hec quidē pafuntius licet nuptiarū inexpertus esset exposuit. synodusq̄ꝫ laudauit. eius sententiā ꝛ nihil ex hac parte sanxiuit. sed in hoc in vniuscuiusq̄ꝫ volūtate: non in necessitate dimisit. Hys a concilio ita dispositis: cōtingit vicēnalia cōstantini principis prouenire. Et est cōsuetudo romanorū vnūquodq̄ꝫ decenniū imperatorum publica deuotione celebrare. Oportunū ergo iudicans cōstantinus inuitauit tūc ad cōuiuia synodū ꝛ donis cōpetentibus honorauit. ꝛ ammonitosq̄ꝫ de ꝯcordia fidei ꝛ cōmuni inter alterutros pace. petita ab eis oratiōe valedixit vniuersis in nicea. scribēs absentibus que fuerint in ꝯcilio celebrata ꝛ inuitās vt ab omni discordia recedētes. cōcordarent in exposita concilij fide. que nihil aliud nisi dei sententia videret ex consonantia tantorū ꝛ talium sacerdotū. sancto spiritu cōstituta ꝛ post inquisitionē subtilissimā ꝛ aniaduersionē dubitationū omniū comprobata.

¶ De Arrio ꝛ scriptis eius.

Capitulum. xv.

¶ Socrates.

Victor constantinus maximus augustus episcopis ꝛ populo. Malignos ꝛ impios arrius imitatus. dignū est vt illorū quoq̄ꝫ suscipiat vltionē. Sicut igit̄ porphirius diuine pietatis inimicus. iniqua volumina cōtra religionē proferēs. dignā ꝓmeruit inuenire mercedem. ꝛ taleꝫ per quam in posterū esset obprobrio ꝛ plurima cōpleretur infamia. ꝛ nūc placuit arriū ꝛ consectatores eius vocari porphirianos. vt quorū mores imitati sunt eorū vocabulo ꝑfruant̄. Super hec autē si qua conscriptio ab arrio facta reperit̄ igni tradat̄. vt nō soluꝫ doctrina praua eius depereat. sed neq̄ꝫ vlla ei⁹ possint remanere documēta. Hoc etiā precipio. si quis cōscriptiones arrij celasse cōperitur ꝛ nō repente proferēs igne consumpserit mortis supplicio subiacebit. Mox enī cū in hoc fuerit captus: capitalem suscipiet vltioneꝫ. deus vos custodiat.

¶ De cōfectione sacrorū librorū scriptum eusebio palestine.

Capitulum. xvj.

¶ Theodericus.

Victor cōstantinus maxim⁹ pius eusebio. Ut in nostri noīs ciuitate cognominus saluatoris nostri dei pro

spiciētc solatio. maxima hominū multitudo
sanctissime se dicauit ecclesie. vt hoc cremēto
valde proficiente dignū esse videat̄ etiā eccle
sias i ea plures edificari. Quapropter quod
visum est nostre volūtati. decuit nos tue no=
tū facere sapientie: quaten⁹ quadraginta mē
branacios codices bene cōfectos. ꝛ ad vsum
abiles ꝛ artificib⁹ antiquarijs et perfecte artē
sciētib⁹ scribi precipias. diuinarū quippe scri
pturarū quarū maxime confectionē ꝛ vsum
necessariū ecclesijs esse nosti. Directe sunt enī
littere nostra tranquillitate ad prouincie iu=
dicē. quatenus oīa confectioni eorū neces=
saria prebere curet. Ut enī citius codices cō=
scripti cōficiant̄. erit opus diligentie tue. Nā
ꝛ duo publica vehicula ad deferēdos eos. ex
auctoritate rescripti nostri te ꝑcipere ꝯuenit.
Sic enī ꝛ maxime bene cōscripti vsqꝫ ad no=
strū perducent̄ aspectū. vno quippe tue ecclie
hoc exequēte dyacono. Qui dū ad nos vene
rit. experiet̄ nostre munificētie pietatē. Deus
te custodiat frater charissime.

¶ Theodoricus.

Sufficiunt quidē hec ad cōijciendū. ma
gis aūt cē aperte ad noscendū. quēadmo
dū famosissimus imꝑator suū studiū circa sa
cra cōstituit. Attamē adijciam. q̄ etiā circa sa
lutare sepulchrū gessit. Agnoscens enī quoni
am elati ꝛ circa culturā bachantes ydolorū.
sepulchrū dñi sordib⁹ operuerant. obliuioni
tradere tendentes memoriā salutarē. ꝛ desuꝑ
templū edificauerūt luxuriosissime demonis
id est veneris. vt illic virginū cantib⁹ insulta=
rent. ꝓcepit destrui sceleratissimū templū. ip=
sumqꝫ puluerē funestis sacrificijs violatum
eijci. ꝛ procul a ciuitate dispergi. deinde sacra
riū edificari deo maximū atqꝫ pulcherrimū.
sicuti designat̄ ex eius epistola ad macharium
ipius ciuitatis episcopū destinata.

¶ De Eusebij nicomediensis. ꝛ theogini ni=
ceni penitentia.

Capitulum. xvij.

¶ Socrates.

Eusebius igitur ꝛ theoginus penitē
tie libellū summis episcopis dirigen
tes. ab exilio reuocati sunt imperiali
ꝓcepto. ꝛ suas ecclesias receperūt. expellētes
qui in eorū locis fuerāt ordinati. id est. eusebi
us amphionē. christū vero theoginus. Cui⁹
libelli exemplar hoc est. Dudū quidē ante iu=
diciū reuerentia vestra cōdemnati. patienter
ferre q̄ decreta sunt a sancto cōcilio vestro de
buimus. Sed quia nimis absurdū est. cōtra
nosmetipsos dare calūniatorib⁹ de taciturni
tate probationē. propterea referimus quoni=
am nos ꝛ in fide vna cucurrim⁹ ꝛ sensum ex
aminātes de cōsubstantialitatis sermone cū
eti pacificati sum⁹. nequaqꝫ seqnētes heresim
sed cōmemorantes ad cautelā ecclesiarū: que
nostre subueniebāt menti. ꝛ satisfaciebat eis q̄
bus pro nobis suaderi debuerat in fide sub=
scripsimus. anathematismo autē nō subnota
uim⁹. nisi tanqꝫ fidē accusantes. sed velut nō
credētes talē esse eū qui fuerat accusatus. cer
ti de eius ad nos directis epistolis ꝛ int̄ nos
disputationibus habitis. Si igit̄ satisfactum
est sancto vestro cōcilio: nō reluctātes sed cō=
sentientes decretis vestris. etiā hac cōscriptio=
ne satisfacimus vobis. nō exiliū graue feren=
tes: sꝫ suspitionē abijciētes hereseos. Si enī
dignamini nūc in vultu vestro nos recipere
habebitis in oībus cōsonātes ꝛ vestra sequē
tes pariter instituta: quādo etiā eū qui accusa
tus est in hijs placuit vestre reuerētie clemen
tiā promereri atqꝫ reuocari. Absurdū nanqꝫ
est. si is qui putat̄ esse reus. reuocat̄ ad satisfa=
ciendū in quib⁹ ei derogabat̄. vt nos contra
nosmetipsos ꝓbeam⁹ ꝑ taciturnitatē increpa
tionis indiciū. Dignamini ergo sicut cōuenit
vrē venerationi ꝛ deo amātissimū principem
cōmonere. ꝛ ꝓces tractare nr̄as ꝛ velociter de
nobis q̄ nob cōueniūt cogitare. Hic quidē li
bellus est reuersionis eusebij ꝛ theogini. Ex
verbis aūt eius conijcio. q2 isti quidē dictate
fidei subscripserūt. damnationi vero arrij cō
sentire noluerūt. ꝛ quoniā arri⁹ ante istos re=
uocat⁹ agnoscit̄. Sed licet hoc ita se habere
videat̄. tñ allexandriā accedre prohibitus est
Hoc autē ostendit̄ ex eius cogitatōib⁹. quas
postea molitus inuenit̄ figmēto penitētie sue.
sicut oportune patefiet.

Capitulum. xviij.

¶ Socrates.

Imperator interea post cōcilium de
gebat let⁹. Celebrata ḡ festiuitate pu
blica vicennaliū suorū mox ad erigē
das ecclesias festin⁹ accessit. hocqꝫ faciebat ꝑ
singulas festiuitates. ꝛ in vrbe cognoīs sui.

¶ Sozomenes.

Iam cū oīa prospere ei cederēt propri
am voluit habitare ciuitatem. veniēsqꝫ
ad campū ante ilium positū iuxta hellespon
thū sup eantis tumulū. vbi achiui ꝯtra troiā
pugnātes habuerūt castra. ciuitatē designa=

uit. portasqꝫ fecit q̃ hactenus videntur a naui gantib9. Hoc agenti deus ꝑ noctem apparuit: monẽs vt aliũ quereret locũ. cũqꝫ monẽs ad byzanniũ thracie illic eum habitare iussit.

Que cũ primitus byzanniũ vocaret̃: au xit ⁊ maximo cũ muro circũdedit. ⁊ di uersis ornatã fabricis equã imꝑiali rome cõ stituit. ⁊ denoĩatam cõstantinopolim appella ri scdm romã lege firmauit. sic lex ipa in mar morea platania noscit̃ esse cõscripta. ⁊ in stra tegio iuxta equestrẽ statuã etiã est constituta. In hac quoqꝫ ciuitate duas edificauit eccle sias. quarũ vnã noĩauit hyrenẽ. aliam ꝓo no minauit apostolorũ. Non solũ aũt sicuti dixi auxit cõstantinus: pristianorũ dogmata. sed etiã paganorũ tẽpla destruxit. Simulachra nãqꝫ ornata publice ĩ cõstantinopolitana vr be ꝓposuit ⁊ tripodas delphicos in circo ad spectaculũ dedit. q̃ cum ipo videant̃ aspectu suꝑflue referunt̃.

℄ Socrates.

Preterea mater imꝑatoris helena cuius cognomĩe depranĩ ꝑnceps ciuitatẽ di xauit helenopolim ammonita ꝑ somniũ ad hierosolymã preparauit. ⁊ quondã hierusalẽ deserta sicut pomorũ custodiã inueniẽs. req̃ siuit sepulchrũ xp̃i qd licet difficillime tamen inuenit. Ita repente deiici iussit templũ illud scelestissimũ. ⁊ palam facto dñi monumento. apparuerũt circa eũ suffosse tres cruces et cla ues simul ⁊ titulus litteris hebreis. grecis. la tinisqꝫ ꝯscriptꝰ. iesus nazarenꝰ rex iudeorũ.

℄ Sozomenes.

Jcitur autẽ quia etiã mortuus cruc tactu resurrexit. De h̃ ligno sibilla apud paganos dixit. O ter quaterqꝫ beatũ lignũ: in quo deus extensus est. Tunc ergo q̃ crux esset domini que latronũ dubitare ceperunt. Proinde macharius ciuitatis presul huius modi tractatu dubitationẽ soluit. Mulieri nanqꝫ nobilitate clare longa egritudine fati gate. vnam illarũ crucũ cum oratione prom ptissima adhibẽs virtutẽ saluatoris agnouit. Mox enim vt mulierẽ crux attigit. passionẽ seuissime egritudinis effugauit. et femine sa lutem restituit.

℄ Theodoricus.

Jc itaqꝫ mater imperatoris: quod cupi ebat agnoscens. de clauis quidem qui bus manus christi fuerant ꝑforate. alios in galeam misit imperatoris filij. capitis proui dentiã gerens vt iacula bellica submoueret. alios freno equino permiscuit. ad cautelam imperatoris agens. et veterem prophetiã ad implens. Olim enĩ zacharias propheta cla mauerat dicẽs. Et erit quod in freno est san ctũ domĩo omnipotẽti. Salutaris vero cru cis partẽ aliquã regalibus distribuit.

℄ Socrates.

Quam cõstantinus suscipiens ⁊ credẽs saluari ciuitatem. vbi hec particula ser uaretur in sua statua. sicut fertur in foro con stantini positã super calumniã porphiricam deuote condidit.

Aliquam ꝓo partem in argentea theca clausam.. ciuitatis tradidit sacerdoti. et vndiqꝫ congregatis artificib9 maximas illic ornatasqꝫ edificauit ecclesias. His ita ge stis. cõtinuo exhibitis virginib9 sacris. ⁊ ipa ministeriũ ancille gerens vltra octogesimum etatis annũ agens: ⁊ hijs similia faciens re dit ad filium. ⁊ cũ leticia trãsiuit a seculo. mul ta filio pietatis mandata cõmittens. nouissi mis benedictionib9 adimpleto.

℄ Socrates.

Post hec ergo imperator curaꝫ maximã ch ristianorũ habens. paganorꝫ super stitiones auersabat̃. remouitqꝫ monachias et suas imagines in templis poni precepit. et cubitum quo mensurat̃ nilus nõ iam in tem plum se rapidis annis singulis: sed in ecclesi as portari sanxiuit.

℄ Sozomenes.

Hominib9 itaqꝫ volens similem mon strare constantinopolim rome frustra tus non est. nam ⁊ corporibus ⁊ diuicijs ma ior effecta est. Qd ideo prouenisse credo pro pter amorẽ dei quẽ ciuitas gerit. ⁊ habitato rũ circa indigentes auxiliũ. In tantũ nanqꝫ fides creuit. vt multi quidem iudeorũ ciuiũ. pagani vero omnes pene christianã illic con uerterent̃ ad fidem. in qua vrbe crescẽte. quo tempore religio noscit̃ ampliata. neqꝫ are: ne qꝫ pagana templa aut sacrificia facta sũt. ni si sub iuliano breui tẽpore quod mox proba tur extinctum. Hanc igitur tanqꝫ nuper cõ ditam christi ciuitatẽ constantinus suo no mine dedicauit. multis eam ⁊ magnis hono ribus ⁊ ecclesijs exornans. iuuabatqꝫ diuini tas imperatoris vota. ⁊ apparitionibus mul tis indicabatur: quia sancte salutaresqꝫ essent que illic edificabant̃ ecclesie.

Capitulum. xix.

Alsignis itaqꝫ locus ex illo tempo re claruit peregrinis et vrbicis. vbi

olim quidem vesta colebatur. postea vero ec- ecclesia est facta. Qui nunc locus michadi- um nuncupatur in dextera positus parte na- uigantium a pontho ad constantinopolim. distās ab eo nauigio quidē stadijs fere. xxxv. per terrā vero circueūtibꝫ omnē sinū vsqꝫ ad lxx. et amplius tendit. Sortitus est igit̃ is lo- cus appellationē vsqꝫ nūc seruatam. eo ꝙ illic manifeste cernitur apparere michael diuinꝰ archangelus. quod etiā ego intuitus eximie verū esse ꝯfirmo. Ostēdit igit̃ hꝫ ita eē etiā mul- tis alijs virtꝰ diuina ꝑ ipsaꝝ rerū experimēta.

Uidā enī in causis crudelibꝫ aut incui- tabilibꝫ periculis. alij ꝟo in languori- bus aut ignotis passionibꝫ incidētes. hic orā- tes ad deū liberari ꝓmeruerūt. Sed ꝗ singu- lis ⁊ quomodo illic miracula cōtigerint: nar- rare longū est. Que ꝟo ꝓuenerint aq̄lino no- bis noto ⁊ ī causis forensibꝫ socio. partim ab eo audiēs. partim ipse cognoscēs necessario pandā. Cū enī ardentissima febris rubeis co- leris mota cōprehendisset. estuāti poculū de- derūt medici qđ euomuit: moxqꝫ cū vomitu diffusa colera sup̄ficiē vultus eius simili sui colore tinxerunt. Quobrem quicquid comede- ret ⁊ biberet euomebat. Cumqꝫ hoc diu pate- ret̃. nec esca ad nutrimenta proficeret. hesita- bat ars medicoꝝ. et dum morti vicinus esset. iussit suis vt eū ad hunc locū ducerēt. credēs aut illic se mori. aut languore ꝑuari. Iacenti- qꝫ per noctē diuīa virtus apparens: p̄cepit: vt quicq̄d comederet in huiusmodi potionē tin- geret. que esset ex pipere. ⁊ vino. ⁊ melle confe- cta. Quo facto ab egritudīe liberatꝰ est. q̄ppe cū medicis ratione medicine videat̃ esse mul- tū contrariū calida pocula coleribꝫ exhibere.

Uidimus enim ⁊ probianū virū in palla- lano habentē militiā medicorū. crude- li podagre passiōe detentū. ibi doloribꝫ libe- ratū. eiqꝫ apparuisse sanctā mirabilirer visio- nē. Cum enī dudū paganꝰ esset factꝰ. postea christianus. aliquatenꝰ dogma sequebat̃. to- tius vero salutis causā. id est sacratissimā cru- cem nolebat adorare. Hanc habēti sententiā diuina ꝟtus apparens signū monstrauit cru- cis. quod erat positū in altario eius ecclesie et aperte palā fecit: quia ex quo crucifixus est xp̄us. oīa que ad vtilitatē hūani generꝭ facta sunt q̄libet modo ꝑter ꝟtutē adorāde crucis facta nō essent. neqꝫ ab angelis sanctis. neqꝫ a pijs hominibus.

Capitulum Vicesimuꝫ.

Um itaqꝫ populi ⁊ ciuitates ad cul- tū christianitatis accederēt. ⁊ ceteri pro filijs et vxoribꝫ metuētes ne q̄d mali paterent̃. si ꝯtradicerent quieti vacarēt. nudati solatio. Multitudo tēplorū cultores ⁊ sacerdotes. simulachra apud se reposita p̄- ciosissima tradiderūt. et qui iouis fulmia vo- cabant̃ et per semetipsos hec educebāt. ex adi- tis ⁊ templorū latentibꝫ locis. queqꝫ prius in- uisibilia apud ceteros erant et solis sacerdoti- bus manifesta. facta sunt oīmibus valde vilis- sima. Alie ꝟo imagines ⁊ statue ex preciosa cōfecte materia igne cremate sunt. et pecunie publice sociate. Que ꝟo ex ere mirabiliter fa- cta videbant̃ ad constantinopolim sunt ad- ducta. ornatus causa ⁊ hactenus in publico collocata ⁊ ꝑ plateas in circo atqꝫ regalibꝫ. id est pythia diuinatoris appollinis. ⁊ muse he- liconides ⁊ delphice tripodes. spoliataqꝫ sūt ianuis tēpla. et alia laquearibꝫ sunt nudata. alia ꝟo neglecta ad sordes ruināqꝫ perducta sunt. Tunc itaqꝫ perierūt ⁊ penitus sunt euer- sa. id est. in egeas cilicie templū asclepij. ⁊ in aphacis iuxta montē libanū. ⁊ adonem fluui- um veneris domꝰ vtraqꝫ apud illos insignia eo ꝙ egeate glorient̃ quasi languētes corpore curarent̃ apud eos demone noctibꝫ apparen- te atqꝫ curante. in aphocis autē quia ꝑ inuo- cationē quandā certo die de summitate liba- ni mōtis ignis fulgēs veluti sidus in proxi- mū flumen velociter incumbebat. quod dice- bant venerem esse.

Capitulum. xxi.

Sozomenes.

Preterea cū mltitudo nimia gētiū mi- gadoꝝ ex trachia trāsisset ī asiā. et alij aliūde barbari hꝫ egissent ꝯ romanos mlti sa- cerdotū xp̄i captiuati cū eis erāt. Cūqꝫ lāguē- tes curarēt ⁊ demōes effugarēt xp̄m solūmō noiantes ⁊ īuocātes filiū dei. ⁊ insup̄ ⁊ ꝯuer- satiōē phantes inculpabilē ⁊ oēz maculā ꝟ- tutibꝫ euincētes. admirati barbari viroꝝ vi- tā ⁊ opa simul̃ egregia. hn̄ se sape crediderūt. et deū hr̄e ꝓpiciū si meliores imitarent̃ hoīes. ⁊ sic ipsi placarēt deum. ⁊ ꝯstituētes sibimet ex eis bn̄ agēdi p̄ceptores edocebant̃ ⁊ baptisa- bant̃. ⁊ consequēter in ecclesijs occurrebant.

Capitulum. xxij.

Theodericus.

Autores igit̃ arrij nequissima reliq̄re cōsilia. Hūiꝰ enī cā in ꝯfessione fidei

etiã manib⁹ cõsenserũt. q̃ postea imitati sũt ge
sta lupoꝝ. Nã cũ scti(ssi)m⁹ allexãder. qui suis
orõnib⁹ arriũ fuerat iaculat⁹ idē bizãcij põti
fex sic eñi tũc vocabat̃ cõstãtinopolis ad me-
liorē trãslat⁹ fuisset vitã. eusebi⁹ defensor ipie
tatis paruipendēs regulas q̃s ante paululũ
cũ alijs põtificib⁹ ipse cõscripserat: repēte ni
comediã deserens constantinopolitanã reli-
quit sedē. regulis e diuersis clamitantib⁹ epi
scopos ꝛ p̃sbyteros nõ licere ex alia trãsire ad
aliã ciuitatē. Sed mirũ nõ est. vt qui sic insa-
niũt aduersus vnigeniti deitatē. licenter etiã
alias transgrediant̃ leges. Non eñi tũc solũ
modo hãc nouitatē fecit. sed etiã olim aliud
simile ꝑpetrauit. Qui dum in byreto esset epi
scopus trãsiliuit in nicomediã. et ex eo denuo
post cõsiliũ insania apte impietatis exactus
est. ꝛ eũ eo theogin⁹ nicenus: qđ imperator cõ-
stantin⁹ manifestũ litteris fecit. Ego ꝓ̃o hu-
ic operi finē cple inserere indicaui. Scripsit
eñi hec nicomediensib⁹. Quis est q̃ hec ita po
pulũ docuit innocentē: Eusebius vtiq̃ tyrã
nice crudelitatis executor. Qui eñi vbiq̃ ty-
rãni noscit̃ esse cliens. ex mult̃ rebus apparet.
Hoc nãq̃ veraciũ epoꝝ testat̃ interitus. hoc
etiã xp̃ianoꝝ crudelissima ꝑsecutõ clamat ap
te. Nihil eñi de iniurijs mihi factis nũc aio:
ꝑ quas qñ maxime aduersariũ partiũ insidie
discurrebant. iste etiã cõtra me oculos habe-
bat intētos. cui hoc defuit solũ q̃ nõ armatũ
ministeriũ deo p̃buit. Neq̃ me quiliq̃ putet
ad hoꝝ probationē minus instructũ. indiciũ
nanq̃ manifestũ est. q̃ presbyteros et dyaco-
nos sequētes eusebiũ apte constat a me depre
hēsos: sed hec quidē trãseo. q̃ nũc nõ indigna
tiõis grã. sed ad illoꝝ ꝯfusionē a me prolata
noscunt̃. hoc solũ formido. h̃ cogito: q̃a vos
ad cõmunionē crimĩs vocari cõspicio. Pro-
pter eusebij nanq̃ seductionē. ꝛ subuersionē
cõscientiã ꝑcepistis a veritate separatã. Sed erit
hui⁹ rei non tarda salubritas. si epm fidelē ꝛ
integrũ nũc sumentes respiciatis ad deũ. qđ
vtiq̃ ad p̃ns in vobis est. Istud ꝛ dudũ opor
tuerat in v̄ro pendere iudicio: nisi p̃dictus eu
sebius pessima consicioꝝ suoꝝ tuitione venis
set. hic ꝛ ordinē rectitudĩs impudētissime cõ
fudisset. sz qm̃ de memorato eusebio apud ve
strã charitatē nos breuiter loq̃ decet. audite.
Meminit v̄ra patientia factũ in nicea ciuita
te conciliũ. cui ꝛ ego ipse cõscientie mee cultũ
decenter exhibui. nihil aliud volēs q̃ȝ concor
diã oĩbus fabricari. ꝛ pre cũctis arguere. ꝛ re
mouere hãc causã q̃ principiũ quidē habuit
ꝑ arrij allexãdrini superbiã. corroborata ho
est ꝑ eusebij prauũ pestiferũq̃ votũ. Sed ipse
eusebius. charissimi atq̃ amabiles. cũ quãta
putat̃ discursione q̃ppe conscia sua victus. cũ
quãta cõfusiõe mēdacia vndiq̃ declarato de
gebat. imnittēs q̃dẽ mihi diuersos q̃ pro eo
deposcerēt. petēs a me quoddã solaciũ: ne tã-
to malo cõuictus suo honore p̃uaret̃. Testis
mihi est deus hui⁹ rei. q̃ ꝛ in me ꝛ in vob be-
nigno amore consistit. Nã etiã me ille deuer
tit ꝛ indecent̃ abripuit: qđ vos quoq̃ nostis
Tũc eñi oĩa gesta sunt. sicut ip̃e desiderabat.
q̃ oĩne malũ in sua ꝯsciã recõdebat. Sz vt ce
tera ꝑuersitat̃ ei⁹ omittã. q̃d maxĩe cũ theogi
no neq̃cie sue ꝑticipe egerit audite deposco.

Alexãdrinos quosdã nr̃a fide receden
tes illic destinari ꝑceperã. qm̃ hoꝝ mi-
nisterio mētis flãmas vrgebat. Sed isti beni
gni ꝛ optimi nimis epi: quos simĩl cõcilij ve-
ritas ad penitentiã reseruabat. nõ solũ recepe
rũt eos ꝛ apud se seruauerunt: sed etiã malis
eoꝝ volũtatib⁹ cõmunicare decreuerũt. Qua
propter h̃ circa istos ingratos decreui ꝑage-
re. vt abrepti procul deportarent̃ exilio. Nũc
itaq̃ vestrũ est ad deũ illa fide respicere. q̃ sem
per ꝛ fieri cõuenit. ꝛ esse decet ꝛ agere. Ep̃os
eñi purificatos ꝛ orthodoxos. atq̃ clemētes
nos gaudem⁹ h̃re. Si q̃s aũt ad memoriã il
loꝝ pestilentiũ: aut ad laudē improuide p̃su-
mit forsitan exercitari. repēte in sua p̃sumpti
one minis dei. hoc est meo ope cõprimet̃. De
us vos custodiat fratres charissimi.

Capitulum. xxij.

Theodoricus.

Unc igit̃ isti ꝛ damnati et ciuitatib⁹
sunt expulsi ꝛ nicomedie quidē appi
on ep̃us ordinat⁹ est. in nicea autem
christus. sed rursum cõsuetas machinatiões
exercētes. ꝛ imperatoris clementiã accessibi-
lē suis fallacijs inueniētes restituti sunt. prio
remq̃ potentiã receperũt. Eusebius etenĩ si-
cuti iã dixi etiã cõstãtinopolitanũ tenuit. tyrã
nice p̃sulatũ. ꝛ potiorē ꝑcepit p̃sumptionē fre
quent̃ ad imꝑatorē veniens. ꝛ fiduciã ex cre-
bra collocutiõe mercatus. cõtra veritat̃ pro-
pugnatores seuas contentiões instituit. ꝛ pri
mũ quidē cupere hierosolymoꝝ loca ꝓfessus
est ꝛ imperatorē tanq̃ famosissimũ vitauit.
Quaprop̃t cũ multo honore dimissus est. im
ꝑatore vehicl̃a ꝛ alia ei distribuēte solacia. ꝓ
fect⁹ igit̃ est cũ eo ꝛ theogin⁹ nicenus ꝑticeps
malignoꝝ ei⁹ cõciliorũ. sicuti iam diximus.

Capitulum. xxiiij.

Enientes enī in Anthiochiā. ⁊ amicciarū induti vultum. maxima mulctatione potiti sunt. Ueritatis enim pugnator magn⁹ eustachius. largā eius hospitalitatem fraternitatis exhibuit. Cūq; ad sacratissima loca peruenissent ⁊ cōcordes vidissent suos. hoc est eusebiū cesariēsem scitho positū patrophilū ⁊ etiū lidde. laodice theodotū. ⁊ alios qui lepram arrij susceperūt nunciauerūt eis quod cogitauerat. ⁊ cū eis venerunt anthiochiam. ⁊ imaginē quidē premittebat sub honore: sed erat impietans belluz. Mulierē nanq; prostantē mercede negociantes ⁊ linguā eius sibi impendi psuadentes ad conciliū venerunt. Proinde alios omnes foras ire pcipientes ter miserā introducere mulierem. At illa infantulū sub mām illa demōstrans. aiebat ex concubitu eustachij illuz se ⁊ concepisse ⁊ generasse: cumq; clamabat sepius impudentē. Is autē qui calūnie eius tam manifeste conscius erat. iussit vt hanc rem si qui scirent deducerēt ad mediū. Illa ꝓ dicēte nullū se habere accusationis testē. iusiurandū et iustissimi iudices intulerūt. lege scilicet aperte clamante in duob; aut tribus testibus credi esse veracia que dicunt. necnō et apostolo precipiente: vt nullus aduersus presbyterū inscriptionē factam extra duos aut tres testes accipiat. Sed isti sacras cōtempnētes leges. contra talē virum accusationē sine testimonio receperūt. Cum ergo illa mulier iusiurandū prebuisset. adiecit affirmans quia ille infans esset ex concubitu eustachij. Tunc ita q; tanq; aduersus adulterū illi amatores veritatis protulerūt decretū. alij quippe ex pontificibus cū vnq; multi adessent. et pro apostolicis dogmatibus repugnarēt. ⁊ omnimodis que fuerāt cōcinnata nescirent. aperte reclamantib;. ⁊ magnū eustachium collaudantibus. decretūq; illorum iniquū suscipi prohibentibus. Hoc itaq; facto velociter hui⁹ vocē cōcinnatores ad imperatorē profecti sunt. eiq; psuaserunt: quia vera esset inscriptio ⁊ depositionis eustachij iusta sententia. quez tanq; adulterū atq; tyrannū expelli fecerūt: exercitatione pietatis simul ⁊ castitatis egregium. Et ille quidē per thracias ad illirici deduct⁹ est ciuitatē. isti vero protinus quidē pro eo ordinauerūt eulabiū. Quo tempore pauco viuēte eusebiū palestinensem illic migrare voluerūt. Eoq; fugiēte mutationē et simul imperatore prohibente fecerūt eufroniū. Quo etiaz anno ⁊ paucis mensib; in episcopatu defuncto. placito illius ecclesie tradidere pontificatū. Isti vero omnes pestē arrij habuere celatam. propterea nanq; multi pie. ⁊ caste viuentium. ⁊ sacerdotū ⁊ reliquorū sanctorū hominū ecclesiastica relinquētes collegia. apud semetipsos cōueniebāt. quos vniuersos eustachianos appellabant. quia post egressum illi⁹ seorsum cōgregabant. Porro mulier illa ter misera passionē crudelissimi languoris incurrens manifestauit insidias ⁊ illā tragedie cōpositionē pariter enudauit. non duob; vel tribus: sed valde multis sacerdotib;. que continuata videbant insinuās. Ait enī pro pecunijs illam se facere psumpsisse calumniā. iusiurandū tamē oīno non fuisse falsum. quia ille infans de q̄ iurauerat filius erat cuiusdam eustachij nomīe fabri ferrarij.

Capitulum. xxv.

¶ Socrates.

Unc igitur anthiochi grauis seditio in eustachij depositione surrexit ⁊ postea de episcopatus electione tantus ignis accensus est. vt pene ciuitas vniuersa deperiret in duas ptes populo diffidēte ⁊ alijs quidē eusebiū palestine transferri cōtendentib; in anthiochiam. alijs autē studentibus vt reuerteret eustachius. Erat enim in vtraq; parte ⁊ populus ciuitatis ⁊ militaris manus ⁊ tanq; aduersus hostes. ita cūcti cōmouebant. vt pene ad gladios vsq; peruenirēt: nisi deus ⁊ timor p̄ncipis cohiberet. Naz imperator suis ep̄lis seditionē cōpescuit. Eusebius autē palestine repedauit. Quod admiratus imp̄ator scripsit ei. propositum laudās cūq; beatū vocans. ⁊ quia nō vnius ciuitatis sed totius orbis potius digne decerneret episcopus. De cetero autez per annos octo dicit anthiochene ecclesie vacasse sedem. tarde vero studio inimicorū nicene fidei ordinatur eufronius. Hijs igitur in hoc volumīe rite contextis: tēpus est. vt sequētis libri ordinamur initium.

¶ Explicit liber scd̄us hystorie ecclesiastice.

Incipit liber Tercius Capitulum Primũ.

A tẽporibꝫ religiosi pn-
cipis cõstantini ⁊ indoꝝ
gentes et hiberorũ xp̄ia-
ni dogmatis rudimenta
susceperũt. sed etiam tũc
armenios primũ audiui
xp̄ianos effectos. Aiunt
enĩ mitridatẽ regem tũc gentis illius ex quo
dã mirabili signo dei qđ circa domũ eiꝰ eue
nit christianũ effectũ fuisse. ⁊ oẽs simul tũc
eius ditioni subiectos vna p̄ceptõne iussisse.
vt similiter deo colla submitterent. Unde et
apud ceteros cõfines xp̄ianum dogma trãsi
uit ⁊ multitudine dilatatuz est. Apud persas
autẽ initiũ christianitatis estimo celebratuz.
dũ quidam eorũ occasione cõmercij ad ostro
mos ⁊ armenios veniẽtes vt assolet sanctis il
lic collo querent viris ⁊ eorũ vires experiren
tur. Cunctꝫ tẽpore procedẽte cresceret ecclesi-
as parit ⁊ sacerdotes ceterosq̄ ministros ha
bere ceperunt.

Capitulum Secundum

Hoc autẽ factũ nõ mediocriter cõtri-
stabat magos: q̄ religionẽ persarũ ve
luti q̄dam sacerdotalis tribꝫ per suc-
cessionẽ generis ab initio cõmissam hr̄e noscũ
tur. Afficiebat enĩ etiã iudeos naturalit quo
dãmodo xp̄ianꝫ dogmatis inimicos. Qua-
propter accusauerũt apud saporẽ tũc regẽ sy
meonem archiep̄m seleucie ⁊ thesi ponens in
persida regaliũ tanq̄ amicus esset cesari ro-
manorũ eiq̄ persaꝝ negocia propalaret. Cre
dẽs aũt hijs derogationibꝫ saporus. p̄mũ q̄-
dẽ tributis imensis xp̄ianos afficiebat. eo q̄
plurios coꝝ agnosceret. qꝛ pauptatẽ magis di
ligerẽt crudelibusq̄ viris hmõi iniũxit. q̄tenꝰ
ex egestate pecũiaꝝ ⁊ inmicitate exactoꝝ vim
passi p̄prie religiõis iura ꝯtemnerẽt. Post hec
aũt sacerdotes ministrosq̄ dei gladijs minacibꝫ
interemit. ecclias subuertit ⁊ vasa eorũ oĩa pu
blicauit. Symeonẽ v̄o deduci iussit ad se. tã
q̄ p̄ditorẽ psarũ regni atq̄ religiõis. Magi
siquidẽ auxiliãtibꝫ sibi iudeis cũ festinatiõe
sctãs ecclias destruebãt. Symeon cõprehen
sus ferroq̄ vinctꝰ ad regẽ vsq̄ deducit. Quo
vir effectꝰ magnꝰ oĩuq̄ fortitudine p̄ciosus.
nã cũ eũ torq̄ndũ saporus iussisset introduci.
neq̄ timuit. neq̄ adorauit. Pro q̄ re vehemẽ
tius efferatur rex inquisiuit cur nõ adorasset:
quippe quod p̄us facere ꝯsueuerat. Ad quem
symeon. Prius inquit vinctus non adduce-
bar vt negarem veri dei culturam ⁊ nihil in
hoc dubitans que sunt solemnia regni im-
plebam. nunc aũt fas mihi nõ est hoc agere.
Ueni nanq̄ pro nostro dogmate ⁊ pietate de
certaturꝰ. Hec dicentez precepit rex adorare
solẽ. ⁊ facienti plurima daturũ se cũ maximo
honore mũera compromisit. reluctantẽ vero
iter. minatus est esse moriturũ ⁊ omnẽ chri-
stianorũ gentẽ. Cumq̄ nec terroribꝫ potuisset
mouere symeonẽ nec mulctare p̄missionibꝫ.
sed fortit p̄maneret nequaq̄ adoraret solẽ
ne proditor sue religiõis existeret. precepit eũ
in vinculis retineri. credens eũ posse lõgo tẽ-
pore declinari. Cũq̄ duceret ad carcerẽ vidit
eum vstazadis senior q̄daz eunuchus. nutri-
tor saporis regis ⁊ maior regie domus ⁊ con
surgẽs adorauit eũ. Sedebat nanq̄ ante ia-
nuas regis. Quẽ symeon increpauit iniurio
se. ⁊ cũ furore clamauit ⁊ auersatus despexit.
Is enĩ dum christianꝰ esset. non ante multũ
tẽpus vim passus adorauerat solem. Quo fa
cto repente flens eunuchus cũ gemitu. vestez
quidẽ clarã qua indutus erat exutus est. ⁊ lu
gubrem accipiẽs amictũ ante domũ regiam
sedebat flens atq̄ gemens. Heu inquit qua
lem credã circa me esse deuz. quẽ ego negaui:
dum pro hac causa dudũ amicissimus meus
symeõ neq̄ verbũ mihi reddiderit ⁊ sic auer
satus cũ furore transiuit. Dumq̄ hec saporis
audisset. euocãs eũ causam luctus inquisiuit.
aut si qua ei circa domum erumna cõtigerit.
Respõdit vstazadis ⁊ ait. O rex nihil in huiꝰ
seculi domo importuni passus sum. vtinã p
hijs q̄ nũc mihi euenerũt vniuersas calami-
tates alias incidissez. Lugeo nãq̄ cur viuo.
qui dudũ mori debuerã. Uideo solẽ. quẽ tibi
parere volẽs. nõ voto mee volũtatis adoraui.
Quapropter pro vtroq̄ me mori iustissimuz
est: qꝛ ⁊ p̄ditor sum xp̄i. ⁊ te quoq̄ decepi. Et
ille quidẽ hec dicẽs iurauit p celi ⁊ terre crea
torẽ suã vlteriꝰ se nõ mutare sententiã. Sapo
ris aũt cũ hec audisset. ammiratꝰ eunuchi cõ
stantiã ampliꝰ seuiebat aduersuz xp̄ianos tã
q̄ maleficijs h agere p̄ualerẽt. Parcẽs aũt se
niori nũc lenitate. nũc minis omni v̄tute euz
se subuertere laborabat. Cũq̄ nil ageret vsta
zade profitẽte. nunq̄ se fore sic fatuũ. vti pro
deo creatore cunctorum illa coleret potius q̄
a deo creata sunt. tunc ira conmotus iussit
gladio eius caput abscidi. Cũq̄ duceret ad

necem rogauit spiculatorē vt paululū sustine
ret. tanq̄ aliq̇d regi mādaturus. Et vocās quē
dā fideliū eunuchorū iussit vt diceret hec sa=
pori. Pro fauore quē hactenus a iuuētute ha=
bui circa vestram domū o rex patri tuo et tibi
ministrans studio competenti testibus nō indi
geo. tu nanq̄ bene nosti. Pro omibus ergo q̄
aliq̄n vobis impendi. redde mihi cōpensatio
nē huiusmodi. Ne q̇s ignorantius putet me
suppliciū sustinere tanq̄ infidelem regni. aut
male cuiuspiam voluntatis. sed vt potius ma=
nifestū fiat quod agitur. preco clamans de=
nunciet vniuersis. quia vstazadis capite trū=
cat. non regis inimicus. sed christianū se esse
dicens et deum propriū apud regē negare cō
temnens. Hec quidē eunuchus regi nuncia
uit. Porro saporis scdm petitionē vstazadis
precone clamare fecit. Estimabat enim alias
posse a christianitate reuocare christianos: q̄
senē nutritorē et deuotū sue familiaritatis oc
cideret. Vstazadis autē studuit clamari cau=
sam sue necis. credens q̄a cū per terrorē ado
rasset solē. multos christianorū deduxerit ad
timorē. nunc autē cognoscentes pro religio=
ne mortuū imitatores multos sue virtutis ef=
ficeret. Hoc itaq̄ modo vstazadis gloriosissi
ma morte translatus est. Symeon aūt agno=
scens in carcere gratificatos pro eo hymnos
obtulit deo. Altera vero die que erat sexta fe
ria septimane maioris in quo ante resurrecti
onis festiuitatē annua salutaris passiōis me=
moria celebrat. etiā symeonē decreuit rex fer=
ro perimere. Deductus eñ rursum e carcere
ad palaciū regis nimis intrepide loquebat sa
pori de dogmate. et nec illū nec solē passus est
adorare. Eademq̄ die similiter interimi iussi
sunt. et alij centū in carcere constituti. Nouis
sime vero symeonē occidi preceptū est. ita vt
mortem videret vniuersorū. Erant eteni ho=
rum alij quidē episcopi. alij presbyteri. alij di
uersorū ordinum clerici. Cunq̄ omnes du=
cerent ad mortē. adueniens summus p̄nceps
magorū interrogabat eos si vellent viuere. et
regis religionem colere et solem pariter ado=
rare. Cunq̄ nullus hanc eligeret mortem vi
tam spiculatores circa necē martyrum labo=
rabant. Symeon autē confortabat vniuer=
sos assistens. et de resurrectione ac pietate lo=
quebat. atq̄ de scripturis sacris adhibens fi
dem. dicebat vitā quidē veram esse sic mori.
mortē vero manifestā negare deum. adiciens
quia post paululū nullo etiā perimente mors
accidet. Hec est eñ omnibus natis finis ineui
tabilis. Post hec autē perpetuitas non omni
bus similiter accidet. sed velut ex quodā pō=
dere omnē rationē reddent homines huius
vite. et eorū que bene gesserūt retributionem.
et penas malorū sine dubitatione percipient
Iuxta illud ad Hebreos. Omnibus homini=
bus constitutū est semel mori. Et psalmista.
Quis est homo qui viuit et non videbit mor
tem: Maius autē honorū omniū nihil est
ac beatissimū q̄ eligere mori pro deo. Hec di
cente symeone et tanq̄ filios edocente in cer=
taminibus sacris. modo quo decebat vnusq̄s=
q̄ exercitatus alacriter currebat ad necē. Cū
q̄ omnes centū spiculator transisset. nouissi=
me venit ad symeonē et abed challam et ama
nā: ambo nanq̄ senes quiq̄ cū sub eius eccle
sia cū eo fuerant cōprehensi et erant in vincu
lis. Tunc itaq̄ pusicius qui sup oēs artifices
regis erat ibi consistens. et videns amanam
trementē cum prepararetur ad necē ait Pau
lulum o senex claude oculos et securus esto.
mox eñ videbis christi aspectum. Cunq̄ di
xisset hoc repente cōprehensus. ductus ad re
gem et christianus esse manifestat: eo q̄ pro
dogmate fuisset locutus libera intentiōe mar
tyribus. Tunc rex extraneo quodam et cru=
deli modo eū mori precepit. ita vt perforata
ceruice exinde linguā eius eijcerent. Hoc ita
q̄ facto. quibusdā accusantibus. etiam filia eius
virgo sacra tunc comprehensa perempta est.

¶ Sequenti vero anno die quo passiōis chri
sti memoria celebrat et expectabat resurrecti
onis festiuitas crudelissima saporis p̄ceptio
per omnē persarū cucurrit terram. morte con
demnans eos q̇ se profiterentur esse christia=
nos. Quo tēpore fertur vltra numerū multi=
tudinē christianorum gladio cecidisse. Ali=
os nanq̄ per ciuitates et vicos diligenter ma
gi requirētes. celatos inueniebāt. alij vero spō
te nullo dicente semetipsos offerebant ne ta=
citurnitate christum negare viderent. Igitur
dum oēs christiani sine parcitate perimerē
tur. etiam multi in ipsis regalibus sunt occi=
si cum quibus et azanis eunuchus regi ma=
xime gratus. Quod dum saporis audisset tri
stis factus hanc generalem peremptionem re=
mouit. et solummodo preceptores religionis
iussit occidi.

Illo siquidē tēpore egritudinē incurrē
te regina. symeonis epi soror noīe thar
bua comprehensa est cum famula suā sequen
te vitam. quas contigit teneri per insidias iu=
deorū accusantiū quasi maleficia regine fecis

set ꝓpter symeonis mortē. Regine vero cū so-
leant languētes huiusmodi speciebꝫ aures ac
cōmodare. suspicata est verā esse detractionē
et maxime a iudeis factā. cū ꝛ ipsa similia sa
peret. cosq̄ sine mendacio sibi fauentes arbi-
traret. Sumētes autē magi tharbuam ꝛ ali-
as mortis acerbe perdere supplicio. Stipi
tibus enī alligatas. serraq̄ findentes per me
diū eas crudeli nece lacerauerūt. ꝛ quasi expi-
antes reginā per medios stipites transire fece
rūt. Ferūt autē tharbuā istam valde specio-
sam fuisse ꝛ a magis q̄busdam adamatā. ꝛ la
tenter ad concubitū petitā promissa mercede
salutꝫ sue. ꝛ aliorū si cōsentiret ad viciū. Que
nec auditū quidē luxurie passa est sustinere.
sed iniurijs pro turpitudine relatis alacriter
accessit ad mortē: ne traderet sanctā virginita
tē. Cūq̄ magi ꝛ principes eoꝝ vniuersaꝫ ꝓ-
uinciā scdm̄ saporis precepta vt sacerdotes
ꝛ doctores dogmatis app̄henderent. xp̄iani
puniebant ep̄os ꝛ presbyteros. ꝛ maxime per
regionē adicabennorū. Hic nanq̄ locus ꝛ ꝑ
sicus ꝛ plerunq̄ christianoꝝ. Hoc enī tpe
ꝛ accepsiman ꝯprehenderūt episcopū ꝛ mul
tos clericorū eius tenētesq̄ presulē sufficere
sibi crediderūt. alios nudatos substancijs di
mittentes. Jacobꝫ autē quidā presbyter pon
ti sequebat accepsiman. ꝛ supplicās magꝫ idē
tidem meruit irretiri. Tūc enī ꝛ seni alacriter
seruiebat. ꝛ ei⁹ cladem aliquaten⁹ leuigabat.
plagasq̄ vt poterat curare nō desinebat. Post
paululū vero penis crudelibꝫ eū magi torse-
rūt cogētes vt adoraret solem. Quo respuēte
miserūt eū rursus in vincula. sed ꝛ multos ali
os p̄sbyteros ꝛ dyaconos habebāt in carce-
re post flagella. Pauco tēpore p̄tereunte prin
ceps magorū de eis consuluit regē. acceptaq̄
potestate q̄d vellet vt ageret si solē nō adora-
rent. mandauit eis in carcerē regiā voluntatē
Quibus apte respondentibꝫ nunq̄ se fore ꝓ
ditores christi nec adorare solē. sine vlla par
citate eos verberibꝫ laniauit. cū quibꝫ accep-
simas pro cōfessione dogmatꝫ viriliter est de
functus. Quidā vero armeniorū cū essent ob
sides apud ꝑsas. corpus ei⁹ auferētes latēter
sepulture debite tradiderūt. Alij q̄o licet non
minus flagellati p̄ter spem vixerūt. ꝛ nō mu-
tantes voluntatē denuo ad vincl'a sunt redu
cti. cū q̄bus erat arthallas. cuius dū nimis tē
si cederent humeri sunt deiuncti. ita vt mor-
tuas postea man⁹ portare videret. alijq̄ eius
ori cibos offerrēt. Sub h̄ itaq̄ regno testio-
nio bone vite trāslati sunt p̄sbyteri. dyaconi.

monachi ꝛ sacre v̄gines ꝛ i alijs officijs eccle
sie cōstituti. ac pro dogmate laborantes innu
mere multitudinis. Eodēq̄ passus est vna
cū marea bicor ep̄us atq̄ clerici circa duccn
tos ꝛ q̄nquaginta qui cū eo capti a persis fue
rāt interēpti. Tūc etiā milesi⁹ noīe martyrio
coronat⁹ est. qui p̄mū quidē militabat apud
persas. postea q̄o relicta militia cōuersationē
zelatus est apostolicā. Dicit enī quia dū in ci
uitate persica ep̄us fuerit ordinat⁹. multa se-
pesit passus ꝛ plagat⁹ ꝛ tractus virili mente
sustinuit. Cūq̄ nulli potuisset illi suadere vt
fieret xp̄ianus. grauiter ferēs maledixit ciui-
tati ꝛ exinde discessit. Post paucū q̄o tp̄us p̄
matibus ei⁹ loci in rege peccantibꝫ superueni-
ens exercit⁹ cum trecētis elephantibꝫ ciuitatē
subuertit. ꝛ velut desolatā regionē arantes se
minibꝫ tradiderūt. Milesius autē ep̄us solū
modo perā circūferens q̄ sacrū codicē euāge-
liorū habebat. precit oratione factur⁹ ad hie
rosolymā. ꝛ inde in egyptū vt videret mona-
chos ibidē cōuersantes. Qualis iste sanct⁹ ꝛ
miraculorū fuerit operator. syri sunt testes. qui
eius act⁹ vitamq̄ scripserūt. Fertur itaq̄ eo
rū qui tūc martyrio coronati sunt sub regno
saporis virorū ac feminaꝝ fuisse milia quasi
sedecim.

¶ Theodericus.

A persida q̄o fautoribꝫ pietatis cōstan
tinus augustus sponte ꝓspexit. Agno-
scens enī eos ab impijs vehemēter affligi eo
rūq̄ regeꝫ erroribꝫ sentientē diuersa eis infer
re pericula scripsit ei ꝑ legatos q̄ tunc aderāt
monita pietatis. rogās vt cultores dei apud
eū digno honore potirent. Sed melius stu-
diū pij p̄ncipis ꝑ eius l'ras valebat agnosci.

¶ Constantini imperatoris epistola ad sapo-
rem persarū regem de prouidentia dei.

Capitulum Tercium.

Acratissimā custodiēs fidē veritatis
luce participat⁹ sum. lumis veritate
gubernat⁹. sacrā cognosco fidē. Deni
q̄ per hec sicuti res ipse cōfirmant venerabi
lē religionē esse conspicio. ꝛ doctrinā agnitio
nis sanctissimi dei oībus offerentē huiusmo
di cultū me hr̄e profiteor. quia hui⁹ dei virtu
tem in auxilio habēs. incoans a finibꝫ oc-
ceani omnē terrarū orbē firmissima spe salu-
tis obnnui. ita vt vniuersi qui ꝑ tot tyrānos
cladibꝫ quotidianis fuerāt subiugati ꝛ ad ob
scuritatē vsq̄ ꝑducti resumētes. cōmuniū re
rū vindictā rediuiuā quodāmodo curatione
resurgeret. Hunc deū colo. cui⁹ signū deo di

catus meus exercitus portat in humeris. et a quo dum iusto sermone aliquid poscit impetrat. ex ipsis autem tropheis insignibus beneficia repente suscipio. Hunc itaque deum immortali memoria me honorare profiteor. eumque pura summaque mente super omnia esse credo. Hunc inclinatis genibus inuocabo fugiens cunctum abhominabilem sanguinem. et odores horrificos ac fugiendos. omnemque terrenam flammam nimis euito: quibus omnibus nefandus et ineffabilis error multos gentium ac genera vniuersa prostrauit et inferno contradidit. Que enim deus omnium propter hominum prouidentiam sua clementia vtilitatis causa produxit in mundum. hec ad vniuscuiusque desiderium trahi non patitur. sed puram tantummodo mentem et immaculatam animam ab omnibus exigit. virtutis et pietatis actus exquirit. mansuetudinis et clementie delectatur operibus. Mites amat. habet odio turbulentos. diligit fidem. punit perfidiam omnemque potentiam cum fastu deicit. superborum punit asperitatem. ad fastum eleuatos interimit. humilibus autem ac patientibus digna retribuit. Sic itaque regnum etiam iustum magnipendens adiutorio sue virtutis extendit. sapientiaque regiam pacis tranquillitate custodit. Non ergo videor mihi errare frater mi hunc esse confitendo deum omnium principem atque patrem: quem multi regnantes apud nos vanis seducti erroribus. denegare temptarunt. sed illos omnes finis comprehendit exiciosus. ita vt omne genus hominum post eos exurgens clades eorum pro maledictionis exemplo proponere videatur. Horum igitur vnum esse reor valerianum: quem velut quedam plaga iracundie diuine de nostris terris expellens. vestris partibus tradidit puniendum. qui scilicet verecundie sue famosissimus apud vos tropheum demonstrasse cognoscitur. Sed hoc quidem in bonam partem conuersus est. vt in nostro seculo huiusmodi supplicium fieret manifestum. Uidi namque et ego illorum finem qui nuper nefandis preceptionibus deuotum deo populum turbauerunt. Quapropter multas deo refero grates. quoniam integra prouidentia omne genus hominum colens legem diuinam reddita sibi pace decenter exultat. Unde etiam nobis ipsis credo quoniam optime cauteque vniuersa prouenient. quando per illorum puram probabilemque religionem diuinamque concordiam vniuersa in se dignatur erigere. Igitur de tali hominum collegio. id est christianorum pro quibus omnis est mihi sermo. quam me libenter credis audire. quando etiam eminentia loca persidere per eos amplius quam cupio decorantur. Tu ergo gubernaris si fueris sicut illi et habueris commune quod illi. sic enim habebis omnium dominum mitem. placidum ac propicium. Hos igitur quoniam talis ac tantus existis commendo tibi. quoniam et pietate probaris insignis. Hos dilige competenter et facito clementie tue participes tibi sint et nobis prebitur gratie immensa iura pro fide. Hec igitur optimus imperator pietate decoratus egit. curam non solum subiectorum habens. sed etiam eorum qui sub alieno gubernaculo regebantur. Quapropter et ipse diuina protectione potitus est et europam vniuersam atque libiam. super has etiam maximae asie partem tenens subiectos habuit vbique deuotos. sed etiam barbarorum. alii quidem sponte seruiebant. alii deuicti vbique triumphis videbantur. et victor cernebatur in omnibus imperator.

¶ Theodoricus.

Capitulum Quartum.

Preterea allexandro mirabili sene qui arrii prostrauerat blasphemias defuncto post menses quinque niceni concilii. alexandrinorum ecclesie suscepit athanasius presulatum. Cuius persecutiones. fugas. contumelias. crebraque pericula transferre distulit: quia rufinus suo nobilitauit eloquio.

¶ Sozomenus.

Capitulum Quintum.

Post plurima vero concilia turbis seditionibusque completa a clamores accusatorum poscentium vt athanasius tanquam magus violentus et indignus sacerdotio damnaretur. directi ab imperatore metuentes ne eum aliqua inuasione perimerent. latenter eum de concilio subtraxerunt. At ille sciens non sibi fore tutum contra tot accusatores agere iudicibus etiam inimicis. synodum flinquens venire festinauit ad imperatorem. Iuxta consilium saluatoris in euangelio suo dicentis. Cum persecuti fuerint vos in vna ciuitate fugite in aliam. Amen dico vobis non consummabitis ciuitates israhel donec veniat filius hominis. Non est discipulus super magistrum. nec seruus super dominum suum. Sufficit discipulo vt sit sicut magister eius et seruo sicut dominus eius. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe. et cauete ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis et in synogogis flagellabunt vos. et ad presides et reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus etc. De paulo apostolo similiter legitur in actibus apostolorum. quod cum prepositus damasci regis a rethe fecisset custodiri ciuitatem damascenorum ad capiendum paulum. ipse in sporta per murum dimissus est. vt predicatio eius maiorem in ecclesia dei fructum faceret quam si ei tunc vita pro christi nomine fuisset ablata. De helya similiter legitur quarto regum quod fugerit mulierem iezabel: que fuit pessima et occidit prophetas etc.

¶ Theodoricus.

Sic athanasi⁹ ad pncipē veniēs: oēm
psumptiōez ꝯ se factā epoꝝ edocuit. At
illi ad mareotē ꝯuenientes q̄sdā sibimet ꝯcor=
dātiū sacerdotū miserūt ad pncipē. id est. theo
gonīū nicenū atq3 theodoꝝ perinthiū ꝛ ma=
rin calcedonēsem. narcissum cilicē. ꝛ sīles ho
rū mēdacia texētes ꝛ q̄dā cōmēta fingētes et
nudas valde calūnias q̄si veras accusatiōes
sibimet cōponētes. Quo facto venerūt ad be=
lyā ciuitatē. Precepat eīm impator vt oīne cō
ciliū a tyro veniret ad belyam necnō ꝛ alios
vndiq3 ꝯgregari pcepat. q̄tin⁹ tēpla edifica=
ta dedicarent. Misit itaq3 piter deuotos iu=
dicū pietate ac fide clarissimos oīa largissi=
me expēdi. pcipiēs nō solū pōtificib⁹ ꝛ sacer=
dotib⁹. s3 etiā egētib⁹ vniuersis q̄ vndiq3 con
currebāt. Porro fuerat exornatū etiā sacruz
altare pallijs regalib⁹ atq3 vasis auro ꝛ p̄cio
sis lapidib⁹ decoratū. ¶ Zozomenus.

Capitulum Sextum.

Mpator aūt interea arriū de exilio
reuocauit. iussitq3 vt qd̄ de eo crede=
ret sciptura currēte pferret. Tunc ille
nouitatē noim quā pri⁹ ad inuenerat declinās
aliā explanatiōez ꝯtexuit simplicib⁹ v̄bis eā ꝛ
diuina lectiōe ꝯfirmās. insiurādū q̄3 p̄buit ita
se credere: ꝛ hec etiā mēte sape nihilq3 aliter ī
telligere. Text⁹ eīm ei⁹ expositionis hmōi est.
Piissimo ꝛ deo amātissimo dño nr̄o impa=
tori ꝯstātino. arri⁹ ꝛ euzoius p̄sbyteri. Sicē
pcepit de⁹ amabil' pietas tua dñe impator. ex
ponim⁹ nr̄aꝝ fidē ꝛ scriptis ꝯfitemur. coram
deo sic credere. ꝛ nos ꝛ oēs q̄ nobiscū sūt sicu
ti subiectū ē. Credim⁹ ī vnū deū patrē oīpo=
tentē ꝛ dñm nr̄m iesum xp̄m filiū ei⁹ q̄ ex eo
añ oīa secula nat⁹ est deū verꝝ: p quē oīa facta
sūt q̄ in celis ꝛ q̄ in t̄ra q̄ venit ꝛ carnē assum
psit. ꝛ passus est ꝛ resurrexit ꝛ ascēdit in celos
ꝛ iterꝝ ventur⁹ est iudicare viuos ꝛ mortuos. ꝛ
in spiritūsctm̄ ꝛ carnis resurrectionē. ꝛ vitā
futuri secli ꝛ ī regnū celoꝝ. ꝛ ī vnā sanctā dei
ecc'iaz catholicā q̄ a finib⁹ vsq3 ad fines est.
Hāc aūt fidē pcepim⁹ ex sctīs euāgelijs dicē
te dño discipl'is suis. Eūtes docete oēs gētes
baptisantes eos in noie p̄ris ꝛ filij ꝛ spūsctī.
Si aūt nō hec ita credim⁹ atq3 suscipim⁹ ve
re patrē ꝛ filiū ꝛ spiritūsctm̄ sicut oīs ecclia ꝛ
sctē edocēt scipture: q̄s p oīa seq̄mur iudex nr̄
erit de⁹ ꝛ nūc ꝛ in futuro seclo. Quapp̄ter tuā
pietatē rogam⁹ deo amabil' impator. vt dū ec
clesiastici sim⁹ ꝛ fidē ꝛ sensū ecc'ie sctārumq3
scipturaꝝ habeam⁹. vnitī nos p pacificā ꝛ dei
cultricē pietatē tuā matri nr̄e ecc'ie iubeas.
quippe q̄stiōib⁹ ꝛ sup̄fluitatib⁹ inq̄sitionū sub
latis ꝛ vt nos ꝛ sctā eccl'ia adinuicē pacificati.
solēnesq3 oratiōes p pacifico pioq3 impio et
omni tuo genere oēs cōiter celebrem⁹. Hanc
fidei expositionē alij q̄dē dicebāt artificio se
cōpositā. vt videret pnceps placari sermoni
bus. ꝛ ita arrij dogmatib⁹ circūferri q̄tin⁹ p
expositionē omniū ꝛ fiducia p̄beret. ꝛ vtrūq3
haberet intellectū. Arbitrat⁹ aūt impator ar=
riū ꝛ euzoiū similia credere hijs q̄ nicea ꝯue=
nerāt valde gauisus ē. non tm̄ sibimet psuasit.
vt eos ī ecc'ie cōione susciperet añ iudiciū atq3
pbationē cōgruaꝝ psonaꝝ sm̄ legē. s3 desti=
nauit eos ad epos tūc hierosolymis ꝯgrega
tos. scribēs vt fidē eoꝝ expositiōis examina
rēt ꝛ clementē sup eis deberēt pferre sniam.
siue recte credētes iudie gr̄a eēnt iniusticiaz
passi. seu dū nō haberēt vnū iudices suos con
culparēt peterēt p pniaz reuocari. Porro sum
pta occasiōe fautores arrij p scpta impatoris
eos in cōionē susceperūt. Et cū h fecissent ipsi
impatori rescrip serūt ꝛ ecc'ie alexandrie. ꝛ in
egyptū ꝛ thebaidā ꝛ lybiā vniuersis epis et
cleric's pcipiētes vt eos alacriter susciperēt. ꝯte
testātē rectā coꝝ esse fidē: quā etiā ppriē episto
le subiecerūt. Hec q̄dē hierosolymis gesta esse
noscunt. Athanasi⁹ aūt fugiēs tyro ꝯstātino
polim venit. ꝛ q̄ passus ē adito impatoꝝ nar
rauit. petēs vt q̄ tyro fuerāt gesta examinarē=
tur sub ei⁹ q̄3 p̄senna. Porro ꝯstātin⁹ impa=
tor rationabilē ei⁹ petitionē iudicās. hec scri
psit epis q̄ in tyro ꝯuenerāt. ¶ Socrates.

Capitulum Septimuz.

Sic impator directa sacra ꝯciliū euo
cauit. vt sui p̄sentia athanasij exami=
naret cām. cui⁹ v̄ba sunt hec. Victor
ꝯstātin⁹. pius. epis in tyrioꝝ vrbe collectis.
Ego q̄dē ignoro q̄ nr̄o ꝯcilio turbulēter at=
q3 cū tēpestate decreta sūt. Apparet eīm q̄ q̄dā
tumultuosa indisciplinatōe v̄itas est oppssa.
Vos q̄ppe nō ꝯsiderātib⁹ q̄ placēt deo, ppter
iurgia q̄ ꝯ pximos v̄os habetis ꝛ vota v̄ra ī
cuincibilia esse ꝯtēditis. s3 erit op⁹ diuine pui
dētie: q̄tin⁹ ꝛ hec ꝯtētio apte dep̄hensa possit
euacuari. atq3 nob palā fieri siq̄d illic ꝯueniē
tes sine q̄libet gr̄a aut inimiciciarū gessistis
causa. Quapp̄ter cū omi festinatōe vos oēs
ad meā reuerētiā volo ꝯcurrere. q̄tin⁹ gestoꝝ
apō vos integritatē p vosipsos possitis osten
dere. Verꝝ qua gr̄a hec scpserim vob vsq3 ad
me l'ris euocauerim p ea q̄ sequunt agnosce=

tis. Pergēti iam mihi ad cognominis nr̄i fe=
licissime patrie ciuitatē. dū essem ꝯscensurus
equū repēte athanasiꝰ eps̄ i media platea cū
quibusdā sacerdotibꝫ q̄s circa se habebat. hic
inopinate nos adijt vt nob̄ daret̄ subito cu=
iusdā cā formidinis. Testis ēm mihi inspector
oīm deꝰ est. qm̄ neq̧ cognoscere eū q̄s eēt pri=
ma frōte p̄ualui. nisi q̄dā nostrorū. ꝛ q̄s eēt et
quā ꝑtulisset iniusticiā tūc narrasset. Et ego q̄
dē neq̧ ꝯfabulatꝰ cū eo suꝫ illo tp̄e. nec q̄libꝫ
collocutiōe ꝑticipatꝰ. Dūq̧ ille audiri se de=
posceret. ego v̄o refutarē ꝛ pene eū repelli pre
ciperē cū maiori fiducia nihil aliud a nob̄ q̄
vestrū postulaui aduentū. vt nob̄ p̄ntibꝫ q̄ pas
sus est necessario posset suis gemitibꝫ expla=
nare. Vn̄ q̄ mihi rationabile videt̄ ꝛ tp̄ibus
oportunū scribi vob̄ libētiꝰ hec p̄cepi vt oīs
q̄cūq̧ apd̄ tyrū ꝯciliū celebrastis. indesinēter
ad expeditū nr̄e mā̄suetudinis ꝯcurrere festi=
netis ipis opibꝫ ostēsuri puritatē ꝛ rectitudinē
vestri iudicij corā me videlicꝫ quē dei minī=
strū ꝓpriū neq̧ vos abnegatis. Igit̄ vbiq̧ pa=
cificat̄ dei nomen ꝛ integre ꝑ meā būdicit̄ in
deo culturā. etiā apd̄ ipsos barbaros q̄ veri=
tatē hactenꝰ ignorabāt. Certū naq̧ est. q̄ q̄
veritatē ignorat. neq̧ dn̄i scire pōt. verūtamē
sic p̄dictū est etiā barbari ꝑ me fidelem mini
strū recognouert̄ ꝛ deū metuere didicert̄: quē
vtiq̧ ꝓtectorē meū vbiq̧ ac ꝓuisorem ipis
opibꝫ est ostensum. vn̄ p̄cipue etiā deū sciunt
Et illi q̄dē ꝓpter nr̄m timorē reuerent̄ deum.
vos aūt q̄ sctā ministeria eiꝰ clementie ꝓferre
videmini. non dicā custodire. seu nos inquā
nihil agimꝰ nisi q̄ ad ꝯtentionē noscuntur et
odia ꝑtinere. ꝛ vt absolute dicā q̄ ad humani
generis tēdere vident̄ interitū. Sꝫ festinate si=
cut dixi ad nos venire ꝯtinuo. sciētes quoni
am oīni v̄tute conabor agere. q̄tinꝰ q̄ in lege
dei sūt ea p̄cipue sine aliq̄ titubatiōe seruent̄.
quibꝫ vtiq̧ neq̧ vituꝑatio neq̧ mala supsti=
tio poterit īplicari. dispersis vtiq̧ ac palā cō
tritis ꝛ penitꝰ exterminatis sacratissime legis
inimicis: q̄ sub scemate scti nois blasphemi
as varias ad diuersos intutiūt.

Capitulum. viij.

Et siq̄dē ipe ad estuationē ꝑduxerūt
eos q̄ fuerāt in synodo ꝯgregati. qm̄
plures q̄dē ad ꝓprias redierāt ciuita
tes. Qui v̄o circa eusebiū ꝛ theognū. ꝛ ma=
rin patrosiliū ꝛ vrsatiū ꝛ valentē ad ꝯstātino=
politanā veniētes vrbē nequaq̄ de calice fra
cto. aut altari subuerso. aut arsenio ꝑempto
q̄d in synodo ꝯcinnauerāt q̄stionē fieri ꝑmi
serūt. sed ad aliā venere detractionē suggerē=
tes īꝑatori qm̄ athanasiꝰ interminaret̄ nō se
missurū ab allexādria frumēta solēniter ad cō
stātinopolitanā vrbē. ꝛ hec audisse dicebant
athanasio dicēte ad amātiū. ambionē. arba=
thionē ꝛ petrū ep̄os. Multū itaq̧ derogatio
preualet quando derogatur creditur fide di
gnus. Hac surreptione ad furorem perdu=
ctus imꝑator athanasium relegauit exilio. ꝛ
habitare cū p̄cepit in gallijs. Aiūt ēm quidā
h̄ imꝑatorē ꝓpterea fecisse. vt vnirent̄ ecclesie.
qm̄ athanasiꝰ cōmunicare arrianis euitabat
Et ille quidē degebat in treueri galliarū.

Theodoricus.

Sed nemo miret̄ si tantꝰ vir deceptꝰ ex
cessit: sacerdotibꝫ falsa loquētibꝫ. cū di=
uinꝰ q̄ꝫ dauid ꝓpha nō a pōtifice sed a seruo
siba ꝯ miphibozeth alloquentē deceptꝰ sit.

Capitulum. ix.

Sit̄ epi in ꝯstātinopolitana vrbe cō=
gregati. marcellū ancyre galacie de=
posuerunt ꝓ hmōi causa. Asteriꝰ q̄=
dam in capadocia exercēs artē sophisticam
eā relinq̄ns xp̄ianitatē se ꝓmittebat asciscere.
tēptauitq̧ libros ꝯscribere: q̄ ferunt̄ hacte=
nus ꝛ ꝑ q̄s arrij dogma firmatū est. Dicebat
ēm xp̄ꝫ sic eē di v̄tutē sicut dictū ē apd̄ moy
sen locustā ꝛ erucas v̄tutē dei. ꝛ hijs multa
similia. Cōueniebat ēm is asteriꝰ frequēter
apd̄ ep̄os qui arrianā precipue nō euitabāt
sectā. Nā ꝛ ad ꝯcilia cōcurrebat episcopatū
in aliq̄ ciuitate querēs. sed sacerdotio quidē
frustratꝰ est. eo q̄ ꝑsecutionis tp̄e sacrificasse
ꝓbaret̄. Cūq̧ circuiret syrie ciuitates libros
quos ꝯfecerat ostēdebat. Hec agnoscēs mar
cellus scribere ꝯtra eū volens mensurā ꝯtra
rietatis excessit. Purū naq̧ hoīem sicut samo
setanus paulus p̄sumpsit dicere dn̄m xp̄m.
Hec agnoscētes qui tūc hierosolymis cōue=
nerāt de asterio quidē nullū habuere sermo=
nem. qm̄ neq̧ erat in ordine sacerdotū. mar=
cellū v̄o tanq̄ sacerdotio functū rōem exigē=
tes libri sui. eūq̧ cōperientes samosetani do
gmate maculatū iusserūt vt a tali secta rece=
deret. Qui reprehensus librū se promisit ex=
urere. Cūq̧ hoc studiū fuisset lentatū. episco
porū collegiū euocante imꝑatore venit ad re
giā ciuitatē p̄sentibusq̧ eusebio ꝛ qui cuꝫ eo
erāt epis in vrbe ꝯstantinopolitana. rursusq̧
studiū de marcello fiebat. Et dū marcellus si
cut ꝓmiserat illicitā ꝯscriptionē nollet incen

dere. cū ab episcopatu deposuerūt. in cuiꝰ locū basiliū in anchyra duxerūt. Sꝫ hāc q̄dē ꝯscriptionē eusebius tribꝫ libellis destruxit. supstitionē eius valde redarguēs. Postea ꝟo marcellus in sardicēsi cōcilio recepit episcopatū. nō intellectū dicens suū librū ⁊ ꝓpterea quasi paulianū fuisse depositū.

Capitulum. x.

Sic̄ dū post ꝯciliū hierosolymitanū arrius venisset in egyptū alleyandrina eccl'ia eius cuitāte cōtonē. rursus venit ad cōstantinopolitanā vrbē cōcurrentibus illic ꝯsectatoribꝫ eius. ⁊ obediētibꝫ eusebio nicomedie epo ⁊ ꝯciliū celebrare volentibus. Hoꝝ studiū sentiens tūc alexāder cōstātinopolitanus epus. nisus est soluere tale conamē. Dūqꝫ h̄ nō valuisset implere aperte arrij nisibꝫ interdixit. nō licere eū ecclesiasticum esse dicēs nec infirmandā sententiā episcopoꝝ pene totius terre secū cōuenientiū in nicena vrbe. Eusebiꝰ aūt ⁊ q̄ circa eū dū primo sermonibꝫ flectere nequissent alexandrū post ei cū terrore minabant᷑. qꝛ nisi susciperet arriū certa die ipe quidē deportaret᷑ in exilium. arrius aūt in cōionē susciperet᷑ vniuersorum. Et post hec ab alterutris recesserunt. illi quidē definitā diē expectātes vt suas minas explerēt. allexāder aūt orabat ne ad ꝑfectum verba eusebij ꝑuenirēt. Maxie aūt ⁊ terror ingerebat᷑ eo qꝫ impatori pene iam suaserant vt facerēt qđ ipsi volebāt. Ante vnā vero cōstituti diē ꝑstrꝰ nōs se alexāder sub altare tota nocte iacuit pronus: rogans deum vt impediret terminū eius inimicoꝝ.

C Socrates.

Ec igit᷑ alexāder ꝓnus orabat. Imperator aūt de arrio experiri volēs eū ad palaciū euocauit. ꝑcūctatusqꝫ est si nicem cōsilij decreta seruaret. Ille ꝟo nihil moratꝰ repēte subscripsit decreta fidei ꝑ subscriptionē arte callida circūueniēs. Et impator quidē moratꝰ ei intulit iusiurandū. Qui etiā h̄ fraudulēter egit. quodāmodo iusiurandū arte deludens. Qđ aūt audiui de hac machinatōe ꝯscribo. Fert᷑ em̄ cōscripsisse arriū sectā suā in carta quā sub ala ferebat. vn̄ vere se iurare credidit. dicēs sic se sape sicut scꝑsisset. Hoc em̄ ita factū audiens ego cōscripsi. Quia ꝟo ⁊ iusiurādū ꝑbuit ex epistol' impatoris agnoui. Credēs igit᷑ impator suscipi eū ab episcopo ꝯstantinopolitane vrbis allexādro in cōmunionē ꝑcepit Erat em̄ tūc sabbatū. ⁊ sequenti die eos cōicare expectabat alterutris. sꝫ ꝑsumptiōes arrij iudicia dei secuta sunt. Nā dū egressus ex impiali fuisset aula. obsequijs honorabat᷑ satellitū eusebij. ⁊ ꝑ mediā tūc ciuitatē ꝑspicuus apparebat. Cūqꝫ venisse iuxta locū cui esset vocabulū cōstantini forum vbi colūna porphyritica collata est. terror eū subito ex quadā ꝯsciētie secretiōe ꝯstrinxit et cū formidine secuta est ventris effusio. Percūctatusqꝫ si secessum esset in ꝓximo ⁊ agnoscēs esse post ꝯstantini foꝝ ꝑrexit illuc. Quo facto desceꝰ eū quidā cū effusiōe corripuit. ⁊ vna cū stercoribꝫ meatꝰ q̄z ꝓlapsus est. Tūc ergo ꝯcidit ⁊ sanguis multitudo cū subtilibꝫ intestinis subsequēter exefluxit. decurrebātqꝫ pariter cū splene etiā interna iecoris. et ita factū est vt repēte subsequeret᷑ mors. Secessum ꝟo vbi talia gesta sunt in cōstantinopolitana vrbe monstrabat᷑. sicuti dixi post cōstātini foꝝ atqꝫ macellū in porticu ꝯstitutū. omnesqꝫ transeūtes digito notabāt locū. detestabilem arrij recordātes interitū.

C Zozomenus.

Ost aliqđ tēpus quidā factoꝝ vesanie arriane diues ac potens studiū habuit ⁊ eundē locū a publico cōparauit. ⁊ diruēs quod erat primitꝰ. domū ibi ꝯstituit. q̄tinus obliuio facti ꝓcederet ⁊ ꝑsuccessiōes huiusmodi memoria deperiret. Fama tamē ꝑcūctā cucurrit ciuitatem ⁊ orbi terrarum mortē arrij declarauit.

C Zozomenus.

Capitulum. xi.

Rrij ꝟo dogma licet apđ m'tos disputatiōibꝫ extolleret᷑. nōdū tn̄ in ꝓpriū disputabat᷑ ꝓprium aut in noīe cōstabat auctoris. sed oēs simul in ecclesiā ꝯueniebāt atqꝫ cōicabāt. ꝑter nouacianos. ⁊ qui vocabātur friges ⁊ valētinianos ⁊ martionistas ⁊ paulianistas ⁊ q̄ alias hereses colebāt. Cōtra q̄s oēs impator posita lege sanxiuit auferri eoꝝ oratoria. ⁊ ecclesijs applicari ⁊ neqꝫ in domibꝫ priuatoꝝ eos cōgregatōes nec publice celebrare. Meliꝰ em̄ iudicabat in eccl'ia catholica cōmunicandū ⁊ in eā cūctis ꝯuenire suadebat. Propt᷑ quā legē arbitror heresiū memoriā fuisse destructā. Nā priorū principū tꝑibꝫ christi cultores. licꝫ sectaꝝ diuersitate differrēt apđ paganos tn̄ christiani esse putabant᷑. ⁊ sil'r passionibꝫ subiacebāt. ac semetipos ꝓpter cōmunes ꝑsecutiōes examinare nō poterāt. ⁊ ꝓpterea facile intra se cōue-

nictes missas celebrabāt. Et licet eēnt pauci. nō tñ videbant ee diuisi. Post hāc vero legē ne qꝫ publice i ecclias poterāt ꝯuenire neqꝫ latē ter. dū epi ciuitatū ꝛ clerici obseruātes talia ꝓhiberēt. Hinc ꝗ plurimi metuētes ad ecclesiā se catholicā ꝯtulerūt. Alij vero māserūt i sua sniā. nō tñ successores heresis reliquerūt.

¶ Socrates.

Capitulum. xij.

Unqꝫ religiosissim⁹ impator potius christianitate gauderet ꝛ veri dei testimōio fidē nicenā roborari cognosceret in hijs q̄ fuerāt de arrio gesta letabat. Qui cū tres habuisset filios eos cesares appellauit. ꝛ singlos eoꝝ ꝑ decenos ānos imperij sui ꝑncipes esse ꝯstituit. i. ꝑmū q̄dē filium sui nois ꝯstātinū hesperiaꝝ partiū in decennali suo fecit hēc ꝑncipatū. Scdm vero aui noie nūcupatū ꝯstantiū i vicēnalib⁹ suis cesarē i oriēte ꝯstituit. iuniorē vero ꝯstātē in suis tricēnalib⁹ ordinauit. Anno vero post hec trāsacto. ingressus sexagesimū q̄ntū ānū etatis. egritudīe capt⁹ ex vrbe ꝯstātinopolitana quasi ad calidas aquas egressus est.

¶ Theodoricus.

Ui cū nicomedia degeret lāguore grauat⁹ nec ignorās vite hui⁹ icertū. gratꝫ sacri baptismatꝭ est adept⁹. Distulerat eñ vsqꝫ ad illō tps i iordane fluuio h̄ ꝑmereri desiderās. Porro aūt tres filios reliq̄t impij heredes ꝛ athanasiū magnū reuerti ꝑcepit. allexādriā. licꝫ eusebi⁹ pñs eēt ꝛ niteret ꝯria suadere.

¶ Zozomenus.

Jcomedie in sub vrbano sacri baptismatis donis initiatus est.

¶ Socrates.

O facto testamēto trib⁹ filijs defunct⁹ est. Corp⁹ aūt impatorꝭ i aureo loculo collocatū ad ꝯstātinopolim ē deuectū ꝛ i palacij celso loco repositū. qd̄ i multꝭ honorib⁹ atqꝫ veneratōe q̄si viueret habebatur. donec aliq̄s filioꝝ ei⁹ assisteret. Postea vero ab oriēte veniēte ꝯstātino cū impialib⁹ obsequijs funus ei⁹ sepultū ē in aploꝝ ecclia. quā ꝓpterea fecerat ne impatores ꝛ sacerdotes reliquijs priuarent aploꝝ. Uixit aūt ꝯstātin⁹ impator ānis. lx. ꝛ. v. regnūt. xxx. ꝛ vnū annū. Defūctus est ꝯsulatu feliciani ꝛ taciani. vicesima secūda mēsis maij: q̄ erat annus secūdus ducentesime octaue olimpiadis.

¶ Explicit liber tercius ecclesiastice tripartite hystorie.

Jncipit liber quartus

¶ Zozomenes.

Capitulum Primū.

Hic sub impio Cōstantini ꝑ ecclias talia ꝓuenerūt. Quo moriēte rursus ad querimoniā venit dogma niceni ꝯcilij. Nā licet veniēte ꝯstātino nō id oēs suscipēt. tñ apte rēnuere nō audebāt. Quo moriēte plimi ab eo se idubitāt se abstinuere cōcilio. Erāt eñ isti q̄ primit⁹ etiā videbant esse suspecti. ꝑcipue vero arrij sectatores eusebi⁹ et theogni⁹. Cui⁹ dogma se firmare credebant si reuerti athanasiū ꝓhiberēt ꝛ ꝯsectatori suo egyptiace dyocet iura ꝯderēt. Et hec q̄dē illi agebāt. ministrāte sibi ꝑsbytero: ꝑ quē ꝯstantini tpib⁹ arri⁹ fuerat reuocat⁹. Erat eñ is ꝑsbyter ꝯstātio q̄ꝫ grat⁹. eo qꝫ paternū ei seruauerat testamētū. ita vt vsqꝫ ad ꝑncipē palacij qꝫ potētes haberet accessum. Eusebi⁹ autē in aula impali videbat ita ꝑspicu⁹ vt suos consectatores faceret augusti ꝓceres. Quāobrē de dogmate rursum priuatim ꝛ publice disputatiōes crebro ꝓferebant. simulqꝫ iniurie inimicicie ꝛ plurima q̄ ex talib⁹ solent sepius euenire.

Capitulum. ij.

Aterea ab occidētali pte athanasi⁹ in alexādriā est reuersus: quē etiā cōstātin⁹ viuēs redire mādauerat. Dicitur aūt qꝫ etiā testamēto voluit h̄ ꝯscribere. sed qm̄ ipse ita defunct⁹ est. ei⁹ maior fili⁹ constātinus hesperiaꝝ partiū ꝑnceps h̄ egit. literasqꝫ hmōi ad ꝑplm destinauit alexādrinū. Cōstantin⁹ cesar ꝑplo ecclie catholice alexādrie ꝯstituto. Neqꝫ vestrā sacratissimā mentem arbitror ignorare. ꝓpterea athanasiū adorāde legis ꝑdicatorē ad tps gallijs fuisse directū. qm̄ ferocitas crudeliū inimicoꝝ ei⁹ in ꝑiculo sacri capitꝭ illi⁹ iminebat. ne forsan ꝑ malignoꝝ calliditatē aliq̄d incōgruū sustineret. Ut ꝗ h̄ euitaret ab iminētib⁹ sibi necessitatib⁹ est ablat⁹. ꝛ ita me iubēte habitare preceptus est vt in hac ciuitate in q̄ degebat bona ei necessaria non deessent. Talis eñ ei⁹ est venerabil' virtus diuinis freta solacijs: vt etiā molestias asperioris fortune despiciat. Quapꝓpter licet ad charissimā reuerentiā vestrā do

minus noster beate memorie cōstantinus pius me⁹ pr̄ eundē epm suo loco restituere ꝓposuerit. tn̄ qm̄ hūana sorte p̄uētus anteq̄ȝ hec cōpleret vota requieuit: ꝯsequēs arbitrat⁹ sum voluntatē diue mēorie impatorꝫ iplere. Qui dū ad vos remeauerit. q̄lē a me venerationē habuerit agnoscetis. Nō em̄ mirabile. si q̄d in eo gessim⁹ qd laudet. Meā nāq̄ȝ aīam imago desiderij vr̄i ꝛ scema tāti viri ad h̄ mouit ꝛ īuitauit. Diuina prouidētia vos custodiat fratres.

Capitulum.iij.

Is lr̄is fret⁹ athanasi⁹ allexandriā venit. libēterq̄ȝ eū plebs allexandria suscepit. Arriani ꝟo ꝯiuratiōe facta aduersus eū freq̄ntes seditiōes subinde suscitabāt: p q̄s occasio p̄bebat eusebio vt derogaret ei apd impatorē. qm̄ nō decernēte cōmuni cōcilio epoꝝ auctoritate sua corrupisset ecclesiā tantūq̄ȝ hijs derogatiōibꝫ actū est vt indignāte impatore de alexādria vrbe proijceret. Eodē tpe eusebio moriēte epo cesarie palestine cognomīto pāphili. agapi⁹ discipulus ei⁹ suscepit episcopatū. Qui ꝛ alios plimos edidit libros ꝛ d̄ vita doctoris sui multa cōscripsit. ¶ Sozomen.

Capitulum.iiij.

On multo post tpe ꝛ cōstantin⁹ constātini maioris fili⁹ dū nitit īuadere partem minoris fratrꝫ ꝯstātis circa aquileiā ꝯgressiōne facta perimit. ꝯsulatu iacinctini ꝛ probi. Quāobrē romani imperij principatus orientaliū partiū puenit ad constantē. orientalis aūt ad constantiū.

¶ Theodoricus.

Capitulum.v.

Sit tpe q̄ cōstantin⁹ ad p̄bēne trāsiu impiū. testamento filijs tpale distribuens regnū. nullus em̄ eoꝝ presens erat. p̄sbytero a sorore ꝓpria sibimet commēdato. suū cōdidit testamētū p̄cipiēs eū cōstantio dari. q̄ inter alios videbat esse vicinior ꝛ pri⁹ venire posse credebat. Hinc iste cōstantio fact⁹ notus tradito testamēto accepit ad eū ingrediēdi fiduciā. Qui vidēs facilem cōstātij voluntatē. ꝛ velut calamū vētis agitātibꝫ agitari. p̄sumpsit ꝯ euangelica dogmata bellū assūere. ꝛ aduersus ecclias asperrimā erigere tēpestatē. Dicebat em̄ culpabiles q̄ cōsubstātialitatis vocē q̄ scpta nō inuenirent in fidei doctrina posuissent. q̄ inter sacerdotes ꝛ eos discordiā generaret. Hic g̊ athanasiū ꝛ ei⁹ sectatores accusans insidias instruebat. Hui⁹ cooꝑatores erāt eusebi⁹ ꝛ theogni⁹. ꝛ theodor⁹ perinthi⁹ q̄ eloquētior esse videbat. ꝛ scpsit explatiōes euāgelioꝝ: quem plurimi heraclionē vocāt. Isti nāq̄ȝ sepi⁹ vidētes impatorē reuersionē athanasij tractantem. multoꝝ causam asserebant esse maloꝝ. ꝛ nō solū egyptū. sed etiā palestinā ꝛ fenicē vicinasq̄ȝ gētes ei⁹ gr̄a dicebant esse turbatas. Proinde hmōi ꝟbis leuissimā obsidētes impatoris intentionē. suaserūt vt athanasiū rursus ab ecclia expelleret. Qui agnoscēs eoruȝ consiliū ad partes hesperias abijt.

Capitulum.vi.

Erū eusebi⁹ eiusq̄ȝ cōsortes calūnias ꝯ athanasium factas: iulio romano pōtifici destinauerūt. Qui ecclesiasticā seq̄ns legē: etiā ipos romā venire p̄cepit ꝛ venerabilē athanasiū ad iudiciū regulariter euocauit. Ille ꝯtinuo euocatiōe suscepta venit. Calūniaꝝ ꝟo sarcinatores romaȝ quidē ꝑfecti nō sūt. sciētes facile suum capi posse mendaciū. sed vidētes oues pastore desolatas. lupū sup eas ꝓ pastore cōstituerūt. id est gregoriū. q̄ sex annis bestijs ferotibꝫ visus crudelius penam malicie sue soluit ab omnibus amarissime laniatus.

Capitulum.vij.

Thanasi⁹ autē veniēs ad constantē. postq̄ȝ cōstātin⁹ iunior fuerat bello defunct⁹. arriane cohortꝫ cū gemitu referebat insidias. ꝛ bellū ꝯ aplicā fidē gestū patrisq̄ȝ ei⁹ nomē maximiq̄ȝ cōcilij ab illo celebrati mēorabat. ꝛ qm̄ cōi lege synodus roborata videret. Hec īsinuādo cū lachrymis ad paternū zelū excitauit impatorem. Ipse nāq̄ȝ vt hec audiuit. mādauit fratri monens vt paterne pietatis inuiolabilē custodiret hereditatē. cū ꝛ ille pietate gubernādo regnū et romanoꝝ tyrannos eiecisset. et gentes positas in circuitu subiugasset.

¶ Socrates.

Capitulum.viij.

A sidē tēpestate cōstātinopolim altera p̄ore supior turba ex hmōi causa ꝓcessit. Allexāder cōstātinopolitane p̄sul ecclie post decertationē cū arrio terminatā. ex hac vita ipe recessit āno etat⁹. xxxiij.

vite. xxviij. nullūq; ꝯstituit in suū locū. ſ; mādauit vt vnū e duob; q̄s ipse noīaret digerēt. Et si q̄dē vellēt doctibilē sil' ₇ vite optime testimonio decoratū paulū a se ꝑſbyterꝫ ordinatū. virꝫ etate q̄dē iuuenē. ſ; sapiētia senem. epm sibimet ordinarēt. Si ꝟo ex habitu solūmodo reuerētie eligere vellēt. macedoniū; ſue facerēt tūc dyaconū existentē: q̄ ₇ etate senior videreť. Ex hac causa maior intētio pro epi ordinatiōe surrexit eccl'iāq; turbauit. cu; pl's vtiq; in duas ptes diuisus eēt. aliiq; defenderēt arrianū dogma alij ꝟo niceni decreta cōcilij. Igiť donec allexāder viueret omousiani pociores erant arrianoꝝ. q: illi q̄tidie cōuicti i ueniebanť. Cū ꝟo allexāder obijsset ꝯtētio rursus ex vtraq; pte cōmota est. Quapꝓter omousiani paulū ordinauere pontificē arriani ꝟo macedoniū. Et in ecclesia quidē; herene cognomine q̄ est vicina iuxta basilicā sophiā paulus est ordinatus: in q̄ potius allexandri sentētia ꝓlata videbať.

Capitulum. ix.

Post pauxū aūt tēpus imꝑator ad cōstātinopolim veniēs indignabatur ob ordinationē factā arrianoꝝ episcopoꝝ. ꝯstitutoq; ꝯsilio paulū q̄dē remoueri fecit. eusebiū ꝟo migrās ex nicomedia constantinopolim epm esse decreuit. Quo facto antiochiā ꝓfectus est imꝑator. Eusebi⁹ itaq; nullo mō cessare parebať. sed oīa cōmouebat donec suū ꝓposituū ꝑduceret ad effectu;. Egit ergo vt in antiochia syrie synodus fieret. sub occasiōe q̄dē dedicatiōis eccl'ie quā pr̄ augustoꝝ fabricari eepat ₇ post ei⁹ obitū cōstātin⁹ decimo anno eā a tpe fundatōis expleuerat. ꝓ veritate aūt ad subuersionē atq; destructionē niceni ꝯcilij. Ad quā synodū ꝯuenerūt ex ciuitatib; diuersis epi nonagita. Maximus aūt hierosolymitan⁹ machaarij successor non affuit cogitās: q: posset ei subripi. vt in dampnatiōe subscriberet athanasij. S; neq; iuli⁹ interfuit. neq; i locū suū aliquē destinauit. cū vtiq; regl'a eccl'iastica iubeat nō opꝫere preter sniam romani pōtific; ꝯcilia celebrari. Fit ḡ synodus antiochie sub pn̄tia ꝯstātij ꝑncipis ꝯsolatu marcelli ₇ probini. Erat autē q̄ntus ann⁹ mort; cōstantini pr̄is augustoꝝ. ꝓsidebatq; tūc eccl'ie antiochene flacillus successor eufronij. Fautores igiť eusebij ope indicātes derogare athanasio primū q̄dē calumniati sunt. q̄si extra regulā egisset quā tūc ipsi decreuerāt. qm̄ nō ex snia cōis ꝯcilij epoꝝ recepit sacerdotiū. sed sibimet arrogādo in ecclesiā fuisset ingressus. deinde qm̄ ei⁹ aduētu turba generata plurimi seditiōe sint mortui ₇ q: aliq̄ ab athanasio cesi iudicib; dicerētur esse ꝯditi. Hac derogatōe tūc habita ꝯstituerūt epm in alexādria. ꝑmo quidē eusebiū cognomēto emisenū. Quo ordinato ₇ i allexandriā ire metuēte. gregoriū fecerūt epm. Hijs itaq; gest; trāsformauerť fidē. nihil q̄dē culpātes niceni ꝯcilij. ſ; ꝑncipiū ꝑbētes q̄tinus freq̄ntib; ꝯcilijs alia i sbinde mutātes ₇ recitātes tmīn⁹ fidei paulati i arrianā vesaniā rependaret.

Epl'a ꝯcilij antiocheni de fide.

Capitulum. x.

Nos neq; sequaces arrij fuim⁹ quomodo em̄ episcopi ꝑſbyterꝫ sequeremur: neq; aliā quēpiam fidem absq; exposita antiq̄t⁹ suscepim⁹ sed etiā nos examinatores ₇ cognitores ei⁹ fidei facti sum⁹. et iudicauim⁹ potiusq; secuti sumus. Didicimus em̄ ab inicio credere in vnū deū omniū. deū vniuersoꝝ itelligibiliū sensibiliūq; creatorem ₇ ꝓuisorem ₇ in vnū filiū vnigenitu; ante omnia secula existentē. ₇ cū suo genitore manentē: ꝑ quē et omnia facta sunt. visibilia ₇ inuisibilia. ₇ q̄ in nouissimis temporib; ꝑ bonā voluntatē patris descēdit ₇ ex sancta ꝟgine maria carnē assūpsit. ₇ oēm voluntatem sui patr; adimpleuit. passus est ₇ resurrexit ₇ in celos ascēdit ₇ in dextera patris sedet ventur⁹ iudicare viuos ₇ mortuos. ₇ rex ꝑmanet in eternū ₇ de⁹. Credimus ₇ spiritū sanctū. Si ad ħ etendū est. credim⁹ ₇ d̄ carnis resurrectōe. ₇ vita ꝑpetua. Hec i ꝑma scribētes epl'a ciuitatib; dirigebāt. S; p⁹ paululū aliā i ātiochia dictauerť. Eodē tpe etiā rē publicā ꝯtigit valde turbari. Gēs nāq; frācoꝝ circa gallias ꝯstituta romanis erat īfecta. Tūc em̄ etiā tre mot⁹ maxim⁹ i oriēte fact⁹ est. ₇ ꝑcipue in antiochia ātio iugiter est cōmota.

Capitulum. xi.

Interea gregoriū deducebat i allexādriā syrian⁹ mgr̄ militū. ₇ cum eo armati milites nūero. v. milia. q̄b; etiā aderāt arrij sectatores ibi morātes. S; quō athanasi⁹ eccl'ia pulsus ne capeť effugit arbitror esse dicēdū. Erat em̄ vespa ₇ ꝓpl's i vigilijs obseruās. sperabaturq; futura collectio. Inter hec venit magister militū ₇ circa ecclesiam erige cohortes suos milites ordinauit.

Athanasius autem videns q̄ fiebāt. cogitauit ne ꝓpter se vlla lesio ꝑpl'o ꝑueniret. ⁊ ꝑcipiens dyacono vt cōpleret oratōez. rursus psalmū fecit imponi. Dūq; ꝯsonātia psalmodie celebrare͂t. ꝑ vnā ianuā eccl'ie egrediebantur oēs. Quo facto milites q̄dē sine cōmotione steterūt. Athanasiꝰ aūt inter medios psallētiū illesus abscessit ⁊ h̄ mō fugiēs romā ꝑfectus est. Porro gregoriꝰ tūc allexādrine presedit eccl'ie. Allexādrinoꝝ ꝟo plebs nō ferēs qđ gestū erat. eccl'iaz q̄ dionysij nuncupatur incendit.

Capitulum. xij.

Usebiꝰ aūt misit legationē ad iuliuz romane vrbis ep̄m: rogās vt ꝯ athanasiū iudex esset. Sz q̄ de athanasio decreuerat iuliꝰ eusebiꝰ nō occurrit agnoscere. q2 dū paucū tp̄s vixisset post ꝯciliū vita priuatꝰ ē. Quapꝓpter ꝯstātinopolitani rursus in eccl'iam paulū introduxerūt: idē ⁊ arriani in eccl'ia q̄ nūc ḋr pauli ordinauere macedoniū. Et h̄ gerebāt fautores eusebij successoresq; ꝓsumptiōis idē theogniꝰ nicenꝰ. marꝭ calcedonēsis. theodorus heraclie ⁊ reliqui. Sz vrsaciꝰ ⁊ valēs heretici. postea libellum penitētie iulio offerētes ep̄o ⁊ ꝯsentiētes cōsubstātialitatis ꝟbo cōicare meruerūt.

Capitulum. xiij.

Nterea ꝓpter macedoniū ingens ꝑlioꝝ fama surgebat. ⁊ intestinū bellū christianoꝝ in ciuitate multi sanguinis effusiōe pullulabat. Qđ duz audisset ꝯstantinꝰ impator anthiochia positꝰ. hermogeni magistro militū thraciarum iniūxit. vt paulū ab eccl'ia pelleret. Qui ꝯstātinopolim veniēs maximas turbas egit. cogēs vt pelleret ep̄s. factaq; seditiōe populus erat ꝑparatus ad vltionē. Cūq; hermogenes insisteret vt militari manu expelleret paulum. accēsus populus vt fieri solet in talibꝫ irrationabiliter ei resistebat. eiusq; domū incendētes ipsumq; trahētes interemerūt. Hec gesta sūt cōsulatu constātij tercio. ⁊ scđo cōstātis. Quo tēpore cōstans q̄dē frācos romanoꝝ subiecit imꝑio. Cōstātius aūt ꝺ interitu hermogenis agēs ab antiochia ꝟo discedens cōstantinopolim venit. ⁊ paulū q̄dē expulit ciuitate. vrbe ꝟo dāna ꝯcussit. auferēs ei frumēti a suo patre collati vltra q̄draginta milia modioꝝ q̄ q̄tidie frāgebant. Nā pene octuaginta milia ꝑ dies singulos vrbe alexādrina mittente ꝑmio ministrabant. Hoc itaq; facto macedoniū distulit statuere vrbis ep̄m. Irascebatur em̄. ⁊ aduersus eū nō solū q2 ꝑter eiꝰ voluntatē fuerat ordinatꝰ. sed etiā q2 ꝓpter seditiones inter eū paulūq; factas plurimi simul et magister militū fuerat interēptꝰ. Dimittēs ḡ eū missas facere in eccl'ia solū in q̄ fuerat ordinatus. denuo est ꝑfectus in antiochiā.

Capitulum. xiiij.

Rriani ꝑterea gregoriū remouētes ab allexādria tanq; odibilē. ⁊ q2 propter eū factū fuisset incendium. necnō ⁊ q2 minꝰ eoꝝ fouebat errorē. euocauerūt georgiū capadocē arriane vesanie.

¶ Zozomenus.

Capitulum. xv.

Sit athanasiꝰ relinquēs allexandriam romā ꝑfectus est. Cōtigit aūt eodē tp̄e etiā paulū ꝯstantinopolitanū pōtificē illic vna ꝯcurrere. ⁊ marcellū anchyre ⁊ asclepiū gaze. Qui dū arrianus esset aduersus inscriptionē passus ab hijs q̄si subuertisset altare damnatꝰ est: ꝑ q̄ gazeoꝝ ecclesia q̄ntiano cōmittit̄. Lucianus aūt hadriopolitis ep̄s ob aliā accusationē eccl'ia sua priuatꝰ in vrbe roma degebat. Cognoscēs ḡ romanꝰ ep̄us crimīa singuloꝝ. ⁊ oēs in niceno ꝯcilio ꝯcordare cōperiēs eos ī cōmuniōe suscepit. tanq; oīm curā gerēs ꝓpter sedis ꝓprie dignitatē. singl'isq; reddidit suas ecclesias. et oriētalibꝫ scripsit ep̄is: culpās q2 nō recte tractassent viros inculpabiles de suis eccl'ijs expellētes ⁊ ꝯstituta niceni ꝯcilij mīme ꝯseruarēt. Quoꝝ paucos ad certā diē sibimet adesse ꝑcepit. vt corā eis ōnderet iustū se sup eos ꝓtulisse decretū. ⁊ de cetero nō se passuꝝ inte͂minatꝰ ē. nisi ab hmōi turbis ⁊ nouitate cessarēt. Et ille q̄dē hec sc͂psit. Athanasiꝰ aūt ⁊ paulꝰ ep̄l'as iulij oriētalibꝫ dixerūt ep̄is ⁊ singuli eorum sedes suas adepti sunt.

Capitulum. xvj.

Erū pōtifices oriētꝭ ḡuiter h̄ ferētes ⁊ ī anthiochiā ꝯgregati iulio rescripsere͂t ep̄l'am. ornato q̄dē stilo cōpositā. yronia ꝟo maxie plenā. ⁊ nō sine ī t͂minatōis q̄litate ꝯfectā. Fatebant̄ em̄ circa oēs romanoꝝ ecclesiā esse munificā. velud que apostolicam haberet curam. et antiquitus mater pietatis existeret. licet ab oriente ad eam predicatores dogmatis aduenissent. seuero non

propterea secundo loco habendos existimabāt. eo ꝙ nō magnitudine aut mltitudine habūdarēt ecclesiaꝝ. cū vite q̄litate nō cederent criminiq; iulio importabāt eo ꝙ athanasij se ctatoribꝰ cōmunicasse videret. ⁊ tanq̄ eoꝝ cōcilio ꝯtumelias irrogasset. eorūq; sententiaȝ destruxisset. ⁊ velut iniustū eiꝰ factū ecclesiasticisq; sanctionibꝰ dissonās arguebāt. Hijs ita cōscriptis. addiderūt ꝙ si susciperet iulius damnationē ab eis factā. ⁊ ordinatos ep̄os in damnatoꝝ loco firmaret. pacē cū eo ⁊ cōmunionē haberēt. si ꝓ placitis eoꝝ resisteret ꝯtraria celebrarēt. quippe cū oriētales episcopi nō restitissent. dū nouatꝰ a romana pelleret eccl̄ia. De hijs autē que preter cōmune placitū de cōcilio niceno gesserant. nihil ei rescribere maluerūt.

¶ Socrates.

Capitulum.xvij.

Hec itaq; oriētales episcopi iulio romano pōtifici rescripserūt. Cū vero athanasius alexādriā fuisset ingressus cōpressio ꝑ ꝑ̄ti partis georgij qui illic fuerat episcopus ordinatus vehemēs facta est. ⁊ ex h̄ dicebāt turbas ⁊ voces hoīm ꝓuenisse ⁊ huiusmodi crimina in athanasiū velut auctorē sceleris referebāt. dū hec in certaminibꝰ frequēter eueniāt. Ob quā causam sabinus macedoniane ꝓ̄sul hereseos athanasiuȝ frequēter arguebat. Qui si cogitarēt quanta mala ꝯtra athanasiū ⁊ omousianos arriani gesserāt. aut quāta concilia ꝓpter eū celebrata sunt. aut quāta ꝯtra oēs eccl̄ias macedonius heresiarchꝰ gessit. erubescēs forte tacuisset.

Capitulum.xviij.

Constātinus igit̄ imꝑator in antiochia degēs cū audisset rursus paulū cōstantinopolitanā recepisse se demiratus sacra sua misit ad philippū. qui tūc habebat maximā inter alios iudices potestateȝ et post principē secūdus appellabat̄ vt paulū de ecclesia pelleret ⁊ macedoniū introduceret Prefectus aūt philippus seditionē ꝑ̄li metuens: arte visus est aduersus paulū. ⁊ iussionē quidē principis celauit. Simulās autē publicū se habituꝝ esse tractatū. ꝓcessit ad thermas vocabulo zeusippas ibiq; cū honore q̄si necessario vocauit paulū. Cūq; venisset repēte prefectꝰ sacra monstrauit imꝑatoris. et episcopus quidā illic iniustā sententiā imperatoris patiēter tulit. Porro ꝓ̄fectus metuens multitudinis impetū que ibi ꝯuenerat ꝓpter timoris famā. vnā fenestrā thermaruȝ iussit aperiri: ꝑ quā ad palatiū ductꝰ paulus ⁊ missus in nauim ad talia paratā velociter ductꝰ est in exiliū. Iussitq; ꝓ̄fectus vt thessalonice seruaret̄ ex qua paulus fuerat oriundus: q̄tinus illic licēter viueret ⁊ in alijs illirici ciuitatibus. nō t̄n vt ad partes orientis accederet. Hoc itaq; modo paulus inopinabiliter d̄ ecclesia pulsus est. Philippo aūt a thermis eunte ad ecclesiā. cōcurrerūt vniuersi omousiani simul ⁊ arriani. Cūq; ꝓ̄fectus cū macedonio ad ecclesiā ꝓuenisset ⁊ populū ⁊ milites irrationabilis timor inuasit. Dūq; esset nimia multitudo nec posset introire ꝓ̄fectus: milites ceperūt populū violēter impellere. Et cū ꝓpter angustiā loci recedere nō valerēt. putantes eos milites sibi velle resistere. euaginatis gladijs in eoꝝ necibꝰ grassabant̄. Tunc ḡ sicuti fert̄ perempti sunt circa tria milia centū ⁊ quinq̄ginta. alij a militibꝰ interfecti. alij vero cōpressiōe sūt mortui. Hijs actis macedonius tanq̄ nihil mali gerēs. sȝ veluti mūdꝰ ⁊ inocēs a ꝓ̄fecto magis q̄ ecclesiasticis regulis traditū sibi ꝑcepit episcopatū. tātisq; necibus ipse ⁊ arriani iura tenuert̄. Hoc tp̄e imperator maiorē eccl̄iam fabricabat q̄ nūc sophia vocitat̄. ⁊ est copulata eccl̄ie q̄ d̄r herene: quā p̄r iꝑatoris cū eēt priꝰ modica ad pulchritudinē magnitudinēq; ꝑduxerat. q̄ modo velut sub vno circuitu cōtineri noscunt̄.

Capitulum.xix.

Interea ꝯtra athanasiū alia machinacio fabricata est. Eccl̄ie nāq; allexādrinoꝝ pater augustoꝝ erogāda paupibꝰ frumēta donauerat. q̄ dixert̄ athanasiū vēdere ⁊ suis vtilitatibꝰ applicare. Quod sentiēs athanasiꝰ. latēter effugit. Tūc igit̄ iulius romane vrbis ep̄s cognoscēs arrianoꝝ insidias aduersus athanasiū machinatas. postq̄ eusebij susceperat l̄ras. euocauit athanasiū cū audisset locū vbi erat abscōsus. Inter hec suscepit ⁊ l̄ras egyptioꝝ ep̄oꝝ asserentiū falsa esse que ꝯtra athanasiū dicebantur. Quo facto iuliꝰ rescripsit eis q̄ fuerāt antiochie ꝯgregati: culpās eos primū de iniurijs litteraꝝ. deinde cur cū ad suā synodū nō vocassent. canonibꝰ quippe iubētibꝰ extra romanum nihil decerni pontificē. insuꝑ quia latēter corrumperēt fidē. et quia tyri gesta ꝑ surreptionem fuerint arte composita. ⁊ quia cōtra ius ex vna parte confecerint monimen-

ta gestoꝝ. referēs ⁊ falsitatē de arsenio cōcinnatā. Epistolas ipsas ponere ꝓpter fastidiū longe lectionis omisi. Post paucū itaq̧ tempus paulus a thessalonica simulans se habere iter ad corinthū ytaliā ꝑuenit. ⁊ vna cū athanasio imꝑatori constanti actus suos indicauerūt.

¶ Sozomenus.

Capitulum .xx.

Imꝑator aūt fratri suo ꝯstantio scripsit. vt aliq̧s orientalium episcopoꝝ satisfacturos ꝓ quorūdā natiōe dirigeret. Quapropter eligunt̃ tres. narcissus herinopolita cilix episcopus. theodor⁹ heraclie. thracie. ⁊ marcus a rhetuse syriace. Qui venientes ytaliā facta ꝓpria vindicabāt. nitentes imꝑatori ꝑsuadere orientalis cōcilij iustam esse sententiā. Cūq̧ fidei sue cōfessionē exigerent̃. antiochie quidē fidē expositā celauerūt. aliā vero ꝯscribentes ꝓfessionē obtulerunt. multū tn̄ a niceno ꝯcilio dissonātē. Videns aūt cōstans iniuste grauatos homines. nec crimina fuisse vera. pro quibꝫ dicebant̃ a cōmunione suspēsi. sed gestū ꝓpter dissonantiam fidei. eū satisfacere nequissent ꝓ quo venerāt. remisit eos ad ꝓpria. Post tres aūt annos rursum oriētales epi occidētalibꝫ aliam ep̄lam direxerūt. quā multoꝝ ꝟsuū nominauere ꝯscriptionē. eo q̄ prior explixo eloquio cōfecta videret̃. in qua de substantia quidem dei nullā fecere mēoriā. Eos aūt qui dicūt ex nō existētibꝫ de filiū. aut ex alia essentia ⁊ nō ex deo. ⁊ q̄ fuerit aliqn̄ tēpus aut seculū qn̄ do nō erat. abdicarūt. Porro eudoxiū germanicie episcopū. martyriū q̧z atq̧ macedoniū portitores ep̄laꝝ. occidētales noluer̄t suscipere sacerdotes. dicētes dogmata nicena sufficere ⁊ nihil vlteri⁹ oꝑtere tractari. Cūq̧ ꝯstans a fratre petēs vt athanasi⁹ suā reciperet sedē. resistētibꝫ hereticis nihil impetrare valuisset. tūc athanasius ⁊ paulus adeuntes poposcerūt fieri synodū. eo q̄ ꝓ defensiōe rectorum dogmatū expulsi ꝓbarent̃.

¶ Theodoricus.

Capitulum .xxi.

Quod audiēs constans scripsit fratri monēs vt paterne pietatꝭ inuiolatā seruaret hereditatē. cū ⁊ ille imperiū gubernando ⁊ romanoꝝ tyrānos euicisset. et in circuitu gētes barbaras subiugasset. Hijs lr̄is mot⁹ ꝯstantius. ꝑcepit sardice: q̄ est ciuitas illirici ⁊ orientis ⁊ occidentis ꝯuenire pontifices. Multe siquidē ⁊ alie passiōes medicinā synodicā requirebāt. Nā ⁊ paulū cōstantinopolitane vrbis ep̄m ꝓ rectis dogmatibꝫ arriani ad ꝑiculū mortis vsq̧ ꝑduxerāt. tanq̄ seditiōis auctorē ⁊ alia q̄dā adiecerant que calūniatoribꝫ sunt amica. q̄ tn̄ tūc populus sardice ꝓpter inimicoꝝ insidias dici non passus est. Paulopost aūt defuncto ꝯstante: flectēs arriani leuissimā ꝑncipis volūtatem. et a regia ciuitate pellētes paulū. eū ad ciuitatulam cucussenā que tūc erat capadocie. nūc vero secūde armenie migrauerūt. Sed non suffecit in hoc cūcta turbantibꝫ vita pauli mirabilis. licet in solitudine ꝯstituti. Mittētes em̄ ministros necis. eum morti violentissime tradiderūt. Et hoc beatus athanasius refert in satisfactione proprie fuge. ita dicens.

Capitulum .xxii.

Episcopum nanq̧ cōstantinopoleos paulū ꝑsequentes atq̧ cōperiētes palam suffocandū esse censuerūt in cucussa capadocie. auctoritatē habētes philippum ꝑfectū. Erat em̄ hereseos eoꝝ tunc patronus ⁊ cōsilioꝝ minister iniquoꝝ. Huiusmodi em̄ ꝑ crudelitates blasphemia arrij germinauit. Ꝯ vnigenitū nāq̧ insaniūt ministri presumptionem eius. Hoc itaq̧ modo paulo defuncto magis autem ad celestia regna ꝑducto. macedonium statuerunt episcopum quasi consectatorem suum. quoniam proxime spiritui sctō blasphemabat. sꝫ paulopost expulerūt ⁊ eū dū creaturā non ꝯfiteret̃ eum quem filiū sacre scripture dicunt. Quapropter respondēdo illis. heresis ꝓprie auctor apparuit cōsubstantialē quidē nec iste patri filium esse dicēs. similē tamē ꝑ oīa genitori docens. creaturā vero spiritūsanctū aperte denominans. Hec itaq̧ non multo post sicuti diximus acta sunt.

¶ Socrates.

Capitulum .xxiii.

Vndecim⁹ itaq̧ ann⁹ erat patrꝭ duorum augustoꝝ. cōsules aūt tūc fuere rufinus ⁊ eusebius: qn̄ celebratū est sardicēse ꝯciliū. Ex hesperijs ꝗ̄ partibꝫ cōuenerūt epi q̄si trecēti: sicut athanasi⁹ ait. ex orientalibꝫ sex ⁊ septuaginta tantūmodo sicut sabin⁹ dicit. Inter q̄s ānumerabat̃ ⁊ scyras tanq̄ marions episcopus: quem damnatores athanasij in episcopum huius prouincie

produxerunt. Excuſauerunt etenim ſe alij ꝑ infirmitatē corꝑis. alij anguſtas inducias accuſantes. ⁊ ob hoc iuliū culpantes epm. dum vtiqꝫ ante annū ⁊ ſex menſes ſynodus fuerit ꝓdicata. ⁊ athanaſius rome degeret expectās iudiciū ſynodale. Cū ergo ſardice conueniſſent. orientales ad aſpectū occidentaliū venire nolebāt. dicentes nō aliter ſe ad verba ventu ros. niſi a ſuo collegio athanaſiacos ⁊ pauli anos expelleret. Dūqꝫ protogenis ſardicēſis eps ⁊ oſius cordube hyſpanie nō paterentur a cōcilio remoueri ⁊ pauli defenſores ⁊ atha naſij. illi repēte diſceſſerūt. ⁊ veniētes ad phi lipolim tracie ſeorſum fecere ꝯcilium. ⁊ aper te iam ꝯſubſtantialitatē anathemanizauerūt. ⁊ ſectā inequalis ſubſtantie epiſtolis conſcribentes vbiqꝫ miſerūt. Qui aūt in ſardice cōuenerant. primū quidē hoꝝ damnare veſaniam. deinde accuſatores athanaſij dignitate priuauerūt: ⁊ terminū fidei nicene roborantes. ⁊ tractatū de diuine ſubſtātie inequalitate reſpuentes. ꝯſubſtantialitatē apertius tradiderūt. etiā ipſi vbiqꝫ ſcripta ꝓpria dirigentes. Ex vtraqꝫ ergo parte recte ſe facere arbitrati ſunt. orientales quidē eo ꝙ a ſe damnatos illi ſuſcipent. occidētales aūt quoniā ante cognitionē damnatores effugerāt. ⁊ quoniā hij quidē nicenā ſeruabāt fidē. illi ꝓ eam adulterari ꝓſumpſerāt. Reddiderūt ergo locū paulo ⁊ athanaſio necnō ⁊ marcello ancyre galatie. ꝗ dudū ſicuti iā dictū eſt fuerat ꝯdēnatꝰ

Theodoricus.

Capitulum. xxiiii.

Ue ꝓ ſardice geſta ſunt modo cōcilia littere clariꝰ edocebūt: quas propter modū explanatiōis huic ſcꝑto reinterponere nō omiſi. Sctā ſynodus dei vera grā ſardice ꝯgregata ex vrbe roma hyſpanijs ⁊ gallijs. ytalia. cāpania. calabria. affrica. ſardinia. pannonia. miſia. dacia. dardania. altera dacia. macedonia. theſſalia. achaia. epiris. tracia. rodope. aſia. caria. bithinia. belleſponto. frigia. capadotia. ponto. cilia. altera frigia. pamphilia. lydia. inſulis cicladibus. egypto. thebayda. lybia. galatia. paleſtina. ⁊ arabia. vniuerſis epis ⁊ cōminiſtꝛꝭ ſctē ⁊ apoſtolice ecclie dilectiſſimis fratribꝫ. i dño ſalutē. Multa quidē ac ſepiꝰ miniſtri arriane veſanie ꝓſumpſerūt aduerſus dei ſeruos ⁊ rectā fidē cuſtodētes. Adulterā nāqꝫ doctrinam ꝓponētes. orthodoxos expellere conati ſunt. ⁊ intantū inſurrexerūt aduerſus fidem vt neqꝫ auditus deo amabilium lateret imperatoꝝ. Igitur grā dei coopante etiā ipſi piiſſimi ꝓncipes ex diuerſis nos ꝓuincijs ⁊ ciuitatibꝫ colligētes. ſctm hoc ꝯciliū in ſardicēſiuꝫ celebrari vrbe ꝓceperūt. quatinꝰ ablata omni diſcordia ⁊ omī ꝑfidia ꝓcul expulſa. ſola criſti pietas apd oēs inuiolate ſeruet. Venerūt eñ orientales epi a piiſſimis imꝑatoribꝫ inuitati. ꝓcipue ꝓpter famā que de cariſſimis nrīs fratribꝫ ⁊ cōminiſtris fuerat diuulgata id eſt. athanaſio alexandrino. ⁊ marcello ancyregalacie ⁊ aſclepa gazeo. Forſan etiā ad voſipos detractiōes huiꝰ ꝑuenerūt. qm etiā noſtras aures ventilare conati ſūt. vt ea ꝗ cōtra inocētes referunt vera eſſe credant. ⁊ iniqua hereſeos celet opinio. ſed hec facere diutius ꝑmiſſi nō ſunt. Etenim ꝓſul eccleſiaꝝ dominus. ꝓ hijs ⁊ ꝓ vniuerſis mortē ſuſtinuit. et ꝓpterea aſcenſum ad celos nobis omnibus cōdonauit. Dudum itaqꝫ euſebius et maris et theodorus atqꝫ theognius vrſatius et valens ⁊ minophāus ⁊ ſtephanus ſcripſerūt iulio. cōminiſtro noſtro ecclīe romane pōtifici cōtra ꝓdictos cōſacerdotes noſtros. id eſt athanaſium epm allexandrie. et marcellum epiſcopū anchyre galacie. et aſclepā gaze. Scripſerunt quoqꝫ ex alijs partibꝫ epiſcopi teſtimoniū perhibentes puritati athanaſij conſacerdotis noſtri. et ea que ab euſebio. et a conſectatoribus eius geſta ſunt nihil aliud ꝗꝫ mendacijs ⁊ calumnijs plena eſſe firmantes. cum vtiqꝫ euocati a cariſſimo ⁊ conſacerdote iulio. ⁊ non occurrentes ſicut ſcriptis eiuſdeꝫ iulij comprobatur. aperte videantur calumniatores exiſtere. Nam ſi degeſtis contra eos habitis ꝓſumpſiſſent. non retardarent occurre. Verūtamē etiam ex hijs que fecerūt in hoc ſctō magnoqꝫ cōcilio eoꝝ machinatio euidēter apparet. Venientes eñ in ſardicenſium ciuitatē. atqꝫ vidētes fratres noſtros athanaſiū marcellū aſclepam ⁊ ceteros. ad iudiciū accedere timuerūt ⁊ nō ſemel in ſeculo. ſed etiā freqūter citati vocatiōibꝫ obedire noluerunt congregatis videlicet in concilio orio longeuo. qui propter etatē atqꝫ confeſſionem tantumqꝫ laborē omni honore dignus apparuit. ⁊ reliquis ſuſtinentibus ⁊ inuitantibus eos ingredi iudiciū. vt ꝗ contra abſentes cōſacerdotes diffamauerāt atqꝫ conſcripſerant preſentes oſtēderēt. Sed ſicuti prediximus euocati non venerunt: vt etiam in hoc calumniā propriam oſtenderēt. et quodammodo reſpuendo iudiciuꝫ inſidias

suas ⁊ molimina ꝓclamarẽt. Nã qui de suis dictis ꝯfidũt etiã ad faciẽ ꝓbare nõ refugiũt. Quia ṽo nõ occurrerũt nullũ de eis ignorare cõsidimus. Et si forsan rursus illic quicq̃ machinari voluerunt. sciãt omnes quoniam nihil habẽtes quo possint cõsacerdotes nr̃os arguere: absentibꝫ detrahũt: ꝑsentes effugiũt. Fugerũt eñ charissimi fratres. nõ solum ꝓpter calumniã aduersus istos instructã verꝫ qꝛ suos ꝑ diuersis criminibꝫ accusatores occurrisse viderũt. Proferebant eñ vincula ⁊ catene. venerãt hoĩes ab exilio ⁊ cõsacerdotes. necnõ cognati pariter ⁊ amici eoꝝ qui ꝓpter istos mortui dinoscunt. ⁊ qđ est admirandũ aderãt epi quoꝝ vnꝰ quidẽ catenas gestabat ⁊ vincula quibꝫ vinctꝰ fuerat ꝓpter eos. alij ṽo eoꝝ insidijs mortẽ testabant inflictã. qm̃ ad tantã supbiã sunt ꝑducti vt etiã ẽpm occidere conarent: quẽ nisi fuga liberasset obierat. Venit etiã cõsacerdos nr̃ beatus theodolus fugiẽs eoꝝ molimina: quibꝫ fuerat iussus occidi. Alij vero gladioꝝ vulnera demonstrabãt ⁊ hec nõ quilibet hoĩes testabant. sed oẽs eccl'ie ꝓ quibꝫ hij qui occurrerũt. ⁊ qui legatiõe fungebant insinuabãt violentiarũ pestes. armatos milites. populũ cũ fustibus iudicũ terrores. falsaꝝ lr̃aꝝ obiectiones. Lecte nãq; sunt lr̃e theognij ꝯtra consacerdotes nr̃os athanasiũ: marcellũ ⁊ asclepã vt etiã impatores mouisse viderent. q̃s litteras dyaconi theognij vulgauerũt. Sup hec aũt virginũ nuditates. ecclesiaꝝ incẽdia carceres ꝯtra cõsacerdotes nr̃os adhibitos: que oĩa nõ ꝑlia nisi ꝑ detestabili artianoꝝ heresi cõmisisse noscunt. Quisquis eñ eoꝝ respuisset ordinationẽ atq; cõmunionẽ hijs necessario subdebat iniurijs. Cõspiciẽtes igit fanoꝝ suoꝝ angustias ꝯfusi recesserũt. ⁊ vlterius nõ valẽtes hec abscõdere in sardicensiũ venerũt vrbẽ: vt ꝑ aduentũ suũ q̃si talia se nequaq̃ ꝑpetrasse monstrarẽt. Videntes ergo quibꝫ calumnias irrogauerant. ⁊ oppressos a se simul accusatores: ⁊ increpatiões pre oculis suis habẽtes: euocati ad iudiciũ ingredi nequiuerunt: athanasio quippe ⁊ marcello et asclepa nostris ꝯsacerdotibꝫ fiducialiter agẽtibꝫ ⁊ nimis ingemiscẽtibꝫ. ⁊ iminẽtibꝫ. atq; ꝓuocantibꝫ eos. ⁊ promittentibꝫ nõ solũ se calumnias euidẽter ostẽdere. sed etiã que in eorum ecclesias deliquissent. sicut legit de beatis apostolis q minas principũ nõ timuerũt sed forti aĩo xp̃i fidẽ verbis ⁊ signis defenderũt. Illi ṽo tanto cõscientie terrore cõstricti sunt vt fugerẽt. ⁊ ꝑ fugã suas calũnias aperirent. delictaq; sua iudicij declinatiõe faterentur. Et licꝫ nõ solũ ex prioribꝫ sed ex istis malicia eoꝝ atq; calũnia pateſiãt. tñ vt neq; per fugã occasionẽ alterius iniquitatis accipiãt. curauimꝰ ꝯtra veritatẽ facta eoꝝ molimina examinare. ⁊ hꝫ ꝓposito ex hijs q̃ gesta sũt eos calũniatores iuenimus. ⁊ nihil aliud nisi aduersus ꝯsacerdotes nostros insidias institutas. Nã arseniũ quẽ dicebãt ab athanasio ꝑemptũ. hic viuit ⁊ inter viuẽtes cõmorari dinoscit. ex quo etiã alia probant esse conficta. Quit ṽo etiã calicẽ diuulgauerũt fractum a machario athanasij ꝑ̃sbytero testati sũt qui de alexãdria ⁊ marcote venerãt nihil tale fuisse gestũ. sed etiã episcopi egyptij iulio ꝯsacerdoti nostro scribẽtes valde firmabãt. qꝛ neq; suspicio fuisset hmõi. Proinde dixerũt monimenta aduersus eos fuisse ꝯfecta. q̃ tamẽ probatũ est: ex vna parte celebrata: in quibꝫ vnꝰ catecuminꝰ inquisitꝰ ait intus se fuisse: quando macharius venerat ad eundẽ locũ. alter aũt interrogatus dixit illũ famosissimũ squiram tũc egrotasse ⁊ in cella tunc iacuisse. vt ex hoc appareat nihil gestũ ex omnibꝫ sacramentis. eo q catecumini intus fuissent. ⁊ squiras nõ adesset. sed iaceret egrotus. Is nãq; malignissimus squiras mẽtitus. eo q athanasiꝰ quosdã sacros incendisset libros. illo tẽpore egrotasse declaratus est qñ macharĩꝰ ibi fuit. vnde etiã ex hoc calũniator apparuit. Denique ꝑ huius calũnie mercede dederũt squire nomẽ episcopi. qui neq; ꝑ̃sbyter fuerat aliquando. Duo nanq; ꝑ̃sbyteri qui cũ melicio aliq̃n degebant. ⁊ postea a btõ alexãdro episcopo ciuitatis alexãdrine suscepti sũt. ⁊ cum athanasio cõstituti. testati sunt nunq̃ illũ ꝑ̃sbyterũ fuisse melicij. neq; habuisse meliciũ in mareote presbyterũ vel ministrũ. ⁊ qui penitus nunq̃ ꝑ̃sbyter fuit. nũc eum velut episcopum produxerũt: vt eo nomine in suis calũnijs terrere viderent auditores. Lecte sunt enim ⁊ littere ꝯsacerdotis nostri marcelli ⁊ inuenta eusebij similiũq; nequicia. Nam ea q̃ veluti querimoniã faciens marcellus dixit: hec illi tanq̃ ipse cõfirmaret accusauerunt. Hec ergo sunt lecta ⁊ reliqua. ⁊ precedentes pariter questiones. relictaq; huius viri fides inuenta est. Non eñ sancta Maria sicut isti firmabant dedit deo verbo principium. neq; finem habere asseruit eius imperium. sed regnum eius sine principio et sine termino esse conscripsit. Asclepas autem cõminister ob-

tulit monimenta antiochie cōfecta. ⁊ sub accusatorū presentia iudicantiū episcoporū se ostendit innoxiū. Recte siquidē o charissimi fratres euocati frequēter obedire noluerūt. recte q̄q; fugerūt. Cōscia nāq; sua pterriti p fugas suas calūnias indicarunt. ⁊ que p̄sentes accusatores sup eis dixerant etiam probauerūt. Ad hec autē etiā eos q̄ dudū accusati pro pter arrianā heresim fuerant ⁊ proiecti nō solum susceperūt. sed etiā in maiorē ordinē posuerūt. dyaconos ad presbyteriū promouentes p̄sbyteros ad episcopatū. nō ob aliud nisi vt impietatē seminare ⁊ dilatare potuissent ⁊ fidei corrūpere pietatē. Sunt autē horū principes eusebi⁹. theodorus heraclie. narcissus nerodiadis cilicie. stephanus anthiochie. georgius laodicie. achatius cesarie palestine minophantis ephesius. vrsacius sygidū mysie. valens myrsi pannonie. Isti nanq; conuenientes cū orientalibus non sinebāt eos nec in sanctū conciliū ingredi nec omnino accedere ad ecclesiam dei. Et venientes in sardicam conciliabula apud semetipsos per loca singula faciebant. ⁊ acta quedam cū terroribꝫ concinnabāt. quatinus nihil penitus ad iudicium pueniret neq; possemus sanctū celebrare conciliū. Hec omia cognoscere potuim⁹ a consacerdotibꝫ nostris machario palestino. ⁊ asterio arabie. qui cū eis venerant ⁊ ab eorū perfidia recesserant: ne fierent participes eorū malitie sicut scriptū est. Cum sancto sanctus eris: ⁊ cū peruerso peruerteris. Hy nanq; ad sanctū conciliū venientes violentiā quā passi sunt narrauerunt. nihil dicentes apud eos agi rectū. insuper adycientes: quia dū essent recte fidei prohibiti fuissent ab eis ad hec loca venire. ⁊ propter interminationē vix ab eis intercedere potuissent. Ob hanc causam sardice venientes in vna domo oēs manserūt. neq; breui tēpe a se recedere patientes. Quia vero tacere non decuit nec sine vindicta relinquere calumnias. vincula. neces. vulnera concinnationes falsarū epistolarū. verbera. nuditates virginū. exilia. destructiones ecclesiarū incendia. migrationes a minoribꝫ ciuitatibꝫ ad maiores ecclesias. et pre omnibꝫ aduersus rectam verā fidem nunc arrianā vesaniamq; p eos crudeliter insurgēte. Propterea charissimos quidē fratres nostros et comministros athanasium alexandrine ciuitatis episcopū. ⁊ marcellū ancyre galacie. ⁊ asclepā gaze. cōministrantes christo innoxios ⁊ puros esse decreuimus. scribentes ad vniuscuiusq; parrochiam. vt singularū ecclesiarū populi cognoscētes sui episcopi puritatē. eum se habere episcopū ⁊ sperare cognoscant. Eos autē qui in eorū ecclesias ad instar luporū ingressi sunt. id est. gregoriū in alexandria. basilium in ancyra. quintianū gaze. nec episcopos nominandos. nec xp̄ianos. nec quālibet penit⁹ cum eis habendā esse cōmunionē. nec eorum litteras habendas. neq; scribendū eis. Theodorū vero heraclie europe. ⁊ narcissum nerodiadis cilicie. ⁊ achaciū cesarie palestine. ⁊ vrsatium sygidum mysie valentē ex myrsis pannoie. minophantē ephesi. ⁊ georgium laodicie. licet metuentes ab oriente nō venerint. tamen eo q̄ a beate memorie alexandro ciuitatis alexandrine pontifice sint damnati. eo ꝙ arrianos secum habeāt. ⁊ propter crimia eis illata generali eos decreto sanctū concilium episcopatu deposuit. ⁊ decreuimus eos nō solum episcopos nō esse. sed neq; cōmunionem cū fidelibus promereri. Eos enī qui diuidūt a paterna substantia ⁊ diuinitate. ⁊ alienant verbū a patre. diuidi ab ecclesia catholica cōuenit. ⁊ esse alienos nomie christiano. Sint igit nobis ⁊ omnibꝫ anathema. eo ꝙ verbū veritatis videant esse cauponati. Apostolicū nanq; preceptū est. si quis vobis annūciauerit p̄ter quod accepistis. anathema sit. Hijs ergo nullū cōmunicare denunciate. nulla enī cōmunio luci ad tenebras. Vos pellite procul ab omnibꝫ. nulla enī cōcordia christi ad belial. Seruate vos fratres charissimi. vt neq; scribatis eis. neq; eorū scripta suscipiatis. Studete simul ⁊ vos fratres charissimi ⁊ cōministri. tanq̄ spiritu p̄sentes nostro consilio cōsentire. atq; sub scriptione vestra decernere: q̄ ab oībꝫ vbiq; cōministris nostris consonantia vna seruent. Abdicam⁹ autē illos ⁊ extra terminos catholice ecclesie procul abijcimus. qui nō affirmant: quia deus est christ⁹: sed aiunt verus deus non est: quia filius est: sed verus filius nō est. nec genit⁹. cū nō sit simul ⁊ ingenitus. Sic enī se intelligere natū profitent. quia sic dixerunt. q̄ natum est factum est. ⁊ quia cū christus ante secula sit. dederūt ei principiū atq; finē. quod nō in tēpore. sed habꝫ ante secula. Porro vipere ex aspide arriana progresse sunt valēs ⁊ vrsacius: q̄ gloriant ⁊ nō dubitant se dicere christianos: ꝓfitentes q̄m verbū ⁊ q̄m sp̄us ⁊ vulnerat⁹ ⁊ interfectus ⁊ mortu⁹ est ⁊ resurrexit. quodq; cohors studet hereticorū diuersas esse patris ⁊ filij ⁊ sp̄ussancti pronūciat substantias

E

ꝛ eas esse diuisas. Nos aũt hanc pcipimus. ꝛ eruditi sum⁹. hanc habem⁹ catholicã apo= stolicãq; traditionẽ: et fidẽ atq; cõfessionem. vnã esse substantiã noĩantes patrꝫ ꝛ filij ꝛ spi ritussancti. Et si q̃rant que sit filij substantia ꝯfitemur eã esse que patris indubitant̃. nun q̃ patrẽ sine filio: neq; filius sine patre fuisse credẽtes. nec esse posse qđ est verbũ spũs san= ctus. Absurdum nanq; est dicere aliq̃n fuisse patrẽ sine filio neq; nomiari nec esse potuisse. Et eni ipsius filij testimoniũ. Ego in patre ꝛ pater in me. ꝛ ego ꝛ pater vnũ sum⁹. Nullus nostrũ negat natũ. Sed q̇bus natum? Om nia eñ oĩbus que inuisibilia ꝛ visibilia nun cupant̃. Opifex ergo est angeloꝝ ꝛ archan= gelorũ ꝛ mũdi ꝛ humani generis. quoniã ait Omniũ artifex docuit me sapiẽtia. Et oĩa per ipm facta sunt. Nõ eñ semper potuerat esse si sumpsisset exordiũ. qñ verbuꝫ qđ semꝑ est non habet initiũ. Deus autẽ nunq̃ termi nũ habꝫ. Nõ dicim⁹ prẽm filiũ esse. neq; rur= sum filiũ patrẽ esse. sed pater pater est ꝛ filius patris est fili⁹. Confitemur ꝟtutẽ esse filiũ pa tris. cõfitemur verbũ dei patris esse. ꝑter qđ nõ aliud est. ꝛ verbũ verũ dei ꝛ sapientiã ꝛ ꝟ= tutẽ. verũq; filiũ credim⁹. ꝛ nõ sicut ceteri filij nominant̃. ita filiũ dicim⁹. qñ illi aut gratia generatiõis dij erũt. aut eo q; digni fiant filij nũcupant̃. ꝛ non ꝓpter vnã substantiã que est patris ꝛ filij. Confitemur item ꝛ vnigenitũ ꝛ ꝑmogenitũ. sed vnigenitũ verbuꝫ dicim⁹ qđ semꝑ fuit ꝛ est in patre. ꝑmogeniti aũt sermo= nẽ hominũ: sed tñ differt pro creatura cõmu ni: quoniã ꝛ ꝑmogenitũ a mortuis ꝯfitemur vnũ esse deũ: cõfitemur vnã patrisq; filijq; di uinitatẽ. neq; quisq; negat aliq̃n patrem filio maiorẽ. sed ꝓpter aliã essentiã nõ ꝓpter differẽ tiã. sed q̇a ipm nomẽ p̃ris mai⁹ est filio. Hec autẽ illorũ blasphemia atq; corruptibilis in= terpretatio est. Hac gratia eum dixisse cõten= dũt: ego ꝛ pater vnũ sumus propter cõcordi= am ꝛ vnanimitatẽ. sed reprobauim⁹ oĩes ca tholici intellectũ eorũ fatuũ ꝛ abiectum sicu= ti mortaliũ hominũ. qui quoniã corripi cepe rũt offendẽtes discordare noscunt̃. ꝛ ad ꝑmu tationes ascendũt hoc modo distantiã ꝛ dis= cordiã inter patrẽ deũ omnipotentẽ ꝛ filium esse posse dicentes. qđ absurdũ est intelligere ꝛ aliquatinus arbitrari. Nos autẽ ꝛ credim⁹ ꝛ affirmamus. ꝛ sic intelligim⁹: quoniã sacra scriptura locuta est. Ego ꝛ pater vnũ sumus ꝓpter essentie vnitatẽ. que est vna ꝛ eadẽ patrꝫ ꝛ filij. ꝛ credim⁹ semꝑ sine ꝑncipio ꝛ sine ter= mino hunc regnare cũ patre ꝛ nõ habere nec tẽpus nec defectũ eius imperiũ quia semper est. nunq̃ eñ esse cepit ideoq; nec deficere po terit. Credim⁹ ꝛ percipim⁹ paraclytũ spiritũ sanctũ quẽ nobis ipse dñs promisit et desti= nauit ꝛ credim⁹ missum. sed is passus nõ est. sed homo quo indutus est queꝫ assumpsit ex maria virgĩe: qui pati potuit sicut mortalis. deus autẽ immortalis est. Credim⁹ quia ter= cia die resurrexit. non deus in homĩe. sed ho= mo in deo resurrexit. quẽ ꝛ obtulit patri suo donũ: quẽ vtiq; liberauit. Credimus aũt q; oportuno tẽpore ꝛ diffinito oĩes. ꝛ de omni bus ipse iudicabit. Tanta siquidẽ eorũ stul= ticia ꝛ ita crassitudine tenebrarũ eoruꝫ mens excecata est. vt nequeant lumẽ cernere verita tis nec intelligere: qua ratione dictuꝫ est. vt et ipsi in nobis vnũ sint. Palã nanq; est cur di= xit vnũ. quoniã apostoli spiritũ sanctũ dei ac ceperũt. sed tamẽ ipsi nõ erãt spiritus. nec ali quis eoꝝ aut verbũ aut sapientia. aut virtus aut vnigenitus erat. Sicut ego inquit et tu vnũ sumus. sic ꝛ isti in nobis vnũ sint. Cer= tissime igitur scriptura hoc diuina distinxit. in nobis inquit vnũ sint. Non ait sicuti nos vnũ sumus ego ꝛ pater. sed discipuli in semet ipsis cõiuncti ꝛ copulati vnũ sint. fide ꝛ con fessione. in gratia ꝛ pietate dei patris ꝛ domi ni saluatoris nr̃i concessione ꝛ charitate vnũ esse possint. Ex hijs litteris agnoscit̃ ꝛ accusa torũ calumnia ꝛ prioruꝫ iniquitas iudicũ et dogmatũ vera salubritas. Non solũ enim di uina nos beati p̃res docuere natura. sed etiaꝫ eruditionẽ dispensationis explanauerũt.

Capitulum. xxv.

Ec constans agnoscens doluit qui= dem leuitatẽ fratris inspiciens ꝛ in= fremuit aduersus instigatores ma= lorũ. ꝛ imperatoris facilitatẽ ita decipientiũ. Duos autẽ episcopos ex sardicensi cõcilio ele ctos cũ litteris misit ad fratrẽ. cum quibus ꝛ magistrũ militũ salianũ pietate iusticiaq; ful= gentẽ. Littere ꝟo non solũ monitionẽ habue rũt atq; conciliũ. sed etiã interminationẽ pio principi decentem. Primo quideꝫ enũciauit fratri vt episcopis preberet auditũ ꝛ iniqui= tates ab stephano alijsq; presumptas agno= sceret. necnõ ꝛ athanasiũ gregi proprio resti= tueret. Patefacta quippe calũnia priscorũ iu= dicum iniquitate ꝛ crudelitate reuelata adie= cit. quia nisi vellet quod iustuꝫ est facere ipse ad alexandriam ꝑgeret. ꝛ athanasiũ ouibus

desiderantib⁊ restitueret. inimicorumq; catervas procul expelleret. Hanc autē epistolā cōstantius in anthiochia suscipiēs ꝑmisit se facturū que qualitas tēporis annuebat. Sz in his ꝑterriti veritatis impugnatores nephādissimū machinati sunt scelus. Applicuerant etenī sacerdotes a cōcilio destinati in loco remotiōis. magister ꝟo militū aliam acceperat mansionē. Porro stephanus tūc anthiochenus epūs cū aliis tyrannicis coopatorib⁊ nauim naufragio ꝓparabat. cū quib⁊ assertores dogmatū rectorū variis nitebant absorbere calūniis. Horū itaq; erat dux quidā iuuenis nomie onager cū asperitate veniens ⁊ iniqua cōuersatione cōgaudēs. qui nō solum in plateis diuersos afficiebat et fustib⁊ lacerabat. sz etiā domos impudent inuadēs viros ac mulieres honestissimas abstrahebat. Et ne longius eius extendā calliditatē cōtra optimos viros ꝓparatā narrabo ꝓsumptionē. Is enī onager ad quandā domū fornicariā veniēs. ait quosdā nuper venisse ꝑegrinos ⁊ noctem habere necessariā meretricis. Porro sumens q̄ndecim indisciplinatorū ⁊ eos in vicino episcopor̄ metatu celans. prexit cū meretrice ad ianuā vbi illi viri quiescebant. eamq; aptā inueniens ꝑsuasit vni puerorū pecunia data vt mulierē introduceret intra ianuā quā ipse mōstrabat. vbi quippe vterq; sacerdotū dormire videbat. eamq; mulierē interius ꝓcepit accedere. ipse vero vocaturos socios est egressus. Cōtigerat enī vnū seniorē epm eufratam nomie in loco exteriori dormire. Vincētius aūt sic enī dicebat. alter in interiori cubiculo quiescebat. Cūq; intra hostiū puella venisset. sonū pedū rustata cognoscens dū esset obscurū quis ambularet interrogauerūt. Illa vero loquēte. cōturbatus eufratas demonemq; putās esse mulieris imitatū vocē. repente saluatorē christū ad suū inuocauit auxilium. Onager aūt dux iniq̄tatis hui⁹ hoc facto cū sociis est ingressus iniq̄s clamitans eos. ⁊ iniq̄tatis iudices destinatos. Multo clamore facto. cōcurrerūt ⁊ serui. Surrexitq; vincēti⁹ ⁊ claudētes ianuā dom⁹. vii. quidē calūniatorū cōꝓhendere potuerūt. Onager ꝟo cū reliq̄s fugit. Detenta tñ est cū illis ⁊ mulier. Diluculo aūt magistrū militū q̄ cū illis venerat excitantes ad palatiū ꝓcesserūt ⁊ ꝓsumptiōes stephani ꝓclamabāt. dicētes iā nō egere iudicio neq; verberib⁊ iniq̄tates ei⁹. Magister ꝟo militie ꝓcipue dānabat rogans vt iuberet imperatorē nō synodice sed iudicialiter potius inquā examinare ꝓsumptionē. promittēs se primū episcoporū clericos traditurū ⁊ oportere etiā ministros stephani ita cōtradi. Cūq; ille impudēter cōtenderet dicēs clericos nō subdendos esse verberib⁊. placuit ⁊ imperatori ⁊ iudicib⁊ vt intra palaciū cause proueniret examinatio Et primū quidē interrogauere mulierē. quis eam ad metatū duxisset episcoporū. Que dixit quendā iuuenē ad se venisse ⁊ aduentū indicasse peregrinor̄ ⁊ q̄d opus haberet ⁊ quia vespere veniēs duxisset eā ad habitaculū quoddā. eamq; intra domus ianuā ⁊ porticū introire ꝓcepit. Adiecit etiam inquisitionē episcopi ⁊ terrorē factū. ⁊ orationē eius ⁊ superuenientiū repentinas inuasiones. Hec iudices agnoscētes. captū inter alios iuuenē ad mediū duxerūt. Qui nō expectās necessitatē verberū machinatū consiliū patefecit ⁊ onagrū hec oīa ꝑpetrasse confessus est. Qui deductus ad mediū Stephanum dixit hec oīa ꝓcepisse. Sic ergo stephani cognoscentes iniquitatē presentib⁊ tunc episcopis ꝑmiserūt vt eū damnarent ⁊ ab ecclesia ꝓcul expulsus est. non tamē ab arriana peste ecclesia liberata est Nam leontius post eū ordinatur epūs. genere phrigio voluntate nequissimus. verū cōstātius ea q̄ cōtra episcopos fuerant machinata experimēto cognoscēs scripsit athanasio maximo ⁊ semel ⁊ secūdo ⁊ tercio inuitans vt a partib⁊ remearet hesperiis sicut litteris ipsis indicatur.

¶ Exemplar imperatoris constācii ad athanasium episcopum.

¶ Socrates.

Onstantius victor augustus. athanasio episcopo. Plurimū te circūferri ⁊ fluctuari verocibus marꝫ vndis nostre māsuetudinis clemētia nō ꝑmisit. Patria quippe terra nudatū ⁊ priuatū ꝓpriis rebus. errantemq; ꝑ loca inuia bestiarū. in desecta nr̄a pietas non despexit. Ideoq; igit diu distuli scribere volūtatis mee propositū sperans spōte te ad nos forte venturū. ⁊ laboris satisfactionē a nobis exigere. Veruntamen qm̄ forte timor impediuit volūtatis tue ꝓpositum. litteras largitate plenissimas ad tuam beatitudinē destinauim⁹. vt sine metu nostrꝭ ꝯspectib⁊ velociter tuā ꝑsentiā ꝓbere festines. q̄tenus desiderio tuo potitus experiaris nostram clementiā in ꝓpriis restitutus. Hac etenim causa dominū ⁊ fratrē meum cōstantem victorē augustum pro te rogaui. vt tibi potestatē ad nos tribuat veniēdi. quatenus vt am

bobus nobis annuentibꝫ restitutus in ꝓpria. habeas maximū gratie nostre pignus.

¶ Exemplar epistole secunde cōstancij imꝑatoris ad athanasiuz.

Capitulum. xxvij.

Constannus victor augustus athanasio episcopo. Licet prioribꝫ litterꝫ significauerimus quatenus sine sollicitudine ad nostrū debeas venire comitatū. eo ꝙ maxime velim⁹ te ad propria destinare tamē ⁊ nūc has litteras ad tuā direxim⁹ sanctitatē. per quas inuitamus vt sine aliqua incredulitate vel metu ascendēs publicis vehiculis ad nos veire festines. vt que desideras possis adipisci.

¶ Exemplar epistole tercie cōstancij imꝑatoris ad anathasium.

Capitulum. xxviij.

Constantius victor augustus athanasio episcopo. Dū in ecclīa degerimus. presentibꝫ presbyteris tuis placuit. vt ad te destinatis p̄sbyteris ad nostruz debuisses festinare comitatū. q̄tin⁹ vidēs nostros aspectus repēte ꝓperares ad alexandriam. Sed quoniā plurimū preterijt ex q̄ suscipiēs a nobis litteras nō occurristi. ꝓpterea etiam nūc cōmonere te festinamus. vt vel nunc tuā presentiā nobis velociter presentare contendas. ⁊ ita poteris patrie tue restitui. tuaqꝫ securus oratiōꝫ frui. Ad plenā ꝟo cognitiōez achitū dyacōez destinauimus. a quo possis agnoscere ⁊ nostri animi voluntatē ⁊ ea que optas poteris impetrare. Has epistolas in aquileia suscipiens athanasius. illic eñ relicta sardica morabaẗ. mox recurrit ad romaz. et ostendens litteras iulio episcopo in maxio gaudio fecit esse ecclesiā romanā Putabatur eñ etiam orientis imperator eorū fidei consentire. eo ꝙ ad se athanasium fiducialiẗ euocaret. Julius autē in alexandria clericis atqꝫ plebi hec de athanasio scripta direxit.

Capitulum. xxix.

Ulius archiepiscopus p̄sbyteris et dyaconibus ⁊ plebi habitantibꝫ alexandria dilectissimis fratribꝫ in domino salutē. Cōgaudeo vobis ⁊ ego dilectissimi fratres. quoniā fructum vestre fidei ante oculos iam videtis. Hoc eteni vere gestū q̄libet inspiciet in fratre ⁊ coepiscopo nr̄o athanasio. quem ꝓpter puritatē sue vite et vestras orōnes restituit vobis de⁹. Ex hoc itaqꝫ creditur puras ⁊ charitate plenas orationes vestras ascendisse semꝑ ad deū. Memores eñ estis promissionū celestium. quā ex doctrina predicti fratris mei athanasij didicistis. et integrū cognouistis scd̄m insitam vobis fidem quā accepistis. quoniā non vsqꝫ ad finez ista vobis possit abduci. cui⁹ oratiōes in sanctissimis animabꝫ vestris tanqꝫ p̄sentis semꝑ habuistis. Ergo nō plurimis mihi ꝟbis opus est vobis scribere. Quecunqꝫ eñ vobis a me potuerint dici. hec iā fides vestra precessit. ⁊ diuina gratia cōmunis orōnis vestre vota cōpleuit Congaudeo siquidē vobis iterū enim dico cōgaudeo. quoniā inexpugnatas aīas in fide seruastis. Sed etiā ipi fratri meo athanasio nō minus cōgaudeo. quia licet multam passus sit tristiciā. neqꝫ vna hora vestri desiderij ⁊ charitatꝫ oblitus est. Nam licet corpe ad tempus sit a vobis abstract⁹. tamē spiritu vobiscū degere semꝑ videbaẗ. Et ego quidez charissimi fratres omnē temptationez cōtra eū surgentē. reor sine gloria nō fuisse. Nam ⁊ vestra ⁊ eius fides cognita est vniuersis ⁊ cōprobata. Si eñ nō tanta ⁊ talia ꝑuenissent. quis crederet: quia aut nos tale iudiciū tantāqꝫ charitatē circa talez exhibuistis episcopū. aut ille potuisset tātis circūdari virtutibus. per quas spe celesti fraudatus nō est. Promeruit igiẗ quolibet modo ⁊ nūc ⁊ in futuro etiam cōfessionis gloriosum martyrū. Frequenter eñ terra mariqꝫ plurimū estuatus. omnez prauitatē arriane hereseos cōculcauit. et crebro per inuidiaz vsqꝫ ad periculū impulsus. cōtempsit mortē munit⁹ omnipotenti deo et domino iesu christo saluatori nostro. sperans inimicicias declinare. ⁊ cōsolationi vīe restitui. deferēs vobis maiora trophea ci fortissima cōsciēntia pro q̄bus ⁊ vsqꝫ ad terminos terre totius apparuit gloriosus. fiduciā itaqꝫ habēs sui propositi celestisqꝫ doctrine. clarificatus in mortali iudicio vobis reuertiẗ dirigēdus. Igiẗ apud vos clarior nūc est. qꝫ tūc quando profectus a vobis est. Nam si materias preciosas. id est aurū atqꝫ argentum ad purgandū ignis probat. quid dignū dici poterit de tali tantoqꝫ viro. qui cū tantas tribulatiōes ⁊ pericula deuicisset. redditur immaculatus. non a vobis solūmodo: sed cōprobatus ab omni cōcilio Suscipite siquidē nunc fratres charissimi cū omni diuina gratia pastorem vestrū ac presulē. tanqꝫ vere athanasium cū hijs q̄ tantis laboribꝫ eius participes

sunt effecti. ⁊ gaudete fruentes orōnibus qui pastorē vestrū vt ita dicā. esuritis atq; sititis. qñ etiam ipi vestrā sanctitatē salutaribꝰ scripturis cibastis atq; potastis. Nā cū degeret in peregrinationibꝰ. vos ei cōsolatio fuistis. ⁊ in ꝑsecutione atq; ꝑiculis refouistis eū fidelissimis vrīs animabꝰ ⁊ mētibus. Ego siquidē iam exulto. cōsiderās ⁊ rationē prospiciēs in eius reuersione vniuscuiusq; vestrum gaudiū. ⁊ plebis votiuas occursiones ⁊ cōcurrētiū gloriosam festiuitatē. Et qualis ille vobis erit dies ⁊ quātus remeāte scilicet fratre meo ⁊ quiescētibꝰ priscis malis. quorundā machinationes arcetis. necnō ⁊ preciosa ac votiua reuersiōe cūctos in quadā plenissimi gaudij leticia copulātes. Huiusmodi ꝟo gaudiū vsq; ad nos magnitudine sua ꝑtingit. q̈bus diuinitus etiā hoc cōstat esse cōcessum. quatenꝰ ⁊ nos debeamꝰ ad laudē tanti viri ꝯsurgere. Sed melius est vt epistolā orōne claudamꝰ. Deus omīpotens ⁊ eius vnigenitus filiꝰ dominꝰ ⁊ saluator noster iesus xp̄us. hoc gaudium nobis p̄beat ineternū. dignū tribuēs premiū admirabili vestre fidei. quā circa pontificē vestrū glorioso testimonio demōstrastis. vt ⁊ vos qui vobiscū sunt hic ⁊ in futuro meliora possideatis, que nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor homis ascenderūt que p̄parauit deus diligentibꝰ se. per dn̄m nostrū iesum xp̄m per quē ⁊ cum quo oīpotenti deo gloria in secula seculorū Amen. Ualere vos opto charissimi fratres.

Capitulum. xxx.

Is itaq; litteris cōfidens athanasius ad orientem venit. Quem cōstantinus imperator non tūc moleste suscepit. sed eū circūuenire temptabat molitiōe submissus arrianorū. ⁊ dixit ad eū. Sedē equidem tuā decreto cōcilij nobisq; cōsentientibꝰ recepisti. sed quia sunt aliq̄ in alexandria populi tuā declinantes cōmunionē. vnā eos in ciuitatē ecclesiā habere ꝑmitte. Ad hanc propositionē athanasius mox occurrit ⁊ ait. O imꝑator potestatē habes iubere simul ⁊ agere quecūq; volueris. sed etiā ego beneficium a te deposco qd̄ mihi ꝯcedi precor. Principe ꝟo cōtinuo se daturū esse pronūciante. repente subiunxit athanasius idē beneficiū sibi petēs largiri qd̄ querebat imꝑator accipe. Unā enim ⁊ ipse ecclesiā postulabat dari ꝑ singulas ciuitates declinantibꝰ arrianorū cōmunionē. Igiť athanasij sententiā vtilē simul cognoscētes arriani. hoc quidē differendū esse dixerūt ⁊ agendū quod placeret imꝑatori: q2 imꝑator paulo ⁊ athanasio ⁊ marcello. asclepa. gazio. ⁊ lucio adrianopoleos. scd̄m ea que in concilio sardiceno placuerūt proprias restituerat sedes. Unde p̄ncipalia sacra per singulas ciuitates ad eorū mittebanť ecclesias. quibꝰ videbať vt eos repente susciperēt. Igitur in ancyra expulso basilio ⁊ ꝓ eo introducto marcello nō fortuita turba prouenit. que derogationem cōtraria sapientibꝰ irrogauit. Asclepam ꝟo cōtinuo gazei susceperit in cōstantinopolitana ciuitate macedoniꝰ ad modicū tēpus paulo successit. apud semetip̄m in ecclesia remota collectiones agens. pro athanasio tamē solo imꝑator episcopis ⁊ clericis atq; plebi scripsit vt eū libenter susciperēt. insuper etiam que cōtra eū in iudicijs acta fuerāt alijs literis aboleri iussit. Que ꝟo de ambobus rebus scripta sunt hec esse noscunť.

Epistola pro athanasio episcopo cōstancij scripta in alexādria egypto episcopis ecclesie.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxi.

Ictor cōstantius maximꝰ pius episcopis ⁊ presbyteris catholice eccl̄ie. Reuerendissimꝰ athanasius episcopus nō est gratia dei derelictꝰ. Nam licet breui tēpore humana furie submissus. tamen debitū prouidentie vniuersa ꝑspicientis noscitť suscepisse decretū. recipiens volūtate dei nostroq; iudicio patriā suā pariter ⁊ ecclesiā cuius diuino nutu p̄sul extabat. Huic enī ⁊ cōsequenter oportebat nostrā adesse māsuetudinē. quatenꝰ oīa aduersus eū. ⁊ eiꝰ cōmunicatores diffinita omisq; suspitio ⁊ illusio cōtra eos gesta de cetero sit inanis ⁊ vacua. ⁊ releuatio quā dudū clerici eius habuerūt cōpetēter firma ꝑmaneat. Sz etiā hoc eiꝰ grē adijciendū esse censuimꝰ. quatenꝰ oēs sacri ordinis cognoscant concessum oībus sibi adunctis. vt sine timore sint: siue epi. siue clerici. Sufficit enī vniuscuiq; circa eū meliori iudicio atq; parte cōstituto. q̄ eius eligunt cōmunionē. hoc oēs p̄cipimus ad instar precedentis etiam nunc volūtate dei nostre gratie largitates adipisci.

¶ Alia epistola eiusdem imperatoris cōstancij pro athanasio.

Capitulum. xxxii.

Ictor cōstantius maximus pius populo allexādrino eccl'ie catholice in omnibꝫ ꝓhibentes nostre equitatꝫ intentionē. scientesq̄ q̄d diu prouidētia vrī contēplatoris estis alienati. id est athanasij pontificis. q̄ propter insertā rectitudinē suorūq̄ morū probitatē cūctis innotuit. cū denuo ad vos destinare censuim⁹. Hūc itaq̄ cōsuete ꝛ cōpetenter suscipiētes. ꝛ apud clementē deū adiutoriū orationū habētes vobis congruū. congruā simul ꝛ nobis placitā cōcordiā atq̄ pacē scd'm eccl'ie sanctionē vbiq̄ ꝓbate. sufficienter festinate seruare. Non em̄ rationabile est aliquā discordiā. aut int' vos agitari tumultū nostroꝝ temporū discipline cōtrariū. ꝛ hoc quidē abesse a vobis omnino volum⁹. Orationibꝫ aūt sufficienter eo scilicet presule atq̄ adiutore apud deū vos instare sollennit' admonemus. quaten⁹ tali proposito ad omniū vota puenientē etiā gētiles ydolorū errori hacten⁹ seruientes ad cognitionē sacre religionis sub alacritate festinent O charissimi nobis alexandrini rursus igit' admonemus vt in hys q̄ dicta sunt persistatis. ꝛ oīm̄es episcopū decreta per nos nostraq̄ sentētia destinatū. libenter ꝛ pie suscipiatis. ꝛ toto anīo totaq̄ volūtate amplectendū existimetis. Hoc em̄ ꝛ vos decet. et nostre māsuetudini noscit' cōueniente. Ut autē oīs turbe ꝛ seditiōis occasio perimat'. iudicibꝫ apud vos habitis litteris nostris p̄cipimus. quaten⁹ oīm̄es quos seditiosos agnouerint. legittime vīdicte subijciant. Utraq̄ igit' perspiciētes ꝛ nostrā cū deo sententiā ꝛ rationē ꝓfessionis vestre. nec nō ꝛ suppliciū cōtra seditiosos indictū. cōpetēter ꝛ cōgrue sacre religiōis iura seruate. p̄dictūq̄ deo amabilē virū omni reuerētia ꝛ honore colite. ꝛ orōnes vnacū eo pro vobis ipsis ꝛ nostre fauore vite omniū saluatori deo letant' offerte.

¶ Exemplar epistole imꝑatoris cōstancij pro athanasio ep̄o aboleri iubēs que cōtra eū sunt gesta.

Capitulum. xxxiij.

Ictor cōstantius augustus nestorio salutē. Eadē forma presidibꝫ augustalibꝫ nicee thebaidis et lybie scriptū est. Quodcūq̄ dudū ad lesionē ꝛ iniuriam athanasio episcopo cōmunicantiū reperitur actū. hoc nūc aboleri p̄cipim⁹. Nam ꝛ ministeriū quo p̄uati fuerant eius clerici eosdem rursus volum⁹ obtinere. Hanc itaq̄ p̄ceptionē nostrā seruari censuim⁹. quaten⁹ athanasio episcopo sue ecclesie restituto. cōmunicatores eius habeāt ministeriū qd' semꝑ habuerūt. qd' etiā reliq̄ clerici habere noscunt'. ꝛ ipsi gaudio potiantur.

Capitulum. xxxiiij.

Antis ꝛ talibꝫ ep̄lis muniꝰ sanctissimus athanasius. ꝑ syriā aggressus venit in palestinā. apphendēsq̄ hierosolymā ꝛ ep̄o maximo innotescēs gesta sardicensis cōcilij ꝛ q2 cōstantius imꝑator illorū decreto iudicioq̄ cōsenserat pparauit vt episcoporū illic habitātiū synodus agerer'. Maximus aūt in nullo segnis de siria ep̄os factoq̄ cōcilio restituit. vt ipse beato athanasio cōmunionē ꝛ dignitatē. scripsitq̄ etiā ipsa synodus alexandrinis ꝛ oībus in egypto ꝛ libijs episcopio. clericꝫ atq̄ plebi ea q̄ de athanasio gesta atq̄ decreta sunt. Ob quā rē valde maximo detraxerūt athanasij derogatores ep̄i. qm̄ primitus deponēs eū rursus ex penitentia tanq̄ nihil fuisset actū sententiā pro athanasio ꝓtulit. q̄ cōmunionē ei dignitatēq̄ p̄beret. Hec agnoscētes vrsatius ꝛ valēs q̄ circa arrianū dogma studiū primitus ardenter habuerāt. declinantes a p̄ori volūtate romā ꝓfecti sunt. libellūq̄ penitentie iulio offerētes episcopo. ꝛ in cōsubstantialitatis cōsensere sermone. ꝛ litteras athanasio direxerunt. seq̄ ei de cetero cōmunicare professi sunt. Sic itaq̄ tūc vrsatius gestis athanasij supati cōuersi sunt. Athanasius ergo ꝑ pelusium ꝑgebat ad alexandriā. Transiēs autē ꝑ ciuitatē edocebat. vt arrianos vniuersi declinarēt. ꝛ consubstantialitatis dogma cōplecterent'. In q̄busdā ecclesijs ꝛ ordinatiōes fecit. et hoc ꝓpm fuit initiū alterius querele aduersus eū. q̄a in aliorū ecclesijs ordinare p̄sumpsit. Hec itaq̄ de athanasio prouenerūt.

Capitulum. xxxv.

Nterea respublica fortuitꝫ casibꝫ vrgebat'. Unde q̄ sunt capitularia non est incongruū breuit' explicare. Igit' q2 edificatore ꝯstantinopolitane ciuitatꝫ moriēte. tres ei⁹ filij imperiū susceperūt. i p̄cedētibꝫ est narratū. Sciendū aūt q2 cū istis imꝑauit cōsobrin⁹ eorū noīe dalmatius: vocabulū p̄ris habēs. Qui dū paululū impasset. a militibꝫ intercempt⁹ est. nō iubēte cōstantio vt perimeret'. nō t'n̄ ꝓhibente. Dū ꝟo cōstantin⁹ iunior fratꝫ ꝑtes inuaderet. ꝛ ipse a mili

tibꝰ cōgressione facta peremptꝰ est. Hoc autē iā sepe dictū est. Post mortē vero cōstantini iunioris persicū cōtra romanos motū est bellū: in quo cōstantius pficere nō valebat. Nam dū nocte pliū circa fines romanoꝝ atqꝫ persarū fuisset gestū. validiores tūc p se ad breue tempus inuēti sunt. Quo tpe neqꝫ xpiani sub quiete degebāt. sed per athanasiū de cōsubstātialitatis verbo circa ecclesias erat pugna.

¶ Sozomenus.

Enimqꝫ apud antiochiā nō cōcordabāt in professiōe sua clerus ⁊ populus. sed ⁊ p choros vt est cōsuetudo ad ymnos dicendos deo ī fine psalmoꝝ mōstrabāt ꝓpriā volūtatē. Et hij quidē patri ⁊ filio sicut equi bonoris gloriā dicebāt. Hij vero patri p interpositionē propositiōis filiū scōm esse mōstrantes. His ita gestis herens quid ageret leoncius qui illo tēpore ex heresi aduersa sedem antiochie gubernabat. dū prohibere nō psumeret eos qui scōm traditionē niceni ꝯcilij psallerēt deo. quia metuebat ne seditio nascereť in populo. hoc dixisse ferť tangēs caput suū. iā canū hoc liquet nunc soluto in lutū cogereť immensum. per hoc ostendēs: qꝛ se defuncto seditionē populo generaret illa discordia que in hymnis fiebat. nō patientibꝰ suis successoribꝰ cū populi varietate sentire. Athanasius igiť veniēs ad egyptū. innotuit synodales epistolas iulij romani pōtificis. insup ⁊ synodalē maximi hierosolymitani que talia cōtinere dinoscūtur.

Capitulum. xxxvi.

Sancta synodus hierosolymis cōgregata p egyptū lybiam ⁊ alexandriā cōstitutis presbyteris. dyaconibꝰ ⁊ plebi fratribꝰ desiderātissimis in dn̄o salutē. Cūctorū creatori digne gratias agere nō valemꝰ fratres charissimi: in quibus eni͂ miracula semper egit. etiā modo cū ecclesia vestra fecit pastorē vestrū ⁊ dominū cōsacerdotēqꝫ nostrū athanasiū vobis sua pietate restituēs. Quis eni͂ aliquādo sperauit oculis carnalibꝰ intueri. quod nunc ⁊ nos ⁊ vos inspicimꝰ respicientes quē videre desiderastis? Sed vere orationes vestre a deo omniū sunt audite: qui curā habet sue ecclesie et vestras lachrimas atqꝫ gemitꝰ semp inspexit. Quapropter vestras audiuit pces. eratis eni͂ sicut oues abiecte et fatigate nō habētes quippe pastorē. propterea visitauit vos celestis pastor verus. ⁊ de proprijs ouibus curam gerēs. restituit vobis quem noscimini cōcupisse. Ecce eni͂ ⁊ nos ⁊ oia pro ecclesiastica pace faciētes vestreqꝫ dilectioni conspirantes: in eius amplexu pcessimꝰ ⁊ cōmunicantes ei p eum vobis alloquimur. scriptaqꝫ psentia destinamꝰ. Itaqꝫ scōm gratifica vota vestra. scitote nos quoqꝫ cū eo vinculo charitatis obstrictos. Debetis ergo etiā pro pietate deo amabiliū imperatorū nostrorū incessanter orare. quoniā ⁊ ipsi cognoscētes vestrū desideriū vobis restituere destinarūt. Omni ergo honore tensis manibꝰ suscipiētes illū gratificas orōnes offerte deo qui vobis talia cōdonauit. Festinate siquidē semp in deo gaudere ⁊ glorificare dn̄m: per quē ⁊ cū quo patri gloria in secula seculorū Amē. Agnouit arrij sectatores ⁊ deposuit. Quibꝰ a se depositis ecclesias eorū precepit fidē tenere niceni cōcilij. quam summo studio custodiri.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxvii.

Hic itaqꝫ se rebꝰ habentibꝰ magnētius tyrānus circa ptes emersit hesperias. qui cōstantē impatorē occidentaliū partiū facto dolo. dolo circa gallias interemit. Quo gesto intestinū inflāmatū est bellū. Magnentiꝰ eteni tyrānus cunctā tenebat ytaliā. affricāqꝫ ⁊ lybiā. simul ⁊ gallias. In illirico vero ⁊ syrmio aliud rursus a militibꝰ excitatū est bellū p tyrannū noie brittanionē. sed etiā tumultꝰ nō fortuitꝰ detinebat. Fratruelis nāqꝫ cōstantini nepocianꝰ noie imperiū assumpserat: monachoꝝ virtute suffultus. Et nepocianū quidē magnencij milites deposuerunt. Magnētius autē pcedēs vniuersas ptes vastabat hesperie. Horū igiť oim imensa cōfusio tpe generata est. Quarto eni͂ āno post sardicēse cōciliū hec acta noscunť ꝯsulatu sergij ⁊ nigriani. His itaqꝫ nūcijs appꝫbat: quia ad ꝯstantiū solū impij iura puenissent. Quo prouectu ꝯ tyrānos semetipm quantum poterat pparabat

Capitulum. xxxviii.

Aduersarij siquidē athanasij optimū se tpus inuenisse iudicātes. rursus aduersus eos machinabanť. Tunc impatori cōstantio suggesserūt. quod oēm egyptū subuertisset ⁊ lybiā. Inuidiā vero maxime auxit ei. eo quod ordinationes i prochijs fecisset alienis. Athanasiꝰ interea dū venisset ad alexādriam synodū egyptioꝝ ꝯgregauit epōꝝ. qui ꝯsona decreuerūt sardiceno cōcilio atqꝫ hierosolymis celebrato. Cōstantiꝰ igitur impator dudū ⁊ ipe arrianorū secta poccupatus. oīa que

paulo ante placuerāt in cōtrariū demutauit. Et p̄mū quidē ecclie cōstantinopolitane pōtificē paulū deportari iussit exilio. Quē deducētes in cōcussū armenie suffocarūt. Marcello aūt denuo ꝓiecto ecclīam ancyranā basilius rursus inuasit. Luci⁹ autē adrianopoleos ferro vinctus in carcere morit̄. tantūq; valuerūt q̄ de athanasio dicebant̄ vt imensuz furorē cadēs impator eū vbicūq; repiret̄ iuberet occidi. cū quo theodolū ꝛ olimpiū p̄sules ecclesiaꝝ tracensiū. Igit̄ athanasiuz impatoris volūtas nō latuit. s; p̄sentiēs fuga dilapsus est ꝛ minas p̄ncipis declinauit. Cui⁹ fugam ꝑdiderunt arriani. p̄cipue narcissus nerodianis ep̄us georgi⁹ laodicee ꝛ leonti⁹ tūc antiochene p̄sul ecclie. Is em̄ cū p̄sbyter eēt dignitate p̄uat⁹ est. q̄a cū muliere custolia noīe degēs ꝛ turpē suspitionē celare volēs. genitalia sibimet noscit̄ abscidisse. ꝛ de cetero q̄dem fiducialit̄ cū muliere viuebat. Postea ꝓ studio impatoris cōstancij in antiochena ecclia ordinat̄ ep̄us post stephanū q̄ primit⁹ successerat. Placite hec igit̄ de hijs dicta sufficiāt.

Capitulum.xxxix.

O tpe cōstantinopolim macedoni⁹ tenebat ecclias paulo. s. amputato p̄dicto mō. Qui de impatore p̄sumēs xp̄ianis cōmouit bellū. ꝛ nō min⁹ q̄; q̄ tyranni eo tpe faciebāt. Suadēs em̄ impatori vt ei ecclias vastanti ferret auxiliū. egit vt lege firmarent̄ q̄cunq; pessime agere nitebat̄. Muniens em̄ semetip̄m monasterijs plimis que ipse ꝓpria volūtate in cōstantinopolitana vrbe cōstituit. ꝛ pactis ep̄oꝝ in circuitu positorū freq̄nter dicit̄ afflixisse. pauli dogmata sapiētis. Et p̄mū quidē eos ex ecclijs expulit. deinde ꝓ cōmunicare sibi coegit. ita vt plurimi plagarū immanitate deficerēt. alij vero substancijs. alij hūana ciuilitate p̄uarentur. alijs in frontibꝫ caracteres ponerent̄ vt eēnt hmōi signo notati. Hec itaq; faciebāt ꝑ oēs orientis vrbes p̄cipue tamē constantinopoli. Quā persecutionē primo tardantē macedonius auxit ep̄us belladice ꝓ ciuitates yllirici: necnō ꝛ hesperie ꝑtes manebāt immote.

Explicit liber quartus tripartite hystorie ecclesiastice.

Incipit liber Quint⁹ tripartite hystorie ecclesiastice.

Theodericus.

Capitulum Primum.

Reni siquidē tēpore p̄tereūte defuncto occidēns impatore cōstante. cōstantiū fautores arrij cōpulerūt athanasij ad eū memoriā reuocātes. q̄si ipse fuisset q̄ ei fratrē fecerit inimicū ita. vt pene disruptis nature vinculis vsq; ad bellū descēderet. Hijs incitationibꝫ cōstantius mot⁹ nō soluz expelli. sed etiā perimi sacratissimū athanasiū impauit Et mittēs quendā sebastianū ducē cū maxima militari manu velut erroneū iussit interimi. Quō aūt ꝛ ille cū exercitu venerit ꝛ ille defugerit ipseq̄ passus ꝛ mirabiliter liberat⁹ est melius enarrabit. Nā in satisfactione fuge sic ait.

Capitulum.ij.

Erunt̄ exq̄rant etiā modū discessionis ꝛ agnoscāt a suis. Erant em̄ arriani cū militibꝫ cōcurrētes. vt eos accederent ꝛ igrantibꝫ nos ostēderent ꝛ licz sine vlla cōpassiōe sint: vl' audiētes tn̄ confusi q̄escant. Erat itaq; iā nox ꝛ aliq̄ ꝑplorū ad vigilias venerāt expectabaturq; futura die collectio. Dux aūt repēte astitit cū militibꝫ vltra. v. milibꝫ hn̄tibꝫ sez arma ꝛ gladios enudatos. arc⁹. sagittas ꝛ vectes. ꝛ ecclīam q̄dē ipse circūdedit statuēs milites sibimet coherētes. vt nllus possz egredictū ab ecclia man⁹ eoꝝ euadere. Ego vero irrōnabile iudicās in tanta ꝯfusione ꝑplm̄ derelinq̄re. ꝛ nos magis ante illos ꝑicula sustiere. residēs in sede p̄cepi vt dyaconus psalmū legeret. populi r̄nderent: q̄m̄ i seculū misc̄dia ei⁹. ꝛ sic oēs in domos suas redirēt. Sed duce postea ingrediēte. ꝛ militibꝫ sacrariū circūdantibꝫ vt nos cape potuissent. clerici q̄dez q̄ sunt inuenti simul ꝛ populi clamabāt poscētes vt ꝛ nos discederem⁹ vna cū ꝑplo. Ego vero magis e diuerso dicebā nō nos discedere nisi omnes singillatim prius exirent. Surgens itaq; oratione facta: precepi sic omnes abscedere. melius esse dicēs me periculo subiacere q̄; quemlibet eoruz excipere lesionem. Egredientibus ig̅ plurimis et reliquis subsequentibus. quidam monachi qui ibi nobi.

scum fuerant. et aliqui clericorũ ascendentes traxerũt nos. ⁊ ita est testis ipsa veritas militibus alijs sacrariũ circundantib9. alijs per ecclesiam discurrentibus. per mediũ eorum domino iter dante atq; custodiente pericula cũcta transiuimus. deũ magnifice glorificãtes. quoniam neq; populũ neci trãdidimus. sed cũ quatinus saluaret actũ est et manus querentiũ nos effugere preualuimus.

ℭ Socrates.

Capitulum. iij.

Ue etiam georgius eodem tempore in allexandria gesserit. ipsius athanasij qui hec passus est voce narremus. In libro enĩ quẽ de fuga sua scripsit. hec ait. Igitur in alexandria surrexerunt denuo querentes nos occidere ⁊ facta sunt nouissima peiora priorib9. Repente nãq; milites circundantes ecclesiam. pro orationibus prelia celebrabant. Ingrediente nanq; quadragesima georgius ex capadocia ab eis missus. auxit mala que illorum calliditate didicerat. Post septimã itaq; pasce virgĩes mittebant in carcerem. episcopi vincti a militibus ducebant. orphanorũ et viduarũ domus abripiebant. et inuasiones in domibus agebant. et noctibus christiani deponebant. obsignabant domus ⁊ fratres clericorũ pro fratribus pericula sustinebant. Hec quidem pessima. sed grauiora postea sunt ꝑsumpta. Septima enim q̃ fuit post sanctũ penthecosten. populus ciuilans est egressus ad cimiteriũ orationis causa. eo q̄ omẽs cõmunionẽ georgij declinarẽt. Sed hoc agnoscens ille nequissimus. ipe cõcitauit Sebastianũ ducem manicheũ. q̃ cũ multitudine militũ arma gladios euaginatos. arcus sagittasq; ferentium facto impetu in ipso die dominico sup populũ irruit9 ⁊ paucos orãtes inueniens. cũ iam plurimi discessissent talia gessit qualia ab eis decebat impleri. Incendio nanq; facto. statuẽs virgines secus ignem cogebat eas: vt se profiterentur arrianas. Cumq; eas cernerent esse victrices ⁊ de igne nullo modo cogitare. sic carũ vult9 lacerauit vt vix agnosci post tp̄a potuissent. Tenẽs aũt ⁊ quadraginta viros tormẽto nouiore discerpsit. Sectis nanq; de palma virgis ⁊ habentib9 suos aculeos. eorũ dorsa ita verberib9 lacerauit. vt q̃dã eorũ sepius a medicis incisi ꝓpter spinas q̃ eorũ dorsib9 inhere bãt. alij ꝟo dum nõ ferrẽt ꝑ tormẽta sunt mortui. Eos aũt q̃ viuere potuerũt ⁊ quandã virginẽ exilio deportauit ĩ maximã stasim. Corpora ꝟo mortuorũ primo q̃dez reddi nõ passus est. sed celauit insepulta relinq̃ns ea. vt q̃si tanta crudelitas latere videret. Hoc autem agũt. q̃ mentis errore desipiũt. Nã cũ parentes mortuorũ gauderẽt equidẽ ꝓpter cõfessionẽ. flerent aũt ꝓpter corpa defunctorũ. potius eorũ impietatis iudicia ꝑsonabant. Post hec autẽ ex egypto atq; libijs exilio portauerunt ep̄os ammoniũ Muingaum. filionem. hermeplenũ. psenosirim. nilanionẽ. agathonem anaganiphuz. marcũ draconchiũ. adelphiũ. athenodorũ ⁊ p̄sbyteros hieracẽ ⁊ dioscorũ. ⁊ sic eos acerbissime ꝑ itinera cõpulerũt. vt q̃dam eorũ in ipis itinerib9. alij ꝟo ꝑ exilia morerent. Fugauerũt autẽ ep̄os plus q̃ȝ triginta habẽtes studium scõm achapa: vt si possent amputarent penitus veritatem.

ℭ Theodoricus.

Uper hec igit athanasius etiã cõsolatorios libros ꝟginib9 illis scp̄sit. q̃ crudelissimas ꝑtulerant passiões dicens. Inter hec ꝓpterea nemo vestrũ sit tristis. licet ⁊ sepulturã vobis denegẽt impij ⁊ ꝓhibeãt vos offerri. Nam vsq; ad hoc nequicia peruenit arrianorũ vt ⁊ portas clauderẽt. ne q̃s sepeliret fidelũ defunctorũ. Hec ergo ⁊ hijs similia georgius in alexãdria faciebat. Sanct9 autem athanasi9 nullũ locũ munitũ cautele sue putabat. cũ vtiq; aut viuũ eum deduci. aut mortuũ decollari: aut caput eius imꝑator sibi iussisset auferri. Pro qua re premiũ maximũ cõpromisit huiusmodi aliquid nunccianti.

ℭ Socrates.

Capitulum. iiij.

Mperator interea in illiricũ castrametat9 est. cogebat eñi eũ publica necessitas ⁊ maxie betraniõis q̃ ꝑ milites augustus fuerat appellat9. Cũq; venisset in syrmiũ mutuo federib9 habitis betranionẽ vidit. actũq; est vt milites q̃ eũ cõstituerãt trãsirẽt ad fauorẽ cõstancij. Quo facto solũ constantiũ imꝑatorẽ augustũ voce missa clamauerũt. Cũq; de betraniõe nulla mẽoria fieret. ille repẽte sentiens se traditũ ad pedes se ꝓstrauit imꝑatoris. Porro cõstanti9 auferẽs eius coronã. simul ⁊ purpurã clement ei locut9 est. monẽs vt sub scemate priuato quiesceret. qđ vtiq; eius etati potius cõueniret q̃ȝ haberet nomen sollicitudinibus honestatum. Jussitq; ei sumptus vberrimos ex publicis functionibus exhiberi. Cumq; in prosa bythinie betranio mora-

retur.cōstantius scripsit dicēs ei.qa multorū bonorū ei causa fuisset.quē a tantis cogitationib⁹ z malis sibi pueniētib⁹ liberasset.nec se bene fecisse:quia q̄ sibi pstare debuerat illi potius impendisset.

Capitulum.v.

Tunc igit̄ impator gallū consobrinū suū cesarē fecit.cui suū nomē imponēs in siriā antiochie destinauit vt partes p eū custodirent̄ orīētales. Quoad antiochiam veniēte.circa oriēte signū saluatoris apparuit. Colūna nāq3 sub specie crucis in celo visa.maximo miraculo cōspiciētibus fuit. Alios autē suos duces cū multo exercitu cōtra magnenciū destinauit.ipse ꝟo in syrmio morabat̄ z rei sustiebat euentū. Tūc igitur fotinus ecclie psul aperte dogma qd̄ ipse cōpererat componebat.

Sozomenus.

Capitulum.vi.

Jcebat enī.Deus q̄dem omipotens vn⁹ qui ꝓprio verbo cōdidit vniuersa. Ante secula ꝟo natiuitatē z existētiā filij dicere fugiebat sed ex maria natū docebat christum.

Socrates.

Quamobrē nimultu surgēte iussit impe rator cōciliū in syrmio cōgregari.cōuenitq3 illic ex orīētalib⁹ q̄dē3 marcus arethusie z georgius alexādrinus quē remoto gregorio ordinauerūt arriani. Uenit etiā basilius expulso marcello ancyre psule pācracius pelusii hipatianus eraclie.occidentaliū ꝟo valēs nursen⁹. z tūc famosissim⁹ omniū ositus cordube pōtifex pariter inuit⁹. Jsti siq̄de3 post cōsulatū sergij z nigriani q̄ anno ꝓpter bellorū turbas nullus cōsulū fuerat solēniter ordinat⁹.cōuenerūt in syrmio z phorinū dogma sabellij libiēsis z pauli samosateni sese cognoscentes repente damnarunt.

Capitulum.vij.

Sozomenus.

Post hec de fide ꝓpositiōes ediderūt vnā grece.aliā latine. multū sibimet textu sensuq3 concordes.

Socrates.

Fides exposita syrmio sub pn̄tia impatoris constancij.

Tunc etenīq̄ si antiq̄ fidei dogmata repbēdētes.alias ꝓpositiōes de fide sanxerūt z vnā q̄dem attico eloquio marcus edidit arethusie.s3 cū romana ligua cōcordiā nō habentē.neq3 sermōis cōpositiōe sed nec ipsi grecitati cōuenientē. Unā itaq3 latine a marco ꝓpositā hic subiūgaz. Secūda3 ꝟo quā in arimino postea relegerūt loco ꝓprio ponem⁹. dū ea q̄ ibi gesta sunt dixerimus.vtraq3 tū in grecitatē conuersa est. Marcus g̃ hoc modo de fide dictauit expositionem.

Redim⁹ in vnū deū patrē omipotentē. creatorē z factorē vniuersoꝝ.ex q̄ omīs paternitas in celo z in terra noiat̄.z in vnigenitū ei⁹ filiū dn̄m nr̄m iesum xp̄m q̄ ante oia secula ex pr̄e nat⁹ est.deū ex deo:lumen ex lumie.p quē facta sunt oia in celis z in terr̄.visibilia z inuisibilia.verbū existēs z sapientiā z lumē verū z vitā.qui nouissimis dieb⁹ propter nos humanat⁹ est.ex sancta ꝟgine.z crucifixus z mortu⁹ z sepult⁹.z resurrexit a mortuis tercia die.z ascēdit in celū. z sedet in dextera pr̄is.z vēturus est in cōsummatiōe seculi iudicare viuos z mortuos.z reddere vnicuiq3 scd̄m opa sua cui⁹ imperiū sine fine existēs in secula pmanet infinita: Erat enī sedens in dextera pr̄is nō solū in h̄ seclo s3 etiā in futuro. Et in spiritū scm̄ paracytū id ē cōsolatorē quē ꝓmittēs apl'is post ascensionē ad celos esse mittendū.vt doceret eos z cōmemoraret eos vniuersa transmisit.p quē etiā sctificant̄ aīe credentiū in eo veracit̄. Eos aūt q̄ dicunt ex nō existēn̄b⁹ filiū.aut ex altera essentia z nō ex dei z q2 erat tēpus aut seculū qn̄ non erat. alienos nouit sancta catholica ecclesia.

Rursus igit̄ dicim⁹.si q̄s patrē z filium duos dicit deos anathema sit. Et si q̄s deū xp̄m ante secl'a mīstrantē filiuz dei pr̄i ad creationē vniuersoꝝ nō cōfitet̄ anathema sit. Si q̄s ingenitū aūt pr̄em ei⁹ ex maria natū dicere psumit anathema sit. Si q̄s s̄m psciētiā ante mariā dixerit filiū esse.z nō an̄ secula ex pr̄e natū apud deū esse.z per ip̄m oia facta anathema sit. Si q̄s substantiā dei dilatari z cōtra hāc dixerit anathema sit. Si q̄s dilatatā substantiā dei filiū dixerit facere.aut dilatatiōnē eius substātie filiū noiauerit anathema sit. Si q̄s affectuū aut prolatiuū verbū dixerit dei filiū.anathēa sit. Si q̄s hoiez solū dixerit filiū.q̄ ex maria est anathēa sit. Si q̄s deū z hoiem ex maria dicēs deū ingenitū eundē intelligit.anathema sit. Si quis illud qd̄ scriptū est.ego deus pmus z postea ego.z preter me nō est deus.cū in destructiōe ydoloꝝ z deorū z ydolorū nō existentiū dictum sit. ad

destructionē magis vnigeniti ante secula dei iudaice perceperit anathema sit. Si q̄s audiens verbū caro factū est. verbum in carne mutatū putauerit. aut cōuersione facta suscepisse carnē anathema sit. Si quis vnigenitū filiū dei crucifixū audiens. corruptionem aut passionē. aut cōuersionē. aut mutationē. aut peremptionē sustinuisse dicit anathema sit. Si quis qd̄ scriptū est faciam⁹ hominē. nō patrē ad filiū dicere sed ipm ad semetipm asserit dixisse deū anathema sit. Si q̄s cōtra iacob nō filium tanq̄ hominē luctasse. se ingenitū deū. aut patrē eius dixerit anathema sit. Si q̄s illud qd̄ scriptū est pluit dn̄s a dn̄o. nō de p̄re ⁊ filio perceperit. sed ⁊ ipm a semet ipso pluere dixerit. anathema sit. Pluit enim dn̄s filius a dn̄o p̄re. Si q̄s audiēs dn̄m patrē. aut filiū dn̄m et dn̄m patrē ⁊ filiū. ⁊ dn̄s a dn̄o dicēs. duos asseruerit deos. anathēa sit. Nō em̄ coaptam⁹ filiū patri sed subditū nouim⁹. neq̧ em̄ descēdit in corpus sine volūtate patris. neq̧ pluit a semetipso sed a dn̄o auctoritatē quippe p̄bente p̄re neq̧ sedet a dextrꝭ a semetipo. sed audit dicēte patre. sede a dextris meis. Si q̄s patrē ⁊ filiū ⁊ sanctū spiritū vnā personā dicit anathema sit. Si q̄s spiritū sctm̄ paraclytū dicēs ingenitū asserit deū anathema sit. Si q̄s sicut docuit nos aliū dicit paraclytū preter filiū. ait em̄. ⁊ aliū paraclytū mittet vobis pater quē rogabo ego anathema sit. Si q̄s spiritū partē dicit patrꝭ aut filij. anathema sit. Si q̄s patrē aut filiū ⁊ spiritū eius tres dicit deos anathema sit. Si q̄s cōsilio dei tanq̄ vnā creaturā factū asserit filiū dei. anathema sit. Si q̄s nolēte p̄re natū filiū dixerit. anathema sit. Nō em̄ inuitus ⁊ vim passus pater necessitate naturali q̄si nolēs genuit filiū. sed illico vt voluit ⁊ sine tēpore ⁊ sine passiōe ex semetipo genuit eū. Si q̄s ingenitū ⁊ sine p̄ncipio dicit filiū tanq̄ duos sine p̄ncipio. ⁊ duo ingenita dicēs ⁊ duos faciēs deos anathema sit. Caput em̄ est ⁊ p̄ncipiū omniū filius. caput autem christi est deus. Si em̄ ad vnū omniū principiū quod est sine principio p̄ filiū p̄re omīa referunt̄. Rursus autē subtiliter inspicientes christianū sensum dicimus. Si q̄s christū deū filiū dei ante secula ministrantē patri ad omnem creationē nō dixerit. sed ex quo ex maria natus est. ex tunc dicit filiū. et christū esse vocatū. ⁊ initium p̄cepisse vt deus esset. anathema sit. sicut samosatenus. Alia fides exposita syrmio latine. quā nos ex greco transtulimus.

Capitulum. viij.

Quoniā de fide placuit quendā fieri tractatū. oīa caute quesita sunt ⁊ exposita syrmio sub p̄sentia valētis et vrsacij atq̧ germani ⁊ ceterorū. Cōstitit vnū deū esse patrē omnipotentē. sicut etiā in omni orbe terrarū annūciat̄. ⁊ vnū vnigenitū filiū eius iesum xp̄m dominū ⁊ deū saluatoremq̧ nostrū ex eo ante secula genitū. duos autē deos nō oportere dici. q̄m ipse dn̄s ait. Ibo ad patrē meū ⁊ patrē vestrū. deum meū et deū vestrum. Propterea ⁊ omniū deus est. sicuti etiam apostolus docuit iudeorū deus non solū. nōne ⁊ grecorū ⁊ gentiliū: Utiq̧ quoniā circūcisio ex fide: ⁊ prepuciū per fidē. ⁊ cetera q̄dem oīa cōsonant. ⁊ nulla videt̄ remanere discordia. Quia vero multos mouet sermo latinus substantie qui greca lingua dicit̄ vsia. vt scrupulosissime cognoscat̄ omovsion. hoc est eiusdem substātie. aut omousu. id est similis substātie. nō oportet horū sermonū quandā oīno fieri mentionē. neq̧ de his exponi apud ecclesiam, p̄pter hanc causam ac rationē. quia in sanctis scripturꝭ nihil tale scriptum est. Et q̄m hec vltra humanā scientiā ⁊ intellectum sunt. ⁊ q̄a nullus pōt generationē filij enarrare sicut scriptū est. generationē eius q̄s enarrabit. hoc em̄ sciendū solū patrem nosse quēadmodū filium generauit. ⁊ rursus filiū quomodo ipse de patre sit genitus. Nulli v̄o dubiū est maiorem esse patrē honore ⁊ dignitate atq̧ diuinitate. et ipo nomine paterno esse potiorē. testificante ipso filio. qui me misit inquit pater: maior me est. ⁊ hoc esse catholicorū nullus ignorat duas personas esse patris ⁊ filij. ⁊ patrē quidē maiorem. filium v̄o subiectū cum omnib⁹ que ei subiecit pater eius. patrē vero initiū non habere ⁊ inuisibilē. immortalem. ⁊ impassibilē esse. filiū vero natū ex patre deum ex deo. lumē ex lumine. ⁊ hui⁹ natiuitatē sicut p̄dictū est nullū nosse nisi solū patrē. ipm vero filiū dn̄m ⁊ deū nostrū carnē seu corp⁹. hoc est hoiem assumpsisse. sicut angelis annūciatū. ⁊ omēs scripture docēt ⁊ maxime ipse ap̄lus doctor gentiū. Hominē assumpsit xp̄us ex maria v̄gine. per quē passus est. Apex aūt toti⁹ fidei ⁊ firmamentū est vt trinitas seruet̄ sp̄. sic̄ i euāgelio legim⁹. Eūtes docete oēs gētes. baptizantes eos in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ sp̄ussctī. Integer aūt atq̧ p̄fectus est nūerus trinitatꝭ. Paraclit⁹ v̄o sp̄ussctus p̄ filiū missus venit scd̄m p̄missionē. vt apo=

ſtolos ⁊ omnes credentes ſanctificaret. His
igiẛ explanatiõib⁹ eũ ꝑ post damnationē pho
tinũ cõſentire ⁊ ſubſcribere ſuadebant. ꝓmit=
tentes ei reddendũ epiſcopatũ ſi per peniten
tiã anathematizaret dogma qḋ ipſe compere
rat. ⁊ in eorũ ſententia cõſonaret. Ille ꝟo eo=
rũ quidē ꝓpoſitũ nõ ſuſcepit. ſed prouoca
uit eos ad diſputandũ. Quapropter diffini=
to die imꝑatoris volũtate cõuenerũt ꝑſentes
epiſcopi. ⁊ ſenatorũ nõ pauci quos ꝑceperat
adeſſe diſputationi ꝑnceps. inter quos reſti=
tit photino ſabinus eccl'ie tũc ancyre ꝑſul. ex
ceptorib⁹ voces cõſcribentib⁹ eorũ magnaq3
certamina ſermonũ inter vtranq3 partē facta
noſcunẛ. victuſq3 photin⁹ damnatus eſt. ⁊ in
fuga ꝯſiſtens de cetero libros vtraq3 lingua
cõficiebat: qm̃ neq3 latino ſermõe videbatur
ignarus. Scripſit quoq3 cõtra oẽs hereſes.
propriũ ſtudẽs dogma ꝯfirmare. Et de pho
tino quidē hec dicta ſufficiant. Sciendũ ta=
mē q̧ ſyrmio cõuenientes epiſcopi penitẽtia
ducti ſunt. in expoſitiõe fidei latina lingua ꝓ
late. Poſt editionē nanq3 ſibi eã contrariã iu
dicabanẛ. quã ſtuduerũt ab epiſcopis q̃ iam
ſubſcripſerãt reddi. qm̃ celabaẛ a plurimis.
Imꝑator autē edictis ꝑcepit queri editionē3
ipſam. ſuppliciũ minat⁹ ſi q̃s eam celaſſe cõpe
rireẛ. Sed neq3 terror deſtruere potuit qḋ ſe
mel fuerat inſtitutũ: eo q̧ apud multos habe
reẛ. Et de h 3s quidem iſta dixiſſe ſufficiat.

Capitulum Nonum.

Uia vero ⁊ de oſio hiſpano inuito il
luc veniente fecim⁹ mentionē breui
ter etiã de eo dicendũ eſt. Ante pau=
cũ tēpus iſte vir molimine arrianorũ fuerat
miſſus exilio. tũc autē ſtudio eorũ qui ſyrmio
cõuenerãt. eũ euocauit imꝑator. volẽs eũ aut
ſuaſione aut neceſſitate cõcordare ꝑſentibus
Hoc eñ facto maximũ fidei eorũ putabatur
eſſe teſtimoniũ. Quapropter ſicut dixi ex ne
ceſſitate venit. ⁊ dũ eis cõſentire reſpueret tor
mẽta lõgeu⁹ plagaſq3 ꝑpeſſus eſt. Unde etiã
neceſſitate vehemẽti expoſitionib⁹ tũc editis
cõſenſit atq3 ſubſcripſit. Hunc ergo terminũ
habuerũt q̃ nunc ſyrmio geſta noſcunẛ. Im=
perator autē cõſtantius morabaẛ in ſyrmio. ⁊
belli quod gerebaẛ contra magnentiũ expe=
ctabat euentum.

Capitulum Decimum.

Pterea magnentius ad ſenioreʒ ro=
mã ꝑueniẽs multos ꝑemit ſenatorũ
ac populi. Agnoſcens vicinos eſſe contra
ſe cõſtancij milites. abſceſſit ad gallias partẽ
occidẽtalis. Cũq3 illic bellũ ſepi⁹ inter vtrun
q3 exerceret. modo iſti. modo illi victores eſſe
videbanẛ. Nouiſſime autē deuict⁹ magnenti
us fugit i myrſam qḋ eſt gallie caſtrũ. videẽſ=
q3 ſuos milites q̃ſi de ꝑditione triſtes ſtans
celſiore loco eos nitebaẛ allocutiõis cõſuetu
dine cõfortare. Tũc illi ſolitũ fauorē magnen
tio exhiberi ꝑparari. e diuerſo nolẽtes clama
runt oẽs. Conſtanti auguſte tu vincas Hoc
auguriũ magnenti⁹ traxit ad ſemetipm̃ tan=
q3 ei diuinit⁹ nõ cõcedereẛ imperiũ. ⁊ ꝓpterea
relinquẽs caſtrũ ad vlteriora tẽdebat. Seq̃n
tibus autē cõſtancij militib⁹. circa montē ſe=
leuciũ facta cõgreſſione. ſolus fugiens venit
in lugdunenſem vrbē. cõperiens ſuã matrem
⁊ fratrē quē ceſarē conſtituerat. nouiſſime in
terfecit ⁊ ſemetipm̃. conſolatu conſtancij. vi.
galli ſcḋo auguſti die. xv. Non poſt multum
ꝟo tēpus etiã decentius alter ei⁹ frater ſemet
ipm̃ ſtrangulauit. ſed neq3 ſic ad rempublicã
paẛ ꝑuenit. Nã poſt paululū apud gallias
occidẽtales ſiluanus quidã tyrann⁹ eſt exor=
tus. quē duces cõſtancij velociter ꝑemerunt.

Capitulũ Undecimũ.

Orro iudei in dyoceſarea paleſtine
reſiſtẽtes vicina loca turbabant. ⁊ ꝑ=
ſumẽtes tēptabãt reſultare romanis.
Poſt hec itaq3 gallus ceſar cũ antiochie de=
geret exercitu deſtinato eos apphendit. ciui=
tatemq3 vaſtauit. Cũq3 videreẛ ſibi proſpere
geſſiſſe. felicitatē nõ ferẽs acceſſit ad tyranni
dem. ⁊ nõ inſinuãs imꝑatori ſuã intentionē3.
queſtorē vocabulo magnũ ⁊ domitianũ ꝑfe=
ctũ orientis occidit. Ob quã rem cõſtantius
indignat⁹. euocauit eũ. Qui cũ cõtemnere nõ
valeret. pergebat ad principē. Cũq3 cõtra in
ſulã flacconenſem veniſſet. eum illic conſtan
tius precepit interimi.

Capitulũ Duodecimũ.

Oſt paululũ vero tēpus iulianũ gal
li fratrē ceſarē conſtituens cõtra bar
baros direxit in gallias. Gallus ꝟo
q̃ui ⁊ cõſtantius ſeptimo cõſtancij cõſolatu ⁊
ſuo tercio ita perimiẛ. iulian⁹ cõſequẽn cõſu=
latu arbitionis ⁊ iuliani cõſtituiẛ ceſar. die ſe
ptimo menſis nouembris.

¶ Sozomenus.

Ublatis itaq3 tyrannis requiē malorũ
videbaẛ habere cõſtantius. et deſerens

syrmiū venit ad seniorē romā. illic volēs triū phū exercere de inimicis manubijs. Credēs aūt ea occasione posse vtriusq̧ partis episcopos in dogmate cōcordare. rursus synodū in ytalia celebrandā esse cōstituit. Interea iulius cū quindecim annis rexisset romanā ecclesiā moritur. cui succedit liberius.

Capitulum. xiij.

Situr in antiochia syrie alter heresiarches emersit aetius. cognomēto sine deo. Is eñ eadem q̄ arrius sapiebat. sed ab arrianis se segregabat. eo q̧ arriū in cōmunione sua recepissent. Qui sicuti predictū est aliud mēte gerens. aliud voce cōfessus est. dum terminū synodi nicene suscipiēs subscripsisset. volens circūuenire principem. ꝓpterea ergo arrianos aetius decliabat. Erat nam is aetius prius hereticus ⁊ feruētissime arrij dogma defendere videbaꝛ. Erudit⁹ eñ aliquantulū alexandriā reuersus est. ⁊ veniens in antiochiam syrie vnde oriundus erat. a leontio antiocheno pontifice dyaconus ordinaꝛ. Tunc ergo venientes ad se. disputationibus sophisticis eludebat. Hoc enim faciebat sequēs cathegorias aristotelis disputās. et quedam cōmenta cōcinnans que nō sentiebat: neq̧ ab eruditis intentionem aristotilis agnouerat. Ille nanq̧ propter sophistas tūc deridentes philosophiam hoc opus iuuenibus exercitationis causa cōscribens dialecticam sophistis per huiusmodi cōtentiōes opposuit. cōtemplatus autē philosophi libros platonis ⁊ phitoni declarantes ea q̄ artificio se ab aristotile sunt cōscripta redarguūt. Sꝫ aetius cōtemplatiuū doctorē non habens in cōmendationibꝰ sophisticis ꝑdurauit. Quāobrem nec intelligere potuit quomodo sit ingenita generatio ⁊ queādmoduꝫ qđ nascitur coeternū sit generanti. Paruꝫ ergo imbutus erat etius ⁊ diuinarū litterarum ignarus tantummodo in cōtentionibꝰ preparatus. quod etiam quilibet rusticus facere potest. Et duꝫ nec veteres qui eloquia christiana fuerāt interpretati legisset. asserebat se multū gaudere libris clemētis ⁊ affricani: necnō origenis. cuꝫ vtiq̧ fuerint illi viri totius sapientie virtutibus eruditi. Fecit igitur epistolas is ad imperatorē constantiū. ⁊ alias quasdā contentiones inuoluens. ⁊ quedā cōmenta conficiens. Quāobrem etiā sine deo vocabaꝛ. Et licet eadem q̄ arrius vēdicaret. tamē a suis nō valētibus intelligere ꝑplexiones sillogismorū ei⁹ cum eadē que illi saperent putabaꝛ hereticus ⁊ propterea eorū pulsus ecclesia credebaꝛ illis ipē potius cōmunicare noluisse. Hactenus eñ ex illo sunt qui tunc quidē etiā. nunc autē eunomiani vocanꝛ. Posteriore nanq̧ tēpore eunomius notarius eius erudit⁹ ab eo. editionē eius hereticā diuulgauit. Sꝫ de eunomio locis cōuenientibꝰ explanabimus.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xiiij.

Nimici siquidē fidei putantes se tēpus inuenisse cōtra defensores eius. valde apud principē laborabant. vt ecclesijs pellerenꝛ omnes. qui ab eis videbātur esse depositi tanq̧ alterius fidei. vel q̧ viuo cōstante imperatori cōstantio restitissent. ita vt fuisset pene ad bellū peruentum. Precipue tamē athanasium accusabāꝛ. qui inuidie nimietate neq̧ cōstante viuo et cōstantio cuꝫ se diligere profitente. ab eius molestia recedebant. Sed antiochia cōgregati narcissus cylex. theodorus trachie ⁊ theognius nicenus. patrophilus scithopoleos. minophātꝫ ephesius. ⁊ alij circa triginta scripseru nt oēs vniuersis episcopis. quia cōtra sanctiones ecclesiasticas alexandriaꝫ remeasset. nec in cōcilio sine culpa fuisset inuētus. ⁊ iubebant vt neq̧ cōmunicarent ei neq̧ scripta dirigerēt. sed georgio q̄ ab eis fuerat ordinatus. Uerū athanasio nullus huic sermo fuit.

Capitulum. xv.

Situr deuicto magnētio cū solus cōstantius romanorū tenuisset imperium. omni studio laborabat vt occidentales episcopi cōsentirent eis. q̄ consubstātialē esse patri filiū denegabant. Et hoc faciebat nolens a ꝓmordio aperte vim facere. sed eis callide suadere vt in decreto contra athanasium ab orientalibus episcopis habito cōsentirēt. Sperabat eñ quia si decreto cōmuni damnareꝛ athanasius. facilius suā volūtatem in religione compleret.

¶ Socrates.

Unc igitur in ytaliā cōuenerunt episcopi orientaliū non multi. quoniā plurimos eorū aut senectus. aut itineris lōgitudo prohibuit. occidentaliū vero vltra trecentos vt ꝑcepto principis conciliū mediolani celebrareꝛ. Ubi cōuenientes orietales. ante omnia cōtra athanasiū decretū fieri cōmune poscebant. vt hoc facto penit⁹ ei aditus alexan-

drie clauderet. Quod dũ sensissent paulinus gallicane triberensis. dyonisius albe metropolis italorũ ⁊ eusebius vercellẽsis episcopus: quia ad destructionẽ fidei cõtra athanasium orientales agere molirent. surgẽtes voce magna clamabant. dolũ ⁊ circumuentiones per ea que gerebant christianitatis dogmatibꝫ irrogari. Non enĩ veras cõtra athanasium culpas esse dicebãt. cũ ad retractionez fidei talia probarent inuenta. illis ergo talia proclamãtibꝫ conciliũ tunc soluit episcoporũ.

Theodoricus.

Capitulum. xvi.

Exposito siquidẽ athanasio aliã heretici fidei exponere sunt visi doctrinã. sed neutrũ hoꝝ perduci potuit ad effectũ. cum p̃sente principe damnaret. q̇a iniuste agebat ⁊ impie. Quo facto ⁊ ipi ecclesijs sunt expulsi. ⁊ in vltimis terre finibꝫ habitare p̃cepit. Quod rursus mirabilis athanasius hoc modo in illa satisfactiõe cõscribit. Quis tantũ poterit memorare. quantuz illi gessere. Tunc enĩ ecclesijs pacẽ habentibꝫ ⁊ populis per collectas orantibꝫ pontifex quidẽ romane liberius ⁊ paulinus galliarũ metropolitanus episcop⁹. et dyonisius ytalus. lucifer metropolitanus insulaꝝ sardinie. ⁊ eusebius ex ytalia omnes episcopi boni. ⁊ p̃dicatores veritatis abripiunt ⁊ tradũtur exilio. nullã habẽtes culpã nisi quia arrianã noluerũt consentire vesaniã. neq; i calũnijs subscripserũt nr̃is. De maximo autẽ ⁊ optimo sene ⁊ vere cõfessore osio etiã loqui credo superfluũ. Omnibꝫ enĩ notum est: quia etiã hunc exilio deportari fecerũt. Non enĩ ignobilis: sed cũctis noscitur esse notissim⁹. Cui nanq; nõ prefuit synodo. aut recte loquẽs nõ satisfecit vniuersis Que ecclesia huius patrocinij memoriã non habet. Quis aliquãdo dolens cũ veniret ad eũ nõ remeauit sanus. Quis indigens cũ petisset. nõ meruit qꝺ poposcit. Et tñ etiã cõtra hũc talia p̃sumpserunt: quia impietas eoruz molimina cognoscẽs noluit propria subscriptione firmare.

Socrates.

Igitur impator illos quidẽ mittit in exiliũ. generale vero cõciliũ cogitabat fieri. quatin⁹ omnes orientales episcopos veniẽtes ad occidentẽ si posset concordes efficeret. Quod cũ propter itineris spacia difficile videret. duplicẽ tractauit synoduz celebrari. vt in ariminũ quidẽ ytali q̇ tunc q̇dem aderant cõuenirent. oriẽtales aũt in nicomediã bithinie ciuitatẽ. Hoc ꝙ̃ impatore tractãte. effect⁹ nõ euenit vt voluit. neutrũ vero conciliũ sibimet cõcordauit. sed vtrũq; diuisum est. Nec̃ ꝗ̃ arimino cõuenientes alterutris inter se cõsonare potuerũt. ⁊ oriẽtales i seleutia isaurie ꝯgregati aliud scisma sunt passi. quod suo loco narrabitur.

Theodericus.

Capitulum. xvij.

Hoc siquidẽ liberij p̃ oĩa famosissimi habitũ pro veritate dyalogũ contra cõstantiũ volo referre. qm̃ a fidelibꝫ illius tp̃is est cõscriptus. Is enĩ post iuliũ silvestri successorẽ. gubernauit romanã ecclesiã. Disputatio impatoris cõstancij. ⁊ liberij romani põtificis. Cõstantius impator dixit. Nos eo q̇ xp̃ianus sis. ⁊ ep̃us nr̃e ciuitatis dignũ hoc iudicauim⁹ vt euocantes te. moneremus. q̃nuus cõmunionẽ athanasij scelestissimi ⁊ ineffabili sup̃bia detẽti abnegare nõ differas. Hoc enĩ terrarũ orbis pene fieri cõprobauit. ⁊ synodali sentẽtia alienũ ab ecclesiastica cõmuniõe decreuit. Liberius ep̃us dixit. O impator. iudicia ecclĩastica decet cũ maxima proferri iusticia. Quapropter si videt pietati tue disceptationẽ iube cõstitui. ⁊ si apparuerit athanasius cõdemnatiõe dignus tunc scdm ecclĩastice cõsequẽtie formã proferat in eũ digna sentẽtia. Nõ enĩ possibile est cõdemnare virũ: de quo nihil examinatũ est. q̇a nullus debet dãnari nisi sua cã sit prius audita. Cõstantius impator dixit. Uniuersus mundus adiudicauit ei⁹ facinora: sed ille sicut ab initio tẽpus illudit. Liberi⁹ ep̃us dixit. Quicunq; cõscripserũt nõ ipsi viderũt q̃ gesta sũt. Sed propter gloriã ⁊ timorẽ. ⁊ ne a te cõtumeliã paterent acquieuerũt. Imperator dixit Quid est gloria ⁊ timor ⁊ cõtumelia? Liberius dixit. Quicũq; gloriã dei non diligunt tua magis dona p̃ponunt. Quẽ ergo isti non viderũt. nõ examinãtes adiudicauerũt quod est xp̃ianitatis alienũ. Impator dixit. In facie vtiq; cõdemnat⁹ est. in cõcilio tiri. ⁊ in concilio cõtra eũ pariter decreuerũt omnes toti⁹ orbis episcopi. Liberius dixit. Nunq̃ in p̃sentia sui homo ille iudicat⁹ est. Quicũq; enĩ tũc cõuenientes cõdemnauerũt eũ. discedente athanasio a iudicio sententiã protulerũt. Eusebius eunuchus dixit. In niceno cõcilio alienus a catholica fide probatus est. Liberius dixit. Quinq; soli iudicauerunt ex his quos

q̄ cum eo nauigio venerant in mareote quos miserunt ad accusationem eius. vt contra eum gesta conficerent. Horū itaq̧ qui destinati sunt duo mortui sunt. theoginus ⁊ theodorus. reliqui vero tres viuunt. hoc est valens. maris ⁊ vrsatius. ab hijs qui missi sunt sardice. Propter hanc causam synodos celebrata est. Qui in synodo libellos obtulerunt veniā postulantes: quoniā in mareote per calumniā ex vna parte cōtra athanasium gesta cōfecerunt. libellos eoꝝ nunc pre manibꝰ habemus. Cui horū nos credere ⁊ cōmunicare cōuenit imperator: hijs qui primitus dānauerunt ⁊ veniā postea poposcerunt. an eis qui adhuc hec accusare cōtendunt. Epictetꝰ episcopus dixit. O imperator nō fidei causa hodie neq̧ iudicioꝝ ecclesiasticorū sermonē facit. sed vt apud senatores in romana constitutos vrbe glorieᷓ: quasi superauerit principem Imperator ad liberiū dixit. Quo te pars tes totiꝰ orbis: quoniā tu solus hominē vindicas nephandissimū ⁊ orbis terrarū pacem ecclesieq̧ dissoluis. Liberius dixit. Non eo q̧ ego sum solus fidei causa minuiᷓ. nā ⁊ anq̧ tunc tres soli reperti sunt. resistentes precepto regis. Eusebius eunuchus dixit. Imperatorem nostrū nabuchodonosor fecisti. Liberius dixit. Nō: sed ita rationabiliter adiudicandus est homo: qui non est examinatus. Hic ego primitꝰ peto generalē proferre subscriptionem confirmantē fidem nicea prolatam. vt ita reuocatis ab exilio fratribꝰ nostris. ⁊ in locis proprijs restitutis. si hij qui turbas pariunt ecclesijs visi fuerunt apostolice fidei cōsentire. tunc apud alexandriā conuenientes omēs. vbi ⁊ accusatus ⁊ accusatores sunt. et defensor eorū examinata causa possumꝰ proferre sententiā. Epictetus episcopꝰ dixit. Sz cursus publicus nō sufficit subiectui episcoporū. Liberius dixit. Ecclesiastice cause publico cursu non egent. Ecclesie nanq̧ sufficiunt vsq̧ ad mare perducere suos episcopos. Imperator dixit. Que dudū susceperunt formā solui non possunt. Plurimorū nanq̧ episcoporū debet valere sentētia. quia ipi ecclesiarum rectores ordinati sunt. Tu solus es qui amicicias illius scelerati defendis. Liberius dixit. Imperator nūq̧ audiuimꝰ absente accusatore iudicē eiꝰ scelera ꝓferentē. nisi q: ꝓpria hec odia videnᷓ. Imperator dixit. Omnibus equidē nocuit in cōmune. nulli tamē ita sicuti mihi. Cui dum non sufficeret interitus fratris mei maioris. neq̧ beate memorie cōstantem cessauit in meis inimicicijs frequēter impellere: nisi nos maiori mansuetudine detenti impellentes momēta temperassemus. Nulla itaq̧ mihi victoria est. neq̧ contra magnētium vel siluanū: nisi illū scelestū ab ecclesiasticis expulero rebus. Liberius dixit. Noli ꝑ episcopos vindicare tuas inimicicias. Manus eñ ecclesiasticorū episcoporū. ad sacrificandū vacare debent. Quapropter si tibi videtur iube vocari ad ꝓpria loca sacerdotes. ⁊ si concordes apparuerint ei. que nos in presenti defendimus scđm fidē orthodoxam in nicea constituta synodo. tunc cōuenientes ꝓuidebūt pro mundi pace. et homo q̄ non peccauit nō reprobeᷓ iniuste. Imperator dixit. Unū est quod querit. Uolo eñ te amplectētem ecclesiasticaz communionē rome denuo destinare. ⁊ propterea cōcorda paci. ⁊ subscribens rome reuertere. Liberius dixit. Rome iam fratribus valedixi. Maiores eñ sunt ecclsiastice sanctiones. q̧ romane habitatio ciuitatis. Imperator dixit. Ergo trium dieruz spacium ad deliberationē habes. Si vis subscribere rome reuertere. aut certe cogita i quē vis deportari locum. Liberius dixit. Spacium dierū triū in. rationem nequaq̧ mutare potest. quapropter vbi vis dirige me. Imperator autē post duos dies examinato liberio et nequaq̧ a suo proposito reuocato: iussit eū in Beriam trachie exilio deportari. Egrediente liberio: imperator ad expensas quingentos solidos destinauit. Tunc liberius referēti dixit. Uade ⁊ da eos imperatori. opus eñ habet suis militibus erogare. Similiᷓ ⁊ augusta tantos ei direxit. Liberius dixit. Redde hec imperatori. opus eñ habet hec ad expensas militū suorum Si eñ imperator hec non habet opus. det eos auxentio ⁊ epicteto illi enim opus hec dicta habent. Dūq̧ ab eis nihil accepisset. Eusebius eunuchus obtulit ei alios solidos. Cui liberius dixit. Totius orbis ecclesias desolasti. ⁊ tanq̧ dānato mihi hec affers. Uade prius esse imbuere christianus. His gestis. post tres dies nihil accipiens missus exilio est.

Capitulum. xviij.

Eritatis itaq̧ propugnator ⁊ victor trachiam sicut fuerat iussum vt peruenit. Duobusq̧ transactis annis. constantius romā venit. Procerū vero senatorū q̧ cōiuges rogabant viros suos vt constantio supplicarent. quatinus pastorem gregibꝰ

restitueret. Dicebant enī. q̄ nisi flecterent ani
mū principis. eos ipē relinquerēt. et ad pasto
rem illū maximū properarēt. At illi dixerunt
Nos furorē principis formidam⁹. nec forte
aliquā veniam promeremur. sed forte vobis
inquiūt magis parcet rogantibus ꝛ vnū alte
rū s fiet. aut preces suscipiet. aut si flecti nequi
uerit sine aliq̄ iniuria nos dimittet. Hoc con
cilio mulieres ille laudabꝫ maximus preferen
de percipientes. eum ornatu solito adierū̄ t im=
peratorē. quatinus ex veste sublimi insignes
eas ꝛ nobiles arbitratus reuerentiā eis habe
ret ꝛ parceret. Adeuntes enī principē. tali vo
ce clamabant. Miserere tante ciuitatꝭ. pasto
ris prouidentiā non habentis. que luporum
patet insidijs. At ille respōdit. non egere alio
pastore ciuitatē. esse nanqꝫ pontificē. qui eorū
curā haberet Post magnū nanqꝫ liberiū qui
dam dyaconorū eius felix nomie fuerat ordi
natus. eisqꝫ expositā in nicea fidē inconcusse
seruauit. sed corruptoribꝫ eius sine discretio=
ne cōmunicabat. Nullus tamē habitantiuꝫ
rome in basilicam ingressus est. cū ille intus
astaret. Hoc autē etiā matrone ille imperato
ri dixerūt. Qua grana flexus p̄cepit illum in
ter oīa egregiū reuocari. et vtranqꝫ ecclesiā
gubernare simul. His ergo litteris in circēsi
spectaculo relictis. plus clamabat iustā prin=
cipis esse sententiā. vt sicut duplicibꝫ coloribꝫ
diuisi sunt spectatores. sic oporteret alterum
his. alterum alijs presidere. Cum ergo p̄mi=
tus principis litteris sic fauissent. postea cō=
mon cōmuni clamauerūt voce Vnus deus.
vn⁹ christus. vnus episcopus. Ipas enī vo=
ces. ꝛ ego iustū ponere iudicaui Post has ve
ro xp̄o amabilis populi pias ꝛ iusticia orna=
tas voces sanctissim⁹ quidē liberi⁹ est reuer=
sus. felix aūt recedēs habitauit i aliā ciuitatē.

℄ Socrates.

Capitulum. xix.

A tempestate leontio moriente. q̄ he
reticū etium dyaconū ordinauerat.
eudoxius germanice episcopus que
est ciuitas syrie cū esset rome p̄sens. tūc finxit
sibi causam necessitatꝭ incūbere. et imperato
ri callide locutus. q̄si ciuitas germanicioruꝫ
eius prouidentia atqꝫ custodia indigeret. pe
tijt vt remearet ad p̄ria. Quē princeps nihil
p̄spiciens abire dimisit. At ille cubicularios
cooperatores habens. relicta ciuitate sua an
tiochenū vsurpauit episcopatū. Fouere nan
qꝫ studebat etium. Ob quā rem nisus est con
ciliū facere sacerdotū ꝛ ordinationē ei restau
rare dyaconat⁹. Quod nequaq̄ gestuꝫ est. eo
q̄ maius valeret odiū cōtra etium q̄ eudoxij
desideriū. Et de his q̄dē tantū nosse sufficiat

Capitulum. xx.

Orum igitur qui arimino cōuenerūt
orientales ea que de athanasio gesta
sunt taciturnitati tradentes. ad cōci
lium se occurrisse dicebant. Quorū studio co
herebant vrsanus ꝛ valens. qui ab initio q̄=
dem arrianū dogma tenuerāt. in medio autē
omousianis cōsenserant. dato illis bello ro=
mano pontifici. sicuti iam dictū est. Isti nan=
qꝫ semp ad ptes p̄ tēpore valentiū declinabāt
quorū adiutores erāt. germanus. auxentius
dimophilus ꝛ gaius. Dū ergo in cōcilio pre=
sentiū alter aliud proponere conaret. tunc vr
sanus ꝛ valens dicebant. Oīa que de fide
dicta sunt debere suspēdi ꝛ suscipiendam no
uellā expositionē quā pauloante syrmio con
uenientes ediderant. Hec dicentes. ꝛ cartulā
pre manibꝫ habētes legi fecerūt scd̄m exposi
tionem syrmio fidei prolatā. quam ibi quidē
sicuti prediximus celauerunt. arimino autē osten
sa est. cuius exemplar hoc est. Exposita fides
p̄sente domino nostro constantio. cōsulatu eu=
sebij. ꝛ ypacij syrmio. xj. kalend. iunij.

Credimus in vnū deum verū patreꝫ
omnipotentē creatorē ꝛ opificem om
niū. ꝛ in vnum vnigenitū filium dei
ante omnia secula ꝛ ante omne principium. ꝛ
ante omne quod opinari potest. ꝛ ante omnē
perceptibilē opinionē. natum impassibiliter
ex deo. per quem ꝛ secula perfecta ꝛ omnia fa
cta sunt. Natū autē vnigenitum solum ex so
lo patre. deuꝫ ex deo. similem generanti patri
scd̄m scripturas. cui⁹ generationē nullus no
uit nisi solus q̄ genuit pater. Hūc nouimus
vnigenitū eius filiū. nutu paterno venisse de
celis ad destructionem peccati. et natū ex ma
ria virgine. ꝛ cum discipulis cōuersatū et om
nem cōplesse dispensationē scd̄m paternā vo
luntatem. crucifixum ꝛ mortuū. ꝛ ad inferos
descendisse. ꝛ que ibi erant dispensasse. quem
ianuores inferni videntes expauerunt. et die
tercia resurrexisse. ꝛ cum discipulis cōuersa=
tum. ꝛ quadraginta diebus explens in celos
ascendisse. et sedere ad dexteram patris. ꝛ vē=
turū in nouissima die in gloria patris ad red
dendū vnicuiqꝫ scd̄m opera sua. Et in spiri=
tū sanctum quem ipē vnigenitus dei filius ie
sus christus mittere cōpromisit generi homi

nū cōsolatorē scd̄m quod scriptū est. Vado ad patrē meū ⁊ rogabo patrē meū ⁊ aliū cōsolatorē mittet vobis spiritū veritatis. ille ex meo accipiet. ⁊ docebit et commemorabit vobis oīa. Nomen vero substantie qd̄ simpliciter a patribus positū a populis ignoret̄. ⁊ scandalū faciat. ⁊ quia nec scripture hoc continent placuit abrogari. ⁊ oīno nullā memoriā substantie in deo esse. de cetero. eo ꝙ diuine scripture nusq̄ de patris substātia filiiq̄ meminerint. Similē vero dicimus filiū patri per omnia. sicuti sancte scripture dicunt ac docēt His itaq̄ lectis. cōsurgētes quibus hec displicebāt aiunt. Nō fide agentes huc venimus. intergra nanq̄ seruamus. que precipim⁹ ab initio. sed magis vt si qua circa hec nouitas sit omnino ꝓhibeamus. Si ergo hec que lecta sunt nullā faciunt nouitatē. aperte iā anathematizat heresim arrianā. ⁊ sicut alias hereses regula ecclesie. Que etiam nūc sunt excitantq̄ sediciones toti orbi terrarū. valde notissimū est. Hec ergo proposito dū ab vrsatio ⁊ valente ⁊ reliquis suscepta nō fuisset. ad plenū diuisit ecclesiam. Alii nanq̄ his q̄ arimino lecta sunt cōsenserunt. alii vero nicenā denuo fidem roborauerūt. Deriserunt autē conscriptionē illius lectiōis. ⁊ maxime athanasius alexādrine ciuitatis episcopus. in epistola quā suis familiaribus destinauit. Quam qui legit. inueniet q̄z forti dictione sit plena.

Theodoricus.

Icebant enim arriani arimino cōuenientes volētibus hesperiis suadere simplicioribus: q̄ nō oporteret propter duo verba que nec inuenirent̄ scripta separari corp⁹ ecclesie. sed similē per omnia profiteri filium genitori substantie vel nomē tacere. Sed fallaciā sentientes horū omousiani pontifices. eos abdicauerūt. Ipsi vero litterꝭ insinuauerūt imperatori propriā voluntatem. dicētes filios se esse patrū niceni cōcilii pariter ⁊ heredes.

Socrates.

Capitulum. xxii.

Oc tamen sciendū. quoniā synodus quidem vrsatiū. ⁊ valentem. auxentium ⁊ germinium. gaium. ⁊ dimophilum: eorūq̄ socios cōdemnauit. arrianū dogma anathematizare nolentes. Qui propter damnationē indignati. ad principē celeriter aduenerūt. portantes lectam in concilio fidem.

Theodericus.

Pertius autem integrā fidei regulā eorum epistola ad constantinū scripta mōstrauit. cuius verba hec sunt. Epistola concilii ariminensis ad interpretatorem constantinum destinata.

Iuina iussione ⁊ precepto pietatis tue olim dogmatizata cōfidimus. in ariminū nanq̄ ex vniuersis occidentalibus ciuitatibus omēs cōuenimus simul episcopi. vt ⁊ fides catholica cognosceret̄ ecclesie. ⁊ qui ꝯtraria sapiunt panderent̄. Multū nanq̄ disceptantibus nobis inuenimus. optimū esse statutam fidē antiquitus permanere. quā etiā prophete euangelia. necnō apostoli ꝑ iesum christum ꝑdicasse noscunt̄. qui ⁊ tui protector regni tuiq̄ salutis auxiliator est. quatin⁹ hanc tenentes custodiam⁹. ⁊ custodiētes ad finem vsq̄ seruem⁹. Incongruū em̄ nepharīūq̄ videtur. ex his q̄ recte ⁊ iuste diffinita sunt. aliquid ꝑmutare. id est horū que nicea cōmuniter cū gloriosissimo ꝯstantino patre tuo atq̄ imperatore deliberata atq̄ desixa sunt. quorū doctrina atq̄ sentētia discurrit ⁊ predicata est in omniū hominū auditus ⁊ mētes. Hec fides sola arrianā heresim expugnauit et perdidit per quā non illa sola sed ⁊ relique hereses dānate sunt. cui vere addere quicq̄ incautum est. ⁊ auferre periculosum. Et siquidem horū alterum fiat. erit inimicis facultas agēdi que volūt. Quapropter vrsatius ⁊ valens quoniā participes ⁊ ꝯcordes arriani dogmatis erant a nostra cōmunione sunt segregati. quā vt reciperēt cognoscentes delicta quibus peccauerūt penitentiā atq̄ veniam impetrare poscebant. ⁊ rescripta eorū hec ita se habere testant̄. per que criminū veniam consecuti sunt. Erat em̄ tempus quo hec gesta noscūtur. quādo mediolana synodus celebrata est presentibus ecclesie romane presbyteris. cognoscentes simul etiā post mortē dignissime memorie nominandū cōstantinū cum omni integritate ⁊ examinatione cōscriptam exposuisse fidem. Qui cū ab hac luce baptismate percepto discesserit. ⁊ ad premia debite pacis abierit. incongruū iudicamus esse. post illū aliquid nouitatis admittere. tantosq̄ confessores sanctos ⁊ martyres. ⁊ huius dogmatis conscriptores inuentoresq̄ despicere. qui s̄m antiquā ecclesie sanctionē per omnia sapuisse noscuntur. quorū fidem deus in tempora imperii tui transmisit per dominū nostrū iesum christum. per quem tibi imperiū tale concessum est. vt etiam nostri orbis terminos obti

neres. Rursus ergo infelices isti ꝛ sapientia
vilissimi presumptione nepharia impie cogi
tationū ꝑdicatores semetipsos annūciarūt.
et veritatis terminū mutare cōtendunt. Du3
eni scdm tuū preceptū concilij iura celebrarē
tur. illi conciliū sue fallacie nudauerunt. Ni
tebant enim calliditate quadā atqȝ ꝛ seditio-
ne aliquid nouitatis inferre. Huiusmodi eni
malitie captos inuenim⁹ germiniū quendā.
et auxentiū. atqȝ gaium heresim ꝯtentioneqȝ
faciētes. quorū doctrina vna qdē3 existēs vniuer
sa3 molē blasphemiarū trāscēdere cōprobat.
Qui cū viderēt nos neqȝ sue volūtatis esse ne-
qȝ concordes horū q male sapere videbant. a
nostro se cōcilio mutauerūt. vt quasi aliud cō
scribere viderent. Erat vero tēpus breue. qd
etiam eorū aperuit voluntates. Sed vt non
semꝑ ecclesiastice cause in easdē incurrant cō
cussiōes. nā turbatio atqȝ sedino repetita vni
uersa cōfundit. firmū nobis visum est. q du-
dum decreta sunt legaliterqȝ seruent. Predi-
ctos autē viros a nostra cōmunione secreui-
mus. qua causa legatos ad tuā mansuetudi-
nē misimus. cōcilij sententiā per nostrā denū
ciaturos epistolā. Legatis autē3 pre omnibꝫ
ista precipimus. vt veritatē affirment ex pri-
scis ꝛ iustis rationibꝫ exponentes. qui etiam
tuam religionē instruāt. quoniā non sicut ait
vrsanus atqȝ valens. erit pax si quid iustaru3
sanctionū fuerit immutatū. Quō enī pax esse
credenda est apud eos. qui pacis iura subuer
tūt? Contentio eni ꝛ seditio per hec inter reli
qs ciuitates ecclie romane poti⁹ orient. Qua
propter tue māsuetudini supplicamus. vt pla
cidis auribꝫ nostros legatos audias. ꝛ oculo
tranquillo respicias. neqȝ ad iniuriam defun
ctorū noui aliquid immutari ꝑmittas. sed ꝑ-
manere nos sinas in his que a progenitori-
bus sancita atqȝ diffinita sunt. quippe nos om
nia cū deliberatiōe atqȝ scientia et spiritu san
cto celebrasse cōfidimus. Ea eni que ab illis
nunc innouant. credentibꝫ quidē incredduli-
tatē inferunt. nō credentibꝫ vero credulitatē.
Supplicamus itaqȝ vt ꝑcipias eos q diuer-
sa loca detinēt. quos et etatis grauamē ꝛ an-
gustia paupertatis affligit. ad propria remea
re ne desolate sublatis episcopis videant ec-
clesie ꝑmanere. Super hec aūt etiam hoc ro
gamus. vt nihil his que iā terminata sunt ad
datur aut adimat. sed oīa inuiolata perma
neant. q a pietate tui patris ꝛ tuis quoqȝ sūt
conseruata temporibꝫ. neqȝ nos de cetero fati-
gari ꝛ a proprijs parrochijs alienos esse per

mittas. quatinus episcopi cū proprio popu-
lo in pace orare a diuino cultui vacare possint.
supplicātes deo pro pace tui imperij pariter
et salutis. qua3 tibi diuinitas in perpetuū lar
giatur. Nostri vero legati episcopoꝝ subscri
ptiones ꝛ nomia deferunt. qui etiam lectione
diuie scripture religionē tuā poterūt edocere.

¶ Socrates.

Capitulum. xxij.

Ec itaqȝ synodus scripsit. ꝛ per epi-
scopos destinauit. Vrsatius autē et
valens eorū preuenientes aduentu3
derogauerūt concilio. ostendētes imperatori
expositionē fidei quam portabāt. Imperator
autē arriano dogmati fauens. indignabatur
aduersus synodū ꝛ vrsatium ac valentē poti
us honorauit: Quā ob rem qui a cōcilio fue-
rant destinati tardauerūt non valētes impe-
trare responsum. Sero tamē ad synodū con
stātius ꝑ ꝑsentes episcopos huiusmodi scri-
pta direxit.

¶ Epistola imperatoris constan
cij ad ariminense concilium.

Onstantius impator. victor ꝛ triūpha
tor augustus vniuersis episcopis arimi
no cōgregatis. Semꝑ equidē ꝛ pre omnibus
cogitare nos de sacra ꝛ adorāda lege nō igno
rat vestra benignitas nūc viginti quos vr̄a sa
pientia destinauit episcopos. legationis sue
causam interim videre nequiuim⁹. cū sit no-
bis necessariū circa barbaros iter. ꝛ sicut no
stis decet animo puro ab omi cogitatiōe vti
litatē diuine legis examinare. Iussim⁹ igitur
episcopos in adrianopoli nostrā sustinere re
gressionē. vt cū vniuersa respublica fuerit be
ne disposita. tūc que gesserūt audire possim⁹.
Nostre ergo sanctitati nō videat onerosum
eorū expectare regressum. vt dū redeūt nostrū
nobis referentes responsu3 ꝑducere possitis
ad terminū q ecclesie catholice vtilia esse no-
scunt. Has litteras suscipientes episcopi ta-
lia denuo rescripserunt.

¶ Epistola ariminen̄. concilij ad
impatorem cōstantinū destinata.

Capitulum. xxiij.

Itteras clemētie tue suscepim⁹ dn̄o
deo amabilis impator. quibꝫ cōtine-
tur: qa propter necessitatē publicā in
terim nō potuistis nr̄os videre legatos. nos-
qȝ iuberis vt eoꝝ sustineam⁹ aduentū. donec
q a nobis decreta sunt ꝛ nr̄is ꝓgenitoribꝫ cō

sonare noscunt. ab eis pietas vestra recognoscat. Quā ob rē ⁊ nūc p has litteras profitemur atq₃ firmam⁹ nequaq₃ nos a ꝓposito nostro recedere. Hoc em̄ nostris legatis iniūximus. Supplicamus igit vt animo tranquillo ⁊ p̄sentis nostre mediocritatis litteras relegi iubeas. ⁊ illa que p legatos nostros mādauimus libenter accipias. Illud itaq₃ nobiscū cōsiderare tua māsuetudo debet. quāta sit modo tristicia. quātusq₃ meror. vt beatissimis tēporib₉ tuis tante ecclie p̄uate videant episcopis. Et ꝓpterea rursus dep̄camur tuā clemētiā dn̄e deo amabilis impator. vt ante asperitatē hyemis. si tamē placet vestre pietati nos ad nostras ecclias remeare p̄cipias. quatin⁹ etiā nūc possimus om̄ipotenti deo ⁊ dn̄o saluatori nostro xp̄o eius filio vnigenito p tuo imperio sollēnes orōnes celebrare cū populo.

Capitulum. xxiiij.

Cum hec scripsissent ⁊ modicū sustinuissent tp̄us impatore nullū donāte responsum. ad ciuitates ꝓprias recesserūt. Princeps aūt cū ⁊ p̄us cōtenderet arrianā sectā p ecclias seminare. occasionē iniurie sue illoꝝ habuit discessionē: vt eorū concilium videret solutū esse. Quapropter vrsatio et hisq̄ circa eū permissionē dedit cōtra ecclias agēdi fiducialit' quodcūq₃ placuisset. Explanationē vero lecte in arimino fidei iussit p ecclesias ytalicas destinari p̄cipiens vt nolentes in ea subscribere pellerētur ecclesijs. ⁊ in eorū locis subrogarent episcopi.

¶ Socrates.

Capitulum. xxv.

Vrsatius aūt eiusq₃ cōsentanei ab ytalia discedētes. venerūt ad ciuitatem thracie noīe nicea. Quo breui tpe cōmorātes aliud facere cōciliū. ⁊ lectā in arimino expositionē fidei greco interpretantes eloq̄o publicatā cōfirmauerūt. et postea diuulgabāt eā esse fidē q̄ ab vniuersali cōcilio et dictata erat ⁊ edita nicee. vt similitudinē noīs niceni simpliciores hac subreptiōe deciperent. Putabāt em̄ in nicea bithinie esse dictatā fidem. sed nihil profuit eis tale cōmentū. post paululū vero confusi atq₃ derisi sunt.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxvj.

Interea sentiēs athanasi⁹ sibi insidias p̄parari nequaq₃ ad impatorē venire p̄sumpsit: neq₃ h̄ vtile iudicauit. sed electos ex egypto q̄nq₃ ep̄os. inter q̄s serapionē themuniensem virū p̄cipua vita sanctū ⁊ ad loquendū valde copiosum. mittit ad p̄ncipē tunc in occidēte degentē. cū quib₉ etiā tres p̄sbyteros p q̄s sibi placaret impatorē. ⁊ pro legatiōib₉ satisfaceret inimicoꝝ. aliaq₃ facerēt q̄ eis vl' ecclesijs expedirēt. Quib₉ nauigantib₉ paulopost littere venerūt impatoris euocātes eum. Ob quā rē ⁊ athanasius ⁊ ꝓplus est turbat⁹. cū neq₃ heretico impatori obedire cautū esset neq₃ reluctari sine p̄iculo. Veruntū ire distulit. ⁊ litteraꝝ portitor sine effectu reuersus est. Superueniēte aūt estate gemēs alius ab imperatore missus cū prouincie iudicib₉ cogebāt eū clerosq₃ nimis erat infestus. Porro ꝓplm paratū vidēs ad bellū. etiā iste reuersus est. Non multo post tpe ꝯgregant ex egypto ⁊ lybia legiones. ⁊ cū nunciatū esset celari athanasiū in ecclia que vocat theone. assumens milites dux eoꝝ ⁊ hylariū ab impatore denuo destinatū inopinate fractis ianuis in ecclesiam introiuit. ⁊ vbiq₃ req̄rens athanasiū ⁊ nō inuenit. Dicit em̄ q̄a sepius diuino nūcio pericula multa fugerit. sicut etiam deo prouidente hoc discrimen euasit.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxvij.

Ex illis ⁊ huiusmodi factis ei a deo p̄nūciatis. a paganis ⁊ hereticis appellabat magus. Sermo nanq₃ fertur eo q aliquādo eo procedēte p ciuitatē. contigit auolantē corniculā clamitare. Quo facto astans multitudo paganorū veluti mago derogantes. petebant vt eis aperiret quid cornicula illa significaret. Ille vero fertur silentio dixisse subridens. cras latina lingua dies ventura significatur. Hoc ergo clamans. tristem vobis crastino significat diem. per imperatoris romani iussionē. Et ita contigit. vt athanasij sermo licet derisus fuerit venerit ad effectum Altera nanq₃ die principis littere venerunt ad iudices iubentes vt pagani sua ingredi non pmitterent templa: neq₃ sollēnes supstitiones festiuitatesq₃ celebrarent. Tunc ergo festiuitas eorum venerabilis generalisq₃ destructa est.

Capitulum. xxviij.

Cum igit freq̄nter sicut dictū est athanasius pericla declinasset. clerus ⁊ populus ei fauens tenebat ecclesias. donec p̄ses

ctus egypti ⁊ dux militũ eijciẽtibꝫ eos et insti- ctibus georgio eas cõtradicerent. Qui non multo post venit. ⁊ ecclesias suo iure possedit. Qui dum preter schema ⁊ mores sacerdotij violentus existeret. ⁊ maxime circa athanasij laudatores. quibꝫ vtcꝫ vincula ⁊ plagas vi- ris ac feminis velut tyrann⁹ inferebat. accen- sus populus pene peremerat eum nisi vix ere- ptus fugisset ad p̄ncipem. Quo facto rursus sequaces athanasij ecclesias multo tẽpore te- nuerũt. Quas iterũ veniẽs dux egypti. geor- gij noscitur tradidisse fautoribꝫ. Post hec au- tem exceptore p̄ncipis veniẽte. multi alexan- drino ꝑ supplicio tr[a]diti sũt. Post quẽ etiã ipse georgius terribilior superuenit. ⁊ p̄ori tẽpo- re magis odibilis tanq̄ꝫ qui mouerit p̄ncipẽ ad multorũ necem. Cui itacꝫ derogabãt egy- ptij monachi. quorũ gloriã vniuersa multitu- do sequebat̃. ⁊ vera eorũ testimõia indicabat. quia summe philosophie ꝟtute degebant.

Theodoricus.

Uia igitur expositaꝫ fidẽ nicenam tra- ctãt omes accusant milites veritatis. et p̄cipue habitãtes hesperiã. testant̃ littere ab eis ad yllyricũ destinate. Quarũ litterarũ au- ctor fuit episcopus ecclesie tunc romane da- masus. qui post liberiũ pontificatus iura su- sceperat. multis virtutũ ornatus insignibus. Habuitcꝫ in hijs litterꝫ nonaginta cõsortes ex ytalia atcꝫ gallijs in romana vrbe ꝯueniẽ- tibus. quorũ nomĩa propter multitudinẽ po- nere distuli. Textus aũt epistole talis est.

Capitulum. xxix.

Damasus ⁊ valerian⁹ ⁊ ceteri episco- pi dilectissimis fratribꝫ in yllirico cõ- stitutis episcopis in domino salutem. Credimus sanctã fidem vestrã in apostolorũ eruditione fundatã hanc tenere. et hanc po- pulis vniuersis exponere. que videlicet a cõ- stitutis patrũ nulla ratione dissentit. ꝑ quos iustũ est ceteros erudiri. sꝫ relatiõe gallicano- rum ⁊ veneratorꝫ fratrum quosdã heresibus fauere cognouimus. Quod malũ non solum cauere debent episcopi. sed etiã reluctari con- tra ea que gesta sunt imperitia aut simplici- tate quorundã prauis interpretationibꝫ dece- ptorũ. Varijs ergo doctrinis nõ decet labe- factari. sed magis patrũ nostrorũꝫ roborari sententiã. Auxentiũ igit̃ mediolani precipue in hac causa damnatũ esse ꝓscriptũ est. Un- de iustum est omẽs in vniuerso romanorꝫ or- be doctores legis. ea que legis sunt sapere. et non fidem doctrinis varijs maculare. Itacꝫ dum primũ hereticorũ cepisset nequicia pul- lulare. sicut etiam nũc blasphemia nephãdo- rũ patet arrianorũ. tũc patres nostri. ccc. x. et viij. electi habito tractatu in vrbe nicea. hũc murũ firmissimũ contra arma dyabolica sta- tuerũt. ⁊ hoc remedio venena mortifera sunt depulsa. vt pater ⁊ filius vnius diuinitatis. vnius virtutis. vniuscꝫ magnitudinis debe- at credi. vniuscꝫ essentie siue substãtie. simul ⁊ spiritussanct⁹. aliter vero sapiẽtes. alienos esse a nostra cõmunione iudicauerũt. Quem terminũ salutarem adorabilẽcꝫ deliberatio- nem corrũpere quidaꝫ alijs cogitationibus. atcꝫ temerare noluerunt. sed in ipso principio ab his ipsis qui in arimino renouare aut tra- ctare cõpellebantur vscꝫ ad hoc causa corre- cta est. vt cõfiterentur alia sibi circumuentio- ne surreptum. aut certe quia nõ intellexerũt patrũ sententie in nicea constitute hoc esse cõ- trariũ. Necꝫ enĩ preiudiciũ aliquod fieri po- tuit per numerũ arimino congregatũ. quan- do constat necꝫ romanũ episcopum cui⁹ an- te omnia decebat eos expectare decretum. ne- cꝫ vincentiũ qui tantis annis episcopatũ in- uiolabiliter custodiuit. necꝫ alios talibus pre- buisse consensum. maxime dum sicut predixi- mus isti ipsi qui ꝑ conuentionẽ declinasse vi- debant̃: ipsi denuo vtentes meliori cõsilio hec sibi displicere testati sunt. Perspicit itacꝫ ve- stra salubritas hanc solam fideꝫ que in nicea apostolorum auctoritate fundata est esse per- petua firmitate seruandũ. et simul orientales hoc facere nobiscũ qui se catholicos esse co- gnoscũt. occidentales etiam gloriari. Credi- mus autem languentes in isto conamine nõ tarde de nostra separandos esse cõmunione. et ab eis episcopatus nomen auferri: quatin⁹ populi eorum liberati errore respirent. Nul- lo enim modo a deceptione possunt corrige- re populum. qui deceptionis laqueo detinen- tur. Concordet igit̃ cum omnibꝫ dei sacerdo- tibus etiaꝫ charitatis nostre sententia. in qua nos firmos iudicamus. Sic ergo etiam nos vobiscũ recte credere debemus. vr̃a nos cha- ritate letificãte reciproca. Valete fratres cha- rissimi. Sed ⁊ maximus athanasius in epi- stola quã scripsit ad afros. taliter de ariminẽ- si concilio disputauit.

Capitulum. xxx.

Is itacꝫ platis q̄s recipiat eos q̄ ari- minense aut aliud cõciliũ ꝑter nicenũ

nomĩare psumunt. aut quis nõ habeat odiosos eos qui respuũt quidẽ constituta patrum et ea que nup arimino cõtentiose atq; violenter cõposita sunt preponunt. Quis istis concordabit hominib; neq; propria recipientib;. Nam in suis decẽ ⁊ amplius sicut pdixi cõcilijs alio tẽpore aliud cõscribentes. manifesti sunt. quia singula eorũ accusare noscũtur. ⁊ hoc patiunt quod tũc iudei proditores perpessi sunt. Nã sicut illi relinquẽtes solum fontem aque viuẽtis. lacus sibimet foderunt. qui aquã continere non possunt quod scriptũ est in Hieremia ppheta. sic ⁊ isti reluctãtes vniuersali cõcilio foderũt sibi multa cõcilia que apud eos inania ⁊ virtutẽ non habere manifesta sunt. Non igit patiamur eos q̃ preter nicenã arimmense psumunt: vl aliud nomĩa re concilium. cum ⁊ ipsi q̃ ariminense suscipiũt ignorasse que in eo gesta sunt noscunt. Nam tacere potuerũt Nostis enĩ charissimi cognoscentes vos a vestris q̃ tunc interfuerũt arimino. quoniã vrsanus ⁊ valens. eudoxius ⁊ auxentius. simulq; dimophilus cõdẽnati sunt. volentes aliud q̃ statutũ est nicea conscribere. quãdo cõpulsi anathematizare arrianã heresim respuerunt. cui potius patrocinare conati sunt. Episcopi vero integri serui domini recteq; credentes pene. cc. cõscripserunt suffi cere nicenã solummodo fidẽ. que vere sancta est ⁊ nihil amplius nihilq; minus pter illam querere velle seu sapere. Hec enĩ etiã cõstantio significauerũt. q̃ iusserat celebrare pciliũ.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxi.

Praeterea macedonius vicinas cõstantinopolitane vrbi prouincias ciuitatesq; turbauerat. excitans ministros proprij languoris aduersus ecclesias. ⁊ in cizico quidẽ eleusiũ fecit episcopum. in nicomedia aũt marathonium qui primũ dyaconus fuerat. habẽs studium cõstituendi monasteria virorũ ac feminarũ. Is itaq; macedoni⁹ episcopatu potitus. affligebat eos. q̃ illi cõsentire fugiebat. ⁊ nõ solũ orthodoxos: sed etiã nouacianos. sciens eos quoq; cõsubstantialitatis nomẽ suscipere. quorũ episcopus agelius psecutiõe faciente fugit. Plurimi vo insignes viri detenti. nolentesq; ei cõmunicare puniti sunt. qui post tormẽta violenter cõmunionem ore suo suscipere ⁊ tenere cõpellebant. Ligno namq; ora hominũ aperientes eis sacramẽta deponebant. porro mulieres ⁊ puulos abripientes cõmunicare cogebãt. Si quis vero cõtradiceret mox plage vincula ⁊ tormẽta sequebant. ita vt etiã feminarũ cõmunicare nolentium mãmillas in arca comprimentes abscinderent. aliarũ vero. aut ferro. aut ouis ardẽtibus eadem membra cõburerent. Quod ego ab auxonio sene qui eadẽ supplicia est passus audiui.

¶ Socrates.

Erigit macedonius p christianitate orte sunt actiones. cedes. pugne. sollicitudines. intestina bella. que res non solũ apud eos q̃ ledebant. sed etiam apud familiares ei odiũ vehementer excitauerũt. Offendit etiam ipsum impatorem. ⁊ ob hoc. et pro alia huiusmodi causa dom⁹ in qua erat arca constantini principis corpus habẽs ruinam minabat. ideoq; custodes eius et qui ad orationẽ intrabant positi erãt sub timore. Macedonius ergo cogitauit impatoris ossa trãsferre. ne areã ruine casus opprimeret. Hoc agnoscẽtes populi prohibebant dicẽtes non oportere pncipis ossa migrari. ne quasi exsobriri videbãtur. Ob quam rem in duas ptes populus est diuisus. alijs dicentib; nullam esse migrato mortuo lesionem. alijs asserentib; esse nephas. cum quib; erant omousij defensores. Macedonius autẽ paruipendẽs verba cõtradicentium trãstulit corpus imperatoris in ecclesiã vbi corpus martyris iacebat acij. Quo facto. pcursus discordantiũ populorũ ad illã venit ecclesiam. Ad man⁹ aũt vsq; puentum est. ita vt multi hominũ morerent. ⁊ vestibulũ ecclesie ac vicina portic⁹ sanguine complerent. Hec agnoscẽs impator. irascit cõtra macedonium ⁊ propter eos q̃ mortui sunt. ⁊ q̃a corpus patris eius absq; illius consilio migrare psumpserit. Relinquẽs ergo gubernatorẽ hesperiarũ partiũ cesarem iulianũ ipse pergebat ad orientem.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxxij.

Leonti⁹ igit antiochen⁹ epus cũ esset arrian⁹ languorẽ suũ celare nitebat. vidẽsq; diuisos sacerdotes ⁊ ppłm. ⁊ alios dicẽtes. glĩa pr̃i ⁊ filio. alios glĩa pr̃i p filium ⁊ spũi scõ. ipse sub silẽtio dicebat orõnem. nihil aliud audiebãt astãtes: nisi cũ diceret in secla seclorũ. Et siqdẽ h nõ maligne fecisse diceret: q̃ p pcordia ppli fieret. sed q̃a ⁊ cõtra milites veritatis acuebat. ⁊ nõ nisi hereticos pueheba t. ostendebat celare pestẽ modo timore po-

puli modo formidine pressus impatoris. qui filiū dissimilē petri prohibuerat dici. Ea siq̄dem tēpestate etius magister eunomy. qui arrij blasphemiaʒ suis opinionibus anxerat in dyaconatus ordine ministrabat Sed flauianus ⁊ dyodorus monachicā quidem amplectentes vitā. dare autē pro apostolicis dogmatibus laborātes episcopi antiocheni leoncij redarguerūt quas contra pietatē gerebat insidias. dicentes q̄a elegisset virū studijs malignis imbutū. qui impietatis causa culmen sumpsisset potentie. atq̄ʒ ad ecclesie cladē dyaconatus haberet nomē. Minabant autē etiā ab apostolica cum cōmunione suspēdi. et ad hesperias venientes ea que callide gerebant aperire. Hoc metuēs leontius ab officio suspendit etium alijs tamē rebus fouebat eum. Porro mirabilis illa societas. id est. flauian⁹ atq̄ʒ diodorus sacerdotali ministerio nondū positi. populis tamē nimiū cōplacentes noctibus ac diebus cunctos ad zelū pietatis armabant. Isti nanq̄ʒ primi in duas ptes choros psallentiū diuidētes ex successiōe dauiticam melodiā cantare docuerūt. ⁊ hoc in antiochia primitus fieri cepit ⁊ dispersuʒ ad terminos totius orbis vsq̄ʒ puenit Isti diuinos amatores ad sepulchra martyrū prouocātes vigilias celebrabāt cū illis laudantes deum. Hec leontius intuēs prohibere q̄deʒ iudicauit incautū. cum videret multitudineʒ valde viris optimis illis adherere. sed vtens mansuetudine sermonū: poscebat ab eis vt has festiuitates in ecclesijs potius celebrarent. Cuius quidem calliditatē integre cognoscentes quod videbat egerūt. ⁊ amatores suos ad ecclesias congregauerūt. vt alacriter deum concordi voce laudarēt Sed leontius flexus nō est vt suam malitiā temperaret. Vultū nanq̄ʒ mā suetudinis gerens. stephani ⁊ flaccite celauit iniquitatem. Js enim aduersarios dogmatis recti suscipiens. licet turpē habentes vitam. ad presbyteratus tamen ordinē ⁊ dyaconatus euexit. eos autē qui vniuersis virtutibus ornabātur. et apostolica dogmata defendebāt absq̄ʒ honore deseruit. Hac gratia clerus quidē multos habebat hereticos. populus vero maxime pro dogmatū certitudine decertabat. ita vt neq̄ʒ doctores illoꝝ blasphemiā suam nudare presumerēt. Quid aūt flaccitas ⁊ stephanus atq̄ʒ leontius impietatis ⁊ iniusticie antiochie gesserint. opus proprie conscriptiōis exquirit. Nos autē ad reliqua veniamus.

Capitulum. xxxiij.

Erminacia est ciuitas in termio cilicie syrie ⁊ capadocie cōstituta huius vrbis eccl'ie p̄sidebat eudoxi⁹. Qui moriente leontio abripuit sedē antiochie ⁊ cepit sua ferocitate vineā vastare dominicā. neq̄ʒ iam celabat sicut leontius malitiā suā. sed apte apostolicis dogmatib⁹ repugnabat. ⁊ orthodoxos multis cladib⁹ affligebat. Eo tempore ancyrane eccl'ie post marcelluʒ basilius p̄sidebat. eustachius ꝑo sebastine armenie. q̄ iniquitatē eudoxij ⁊ rabiem cognoscētes cōstantio in occidente posito litteris suis indicauerūt. Erant eñ impatori noti. ⁊ ꝓpter claritatem vite eius fauore potiebant. Qd̄ dum cognouisset cōstantius antiochenis scripsit. quia nō ipse eudoxio ecclesie cōcesserit p̄sulatum sicut ipse vulgabat. ipsumq̄ʒ eudoxiū expelli ⁊ penas gestorū suorū in nicea bithinie dare precepit iubēs ibi celebrare concilium. Ipse eñ eudoxius egerat apud potentes palacij. vt in nicea synodus ageret. Sed omnium p̄scius deus cognoscēs futura: ac si iam fuerint gesta. quodam terre motu terribili ꝓhibuit conciliū celebrari Plurimuʒ nanq̄ʒ ciuitatis partim terre mot⁹ ille destruxit. ⁊ multos habitantiū interemit. Hoc cognoscētes qui cōuenerāt. ad suas reuertūtur ecclesias. Arbitror eñ hoc sapiētia dei gestum. Jn illa nanq̄ʒ ciuitate aduersus arriū a sctis patrib⁹ aplice fidei doctrina ꝓlata est. et forte secūda cōgregatio potuit illic sancire cōtraria vt arrianis accusatio eo nomie p̄beret. quo magis simpliciores cape possent. tanq̄ʒ illā veterē synodū proferentes. sed ecclesiaꝝ prospector citius soluit tale concilium.

¶ Sozomenus.

A momēto siq̄deʒ tpis ciuitate cōcussa neq̄ʒ fugere potuerūt. sʒ p̄mo expimēto piculi sūt pempti. Dicit aūt anteq̄ʒ fieret istā cladē quēdam vrsatiū militē p̄uidisse genere psam. q̄ sub licinio ꝯfessor effectus est. relictaq̄ʒ militia in turre ciuitatis diuinam philosophiā exercebat. cui supna visitatio apte p̄cepit exire de ciuitate. passura q̄ post paululum fierent manifesta. Quo facto. cum velocitate ad eccl'iam currēs nunciauit clericis vt dño supplicarent q̄ eos ab imminēti periculo liberaret. Quib⁹ cū videret esse ridiculū. reus ad turrim pron⁹ cepit lacbrimas effundere. Interea terre motu supueniēte plurimi pierūt. reliq̄ ꝟo ꝑ agros ⁊ montana dispersi sunt. Ur-

satius aũt in illa terra repertus est mortuus. pronus iacẽs sicut solebat orare. Sermo tamen est quia anteq̃ moreretur rogauerit deum. vt prius eius finiret vitam quã cladem inspiceret ciuitatis. in qua prius christũ agnouerat. ⁊ ecclesiasticaꝫ videbatur esse participatus phuosophiã. Is enĩ cõuersatione digna. etiã demones effugabat. Quodã enĩ tẽpore dum aliquis a demonio vexaretur. euaginato gladio cepit per totã discurrere ciuitatẽ. cunctisq̃ fugientib⁹. occurrens ei solus ⁊ nominãs xp̃m. sermone mũdauit virũ. ⁊ fecit ab illo furoreꝫ quiescere. Inter cui⁹ diuersa ornamenta virtutũ. etiã hoc meminisse cõuenit. Erat draco ante nicomediã qui transeũtes suo flatu perimebat. habebatq̃ cubile circa quandã vallẽ. Quo veniens vsatius orauit. Tum sponte egrediens ille serpens. ac secũdo caput percutiens. interemptus est. Qui mihi retulerunt. eundẽ viderunt vrsatium.

Socrates.

Capitulum. xxxiiii.

Nunc igitur de alia synodo quã velut adsultar ariminẽsis cõcilij in oriẽte constãtius imperator fieri iusserat. pauca narrabo. Erat enĩ primu⁹ cõstitutũ vt in nicomedia bythinie cõgregarentur epi. quorũ cõuentũ ꝓhibuit maxim⁹ terremot⁹. Hoc contigit consulatu taciani ⁊ cerealis. octaua die mensis augusti. Tractabãt enĩ trãsponere synodũ i vicinã nicee ciuitatẽ. Qđ cũ displicuisset rursus volebant in tharso cilicie cõuenire. Deinde placuit apud seleuciã ysaurie que vocatur aspera celebrare cõciliũ. qđ actũ est cõsulatu eusebij. ⁊ hipacij. Fueruntq̃ q̃ cõuenerũt nũero centũ. lx. cũ quib⁹ aderat vn⁹ in palatio clarus noĩe leonas. Quo p̃sente questionẽ fidei ꝓponendã imperatoris iubebat oraculũ. simulq̃ preceptũ fuerat adesse lauritiũ militẽ isaurie ducẽ vt in q̃ opus eẽt epis ministraret. Cõuenerũt ꝙ vicesima septia die septembris mẽsis. ⁊ sub gestoꝝ cõfectiõe disputabãt. Aderãt enĩ exceptores vtriusq̃ ptis v̾ba signãtes. q̃ sub vno apud sabinũ collecta reperiuntur. Nos aũt capitulatim ista describimus. Prima siquidẽ die leonas iussit vt q̃ videretur vnicuiq̃ ꝓponerẽt. Porro q̃ p̃ntes erãt nõ p̾us dixerũt quãlibet mouendã esse q̃stionẽ. nisi reliq̃ cõuenirẽt. Erãt enĩ absentes epi macedonius cõstantinopolitanus. basilius ancyre. ⁊ alij quidẽ accusari metuentes. Et macedonius quidẽ. languorem finxit. patrofilus oculorũ dolorem. et alij similes adinuenerũt occasiones absentie. Dumq̃ leonas etiam illis absentib⁹ proponendã diceret questioneꝫ. rursus aiebant epi nõ aliter quicq̃ fieri nisi impetitorũ vita discurreretur. Accusati nanq̃ iam fuerãt cyrillus hierosolymoꝝ. eustachi⁹ sebastie armenie ⁊ alij quidã. Ob quã rem cõtentio inter p̃sentes exorta est. Alij nanq̃ dicebant vitas accusatorũ discutiendas. alij vero ante fidem nihil esse querendã. mouebatq̃ questionẽ imperatoris diuersa sentẽtia. cuius litteris nunc de fide prius agendũ. nunc de accusatorũ cõuersatione legabatur. Hec causa p̃sentes ad scisma ꝑduxit. ⁊ in duas partes synodi multitudo diuisa est. Unius enĩ partis dux erat acacius cesarie palestine georgius alexandrie vrsatius tyri. eudoxius antiochie. quos alij trigĩta duo secuti sunt. In alia parte fuit georgius laodicie syrie sofronius pompeiopoleos. paflagonie. eleusius quizici. quos plurimi sequebantur. Cumq̃ placuisset vt prius de fide questio moueretur. hij quidem qui erant partis acacij nicenã fidẽ aperte negauerunt. aliamq̃ fidem dictare nitebãtur. alterius vero partis nũero pluriores omnia quidem niceni concilij receperũt. de sermone consubstantialitatis tãtummodo querebantur. Multis igitur inter alterutros cõtentionib⁹ vsq̃ ad vesperã generatis. nouissime siluanus tarsensis presul ecclesie voce magna clamauit: dicens non oportere nouã dictari fidem. sed dudum in antiochia expositam tẽpore dedicatiõis debere seruari. Quo dicto. sequaces sunt egressi. Alterius v̾o partis protulerunt fidem antiochia recitatã. quã relegentes soluerunt illa die concilium. Altero vero die conuenientes in oratoriũ seleucie. ianuasq̃ claudentes relecte fidei subscripserunt. Subscribebant autẽ etiam pro absentibus presentes lectores atq̃ dyaconi. per q̃s rate se ferre hanc diffinitionem absentes profitebantur. Acacius autẽ ⁊ alij partis eius querebantur. eo q̃ ecclesia clausa subscriberetur dicentes ea que occulte geruntur improbitatis suspitione plenissima esse. Hoc autẽ faciebant. volentes aliam fidei explanationem. Ipse quoq̃ quam preparatam habens legit ibi quidẽ iudicibus lauricio et leona. studẽs eis robur acquirere. Hec ergo die secunda sunt gesta. Tercia vero Leonas congregare partes episcopoꝝ rursus festinabat. Quo die: nec Macedonius defuit Constantinopolitanus nec Basilius ancyre. Dumq̃

ambo in vna parte conuenissent. denuo qui circa acacium occurrere noluerunt dicentes oportere prius de cõcilio eijci eos qui pdem fuerant cõdemnati. ⁊ qui accusabant in psenti. Cumqꝫ cõtentio cresceret egressis eis q po siti in accusatione videbant. qui circa acaciũ sunt cõgressi. Tunc itaqꝫ leonas ait libellum sibi datũ ab eis qui cum acacio erant. celans dogmatis esse dictationẽ. Et cũ psentes episcopi tacuissent. aliud quidam nõ expositionẽ fidei libellũ continere iudicantes. mox fidei acacij cõscriptio cum prohemio hoc modo lecta est.

Fides eorũ q circa acaciũ sunt.

Os qui cõgregati sumus seleucia isaurie scdm imperatoris voluntatẽ hesterna die quinto kalendarũ octobrium oĩe studiũ habuim⁹ cum disciplina ecclesiasticã seruare pacẽ. ⁊ de fide cogitare cõstanter: sicuti precepit deo amabilis imperator noster constantius. scdm propheticas euãgelicasqꝫ voces. et nihil pter scripturas superinducere in ecclesiasticã fidem. Quia vero aliqui in cõcilio alios nostrũ iniurijs affecerunt. alios loqui prohibuerũt. alios reclauserũt inuitos. ⁊ dãnatos secũ ex diuersis prouincijs habuerũt: necnõ ⁊ eos qui cõtra regulas ordinati sunt introduxerũt secũ. ita vt vndiqꝫ tumultu synodus impleret. sicuti vir clarissim⁹ comes leonas. ⁊ vir clarissim⁹ dux prouincie lauricius inspexerunt. propterea autẽ hec interloquimur: quoniã non declinamus expositã cũ auctoritate fidem in antiochena dedicatiõe proferentes eam. licet patres nostri illo tẽpore ad subiectã cõcurrerint questionẽ. quoniã multos turbauit cõsubstantialitatis nomẽ preterito tẽpore ⁊ vsqꝫ ad psens. Nunc vero quia dicit innouatũ ab aliquibꝫ de dissimilitudie filij apud patrẽ. Hac g gratia omousion ⁊ omoiousion. id est eiusdẽ substantie ⁊ similis substãtie nomen abijcimus. tanqꝫ scripturarũ extraneuz anomoeon. id est dissimilitudis verbuz anathematizam⁹. et oĩes huiusmodi existentes ab ecclesia alienos existimam⁹. Similẽ vero filiũ apud patrẽ aperte profitemur. scdm apostolũ dicentẽ de filio q est ymago dei inuisibilis. Confitemur autẽ ⁊ credim⁹ in vnũ deũ patrẽ omnipotentẽ. factorẽ celi ⁊ terre visibiliũ omniũ ⁊ inuisibiliũ. Credimus autez et in vnũ iesum christũ filiũ eius ex eo natuz inpassibiliter ante omnia secula. deũ verum ex deo vnigenitũ lumen. vitam. veritatẽ. sapiẽtiam. volũtatẽ. per quẽ oĩa facta sunt in celis ⁊ in t̃ra siue visibilia siue inuisibilia. Hunc credim⁹ in cõsummatiõe seculorꝫ pro destructione peccati assumpsisse carnẽ ex sancta virgine maria. ⁊ hominẽ factũ. passum pro peccatis nostris atqꝫ resurrexisse. ⁊ assumptuz in celis. sedere in dextera patris. ⁊ iterũ venturum in gloria iudicare viuos ⁊ mortuos. Credimus ⁊ in spiritũ sanctũ quẽ paraclytũ. id est cõsolatorem noĩauit saluator dominus noster quẽ promittẽs postqꝫ iret discipulis eum esse mittendũ quẽ etiam destinauit. per quẽ ⁊ sanctificat credẽtes in ecclesia vt baptizatos ĩ nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. Eos autem qui preter istam fidẽ aliud quicqꝫ predicant a catholica eccl'ia decernimus alienos existere. Hec est eñi acacij de eius fide prolatio cui subscripsit ⁊ ipse. ⁊ cõsentientes ei nũero quẽ pauloante prediximꝰ Hac fide lecta. sophronius pompeiopoleos paflagonie hec verba clamauit dicens. Si p singulos dies ppriam edere licuerit fidem. veritatis integritas non manebit. Hec qdez sophroni⁹ ait. Ego autem dico quia si ab initio hec verba de nicena fide dixissent qui ante eos ⁊ post illos fuerunt omnis potuit cessare contentio. Tũc g plurima inter alterutros ob hoc ⁊ pp̃ter eos q fuerant accusati verba dicentes ⁊ audiẽtes abierunt. Quarta vero die cõuenientes omnes rursus mouebant cũ cõtentione sermones inter qs acacius his verbis sententiã suam patefecit. Si semel nicena fides mutata est. nihil prohibet etiã nunc aliã dictare fidẽ. Ad hec eleusius cizici hec verba respondit. Presens concilium celebratũ est nõ vt anathema discat. neqꝫ vt fidei explanationez suscipiat tanqꝫ non habẽs eam. sed possidens patrũ fidẽ hanc vsqꝫ ad vitam mortẽqꝫ custodiet. His ergo verbis eleusius sententie occurrit acacij fidẽ patrũ vocãs in antiochia declaratã. cui recte quilibet poterit obuiare dicẽs. Quõ patres nominas hos o eleusie dũ illorũ non recipis patres. Hi nanqꝫ qui nicea cõuenerũt cõcordantes in cõsubstantialitatis verbo p fide sancta proprie dicunt patres: eo qꝫ ⁊ tẽpore pcesserũt. ⁊ qui postea antiochia cõuenerunt ab illis sacerdocij iura susceperũt. Si aũt hi qui in antiochia cõgregati sunt patres pprios negauerunt. cõsequenter istorũ patrẽ destructores secuti sunt. Quomodo ergo ⁊ quorꝫ illi fidem velut improbã respuerunt. isti quasi probabilem susceperũt. Si autẽ illi non habuerunt spiritum sanctũ. qui per officiuz manus impositionis accipit. neqꝫ isti sacerdotiũ per

experũt. Quõ enĩ perciperẽt a nõ habẽtibus quod dabat. Hoc obijcere ergo responso poterit quilibet eleusij. Cum hec ita gererent. ad aliã venere questionẽ. Quia enĩ acacius in fide que lecta est similẽ dixit filiũ patri. cõsulebant alterutros secũdo. quid esset similis filius patri. & qui circa acacium dicebant secundũ voluntatẽ solummodo. non scđm substantiã patri similẽ filiũ esse. alij vero omnes etiam scđm substantiã declarabant. In hac ergo cõtentione tota manserũt die. & acacium arguerũt qui in suis sermonibꝫ quos cõscripsit similẽ per omnia filium patri dixit. nũc autẽ secundũ substantiã similẽ denegauit. Quibus multũ cõtendentibꝫ & ad nullã concordiã venientibꝫ. surgens leonas conciliũ soluit. Et iste fuit terminus synodi seleutia cõgregate. Altera nanqꝫ die rogatus vt interesset. noluit dicẽs. Directus sum ad cõcordiaz concilij. vobis distantibꝫ adesse non possum. Quo facto. nec q̃ circa acacium erant ad synodũ concurrere voluerũt. Altera vero pars in ecclesiam veniẽs. acacium & que erant cũ eo vocauit. vt de cyrillo hierosolymorũ episcopo haberet examinatio. Sciendũ itaqꝫ quoniã cyrillus iã dudũ fuerat accusatꝰ atqꝫ damnatꝰ. quoniam sepe vocatus ad iudiciũ duobꝫ annis iugiter declinauit. metuẽs accusantes. Condẽnatus aũt appellatiõis libellũ cõdemnatoribus destinauit. iudiciũ maius appellãs. Cui appellationi cõsensit etiam cõstantius imperator. Hoc itaqꝫ solus & primus p̃ter ecclesiasticã consuetudinẽ atqꝫ regulã cyrillus fecit episcopus. vt sicut in publicis iudicijs libellis vteret appellatorijs Tunc ergo in seleutia interfuit iudicandus: & ob hoc episcopi acacium eiusqꝫ cõsentaneos euocabãt. vt de accusationibꝫ agnoscentes decretũ cõmune proferrent. Aduocabãt igitur alios etiam quosdaz. qui fuerant accusati. et semetipsos cõtulerant ad acacium. Quibꝫ post crebram citationem nolentibꝫ occurrere damnauerũt & ipm acacium. georgiũ alexandrinũ. vraniũ tyri. theodolũ crhete. taxenũ phrigie. theodosiuz philadelphie. lydie euagriũ insule mitylene. leontium tripoleos lydie. & eudoxiũ qui primo quidem germanicie fugit. postea vero antiochie siri e inuasit episcopatuz. Damnauerũt pariter et patrophiliũ: quia & ipse a dorotheo accusãtis p̃sbytero euocatus noluit obedire Hos itaqꝫ damnauerũt. Excõmunicauerũt autem asteriũ. eusebiũ. augariũ. basilium. phebum. fidelem. eutiiciũ. magnũ. et eustachiuz. sic eos manere decernẽtes: donec habita satisfactione accusationibus semetipsos exuerent. His actis damnationẽ celebratã eorũ parrochijs innotuerũt. inqꝫ locũ eudoxij anianũ constituerunt episcopũ. Quem cõprehendẽtes qui circa acacium erant. leone & laurentio tradiderũt. a quibꝫ exilio destinatus est. Quo facto. episcopi qui ordiuerãt anianũ. contestationẽ obtulerũt leone & laurentio contra acacium & consentaneos eius. dicẽtes synodi iudiciũ fuisse violatũ. Cumqꝫ nil agerẽt cõstantinopolim sunt profecti. vt que gesta fuerant panderent imperatori.

Sozomenus.

Capitulum. xxxv.

Hunc terminũ habuit synodus. in seleutia constituta. Qui vero voluerit subtiliter vniuersa cognoscere. excerptorũ debet acta relegere. Post hec ergo talia gesta sunt. Cõsentientes q̃dem acacio ad imperatorẽ q̃ꝫ propere p̃uenerunt. alterius vero partis episcopi singuli ad propria sunt reuersi. decẽ tantũmodo eorũ cõmuni decreto missi. venietes ad p̃ncipẽ inuenerũt directos decem ab ariminensi concilio. Porro sequaces acacij iam agebant vt potẽtes palacij eorum tuerent partes. & per eos fauor illis arridebat impatoris. Dicebant enĩ alios q̃dem sibimet p̃sentire. alios autẽ ecclesiasticis pecunijs esse corruptos. alios incõgruis falli seductionibus. Hec ãgebat acacius natura versutus. & p̃paratus ad intelligendũ atqꝫ dicendũ. cum etiã insignẽ haberet ecclesiã. id est eusebij pãphili. post quẽ eius tenebat episcopatũ & gloriabat se eũ habuisse doctorẽ. Et cũ talis esset p̃suadebat facile quod volebat. Cũ igit constantinopolim ex vtroqꝫ cõcilio essent episcopi viginti. Et q̃ casu p̃sentes erant. primo quidem iubet. vt de acacij questione iudicaret. p̃sentibꝫ maximis proceribꝫ et honorato. queꝫ non ante multũ tẽpus imperator ab vrbe roma reuertens primũ prefectũ vrbis cõstantinopolitane cõstituit. postea vero etiam ipso cõstantio audiẽte cũ iudicibꝫ capitur circa fidẽ acacius egrotare. ita vt etiam impator & alij q̃si circa blasphema eius verba cõmouerẽtur. Dicit aũt acaciũ eiqꝫ p̃sentiẽtes primũ se hãc heresim ignorare finxisse. & sub velamento q̃dam egisse cũ principe. vt ipse etiam cum suis proceribus iudicaret. credens acacium non posse vinci sermonibꝫ. & magis necessario capi iudicantis auditu. ac sine cõtentione p̃uas=

lere conantur hereseos. Cumq; hoc pficines quiuisset proferri scripturã prolatam ab arimino. et a seleutie synodo missi hanc suscipere deposcebant. Et cũ questio esset de substantie nomĩe iureiurandũ firmabant. quia nullatenus dissimilẽ scd͂m substantiã filiũ faterẽtur. seq; paratos hãc heresim abdicare dicebant. Et quoniã inopinate occidentales nomen substantie in arimino reliquerãt. necessariã huiusmodi scripturã esse fatebant. Dicebant autẽ quia si nomẽ substantie taceat. cuz nomĩe substantie etiam illud qđ de substãtialitate decretũ est sine dubitatione tacebit. qđ plurimi occidentaliũ sacerdotũ pro reuerentia niceni concilij nimis amplectebant. Hãc autẽ etiam impator flexus est laudare cõscriptionẽ. consideras multitudinẽ arimino cõgregatã: et quia nõ peccaret qui similẽ patri filium diceret. idest ei virtute sibi credens consubstantialẽ. et similis substãtie professionez. nihilq; intellectu differens in oibus que scriptura diuina doceret. Hãc ergo sententiã habẽs episcopos cõcordare pcepit in ariminensi fide cõcilij. Cũq; se in altera die pararet ad consulatũ quod firma die mẽsis ianuarij romanorũ more celebrat. totam diẽ ꝛ maximã noctis partẽ expendit inter episcopos certamen habẽs: donec scripture ex arimino delate subscriberent episcopi a seleucia veniẽtes.

Capitulum. xxxvi.

Acacius autẽ ꝛ qui cum eo erant aliquantũ tẽpus constantinopolim cõmorantes. euocauerũt episcopos ex bythinia. inter quos erat ꝛ macharius macedonẽsis. et vlphilas gothorũ episcop⁹. Qui oẽs nũero quinquaginta cõuenientes cõfirmauerũt arimino lectã conscriptionẽ adijciẽtes. vt de cetero nequaq; substantia vel essentia nominaret in deo. ꝛ pter hanc scripturam oẽs alias aut factas aut faciẽdas penit⁹ abdicari. Quo facto eũ dyaconatus ordine deposuerũt tanq; heretice sapientez. ꝛ qui cõtra ecclesiasticã consuetudinẽ quedã humane sapientie ficta cõscriberet: et dyalogos plenos blasphemia dictaret atq; turbarũ ecclesiasticarũ ꝛ seductiõis auctor extaret. Dicit autem ab aliquib⁹: quia nõ cum integro corde deposuerũt: sed volẽtes se pncipi cõmendare. eo q͂ dicerent similia sape: videntes aũt impatoris indignationẽ quã circa macedoniũ tũc habebat etiã eum deposuerũt ꝛ eleusiũ cizici. et basiliũ ancyre. et eustasiũ sardicorũ dracontiũ pergami. Et cũ in dogmate viderent habere discordiã. tamẽ tẽpore depositiõis memoriaz eorũ fidei non fecerũt. sed culpas eis inferebant singularit. per quas eos asserebãt in ecclesiasticis regulis deliquisse.

Sozomenus.

Capitulum. xxxvii.

Alter quos cyrillũ quoq; hierosolymorũ deposuerũt. tanq; eustachio. elphidioq; cõmunicantẽ. Hij enĩ contraria sapuerũt eis q̃ in militene fuerãt cõgregati. Inter quos etiã ipse conuenerat. et tanq; post depositionẽ in palestina facta cõmunione pticipat⁹ fuerat: cũ basilio ꝛ georgio laodicie ciuitatis episcopis. Cũ enĩ cyrillus hierosolymorũ suscepisset epatum de iure metropolis cõtendebat cũ acacio cesarie palestine tanq; sedis aplice pontifex. Hinc ergo in antiochia cõstituti derogabãt alterutris. tanq; nõ saperent recte de deo. Nã ꝛ prius vterq; sibimet in suspitiõe esse videbat. alter quidẽ arrij dogma laudabat. Cyrillus aũt pdicãtes consubstantialẽ patri filiũ sequebat. Inueniens ergo tẽpus acacius cõsentientib⁹ sibimet episcopis. cyrillũ pro huiusmodi causa deposuit. Cũ fames hierosolymorũ prouinciã occupasset. tanq; in epm necessitate ciborũ turba respiciebat egentiũ. Cumq; pecunie ad consulendũ nõ essent vasa sacrata velaq; distraxit. et populi necessitati subuenit.

Theodoricus.

Imperatoris igit animũ hoc cõmouit ꝛ maxime qđ acacius cõtra cyrillũ nocit machinatus. Sacram nanq; vestẽ quaz famosissimus impator constantinus ad honorẽ hierosolymorũ ecclesie dederat machario illius pontifici ciuitatis: vt ea circumamictus ministeriũ sacri baptismatis adimpleret. quoniã erat auro sericoq; contexta cyrillum asseruit vendidisse eamq; emisse vestẽ quendã thymelicũ saltatorem. et cũ ea fuisset indutus in ipsa saltatione cecidisse. atq; contritũ morti traditum.

Sozomenus.

Hinc igitur causationẽ habens acacius cyrillum episcopatu deposuit. Damnatos igitur episcopos ex vrbe constantinopolitana fugauerũt sectatores acacij. sibi autẽ cõsentientes. in depositionibus tamẽ illorũ nolentes subscribere cũ essent nũero decẽ. apud semetipsos interim habitare pceperunt: ꝛ neq; ministerio fungi: neq; gubernare q̃diu sub=

scriberent ⁊ si nō agerent penitentiā intra mēses sex ⁊ in omnibꝫ placitis atqꝫ gestis in illo concilio ꝓberent scripto cōsensū. ⁊ ipsi deponerentur. Quo facto cōsentiētes eis episcopi ꝑ singulas prouincias alios ordinarent. Cunctaqꝫ talia cogitassent: cūctis episcopis atqꝫ clericis scripserūt: vt hec obseruarēt atqꝫ perficerent. Ex hoc ergo nō post multū tēpus macedonio successit edoxi⁹ basilio athanasi⁹. eleusio eunomius. q̄ postea eunominiane ꝑnceps fuit hereseos. Porro post eustachiū. meleti⁹ ecclesie sebastene suscepit episcopatū.

℄ Socrates.

Ecta est etiā in cōstantinopolitana vrbe cū adiectiōe expositio fidei. sed nos laborinthum expositionū aliquando vix reperientes. eorū numerū quoqꝫ digerimus.

Enumeratio diuersarū expositionum hereticorū malorum post explanationē fidei niceni concilij.

Capitulum. xxxviij.

Ost nicenū quoqꝫ conciliū in dedicatione antiochena expositionē geminā dictauerūt. Tercia ꝟo est que a narcisso apud gallias constantio imperatori oblata dinoscit: quarta eudoxij que in ytalia destinata est. In syrmio tres dictate sunt quarum vna in arimino cū consulatu relicta est. Porro octaua in seleutia ab acacianis edita est. vltima constantinopolim cū adiectiōe recitata est. Erat eñ additum vt neqꝫ substantia neqꝫ subsistentia diceret in deo. In hac ⁊ vlphilas gothorū episcopus tunc ꝑmo cōsensit. Nam ⁊ tēpore precedēti nicenam amplectebat fidem sequēs theopilum gothorū episcopū: qui presens in niceno concilio subscripserat. Acacius igitur ⁊ eudoxius cum suis constantinopolim de quibusdā alterius partis episcopis cōdemnandis certamen habebant. videntes indignari contra macedoniū principem primū cōdemnauerūt. eum tanq̄ plurime necis auctorē: ⁊ quia dyaconū in fornicatione captū in cōmunionē susceperat.

℄ Socrates.

Capitulum. xxxix.

Expulso siquidem macedonio. eudoxius spernens antiochie sedē. cōstantinopolitanam inuasit ecclesiam studio fultus acacij. Qui obliti suorū suis iudicijs cōtraria sanxerūt. Nā cum prius draconciū deposuissent: eo qꝫ ex galacia transisset in pergamū cogitātes quod actum fuerat eudoxium ad sedē aliam migrauerūt. Quo facto. lectā fidem arimino cū augmento quod ipi in cōstantinopolitana vrbe adiecerāt. vbiqꝫ direxerunt mādantes vt qui nō subscriberent iussione imꝑatoris exilio mitterent. Innotuerūtqꝫ sua facta ⁊ alijs orientalibus sibi cōcordibus ⁊ patrophilo scytopoleos episcopo. qui de seleutia ad propriā mox redierat ciuitatē. Eudoxio siquidē constituto constantinopolim. tunc etiā maior ecclesia que dicitur sophia dedicat consulatu constancij decimo. et iuliani cesaris tercio. quītadecima die februarij mensis. Eudoxius eñ cum sedisset in sede illa prius vocem q̄ vbiqꝫ vulgata est protulit dicens. Pater asebis. filius eusebis. Ista duo greca verba diuersos habent apud grecos intellect⁹. Asebis eñ dicit et impius ⁊ sine cultu. eusebis dicit ⁊ pius ⁊ benecolens. Cunqꝫ dixisset hec verba turbatio generat in populo. quasi patrē dixisset impiū. filiū vero pium. Quo facto. nolite inquit turbari ad ea que dixi. Pater eñ asebis est. quia nullū colit. filius autē eusebis. quia colit patrem. Hec cū dixisset eudoxius. turba quidē sedata est. multus ꝟo risus cōpleuit ecclesiā. et hactenus illud dictum cū derisione ꝑmansit. His eñ heresiarche seductionibꝫ sermonibus seditionibusqꝫ vacantes. ecclesiam lacerarūt. Huiusmodi ergo termino. etiam synodus constantinopolitana cōclusa est.

℄ Socrates.

Capitulum. xl.

Bitur acacius ⁊ eius socij non cessabant. sed cōgregata antiochiam que eis dudum placuerant destruebant. ⁊ ex scriptiōe q̄ arimino ⁊ cōstantinopoli fuerat lecta nomē similitudinis abscidere nitebātur. et per oīa substantiā atqꝫ voluntatē dissimilē esse patri aput filium. ⁊ ex nō existentibus factū introducebāt. sicut arrio ꝑmo placuerat. quibus etiam cōsentiebant. Is enim etius post arrium ꝑmus apte his nominibꝫ vti ꝑsumpsit. quapropt͛ et sine deo vocabat. eiusqꝫ sequaces propter hoc dissimiles et ex non existentiales sunt dicti. ab his qui antiochia cōsubstantialitan cōsentiebant. Hos ergo dū requirerent cultores niceni cōcilij. cur in expositione fidei sue deum ex deo filiū dicentes dissimilē ⁊ ex non existentibꝫ nomiare ꝑsumerent. his sermōibus respondebāt. Sic dictū est deum ex deo. sicut habet apud apos

stoliū. omnia autē ex deo. Unus ergo omniū etiam filius dei ⁊ propterea positum est in expositionibus scd̃m scripturas.

¶ Socrates.

Capitulum. xli.

Unius verbi princeps fuit georgius laodicenus episcopus. Qui cū talia doceret. ignorauit quēadmodū apostoli ꝓprietates superiori tēpore origenes latius examinatus interpretatus sit.

¶ Sozomenus.

Preterea dum adhuc athanasius celaretur. georgius alexandria crudeliter paganos afficiebat. ⁊ aduersantes sibimet christianos. Utrosq; enī cogebat ad suam venire sententiā. et respuentes afficiebat. Erat enī apud sapientes odibilis quasi despiciēs eos et iudicibus imperās. apud populū ꝟo quasi tyrannus ⁊ vltra potentes elatus. ꝓcipue tamen paganos opprimebat quos sacrificare ⁊ paternas festiuitates agere prohibebat. Tūc enī milites ⁊ egypti duces armatos in ciuitatem introduxit. ymagines et ornamenta templorū abstulit. quod ei postea causā necis adduxit. Cyrillo siquidē deposito sicut ꝑdictū est. apprehendit hierosolymorū ecclesiam herennius. et post illū heraclius. post quē hylarius. Hos enī tunc illā ecclesiam gubernasse ꝑcepimus. vsq; ad imperiū theodosij principis. quādo rursus cyrillus ad propriū remeauit episcopatum.

¶ Socrates.

Situr macedonius constantinopolitana pulsus ecclesia damnationē non ferēs quiescere respuebat. Declinauit enī ad eorum partē: qui apud seleuciā acaciū cū socijs deposuerāt. misitq; legationē ad sophronium et eleusiū. quatinus defenderet et positam prius in antiochia fidē ⁊ postea seleucia roboratam. et similis substantie fidē deuulgandam esse cōmonuit. Ad quē cōcurrerūt multi familiariū. quia nūc ab eo macedoniani vocātur. Quicunq; enim in seleuceno concilio acaciū declinauerunt. aperte verbū similis substātie sanxiuerunt. cum prius hoc nō manifesto indicio declarassent. Est enī opinio apud multos. quia non inuentū sit macedonij. sed magis marathonij nicomediensis episcopi. vnde etiam marathonij vocitant. ad quos eustachius expulsus de sebastea cōfugit. Cumq; macedonius sanctū spiritū comꝑhendere in tractatu diuine trinitatis declinaret tūc ⁊ eustachius. ego inquit neq; deum nomiāre sanctū spiritū patior: neq; creaturā nomiāre presumo. Propter hanc ergo causam spiritū repugnātes appellāt hm̃oi ꝑsonas hi ꝙ in consubstantialitatis expositione cōcordant.

¶ Sozomenus.

Cum itaq; macedonius ecclesia cōstantinopolitana fuisset expulsus non ea ꝙ acacius atq; eudoxius sapiebāt. sed tradebat magis filiū deū per omīa ⁊ scd̃m substantiā similē esse patri: scd̃m vero spiritū nō earū rerum esse participē sed ministrū ⁊ perhibentē officiū: quecūq; de sctīs angelis dici possunt.

¶ Socrates.

Capitulum. xlii.

Situr sequaces acacij in antiochiā magno studio cōuenerūt. acti penitētia: quia similē dixerūt filiū patri. Et consulani sequēti. id est thauri ⁊ florencij. cū euzoius eā gubernaret ecclesiā impatori ibidem cōstituto. pauci quidē rursus mouebāt ea que dudū placuerant dicētes. oportere sermonē similis substātie auferri ab expositione fidei tradita. ⁊ eā in arimino quā cōstantinopolitani nō celantes sed apte dicētes: quia ꝑ omīa dissimilis fili⁹ esset patri nō solū scd̃m substantiā sed etiam scd̃m voluntatē. et ex nō existentib⁹ esset sicut ꝑdicauerat arrius. cū quibus erant sectatores etij.

¶ Theodoricus.

A siquidē tempestate dū perfidia accensaret eudoxij inter alios ait eustachius Quoniā de fide examinationē vis fieri o imperator eudoxij considera blasphemias. obtulitq; ei expositionē inter alia sic habentem. Que dissimulit ꝓferunt dissimilia scd̃m substantiā sunt. Unus deus pater ex quo omnia ⁊ vnus dn̄s iesus christus ꝑ quē omīa. Dissimile autē est ex quo ⁊ per quē. Dissimilis ergo filius deo patri est. Hac lectiōe cōmotus imperator requisiuit eudoxiū si fateret suam At ille negauit dicēs: quia esset etij. Quē cū iussisset impator adduci requisitus. licet eius nō fuerit. suā esse ꝓfessus est. ⁊ ideo exilio destinatus. Eustachius tamē etiā eudoxiū ita sapere proclamabat exigēs vt scripturā anathemaizaret etij. Qui licet tarde. fecit tamē ⁊ damnauit quod ipse prius ⁊ postea ꝑdicabat Deinde etiam ipse exigebat. vt ille omousion anathemaizaret qđ scripture non haberent. Tunc siluan⁹ ⁊ ex nō existentib⁹ inquit et creatura ⁊ alterius substantie scripta nusq; sunt.

Iustũ est ergo hoc abdicari. Quod imperator quoqꝫ decreuit vt fieret. Qui licet cũ difficultate fecerunt. Quo gesto exigebant vt et ipsi omousion abdicarent. Tunc disputatiuncatqꝫ veraciter siluanus ait. Si ex non existentibus nõ est. neqꝫ creatura ex alia substãtia deus verbũ. igitur consubstantialis est genitori patri sicut deus ex deo: ꝛ lumen ex lumie eãqꝫ habet cũ genitore naturam. Tũc imperator iratus exiliũ interminatus est eis. At illi. potestatẽ inquiũt habes puniẽdi. nõ tamen nos patrũ statuta destruimus. Tunc imperator illos pelli iussit ecclesijs ꝛ pro eis alios ordinari. Tũc eudoxius cũ tyrannice cõstantinopoleos teneret ecclesiã pulso eleusio ciziceno eunomiũ ordinauit episcopuꝫ. ꝛ etium in scriptis abdicauerũt cuius videbantur esse cõsortes. scripseruntqꝫ georgio quod fuerat gestum.

¶ Exemplar epistole vniuersi cõcilij ad Georgiũ contra Etium ꝓpter nephariã blasphemiã eius.

Sancta synodus cõstantinopolim congregata dño honorabili alexandrine ciuitatis episcopo georgio salutẽ. Synodo reprehendente etiũ ꝓpter nephandas eius et plenas scandalis scripturas secũdũ cõsequentiaꝫ ecclesiasticarũ sanctionũ sup eo ab episcopis actũ est qđ decebat. Dyaconatu nanqꝫ depositus est ꝛ ab ecclesia factus extraneus ꝛ a nobis hec monita processerũt: vt neqꝫ ad lectionẽ cuiusqꝫ veniãt nephande eius epistole. sed abijciant̃: eo ꝙ vehemẽter inutiles sint. Hijs autẽ adijciemus etiũ anathematizandũ euꝫ si permanet in eo proposito cũ sequacibꝫ suis. Cõsequens em̃ erat: vt om̃es in synodo cõuenientes episcopi deponerent auctorẽ scandalorũ ꝛ scismatũ in omni terrarũ orbe factorũ inter ecclesias. ꝛ cõcordarent in sententia cõtrã euꝫ iuste prolata. Sed extra vota spemqꝫ nostrã seras ꝛ stephanus heliodorus ꝛ theophilus in nostra sentẽtia cõcordare noluerũt neqꝫ in eius depositione subscribere. tũ scilicet seras etiã aliam vesanã arrogantiã eiusdẽ accusaret etij. Dicebat em̃ eum asperiora presumere atqꝫ dixisse: quoniã ea que de⁹ hactenus celasset apostolis reuelata sibimet affirmaret. Post huiusmodi superbos vesanosqꝫ sermões a memorato sera de etio protestatos flecti precibus nequiuerũt. vt in nostra fierẽt determinatione cõcordes. Veruntamen non lõganimitate detẽti multo tempore sustinuimus eos. nunc indignantes. nunc rogantes. nũc interminãtes. nunc iterũ supplicantes vt conuenirent nobiscũ ꝛ consona om̃i concilio diffinirent. Sustinebam⁹ ergo si forsan audirent. si forsan intelligerent: si forte prospicerent. Cumqꝫ multo tẽpore nobis perdurantibus non flecterent̃ sequi sententiã sup predicto viro prolatam ecclesie honorabiliorem esse qꝫ virorũ amicicias iudicantes. finiuim⁹ contra eos excõmunicationis tẽpus sex mẽsium ad agendã penitentiã. eis dantes inducias. vt si in hoc tẽpore cõuerterentur ꝛ consentirent diffinitionibꝫ fratrũ suorũ susciperẽtur in ecclesia ꝛ propriã fiduciaꝫ caritatemqꝫ pararent. si vero sine sententia permanerent amiciciasqꝫ hominũ regulis ecclesie ꝛ cõcordie nostre proponerent. tũc eos episcopatus dignitate esse iudicamus extraneos. Quibꝫ depositis necessariũ erit. vt in eoruꝫ locis alij constituant̃ episcopi. quatenus legalis ecclesia cõpetentem sumens ordinem sibimet concordet episcopis. videlicet vniuersis seruantibus vinculũ charitatis. eademqꝫ cum perfectione dicẽdo in vno intellectu vnaqꝫ essentia. Ut ergo cognoscãs que concilio placuerunt: hec tue reuerentie scripta trãsmisimus orantes. vt in gratia christi ista custodiẽs pacifice ꝛ legitime regas sub te constitutas ecclesias.

Capitulum. xliij.

Hunc etium eunomius suis libris exaltat. et hominez dei vocat. multisqꝫ fauoribꝫ honorat. Sed tunc et abdicantibus eũ interfuit ꝛ ab eis episcopaleꝫ ordinationẽ ipse suscepit. Eudoxius igit̃ ꝛ acacius cum suis cõsensum prebentes hijs que in nicea thracie gesta sunt pro basilio et eleusio alios cõstituerunt episcopos: de quibꝫ superuacuũ loqui non censeo de eunomio solũ habito sermone narrabo. Igitur cuꝫ eleusio viuo ciziceniam ecclesiaꝫ percepisset eunomius. et populi salubritatẽ videret eudoxius atqꝫ imperatorẽ conspiceret seuientẽ cõtra eos qui creatũ profiteban̄t vnigenitum dei filiũ: eum cõpulit vt celaret hunc sensum. nec eum aperiret inuestigantibꝫ accusationibus: dicens eunomio quoniã oportuno tempore ꝑdicabimus que modo celamus et ignorãtes docebimus. et contradicentes aut flectemus aut cogimus aut punimus. Hijs promissionibus persuasus. eunomius obumbratã proferebat impietatem. Sed q̃ diuinis sunt educati sermonibꝫ videntes dictorũ calliditateꝫ. moleste quidẽ ferebant aperte vero cõtradicẽ

re psumptionis opus et nõ sapientie iudica-
bant. Circũponentes ergo speciẽ sibimet he-
retice prauitatis ⁊ hoc se esse fingẽtes accesse-
runt ad domũ eius rogantes: vt eius expone-
ret apte dogmatis veritatez: nec pateret huc
⁊ illuc eos diuersisq; ferri doctrinis. Tũc ille
accepta psumptione sensum quẽ celabat ape-
ruit illis dicens ibi nimis esse nephariũ: vt nõ
omnes sub eo pstituti veritate fruerent. Hijs
⁊ huiusmodi seduct⁹ verbis in puentu eccle-
sie suam blasphemiã reuelauit. At illi zelo su-
as animas accendentes ad constantinopolim
peruenerũt: et primũ quidem apud eudoxiuz
inscripserunt eunomiũ. Quo eos non suscipi-
ente adeuntes principẽ pestem illius cum ge-
mitu pandiderũt. Dicebant enĩ potius istius
dicta impia esse q̃ arrij. Pro hijs indignat⁹
imperator precepit eudoxio: vt deduceret eu-
nomius ⁊ cõuictus sacerdotio nudaret. Cũ-
q; frequenter ab accusatoribus importunitatẽ
passus eudoxius declinaret. adierunt rursus
imperatorẽ ingemiscẽtes: quia nihil quod p-
ceperat fecisset eudoxius: sed tantã despiceret
ciuitatẽ blasphemijs eunomij pereuntẽ. Tũc
cõstantius expulsurũ se interminatus eudo-
xium est: nisi eunomiũ iudicandũ deduceret
et conuictũ in accusatione puniret. Hoc me-
tuens eudoxius scripsit eunomio: vt de cizi-
co fugeret sibiq; reputaret nequaq̃ eius mo-
nitionibus obedisse. Verũ eunomius metu-
ens abscessit quidez: sed contumelias non fe-
rens proditionis quidez accusabat eudoxiũ
lesumq; se ⁊ eiectum asserebat: ac deinde gregẽ
proprie cohortis instituit. Quicũq; enĩ eius
dogmatis cõcordiam sequebant. ab eudoxio
recesserunt proditionẽ accusantes eius. soci-
antes semetipsos eunomio qui hactenus ab
illo nomẽ habere noscunt. Hinc ergo auctor
heresis factus eunomius impietatis cumu-
lo auxit arrij blasphemias: Quia vero arro-
gantie seruiens passioni propriũ probatur fe-
cisse collegium. ipsa que gesta sunt cõclamant
Nam cũ abdicatus eius fuisset expulsus cũ
eo egressus non est. licet doctorem eũ ⁊ dei ho-
minẽ nominaret. sed mansit cõiunctus eudo-
xio. Cum autẽ impietatis penas exigeret. ra-
tum non habuit concilij decretũ. sed episco-
pos ordinauit atq; psbyteros episcopali di-
gnitate priuatus.

Socrates.

Capitulum. xliiij.

Er idẽ tempus in laodicia syrie duo
erant viri vno nomie nuncupati pa-
ter atq; natus. vterq; dicebat appolli-
naris. pater presbyterij dignitate functus fili-
us autem habens lectoris officium grecoruz
ambo doctores eloquiorũ. Pater grammati-
cus: filius erat rethor. Pater namq; cum fuis-
set alexandrinus genere ⁊ prius docuisset in
berycho. postea venit ad laodiciam vbi veni-
ens duxit vxorẽ. et filiũ habuit appollinarez.
Tunc igitur ambo exercebant cum epipha-
nio sophista. et cũ essent eius amici valde fo-
uebant eum. hoc metuẽs theodotus laodice-
nus episcopus: ne frequẽti confabulatiõe so-
phiste declinarent ad paganitatẽ prohibuit:
ne ad eius scholas accederẽt. Qui paruipen-
dentes episcopum epyphanij amicicias ma-
gis amplectebãtur. Postea georgius theo-
doti successor cũ eos prohibere nõ potuisset
ambos cõmunione priuauit. Tunc appolli-
naris filius arbitratus iniuriam ⁊ fretus elo-
quij tumore sophistici nouitatẽ: ⁊ ipse introdu-
xit herescos que nũc fertur nomẽ ab inuento-
re gerens. Aiunt enĩ quidã excitatos eos ad-
uersus georgiũ non tantũ propter predictam
causam. sed quia videbãt eum varia dogma-
ta proferentẽ. et nunc quidẽ profitentẽ similẽ
patri filium sicut erat seleutia constitutũ. nũc
aũt arrianã declinare sententiã. Quapropter
velut oportunam sumentes occasionẽ absce-
dunt. Cumq; nullã eis intenderet sub specie
te religionis pestem hereseos introduxẽt. Et
primũ quidẽ dicebant animã a deo verbo in
dispensatione incarnationis nõ assumptam:
deinde quasi penitentia ducti corrigentes se-
metipsos. adiecerant animã quidẽ assumptaz
que nõ tamen haberet mentẽ: sed deuz verbũ
esse pro mente in homine assumptum. Circa
hoc itaq; solũ dicuntur esse corrupti qui nũc
illorũ nomine vocitant. Nam trinitatez con-
substantialẽ esse profitentur.

Theodoricus.

Capitulum. xlv.

Um inter hec saporis rex persarum
contra romanos castra metaret. con-
stantius cũ magno exercitu veniens
ad antiochiam fugauit hostes. Quod non mi-
litia romanorũ egit sed deus qui colitur a ro-
manis. Trophæuz victorie ergo nunc studeo
narrare. Nisibis quam quidaz ab antiochia
migdoniam vocant in termino posita est per-
sicarum romanarũq; terrarum. Huius erat

episcopus atqꝫ rector. et dux iacobus aposto lice gratie radijs illustratus. cuius digna lau dandaqꝫ miracula in hac hystoria conscribe re aut enumerare superuacuum iudicaui. sed vnū tantūmodo cuius miraculum causa nar rationis exponam. Huius igit̄ ciuitatem ro manis subditā persarū exercitus obsidebat. Et cum septuaginta dies iugiter obseruaret. et multas quidē cepisset ciuitates plurimaqꝫ circa hanc molimina posuisset. et vallos atqꝫ fossata pro capienda vrbe fecisset. eam nequaqꝫ valuit obtinere. Postea vero per se impetū migdonij fluminis per ciuitatē mediam pro perantes a longe retinentes. et vtrasqꝫ ripas eius facientes celsiores: vt aqua in se collecta concresceret quo in maiore posset irruere. cū vidissent iam etiam illas quas fecerant subli mes ripas impleri. subito auferentes quas fe cerāt cataractas dimiserūt impetū fluminis contra murū. Qui vehementis aque pōdus non ferens est inclinatus ⁊ occidit. Quo fa cto ingrediens aqua cū magno impetu etiā aliam partem muri vnde fluuius solebat exi re cum magna ruina deposuit. Hoc sapor is inspiciēs credidit se sine pugna capere ciuita tem. Et ille quidem die quieuit vt ⁊ fundus fluminis purgaretur ⁊ posset ambulare et in trare per fluuiū. Altera vero die cū omni mi litia credens per loca ruinosa murorum ciui tatem intrare. vidit murū ex vtraqꝫ parte fa bricatū. Ille nanqꝫ sacratissimus homo ora tionibus milites coarmauit ⁊ alios vrbis ha bitatores. Quo facto ⁊ murū restituit ⁊ pro pugnacula fecit quibus repelleret accedētes. Et hoc non ad murū veniendo egit. sed intra templa sacrarū domino supplicans adimple uit. Porro saporem nō solū muri fabrica ter ruit. sed etiam altera visio perturbauit. Vidit enim stantē supra murum quendā imperiali scemate circumamictū ⁊ tam purpura qꝫ dya demate resplēdere. Arbitratus autem esse ro manorū imperatorem minatus est eis q̄ nun ciauerunt cū non illic esse presentem. Quibus affirmantibus vera se dixisse ⁊ constātiū an tiochia cōmorari. et vultu quē videbat agno uit eorū verba esse veracia et aut deum bella gerere pro romanis. Cūqꝫ hoc grauiter ha beret infelix sagittā dimisit in aerem. Et cū vidisset quia in corpore eum iaculari non po tuit. tamen a vesanie sue impetu non recessit. Tunc igitur effrem vir mirabilis ⁊ conscri ptor egregius. qui in vtroqꝫ ydeomate greco videlicet ⁊ latino optime eruditus multos li bellos timore domini ⁊ deuotiōe plenos edi dit scilicet de extremo iudicio ⁊ de morte ⁊ vi litate conditionis humane: et miseria huius vite et cetera. Is igitur apud syros sacratissi mo iacobo supplicabat: vt veniret ad murum ⁊ videns barbaros maledictionis iacula cō tra eos emitteret. Flexus igitur venerabilis homo. ascendit in quandam turrim. Et cum milia miliū videret exercitus aliam maledi ctionem eis non petijt nisi cinifes et culices vt per parua animalia supernā virtutem po tuissent agnoscere. Orationē vero secute sūt nebule cinifoꝝ ⁊ culicum ⁊ elephantoꝝ qui dem promuscidas cum sint caue. equorū ve ro aliorūqꝫ iumentorum aures simul ⁊ nares impleuerunt. At illi ferre vim paruoꝝ anima lium nō valentes sessores suos ductoresqꝫ ex cussos dorsibus proiecerūt: ⁊ diruptas acies cōfuderunt exercitumqꝫ relinquētes summo impetu fugiebant. Hoc modo ter miserrimus imperator paruā clementiāqꝫ corruptionē in se cognoscens factam a deo habēte prouidē tiam animarū cum pie colentium. suū exinde reduxit exercitū confusionē non victoriā ex illa obsidione percipiens.

Capitulum.xlvj.

Dc itaqꝫ tempore constantius an tiochia morabatur et parthico pre lio quiescente rursus colligebat epi scopos. cogēs omnes negare verbum ⁊ vni us substantie et alterius substantie. Verū cū eudoxius post leontium antiochenam arri puisset sedem. deinde pulsus post multa con cilia cum constantinopolitanū inique tenuis set episcopatum. antiochena ecclesia pastore priuata videbatur. Tunc ergo conuenientes episcopi. cum essent plurimi vndiqꝫ cōgrega ti dicebant imperatori oportere primitus pa storem constitui. et ita cū illo de dogmatibus cogitari.

Capitulum.xlvij.

Llo tempore sacratissimus meletius ciuitatem quandam armenie regens et barbaros edocens quietē habere videbatur. Quem putantes arriani sibi con sentire. petierunt a cōstantio: vt antiochene constitueretur presul ecclesie. cum quibus eti am orthodoxi propter claritatem eius vite et salubritatem rectorum dogmatum in eius subscribere decreto. ipsumqꝫ decretum vtra qꝫ pars Eusebio samosatello commendauit

episcopo. Veniente siquidem magno meletio occurrit ei populus vtriusque partis: cum quibus iudei pariter et pagani desiderantes famosissimum videre meletium. Tunc imperator et ei et aliis qui exponere poterant iussit vt populis explanarent locum illum. Dominus creauit me in initio viarum suarum in opera sua. precipiens vt exceptores eorum verba conscriberent. Et primum quidem georgius laodicie fetorem heretice pestis euomuit. post quem acacius cesarie quandam visus mediam proferre doctrinam multum ab illorum blasphemia recessit. non tamen sanum apostolice integritatis dogma seruauit. Tercius autem magnus surrexit meletius et rectitudinem regule etiam in sacra disputatione monstrauit. Nam veluti quodam pondere veritatis vtens et quod plus et quod minus erat vitauit. Cumque turba vniuersa faueret rogans vt breuem eis doctrine daret ymaginem. tres ostendens digitos deinde colligens duos et vnum tendens illam laudabilem protulit vocem. Tria que intelliguntur: sed tanquam de vno disputamus.

Sozomenus.

O tempore fertur archidiaconus eius ecclesie adhuc eo loquente extensa manu eius os obstruxisse. At ille suam sententiam manu clarius quam voce signauit. Tribus enim apertis digitis et denuo clausis et vno tantum digito rursus extenso. populo scemate diuulgabat: quia tres vnum sunt. Deinde archidyacono eius manum ore dimisso tenente. libera voce clamabat nicenum seruari debere concilium.

Theodoricus.

Capitulum. xlviii.

Ontra hanc doctrinam arriani calumniis linguas exacuerunt. sabellianum asserentes sanctum esse meletium. Ob quam rem principi suaserunt. vt in propriam prouinciam exilio mitteretur. Et factus euzoius aperte arrianum dogma laudabat. Hunc enim cum arrio magnus alexander dyaconatu priuauerat. Hoc itaque facto sanus populus ab hereticis diuisus in apostolicam ecclesiam positam loco qui dicitur vetus conueniebat. Annis namque triginta postquam eustachius fuerat expulsus. orthodoxi arrianorum onera sunt perpessi rerum mutationem vtilem sustinentes.

Sozomenus.

Equacibus enim meletii communicare noluerunt hii qui ab initio nicenum dogma seruauerant: dicentes. quia ex arriano decreto meletius fuerit ordinatus et sequaces eius ab illis sint baptisati. Ob quam rem antiochena ecclesia in aliam diuidit partem.

Theodoricus.

Umque viderent orthodoxi hereticorum crescere magis impietatem et apostolici dogmatis defensores apte debellari. sanctumque meletium pulsum et euzoium hereticum ordinatum. verborum memorati sunt que dicta sunt loth. Salua inquit salua animam tuam. Ad hec etiam euangelici verbi dicentis. Si oculus tuus dexter scandalizat te aufer eum et abiice abs te. Idem et de manu et de pede domino sanciente qui etiam adiecit dicens. Melius est tibi vt pereat vnum membrum tuum quam totum corpus in iehennam mittatur.

Capitulum. xlix.

Ero mirabilis eusebius cuius dudum memini decretum ei fuisse commendatum. videns preuaricationem pactorum circa meletium meditatam ad suam reuersus est ciuitatem. Arriani vero scriptum testimonium metuentes constantio suaserunt vt mitteret quod decretum in meletio factum ab eusebio reuocaret. Tunc veredarius missus est. qui hec velociter adimpleret. Cumque venisset et imperatoris verba nunciasset. tunc eusebius admirandus commune inquit depositum non restituam nisi omnes qui tradiderunt dicant. Quod dum qui fuerat missus renunciasset indignatus imperator denuo misit vt redderet quod accepit. adiiciens scripto vt si reddere nollet dexteram manum eius amputaret. verbo tamen iubens illi quem misit ne faceret quod habebatur in litteris. Cumque epistolam legisset eusebius et inuenisset penam ab imperatore dictatam cum dextera manu obtulit et sinistram. ambas incidi petens. Nam decretum inquit non dabo. clarum arriane pestis indicium. Hanc eius firmitatem constantius videns laudauit egregie. Mirantur enim et impii resistentium sibi laudes cum gestorum magnitudine superantur.

Sozomenus.

Capitulum. l.

Ec igitur apud orientales agebantur ecclesias. Interea iulianus cesar bello deuincens barbaros apud renum fluuium residentes. alios quidem pemit. alios cepit. claraque victoria decoratus dum mediocritate vite atque mansuetudine militibus gratus esset ab eis appellatur augustus. Hoc facto nihil de con

stantio cogitās. iudices ab illo factos honoribus mulcebat. et ad illius inuidiā litteras pferebat quibꝰ ostēderet eū propter bellū cōtra magnentiū gestum in ytaliā barbaros induxisse. Repente ꝓ religione mutata cū prius xpianus esse putaret semetipm pontificē deorū nominauit. et veniēs ad tēpla paganorū sacrificabat subiectisqꝫ talia colere suadebat. Cūqꝫ constancius ꝓpter bellum persicū antiochia moraret sperās ille: qꝫ sine bello posset yllyricū detinere. ad eos agebat iter dicēs se velle cōstantio satisfacere tanqꝫ nō spōte sed voluntate militū infulas imperij suscepisset. Dicitur itaqꝫ quia dū ad hos terminos accessisset vindemia iā collecta circa occasum pliadarū vuas denuo fuisse prolatas. insup etiaz imbrē ex aere descendentē in eius veste simul ⁊ ceterorum guttas singulas crucis formasse signacula. Hoc facto videbat ipsi ⁊ alijs: qꝫ botris extra tēpus illatis bonū rei panderet iudiciū. imber autē cadēs vestem supra quaz ceciderat roboraret. Alij vero dicebāt vuarū signū preter tēpus significare pditionē imperatoris adinstar huiusmodi botrorū paruitēporis fore eius imperiū. Porro de cruce dicebant prenūciare hoc signū. quia sit celeste dogma christianorū ⁊ oporteat signari cunctos crucis indicio Unde cognoscit quia diuersa interpretati quā dixerat imperator veritate frustrati nō sunt. Utrūqꝫ oportune dictū sequēs tēpus ostendit. Cum audiret itaqꝫ cōstanciꝰ contra se venire iulianū instructiōe belli parthici derelicta cōstantinopolim venit.

Socrates.

Tamopsicritus inter cilicas atqꝫ capadocas nimia cogitatiōe appoplexie passione defunctus est consulatu tauri ⁊ florentij tertia die nouembrij mensis. anno vite sue quadragesimo ⁊ quinto ex quibꝰ tredecim cū patre regnauit. xxv. post illum.

Sozomenus.

Uo defuncto iulianus q̇dem. iam thracias obtinebat ⁊ nō post multū cōstantinopolim veniens appellatus est cesar.

Explicit liber quintus ecclesiastice tripartite hystorie.

Incipit liber Sextus

Sozomenus.

Nunc igit de iuliano pauca dicenda sunt eiusqꝫ genere ⁊ disciplina et quomodo venerit ad imperiū. Constantius qui byzantiū suo nomie cōstantinopolim appellauit duos habuit ex eodē patre. nō ex eadē matre germanos. quorū vnus dalmatius: aliꝰ cōstantius vocabat. Et dalmatius q̇dem habuit sui noīs filiū. cōstantiꝰ aūt duos habuit natos gallū ⁊ iulianum. Post mortē cōstantini imperatoris cōstantinopolitane ciuitatis dū milites iuniorē dalmatiū peremissent: tūc ⁊ isti defuncto iā pr̄e pene mortis periculū cū dalmatio sustinuerūt nisi gallū q̇dē egritudo q̇ putabat ineuitabilis liberasset Iulianū ꝑo etas infantis. Erat enī annorū octo. Cūqꝫ ab eis feruor imperatoris q̇euisset gallus circa ephesū apud doctores erat. vbi etiā a pgenitoribꝰ possessiōes habebat Porro iulianꝰ crescēs in auditorio cōstantinopolitane vrbis exercebat in basilica vbi doctores erāt habitu ꝑuato ꝓcedens habebatqꝫ pedagogū eunuchū noīe mardoniū grāmaticū nicodē laconensem. rethoricā ꝑo legebat apud ecbolū sophistā tūc xpianū. Ex ꝓuidētia q̇ppe cōstancij digestum est ne apud paganū sophistā legēs ad eius supstitiōis dogmata declinaret. Erat enī iulianꝰ ab initio xpianus. Cūqꝫ lectiōe proficeret fama p populū volitabat. q̇a posset etiā romanā gubernare rē publicā. Ex dum latius panderent estuationes indixit imperator cōstantio. Quāobrem abstinuit eū ab vrbe regia ⁊ misit in nicomediā p̄cipiēs ne cōueniret apud libaniū sophistā syrū: tūc enī libanius a pedagogis cōstantinopolitanis expulsus. nicomedia morabat. Prohibebatur ꝑ iulianꝰ apud libaniū sophistaz legere: eo qꝫ paganꝰ esset. verumtū librorū eiꝰ lectionibꝰ vtebat. Cūqꝫ pficeret in rethorica superuenit in nicomediaz maximꝰ philosophꝰ nō ille bisantius pater euclidis sed ephesius. quem postea quasi magicas artes exercentez valentinianꝰ imperator precepit occidi. Tūc igitur nō ob aliam causam nicomediā venerat: nisi iuliani fama protractꝰ. apud quē iulianꝰ cū verba philosophica pgustasset. cepit etiam doctoris imitari religionem. Is enim

etiam imperij cupidinē animo eius immiserat. Cumq; hec non lateret aures imperatoris. inter spem metūq; constitutus. suspitionē declarare volens: quia qui dudū integer fuit christianus postea proditor est effectus. Tonsus monachicā simulabat vitam ꝛ latenter q̇dez exercebat in philosophica: in manifesto autem sacros christianorū legebat libros. Deniq; in nicomedie ecclesia lector est cōstitutus. ꝛ sub hoc habitu furorem declinauit imperatoris. Hoc equidem pro timore faciebat. nequaq; ab spe recedens quā mente conceperat. dicebatq; plurimis amicorū suorum felicia fore tēpora a quibus ipe rerum potiretur imperio. Dum hec itaq; contra eū sic agerentur gallus germanus eius cesar cōstitutꝰ venit ad nicomediā visurus eum cum pergeret ad orientē. Post paululū vero perempto gallo repēte iulianus quoq; fit suspectus imperatori: qui etiā eum custodiri precepit. Et dū fuga lapsus fuisset diuersa loca circumeūdo saluatus est. Vixq; sero imperatoris vxor eusebia celatum inueniēs. supplicauit imperatori quatenus nihil mali pateret: sed vt potius ad philosophandū mitteret athenas.

¶ Theodoricus.

Epit igitur iulianꝰ imperialia sceptra desiderare. Quāobrem discurrens vniuersam belladā: vates querebat responsa reddentes: cōsulens si ad summū imperiū perueniret. Inuenitq; virū qui ei desiderata se dicere fateret. Is eū producēs ad quendā ydolorū locum. ꝛ intromittens in aditū seductores demōes euocauit. Quibꝫ sollemniter apparentibus terrore compellit iulianus in frōte sua crucis formare signaculū. Tunc demones trophei dominici figuram respiciētes et sue recordati deuictionis repente disparuerunt. Quod agnoscens magus cepit culpare iulianū. At ille ꝛ terrorem significauit. ꝛ crucis se dixit obstupuisse virtutez: eo q̄ vidētes hoc signū demones euanuerunt. Porro magus nō hoc susciperis o bone vir: quia timuerunt sicut ais. sed abhominati hoc signū potius abcesserunt. Et ita capiens miserū odio repleuit christiani signaculi iulianum.

¶ Socrates.

Ost hec igitur impator euocauit iulianū. cōstituitq; cesarem: dansq; ei coniugem constantiā sororē suam cōtra barbaros eū destinauit ad gallias. Hij nanq; barbari quorū imperator cōstantius contra magnentium solatia petierat. cū nihil profuissent cōtra tyrannū romanorū vastabant vrbes. Cū ergo esset iuuenculus iulianus: impator iussu vt preter consiliuz constantius ducū nihil moliri p̄sumeret. Cumq; illi accepta potestate negligerent ꝛ propterea barbari superarent. tunc iulianus duces q̇dem delicijs vacare pmisit. Sumens autē milites eisq; spolia peremptorū hostium cōpromittens initium vincendi barbaros fecit et amorez suum apud milites collocauit. Fertur itaq; duz in aliquā ciuitatem fuisset ingressus: quia corona laurea quibus etiam ipe ciuitates solēt ornari inter colūnas pendēs rupta fune super eius caput decidit. eūq; aptissime coronauit. Quo facto cuncti clamauerūt quia ei signuz foret imperij. Aiunt enim quidā constantiuz propterea euz ad barbaros direxisse vt ibi deficeret: sed nescio vtrum vera suspitio sit. Nā qui ei germanā dedit vxorez si hoc cogitasset contra se potius insidias excitaret. Cum igitur iulianus apud imperatorem de ducū negligētia quereret. alter mittit magister armorum eius alacritati cōueniens. cuius ministerio cum barbaris fiducialiter est congressus. Et dum illi per legatos literas imperatoris eos ad prouincias inuitantis ostenderēt tūc ille legatos eorum misit in vinculis factaq; cōgressione vicit ita vt etiam captū regem constantio dirigeret. Hac felicitatē prouectus a militibus appellabat augustus. Cumq; corona deesset imperialis vsus signa portantiuz torquē quem habebat in collo sumēs iuliani capiti circūposuit. hoc q̄ modo iulianꝰ imperator est factus. Que vero postea gesserit ille philosophus. iudicent audiētes. In ipo nanq; principio nō missa legatione apud cōstantium nec animū benefactoris placans q̄cunq; ei videbantur agebat. Modo iudices mutando p prouinciales. modo derogando cōstantio per vrbes singulas publice relegendo ab eis barbaris destinatas epistolas. Quaz ob rem plurimi eum sequebantur a constantio recedentes. Tunc ergo etiā figmentū christianitatis qd̄ habebat abiecit. et dum circuiret diuersas vrbes aperiēs templa ydolis offerebat. et semetipm̄ paganorum pontificem nominabat. Cumq; talia gereret intestinum bellum contra constantiuz quesita occasione p̄parabat q̄tum ad eū pfici potuit. Non enī sine multo sanguie studiuz eius philosophie potuerat adimpleri. nisi deus consiliorū iudex alterū sine alterius concertatione fuisset

Nam cū venisset iulianus ad trachias nun=
ciatū est mortuū fuisse constantium. Et hoc
modo intestino bello romanū liberat imperi
um. Veniens autē iulianus cōstantinopo=
lim. cogitare cepit quēadmodū sibi populuz
cōplacaret: et eorū fauorē decenter acquireret
qd hac arte fecit. Bene namqz sciebat constan
tium ab omnibus populus nomē cōsubstantia
litatis amplectentibus odiri. Ob quaz rem ab
ecclesijs videbant exclusi z episcopi confisca
ti exiliocz directi. Simul etiaz nouerat et pa
ganos fuisse cōtristatos prohibitione sacrifi
ciorū. z desiderari adipisci tēpus quo eorum
aperirent templa. et haberent ydolis immo=
landi licentiā. Sic igitur vtrūqz populū me
roribus vulneratū a defuncto cognoscens. z
cōmuniter omnes eunuchorū violentia: z pre
cipue eusebij rapinis ingemiscētes apud om
nes. semetipm artificioso velamie commēda
uit z alijs quidem fingebat. alijs autē per va
nam gloriā largus erat omnibus tamē in com
mune qualis esset religione mōstrabat. Et p=
mū quidez crudelitati constancij circa subie
ctos derogans. et eam corā populo vniuerso
redarguens iubet episcopos exilio deporta=
tos euocari z cōfiscatas eorū reddi substan=
tias. Templa quoqz paganorū velociter su=
os necessarios precepit aperire. eos autez qui
fuerant ab eunuchio oppressi recipere q̄ male
ab eis fuerant abrepta sanxiuit. Eusebiū ve
ro presidentē imperiali cubiculo morte dam
nauit. nō solū quia multos oppresserat. sed q̄ a
gallum quoqz fratrē suū eius accusatione au
dierat interemptū. Et corpus quidē constan
cij regio honore sepelijt. expulitqz a palatio
eunuchos tonsores z cocos. Eunuchos qui
dem quia eius vxor obierat post quā nō du=
xit aliam. Cocos autē: eo q simplicibus cibis
vteretur. Tonsores autē vnus inquit sufficit
multis. Scriptorū autē plurios fortune an=
tique restituens reliquis eorū mercedem scri
pture dari precepit. Abscidit quoqz etiā pu=
blicū cursum mulorū et caballorū quos pu=
blicis iussit vtilitatibus ministrari. Hec eius
opera laudant pauci. plurimiqz vituperāt: q
remoto fastu palacij cōtemptibile videbānr
imperiū. Is enī etiam noctibus vigilans cōscri
bebat libros z descendens in senatu publice
recitabat. Solus enī imperator a iulio cesare
in curia senatus recitauit orationes. Honora=
bat quoqz disciplinarū cultores maxime phi
losophantes. Quāobrem vndiqz fama con=
gregabat huiusmodi viros manentes circa
palatia qui circūamicti pallijs magis habi=
tu q̄ magisterio pādebant. Erantqz graues
vniuersis christianis seductores viri z impe
ratoris semper religione fauētes. habens ita
qz iulianus plurimū vane glorie vitium cun
ctos ante se pricipes lacerauit in oratiōe quā
de cesaribus scripsit. Hac ergo arrogātia mo=
tus etiam cōtra christianos cōscripsit viros.
Ut ergo cocos atqz tonsores expelleret opus
philosophi nō tamē imperatoris egit. Ut au
tē detraheret atqz laceraret. neqz philosophi
neqz principis fuit.

Sozomenus.

Capitulum. ij.

Fertur itaqz mox in ipso pncipio iu=
lianū sic aperte et impudēter negasse
christianā fidem vt quibusdā sacrifi
cijs z inuocationibus quas expeditiōes paga=
ni vocant. z sanguinis immolationē nostruz
baptismā studeret abluere z abrenūciare ec=
clesiastice cōfessioni. Ex illo tempe tam secre
tim q̄ publice z in templis licēter pagani sa
crificia celebrabant. Fertur q̄a dum aliquan
do sacrificaret ostensum fit ei in visceribus pe=
cudis immolati signaculuz crucis corona cir
cūdatum. Quo viso alios quidē sacrificij mi
nistros fuisse pterritos estimantes quippe hu
iusmodi religionis virtutē z christiani dog=
matis eternitatez: eo q corona que circunda
bat crucē victorie esset indiciū: z quia ambitus
circuli a suo principio nusq̄ terminaret. sed
magis reuerteret rursus in semetipm. Cum
qz ceteri mirarent. princeps huius scientie cō
fortauit eos dicens prospera z vtilia sibi indi
cia fuisse monstrata. et quia magis signo do=
gmatis christiani cohercerent. nec ei quo vel
let dilatari liceret circuli termino circūseptū.

Theodoricus.

Julianus enim metuens constantium:
quia genere proximos tyrannidis for=
midine perimebat. lectorū sociatus choro et di
uinos codices in ecclesia populo audiente le
gebat. nā z basilicā martyrū edificabant quā
diuina prouidentia nō suscepit.

Sozomenus.

Capitulum. iij.

Cum adhuc pueri gallus z iulianus
in capadocia morarent aiūt habuisse
eos tūc studiū vt maximā basilicam
ad sepulturā martyrī manie fabricarent. z in

ter se diuiserunt opus. Cumqȝ ambo certarent in edificio vt alter alteruȝ superaret. fertur aliquod puenisse miraculũ ⁊ nisi hactenꝰ superessent qui hec se audisse ab inspicientibus enarrarẽt videretur forsitan incredibile. Galli nanqȝ pars augebat̃ ⁊ omnino crescebat. iuliani vero labores alij quidẽ fodebantur alij terra ipsa euomente ruderibꝰ implebant̃. alij quotiens deposita fundamẽta terre copulare non poterat. ac si quidã violenta virtus ex loco inferiore ea repcutiendo depelleret. Que cũ cunctis apparebat esse prodigiosa. Ex illo nanqȝ estimabãt. qꝫ nõ esset viro illi ĩ religiõe christiana salubritas.

¶ Sozomenus.

Capitulum. iiij.

Um igit̃ solus tenuisset imperiũ templaqȝ reserasset ⁊ alia repararet. oẽm deuotionẽ etiam ministris temploꝝ affluẽtius impendebat. Sepe vero ciuibus in ꝯmune rescripsit vt ad paganos accederet ritus ⁊ eius donatiõe fruerent̃. xp̃ianis se inimicũ aperte designãs ita vt neqȝ venire ad se eos vellet neqȝ legatiões eoꝝ suscipe. Deniqȝ cũ per se mouisset bellũ legationeȝ mittentibꝰ nisi binis tanqȝ oĩbus christianis ⁊ neqȝ templa reserantibꝰ. neqȝ ad eorũ venire sacra volentibꝰ interminatꝰ est nõ se auxiliũ pbituruȝ nec legationẽ quasi pollute ciuitatis esse susceptiuũ. neqȝ ad eos pmitus accessurũ nisi cognosceret in paganitateȝ esse mutatos. Hoc etiã apud palestinã questꝰ de cõstantinuẽsibꝰ delegauit. Hic eñ locus cũ esset gaze portus a maionia vocaret̃ essetqȝ xp̃ianis plenꝰ a cõstantino dignitateȝ meruit ciuitatis ⁊ ex filij eius nomĩe cõstantia nũcupata est. Iniustuȝ eñ arbitratus est cõstãtinus vt paganis subdita videret̃ esse gazensibus Tunc ergo iuliano regnãte litem gazei ꝯstantinienſibꝰ intulerunt. Quo iudice residente constantiam rursus eis subdidit distantẽ quasi stadia. xx. ⁊ ex illo sublato priori noĩe gaze maritime vocabulo nũcupat̃ habet eñ cõmunes iudices atqȝ duces. Sola vero iura ecclesie due videntur ostendere ciuitates. vtraqȝ suũ episcopuȝ habet ⁊ clerũ ⁊ vigilie martyrũ atqȝ collectarũ apud eos seorsum fiunt ⁊ termini vtriusqȝ episcopatꝰ ecclesieqȝ subsistũt. Quodaȝ tẽpore defuncto maiumeno pontifice. quidaȝ presulũ ecclesie gazeorũ studuit vtrunqȝ clerum sue ditioni sũmittere. fas nõ esse dicẽs vt vni ciuitati duo episcopi psiderent. Resistentibꝰ maiomenis deliberauit prouincie synodus. vt eis propriũ ordinaret episcopuȝ. oportere credens vt qui sub cõstantino proprietatis religione ciuitatis habere priuilegia meruerũt ⁊ pagani principis iudicio hec amiserunt in sacerdocijs ⁊ ordine ecclesiarũ nequaqȝ dato antiquitus honore priuarent̃. Et siquideȝ tẽpestate cesaream capadocie maximam ac felicissimã ciuitatem ita vocari prohibuit. eiusqȝ appellationẽ antiquã cesaris abrogauit. quaȝ a claudio cesare promeruerat. naȝ prius mazaca vocabat̃. Habebat eñ odium eius antiquitus: eo qꝫ omnis eius esset populus christianus ⁊ templum apud se iouis ⁊ patris destruxisset apollinis. Nam cũ eo regnante etiam fortune sacellum quod solũ remanserat a christianis fuisset euersum. ciuitati crudeliter erat infestus. ⁊ paganorũ populus illic habitantes valde culpabat. q̃ semetipsos vlti nõ essent ⁊ quodlibet pro fortuna sustinuissent. Omnes vero possessiões atqȝ pecunias cesariensiũ ecclesiarũ cũ verberibꝰ exquirẽs ad medium iussit afferri. Moxqȝ ex eis. ccc. auri libras in erario publico collocauit. Clericos autẽ vniuersos aggregari inter milites iussit duci prouicie serituros quod nimis graue est ⁊ vehemẽter iniuriosum. Populũ vero christianorũ cum vxoribus atqȝ filijs inscribi pcepit. ⁊ tanqȝ vicaneos tributa psoluere cum interminatiõe iurans. qꝫ nisi templuȝ rursum festinãter edificarent. ⁊ ciuitatẽ nimis affligeret. et neqȝ capita sua galyleos habere pmitteret. Sic enĩ solebat euocare christianos. qđ forte eueniret. nisi fine celeri defecisset.

Capitulum. v.

N initio nanqȝ parcens christianis clemẽtior visus est. sciens priores psecutiões nihil pfuisse ad augmẽtũ paganitatis qđ punierint christianos q̃ magis hinc creuerit. Facti sunt gloriosi pro dogmate morientes. Inuidiam ergo habẽs glorie tormentis abstinuit. iudicans esse necessariũ vt sermone potius ⁊ ammonitione ad paganitatem colendã populo suaderet etiã credens hinc se monstrare clementẽ.

Capitulum. vj.

Icitur enim quia dum constantinopolim apud fortunaȝ sacrificaret vrbis. accessisset ad eum maris episcopus. Chalchedonia ⁊ publice impiuȝ ⁊ sine deo apostatamqȝ vocitasset. illũ vero solaȝ eis

cecitatē improperasse. Erat em̄ senex ⁊ p̄ nimia debilitate oculorum manu alterius agebatur. Sup hac volens etiā lacerare deū ꝯsuete dixit. Nec galileus deus tuus curare te potest. Respōdens ꝓ maris. Ego inq̄t deo meo ꝓ cecitate gratias ago. q2 h̄ ideo est gestū ne te videā pietate nudatū. Imꝑator aūt nihil respondēs abcessit. Sic em̄ putabat potius roborari paganitatē. si se patientē ac mitē christiano populo demonstrasset.

Capitulum. vii.

Ec itaqꝫ faciēs eos qui fuerāt a constantio fugati ꝓ religione reuocauit ⁊ cōfiscatis patrimonia sua restituit precipiēs populo vt nulli lederent christiano. neqꝫ nolentē sacrificare cōpellerent: sponte animi accedētes ad aras prius expiari apud demones purgariqꝫ solitis eoꝝ sacrificiis p̄parabat. Clericis aūt omnia priuilegia honores ꝯsuetudinesqꝫ subtraxit ⁊ legales positas ꝑ eis solui ipōsqꝫ curie tradidit. Similiter virgines atqꝫ viduas que ꝓpenuria inter clericos pascebant̄ iussit exigi ea: que dudū a publico accepisse videbant̄. cōstantinus em̄ imꝑator disponēs res ecclesiaꝝ vnicuiqꝫ ciuitati ꝓspexit vt clerus sufficiēter emolimenta pciperet. ⁊ hoc lege firmauit. qd̄ hactenus morttuo Iuliano seruat̄. Hanc exactionē aiunt nimis fuisse crudelē. Auferebat em̄ subinde pecunias ⁊ ornamēta sacra tēplaqꝫ sub Constantino ⁊ cōstantio fūdata destruebant̄. dataqꝫ ad edificia pecunie rursum exigebātur. Hac occasiōe sacerdotes ⁊ clerici. ⁊ populus christianus crudeliter vexabant̄.

Socrates.

Capitulum. viii.

Er idem tempus in allexandrinoꝝ maxima ciuitate ꝯtigit ex hmōi causa sedicio. Erat locus quidā in ciuitate antiqs tēporib9 desolatus ac neglectus multaqꝫ sorde cōpletus. hic pagani olim dee mithres sacrificātes hoīes imolabant. Quē locū Cōstantius quasi vacantē ecclesie Allexandrine ꝯcesserat. Hic Georgius volēs oratoriū fabricare. repurgatorium faciebat. Qd̄ dū fieret. inuentū est illic aditū in multa profunditate cōstructū in q̄ paganorū mysteria celabant̄. Erāt em̄ ibi caluarie hominū plurime maioꝝ pariter ⁊ infantiū. qui ꝓhibebantur illic extincti. vt ex eoꝝ visceribus artes magicas exercerēt. hec igit̄ christiani repientes in aditu mithreo: in vulgus duxerūt ad irrisionē paganoꝝ vniuersis hec facinora reserare: diuulgabantqꝫ capita hoīm q̄ cōpererant. Hec allexādrie pagani respicientes. ⁊ obꝓbriū nō ferentes ira succensi sunt. ⁊ oēs quos ad presens inuenerunt arma iudicantes impetu cōtra christianos facto multos interemerunt. alios gladiis. alios fustibus. aut lapidibus. alios funibus strangulātes quosdā etiā crucifigētes ad sacre crucis iniuriā plurimos diuersis vulneribus affligētes. Et ita gestū est vt neqꝫ proximus parcerēt sed ꝑ̄hus philosophū ꝑcussit. ⁊ frater fratrē. parētes filios. ⁊ inuicē in sua nece grassati sunt. Quā obrē xp̄iani eundem locū purgare quieuerunt.

Sozomenus.

Capitulum. ix.

Altera cū denūciassent iudices mortuū ꝯstantiū ⁊ imꝑare iulianū sedi tionē fecit allexādria ꝑpls paganorū ⁊ impetu facto sup Georgiū vinculis eū alligauerūt. Quē post paululū venietes ad carcerē peremerūt. eiusqꝫ cadauer imponētes camelo a mane vsqꝫ ad vesperā ꝑ totā pompanere ciuitatē. ⁊ circa sero ꝯcremauerūt. Multi fuerūt arrianoꝝ eo q2 ab amatoribus athanasii factū sit. sed ego reor indubitanter hoc fecisse gētiles cū vtiqꝫ ⁊ q̄relas haberēt aduersus eū ꝓpter ydola ⁊ tēploꝝ iniurias ꝓhibitionēqꝫ solēnitatū. Et etiā iulianus sic se habuisse ꝑ l̄ras ad allexandrinos missas. in quibus culpat eos penāqꝫ relaxat. quasi ꝓpter reuerentiā serapis quē ciuitatis ꝯseruatorē dicit ⁊ allexandri cōditoris eius. necnon iuliani sui auunculi in paganitate deuoti ⁊ christianos nimis odientes.

Capitulum. x.

Iciferūt q2 studium habuerint vt in thesauros imꝑatorios plurima ⁊ p̄ciosa ecclesie anniochene vasa recondere iulianus. ⁊ q2 clausisset eccl'ias ⁊ vniuersos clericos effugasset soluqꝫ tūc theoderitū stetisse p̄sbyteꝝ. Quē dum vasoꝝ tanq̄ custodem cōprehensum crudeliter sauciasset nouissime gladio p̄cepit occidi. Qui fortiter vniuersa tormēta respuit ⁊ ꝓ dogmatis confessiōe deuicit. Cūqꝫ vniuersa deo dicata vasa ⁊ pallia collegisset ꝓiciens hec in terrā cōtumeliisqꝫ iniuriis quibus voluit agens xp̄m. Sup ea etiā sedit. ⁊ cumulū auxit iniuriarū. Moxqꝫ verēda ei9 ⁊ loca femoribus circūposita

ta feruntur esse pcussa. et ad tantã peruenit usq; putredinem ut vermes crearet medicis laborãtibus nec valẽtibus vincere passionẽ. Conficiebant enĩ omnimoda pciosaq; medicamina ex pinguibus volatilibus ut eorum crassitudine corrupta et putreda mẽbra linirent. Hoc facto vermes ad supficiẽ puocabãt. qr psũdo ebulliẽtes p viuas serpebãt carnes et donec moreretur nõ fuit ab hac passiõe securus. Hoc itaq; claruit diuina indignatiõe gestũ. dũ etiam custodes impialiũ thesaurorum et alij plurimi aduersus eccl'ias insurgẽtes inopinata et miserãda morte defuncti sunt. quasi superna indignatiõe damnati.

Capitulum.xi.

His dictis tẽpus est ut memoriã faciamus eusebij. et nectarij et zenonis. fratrũ christianorum q̃s ptra odiũ exercẽtes ppli gazeorum. domi celatos et cõprehẽsos vinculisq; traditos atq; flagellatos. postea cõuenientes in theatrũ aduersus eos clamare ceperũt q̃si eorum tẽpla destruxissent et iniurias paganorum pterito tpe multa gessissent. Cumq; alterutros ut vulgi moris est excitaret cõcurrẽtes ad carcerẽ et educẽtes eos crudeliter occiderũt. Hũc interea pnos nũc supinos trahẽtes atq; pcutiẽtes et vulnerãtes lignis. lapidibus atq; fustibus. Audiui nãq; mulieres etiam egressas et cũ radijs telarum earum corpa vulnerasse et cocos publicos alios aquaz. alios feruentes ollas fudisse sup eos alios subulis eorum mẽbra pforasse. Cumq; eos dilacerassent. capitaq; fregissent ita ut cerebrũ in terra iaceret. deduxerũt ante vrbẽ vbi solebãt mortua iumẽta pijcere. ibiq; eorum corpa cõcremãtes. ossa q̃ remãserũt inter cadauera camelorum et asinorum pmanserũt ne possent facile reperiri. Qđ nõ diu latuit. Quedã nãq; mulier christiana nõ tñ de gaza diuino pcepto p noctez ea colligẽs et in vrna recondẽs zenonio eorum cõsobrino seruãda ptradidit. Deus enĩ p visuz mulieri reuelauit hũc vir. ei nãq; erat ignot⁹ et nup habita psecutiõe celabatur. Hoc ḡ modo mulier accedit et reliquias eorum. interim domi seruabat. Cumq; is eiusdẽ ecclesię suscepisset epatum impante theodosio fabricata basilica ante ciuitatẽ et altari sito. ossa martyrũ collocauit iuxta pfessorẽ nestorem. Qui dũ inuita sua cũ istis suis, primus habitaret cũ martyribus cõprehẽsis a pplo vinculis eorum flagellis pncipatus est. Is enĩ dum traheretur habẽs pulcerrimũ corp⁹ admiseratiõnẽ per sequẽtes adduxit. quẽ ante portas seminiuiũ morti m primũ piecerũt. hũc colligẽtes quidam zenoni detulerũt. apud quẽ dum curaretur mortuus est.

Capitulum.xij.

Iter hec aũt dum hylarionẽ monachũ Hazei requirerẽt. fugit in siciliã vbi ligna de mõtibus colligens et in ciuitate vendẽs transigebat cottidianã vitam. Cumq; eius illic virtus fuisset patefacta p demones. venit in dalmacias. ibiq; ꝟtute diuina plurima miracula faciebat. ita etiã ut mare qđ quedã occupauerat loca sua oratiõe repelleret. Sed etiã hinc rursus abcessit. quia vbi laudabatur habitare declinabatur. De mutãdo locum cunctis studebat esse incertus. atq; opinionẽ suã crebra migratiõe destruxerat. Nouissime ꝟo dũ nauigaret cyprũ venit in Pafum. inuitatusq; ab epo Pasi dilexit locum. et circa predium caripdi nuncupatum philosophatus est quẽ (ut martyr nõ esset) fuga phibuit. Fugiebat enĩ. qr pceptũ diuinuz est nõ expectare psecutores. nã qui in psecutiõe cõprehẽduntur fortitur ferre videntur. Hazeisi quidẽ et alexandrini. contra christianos talia gessisse noscuntur. Sed helypolitani. et Arethusij siria habitãtes ad tantã venere crudelitatem. sicut illorum tpe homines explanarũt ut sacras virgines insolitas a populo videre publice nudatas stare cogerẽt in theatro. Quas primitus irriserũt postea totonderũt. nouissime p medias sectas. porcos ut eas comederent puocabãt. Ut ḡ Heliopotas ad crudelitatẽ sacrarum virginũ res illa pduxit eo q̄ paterna psuetudo qua fornicabantur eorum ꝟgines autẽq; nuberẽt phibita viderentur. Constantinus enĩ destructo in ea ciuitate veneris tẽplo. prius apud eos cõstruxit ecclesiã. et consuetas fornicatiões lege prohibuit exerceri. Arethusij ꝟo Marcũ sue ciuitatis episcopũ senem et vita et puersatione reuerendũ. mirabili morte pemerunt. Hunc enĩ etiam prius habuerũt odiosum eo q̄ Cõstantij temporibus ut paganos ad christianitatẽ reduceret. templũ eorum ornantissimũ pciosumq; destruxerit. Cumq; Julianus impasset motus in eũ est et pcepit aut estimationẽ tẽpli redderet. aut eũ rursus edificaret. Et dum vtrũq; impossibile foret christiano simul et sacerdoti primo fugit secundũ euangelicã legẽ. Postea ꝟo cũ multi ppter eũ periculis et necessitatibus subderentur de fuga reuersus est. et sponte seme-

ipsum populo q̄ vellent exercere in eo ꝯtradidit. Qui dū laudare philosophiā debuissent credentes potius cōtemptorē irruentes in eū ꝛ per singulas plateas trahētes eius capillos ꝛ mēbra dilacerabant viri simul ꝛ femine. ita vt subtilib⁹ restib⁹ eius aures absciderent. Uerū infantes apud magistros positi. ocludebāt ei alapis cedentes ꝛ graphijs sine aliqua parcitate pungētes quē ꝛ iam in cunicula deposuere ſētentia. Cūq̄ adhuc respiraret eū ex melle. ꝛ aliqua mine perungentes ꝛ in sportā mittētes appenderūt in aerem. Dicitur ergo quia tūc vespis ꝛ apib⁹ eū contingentib⁹ ꝛ carnes eius vescentib⁹ dixerūt. Arethusijs. quia ꝛ ipse quidē esset excelsus illos vero videret in humili constitutos. sed postea hec ꝛ iam ipsos fore passuros.

¶ Theodoricus.

Ec igitur agētes cogebant eū vt templū reedificaret. aut vt daret expensas. Quod dū nō faceret putātes pauperē vel medietatē pecuniaꝝ petebāt. nouissime vel paucum aliquid exigebant. Quib⁹ ait. Nec vnū obolum ꝓ omnib⁹ dabo. Sic igiť supati ab eius se suspendere supplicijs.

¶ Sozomenus.

Ermo ferť. quia tunc prefectus ꝑcipue pagan⁹ fuerit ammiratus marci ꝯstanciam ꝛ ad principē veniens quereret dicens esse verecundū. vt in vno homine sene tanta tormēta cōmitterenť. ꝛ christianos dū talia paterenť fieri gloriosos. se vero esse magꝭ obprobrio. Marcus ergo tali est fine coronat⁹.

Capitulum. xiij.

Odem tēpore Macedonius. quoq̄ Theodolus. ꝛ Tacian⁹ friges. martyrij pignora ꝯsecuti sunt. Nā dum in meroe ciuitate. Phrygie templū aperuisset ꝓuincie iudex ꝛ longo tpe plenū ruderibus emūdaret. ingredientes isti per noctē ydola cōtriuerunt. Cūq̄ ꝓpter hoc multi cōprehensi ad suppliciū ducerenť. illi semetipsos innotuerūt. Quos dum iudex quasi habita satisfactione delictoꝝ nollet occiderē. popul⁹ clamantib⁹ vario tormentoꝝ genere castigauit. nouissime vero in craticula suppositos ardere precepit. Cūq̄ cremarentur. si assis inquiunt carnib⁹. o amacie delectaris sic eñ vocabatur iudex. altera latera ignib⁹ obijce ne dū comedere ceperis. carnes semicrudas inuenias. Et isti ergo fortissimo certamine decesserunt. Annis itaq̄ busirin in ancyra galacie clarissimā fortissimāq̄ habuisse cōfessionem cum fuisset in herese que vocať encratistaruz id est abstinētium. Hunc eñ dum iudex cōprehendisset. ꝛ quasi cōtra paganos insilientem torqueri volebat in publico iussitq̄ vt appenderet in ligno. Tūc busiris extensis cito manib⁹ supra caput nudauit latera. dicēs opus nō esse vt ministri appendētes eum deponētesq̄ laborarent cū esset per se pronus ad penā quā vellent exercere ꝛ latera sua tortoribus ꝑpararet. Miratusq̄ eius promissionem iudex: rei experimento magis obstupuit. Nam dū vngule ferree eius latera vehementius exararent donec iudici placuisset. sustinuit manus extensas. ꝛ plagas cum alacritate suscepit. Post hec autē reduct⁹ in vinculis requiescebat. Porro post paululū morte nunciata iuliani. Usq̄ ad theodosij principatū vixit in ecclesia catholica ꝛ acta penitentia priori hereseos cōuersatus est.

Capitulum. xiiij.

A illo siquidē tempore ferunt vitā finisse martyrio Basiliū ecclesie ancyrane presbyterum. ꝛ eupsychium cesariēsem capadocie ducta nuper vxore dū adhuc quasi sponsus esse videreť. Eupsychius eñ peremptus est ꝓpter fortune templum quod sicuti iam diximus dirutū fuerat. et in cōmune casarienses iram principis sunt experti. ꝛ alij quidem morte. alij fuga mulctati sunt. Basilius autē studiosus vir circa dogma ꝓbatus dum vixit cōstantius restitit arrianis. ꝛ ꝓpterea Eudarij decretis ab ordine est remotus ecclesiastico. Cum ꝟo iulianus tenuisset imperiū. christianos publice cōmonebat. vt propriū dogma seruarent: nec paganorum supstitiōe macularenť. honoresq̄ collatos a principe ꝓ nihilo iudicarent. tēporales vtiq̄ ꝛ ꝑpetue damnationis auctores. Propterea ergo in suspitionē et odium veniens paganorum quam publice sacrificantes inspicientes stabat. et ingemiscens orabat atq̄ clamabat. ne vllus christianorum huiusmodi errore teneretur obnoxius. Comprehensus ꝛ traditus ꝓuicie iudici. multaq̄ tormenta fortiter sustinens martyrio coronatus est. Hec ergo colligens sub vno retuli. licet diuersi anni vel dies eorum videantur esse martyrij.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xv.

Ve enim ydolorum seductionibus subditi tempore illo cōmiserūt. multa quidē sunt proprijs libris egentia sed et multis ego pauca narrabo. In Ascalona siquidē ꝛ Gaza virorum sacerdotio dignorum. ꝛ mulierū virginitatis cōuersatiōe pollentiū diuidentes vteros ꝛ ordeo cumulantes. opposuerūt cōmestioni porcorū. In sebastia vero: que est eiusdē prouincie ciuitas Johannis baptiste sepulcrū aperuerunt. Porro scelus quod in phenice cōmiserunt. quis poterit vel dicere sine lachrymis vel audire? In heliopoli eñ que est circa libanū erat quidā dyaconus nomine Cyrillus. Is imperante Constantio succensus zelo diuino multa ydola que illic adorabant cōtriuit et igni cremauit. Cuius actionis memores necnon nominādi viri. nō solum peremerūt eum sed etiā secantes eius ventrē ex eius iecore comederūt. Qui tamē omniū inspectorē nō potuerunt effugere. sed dignas reddiderunt sua presumptione penas. Quicūqȝ eñ illo scelere participati sunt dentibꝫ caruerūt. ꝛ facti sunt omnes elingues sunt. Nam ꝛ ipe pariter defluxerūt. consumptiōe putredine. Perdiderūt etiā visum. ꝛ passiōibꝫ suis virtutem p̄dicauerūt omnibꝫ pietatis.

Capitulum. xvi.

In Emesa que est in eius cōfinio ciuitatis dyonysogiunni di id est muliebri. ecclesiam que nuper edificata deo fuerat dicauerunt. ad derisionē simulachrum illic statuētes androginū id est quod virū monstraret simul ac feminā. In dorostolo vero insigni tracbie ciuitate. eam Julianus inuictissim⁹ decertator. a capitolino vniuerse tracie iudice igni cōtraditus est. Porro Marci arctbusiȝ gesta episcopi vel passio sfocij contiōe noscitꝰ indigere. vt digne act⁹ illius tragedie ordine recitentur.

Capitulum. xvii.

Innumera quoqȝ in oīm terra ꝛ mari. ab impijs cōtra pios illo sunt cōmissa. Tūc igitur aperte deo odibilis imperator cōtra pietatem ponebat leges. ꝛ primo quidē interdixit galileoꝝ filijs. Sic eñ saluatoris nostri cultores denoīabat. poetarum ꝛ rethoꝝ atqȝ philosophoꝝ legere disciplinas. proprijs inquit pennis scd̄m prouerbium vulneramur. Ex nostris eñ armati cōscriptionibꝫ contra nos bella suscipiunt Post hanc aliam posuit legem precipiēs galileos expelli milicijs.

¶ Socrates.

Capitulum. xviii.

Sinir athanasium. de fuga remeantem Allexandrinoꝝ populus libenter excepit expulerūtqȝ ecclesijs arrianos. et Athanasio septa venerabilia tradiderunt. Verū arriani in domibꝫ ignobilibꝫ colligētes. in loco georgij luctū habuerūt.

Capitulum. xix.

A siquidē tempestate lucifer caralensis ꝛ Eusebius Vercellanensis episcopi. Imperatoris iussione ab exilio reuocant. Vterqȝ eñ vltra thebaidis terminos ab exilia remeantes. tractabant quēadmodū corruptam ecclesie regulaȝ repararent. Placuit igitur vt lucifer quidem ad antiochiam Syrie perueniret. Eusebius Allexandriam vt vna cum athanasio facto concilio ecclesie dogmata roborarent. Lucifer tamen misit in locum suū dyaconū: per quē professus est seratum habiturum. quod esset concilij ordine constitutum. Ipse autē veniens antiochiā. fluctuantem inuenit ecclesiaȝ. Erat enim inter se turba diuisa. et non tantū heresis arriana: que erat sub euzonio diuidebat ecclesiam. sed etiam melecij sequaces studium habentes circa suum presulem a suis consortibus recesserunt. Tūc ergo lucifer ordinans eis paulinum episcopum. rursus abcessit. Eusebius autem veniens. Allexandriam. cū Athanasio conciliū celebrauit.

Capitulum. xx.

Conuenerūtqȝ ex diuersis ciuitatibus episcopi. et de maximis necessarijsqȝ rebus habuere tractatum. vbi etiam de sancti spiritus diuinitate tractātes. eum in consubstantiali trinitate comprehēderunt. ꝛ verbum humanatum nō solum carne. sed etiam anima declararūt. sicut olim viris ecclesiasticis cōplacuerat. Non enim nouam religionem in ecclesiam introduxerunt sed quomodo ab initio ecclesiastica tradiño docuit christianos. Sic enim omnes antiqui ex hoc habita hui⁹ disputatione sermonis. scripturam nobis probatissimā reliquerunt. Nam Hyreneus ꝛ Clemens. ꝛ Apollinarius hyerapolitis. serapio antiochene ecclesie presul. animatum eum. qui humanat⁹

est in suis sermonibꝫ sunt ꝓfessi. necnon ⁊ per Berillum episcopum Philadelphie in arabia cōstitute. facta synodus scribens ad eundem Beryllū hec ipsa contradidit. Sed etiam origenes vbiqꝫ in suis libris animatum nouit eum. qui est humanatꝰ proprie tamen nouus tomus eius in genesi hoc sacramentum congruenter exponit vbi Adam quidē christum Euā vero Ecclesiam latius explanauit. Horum itaqꝫ dictorum digni sunt testes sanctus Pamphilus. et qui ex eo cognomen habebat eusebius ambo nanqꝫ et communiter origenis vitam cōmendantes ⁊ eiꝰ aduersarijs resistentes insignibusqꝫ libris satisfactionem pro eo componentes. Non primū origenem ad hanc disputationē venisse dicitur sed mysticam ecclesie interpretatum fuisse traditionem. At illi qui Allexandriam conuenerunt: non sine subtili inuestigatione questionem de substantia ⁊ subsistentia reliquerunt. Osius nanqꝫ cordube hyspanie p̄sul de quo iam sermo prelatus est premissis ab imꝑatore Constantino vt flammā tūc ab Arrio excitatā extingueret. etiam sabellij libiensis dogma destruxit. de substantia ac subsistentia habuit questionem.

¶ Sozomenus.

Preterea plurimi episcopi in Allexādria congregati cum Athanasio et Eusebio niceni concilij cōstituta roborauerunt ⁊ consubstantialem patri ac filio sanctū spiritū sunt confessi trinitatēqꝫ nominauerunt. Et quoniam de substātia ⁊ subsistentia questio turbabat ecclesias. sapienter decretum est. vt his nominibus contra sabellianos solos vtamur. nec nominum pia ideꝫ putet esse subsistentia quod substantia.

¶ Socrates.

Capitulum. xxi.

Et quidē tunc synodus nos aūt de substātia ⁊ subsistentia si q̄d nouimꝰ absurdum non est breuiter indicare Igitur qui belladiacam explanauere prudētiam. substantiā quidem diuerso modo diffinierunt. subsistentie vero neqꝫ sermonē fecerunt vllum. Hyreneus autem grammaticus in libro vbi verba per litteram colligit. etiam barbarum vocat hoc verbum. neqꝫ apd̄ aliquos antiquorum dictum. ⁊ si alicubi sit inuentum. non hoc indicare quod nunc intelligitur. Nam apud sophoclem in phenice locum insidiarum significare substantiā meminit. Apud menandrū veluti feces que ex vino colliguntur in dolio. substantiam designare dicit. Sciendum tamen quia licet antiqui philosophi hūc sermonem reliquerint tamen iuniores philosophorum pro substātia subsistentie sermone sunt vsi. substātie ꝓ diffinitionem diuersis modis explanarunt. Si ergo diffinitione substantia circumscribitur. quomodo in deo qui non potest comprehendi proprie hoc vti sermone poterimꝰ. Uerum euagrius in manicho libro petulanter quidem ⁊ inconsiderate de deo disputandum esse prohibuit. diffiniri diuinitatē modis omnibus interdicit. Aut enim rerum cōpositarum esse diffinitionis. Is itaqꝫ sic ait. Omnis inquit propositio. aut genus habet quod predicatur. aut speciem. aut differentiam. aut proprium. aut accidens. aut ex his compositam orationem. sed nihil in sancta trinitate horum que dicta sunt poterit comprehendi. Igitur quod ineffabile est ratione taciturnitatis adoretur. Hec quidem Euagrius. Nos autem licet facta digressione hec dixisse videamur tamē tanqꝫ vtilem hystorie causam nos retulisse nō penitet.

Capitulum. xxii.

Erum Athanasius librum de satisfactione fuge. olim a se conscriptum tunc eis presentibus legit. cuius partes vtiles et que prosunt hic interferens totū librum multorum versuum querere ⁊ legere studiosos ammoneo. Ait enim. Ecce huiusmodi sunt presumptiones impiorum hec agentes. nec erubescentes in quibus primuꝫ contra nos mala sunt machinati. Hactenus accusant. quoniā manus eorum preparatas necibus declinare potuimꝰ ⁊ amarissime potius ingemiscunt. quoniam nos penitꝰ amputare nequiuerunt ⁊ improperantes timoris causam. ignorantes quia dū hoc submurmurant in semetipsos magis retorquent culpam. Nam si fugere malū est. persequi multo deterius. Hic quidem ne moriatur abscōditur. hic autem persequitur vt occidat. Et vt fugiatur quidem scriptum est. Qui auteꝫ querit occidere preuaricatur legem ⁊ magis ipse fugiendi prebet occasionem. Si aūtem fugam improperant persequentes. erubescāt potius semetipsos quiescāt insidiari. et quiescunt continuo fugientes. Sed a calliditate non desinunt sua ⁊ comprehendere omnium virtute festinant. scientes quia fuga p̄-

secutionem patientium iudiciū est maximuꝫ ꝑsequentium. Nullus enī mitem atqꝫ clementem fugit aliquando. sed magis ferocem simul ⁊ callidum. Omnis gemebat. ⁊ vexabatur a saul fugiebat ⁊ veniebat ad dauid. Sꝫ isti ꝓpterea eos qui absconsi sunt interimere student ne eorum maliciam videātur arguere. qui etiam in hac parte cecantur. Nā quanto fuga manifestior est tanto amplius eoꝝ insidijs necessario laqueo commissa omnibus sunt aperte. Nam siue permanet mors cōtra eos semp exclamat. siue rursus exilia minentur vbiqꝫ ipsi cōtra se mali memoriā destinare noscuntur. Et siquidem sanam haberent mentē. viderent semetipsos in his esse cōstrictos. seqꝫ in cōsilijs suis offendere. Sꝫ quoniam sapere ꝑdiderunt, ꝓpterea ꝑsecutiōe decipiuntur. Et querentes occidere suam non contemplantur impietatē. Nam si derogant eis qui fugiunt querentes occidere quid facient cum vident iacob fugientem fratrē suū esau ⁊ Moysen in madian descendisse ꝓpter pharaonis timorem? Quomodo satisfaciēt Dauid Saul fugienti. qui in domū misit vt interimeret eum dum ⁊ absconsus fuisset in spelunca ⁊ mutasset vultum suū donec declinaret ab abimelech? Ob quaꝫ causam inimicorum euasit insidias. Quid dicunt isti qui omnia ꝑferunt petulanter. vidētes maximū Heliam In oratione quidem mortuum suscitabat ⁊ tamen absconsum ꝓpter Achab. et fugisse ꝓpter insidias Hiezabel? Tunc etiaꝫ que sin filij ꝓphetarum. celati sunt latātes in speluncis apud Abdiam. Sed si hec tanqꝫ non vetera legerant. saltim memoriam habeant euangeliorū. Nam ⁊ discipuli ꝓpter metum iudeorū recesserunt celantes semetipsos. et Paulus in damasco a principe gētis quesitus. de muro in sporta depositꝰ ⁊ manꝰ querentis effugit. Hec igitꝰ de sanctis viris scriptura dicente quā putas excusationē sue petulantie potuerunt inuenire. Siue ergo timorem improperent contra semetipsos tanqꝫ vesani loquuntur. siue contra voluntatem dei hoc dicunt fieri. scripturarum diuinaruꝫ videntur penitus inexperti. Nam in lege p̄ceptum fuit vt deputarentur etiam ciuitates ad fugam. quatinus hi qui querebantur ad mortē quomodo liberari possent. In nouissimo enim tempore seculorum. veniens ipsum quod Moysi locutum est patris verbū rursus hoc dedit mandatum dicens. Cum persecuti vos fuerint in ciuitate ista, fugite in aliam. Et post pauca dicit. Cū ergo videritis abhominationem desolationis quod dictuꝫ est per Danielem prophetam stantem in loco sancto. qui legit intelligat. Tūc qui in iudea sunt fugiāt in mōtana. q̄ in tecto est nō descēdat tollere aliquid de domo sua. qui in agro reuertatur tollere vestes suas. Hec enim sciētes huiusmodi habuerūt conuersatiōis modum. Que enī nunc precepit dominus. hec etiam ante incarnatā sui presentiam in sanctis locutus est. Et hic est hominuꝫ terminꝰ ad ꝑfectionē ducēs. vt quod deus iubet hoc faciant. sicut ipse dicit. Tunc vere discipuli mei eritis si feceritꝭ que precipio vobis. Propterea ⁊ ipsum verbum ꝓpter nos humanatum. cuꝫ quereretur sicuti nos abscondere se dignatum est. Et iterum dum persecutioneꝫ pateretur. fugit ⁊ insidias declinauit. Decebat enim eum sicuti famem ⁊ sitim etiam hoc pati ⁊ hoc modo ostēdere semetipsum humanatum Ab initio siquidem mox homo factū est: cum esset paruulus ipse per angelū mandauit Joseph. Surgens sume puerū ⁊ matrem eius ⁊ fuge in egyptum. futuꝝ est enim herodē querere āimā pueri. Mortuo quoqꝫ Herode. videtur ꝓpter Archelaum filium eius in nazaret fugisse. Quando iam etiā deū semetipsum innotescebat. ⁊ manuꝫ aridam restituerat sanam. ⁊ pharisei quidē egredientes consilium fecerunt aduersus eum vt euꝫ occiderent. Jesus autem sciens secessit inde. Nam ⁊ quando Lazarum suscitauit a mortuis. ab illa inquit die cogitauerunt vt occiderent eum. Hic ergo iam non palam ambulabat inter iudeos sed abijt inde i regionē iuxta desertum. Deinde saluatore dicente. Antequꝫ Abraham fieret ego sum. iudei quidem tulerunt lapides: vt mitterent super eum Jesus autēꝫ abscondit. ⁊ exiuit de te templo. Et transiens per medium illorum abijt ⁊ ita discessit. Putas hec videntes magis autē audientes cum non videant. quomodo scd̄m qd̄ scriptum est. non debent igni comburi. quoniam contraria his que dominus facit ⁊ docet cogitant ⁊ loquuntur. Nam quando Johannes martyrium sustinuit: eiusqꝫ corpus sepeliere discipuli iesus discessit inde in nauim ad desertū locum seorsum. Dominus itaqꝫ hoc faciens. ita dicebat. Sed vtinam isti vel sic erubescerent ⁊ vsqꝫ ad homines suam petulantiam declararent. ⁊ nō magis ac magis insanientes viderentur etiam ipsum arguerere saluatorem. contra eū vtiqꝫ blasphe

mias meditantes. Sed neqꝫ sanorum quilibet eos poterit sustinere cum arguantur nec euangelia ipsa posse. Est enim occasio nostre discessionis ⁊ fuge rationabilis ⁊ vera. quaꝫ in saluatore quidem euangeliste positam memorarent. nos autē etiā in sanctis viris oportet talia cogitare. Nam ea que de saluatore humano modo conscripta sunt eadē humano communiter generi deputantur. Que nostra sunt ille suscepit. ⁊ passionis nostre infirmitates ostendit. quod Johannes ita cōscripsit. Querebāt ergo eum tenere ⁊ nullus misit in eum manus: quia nōdum venerat hora eius. Naꝫ anteqꝫ hec veniret. dicebat ipse matri. Nonduꝫ venit hora mea. Et eis qui fratres appellabantur ait. Meū tempus nōdum venit. Rursus autem tempore passiōis dicebat discipulis. Dormite iam ⁊ requiescite ecce enim appropinquabit hora ⁊ fili⁹ hominis tradetur in manus peccatorum. Sed neqꝫ anteqꝫ veniret tēpus se tenēri passus est. sed etiā semetipsuꝫ tradidit aduersarijs. Sic ⁊ beati martyres in persecutionibus temporalibus custodiebāt semetipsos. ⁊ dum quererentur per latibula fugiebant. Cum ꝯo inuenirenť. martyrio se subdebāt. Hec de athanasio retulisse sufficiat.

Capitulum. xxiij.

Eusebius interea Vercellensis episcopus repente postmodū ab allexādria venit ad Antiochiā. ⁊ inueniens paulinū a lucifero consecratū plebemqꝫ diuisam. melecij qꝫ sequaces missas seorsuꝫ facientes: valde cōmotus est. quia facte ordinationi nō vniuersi cōsenserant. Reprehēdit eqꝫ apud semetipm quod gestū est. ⁊ ꝑ reuerētia luciferi habita taciturnitate discessit promittens in conuentu episcopoꝝ que gesta fuerāt emendanda. Habēs tamen curam maximā. eos vnire non potuit. Inter hec etiam melecius ab exilio remeauit. inueniensqꝫ seorsum celebrare collectas suos socios ꝑsidebat eis. Sed ecclesias quidem obtinebat Euzoius arriani dogmatꝭ ꝑsul. Porro paulin⁹ vnā tā tūmodo paruaꝝ intra ciuitatē detinebat ecclesiam. ex qua eum Euzoius ꝑ sui reuerentia non eiecit. Meletius autē extra ciuitatis portas sollemnia celebrabat. Tunc igiť hoc modo de Antiochia discessit Eusebius. Verum Lucifer sentiens nō Eusebiū suscipere eius ordinationē hoc putauit iniuriosum ac vehementer irascebatur. ⁊ cōmunicare dedignabat Eusebio. Sed etiam que synodo placuerāt ꝑ contentionem reprobare nitebatur. Hec dum inter eos tristicie tēpore gererētur multos ab ecclesia remouerūt. ⁊ denuo luciferianoꝝ altera heresis est exorta Sꝫ lucifer irā suā nequaqꝫ cōplere ꝑualuit. Erat enī cōfessiōibꝫ suis obstrictus. dū ꝑ suū dyaconū ꝑmisisset ratū se habituꝝ quod fuisset a cōsilio diffinitū. quapropter ipē quidē ecclesie tenēs fidē sardienā ad ꝑriū remeauit thronū. Hij ꝯo qui pri⁹ cū eo cōtristati fuerāt hacten⁹ ab ecclesia segreganť. Verū Eusebius adinstar optimi medici faciēs ꝑ orientē. infirmos fide recreauit. imbuēs atqꝫ docēs predicationibus ecclesiasticis vniuersos. Hinc transiens venit yllíricum. ⁊ inde ytaliam pagrans hec ipsa pronunciabat.

Capitulum. xxiiij.

Erū Hylarius pictauiensis sedem aquitanie pōtifex recte fidei dogmata dudū ꝑseminauerat tam ytalis qꝫ Gallicanis epis. quippe cū prim⁹ ab exilio remeasset. Vterqꝫ ḡ fortiter in fide laborauerunt. Sed Hylari⁹ tanqꝫ disert⁹ suis libris satisfactionē de trinitatꝭ ꝯsubstātialitate conscripsit quibꝫ hoc sufficiēter exposuit. ⁊ vehemēter arrianoꝝ dogma destruxit. Hec itaqꝫ post breue eoꝝ exiliꝫ tēpus celebrata noscūť.

Capitulum. xxv.

A siquidē tempestate macedonij sectatores. ⁊ Eleusij Eustachij. Sophronij omnes ab vno macedonio nuncupari sunt. concilia frequentia faciebāt et conuocantes qui in Seleucia eos secuti fuerant anathematizauerunt alterius partis episcopos id est consentientes acatio. fidēqꝫ ariminensis concilij respuentes. sed magis que fuerant recitata seleucia et antiochia exposita firmauerunt. Qui dum requisiti fuissent ab aliquibus dicentibus vos qui nunc Macedoniani vocamini. si aliud sapitis qꝫ sectatores acacij cur eorum hactenus tanqꝫ eadē sapientiū estis cōmuniōe participantes. Ita venenose respōderūt ꝑ sophroniū pompeiapoleos. Paflagonensem episcopū. Occidentales inquit in cōsubstantialitate languebant. Etius autem per orientem scd̄m substantiam dissimilitudinem predicabat. Et erant vtraqꝫ praua. cum hic quidem inordinate diuisas substantias patris et filij consubstantialitatis nomine copularet. ille vero

a natura patris naturam filij aperte divideret. credēs semetipsum pie predicare dissimilem esse patri filium per substantiā. His ergo ita putantibꝰ. media via nobis veritatem pietatis habere complacuit. Hoc itaqꝫ modo querentibꝰ satisfacere nitebant.

Capitulum. xxvi.

Situr imperator audiens Athanasium in Allexandrinorum ecclesia constitutum licite populo predicare. multosqꝫ paganoꝝ ad christianitatem fuisse conuersos eum iussit exire de ciuitate. Qui si maneret damna maxima eum sustinere precepit. occasionem criminis in eum inueniēs. quia dum prioris principis tempore fuisset fuga mulctatus nō eius iussione episcopalē receperit sedem. Quāobrem dū scdm imperatoris precepta se prepararet ad fugam. videns circa se cristianorum populuꝫ lachrymantē habetote inquit filioli fiduciā. Nubes est ꝛ cito ptransiet. Hoc dicto valefecit. et de gentibꝰ amicis cōmendauit ecclesiā: atqꝫ ab Allexandrina ciuitate discessit.

Capitulum. xxvii.

Preterea Cyzicinis legatione fugientibus apud principem Julianū de proprijs rebus ꝛ paganorum restitutionē temploꝝ laudās cum propter sacrorum curam: que postulauerant vniuersa cōcessit. Eleusium autē eius ciuitatis remouit episcopum veluti vastatorem templorum. et quia viduarum pabula sacrarumqꝫ virginū monasteria constituerat paganisqꝫ suaserant vt paternam religionem relinquētes ad christiana dogmata se conferrent. interdixit etiā christianis peregrinis ne venirent ad cyzicū. credens quia religionis causa excitarent seditiones eosqꝫ alij eius ciuitatis christiani fouerēt. vt publice simul opifices artificesqꝫ monete. qui in duas diuisi partes principuꝫ preceptione priscorum cum vxoribus liberis cyzicum habitare sunt iussi. Hij enī singulis annis certam oblationem publico cōferebant. alij quidē militū clamides. alij vero pecunias nouas. Cū igitur modis omnibꝰ placuisset Juliano ritum constituere paganorum vim quidē inferre. atqꝫ tormenta populis sacrificare nolentibꝰ factuū iudicauit. sed hoc tantūmodo precepit. vt per singulas ciuitates numeruo eorum cōscriberet. quos tamen nequaqꝫ. aut orare prohibuit. sciebat enim quia non posset vlla necessitas suspendere quod voluntas spontanea suggessisset. Porro clericos. et ecclesiarum presules a ciuitatibus suspendere festinabat. studens vt eorum absentia paulatim solueretur ecclesia neqꝫ sacrorum ministri nec qui docerent nec qui ministerio participarentur existere: ne ꝛ per hoc longo tempore putarent proprie religionis obliuionem.

Capitulum. xxviii.

Ostrensibus itaqꝫ publica voce precepit. vt Titū sue tunc ciuitatis episcopum expellerent. Cumqꝫ iussisset. hoc clericisqꝫ minaret quasi ipsi facerēt turbationes in populo. tunc titus libellum destinauit imperatori contestatus eum ac dicens quia inimica inter se esset turba paganorū atqꝫ christianoꝝ. vt eius suasiōe christiani magis a seditione quiescerent. Quo facto nisus est imperator ex huiusmodi verbis Tito inimicicias populi concitare. scribens Bostrensibus. quia titus eorum accusator fuisset dicendo suis monitis non sua volūtate populum a seditione cessasse eum velut hostem populo suadebat expellere. Non enim quod iustum. erat aut legitimū iubebat agi. sed odio religionis verbis quidem culpare. operibus autem mala perfici contendebat. quapropter per ciuitates: ꝛ prouincias christiani diffugebant iuxta saluatoris vocem. Si persecuti fuerint malis suis operibꝰ in ciuitate ista fugite in aliam. Non enim est discipulus super magistrum suum. nec seruus super dominum suū. Sufficit discipulo: vt sit sicut magister: ꝛ seruo sicut dominus eius. Si me psecuti sunt. ꝛ vos persequentur ꝛ cetera. Huius participes plurimi meorum fuere progenitorū simul. ꝛ aut qui de patre pagano natus ipe cū tota domo. ꝛ q̄ erāt ex genere Alafionis christiani primo sunt facti in bethelea vico Bazensi nimiū populoso. habētiqꝫ templa antiq̄ edificatioqꝫ pulcherrima. ꝛ maxie Pāthcū in ciuitatis arce locatū eminens sup oēm vicū. Quē locum arbitror ex voce sira ꝛ greca deoꝝ habitaculū nomiatū. Fert itaqꝫ oībꝰ fuisse xpianitatꝭ auctorē hylarionē monachū. Cū enī demonio vexaret Elafiō diuiꝰ paganī atqꝫ iudei i cantatiōibꝰ. ꝛ lustrationibꝰ apō eū vsi. nihil illi pdesse potuerūt. vex. Hylarion solūmodo cristi nomē inuocans demoniū effugauit. eūqꝫ in religionem christianā repente transposuit. Floruit itaqꝫ

meus auus in expositionibus ⁊ interpretationibus
scripturaꝝ nostraꝝ quoniã erat ingeniosus
sententiisq; fulcitus. ita vt iam arithmetice
artis esset expertus. ac propterea ascalonitis
et gazensibus ⁊ in circuitu christianis val=
de gratissimus. tanq; religioni necessarius ⁊
ad soluendas dubitationes scripture diuine
proficuus. Primo siquidem isti in eo loco ec
clesias ⁊ monasteria construxerunt easq; ho
neste atq; hospitalitate peregrinorum ⁊ indi
gentium pariter ornauerunt. ex quo genere
fuerũt vsq; ad nos viri optimi quos gran=
deuos iuuenculus ipse conspexi.

Capitulum. xxix.

Situr imperator dudum studẽs pa
ganitatem in omni sua ditione dila
ri grauiter ferebat videns christia=
nos potius approbari. ⁊ templa quidẽ erant
aperta sacrificiaq; paganoꝝ per ciuitates
scd̃m voluntatem illius procedebant. Ipse
autem estuabat ne feruor eius christianoꝝ
habundancia frustraretur ⁊ maxime pulsa=
batur quia multas sacerdotum suorum chri
stianos audiebat vxores. ⁊ filios atq; seruos
Arbitratus autem christianitatis statum ex
vita bona. et conuersatione. consistere stu=
duit vbiq; templa paganorum constructio=
ne. ⁊ ordine christiane religionis ornare sedi
bus atq; processionibus paganorumq; do=
gmatibus atq; monitionibus lectores super
stitionis sue instituit adinstar clericorum vt
horas certas. ⁊ dies. ⁊ orationes sollenniter
obseruarent. precipiens pariter habere curã
viros atq; mulieres philosophare scientes.
Habitaculis peregrinorum ⁊ pauperũ alia
q; prouidentia circa egenos exhibita. paga=
norum religionem componere ⁊ pietatis ha
bere nomen. Siquis autem spõte vel inui=
tus peccaret scd̃m traditionem christianorũ
instituit. vt post penitentiam mediocrem su=
stineret correctionem. Precipue vero zelatus
dicitur notas litterarum episcopalium qui=
bus solent alterutris scribentes cõmendare
peregrinos. ⁊ vbi proficiuntur ⁊ ea quibus om
nibus modis venium indicare ⁊ solacia pro
mereri tanq; noti ⁊ amici sunt testimonio di=
recti signaculi. Hec considerans festinabat
vt pagani asuescerentur christianorum offici
is. Sed quoniam multis incredibile est. cũ
studia christianorum sequi voluisse. nõ aliũ=
de quã ex ipsius imperatoris sermonibus est
probandum huiusmodi enim vsfacio ponti=

fici galatie scriptura direxerunt. Paganoꝝ
ritus nondum agitur scd̃m intentionem no
stram propter cultores eius in negligẽtia po
sitos. nam deorum claritas magnitudo atq;
sublimitas omniũ oratione omniq; spe ma=
ior est. Sed propicii sunt nostris mentibus
dii. propter negligentiam quã habemus cuꝫ
illoꝝ prouidentia in paruo tempore tanta
mutatio facta sit quantã nec orare primitus
quiscunq; p̃sumpserat. Cur ergo credimus
hoc posse sufficere. neq; respicimus quemad
modum superstitionem christianorum au=
xit cura peregrinorum ⁊ circa sepulturas et
mortuos multa solatia honestasq; conuersa=
tionis studia. non vera sed ficta. quas res ar
bitror apd̃ nos debere sub veritate ferri. Nõ
itaq; sat est totalem esse. sed omnes absolute
circa galatiam sacerdotes quos aut depreca
re aut ratione flecte aut certe festinanter a sa=
cerdotali ministerio remoue. nisi diis cũ con
iugibus ⁊ filiis atq; seruis colla submiserũt
non ferentes vlterius eorum seruos aut fili=
os. hoc facere contemnẽtes aut galileos im
pie contra iudeos agentes. ⁊ impietates pie
tatibus preponentes. Deniq; deinde cũctos
ammone. vt sacerdotes neq; ad spectaculum
procedant neq; in tabernis bibãt. quilibet ar
tis operibusq; turpibus aut impudentibus pre
sit. Qui obediũt honorent. inobedientes ex=
pelle. Xenodochia constitue per singulas ci=
uitates vt nostra peregrini clemẽtia perfrua=
tur. non tantum nostri sed etiam extranei pe=
cuniis indigentes vt habeas vnde viuant.
Interior decreui singulis annis triginta mi
lia modios tritici per vniuersam dari gala=
tiam. ⁊ quadraginta milia vini sextarios. ho
rum quinta pars pauperibus templa obser
uantibus debet expendi. reliqua peregrinis
indigentibusq; distribui. Turpe nãq; est vt
iudeos quidem non abiiciant sed potiꝰ nu=
triant impii galilei ⁊ suos pariter necnon et
iam nostras. nostri vero nostrorum solatium
deserantur. Quapropter doce etiã collatio=
nes facere paganos ad talia ministeria paga
norumq; vicos offerre diis primicias fru=
gũ eosq; huiusmodi benefactis instituε do=
cens eos hoc opus olim fuisse nostroꝝ. Ho
merus hoc pbat. introducens eũ talia faciẽ
tem. Nos ergo neq; bona nostroꝝ imitamur
sed alqs remittimꝰ negligentia nõ cõfusi ma=
gis autẽ deoꝝ reuerentiã respuentes. Si igi
tur hec te facientẽ ego cognouero. leticia plenꝰ
ero. Presides prouintiaꝝ rarꝰ domi suscipe.

frequenter eis scripta transmitte. Ingredientibus eis ciuitatem. sacerdotum nullus occurrat. Cumq; ad templa venerint deoꝝ intra ianuas eos nemo precedat militum. aut forte precedentium officioꝝ. sed qui voluerit subsequat. Cumq; ad ipsum limen templi peruenerit priuatus existat. Tu em̄ sicut nosti intus est iudex. hoc em̄ etiā sacra senectus videt exigere. Obediētes igit̄ p veritate pij sunt reluctātes vane glorie deputant̄. Quid em̄ patiat̄ aut quod mereat̄ auxilium qui matrem deoꝝ propiciā habere noluerit? Qui ergo eā neglexerint. non solū sine querela nō erunt. sed etiam nostre indignationis impetum sustinebūt. Neq; em̄ fas est vt illis parcatur qui eos habuerint inimicos. Suade siquidē eis vt si mea volunt frui tuitione oēs matri deoꝝ studeant offerre culturā.

Capitulum. xxx.

Ec itaq; faciens imperator ad destructionē christianoꝝ. neq; suadere subiectis preualuit ꝛ apte vim inferre palam erubuit. Inter hec vt ad paganitatē milites insuesceret: studuit ad priscū scema reformare signū illud sublimi⁹ romanoꝝ. qd̄ constantin⁹ sicuti predictū est in crucis formam mutauerat. Vez in publicis ymaginib⁹ depingebat iouē: q̄si de celo sibi coronā ꝛ purpurā deferentē. Mercuriū ꝛ martē in se respicientes velut p testimonio sapiētis ꝛ fortis. ꝛ hoc agebat in ymaginib⁹ vt sub occasiōe imperij latēter adorent̄ dij. Et h̄ modo subiecti clāculo fallerent. Arbitrabat̄ em̄ q2 si h̄ sponte eis imponeret. postea q̄ vellet impleret. Si ꝙ̄o respuētes agnosceret. venia sublata torq̄ret. ꝛ tanq̄ circa romanoꝝ solennia reluctantes. ꝛ in republica atq; in ipo imperio delinq̄ntes. pauci siquidē ꝛ iā penis subditi cognouerūt dolū q2 sicut moris erat adorare noluerant. Tu ba ꝙ̄o vt assolet p ignorantiā simpliciter ymagines adorabāt qd̄ tn̄ imperatori nil pfuit. Cūq; m̄lta excogitaret quib⁹ paganoꝝ ritus extolleret. inuenit modū q̄ plurib⁹ militib⁹ christianis clare ꝙ̄tutis coronā dedit. Cū venisset itaq; tēpus q̄ imperialia milites solēt dona accipe. h̄ em̄ agit̄ plerūq; die kalēdarū ianuarij: ꝛ natale principiū ꝛ vrbiū regiarū ex q̄siuit quatin⁹ eos simpliciter ꝛ ex prisca ꝯsuetudine fallere potuisset. iussitq; vt vnusquisq; ad manū imperatoris accedentiū ammonit⁹ officijs primo incensum offerret. Erat em̄ ante eū positū thus ꝛ ara. s̄m antiquā romanoꝝ sollennitatē. Tūc quidem alij licenter suā fortitudinē ostēderūt: ꝛ neq; īcensum offerre neq; donū accipere ab imperatore sunt passi. Alij ꝙ̄o ex occasiōe legis ꝛ antiquitatis. neq; mēte pceperūt quod cōmisere pctm̄. Vez alij ꝓpter inerū capti aut timore turbati. seu iussiōe repētina ꝯclusi. licz intellexerint tamē paganitatē declinare nequiuerūt. Plurimi siquidē p ignorantiā decepti dū inter cibos vt assolet ꝛ pocula inuocarēt inter alterutros xp̄m respondēs quidā dixit. Quid patimini inuocātes xp̄m quē ante paululū denegastis. dū donū ab imperatore pcipiētes thus in ignē mitteretis. Cū g̃ milites audissent et quod gesserāt agnouissent. stati exiliētes publice currebāt atq; impetu facto clamabāt de umeq; suū. ꝛ cūctos hoīes testabant̄ xp̄ianos se esse ꝛ in eo noīe p manere: atq; p ignorantiam se fecisse ꝛ si dici posset solā manū paganam esse ꝯsciētia vero nihil similis egisse. Cūq; venissent ad principē, piecerūt auꝝ qd̄ acceperāt forti voce poscebāt vt reciperet qd̄ dedisset. ꝛ illos occideret. Se em̄ penitētiā agere fatebant̄ eo q2 improuide eoꝝ dextra peccasset. et studere propter christum totum corpus pene contradere.

Theodoricus.

Ec fauorē mouerūt imperatoris. ꝛ primo quidē eoꝝ capita iussit auferri. Cūq; deducerent̄ ad mortē sequente ꝑplo imitatiq; virtutē eoꝝ proprietate suscepta venerūt ad locum quo rei puniri solent. Tūc spiculatorem rogauit senior omniū vt ante omnes caput cuiusdā nomine romani ad huc adolescentis abscideret. ne dum alios respiceret frangeretur. Cūq; ille genua fixisset in terraz et gladium spiculator euaginasset venit repēte nuncius clamore prohibens necem. Porro iuuenculus ille occasione priuat⁹ ait. Nō fuit romanus dignus vt xp̄i martyr appellaret̄. Et licet sanguinē malign⁹ imperator fundi prohibuisset ductus inuidia veruntamen non eos in ciuitatib⁹ habitare pmisit. sed vltima romanoꝝ ad loca exilio destinauit.

Sozomenus.

Ostea ꝙ̄o p̄cepit vt qui sacrificare noluerūt in palaciū nō intraret. neq; collegio. neq; foro eos. neq; arbitrio. neq; vlla dignitate. nec qualibet amministratiōe participare iussit.

Theodoricus.

Capitulum. xxxi.

Um igit̃ Julianus apud pythyum Dafnenũ peteret respõsa de parthi-ci belli victoria. ꝛ ille in ciuitate cor-poris babille martyris accusaret iussit corp⁹ eius auferri. Ob quã rẽ cũ christiani festiui-tatem deducto corpꝫ psallẽtes agerẽt. ꝛ indi-gnatiõe ꝑncipis quidã Theodorus iuuẽcu-lus multa passionũ tormẽta ptulisset. hoc ita gesto fallax demon martyris quidẽ gloriam aurit. suũ ꝙo mendaciũ clari⁹ enudauit. ful-men nãqꝫ celitus missum om̃e templũ accen-dit ipm pythyr apollinis simulacrũ redegit in puluerẽ. Erat em̃ ligneũ ex trinsecus deau-ratũ qui noctãter ꝑfectus oriẽtis tũc nomi-ne Julian⁹ agnoscẽs. festinãter venit ad daf-nen volens ferre deo suo solatia. Uidẽsqꝫ eũ redactũ in puluerẽ neochorus verberib⁹ af-fligebat. credẽs hoc ab aliq̃ christiano fuisse cõ-missum. Qui licet torquerent̃ tñ mentiri no-luerũt. clamãtes incendiũ nõ deorsum. sed de-sursum h abuisse principiũ. Ad hec etiã rusti-ci vicinoꝝ. venientes locoꝝ. dixerũt se vidis-se fulmen celitus fuisse delatũ.

Capitulum. xxxij.

Preterea iubent̃ vasa ecc̃liarum sacra erario deputari sublatisqꝫ ianuis ec-clesia maioris fit cũctis incẽsibile san-ctuariũ. Ingrediẽte si quidẽ Juliano ꝑfecto oriẽtis ecclesiã felix ꝑ positus regaliũ thesau-roꝝ pariter introiuit sil̃ helpidius comes rerũ priuatarũ. Aiũt em̃ ꝛ felicẽ ꝛ helpidiũ primi-tus christianos. tũc a pietate recessisse impio principi parere cupiẽtes. Julian⁹ itaqꝫ ꝑfect⁹ impudẽter ꝯtra sacrũ altare minxit. Quẽ dũ euzoius ꝓhibere tẽtaret eũ ille ꝑcussit in ca-pite fert̃ aũt dixisse. qr religio christiana esset diuina sollicitudine desolata. Porro felix vi-dens vasoꝝ ornamẽta q̃ Cõstantin⁹ ꝛ Con-stanti⁹ frequẽter obtulerãt ecce inq̃t in quib⁹ vasis marie filio ministrat̃. Sꝫ ꝑ his impie-tatib⁹ vesanisqꝫ ꝑsumptionib⁹. nõ post mul-tũ penas exacti sũt. Nã repẽte iulian⁹ seua in-firmitate detẽtus visceribus putrefactis inte-riit ꝛ fimũ nõ ꝑ meat⁹ digestibiles emittebat. sed celestũ os qđ blasphemijs ministrauerat organũ hui⁹ egestiõis est factũ. Aiũt em̃ eius vxorẽ fide fuisse clarissimã. eãqꝫ dixisse. Decet te marite laudare saluatorẽ christũ quẽ ubi ꝑ hãc correptionẽ magnitudinẽ ꝓprie virtutis ostẽdit. Non em̃ agnoueras ꝯ quẽ dimicare voluisti nisi cõsueta longanimitate hec tibi flagella diuinitus intulisset. His ꝫ verbis et passionib⁹ iminẽtib⁹. causa sui languoris agno-scens rogabat imꝑatorẽ. vt ecclesia quib⁹ fue-rat sublata reddet̃ sed nec illũ flexit ꝛ ipse ter-minũ vite suscepit. Porro felix ꝛ ipse repente flagellũ virtute diuina suscipiẽs: sanguine to-ta die simul ꝛ nocte ex ore fuso. ꝛ venis corpo-ris vndiqꝫ vacuans. omniqꝫ ꝟtute simul ex-pensa ꝛ ipse celeriter est extinct⁹. eterneqꝫ mor-ti contraditus.

Capitulum. xxxiij.

His ita gestis adolescẽs quidã sacerdo-tis fili⁹ in paganitate nutrit⁹ ea tem-pestate ad christianoꝝ trãslat⁹ ẽ cho-rum. Erat em̃ tũc q̃dã insignis reuerẽtie mu-lier ꝛ dyaconisse honore fulgebat. hec cũ hu-ius matre habuit amicicias q̃ pri⁹ dũ ei⁹ ma-ter ad eã veniret adhuc infantẽ amplecteba-tur. ꝛ ad cultũ xp̃iani noĩs inuitabat. Porro matre defũcta veniebat adolescẽs ad eã ꝛ do-ctrina ꝯsueta fruebat̃. Cũqꝫ firmissime ei⁹ cõ-siliũ ꝑcepisset reqsiuit doctricẽ q̃ possit argu-mẽto ꝛ pr̃is supsticionẽ declinare. ꝛ ꝑdicatio-nẽ ꝟitatis adipisci. Que dixit vt patrẽ fugeret ꝛ creatorẽ suũ atqꝫ illi⁹ pot⁹ seq̃ret̃. vtqꝫ ad a-liã iret vrbẽ in q̃ latẽter imꝑatoris impij ma-nuũ effugeret. ipa se ei⁹ curã hẽre ꝓmittẽs. Ad quã adolescẽs. Reuertar inq̃t postea ꝛ aiam meã tibi ꝯtradã. Cũ ꝙo pauci trãsiissent dies iuliã⁹ necnõ ad dafnẽ celebratur⁹ publica sa-crificia. cũ q̃ etiã hui⁹ pr̃. Erat em̃ sacerdos ꝛ sequi cõsuetus imperatorẽ cũ quo erat ꝛ iste puer eiusqꝫ frater habentes officiũ: vt cibos imꝑatori apponerẽt. Solebãt em̃ septẽ dieb⁹ in dafne festa celebrari. Prima siquidem die cum staret ante imꝑatoris acubitũ. ꝛ epulas solenniter aspersisset. repletus horrore cũ ce-leritate venit annochenã ad ciuitatẽ. ad illaꝫ mirandã mulierẽ. Quo facto. ego inquit ve-ni. nequaq̃ꝫ tibi de promissione mentitus. tu vero vtriusqꝫ saluti cõsulens: ꝓmissa comple. At ille repẽte surgens ad dei virũ meletiũ per-duxit adolescentẽ. Uerũ ille in supiori habi-taculo interim eũ habitare ꝑcepit. Pater in-terea filiũ requirẽs ꝛ dafnum circuibat om-nẽ. ꝛ ad vrbẽ veniẽs plateas cunctas ꝑam-bulabat ꝛ vicos oculisqꝫ currentib⁹ ꝛ eũ inue-stigare desiderãtib⁹. Cũqꝫ ꝑuenisset ad locuꝫ vbi habitaculũ habebat. oẽs meletius suspi-ciẽs vidit illũ de fenestra respicientem. ꝛ cur-rens traxit ac deposuit. atqꝫ ad domũ vsqꝫ ꝑ-duxit. Primũ eũ multis flagellis afficiẽs dein-de calefaciẽs. obelis manib⁹ ac pedib⁹ dorso

eius imposuit. Post hec vinctũ in cubiculo clausis ianuis dereliquit ꝛ ita perexit ad daf num. hec ꝗ a viro iam sene cũ narraret audi⸗ ui: qui etiã hec adiecit. qm̃ spiritu diuino gra⸗ tiaqꝫ cõpletus cõtriuit oĩa patris ydola ꝛ eo rum infirmitate cepit irrogare blasphemias Quo facto mẽte ꝑcipiẽs qđ egisset formida⸗ uit p̃sentiã patris irrogauitqꝫ dñm christuꝫ vt ei ferret auxiliũ claustraqꝫ cõfringeret ꝛ ia nuas aperiret. Propter te inq̃t dñe talia per⸗ tuli ꝛ hec agere nõ expaui. Cum hec dixisset ceciderũt repẽte claustra. apteqꝫ sunt ianue. At ille rursus ad magistrã venit. Que conti⸗ nuo induẽs eũ scemate mulieris ꝛ in tecto re sidere cõstituens. post paulũ obtulit rursus san cto melicio. Qui eũ episcopo cirillo hieroso lymitano cõtradidit ꝛ ita venerũt noctãter ĩ palestinã. Verũ post iuliani mortẽ etiã patrẽ iste christianã duxit ad veritatem quod inter alia quoqꝫ nobis exposuit.

Capitulum. xxxiiii.

Praterea Julianus cõtra fidei pieta⸗ tem impudentiꝰ armabat ꝛ vultu q̃ dem se simulabat mitẽ porro laque⸗ os instruebat quibꝰ deciperet ĩnocẽtes. Et pri⸗ mũ quidẽ fontes vrbis dafneos sacrificijs violauit. vt vnusquisqꝫ aquã bibentiũ eius horrore potiret. Cũqꝫ etiã in publico vena⸗ les cibos illos scelere compleuisset. asperge⸗ bant eñ ex eis ꝛ panes ꝛ carnes. ꝛ poma silr̃ ꝛ holera ꝛ cũcta que comederũt. hec videntes qui nomẽ salutare ꝑceperũt. ingemiscebant quidẽ atqꝫ mugiebãt videntes abominatio⸗ nem tantã verũtamen comedebãt legi obedi entes apl̃i. Oĩa inquit q̃ in macello vendun tur. comedite. nihil dijudicantes ꝑpter cõsci entiã. Verũ duo quidã cõuiuio milicia clari Erãt eñ scutarij principis in quodã cõuiuio hoc horrore feruẽtius sunt accensi. atqꝫ mi⸗ rabiliũ adulescẽtũ in babylone splendentiũ ser monibꝰ vsi sunt dicẽtes. Tradidisti eñ nos regi iniquo q̃ recessit a te vltra oẽs gẽtes que sunt in terra. Hec quidam cõuiuaꝝ nũciauit imꝑatori. Qui repẽte illos ad se fortissimos viros adducens requirebat q̃d locuti fuissent. At illi occasionẽ fiducie interrogatiõe sumẽ tes imꝑatoris laudabileqꝫ sui firmantes zelũ dixerũt hec. Pietatis mori nutriti o princeps ꝛ laudabilis hactenꝰ legibꝰ seruiẽtes q̃s Cõ stantinꝰ ꝛ eius filij posuerũt. ingemiscimus nũc abominationẽ oĩa videntes esse cõpleta. et nefandis sacrificijs cibos potusqꝫ violari. hec ꝛ domi defleuimus ꝛ te p̃sente nihilomi⸗ nus eiulamꝰ. Hoc eñ in tuo displicet nobꝭ i⸗ perio. Hoc audiẽs ille mitis atqꝫ ph̃us a suis si⸗ milibꝰ noĩatus mansuetudinis quidẽ exhi⸗ buit vultũ ꝛ impietatis faciẽ ꝑprius enuda uit: p̃cipiens amarissimas eis plagas inferri quos etiã luce priuauit. magis aũt vt est veri us illius tũc p̃sens in felicitate liberauit vi⸗ ctricesqꝫ coronas ꝑuidit offerri. fingebat eñ se in eis q̃si causam defendere. imꝑialis iniu rie: ꝛ hec diuulgare iussit. inuidẽs decertato⸗ ribꝰ veritatis in appellatiõe martyrij pariter ꝛ honoris. Noĩa fuerũt hoꝝ iuuẽtius. ꝛ maxi minus. q̃s antiochena ciuitas tanq̃ pietatis ꝑpugnatores venerabat. ac p̃cioso monumẽ⸗ to recõdididit. ꝛ vsqꝫ ad diẽ hãc festis annali bus honorat. Sꝫ ꝛ plurimi nobiliũ. ꝛ digni tate fulgentiũ. vtentes tali fiducia coronis equalibus sunt adepti.

Capitulum. xxxv.

Valentinianꝰ etiã qui post paululuꝫ sumpsit impiũ. tũc millenariꝰ erat eo⸗ rũ palacia ꝯstitutꝰ dux Langiarioꝝ. Is ze⸗ lũ quẽ ꝑ pietate habuit non zelauit. Eo nam qꝫ tpe cũ fulminãdus ille fortune templũ in⸗ grederet in choro. ꝛ ex vtraqꝫ parte ianuarij astarẽt ministri tẽpli. q̃ aspsiõe sicut ipi dice⸗ bãt purgarẽt ingrediẽtes. valentinianꝰ p̃ce⸗ dens principẽ aspersionis guttura sua vidit in clamide. ꝛ indignatꝰ pugno ꝑcussit templi ministrũ. dicẽs se maculatũ potius q̃ purga tum. Qđ respiciẽs imꝑator iussit eũ in custo diã cũ redigi ꝛ ad heremũ destinari. Sꝫ ille cũ admodũ pauci trãsissent dies ꝛ menses ꝑ mercede ꝯfessiõis recepit impium. Nõ soluꝫ eñ ĩ illa vita diligẽtes se deꝰ honorat. sed eti⸗ am aliq̃n ĩ p̃senti bonoꝝ operũ retributio⸗ nes impẽdit. ꝛ p̃sentibꝰ primis illic sperã⸗ ta confirmat.

Theodoricus.

Capitulum. xxxvi.

Arthemiũ v̄o qui tẽporibꝰ Constan tij dux fuit. Egypti qm̃ illiꝰ tpe ydo⸗ la multa ꝯfregerat. nõ solũ facultatẽ nudũ reddidit sed etiã capitis sectiõe mulcta uit. Hec ꝛ hmõi gessit ille mãsuetus. ꝛ ab ira⸗ cũdia remotꝰ. sicut ab impijs vocabat. Ad⸗ ijciã sup hec etiã miraculũ femine q̃ zelo diui no hꝰ ꝯtẽpsit impietatẽ. Publia q̃daꝫ fuit illo tpe noĩatissima ꝛ p̃ciosis v̄tutibꝰ exorna ta. Hec cũ nuptiale iugũ ad tẽpus paululũ

suscepisset fructũ dignissimũ obtulit creatori. Johannes enĩ antiochia p̄sbyter multo tēpore ꝯstitutus et sepe apostolici p̄sulatus decreta refugiens de terra illius femine mirabilis germinauit. Hec habēs apud se chorũ conuersationē digna virginitate seruantiũ. semper cũ eis laudabat factorē saluatorē q̄ deuz. Transeunte ꝓo impatore clarius in cōmune psallebant. cōtemptibilē ⁊ deridendũ iudicātes erroneũ illaq̄ maxima cantica resonantes. que ydolorũ videnť pompare debilitatez dicebantq̄ cũ Dauid. Simulacra gentium argentũ ⁊ aurum opera manuũ hominũ. Et iterũ. Similes illis fiant q̄ faciunt ea. ⁊ omnes qui cōfidunt in eis. Hec audiens iulian⁹ ⁊ vehemēter accēsus eas cũ transiret tacere p̄cepit. Que eius legē paruipendētes chorum maiori ordine cōpleuerunt. rursusq̄ illo trāseunte psallebāt. Exurgat deus et dissipentur inimici eius. Tũc seniens magistrā chori iussit adduci. Quā cum videret senectute maceratā. nec corporis caniciē miserat⁹ est: nec animi studuit honorare virtutē. Sed quibusdā spatariorũ iussit vt eam alapis cederet. Que veluti summũ honorez cōtumelias illas excipiens domi reuersa est. eumq̄ consuete melodijs sp̄ualibus denotabat sicut cōscriptor illius cantici malignũ spiritũ fugauerat a saul. Nā ⁊ iulian⁹ erroneos demones sibimet applicans contra donũ pietatis insaniebat.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxxvij.

Ontristabat igiť eum nō mediocriť appollinaris sirus oīm sciētia nimis instructus simulq̄ basilius et gregorius cappadoces illius temporis rethores christiani. alijq̄ plurimi eloquentes viri quorum alij q̄dem zelati sunt verā gloriā. alij arriane heresis habuere vesaniam. Quāobrem arbitrat⁹ hinc armari christianos prohibuit eis grecorũ doctrinis imbui: ⁊ eorũ lectionibus erudiri. Tũc appollinaris cuz esset doct⁹ simul ⁊ ingeniosus pro homeri poemate versibus heroicis hebraicā conscripsit antiquitatē vsq̄ ad imperiũ saul ⁊. xxiiij. libris opus omne diuisit vnicuiq̄ libro nomen littere ponens scd̄m homericā lectionē. Fecit autem ⁊ aliud opus scd̄m menandri fabulas. comedie similitudine cōparatas. Imitatus etiā euripidis tragedias ⁊ lirā pindari. ⁊ absolute dicendũ ex diuinis scripturis argumēta sumēs oēs enciclias lectiōes tempore paruo composuit numero virtute moribꝰ conscriptionē caractere ⁊ dispositiōe grecoruz valde pares. Et nisi quia vetustatē homies honorabant. ⁊ que sunt in vsu grata credebāt. nam vt ego reor equa veteribꝰ appollinaris opuscula decreuissent. Fecit etiā non ignorabilē ad ipsuz imperatorē siue cōtra paganos philosophos librũ. cui titulũ posuit pro veritate in quo de sacris testimonijs tacēs probauit illos quidem esse deceptos. se autē sapere de deo. Hec autē ꝯsiderans impator claris tũc episcopis scripsit legi ⁊ cōprehendi. Cui rescripserunt. Et si legisti sed nō agnouisti. Si enī cognouisses nequaq̄ rephendisses. Quidaz dicunt hanc epistolā p̄sulis ecclesie capadocie fuisse basilij. quod incredibile nō est. Siue autem eius siue alterius. iustum est virtutis laudare doctrinam.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxviij.

Lurimi sunt quidē non recta mentē christianũ habētes nomē quippe pecunias ⁊ honorē presentez felicitati vere fidei ꝑponētes ad sacrificiorũ scelera descenderũt. Quorũ vnus fuit sophista cōstantinopolitanus echibos. Is enĩ mores imperatorũ sequēs. sub constantio quidē feruētissimũ se finxerat christianum. sub iuliano ꝓo paganus celeriter est effect⁹. ⁊ rursus post iulianũ volebat esse xp̄ianus. Prosternēs etenĩ semetipm ante ianuas ecclesie pronũ magna voce clamabat. Cōculcate me sal insensatum.

Capitulum. xxxix.

Situr cũ iulianus iret ad persas volens in eis vlcisci. eo q̄ sub cōstantio romanorũ terminos inuasissent: ⁊ sciens quoniā in ꝑlijs euentũt frequenť aduersa: et quia plurimis pecunijs indigeret adinuenit modũ vt auferret pecunias xp̄ianoruz. Nolentibꝰ ergo sacrificare pecuniaz multam imposuit: exigebāturq̄ vere xp̄iani. Singuli nanq̄ eoꝝ scd̄m suam substantiā offerebāt ⁊ impator ex iniusta collectione. iniuste fact⁹ ydoneus est. Ubi enĩ nō erat dirigebat legē. vbi erat vtebatur ipse. Tũc ergo pagani christianos grauiter oppresserũt: interdũ etiā tormentis corpalibus affligebant eos. Quod imperator audiens. christianis q̄ppe adeuntibꝰ eos defendere cōtemnebat dicens. Uestrum est vt patientes mala sustineatis: hoc enim est preceptũ vestri dei.

¶ Sozomenus.

Capitulum .xl.

Situr impator pugnaturus contra persas venit in antiochiã. Cũq3 populus q̃reretur quia venalia quidez habũdarent: sed carius venderent. volẽs magnitudinẽ sue largitatis ostendere minora q̃3 debuit p̃cia in foro rerũ venaliũ3 deputauit. Et cũ fugissent tabernarij. negociatoresq3 diuersi: res necessarie defecerũt. Antiocheni vero grauiter hoc ferentes: contumelias fecerũt imperatori.

¶ Socrates.

Uerebant enĩ aduersus eu3 vaccas de eius barba proferẽtes. Erat enĩ ei⁹ barba valde prolixa. Dicebant ergo. Tondat vt ad funes eius barba proficiat. Et quoniã superstitionis sue causa. tauru3 ydolis frequẽtius immolabat: arã r taurum in suo solio formari p̃cepit. Ob q̃3 rem lacerantes eum dicebant. Iste taurus euertit mundũ. hijs iniurijs prouocat⁹ ad iracundia3 intermiatus est se antiocheam affligere ciuitatẽ. Quãobrem ad tarsum cilicie reuerti volens iussit necessaria p̃parari. Ex qua intentione cũ sophista libanius reuocauit. scribens pro antiochenis intercessiõis librũ r rursum ad antiochenos de p̃ncipis iracũdia quos tamẽ libros nõ edidit. Uerũ impator respuens. se operibꝫ vindicare reciprocis iniurijs. irã sue indignatiõis amouit. librũ enĩ aduersus antiochenos fecit limpidũ r satis vrbanũ quẽ antiochiũ nominauit. Uerũ contra christianos multa mala etiã in ea ciuitate cõmisit.

¶ Sozomenus.

Capitulum .xli.

Illud quoq3 qd̃ sub iuliano p̃uenit narrare nõ sileo. Fuit enĩ signũ quidem virtutis xp̃i r indiciũ cõtra p̃ncipẽ iracundie dei. Cum enĩ agnouisset in cesarea philippi ciuitate phenicie quã paneam vocabãt. insigne christi esse simulachru3: qd̃ sanguinis cõstituerat liberata pro fluuio. eo deposito suam ibi statu[illegible] collocauit. que violẽto igne de celo descen[illegible] circa eius pectus diuisa est: r caput cu[illegible] ceruice vna parte deiectum atq3 in terra fixum. Reliqua vero pars hactenus restitit. r fulminis indiciũ reseruauit. Statuam v̄o christi tunc quidez pagani trahentes cõfregerũt. postea vero christiani colligentes in ecclesia recondiderũt. quo hactenus reseruatur.

Capitulum .xlii.

Hoc itaq3 simulachrũ sicuti refert eusebius omniũ passioniu3 r egritudinũ noscit esse medicamentu3. Iuxta qd̃ quedã herba germinauit: cui⁹ specie3 nullus nostre terre medicus licet expertus agnouit. Mira3 q̃ quia adueniente deo nullũ miraculũ nullũq3 beneficiu3 putari debet incredulũ. Nam r alia plurima miracula p̃ ciuitates r vicos plerũq3 apud multos prouinciales antiquitus tradita sunt. habentia virtutẽ qd̃ repente monstrabo. Est itaq3 ciuitas palestine nicopolis nomine. hanc dum vicus adhuc esset emaus sacer euangelio p̃ liber appellat. Quã romani post vastationem hierosolymorũ. iudeamq3 victoriã nicopolim ex euentu victorie vocauerũt. Ante hanc vrbem in triuio vbi christus cũ cleopha post resurrectionẽ noscitur ambulasset tanq3 ad alium vicũ. mirus fons quidã est salutaris in quo passiones hominũ diluunt. r alia pariter animalia diuersis detẽta languoribꝫ emũdant. Quod vt ita cõtingat. tradit ex quodã itinere apparuisse christũ ad fonte3 cum discipulis suis et lauisse pedes. ex quo est aqua facta diuersarũ medicabilis passionũ. fertur etiam qd̃ in hermopoli thebaide arbor que vocat persicus multorũ languori subierit. si fructus aut folium aut pars eius corticis collo egrotantiu3 ligaret. de hac enĩ arbore fertur quoniã dum apud egyptũ ioseph cum christo r maria sancta fugisset herodem. venissetq3 ad hermopolim ciuitatẽ. Mox vt ingrediebat vrbem nõ ferẽs hec arbor maximũ christi salutaris aduentũ. inclinata est vsq3 ad terrã. et cũ suppliciter adorauit. Hec ergo de ista arbore a multis audiens enarraui. Reor autẽ hoc signum fuisse ciuibus factum diuine p̃sentie. aut certe quoniã ritu pagano. hec arbor propter magnitudinẽ atq3 pulchritudinẽ colebatur mota est non ferens christi diuinitatẽ. Demonibus quippe cõtremiscentibus: cũ viderent rerum taliũ destructorem. necnon r omnibꝫ simulachris egyptiorum scd̃m Esaie prophetam. Fugatoq3 demonio pro testimõio christi arborem vacuam remansisse. Igitur apud egyptios. r palestinos gestorũ testimonia cõseruantur.

¶ Theodoricus.

Capitulum .xliii.

Sic iulianus etiã iudeos cõtra christianos armauit. primũq3 cõuocans requisiuit cur eis precipiente lege. sacrificare. nequaq3 immolanõib9 vterent. Cũ q3 respondissent. vna tantũmodo loco sibi offerendi sacrificiũ fuisse permissum. repẽte iussit deo odibilis destructũ resuscitari templũ. credens infelix dominicũ verbũ se posse destruere. cui9 per hoc veritatẽ magis ostendit. Hec itaq3 verba iudei libẽter accipiẽtes cunctis p diuersum orbẽ terrarũ mandauere iudeis. Qui vndiq3 concurrentes pecunias ad edificium alacriter offerebãt. Ministrauitq3 plurimũ etiã imparator nõ largitat9 gratia: sed veritati repugnãs. Misit pariter presidẽ impiorũ executorẽ dignissimũ preceptorũ. Aiũt eñ quoniã ad repurgiũ faciendũ argenteas amas. τ cophinos. τ scaphas habuerũt. Cũq3 fodere iam cepissent. statuto quidẽ die hoc multitudo plurima faciebat nocte xo sponta nea terra de valle crescebat. Solut9 itaq3 priozis etiam fundamẽti reliquiis. noua omnia pparabant. Cumq3 gypsi τ calcis multa modiozũ milia cõgregassent. vis magna ventorũ repẽte respirãs tẽpestatesq3 atq3 procelle subito facte quicq̃d congregatũ fuerat disperserũt. Adhuc autẽ vesanientib9 eis τ nequaq3 diuina lõganimitate correptis. maximus primo terremotus est fact9 τ quisquis nõ fuerat mysteriis diuinis imbut9 vehementer attrit9 est. Cum xo neq3 hoc terrerent inditio. ignis ex fundamẽtis q̃ suffodiebant egrediẽs plurimos effodientiũ cõcremauit. aliozũ membra dissoluit. Nocte q̃q3 plurimis in vicina porticu dormientib9 cadens subito cũ tecto ipsa porticus dormiẽtes oppressit. Alia xo die i celo signũ splendẽs crucis apparuit: sed etiã iudeozũ vestes crucis signaculo sunt replete nõ tamẽ splendẽti. sed nigro colore signate. Hec itaq3 rebelles dei 9siderantes. τ diuina flagella cõtremiscentes. ad propria sunt reuersi. cõfitentes esse deũ qui ab eorũ progenitorib9 ligno probatur appensus. Quod audiẽs iulianus. dũ vndiq3 caueret ab omnib9. tanq3 pharao indurato corde non timuit.

Capitulum. xliiij.

Situr dum per se mortuũ cognouissent esse constantiũ. capta fiducia venerũt ad terminos romanoꝝ. denunciantes bellũ. Ob q̃3 rem collecto exercitu iulianus misit in delphis τ delum. atq3 dodonẽ ad percipienda respõsa. si expediret ei bella suscipere. Tũc vniuersi vates et pugnandi fiduciã dabant. τ victoriã promittebãt. Unũ vero responsũ pro exemplo mẽdacii ac seductionis inserere nõ pigebit. Est eñ huiusmodi. Nunc omẽs aggredimur dei victorie tropheã referentes circa fluuiũ thyrem. Horũ dux ego ero belligerator mars. Horũ itaq3 carminũ ridiculũ eos cõuenit diuulgare. qui rationalẽ dominũ musarũq3 principẽ pithiũ esse vocant. Ego aũt mendatiũ seductiõis ei9 inueniẽs ingemisco. Thyrẽ namq3 fluuiũ tigrem noluit appellare quoniã tyris ei9 nomini similis est. Is eñ fluuius ex armenie redũdans montib9. τ per assyrioꝝ arua discurrẽs. sinũ descendit in persicũ. Per hec ergo respõsa deceptus infelix. τ victoriã mente somniabat τ post pthycũ preliũ pugnã galyleis inferre preparabat. Sic eñ vocabat christianos cõtumeliã nois se eis inferre putans. cũ magis debuisset eorũ cõsiderare virtutẽ. Nõ eñ socrates licet critias fuerit appellatus τ pitagoras phalaris. ex imitatione nomis qualibet peste sunt pticipati. Neq3 eñ nereus thersitis vocatus. naturalẽ pulchritudinẽ quã gerebat amisit. horũ nihil mente pcipiẽs ex hac appellatione aliq̃d monstri se putauit inferre. fallaci responso credẽs interminabat per ecclesias demonũ se statuere simulachra. Post has ergo minas. ab vno viro in beroa debellatus est. Is eñ nobilis erat. eiusq3 ciuitatis curie psidebat. quẽ zelus xpi reddidit clariorem. Uidens namq3 filiũ in impietate q̃ tunc vigebat fuisse demersum. expulit sua domo. τ corã oĩbus abdicauit. Qui in vicine ciuitatis itinere aggressus imperatorẽ suã voluntatẽ τ abdicationẽ patris innotuit. At ille quiescere iuuenẽ imperauit placandũ promittẽs patrẽ. Cumq3 venisset in beroam nobiles et honoratos cõuocauit ad prandiũ. inter q̃s erat τ pater huius quẽ cũ filio in suo prãdere iussit accubitu. Tũc circa medias epulas dixit ad patrẽ. Nõ mihi videt iustũ vim facere voluntati ad aliud declinandi. et animũ ad alia mutare q̃ nõ vult. Noli itaq3 esse filio violentus sequi tua dogmata respuẽti. neq3 eñ ego tibi vim facio mea seq̃ licet cogere valde possum. Ille causam diuine religionis mẽte pcipiens. de isto inq̃t o imparator erroneo dicis. τ deo odibili τ veritati ppõnente mendacium Tum ille rursus mãsuetudinis induẽs vultum cessa inq̃t detrahere. Et declinans ab eo vultũ adolescẽti dixit. Ego tui curam habeo qm̃ patri tuo vt hoc faciat suadere nõ possũ;

Hec itaqꝫ nō frustra retuli. sed volēs ostēdere nō soluz illiꝰ mirabilis viri fiduciā. sed quā cōtempta iuliani a plurimis sit ptās. In antiochia nanqꝫ vir quidam optimus nā pedagogus adolescentium habitabat. eratqꝫ illic famosissimꝰ sophista libanius impiꝰ. expectās iuliani victoriaz habēs pre oculis eiꝰ minas. Ergo interrogauit pedagogū. quasi nostraz deridēdo religionē. Nūc inqt fabri filius quid putas agit. At ille qđ post paululū cōtigit cōpletꝰ gratia diuina ꝑdixit. Respōdit ei. O sophista creator oīm quē tu fabri filiuz noīasti locellū sepulture iuliano cōponit. Post paucos eñi dies. mors illius nūciat̄ erronei. et in locello positus est. aducctꝰ minarūqꝫ timore vacuatus est.

Capitulum. xlv.

O siquidē tēpore religiosissimus iulianus cognomēto saba q̇ angelorū incorporaliū vitā corpali. quadā cōuersatiōe videbat̄ imitari. cuiꝰ etiā vitā ꝯscripsimus. ꝓlixiores offerebat deo ꝓces. Cū illius impij minas audisset ea hora q̄ ille ꝑcussus est orās mortē eiꝰ iste cognouit. licet plus q̄s viginti mutatiōes ab eo loco vsqꝫ ad eiꝰ exercitū esse viderent̄. Aiunt eñi qꝛ dū continue ingemisceret ⁊ clementi dño supplicaret. subito lachrimaꝝ eius fluuiꝰ restitisset fuisset alacritate cōpletꝰ. ⁊ eius vultꝰ exhilaratus. Hāc animi ꝑturbat̄ onē eiꝰ ministri respiciētes. rogauerūt vt eiꝰ causam repēntini gaudij patefaceret. Tūc ille dixit. Ferus sacre vinee deuastator penas exactꝰ est vastatiōis sue iacetqꝫ mortuꝰ terroribꝫ nimiisqꝫ frustratꝰ. hec agnoscētes exultauerunt oēs. deoqꝫ hymnos gratificos obtulerūt. Postea vero a nuncijs est cōpertū eandē fuisse diē. simul ⁊ horā necis iuliani quā ille sacratissimꝰ senior cognouit atqꝫ predixit.

Capitulum. xlvi.

Cū itaqꝫ semꝑ incōsulte gessisse mortis demōstrauit euētus. Transiens eñi cū exercitu fluuiū q̇ persaꝝ romanoꝝ regna diuidit. repēte naues incēdit. non suadēs rebus aut ꝓbis: sed cogens milites ꝑiurꝫ. Porro duces alacritate cōpleti. aniabāt milites. et eos spe varia cōfortabāt. quā imperator absciderat cū eoruz reuersionē incensis nauibꝫ abnegasset. Sup hec aūt cū debuisset cibos militibꝫ cōgregare. neqꝫ de ꝓprijs finibus ꝑcepit auferri. neqꝫ de inimicoꝝ habundātia iussit aliq̇d depdari. Relinquēs q̄ habitabilē viā ꝑgebat ꝑ solitudinis loca. vbi ⁊ cibo ⁊ potu milites defraudati. ⁊ duces itinerꝫ nō habētes: sed errātes in deserta prouīcia sapientissimi principis agnouere consilia.

Socrates.

Ultos itaqꝫ vicos castraqꝫ detinens iā etiā ciuitates capiebat̄. Cumqꝫ venisset ad tysiphontē ciuitatē in tantū obsediū regez vt crebris legationibꝫ vteret̄. offerēs dare sue patrie partē. si solutus bello discederet. Qđ ille noluit. neqꝫ supplicantibꝫ est misertus: neqꝫ mente. ꝑcepit qꝛ vincere quidez bonū est. sup vincere nimis inuidiosuz credēs ꝑcipue magicis artibꝫ quas ei maximꝰ ph̄us exhibebat et arbitratꝰ alexandri macedonis se gloriā ꝑcepturū. aut certe potiorē. Putabat eñi scōm pitagore platonisqꝫ sententiā ex mutatiōe corporū alexandri animā possidere. aut esse potius in altero corꝑe alius alexāder. Ob hāc itaqꝫ cām ꝑsarū regis ꝓces nolebat admittere.

Socrates.

Uum q̄ in deserti loco ꝑmo captiuoꝝ habuisset ducatū. postea quidez senior sub scemate proditoris se ei cōpendiosuz spōdet iter ostendere. Cūqꝫ tribꝫ diebꝫ ambulantes ad maiorē solitudinē venissent illū quidē fustibꝫ occiderūt. cōfitentē hoc se fecisse ꝓ patrie libertate: ⁊ libent̄ tormenta oīa sustinere. Exercitus interea persaruz ⁊ itinere fatigato ⁊ fame exercitui romanoruz armatꝰ occurrit seqꝫ ad cōgressionē prelij preparauit.

Socrates.

Uerebant̄ eñi de principe romani cur noluerūt bellū cū lucri promissiōe finire. Uerūtñ persis instantibꝫ resistebāt ita vt frequent̄ verterent̄ hostes in fugā. Porro iulianꝰ erat ꝑsens in equo ⁊ exercitum cōfortabat inermis q̇dez spe felicitatꝭ sue ꝑsumens.

Theodoricus.

Capitulum. xlvii.

Ontra quē iaculū repente delatū. discurrens ꝑ brachiū in eius latus immersuz est ex hoc vulnere suscepit terminū vite. qui ꝓo iustissimū vulnꝰ intulit. hactenus ignorat̄. Sed alij quendā inuisibilez hoc intulisse ferūt. alij ꝓo vnū pastorū ismahelitarū. alij militē fame ⁊ itinere fatigatum. Sed siue hō siue angelus fuerit palā est: q̇a diuinis iussionibꝫ ministrauit. Aiunt eñi q̇a dum fuisset vulneratꝰ mox manū suā sanguine suo cōpleuerit. ⁊ in aerē proiecerit dicens.

galylee vicisti ⁊ in eo ipo cōfessus cū blaspbemia christi victoriam expirauit.

¶ Socrates.

Alistus aūt qui inter familiares imperatoris tūc militabat. ⁊ heroico versu eiꝰ cōscripsit hystoriam ait eū a demone vulneratū fuisse defunctū. Julianꝰ ergo quarto cōsulatu suo quē ediderat cū salustio. vj. die iunij mensis in persica regione defunctꝰ est anno tercio imperij sui. septimo ꝓo ex quo cesar a constantio fuerat ordinatus. vite anno. xxxj.

Capitulum. xluiij.

Ost cuius mortē. eius magie cōperte sunt. Carra nāqꝫ ciuitas est hactenus impietatꝭ reliquias habēs. Per hanc tūc agens quoniā ꝑ ecclesiā proprie religionis cultu transire noluerat. in tēplum qđ a paganis colitur est ingressus. Ubi dū quedam cū suis consortibus. sacrilegia celebrasset. ianuas ⁊ claustra disposuit: ⁊ quosdā ibi milites obseruare ꝓcepit vt interiꝰ nullus accederet. donec ipse remearet. Cūqꝫ mortuus fuisset. ⁊ impio ꝑtū successisset imperiū ingredientes in templū inuenerunt mira ꝑncipis simulachra eiusqꝫ sapientiā famosissimā impietatē. Viderūt enī mulierē a capillis appensam extensas habentē manus. cuius vterum aperuerat. vt persarū victoriā in iecore eiꝰ inspiceret. hoc ergo scelus in carris inuentū est. Verum in antiochia plurimas arcas in palatio huius inanibꝫ aiunt capitibꝫ plenas fuisse compertas. ⁊ innūera in puteis demersa corpora mortuorū. In qua vrbe dum eiꝰ nūciatus fuisset interitus. publicā cuncti habuere festiuitatē: non solū in ecclesijs ⁊ sepulturꝭ martyrū exultabant. sed etiam in theatris victoriā predicabant cū sacerdotibꝫ exultantes. Ego autē etiam clamorē fauoris eorū ponere necessariū iudicaui: vt etiā apud posteros hec memoria reseruet. Cōmuniter enī clamabant omēs. Maxime fatue vbi sunt tua vaticinia. Vicit deus ⁊ christus eius. hic ergo libri terminus est habendus ne pio imperio impietatis potentia copuletur.

¶ Explicit liber Sextus ecclesiastice tripartite hystorie.

¶ Incipit liber septimꝰ.

Capitulum Primum.

Jlites igitur in maxima estuatiōe venientes. omissa omi dilatiōe altera die iouiniano insulas imperatoris imponūt. Erat enim vir fortis ⁊ nobilis. ⁊ illo tēpore millenarius ꝗ iulianꝰ electione militibꝫ lege ꝓposuit vt aut sacrificarēt aut militiā cederēt. Qui cingulum magꝭ elegit amittere. qꝫ imperatoris ꝓceptionibus impijs obedire. Hūc ergo tūc iulianꝰ ꝓpter belli necessitatē inter viros militares habebat. Qui cū violenter a militibꝫ ad imperiū traheret. clamabat dicēs se nō velle paganis hominibꝫ imperare cū ipse xpianꝰ existeret. Cūqꝫ vox oīm cōmuniter ꝓclamassent dicentiū se quoqꝫ esse xpianos suscepit imperium.

¶ Theodoricus.

Ogitabat itaqꝫ iouinianus de cōmuni salute. ⁊ quō posset de medio hostiū illesum exercitū liberare. nec indiguit grādi cōsilio sed semibꝫ pietatꝭ vtilimū videmiauit fructū. Repēte nanqꝫ suā prudentiā deꝰ ostēdit. ⁊ fluctuationē eiꝰ ad portū tranqllitatꝭ adduxit. Dū enī huiꝰ angustiā persarū rex agnouisset. missa legatiōe petiuit pacē. deinde cibaria militibꝫ destinauit: ⁊ forū venaliū eis ꝑparari in deserto ꝑcepit. celebratisqꝫ federibus. exercitum reduxit incolumen.

¶ Socrates.

Ue pacta quantū ad gl'iam romanorū turpia sed tēpori ꝯgruebāt. Amissa nāqꝫ syria ⁊ tradita ꝑsis nisibi mesopotamie ciuitate discessit. Hec itaqꝫ nūcia xpianos cōfortauerūt. paganis intulerūt luctum. Porro milites incautū iuliani feruorem valde culpabāt. causamqꝫ dāni finiū romanorū ei potius inferebāt qm a ꝑsarū q̄si proditore seductus. nauesqꝫ per fluuiū frumenta deueherent incendit ⁊ famē militibus erogauit.

Capitulum. ij.

Unc itaqꝫ sophista libaniꝰ lamētationis librū iuliano conscripsit. quē iulianū noīauit. fascinatū qꝫ pe laudibꝫ illiꝰ. In q̄ etiā meminit librorū q̄s cōtra xpianos ediderat iulianꝰ. Et si qđē laudes impera-

toris sophista dixisset. ego quiescere; vestigia seq̄ns. Sz q̄m tanq̄ callidus rethor memoria iuliani librorũ christianã videret lacerare religionẽ. propterea cõtra eum positus primũ ꝟbis ipsius pauca dicẽda sunt. Hyemis inq̄t noctes ampli⁹ imperator extendens incũbendo libris palestinensib⁹ omnẽ deu; deiq̄ filiũ referentib⁹ ꝓliabat obnoxius. et redarguendo ꝓualuit. vt risu; et q̄ntam inanitatẽ ostẽderet eorũ q̄ colunt a talib⁹. in quib⁹ laborib⁹ sene tyrio sapiẽtior inuent⁹ est. Propiti⁹ autẽ sit iste tyri⁹ ꝛ placide ꝟba mea suscipiat tanq̄ a filio victus est. Hec quidẽ sophiste libanii sunt. Verũ ego sophistã eũ optimũ fuisse noui si nõ eius religiõis cui⁹ imperator fuisset oĩa q̄ de iuliano xp̄iani etiã iste tũc diceret et forsitan quasi rethor argueret. Nam ꝛ viuo cõstantio laudes ꝛ eo defuncto iniurias plenas criminib⁹ eius effudit et si senex porphirius fuisset imperator. libros ei⁹ iuliani preposuisset opib⁹. Sed ꝛ iulian⁹ si sophista fuiss; dixisset forsitan etiã ipm malũ sicut et biuolũ. Quia ꝙ ille tanq̄ eius secte ꝛ tanq̄ sophiste ꝛ amicus imperator;. q̄ ei sunt vilia dixit ei. nos vt possum⁹ obuiem⁹. Primũ itaq̄ dixi. q̄a libris incũberet hiemis noctes extendẽs. Incũbere naq̄ significat q̄a intentionẽ habuit. vt vituperationẽ cõscriberet sic cõsuetudo sophistis est. Nã olim hos libros sciebat. s; tũc incũbebat ꝛ maximo ꝓlio cõtendebat. Unde palã est q; nõ sicut est liban⁹ putat redarguẽdo ꝓualuerat. sed infirmitate sue veritat; estuabat ea q̄ bene illic caute q̄ sunt posita tanq̄ detractor lacerare laborabat. oĩs enĩ q̄ resistit alicui. nũc ꝓtendo: nũc celãdo veritatẽ mẽtit aduersus eũ cõtra quẽ litigat. ꝛ q̄ infensus alicui est. oĩa sic hostis non solũ agit: sed etiã loq̄ cõtendit. Quia ꝟo iulian⁹ atq̄ porphirius quẽ tyriũ senẽ vocat. detractores ambo fuerũt suis sermonib⁹ arguunt. Nã porphiri⁹ summi phoꝝ socratis vitã dilacerauit in hystoria phĩe quã ipe conscripsit. ꝛ talia de eo retulit. q̄lia solent de interrogatiõib⁹ occupari. Et hec de illo socrate. q̄ apud grecos mirabilis castitate iusticia. aliisq̄ ꝟtutib⁹ habebat. quẽ plato mirabil' eoꝝ phs et vno fonte alter phoꝝ thyasus. nõ solũ tanq̄ deo amabilẽ honorant: sed etiã vltra hominẽ sapuisse pronunciãt. Porro iulian⁹ zelatus ꝑte passionis propriã in cesarib⁹ enudauit ꝛ oĩm ante se regnãtiũ vitas carpens. Neq̄ pho marco pepcit. Igit ambo detractores fuerũt. Nõ opus habeo plurimis vti sermõib⁹. Ego aũt ex vtrorũq̄ verbis mores eorũ cõiiciens hec e dixi. Quid autẽ de iuliano gregori⁹ nazanzen⁹ retulit audiam⁹. Ait enĩ in scdo libro cõtra paganos hec verba post alia. Hec equidẽ de iuliano aliis ipa experimẽta tradiderũt. et assumpta ptãs imperii. Mihi aũt olim eius mores cõpti sunt. dũ hũc viru; i athenis clari⁹ agnouissem. Venerat enĩ illuc du; frater imperatori videret inimic⁹. fuitq̄ aduentus ei⁹ ratio duplex. vna quide; q̄ si decentior qua dicebat se venisse vt videret helladea atq̄ doceret. altera ꝟo secretior. ꝛ nõ nota plurimis vt immolatores demonũ ꝛ viros fallaces inq̄reret. q; nondũ habebat impietatis sue licentiã. Tũc enĩ non frustra cõsideraui virũ nõ enĩ fortuite ista cõspexi. s; faciebat me cautũ incõstãtia morũ eius. ꝛ excessu superior Vates enĩ egregius est. qui bene cõsiderat. Nulũ enĩ signũ in eo mihi vtile videbat. ceruix inflexibilis humeri iactabiles. oculi currẽtes huc illucq̄ directi. et furiose respiciẽtes impatientes spirãtes iniurias atq̄ cõtemptu scemata risibilia. et hoc ipm semꝑ habentia. risus incõtinens et quasi subbuliens. cõsensus ꝛ negatio simulrano nulla ratione cõsistens. interrogano inordinata. atq̄ responsio nulla est cõgruentia sibi cõueniens. Sed q̄d per vniuersa discurro. Hunc ante opa vidi ꝛ operib⁹ ipsis agnoui. Et siquidem mihi essent ꝑsentes qui tunc aderant testarent. quia cum hec vidissem repente dixi. O quale malũ nutriuit res publica romanoꝝ. Et cũ hec ꝑdixissem. optaui me inueniri mendacẽ debere. Melius enĩ fuerat hoc q̄ vt tantis terra scelerib⁹ impleret. Nũq̄ arbitror talia fuisse prodigia cũ multa diluuia multa incendia. multe pestes. et hiatus terre prouenerũt. licet homines inhumani ꝛ feroces cõpositisq̄ dissimilib⁹ naturis fuisse referant. Ob q̄ rem digno sua superbia fine cõclusus est. Hec gregorius de iuliano narrauit. quia ꝟo contra christianos multa verba proferentes nisi sunt vim facere veritati. quedã ex sacris litteris peruertẽtes. alia permutantes: oĩa tamen scd̃m suam sumentes intentionẽ. multi eis obuiantes ista patefecerunt destruentes ꝛ redarguentes eoru; vana sophysmata. ꝛ ante omnes origenis licet ante multa fuisset tẽpora. Julianus cũ ea q̄ videbant turbare legentes. sacratissimas lectiones obiiciens sibimet ꝛ interpretat⁹ ea. detractorum sophysticas adinuentiones exclusit Que si sepius legissent. Julian⁹ atq̄ porphirius ea libenter accipiẽtes in aliud sua forte

verba mutassent. et nō ad blasphemie sophismata verterent. Quia enim lacerare studuit imperator apud idiotas ⁊ simplices verba faciens ⁊ non apud eos qui scripturarū diuinarum obtinent veritatem. ex his palam est. sumens enī ea verba que dispensatiōis causa humanius posita sunt. cū multa huiusmodi collegisset exēpla. hec nouissime dicit. Horū ergo singula si non aliquā habent ineffabilem cōtemplationē maxima de deo blasphemia sunt plena. Hec ergo iulianus in tercio libro contra christianos dixit. In libro autē suo quem decimo cōscripsit. docens quomodo sacras fabulas decet fingi. dicit optere harum veritatē abscondi. Sic enim ait. Amat natura celari. ⁊ abdita deorū substantia nō patitur nudis verbis in aures introire pollutas. Apparet ergo per hec imperatorē suspitionē habuisse diuinis scripturis. quomodo essent verba mystica ineffabilē quendā modū contemplatiōis habentia. Sed indignatur cur nō omēs eandē sententiā habuerint. et insistit his q̄ inter christianos diuina simpliciter suscipere vident̄ eloquia. Non ergo oportebat eum cōtra simplices insurgere. nec propter illas cōtra sacras litteras intumescere. neq; odio habere ⁊ auersari que bene magis intellexerant quoniā non omēs tunc ita sentiebant sicut ip̄e voluerat. Similis ergo porphirius factus est. Ille namq; in cesarea palestine a quibusdam christianis cesus iracundiā non ferēs christianitatē deseruit propter furorē ⁊ odio inimicorū. scribendo blasphemias christianitate priuatus est. sicut eū Eusebius Pamphili redarguit. ⁊ eius verba destruxit. Impator autem apud ydiotas superbus inter christianos extitit ea passiōe in blasphemias Porphirij declinauit. Ambo siquidem sponte deliquerunt. et scientes peccando dignissima pena mulctati sunt. Cum igitur sophista libanius velut irridens dixisset hominē ex palestina deum et dei filium faciunt oblitus suorū videtur esse verborū. Ad finem namq; eius libri iulianū deificauit. sic inter alia dicens. Primū namq; nunciū eius mortis pene peremerat cur putaretur de deo mentitus. dein de paululū descendens ait. O demonū alumne demonūq; discipule ⁊ demonū obseruator. Qui licet hoc aliter intellexerit veruntamē hec eadē de Juliano dixit que christiani exprobātes affirmant. Si ergo eū laudare cogitabat oportebat eū hoc nomē effugere: nec eū debitū demonibus indicare sicut sermonē alium declinauit. Quē dū reprehēderet de suis libris abscidit. Quo modo enim homo christi deificaretur. et quē admodum in aperto homo fuerit inuisibiliter autem deus ⁊ admodum vtraq; sint vera christianorū ratio sacra nouit. Pagani vero anteq; credant intelligere nequeūt. Dicit enī sermo diuinus. Nisi credideritis non intelligitis. Quapropter non erubescunt multos homines deificantes. et vtinam bonis moribus institutos. aut iustos. aut castos. et non potius lubricos. iniquos ⁊ ebriosos. id est Hercules Dyonisius ⁊ Asclepios. sicuti frequēter in suis libris iurare non erubescit. Quorum masculos feminasq; cupides si numerari voluero longa digressio generatur. Sed sufficit hec scire volentibus Aristotelis pallium ⁊ corona Dyosij. et liber Regum multe memorie turbaq; poetarū. qui de talibus scribentes vere ridiculum ⁊ inanitatem theologie ostendere paganorū: quia vero propriū paganorū est homines summa facilitate deificare monstremus. Rhodijs quadam calamitate detentis responsum datū est. vt phrigium attin sacerdotē vesanie celebritate placarent. Tale nāq; responsum est. Attin placare deum magnū purum. adonem. bone vite. diuinarum datorem comatūq; Dyonisiū. Hoc itaq; responso. Attin quia more vesano semetipsum occidit eundē Adonem Dyonisiumq; nomīauit. Cum Alexander macedonum rex transisset in Asiam. animi fictiones Alexandro fauentes ista finxerunt Jouem deorum consulē. et mineruā honoranter genitam qui corpore mortali supernū Alexandrum statuit regem hec in parthia pronūciauit demon. Qui dum a potentibus adularetur deificabat eos. Quid enim dicamus dū etiam Cleomedem Athletam deificauerint ita dicens vltimus heroum Cleomedis ciuitatis Athleta quē sacrificijs honorare quia mortalis iam non est. Propter ergo hoc responsum Dyogenis cynicus. et Oenamaus philosophus. pytium reprehenderūt appollinem. Cyzycem vero tercium decimū deum adrianū appellauerūt. Sed etiam ip̄e adrianus amatū suum antinū deificauit: et hoc ridiculum ⁊ inanitatē non dicit libanius. hec ergo a nobis propter eius detractionem per digressionem dicta sufficiant.

Theodoricus.

Capitulum.iij.

Quinianus igit imꝑator mox vt imperij sui t̃ras ingressus est. ꝓmuz hoc cōscripsit: vt epi de exilio remearent. ⁊ ecclias reddēdas esse ꝓfessus est q̄ expositaz in nicea fidē inuiolabiliter seruauerūt. Scripsit etiā athanasio q̄ precipuus erat horū dogmatū ꝓpugnator petēs vt ei scriberet diuinorū dogmatū disciplinā. Qui eloq̄ntiores episcopos ꝯgregās rescripsit rogās vt fidē nicee exposita custodiret tanq̄ aplicis dogmatibꝫ ꝯgruentē. cui⁹ eplē verba sunt hec. Piissimo atq̄ clemētissimo victori augusto Jouiniano athanasi⁹ ⁊ reliq̄ epi veniētes ex ꝑsona oīum epoꝝ egyptiorum thebaidis ⁊ libie. Decet deo amabilē ꝑncipē discēdi hr̃e voluntatē desideriūq̄ celestiū. sic em̄ vere ⁊ cor hn̄s in manu dei ⁊ imperiū cū pace multis annoꝝ curriculis gubernabis. Uolente igit a nob tua discere pietate catholice ecclie fidem. grās ob hoc dn̄o referētes curauim⁹ vt prolatā ab oībus patribꝫ in nicea tue pietati insinuarem⁹ fidē. Hāc em̄ repudiantes q̄dam nob equidē frequent insidiati sunt. eo q̄ arriane nō cōsentirem⁹ insanie. Auctores ꝓo facti sunt heresis scismatū vniuersalis ecclie. Uera ḡ ⁊ pia in dn̄m nostrū iesum xp̄m. fides est oībꝫ manifesta ⁊ ex diuinis litterꝭ agnita atq̄ lecta. In hāc em̄ ⁊ iā sancti martyrio cōsummati sunt. ⁊ req̄escentes in dn̄o nūc cōsistūt. Māserat itaq̄ semꝑ illesa fides. nisi calliditas q̄rundā hereticoꝝ eā violare ꝑsumeret. Arrius em̄ q̄dam eiusq̄ sectatores eruperūt ⁊ impietatē aduersus eā introducere tēptauerūt dicētes. ex non extantibꝫ ⁊ creaturā atq̄ facturā cōuertibilē q̄ esse filiū dei: plurimosq̄ ꝑ talia seduxerunt. ita vt etiaz q̄ aliq̄d esse videbant blasphemia hmōi traherent. Ueruz sancti pr̄es nr̄i olim cōuenientes sicuti ꝑdiximus in niceno cōcilio arrianā quidē sectam anathematizauerūt Catholice ꝓo ecclesie fidē scriptura teste professi sunt. eaq̄ ꝑdicatione heresis extincta est que vbiq̄ videbat accensa. Hec itaq̄ fides per omnes ecclias legebat atq̄ predicabat. Sed quoniā arrianā heresim quidā renouare volentes. ipsam fidē a patribꝫ in nicea prolatam anathematizare presumpserūt. Aliqui vero fingunt se eā profiteri: sed ipsam veritatē negare noscunt. aliter interpretantes cōsubstantialitatē ⁊ sancto spiritui blasphemātes. cū dicunt eū creaturā esse atq̄ facturā per filium celebratā: necessario cōsiderantes religionē que huiusmodi causa cōtra populū generat offerre tue pietati confessionē niceni concilij. curauimus vt pia religio tua cognoscat cū quanta scrupulositate cōscripta est: ⁊ quātum errent qui extra eam volūt aliquid edocere. Cognosce deo amabilis imperator: q̄m hec quidem predicat a seculo. ⁊ hanc professi sunt patres nicea cōuenientes. In hac quoq̄ fide cōcordant oēs ecclie hispanie ⁊ brittannie: necnō gallius ytalie ⁊ dalmacius cōstitute in capadocia. misia ⁊ macedonia. ⁊ in vniuersa simul helladia. sed etiā in vniuersa affrica. sardinia. cypro. creta. pāphilia. lyria. ysauria. ⁊ in oīi egypto ⁊ libia. ponto ⁊ capadocia. partibꝫ vicinis ⁊ oriētales ecclesie. preter paucos arrij sectatores. Omniū nanq̄ predictorū sententiā experimento cognouimus et litteras habemus: cosq̄ nouim⁹ deo amabilis imperator: quia cū pauci quidē huic fidei cōtradicant. preiudiciū facere nō poterūt in toto orbe terrarū. Multo em̄ tēpore ab heresi arriana pulsati. nunc etiā pietati cōtentione maxima cōtradicunt. Ut vero hec pietas tua cognoscat: licet sciat. tamē studuim⁹ fidē cōcilio niceno professaz ab episcopis trecētis decē ⁊ octo subiūgere. Est autē hec niceni cōcilij fides. Credimus in vnū deum patrē omnipotentē omniū visibilium inuisibiliūq̄ factorem. et in vnū dominū iesum christū filiuz dei natum ex patre vnigenitū. hoc est de substantia patris. deū de deo. lumen de lumie. deum verū de deo vero natū non factū consubstantialē patri. per quē omnia facta sunt que in celo ⁊ que in terra: qui propter nos hoīes et propter nostrā salutē descendit de celis incarnatus. humanatus. passus est. ⁊ die tercia resurrexit. ascendit in celos venturus iudicare viuos ⁊ mortuos. ⁊ in spiritū sanctū. Eos autē qui dicūt. erat quando nō erat. ⁊ anteq̄ nasceretur nō erat. ⁊ quia ex nō extantibus factū est. aut ex altera subsistentia vel substantia. dicentes esse: aut creatum aut cōuertibilem. aut mutabilem filiū dei. hos anathematizat sancta catholica et apostolica ecclesia. In hac fide amabilis imperator nos cōsistere necessariū est tanq̄ sacra ⁊ apostolica ecclesia. nullūq̄ mouere eam seductione verborū atq̄ contentione quod ab initio arriani fecerunt. ex non extantibus filium dicentes: et quia erat quādo non erat. ⁊ creatus ⁊ factus et cōuertibilis est. Propterea sicuti prediximus. ⁊ nicena synodus heresim anathematizauit huiusmodi. fidē ꝓo professa est veritatis. Non em̄ simpliciter similē dixerūt filiū patri. ne simpliciter filius deo verus esse crederet.

sed etiā consubstantialē scripserūt quod pro-
priū est geniti vere filij ex vero et naturale
patre nascētis. Sed neqꝫ spiritū sanctū alie-
nauerūt a p̄re ꝛ filio. sed pot⁹ glorificauerūt
eū cū patre ꝛ filio in vna sancte trinitatꝫ fide
eo ꝙ sit in sctā trinitate diuinitas. Has litte
ras imꝑator legēs cōfirmauit quā habuerat
de sacrꝫ scientiaꝫ ꝛ affectū. Aliamqꝫ cōscripsit
legē. vt frumentorū cōsuetudo redderet eccle
sijs. quā maxim⁹ distribuerat cōstantinus ꝛ
dam prohibuerat iulian⁹. Et quoniā propter
illius impietatē orta fames nō sinebat totam
tunc summā quā cōstantinus cōstituerat ero
gari. terciā partē iouinianus ad p̄sens impē
di promisit. ita vt cessante fame frumēta inte-
gra preberentur.

Capitulum.iiij.

Occauit igit̄ imperator a cōstantino
ex illo missos episcopos: q̄ nō occur-
rerant iuliani redire tēporib⁹. Tunc
etiā antē templa paganorū oīa claudebant
ꝛ ipsi sacerdotes vbiqꝫ fugiebāt. indutiqꝫ pal
lijs ipsa pallia reponebāt ꝛ ad scema cōmu-
ne reuertebant. Quieuit etiā pollutio sangui
nis quā publice insatiabiliter sub iuliano ce-
lebrabāt. Porro christiani nō quiescebāt. pre
sules eīm religionū adibant crebro principeꝫ
credentes se eius obtinere voluntatem aduer
sus proprios inimicos. Et primū quidē ma
cedoniani libellū principi porrexerūt. postu-
lantes vt expellerent ecclesijs qui dissimilem
filiū predicarent. ꝛ ipsi introducerent in eas.
Erant eīm qui libellū obtulerant basilius an
cyre. siluanus tarsij. sofronius. pōpeioleos
pafuncus et leuius. leontius coman⁹. callicra
tis claudio posij. theophilus castabaleus.
Horū libellū imperator accipiēs eos sine re
sponso dimisit. hoc tantūmodo dicens. Ego
cōtentiones odio. eos aūt qui ad concordiaꝫ
festinant diligo pariter ꝛ honoro. Quod au
dientes qui ad cōtentionē se preparabāt quie
uerūt. Hoc ergo ꝑ voto imꝑatoris est actū.
Nā tunc intētio sectatorū acacij reuelata est.
ꝛ sicuti solebant ad vota se principis cōtule-
rūt. Cōuenientes eīm in antiochiam syrie ha
buerūt verba cū meletio q̄ ante paululū diui
sus ab eis cōsubstantialitatē defendere vide-
batur. Hoc itaqꝫ fecerūt qui cū honorari con
spiciebāt p̄ncipe tūc ibi morante. Cōmuni er
go consilio libellū cōponentes cōsubstantiali
tatē professi sunt ꝛ nicenā roborātes fidē ob-
tulerūt imꝑatori. Cui⁹ libelli verba sunt hec.

Pijssimo ꝛ deo amabili dn̄o nr̄o Iouiniano
victori augusto synodū p̄sentiū epōrū ex di
uersis prouincijs in antiochena vrbe cōueni
entiū. Quoniā ecclesiasticā pacē atqꝫ concor-
diā tua primū studuit pietas celebrare bene
nouim⁹ esse nos dō amabilis imꝑator. Quia
verticē huiusmodi vere vnitatꝫ ꝛ orthodoxe
fidei bene sumpsisti. neqꝫ hoc ignoram⁹. Sꝫ
neqꝫ cū hijs qui adulterant veritatis dogma
reputem⁹ tue pietati suggerim⁹: quoniā san-
cti concilij nicea olim ꝛ ab initio celebrati fi-
dem ꝛ suscepimus ꝛ cōtinemus. qm̄ etiā con
substantialitatis nomē qđ aliter sca quibus-
dam videt̄ dicimus cauta interp̄tatione a pa
tribus excepisse. Quippe significantib⁹ quo-
niā ex substantia p̄ris natus est filius. ꝛ quia
silis per substantiā patri est. Nō eīm velut ali
qua passio circa ineffabilē natiuitateꝫ credit̄:
neqꝫ scdm aliquē paganorū vsum percipitur
a patrib⁹ substātie nomē dicīi. Sꝫ ad destru
ctionē arrianorū qui p̄sumpserunt ex non ex
stantib⁹ de xp̄o aliquid impie p̄dicare. quod
etiā isti qui nunc inequalitatē asserunt. asperi
us ꝛ audacius ad vastandā ecclesie cōcordiā
impudenter ausi sunt perpetrare. Quāobreꝫ
huic relationi nostre subiunxim⁹. exemplar
fidei niceni concilij: quā etiaꝫ decenter ample
ctimur. Est eīm huiusmodi. Credimus in
vnū deum patrē omnipotentē et reliqua. Et
subscriptio. Meletius episcopus antiochie
obtulit in suprascriptis consentiens. Eusebi
us. samosatenus. euagrius. siculus. vranius
apanie. zoilus. larisenus. acacius cesarie. an-
tipater rosi. abramius vrunenus. aristonicus
secucobeli. barlabentus pergami. vrani⁹ me
letine magnus calchidis. euthichius eleuthe
ropoleos. rosaceus armenie maioris. Titus
bostrensis. pelagius laodicie. arbianus adrē
sis. Piso adadenus. per lamyrionem presby
terum. sibinianus zeumatis. Athanasius an
chyrie. per olphicū ꝛ etium presbyteros. hy-
reneus gaze. Piso auguste. patrinus palti.
per lamyrionem presbyterū. Anatholius be
rothee. Theotinus aramenus. Lucianus ar
cenus. Hunc vtiqꝫ libellum in collectiōe sy
nodalium sabini conscriptum inuenimus.
Verum imperator propositum hunc habe-
bat: vt blandimentis et suasione verborum
discordantium contentiones absciderett di-
cens. Nulli quidem se quomodocūqꝫ credē
tium fore molestum. eos tamen diligere ꝛ mi
nus honorare qui principiū ecclesiastice vni
tati p̄berent. Quia vero hoc egerit etiam the

mistius philosophus ait in laude quã in ei⁹ protulit cõsulatu. Ubi miratur imperatorez ꝙ pmiserit vnũquẽq; colere sicut vellet atq; deduxerit blandientium mores. Quos valde deridens ait manifestare per puerum.

℞ Sozomenus.

Situr impator tunc etiã secũdo noie pfectura gubernandi ꝑtorianã legem dedit vt capitali sentẽtia plecteretur qui sacraz virginẽ nuptiali thoro violare ꝑsumeret vel impudico aspectu respiceret. nõ dicam abripere forte temptaret. Quã legez ideo posuit. eo ꝙ iuliani tẽporibꝫ. quidẽ huiuscemodi virgĩes vxores ducere presumpserunt.

℞ Sozomenus.

Capitulum. v.

Nter hec athanasius alexãdrie sedis ep̃us cũ paucis suorũ cõmunicato cõsilio necessariũ iudicauit vt xpianũ videret impatorẽ. Ueniẽsq; antiochiã pnci-pẽ de q̃bus oportebat edocuit. Quidam aiũt q̃ eũ ipse magis euocauerit impator. vt q̃ necessaria pro religiõe ⁊ recta fide videbantur exponeret. Disponẽsq; vt decebat causas ecclie de reuersione cogitabat. Uerũ euzoius arriane secte antiochene ciuitatis ep̃us studebat vt probatianus q̃dam eunuchus in alexãdria vice ordinaretur episcopus. Cũq; hoc ageret lucius alexandrinus a gregorii ꝑsbyter ordinatus est. adijt impatorem ⁊ maledicẽs athanasio quidã quasi tẽporibꝫ ep̃atus sui fuisset inscriptus. ⁊ plurima exilia ꝑcedẽtibꝫ sustinuisset impatoribꝫ essetq; circa eũ sacra causa discordie. Supplicabat insup vt alter in alexãdrina ciuitate ordinaretur ep̃us. Uerũ impator sciẽs quãte athanasio inimicorũ insidie prouenissent. derogatiões hmõi non respexit. sed luciũ quidem cũ multa interminatiõe tacere iussit. Probatianũ ꝟo eiusq; sequaces eunuchos auctores huiusmodi scelerũ atq; turbarũ castigãdos esse ꝑcepit. Porro athanasium amicũ sibi maximũ factũ destinauit in egyptũ. vt sicut ei videretur causas ecclian populosq; disponeret. Fertur eñi q̃ eũ proxima ꝟtute cõuersatõnis sapiẽtieq; laudauerit. Aiunt quidã anteq̃ sub cõstantio imperatore arriani tenerẽt ecclesias somniũ vidisse anthoniũ monachũ quasi burdones altare sacrũ calcibus euertissent. expertiiq; dixisse: q̃m ab adulteris ⁊ pmixtis hominibꝫ ecclia calcaretur: q̃ nõ fuisse mendacia posteriorũ mõstrauit euẽtus:

℞ Socrates.

Capitulum. vi.

Unc igitur impator impetũ retinẽs hereticorũ. discessit ab antiochia ⁊ venit ad tarsum cilicie. ibiq; corpus iuliani sepeliuit. Et dũ cuncta solennia funeri eius exhibuisset. cõsulem designatus. Dumq; cõstantinopolim festinaret. venit ad ꝑdiũ nomie dadastam inter galaciam et bithiniaz quo temestius philosophus cũ alijs senatoribus occurrens consularẽ recitauit orationẽ. Feliciter tunc agi potuissent res romane rei publice ⁊ simul ecclesiastice sub principe benigno disposite. nisi repentina mors mortalẽ virum ab hominibꝫ abstulisset. In ꝑdicto nãq; predio hyemis tempore in fratris languore constrictus est mortuus cõsulatu suo ⁊ baroniani filij septĩa decima die mensis februarij. Qui regnũt mensibꝫ. vij. vixit ãnis. xxxiij.

℞ Sozomenus.

Capitulum. vij.

Umq; in niceã bithinie venisset exercitus valẽntinianũ ordinauit impatorez. virũ optimũ. ⁊ apice principali dignissimũ.

℞ Socrates.

Alentinian⁹ igitur ordinat⁹ vicesimaquinta die eiusdẽ februarij mẽsis pãnonius genere de sciba ciuitate: cui tũc erat militũ cura cõmissa quoniã probantissime militarẽ nouerat disciplinã. Fuit etiã vir magnanim⁹ et semꝑ ꝑsenti fortuna melior apparebat.

℞ Theodoricus.

Pse eñi nõ modo fortitudĩe. sz etiã prudẽtia. tẽperantia atq; iusticia et corporis magnitudine ꝑfulgebat. Sic eñi fuit regaliter ⁊ vrban⁹ vt dũ exercit⁹ tẽptasset ei aliũ sociare cõsortẽ: ille respõderit q̃d cãtatur ab hominibꝫ. Uestrũ inq̃t fuit o milites impatorẽ nõ existẽte mihi dare regnũ ⁊ impiũ verum vbi ego suscepi meũ. iã est non vrm de rebꝫ cogitare cõmunibꝫ. Cui⁹ ꝟba mirati milites: ei⁹ secuti sunt volũtatem. At ille fratrẽ de pennia vocãs ꝙ non debuit sociũ fecit imperij.

℞ Socrates.

Post triginta dies auspicij sui.

Theodoricus.

Uiasie sceptra cõtradẽs pariter ⁊ egypti europã sibi distribuit ⁊ veniẽs ad hesperiam omes milites docuit equitatem. a ꝑdicationibus pietatis incipiens.

Capitulum. viij.

Vxentio nanq̧ defuncto q̄ medio=
lanēsem presulatū tenuerat. multisq̧
fuerat cōcilijs abdicat⁹. euocās om=
nes ep̄os impator huiusmodi apud eos ver
ba locutus est. Nostis aperte eruditi quippe
diuinis eloquijs qualez oportcat esse pontifi
cē. et quia nō decet eū verbo solū: sed etiā con
uersatiōe gubernare subiectos ⁊ totius semet
ipsum imitatorē virtutis ostēdere. testēq̧ do=
ctrine cōuersatiōnē bonā habere. Talē itaq̧
in pontificali constitutū sede: cui ⁊ nos q̄ gu
bernam⁹ imperiū. sincera nostra capita sum
mittam⁹ ⁊ eius monita dū tanq̧ homies de
relinquerim⁹ necessario veluti curantes medi
camēta suscipiam⁹. Hec cū dixisset impator.
petit synodus vt magis ipse decerneret sapiēs
⁊ pius existēs. At ille. super vos est inquit ta=
lis electio. Vos eñ gratia diuina potiti ⁊ illo
splendore fulgētes melius poteritis eligere.
Tūc sacerdotes egressi de episcopali sede tra
ctabāt. Rursum orthodoxi sui dogmatis ni=
tebant habere episcopū. Hanc seditionē am
brosius cui tūc presidalis fuerat cura cōmis=
sa. cognoscens ⁊ metuēs ne quid turbe cōsur
geret ad ecclesiam festinus accessit. At illi ces
sante seditione cōmunē dederunt vocē peten
tes vt pastor gregis ordinaret ambrosius q̄
nondū fuerat baptisat⁹. Hoc impator agno
scens repente iussit eum baptisari. ⁊ tanq̧ di=
gnū virum ordinari pontificē. Nouerat eñ
eius certiorē omni pondere voluntatē. ⁊ tot⁹
regule decreta subtiliora. arbitratus etiaz di
uinū in eo esse decretū. dū in ei⁹ electiōe: etiaz
pars cōtraria cōsonaret. Hic ergo sacri bap=
tismatis dono potit⁹. gratiā quoq̧ simul su=
scepit episcopatus. Quo facto hunc hymnū
optim⁹ imperator saluatori ⁊ domio obtulis
se fertur. Hijs quippe que gerebant intererat
Gratias inquit ago tibi domie omipotens et
saluator noster. qui huic viro ego quidē com
misi corpa. tu aūt anīas ⁊ meā electionē ostē
disti iusticie cōuenire. Cumq̧ post paucos di
es fenct⁹ ambrosius cū multa fiducia apud
impatorez quereret quia male a iudicib⁹ age=
bat. tunc impator ait. Hanc inq̄t cōfidentiā
tuā dudū noui. ⁊ aperte probās nō solum nō
restiti. sed etiā in electione ordinationis soci⁹
fui. Festina itaq̧ sanare sicut diuina lege pre
cipit animarū delicta nostrarū. Hec igit im
perator mediolani ⁊ dixit ⁊ fecit. Cognoscēs
aūt quidam in asia ⁊ frigia de diuinis dubi
tare dogmatib⁹ in yllirico quidē p̄cepit syno
dū celebrari: et que de illis ⁊ decreta atq̧ fir=
mata sunt dubitantib⁹ destinauit. Porro qui
illic cōuenerant decreuerūt fidem expositam
in nicea vrbe seruandā. Scripsit autē et ipse
socium habens ⁊ adhibēs in suis litteris fra
trē quaten⁹ in hijs que placuerāt duraretur.
Hanc ergo etiā legem ipam ponere necessari
um est. q̄ aperte ⁊ eius pietatē p̄dicat. ⁊ valen
tis tūc sinceritatē sine dubitatiōe demōstrat.

Capitulum. ix.

Mperatores maximi pij victores:
augusti. valentinianus. valēs ⁊ gra=
tianus. ep̄is dyocesēos asie frigie. ca
rophrigie. pacatiane in dn̄o salutē. Tanto cō
cilio in yllirico celebrato et subtilit habita q̄=
stione de salutari verbo. ostenderūt beati pō=
tifices ter trinitatē consubstantialē patris et
filij ⁊ sp̄ussancti: quā nequaq̧ declinātes mi=
sta mysteria religionis magni regis exercent
Hanc igit p̄dicari decreuit nostra quoq̧ sen
tentia ⁊ potētia. ita tamē vt non dicāt aliq̄: se
q̄mur religionē imperatoris hanc patriā gu
bernantis ⁊ nō illi potius obediētes qui no=
bis salutis mandata cōtradidit. Euangeliuz
namq̧ christi nostri sic habet. Reddite que
sunt cesaris cesari: ⁊ que sunt dei deo. Quid g̃
vos dicitis episcopi ⁊ presules salutaris ver
bi. Si ita se habet vestra probatio diligētes
alterutros imperiali imbuti dignitate quiesci
te. ⁊ nolite persequi eos qui deo perfecte mi=
nistrant. quorū orationib⁹ ⁊ terrena bella se=
dant ⁊ recedentium a deo angelorū repellun
tur incursus. quiq̧ omnes demones corru=
ptores precum assiduitate cōfundunt. tribu=
ta scd̄m leges inferre non respuūt. potestatiq̧
regie non resistūt. sed sincera voluntate ⁊ su=
perni dei nutu mandata custodiunt. ⁊ nostris
legibus subiugantur. Vos autem inobediē
tes esse monstramini. Et nos quidem subijci
mur ei qui primus est et nouissimus. vos au
tem vosmet abrogatis. Nos itaq̧ puros nos
ipsos ⁊ vobis esse desideramus. et sicut py=
latus in examinatione christi nostri cuz nol=
let eum perimere. conuersusq̧ ad oriētis par
tes et petens aquā diluit man⁹ suas dicens.
Innocens ego sum a sanguine hui⁹ iusti. sic
etiam nostra maiestas semp mādauit p̄secu=
tionē non fieri. neq̧ fluctuatiōnes inferri. nec
inuidere laborantib⁹ in agro dn̄ico. neq̧ dis=
pensatores magni regis expellere. vt nō ad p̄
sens et sub imperio nr̄o crescere videamini: ⁊
postea testamentū dn̄i subdere passioni. sicut
in sanguine zacharie. sed illi post aduentum

superni regis nostri iesu christi disrupti sunt: cōtraditi morti. cū adiutore suo demone corrupti. hec pcipimus in megecio τ ciceronio τ damaso τ lampone τ brintisio. q̄ adiutores fuerūt. sed etiā ipsa vobis gesta diximus q̄tinus agnoscatis ea q̄ in eximio sunt concilio celebrata. Hys ergo litterꝫ etiā subdidit dogmata cōcilij hec summatim habētia. Profitemur sequētes magnū orthodoxūq̄ conciliū: cōsubstantialē esse patri filiū. τ nō sic intelligimus cōsubstantialē sicuti dudū quidā exposuerūt non vere subscribentes. τ nunc alij illos vocantes patris virtutē sermonis respiciunt τ sequitꝰ eos qui p consubstannalitatē similitudinē significatā esse subscripserūt. eo q̄ nulli reliquaꝝ creaturarū per eū factarum similis sit filius nisi tantūmodo patri. Sed q̄ hec exponūt creaturā precipuā dei filiuꝫ pie dogmonsant. Nos itaq̄ sapimꝰ sicut etiā cōcilia nuper rome τ gallijs celebrata vnaꝫ esse eademq̄ substantiā patri τ filij τ spiritusꝰ sancti in tribꝫ personis. qd est in tribus perfectꝭ subsistencijs. Cōfitemur autē scdm nicenaꝫ expositionē τ incarnatū filiū dei consubstantialē ex virgine sancta maria τ in hominibus inhabitasse τ cōplesse dispensationē pro nobis omnē in natiuitatē τ passione τ resurrectiōe. τ in celos ascensione τ iterū ventutū vt reddat nobis similitudinē diuinā a semetipso. deum existentē carnigerū. τ homideiferū. Hys ergo que pdicta sunt ꝯtraria sapiētes. anathematisantꝰ per eū qui nō solū dixit. anteq̄ nascereꝰ nō fuit filius. sed scripsit quia τ anteq̄ opere nascereꝰ. virtute erat in patre. Hoc enī τ in oībus creaturis est q̄ non semꝑ extitit sicut deꝰ. filius enī semꝑ cū patre est: sempiterna natiuitate progenitus. Hec igitꝰ impatoꝛ summatim significauit. ego ꝓo ipsas concilij litteras ponendas existimo.

Capitulum. x.

Piscopi yllirici. epis ecclīaꝝ dei dyocesceos. asie. phrigie. cato phrigie. pacatine in domino salutem.

Onuenientibꝫ nobis in vnuꝫ τ habita maxima questione de salutari verbo pbauimꝰ consubstantialem esse trinitatem patris τ filij τ spiritussancti. Quāobrem iustuꝫ fuit vobis litteras destinare. non quibusdaꝫ argumentationibꝫ religionē trinitatis scribētes: sed humilitate rogātes: has nostras litteras destinauimꝰ per dilectissimū fratreꝫ nostrū τ consacerdotē helpidiū presbyteruꝫ. In pſentibꝫ itaq̄ nostrꝭ litteris q̄si illud refertur qd in saluatoris nostri iesu christi libris scriptū est. ego quidē sum pauli. ego autē apollo. ego ꝟo cephe. nunq̄d paulus crucifixus pro vobis est. aut in noīe pauli baptisati estis: et hec q̄dem sufficiebāt humilitati nr̄e. etiam si nō vobis vniuersales litteras mitteremꝰ ꝑpter tm̄ timorē quē ibi predicatis. cuncte vr̄e prouincie a patre τ filio spiritū sanctū diuidētes. Quāobrem necessariuꝫ habuimꝰ ad vos destinare dominū nostrū τ cōministrū helpidiū a regio pncipatu romanorū has litteras deferentes vt si forte talis est pdicatio vr̄a cognoscat. Qui enī cōsubstantialē trinitatē nō pdicant anathema sint. τ si quis hijs non cōmunicans inuenitꝰ anathema sit. Hijs autēꝫ qui cōsubstantialē predicāt trinitatē preparata sunt regna celorū. Rogamus ergo vos fratres. vt nō aliud doceatis. nō aliud innouetis sed consubstantialē semꝑ τ vbiq̄ predicātes trinitatē. possidebitis regnū dei. Ob hoc scribentes τ cōmemorātes has litteras destinauimus. De ep̄is autē cōstituendis cōministris iam cōstitutis si permāserint vsq̄ ad finē. bene. alioquin ex ipo presbyterio repellantꝰ. Similiter pſbyteros atq̄ dyaconos in sacerdotali ordine diffinuimꝰ. vt sint irreprehensibiles vndiq̄ τ a curia et ab officio militari. Propterea ergo hoc noluimꝰ plurimis verbis scribere: eo q̄ diximus vnum ex oībꝫ dominū nostrū. Helpidiū τ cōministrum studio se pdicationē vestrā cognuturū. si ita se habet sicut audiuimꝰ a domino nostro τ consacerdote eustachio. De cetero licet aliquando in errore fueritis deponētes veterē hominēꝫ induimini nouo. Nam τ ipe frater τ cōminister helpidus docebit vos verā predicare fidē. quia sancta trinitas est substantialis deo patri τ filio cū spiritu sanctificata glorificata. manifestata est. pater in filio. filius in patre. cū sancto spiritu in secula. Hoc itaq̄ declarato aperte poterimus sanctā trinitatē cōfiteri cōsubstantialē esse scdm fidē olim in nicea expositā: quā patres cōfirmauerūt. Qua fide pdicata poterimꝰ erroneū demonē declinare. Quo extincto pacificis nosmetipos litteris degentes in pace salutabimꝰ. Scripsimus autē vobis vt noueritꝭ arrianos esse cōdemnatos nolētes cōfiteri ex patris substantia filiū τ spiritū sanctū quorū noīa sunt subiecta. Policbronius. nlemacꝰ. faustus. asclepiadis. amantius. cleopater. Hec ḡ ita se habent in gloria patris τ filij τ spūssancti. in se=

cula seculorū amen. Valere vos optamꝰ patri ⁊ filio saluatori christo: cū sancto spiritu multis annorū circulis.

Capitulum. xi.

Amosissimꝰ igitur imperator tanq̄ apostolicis dogmatibꝰ sollicitudinē perbibebat. Interea syrus quidam genere ⁊ ligua pariter audeus nomie illo tpe fuit dogmata noua reperiens: qui dudū quidē malignos habere incipiens cōceptos. tūc manifestus apparuit. Prius nāq̄ fatue intelligēs quod scriptū est. Faciamꝰ hominez ad ymaginē ⁊ similitudinē nostrā. humanā formā putauit habere diuinitatē ⁊ corporibꝰ ptibus esse distantē diuīe scripture nequaq̄ sensu respiciens. que sepe diuinis operatiōibus humanorū mēbrorū nomia circūponit. quoniā qui facile subtiliora intelligere nequeunt: per hec prouidentiā dei magis agnoscūt. Adiecit autē ⁊ huic impietati ⁊ alia his vicinia. Ex vesania nāq̄ manetꝫ aspersus. neq̄ ignis neq̄ tenebrarū deū asseruit creatorez: sed hec quidē. et quecunq̄ his similia celant manetꝫ vesanie participes ⁊ iste p̄dicabat q̄ ab ecclesia sunt segregata. quia quidā maledictū asserūt partū. quidā vero cū mulieribꝰ non longe habitantes cōtra legez viuūt. ⁊ ꝓpterea dicūt remotius esse viuendū celantes dogmatum blasphemiā. est tamē eis habitatio arrogātie plena. ⁊ pharisaice propago doctrine. Nam illi animarū ⁊ corporū medicū accusabant in templo dicētes apostolis. vt quid cū publicanis ⁊ peccatoribꝰ comedit magister vester. ⁊ ꝑ prophetā de talibus dicit deus. q̄ dicūt mundus sum noli me tāgere. isti fumꝰ furorꝫ mei. Sed horū stulticiā redarguere p̄sentis tēporis nō est quia ꝓpter enarrationē reliquam procedamus. Ea tempestate messalaniorū quos orantes appellant heresis est exorta. Vocant autē ⁊ alia appellatiōe anthiasiste. idē sacrificatores. Isti enī cuiusdā demonis operatiōez expectant ⁊ hanc sancti spūs p̄sentiā arbitrātur. Qui ꝓo integro huius rei languore participant auersant operationē manuū q̄si malignā. somnoq̄ semetipos indulgent. ⁊ iniq̄tatū phantasias prophetias appellant. Huius heresis p̄ncipes fuerūt dadosius ⁊ sebasadel filius hermas ⁊ symeonus. et alij qui ab ecclesiastica quidē cōmunione recesserūt dicētes diuinū cibum nec ꝓdesse nec ledere. de q̄ dn̄s dixit xp̄s. qui comedit carnē meam. ⁊ bibit sanguinē meū viuet ineternū. Cumq̄ volueriūt hunc celare languorē. etiā conuicti impudentur negāt. ⁊ hec alios sapiētes que ipsi animo renuēt prorsus abdicant. Litaius itaq̄ presul meliciensis ecclesie diuino zelo decēter ornatus. videns eō q̄ hic languor multa monasteria. magis autē latronū vt ita dixerim speluncas inuaderet eas incendit ⁊ lupos ab ouibus segregauit. Similiter ⁊ amphilochius famosissimꝰ lycaonnensis antistes. dū hec pestis illic cresceret eaz valde cōpressit et oues que tali cōtagio vexabant eripuit. Porro flauianꝰ vbiq̄ laudabilis p̄sul antiochenus audiēs hos inedussa degere ⁊ venenum propriū in vrbibꝰ vicinis aspergere. turbā dirigēs monachoꝝ deduxit ad antiochiā et negātes eam pestez hoc modo redarguit. Accusatores itaq̄ dixit calūniosos esse testes vero mēdaces. ad elpulium autē valde senē cū mansuetudine vocās ⁊ iuxta se sedere p̄cipiēs ait. Nos o senior q̄ iā magnā partē vite transiuimus humanāq̄ didicimꝰ valde naturā. ⁊ aduersariorū demoniorū machinamēta cognouimus ipo experimēto gratia ministratōnis edocti sumus. Isti ꝓo cum sint iuuenes nihil eorū ꝑfectius agnoscētes spūalia audire ꝟba nō poterūt. Quapropter dicito mihi quō credis spm̄ cōtrariū recedere ⁊ gratiā sancti spiritus aduenire. his verbis senex ille mulcatus. oīne venenū qd̄ celabat euomuit atq̄ dixit nullā quidē vtilitatē ex sancto baptismate baptisatis accedere. sed solū orōnē studiosam inhabitantē demonē effugare. dicebat insuꝑ vnūquēq̄ nascentium a ꝓgenitore suo sicut naturā. sic etiā demonū trahere famulatuz. et expulsis ꝑ illā orōnē studiosam sctm̄ spm̄ aduenire. ⁊ sensibilit̄ ac visibilit̄ suaz designare p̄sentiā atq̄ corpꝰ passiōibꝰ motuz cuiuslibet eripe. ⁊ aīam a mala volūtate penitꝰ liberare. ita vt nequaq̄ decetero egēat neq̄ ieiunio macerāte corpꝰ. neq̄ doctrina refrenāte. ⁊ ꝓgredi disciplina libenter edocēte. Nō autē solū qui hoc impetrauerit corpis exultatiōibꝰ liberat. sed apte etiā futura ꝓuidet. et sanctā trinitatē oculis cernit. Hoc itaq̄ flauianꝰ fetidissimū effodiēs fontē. ⁊ eiꝰ pocula cūctꝫ examinā da producēs infelicissimo ait seni. Vetustissime dieꝝ maloꝝ. icrepauit te os tuū ⁊ nō ego. Labia enī tua testant aduersuz te. Cūq̄ hic languor cūctꝫ innotuisset de syria q̄dem expulsi ad pamphiliam sunt progressi: eamq̄ huiusmodi peste cōpleuerūt. Sozomenus.

Capitulum. xij.

Bitur valentianus cũ ita saperet si=
cut niceni patres et similia profiten=
tibus proderat. aliter ꝟo sapiẽtibus
nõ erat importunus. Qui dũ in initio regni
de vrbe cõstantinopolitana ꝑ thracias pro=
peraret ad romaȝ. tunc episcopi bellespõti by
thinie ⁊ quicũqȝ cõsubstantialẽ patrem ac fi=
liũ predicabãt legatum miserunt hypacianũ
heraclie. perinthi presulẽ quatenus dignaret̃
ad emendationẽ dogmatis interesse. Js cuȝ
adisset imparatorem ⁊ episcoporũ legationẽ in
timasset. rñdens valentian⁹ ait. Mibi quidẽ
cũ minim⁹ de populo sim phas nõ est talia ꝑ
scrutari. Uerũ sacerdotes quibꝫ hec cura est.
apud semetip̃os cõgregent̃ vbi voluerit. Cũ
hec itaqȝ respõdisset princeps in lanisacũ cõ=
uenerũt episcopi. Cũqȝ duos tractassent mẽ
ses nouissime decreuerũt vt ea q̃ constantino
polim gesta fuerant studio eudoxij. et acacij
vacuarent̃. similiter autẽ vt vacaret etiã expo
sitio fidei. quã velut occidentaliũ episcoporũ
proferentes quosdam subscribere in ea sub
ea promissione fecerũt. quia qđ fuerat consti
tutũ de dissimilibꝫ substãtie nomĩe penit⁹ ab
dicarent. quod etiã sunt mentiti. Similez ve
ro esse patri filiũ per substantiã asserebant. di
centes necessariã similis adiectionẽ ꝓpter si=
gnificationẽ subsistentiarũ. Fidẽ vero illam
esse p̃cipiendã per omnes ecclesias q̃ seleutia
fuerat promulgata et exposita in dedicatiõe
antiochene probat̃ ecclesie. Depositos autez
ab eis qui dissimilẽ patri filiũ asserebant. se=
des proprias recipere decreuerunt. Si quis
aũt eos accusare vellet equo hoc periculo fa=
cem sancierũt iudicis esse. decernẽtes episco=
pos recte sapiẽtes ⁊ vicinis prouincijs in ec
clesia cõuenientes vbi testes essent singulorũ
qui dicerent̃ oppressi hic decernẽtes cum eo
cassent eudoxiũ. ⁊ qui cũ eo fuerũt. locum eis
penitẽtie tribuerunt. quibꝫ obedire nolenti=
bus q̃ fuerant placita cũctis ecclesijs intima
uerũt. Cumqȝ crederet̃ studere eudoxiũ. vni=
uersa regalia sue partis faceret ⁊ istis sine du
bio derogaret. necessariũ putauerunt vt p̃cur
rerent ⁊ que fuerãt lanisaco gesta nunciarẽt.
Remeantẽ itaqȝ valentẽ imperatorẽ de thra
cia. in eraclia adierunt. Fuerat enĩ cum fratre
digressus vsqȝ ad quendaȝ locum. Tunc enĩ
eudoxius iã apud p̃ncipem atqȝ proceres p̃
cipuus habebat̃. Adeuntibꝫ ergo legatis im
peratoreȝ a lanisaco missis. iussu impator ne
semetip̃os ab eudoxio separarẽt. qui dum re
sisterent. et de se gestis constantinopolitanis
apud seleucenũ cõciliũ habitis aduersus eu
doxiũ quererent̃. cõmotus ad iram princeps
illos quidẽ deputatos exilio ecclesias aũt eu
doxio tradi iussit.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xiij.

Tempore quo valens suscepit impe=
riũ. apostolicis dogmatibꝫ ornabat̃.
Cum ꝟo gothi transissent hystrum.
et thraciam ꝑgererẽt. collecta milicia pugna=
re cepit aduersus eos. Cui placuit vt nõ nu=
dus sacra gratia dimicaret sed sancti baptis=
matis munit⁹ armis. ⁊ hoc quidem bene pla
cuit ⁊ valde sapienter. Quod ꝟo postea gessit
magnã animi molliciem ⁊ proditionẽ signi=
ficat veritatis. Ea namqȝ infelix passus est.
que progenitor adam. Cõiugis est enĩ sedu=
ctus alloquio ⁊ mulieribꝫ verbis illaqueat⁹.
Jlla namqȝ p̃mitus arriane fallacie captioni
bus irretita. enĩ istum secum corruere in blas
phemie foueã persuasit cuius seductiõis au=
ctor fuit eudoxius. Js enĩ adhuc cõstantino=
politane gubernacula tenebat ecclesie. nõ re=
gens sed potius mergens nauim. Tunc ergo
in ip̃o baptismatis tẽpore iureiurando miser
rimũ obligauit: vt ⁊ in impietate dogmatꝫ ꝑ
maneret. ⁊ vndiqȝ cõtraria sapientes expelle
ret Sic ille doctrinã apostolicã derelinquẽs
cõtrarias partes sumpsit. et post paululũ que
iurauerat adimpleuit.

¶ Socrates.

Capitulum. xiiij.

Jnterea venit in europã. Metuebat
enĩ ne forte per se facta sub iouinia=
no. xxx. annorũ facta solueret. Qui
cũ nihil mouerẽt degebat in antiochia. Quo
tẽpore melecium quidẽ episcopũ destinauit ad
exiliũ. paulino ꝟo veritus eius vitam peper
cit. eos autẽ qui eudoxio cõmunicare nolebãt
ecclesijs expulit. pecunijs condẽnauit verbe
ribus et alijs rebus afflixit.

¶ Socrates.

Capitulum. xv.

Um hec autem in syria fierent. surre
xit cõstantinopolim tyrãnus nomi=
ne procopius. qui paruo tẽpore mul
tam sibi militiã coaceruans festinabat aduer
sus imperatoreȝ. Quod dũ nunciatũ fuisset.
cõturbatus valẽs paululũ suũ imperiũ remo
rat̃. Cũqȝ belli euent⁹ interea parturiret. terre

motus factus multas diruit ciuitates. sed eti
am mare terminos proprios immutauit. ⁊ in
quibusdā locis tanto potius ibi fluxit vt lo-
ca que pridē ambulari poterant remigarent.
ab aliis vero locis tūc recessit: vt arida tellus in
ueniat. Hoc ergo factū est primo duorū prin-
cipum consolatu.

¶ Socrates.

Sequenti autē anno gratiani ⁊ dagalai
fi cōsulatu bella parabant. Cumqꝫ ty-
rannus procopius de cōstantinopoli digres
sus castra moueret aduersus imperatorē. au
diens valens venit ab antiochia. ⁊ cū eo con
gressus est circa ciuitatē phrigie nacoliam. et
prima quidē die pugna deuictus est. post pau-
lulū vero procopiū cepit tradentibꝫ eū a ge
lone gomarioqꝫ militibꝫ quos etiā postea in-
opinatis quibusdā suppliciis iussit expendi.
Despiciēs enī iusiurandū quod eis prebuerat.
ferris diuisos crudeliter interemit. Tyrānū
vero duabꝫ vicinis arboribꝫ flexis singulos
in eis pedes eius ligari fecit. q̄ dimisse aerem
repetentes procopium diuiserūt. ⁊ hoc modo
tyrannus interijt.

Theodoricus.

Capitulum. xvi.

Eusebius interea samosatenus epūs
in thraciam exilio deportatus apo-
stolicis laboribꝫ desudabat. Is enī
multas ecclias desolatas pastoribꝫ esse cōspi-
ciens. habitu militari suscepto. ⁊ calamauco
caput cooperiens syriam pagrabat ⁊ pheni-
cem pariter etiā palestinam presbyteros ordi
nās atqꝫ dyaconos. aliaqꝫ eccliē replebat of-
ficia. Sicubi aūt inueniret sibi cōcordes epi
scopos. eos psules egentibus cōstituebat ec-
clesiis. Quantā vero fortitudinē sapientiāqꝫ
monstrauerit imperialē suscipiens iussionē
qua eū precipiebat in thraciis habitare. neces
sariū arbitror nescientes agnoscere. Venerat
enī gerulus huius pceptionis circa vesperā:
quē eusebius silentiū habere ⁊ aduentū sui ce
lare iussit dicēs. Si cognouerit hec verba sa
cri zeli amore flāmata. te quidē interimet. ego
aūt p tua morte apud deū penas cogor exol-
uere. Cū hic dixisset vesptino ɔsuete misterio
celebrato. circa ipa somnij primordia vni fa-
mulo ⁊c. secretū pādēs solus egressus est senex
Sequebat itaqꝫ famlus plumāciū tantūmodo
⁊ codicē gerēs. Cūqꝫ venisset ad eufratis flu
minis ripā. iuxta ipos muros ciuitat expositꝰ
ascendit i nauim vt ad zeū nauigaret. Fa-
ctoqꝫ die. ille quidē puenit ad zeumatis locū.
samosate vero gemitibꝫ ⁊ lamentatione cōpleti
sunt. Nā cū ille seruis suis proximis q̄ iussa
fuerāt indicasset ⁊ q̄ cū eo pergerēt. ⁊ q̄s iudi
ces detulissent. ingemiscebant vniuersi. s. pa-
store puati. fluuijsqꝫ nauigantibꝫ atqꝫ seque-
tibꝫ est impletꝰ. Cūqꝫ venissent ⁊ desideratū
pastorē cernerēt ampliꝰ eiulabāt ac suspiran
tes. fundētesqꝫ lachrimarū fontes: eū retinere
nitebant. ne lupi eiꝰ oues incurrerent. Quē
dum flectere nō valuissent. audierūt eo legēte
aplicam legē q̄ aperte iubet nos pncipibus ⁊
potestatibꝫ esse subiectos. Quo facto alij q̄dē
ei obtulerūt aurū. alij argentū. alij vestes. alij
famlos tanqꝫ ad peregrinā et extraneā pperā
ti terrā. At ille quedā pauca a valde notis ac-
cipiēs. doctrinisqꝫ cunctos ⁊ orōnibꝫ suis ar
mans ⁊ pro aplicis dogmatibꝫ pugnare pci
piēs. ad hystrū profectꝰ est. Illi vero ad vrbē
ppriā remeātes ⁊ alterutros exhortātes lupo
rū circūspiciebāt sapienter insidias. Nūc quo-
qꝫ narrandū est horum fidei calor ⁊ puritas.
Puto enī me derelinq̄re: nisi p hāc relationē
illi semp memorabiles habeant. Cū ergo arria
norū pncipes egregio pastore nudassent gre
gē. aliūqꝫ pro eo eunomiū nomie fecissent epi
scopū nullus illic habitantiū. nō paup. nō di-
ues. nō famlus. nō opifex. nō agricola. nō or-
tulanus. nō virgo nō mlier nō iuuenis. nō se
nex ad ecclesiasticū accessit ɔsuere collegiū. so
lus degebat epūs. Tūc nullo eū neqꝫ vidente
neqꝫ penitꝰ appellāte. licet ferat eū multa virtu
te māsuetudic: cuiꝰ rei hoc pbat inditiū. Cū
enī voluisset lauari ⁊ eiꝰ famli balnei ianuas
obserassent: volētesqꝫ ingredi phiberent ipse
populū ante ianuas vidēs. eas apire p̄cepit
⁊ libent secū oēs lauacro pticipari. Hoc idē
etiā in balnei solio fecit. Nam dū lauanti sibi
quosdā videret astare. iussit vt cū eo cōmunit
aq̄ calida fruerent. q̄ tacentes astabāt. At ille
honoris causa hoc fieri putās velociter ascē
dens egressus est. Illi vero nequissime hereses
immūdicia etiā aquā iudicantes esse pollutā:
eamqꝫ repente cuniculorū egestionibꝫ tradi-
derūt ⁊ alterū soliū tēperari. Qđ ille cogno-
scens relicta ciuitate discessit. inimicā habita
re ciuitatē ⁊ horrorē habentē aduersum se cō
munē arbitratus obprobriū. Quo de samo-
satis abeunte. luciū pro eo apertum lupum ⁊
ouibus inimicū constituerūt. Sed oues li-
cet desolate pastore. tamen que sunt pastoris
operabant. Permanserunt enī doctrinā apo
stolicā inuiolabiliter cōseruantes. Quomo-

do eñi etiā lucium omēs habuerūt odio. aliis narratiōibꝫ explanabo. Adolescētes i platea sperā alterutris porrigētes. lusu delectabant. Isto aūt transeunte cōtigit vt spera cadens ꝑ asini eius trāsiret pedes. Tūc pueri vehemē= ter eiulauerūt. arbitrati sperā pollutiōe cōple tā. At ille hoc intelligēs. iussit alicui sequen= tiū vt sustineret et quod gerebat agnosceret. Pueri ꝟo accēdētes ignē ⁊ speram iaculātes per mediā flammā in hoc arbitrati sunt eam expiatā. ⁊ hoc quidē esse noui iuuenilisqꝫ con suetudinis antiq̄ reliquias. Uerūtñ uditū est quo possit ostēdere q̄le odiū circa arrianā vesaniā ciuitas habuerit vniuersa. Uerū lu= tius māsuetudine nō est imitatꝰ eunomium. sed multos q̄dē sacerdotū fecit ꝑ iudices exi lio deportari. eos p̄cipue q̄ viriliter pro sacris dogmatibꝫ dimicabāt vsqꝫ ad nouissimos fi nes romani impij. Euolitū dyaconij miste= rij functū heretīꝫ mali antiochū ꝟo eusebij maximi generatiōe decoratū. erat eñi ꝯsobri nus eiꝰ ⁊ multis ꝟtutibꝫ chorusċās. necnō sa cerdocij dignitate fulgentē. in armenie termi nos destinare suasit. euiꝰ opa pro diuinis do gmatibꝫ celebrata. q̄s explanare sufficiat. Cū itaqꝫ vir sctūs eusebiꝰ post mlta certamia in= nūerasqꝫ victorias. etiā coronā martyrij susce pisset. cōuenit solēni modo ꝓuincie synodus pariter ⁊ iouinꝰ ꝑrene tunc ciuitatis epūs. q̄ pauco tpe arrianorū cōmuniōe maculatꝰ fuit. Cūqꝫ antiochū vniuersi elegissent auunculo ꝓprio successorē ⁊ ad sacrū ꝑduxissent altare ⁊ genua ad ordinationē inclinare cōpellerēt cō= uersus ⁊ vidēs iouinū suo capiti dexterā im= ponentē manū eiꝰ repulit dicēs. nō esse veren dā dexterā q̄ aliq̄n sacramēta blasphemijs cele brata susceperat. Sꝫ hec q̄dem nō post multū tp̄is euenerūt. nā tūc eñi in interiorē est vt di xi ductꝰ armeniā. Qua tēpestate vir sctūs eu= sebius morabaꝛ apud hystrū celus thraciaꝫ deuastantibꝫ ⁊ obsidentibꝫ ciuitates sicut eiꝰ scripta cōmemorant.

Capitulum. xvij.

Arsiniū quoqꝫ etiā cuius nūc maxi= ma gloria est. nō soluꝫ inedissa quā re gebat. vicinasqꝫ prouīcias. sed etiam in phenice ⁊ egypto. necnō thebaida q̄s gen= tes cū maximo ꝟtutis sue splēdore trāsierat. p̄mo quidē valēs insulā aradiā habitare p̄ce pit. Cūqꝫ cognouisset innūeros ad eū cōcur rere populorū: quia dū plenꝰ esset gratia ꝟbo egritudines effugabat in oxyrinchū egyptia cā vrbē cum exilio destinauit. Cumqꝫ etiā il lic eius gloria oīes accēderet. in quoddā ca strū nouissimū barbaris vicinū cui nomē est feno senex dignus celesti vrbe deductus est. Aiūt quidā in arado hactenꝰ eius cōstare le= ctū ex vna celebritate dignū. Multi eñi infir manciū dum in illo collocanꝛ salutem fidē ꝑ cipiunt.

Socrates.

Capitulum. xviij.

Igitur imꝑator extincto procopio fe licitate prouectus denuo cōtra xp̄ia nos ꝓlia cōmouebat. omnē religio= nē cupiens in arriano dogmate concordare. Precipue tamē eū ad furorē prouocabat sy= nodus in lasaco celebrata: nō solū qꝛ arriano rū abdicarat ep̄os. sed qm̄ promulgationē fi dei ariminēsis anathematizauerat. Ueniens igiꝛ nichomediā bithinie cōuocauit eleusiū. ciziciꝰ eñi sectā macedonij potꝰ sequebaꝛ si cut iā dixi. ⁊ faciēs cōciliū arrianoꝝ epōrum cogebat eleusiū vt in illorū dogmate cōsenti ret. Qui primū quidē negauit. postea ꝟo cuꝫ ei minareꝛ exiliū. formidatꝰ in arrianum do= gma consensit. Quo ꝑpetrato. mox penitētia tactus veniēs ciziceum coraꝫ omni populo de violentia querebaꝛ dicens. cōsensum violen tia non voluntate factū. et vt q̄rerent sibimet aliū episcopū hortabaꝛ qm̄ ipse ꝑ necessitateꝫ dogma proprium denegasset. Porro ciziceni propter amiciciam eius alio episcopo subdi noluerūt māserunt sub eo. nō tamē a propria heresi ꝑmutati sunt. Hoc audiens constanti nopolitanꝰ episcopus eunomiū in ciziceo or= dinauit episcopū. tanq̄ q̄ posset populū calli ditate verborū ad suū cōuertire cōsensuꝫ. De= scendente siquidē eunomio sacris p̄ceptioni bus expelli iubeꝛ eleusius. ⁊ in sede eunomiꝰ collocaꝛ. Quo facto amatores eleusij extra vrbem oratoriū fabricantes collectas ibi fa= ciebant. Hec ergo de eleusio dicta sufficiant: nunc de eunomio referendū est.

Capitulum. xix.

Eunomius notarius fuit acetij q̄ sine deo vocabaꝛ: cuiꝰ memoriā fecimus Cū q̄ dū esset. modū eiꝰ sophisticuꝫ imitatꝰ est. ⁊ sermōibꝫ q̄busdā vacās. faciēsqꝫ sibi sophysmata. nō sentiebat ex hijs inflatꝰ: qꝛ in blasphemias inciderat. q̄ppe dogma ze latꝰ arrij ⁊ multis modis repugnās dogma= tibꝫ veritati. Parū q̄dem doctꝰ ex līis sacris

z eis neqꝫ intelligere pualens: circa vera frequent' occupabat'. eaqꝫ cõuertens semp neqꝫ valebat intentionis sue ꝓpositũ adimplere. sicut septẽ ei' demõstrant tomi. in q̄bus vanissime laborauit. q̄s in epistola apl'i ad romanos fecit. Multa em̄ illic verba ꝓfundẽs: intentionẽ ep'le nõ potuit inuenire. sunt etiã alij ei' similes libri: q̄s qui legere voluerit eorũ cõtemptũ experimentis agnoscit. Hũc igit' eunomiũ eudoxius in cizico fecit epm expellere nisuo eleusiũ. Cũqꝫ illic venissꝫ vtẽs more solito dyaletica q̄si peregrinũ aliq̄d auditorib' inserebat. Quãobrem cizici tumult' exortus est. eũqꝫ vrbe repulerũt nõ ferẽtes eius verborũ factũ. Qui cõstantinopolim veniẽs: cũ eudoxio morabat' episcopatu vacãs. Sꝫ ne detrahere videamur. audi vocẽ ipsius eunomij q̄ presumit cõtra deũ sophismatib' loq̄. Sic em̄ ait. Deus de substãtia sua nihil nouit amplius q̄ꝫ nos. neqꝫ est illi poti'. nobis aũt agnita min'. sꝫ q̄dcunqꝫ de illa nos nouim' hoc modis oĩbus etiã ille nouit. Quõ etiaꝫ rursus ille hoc inueniẽs immutabiliter in nob. Hec q̄dem alia similia eunomi' sophismata. i. circũuentiones faciẽs nõ sentiebat occumbere. Quõ autẽ ab arrianis paulo post segregatus est proprio loco narrauimus.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xx.

Erabant' em̄ etiã cõstãtinopolim habitantes q̄ nicenũ dogma ꝓfitebant' q̄s oẽs impator expelli iussit ciuitate: nouatianoꝝ ꝟo etiã eccl'ias claudi. alioꝝ ꝟo hereticoꝝ qđ clauderet nõ inuenit. Dudũ em̄ sub ꝯstantio p̄ncipe ꝓbant' ablate. sꝫ etiaꝫ ageliũ nouatianoꝝ epm eccl'ie ꝯstantinopolim cõstitute exilij deportatiõe dãnauit. Dicebat' em̄ mirabiliter cõuersari s'm eccl'iasticas sanctiões: cuius vita erat ph'ica et pecuniarũ possessiõe segregata. qđ etiã cõuersationis ei' q̄litas ostẽdebat. Una em̄ tunica vtebat' z sp ambulabat excalciat'. q̄ nõ lõgo tp'e post vocat' est eccl'iasqꝫ recepit. Cui' rei fuit auctor q̄dã marcianus vita sc'tãqꝫ mirabilis. dudũ q̄dẽ in regalib' militãs. tũc aũt p̄sbyter nouacian'. artẽ grãmaticã impatoris filias edocebat. Anastasiã atqꝫ carosiã. ex q̄rũ noib' hactenus anastasiane z carosiane lauachre publice cõstantinopolim nũcupantur.

¶ Socrates.

Capitulum. xxi.

Hic' impator valens calcidoneñ. vrbis cõtra bizantiũ posite muros destrui iussit. Jurauerat em̄ h' se factuꝝ tyrãno victo z calcedonẽses fauore tyrãni ei turpes cõtumelias intulerũt z portas clausere ciuitatis. Murus em̄ iussiõe destruebãt impatoris. z saxa ad edificia thermaꝝ q̄ cõstantiane vocant' cõstãtinopolim vehebãt. Inter q̄ saxa vnũ inuentũ est in q̄ respõsuꝫ habebat inscriptũ olim q̄dẽ absconsuꝫ tũc ꝟo manifestũ. Significabat em̄ q' dũ prouenirel aq̄rũ abũdantia ciuitati. tũc mur' quidẽ lauachro seruiret'. Jnuenere ꝟo barbaroꝝ nationes romanoꝝ finib' discurrẽtes dũ crudelia multa cõmitterẽt: nouissime aũt etiã ipe pierũt. Post aliq̄ntuꝫ itaqꝫ tp'us euenit vt valẽs aq̄ductũ edificaret z abũdantiã cõstantinopolim p̄beret aquaꝝ. Tũc etiã barbare mote sunt nationes. Rñsum tñ etiã alio mõ cõtigit adimplere. Cũ em̄ aq̄ductus i ciuitatẽ fuisset inducte' p̄fectus vrbis tũc clearch' mẽphеũ maximũ edificauit in platea: q̄ theodosij nũc vocatur. vbi aq̄ affluentia est emissa in q̄ maximã festiuitatẽ ciuitas habuit. Sꝫ hoc respõsum post paululũ est impletũ. Porro dũ solueret' mur' p̄ncipẽ cõstãtinopolitani rogauerũt vt a muri destructiõe cessaret: cũ quib' esse supplicabãt possessores bithinie. nichomediẽsen atꝫ niceni. Uerũ impator furore plen' vix q̄dẽ supplicantiũ suscepit p̄ces. Uolẽs tñ iusiurandum adimplere. murũ destruebat. eũqꝫ sub minoribus lapidib' rursus edificabat. qđ nũc etiam in q̄busdaꝫ muri ptib' inuenit' vbi maximis miribilib' busqꝫ lapidib' vilis tũc fabrica supposita demonstratur.

¶ Socrates.

Oc itaqꝫ tp'e talia gerebant'. Sciendũ tñ q' bellũ cõtra procopiũ tyrannũ gestum est consolatu gratiani et dagalaifi circa terminũ maij mensis.

Capitulum. xxij.

Ost paululũ ꝟo tẽpus eodẽ cõsulatu valẽtiniano p̄ncipe in occidentis ptib' cõstituto nat' est fili' nomen referẽs p̄ris. Uerꝝ gratian' antea ei' fuerat nat' impiuꝫ. Et seq̄nti cõsulatu lupicini z iouini. grãdinis mltitudo in cõstantinopolitana vrbe secũda iunij mẽsis die. saxoꝝ gerẽs similitudinẽ vehement' effundit'. Qđ multi dicebãt ꝓpter motũ impatoris accidere. qđ plimos sacerdotũ ex illo deportauerat eudoxio cõmunicare nolẽtes. Post paululũ ꝟo tp'us eodem

cõsulatu valẽtinianus ꝑnceps filiũ gratianũ impatorẽ cõstituit.xxiiij.die mensis augusti. Sequẽn ꝓo cõsulatu valẽtiniani scdo ꝛ valentis itẽ secũdo terremot⁹ circa bubiniã maximis niceã subuertit vrbẽ.xj.die mẽsis octobris. Agebatur enĩ annus.xij.post nichomedie casum. Post paucuꝫ vero tẽpus alio terremotu multe ptes germanie ciuitatũ in bellesponto cõstitute destructe sunt. His ergo ita ꝓuenientibꝰ.nulla reuerentia terruit.neqꝫ eudoxiũ arrianorũ episcopũ.neqꝫ valentẽ imperatorẽ. Non enĩ a ꝑsecutiõe cessabant. Porro terremot⁹ turbarũ ecclesiasticarũ indiciũ esse videbaꝛ. Cum ergo multi sacerdotũ exilio portarenꝛ: soli diuina prouidentia ꝓpter eminentẽ sui reuerentiã exiliũ nõ sunt passi. Basilius itaqꝫ georgius: quoꝝ alter q̃dem cesarie capadocie fuit epus. Gregorius aũt nazanzene ciuitatis oĩno vilissime que est posita vicina cesarie. De basilio atqꝫ gregorio procedente sermone narrabimus.

Capitulum.xxiij.

Um igiꝛ eo tẽpore cõsubstantialitatis dogma profitẽtes vehemẽter affligerenꝛ.rursus ꝑsecutores ꝯtra macedonianos insurrexerũt. Qui terrore magis violẽtiaqꝫ cõstricti.ꝑ singulas ciuitates legatiõibꝰ fungebanꝛ.apud alterutros iudicãtes: vt ꝑ necessitatẽ cõfugerẽt ad fratrẽ impatoris ꝛ ad liberiũ romane vrbis episcopũ: cuius fidem amplectabanꝛ potius q̃ cõmunionẽ eudoxij. Miserũt ergo eustachiũ sebastie q̃ fuerat sepe depositus.siluanuꝫ tharsi cicilie atqꝫ theophilũ mãdantes ne declinarẽt fidei causa liberiũ.sed romane cõmunicarẽt ecclie.ꝛ fidẽ de cõsubstãtialitate roborarent. Hij siquidẽ cũ litteris in seleutia dispositis ytaliã ꝑuenerũt.ꝛ imperatorẽ quidem videre nõ potuerũt. Erat enĩ occupat⁹ in gallijs.ꝛ cõtra sauroamatas dimicabat. Liberio tamen epistolas obtulerũt.qui eos suscipere nullaten⁹ voluit dicẽs eos arrianos esse.nec ab ecclia suscipi posse: q̃ niceã non susciperẽt fidẽ. At illi responderũt ꝑ penitentiã se cognouisse veritatẽ.ꝛ dudũ abnegasse dissimilitudinis fidẽ.et similẽ ꝓfessos ꝑ oĩa filiũ patri.nihilqꝫ differre a cõsubstantiali ꝑ oĩa similẽ. hec dicentes. exigit liberi⁹ scripta sue sentẽtie dare ꝓfessionẽ. At illi libelluꝫ porrexerũt:in q̃ ꝓposuerũt etiã verba fidei niceni concilij. Eplãs aũt ab smirna in asia ꝯstituta ꝛ pisidia ysaurie atqꝫ pamphilia: necnõ lycia factas hic ꝓpter multiloquiũ nõ conscripsi.verba ꝓo libelli ab eustachio ꝛ reliq̃s liberio dati.hec esse noscunꝛ. ¶ Domio fratri ꝛ cõsacerdoti liberio.eustachius.theophilus ꝛ siluanus in dño saluteꝫ.

Capitulum.xxiiij.

Ropter hereticorũ vesanas suspitiones q̃ non cessant catholicis ecclesijs scandala generare: ea gratia omnẽ occasionẽ eorũ perimentes profitemur. synodũ lanisaco celebrataꝫ.ꝛ smirna.diuersisqꝫ locis orthodoxorũ episcoporũ pro qua synodo legatiõe fungẽtes.apud tuã paternitatẽ.ꝛ vniuersos ytalie.cũctosqꝫ occidẽtis epos literas deportam⁹.catholicã fidẽ deportare atqꝫ seruare q̃ in sancto niceno cõcilio sub beate memorie cõstantino a trecẽtis deceꝫ ꝛ octo epis ꝯfirmata.ꝑfectoqꝫ immobili statu hactenus ꝛ imperpetuũ ꝑmanebit. In qua cõsubstãtialitas sancte pieqꝫ defuncta est cõtra arrij prauitatẽ. Similiterqꝫ nos cũ predictis eandeꝫ fidem tenuisse atqꝫ tenere.ꝛ vsqꝫ ad terminuꝫ vite custodire manu propria profitemur.condẽnantes arriũ impiãqꝫ doctrinã eius cũ discipulis suis:eiqꝫ similia sapiẽtibꝰ necnõ omnẽ heresim.sabellianos patri passianos.marcionistas.fortinianos.marcellianos.simiꝛ etiam paulo famosatenos.eorumqꝫ doctrinaꝫ. omesqꝫ hijs similia sapientes.ꝛ vniuersas hereses sancte fidei predicte contrarias.q̃ pie catholiceqꝫ est in nicea a sanctis patribꝰ cõstituta ꝛ explanata. anathemanzantesqꝫ precipue maxime explanationẽ lectã in ariminensi cõcilio tanq̃ꝫ contrariã predicte fidei sancti concilij in nicea vrbe celebrati:cuius lectiõe prolata in vrbe trachienice dolo atqꝫ periurio capti.cõstantinopolim subscripserunt. Est autem fides vestra ꝛ eoꝝ pro quibꝰ legatiõe fungimur hec. Credimus in vnũ deum patrem omnipotentẽ omniũ visibilium inuisibiliũqꝫ factorẽ.et in vnũ vnigenitũ deum dominuꝫ iesum filiũ dei:natum ex patre.hoc est ex substantia patris.deũ de deo:lumen ex lumie.deum verũ ex deo vero.natũ nõ factũ.cõsubstãtialẽ patri ꝑ quẽ oĩa facta sunt q̃ in celo ꝛ q̃ in terra.q̃ propter nos homies ꝛ ꝓpter nr̃am salutẽ descẽdit de celis ꝛ incarnat⁹ est ꝛ hõ factus.passus ꝛ resurrexit tercia die ascen.in ce. ꝛ ventu.est iudi.vi.ꝛ mor.ꝛ in spiritũ san.eos aũt q̃ dicũt fuit qñ nõ fuit.ꝛ anteq̃ꝫ nasceretur nõ fuit:ꝛ qꝛ ex non existentibꝰ fact⁹ est.aut ex altera essentia vel substãtia dicẽtes esse.aut cõuertibilẽ aut mutabilẽ filium anathematizat

catholica ꝛ apostolica eccl'ia Eustachi⁹ ep̄s
sebastie ciuitatis ꝛ theophilus ꝛ siluan⁹ lega
ti cōcilio ꝝ lamsaci. smirne ꝛ reliquoꝝ hāc ꝓ-
fessionē manib⁹ nr̄is ꝛ ꝓpria volūtate subscri
psim⁹. Si q̄s aūt p̄ter expositā a nobis fidē
cōtra nos vel eos a quibus directi sumus ali
quod crimen inferre voluerit. cū litteris nos
tue sanctitatis ad quos probaueris orthodo
xos episcopos dirige. apud eos nobiscū cau
sam dicāt. ꝛ si quid criminis fuerit approba-
tū ab auctore proculdubio vindicet̄. Hoc ita-
q̄ libello legatarios obligās. liberius eos in
cōmunionē suscepit quib⁹ dans huiusmodi
litteras abire precepit.

Epistola liberij romane vrbis
episcopi ad macedonianos epi-
scopos post penitentiam.

Capitulum. xxv.

Dilectissimis fratrib⁹ ꝛ cōsacerdotib⁹
eustachio. cirillo. hyperitio. horoni
helpidio. maximo. eusebio. eucarpio
ꝛ orthasio. neoni eumathio. faustino. procli-
no. pasinico. arsenio. seuero. didimioni. britta
mo. callicrati. damabio. edissio. eustachio am
brosio. gelonio. parsinio. macedonio. paulo.
marcello. heraclio. alexandro. adolio. marcia
no. theleno. iohanni. maceri. charisio. siluan-
no. phanno. antonio. autho. celso. eufranori.
milesio. patritio. seueriano. eusebio. eumol-
pio. athanasio. diofanto. minodoro. dyodi.
chrysamphelo. eugenio. eustachio. caligrati.
arsenio. eugenio. martyrio. ieracio. leōtio. phi
lagrio. lucio. ꝛ vniuersis orientalibus ortho-
doxis. liberius episcopus ꝛ occidētales epi-
scopi in dn̄o salutē. Optabile nobis pacis at
q̄ concordie gaudiū vr̄e littere detulerūt. Fi-
dei lumie resplēdentes fratres charissimi. ob
late nob̄ p charissimos frēs ꝛ coepiscopos.
eustachiū siluanū. atq̄ theophilū et maxime
q̄ vr̄am sententiā vr̄osq̄ sensus cōcordare et
cōsonare cū mea hūilitate. ꝛ ytaliis atq̄ occidē
talib⁹ vniuersis affirmauerūt atq̄ demōstra-
uerūt: ꝛ hāc esse cognouim⁹ catholicā q̄ ap'li-
cam fidē: q̄ vsq̄ ad nicenū cōciliū integra im
mobilisq̄ seruata est. Hāc ipsi tenuere ꝓfessi
sunt. gaudioq̄ repleti. ꝛ om̄e vestigiū ac nebu
las inepte suspitiōis abijcientes. non solū ser
mone eā. sed etiam scriptura currēte professi
sunt. Cui⁹ exemplar his litteris subdere ne-
cessariū indicauim⁹. ne vllā occasionē heretti
cis ad exercēdas insidias denuo relinq̄mus
q̄bus iterū flāmas ꝓprie malitie cōmouentes
incēdia discordia ꝝ cōsuete resuscitēt. Hec in
sup sunt ꝓfessi charissimi frēs nr̄i eustachi⁹
atq̄ theophilus. vr̄am charitatē semp hāc fi
dē habuisse ꝛ hāc vsq̄ ad terminū custodire
ꝛ in mea vrbe a. ccc. xviij. ep̄is orthodoxis ap
probatā. q̄ perfectā cōtinet veritatē ꝛ os toti⁹
heretice multitudis obstruit atq̄ dissoluit. Nō
eīm spōtaneo motu: sz nutu diuio tantoꝝ epo
rū nūerus aggregat⁹ est contra vesaniā arrij.
quāto nūero btūs abraham tanta milia fide
destruxit. Que fides dū in subsistentia ꝛ noīe
cōsubstantialitatis cōtinet̄. velut quoddā mu-
nitissimū ꝛ inexpugnabile castrū oīa iacula
ꝛ molitiōes arriane incredulitatis decent eii-
tat. Cū igitur oēs occidētales ep̄i arimino cō
gregati quādo arrianoꝝ eos collegit insatia
quadā suasione: aut vt verius dicā mūdana
potentia. hoc qđ cautius erat in fide positū
auferre: aut oblique denegare conati sunt. ta-
men nihil eorū profuit calliditas. Nam pe-
ne omnes cōuenientes arimino. tunc terrore
permoti atq̄ decepti nūc resipiscentesq̄ ana-
thematizantes eos qui ibi cōuenerūt. aut sub
scribentes catholice fidei q̄ in nicea vrbe san
xita est. nobisq̄ cōmunicantes cōtra arrij do
gma eiusq̄ discipulos inflammant̄. Cuius
rei inditiū etenī ipi legati vr̄e ciuitatis agno-
scentes vosipsos in sua subscriptiōe vinxerūt
anathemazantes arriū ꝛ que ab eius sequaci
bus arimino gesta noscunt̄ cōtra fidem in ni
cena vrbe sanxitam in q̄bus etiā vos capti ꝑ
iurio subscripsistis. Unde cōsequens nobis
visum est scribere charitati vestre ꝛ adiuuare
iusta poscētes. maxime quia p professionē ve
strorū legatorū resipiscentes orietales: cū or-
thodoxis occidentalib⁹ concordare cognoui
mus. ꝛ significamus vt noueritis blasphemi
as ariminenses qui tūc videbant̄ per surrep-
tionē maculati. Nūc anathematizatos ꝛ vni
uersos ad nicenam respirasse fidē. qđ opor-
tet per vos om̄ibus indicari. quaten⁹ possint
q̄ violenter lesi sunt aliquādo ab hereticis te-
nebris ad diuinū lumē catholice libertatis ac
cedere. qui post hāc synodū nisi voluerint re-
spuere venenū perfidie ꝛ blasphemias arrij
vniuersas abijcere. easq̄ anathematizare co
gnoscant secum arrio eiusq̄ discipulis cete-
risq̄ serpentib⁹ siue sabellianis vel patri pas-
sianis. aut cuiuslibet alterius heresis socios
esse ꝛ cōmunione ꝑuatos ab eccl'iastica syno
do que ad se filios adulterij nō admittit. De-
us incolumes vos custodiat fratres charissi
mi. has litteras eustachius ceteriq̄ ꝑcipien-

tes. rursus ad siciliã puenerũt. ibiq; facientes synodũ siculorũ episcopoꝝ corã ip̃is consubstantialitatꝭ fidẽ professi sunt. Cũq; nicenaꝫ fidẽ roborassent cõsonas ab eis quoq; pcipientes eplãs. ad eos a q̃busdã fuerãt destinati reuersi sunt. Qui liberij p̃cepta suscipientes legatiões mittebãt p ciuitates apd p̃sules ꝛ cõsubstãtialitatem fidei p̃dicabãt. inuitãtes eos vt in tarsũ cilicie cõuenirẽt. q̃tin⁹ nicenã roborãtes fidẽ. de cetero soluerẽt oẽm cõtentiõꝫ Que potuerũt. nisi eudoxi⁹ arriane religiõis p̃sul tũc apud impatorẽ eminẽs valde prohibuisset. Qui ampli⁹ ꝓpter indictũ tũc ad tarsum accensus. mala in eis potiora commisit. Quia ꝓ macedoniam p legatos q̃s miserãt cõicantes liberio. nicenã cõfirmauerũt fidẽ. ip̃e sabin⁹ in collectõe synodaliũ est ꝓfessus.

Capitulum. xxvi.

Irca hec itaq; tp̃a eunomi⁹ ab eudoxio sepat⁹ seorsum agebat missas. q̃dũ sepe rogasset vt susciperet̃ precoptor ei⁹ etius eudoxius nõ audiuit. hoc autẽ ideo nõ refutauit: q2 sectã declinabat eciã. cũ eã scꝫ p̃dicaret. sed qm̃ oẽs vnanimes illi⁹ eũ secte alteri⁹ fatebant̃. Ista ḡ causa fuit vt ab eudoxio separet̃ eunomi⁹. Hec igit̃ cõstantinopolim gerebant̃.

Capitulum. xxvii.

Einde alexãdria p̃ceptũ p̃fectoꝝ studio eudoxij destinatũ cõturbauit ecclesiã. Uerũ athanasi⁹ irrationabilẽ furorẽ populi metuẽs. atq; timẽs ne malorũ faciendoꝝ ip̃e causa esse videret̃. quatuor mẽsib⁹ semetip̃m in sepulchro patrꝭ abscondit. Cũq; ꝓpter ei⁹ absentiaꝫ seditionẽ desiderio ip̃ius ꝓplus excitasset. Agnoscẽs impator ꝓpter hoc allexandriã esse turbatã. litterꝭ indicauit vt athanasi⁹ teneret ecc̃iam. Et hec fuit causa: q; vsq; ad athanasij mortẽ allexãdrina nõ turbaret̃ ecclesia. Quia vero post eius mortem rursus arriani eas ecclesias inuaserunt narrabo post pauca.

¶ Socrates.

Capitulum. xxviii.

Lio siquidẽ tp̃e celebrat̃ concilium incianis ab eusebio episcopo Cesarie capadocie. athanasio ancyre pelagio laodicie. Zenoni tarsi. paulo emiseno. ostresio meletinẽse. ꝛ gregorio nazãzeno. aliisq; multis: qui verbũ cõsubstantialitatis seruandũ esse apud antiochiã iouiniano imperatore decreuerãt. Relegunt̃ ibi liberij ꝛ occidentaliũ littere sacerdotũ. Quãobrem gaudio repleti scripserũt vniuersis ecclesijs vt legerent decreta episcoporũ apud asiam celebrata ꝛ liberij litteras ytalorũ. afrorũq; atq; gallicanorũ. necnõ siculorũ. Detulerant em̃ litteras legati de lansaco destinati: vt cõsiderarent omniũ numerũ sibimet cõcordantiũ. Plurimaꝫ namq; multitudinẽ conciliũ arminense vincebat. pariterq; scripserũt vt in tarsum cilicie certa die cõuenirẽt. Et illi hoc modo alterutros inuitabãt. Cũq; synodus pararet̃ in tarsum ꝯuenientes in antiochia carie q̃si. xxxiiij. asiani põtifices. studiũ cõcordie ecclesiastice collaudabãt. cõsubstantialitatis nomẽ respuentes. fidẽ in antiochia ꝛ seleutia ꝓlatã roborare nitebant̃ tanq̃ luciani martyrꝭ existentẽ. ꝛ multoꝝ sudorib⁹ a suis ꝓgenitorib⁹ approbatam. Uerũ impator studio eudoxij synodum in sicilia celebrari prohibuit.

¶ Socrates.

Capitulum. xxix.

Bit impator valẽs festinãs ad antiochiam. de constantinopoli digressus venit nicomediaꝫ. ꝛ illic hm̃oi causa morat⁹ est. Eudoxius em̃ arriane religionis mox post egressum impatoris defunct⁹ est. cõsulatu valẽtiniani et valẽtis tercio. xi. annis sedẽ cõstantinopolitane tenuisset ecc̃ie. Quãobrẽ arriani in locũ eius ordinauerunt dimophiliũ. Uerũ p̃dicatores cõsubstantialitatis oportunũ iudicãtes inuenisse tẽpus euagriũ quendã sue fidei cõstituerũt ep̃m. quẽ ordinauit eustachius dudũ antiochen⁹ ep̃us q̃ prius quidẽ a iouiniano fuerat exilio reuocat⁹. Tunc aũt aderat in vrbe constantinopoli latenter degens: vt consubstantialitatis predicatores sua p̃sentia roboraret. Hoc facto ex alio rursus vicio persecutionẽ arriani mouebant. Hec gesta dum peruenissent ad principem metuens ne seditione ciuitas turbaretur. militarẽ manũ a nicomedia constantinopolim destinauit. precipiẽs: vt teneretur ꝛ ordinator et ordinatus: et alter alibi mitteretur in exiliũ. Hijs itaq; gestis arriani ampli⁹ efferati vexabãt vehemẽt̃ orthodoxos cedẽtes cõtumelijs agẽtes. carcerib⁹ recludẽtes. Que dũ illi ferre nõ possent ad supplicandũ principi veniebãt. si q̃ mõ mererent̃ violẽtias euitare: sed frustrati sunt ab iniusto se arbitrati iusticiã ꝓmereri. Cũq; viri electi ex ecclesiastico

collegio nũero octoginta. quibꝰ pꝛerant vrba-
sius theodoꝛus ⁊ menedemus in nicomedi
am puenissent preces obtulerunt imperatori
violentiã proclamantes ⁊ ea que videbãtur
esse perpessi.

Capitulum.xxx.

Hi die natꝰ igit̃ impatoꝛ ad pñs ce-
lauit irã. Latent̃ aũt modesto p̃fecto
p̃cepit:vt eos latent̃ occideret. Mo
dus aũt moꝛt erat q̃dammodo pegrinꝰ.qua
propter merocie est cõtraditꝰ. Metuẽs eñ p̃
fectꝰ ne seditio nasceret̃ in populo si eos apte
pimeret simulauit se eos viros exilio destina
re. Illis aũt simpliciter acquiescentibꝫ iussit
eos p̃fectus mitti in nauim q̃si exilio deuehẽ
dos. p̃cipiens nautis. vt cũ ad mare mediũ p
uenirent mergerent̃ ⁊ hoc modo moꝛerentur
Quo facto pductis eis in mediũ sinũ:qui vo
cat̃ astacenus: quod iusserat impatoꝛ p̃fecto
impletum est. Et alia sequẽti nauicula naute
transeũtes cõcremauerũt nauim. Cõtigit vẽ
tum flare nimie subsolanũ ⁊ ita nauis veloci
ter est accensa. Cuiꝰ reliquie puenerũt ad lo
cum q̃ dacidiza nuncupat̃. vbi ad plenũ cũ
viris religiosis absumpte sunt. Id ẽ aũt non
sine vltione trãsisse. fames nã q̃ repente scau
ta est circa frigiam gentẽ. ita vt necessitatẽ ha
berent habitatoꝛes patriã relinquere et ad cõ
stãtinopolim diuersas q̃ prouincias pperare.

¶ Socrates.

Capitulum.xxxi.

Alens itaq̃ nicomedia relicta pge-
bat ad antiochiã. Interea dũ venisset
ad capadociã solito eius loci turba
bat ecclias. arrianis eas tradere volẽs. Qđ
se credebat cito pficere:eo q̃ pro q̃busdã ini-
miciciis basiliꝰ eusebio:q̃ tũc cesariensiũ re-
gebat eccl'iam videbat̃ offensus ⁊ abscedens
in pontũ cũ monachis habitabat phãtibꝫ.
Poꝛro populus ⁊ maxime nobiliũ ac sapien
tũ eusebiũ in suspitiõe habebãt. q̃si ipse fuisset
anctoꝛ fuge. viri philosophi vita p̃ hoc q̃ pse
cti. Volebant q̃ eũ deserere ⁊ apud semetip-
sos missarũ celelebrare solẽnia. Sꝫ basilius
ne turba nasceret̃ in pp̃lo p seditiões heretico
rũ agebat in põto silentiũ cũ suis epis:q̃ sem
per aderãt illi. Cõtigit etiã: vt circa eusebium
odiũ populi nasceret̃. Dũq̃ basilio fuisset nũ
tiatũ:q̃ a valens veniret in capadociã. relicto
põtho cesareã venit ⁊ pacẽs cũ eusebio cele-
brans ecclĩam suis adhoꝛtatiõibꝫ roboꝛabat
Valẽs autẽ dum suã intentionem nõ valuis
set implere cũ episcopis secũ ambulantibus
tunc abscessit.

¶ Socrates.

Capitulum.xxxii.

Icendũ est quoq̃ q̃ edissa mesopo-
tamie gestũ esse dinoscit̃. In hac vr-
be est apostoli thome basilica clara
nimis. pariter ⁊ oꝛnata:in qua pp̃ter loci reue
rentiã collecte sepius celebrant̃. Quã volẽs
imperatoꝛ inspicere ⁊ agnoscẽs sibi oẽs odio
sos ibidem cõuenire fertur manu pcussisse p̃-
fectum:cur exinde oꝛthodoxos nõ expulerit
vniuersos. Cumq̃ prefectus iniuriã passus
in inuis indignationi p̃ncipis ministrare cõ
tenderet. non eñ volebat tantis hominibꝫ ce
des inferre latens ter mandauit vt nullus in
illa basilica remaneret. sed nemo respexit. ne
q̃ conciliũ. neq̃ terroꝛes eius. oñes enim al
tera die ad locũ ⁊ illoꝛũ similes talia promis
sa respiciunt. nam qui diuinis saginant̃ elo-
quiis coꝛrũpi de diuinis dogmatibus neq̃
vnam sillabã patiunt̃. sed pro hiis si contin-
gat etiam oñes moꝛtis species amplectũtur.
Amicicias autẽ impatoris magnas quidem
cũ pietate iudico:sine qua perniciem potius
has appello. Cũq̃ prefectus seuiret in eũ stul
tũq̃ vocitans. sanctus basilius ait. Hãc stul
ticiam habere semp exopto. Quem dum egre
di iuberet. ⁊ vt q̃ deberet facere cogitaret. sen
tentiam q̃ suam altera die dep̃meret. fertur
vir famosissimꝰ hoc dixisse. ego quidem etiã
cras ipse regredioꝛ. dũmodo tu sententiã nõ
mutes ⁊ vtere minis tuis. Post hec verba p̃-
fectus occurrens imperatoꝛi que dicta fuerãt
⁊ virtutem viri huius animi foꝛtitudinẽ ⁊ fi
duciam nũciauit. Tunc ergo tacens impe-
ratoꝛ ingressus est. Post hec igitur contigit:
vt diuinitus sibi plagas videret immassas.
filius enim eius egrotans circa poꝛtas moꝛ-
tis agebat̃. sic etiam cõiugem diuerse occupa
uerant passiones. Cognoscens ergo causam
sue tristicie virum sacratissimũ: quem puni
re minabatur venire ad pallacium depꝛecatꝰ
est. Duceo autem preceptis imperialibꝫ mini
strabant. Tunc itaq̃ magnus basilius veni
ens ad pallaciũ videns q̃ principis filiũ circa
moꝛtẽ ad vitam eum remeaturũ esse promi-
sit. si p̃prios viros sacro baptismate poni-
tur. Hec cũ dixisset egressus est. At ille iuris-
iurandi qđ baptismatis tẽpoꝛe promiserat
memoꝛ. suũ stultum erroꝛẽ. p̃senti bꝫ arrianis

filiuꝫ baptisare fecit. Quo gesto mox infans
terminū vite sortitus est. Penitentia ꝟo du=
ctus valensq̃ noxiā iurisiurādi iudicās veri
tatē. in sacrū templuꝫ ingressus magni basilij
magisterio sociat⁹ est ꝛ alteri obtulit dona so
lemnia. Queꝫ intra aulas vbi ipse residebat
venire ꝑcipiens. multa apud euꝫ de diuinis
dogmatibꝫ verba locutus est. ꝛ docentē libē=
ter audiuit. Ubi tunc aderat quidaꝫ nomine
Demostenes super imperiales epulas consti
tutus. Qui dum doctorē mūdi culparet bar=
barismū fecit. Tunc sanctus basilius subri=
dens. vidimus inquit sine litterꝭ demostenē.
cū potius ille minaretꝛ: sanctus ait Basilius.
Tuū est de pulmētarijs cogitare. nō dogma=
ta diuina decoquere. Post hec imꝑator ita di
lexit virū: vt etiam optima ꝑdia: que illic ha=
buit pauperibꝫ: qui ab eo gubernabantꝛ offer
ret. ex quibꝫ leprosis precipue necessaria mini
strantꝛ. Primū ergo valentis impetū hoc mo
do basilius declinauit. Cuꝫ ꝟo postea reuer=
sus illic fuisset. priorū oblitus. quoniā a sedu
ctoribꝫ eius volūtas obsidebatꝛ. rursus eum
monebat. vt ad partes inclinaretꝛ hereticas.
Cui non ꝑsuadens legē de eius scribi ꝑcepit
exilio. Quā volens manus sue subscriptione
roborare. nullū apicē cōplere preualuit. Ca=
lamus enī cōtritus est. Cumq̃ secūdus ꝛ ter
cius calamus hoc pertulisset ꝛ ad legem im=
piam firmare cōtenderet: cōmota est eius de
xtera. eamq̃ subito tremor inuasit. Tūc eius
anīo terrore repleto. ambabus manibꝫ cartā
rupit: ostēditq̃ prouisor oīm deus: qꝛ ꝛ alios
ꝑmisit pati. ipse ꝛ hūc ab insidijs liberauit ꝛ
per ea que in isto cōtingere voluit signuꝫ vir=
tutis ostendit. per alia dispensatiōis fortitu=
dinē virorū predicans optimorū.

¶ Theodoricus.

Thec quidem cum ꝑfectus imperato
ri dixisset. populū quideꝫ qđ sustinebat
non pertulit experiri.

Capitulum. xxxiij.

Erum duces eorum. id est presbyte=
ros atq̃ dyaconos interrogare prece
ptum est: vt vnū e duobus eligerent.
aut cōmunicare lupo. aut vrbe pelli ꝛ in qui=
busdam extremis partibꝫ destinari. Cumq̃
cōgregasset vniuersos mitibus vtebatur ver
bis. ꝑsuadere nitens: vt leges sequerentꝛ impe
ratoris: iudiciuꝫ vesanie dicens esse: vt tanto
imperatori pauci homīes resultarent. Cum=
q̃ cuncti tacerent: ad eorū ducem eulogiū vi
rū valde laudandū ꝑfectus ait. Cur nō respō
dēs hijs q̄ dicuntꝛ a nobis? Nō inquit opor
tet nihil interrogatū respondere. Tunc prefe
ctus. Multa itaq̃ verba locutus sum mo=
nēs vos que satis expediunt. Porro eulogi⁹
vniuersis hec dicta respōdit. ꝛ incōgruū esse
vt solus alios despiciēs responderet. Si ꝟo
me solū inq̄t interrogas meā declarabo sen=
tentiā. Prefectus. Cōmunica inquit possidē
ti regnū. At ille pacifice ꝛ nimis gratāter ait.
et mihi regnū sacerdocij consortium est. Tūc
prefectus irrisionē sentiens seuiebat et iniu=
rijs circa senem vsus etiam hec adiecit. Non
hoc locutus sum fulminādo. sed quibꝫ cōmu
nicat imꝑator vos cōmūicare monui. Cum=
q̃ dixisset senex pastorē se habere. et illius nu
tibus obedire. Octoginta eodē tēpore cōpre
hendens destinauit in thraciam. Qui cū du
cerentꝛ plurimo pariter apparatu fruebātur.
Ciuitates enim occurrebāt. ꝛ dei deuictores
athletas venerantes. sed hostes armauit in=
uidia vt imperatori dicerent: quia plurimus
honorē viris illis que cōtumelia putabatꝛ af=
ferret. Hec agnoscēs imperator iussit vt bini
separarentꝛ. et alios quideꝫ in thracias. alios
in extremam arabiam. alios in thebaide di=
spersit vrbes. Aiunt enim quia etiam fratres
quos natura iunxit: crudelissim⁹ corpore se=
parauit. Porro eulogiū presulē aliorum ꝛ pro=
genē q̄ post eū fuit mātonino vsq̃ transmisit
quorꝫ virtutē nō patior obliuioni cōtradere.
Cū enim cōcordeꝫ viderent ciuitatis episco=
pū: ecclesiastico collegio cōmunicarent: vide
rūt paucos esse qui ad ecclesias cōcurrebant.
De quo cōsulentes cognouerūt habitatores
ciuitatꝭ esse paganos. Unde dolētes de eorꝫ
incrudelitate lamētati. non tamē esse diu lugē
dum arbitrati sunt. sed omni virtute de me=
dicina cogitauerūt.

Capitulum. xxxiiij.

Acratissim⁹ ergo eulogi⁹ in habita=
culo suo redact⁹ tota die cūctaq̃ no=
cte oīm deꝑcabatꝛ deū. Progenis aūt
valde dignissim⁹ eunomij litterꝭ erudit⁹: ad
scribendū velociter ꝑparat⁹ inueniēs oportu
nū locū eūq̃ sibi segregās ad docendū adole
scētiū magister effect⁹ est. q̄sq̃ scribere velocit'
edocebat. et diuina erudiebat eloq̄a: dauiticas
dictabat eis melodias q̃ aplice doctrīe ꝯgru
as lcōnes meditari ꝑcipiebat. Cūq̃ vn⁹ ado
lescētiū incidisset ī egritudinē venit ad domū
ei⁹ ꝛ tenēs egroti dexterā. languorē orationi=

bus effugabat. Hoc agnoscentes aliorum infantiū parentes deduxerunt eum ad domus suas. et egrotis auxiliari deprecabant. At ille non ante se dixit deum: vt expellerent egritudines rogaturum: nisi prius egroti sacri baptismatis munere potirent. Quod illi letanter adimpleuerūt. Cogebat enī eos salutis desideriū et sub vno anime corporisq̄ sanitate fruebant. Si quando vero alicui suasisset vt sacram gratiā mereret accipere. ducebat eulogiū ⁊ concutiens ianuam rogabat vt aperiret: ac signū dominicū ei qui renatus fuerat imponeret. Cunq̄ ille difficilius aperiret. ne intercideret orationē dicebat potius esse necessariā salutem errantiū. Mirabant igitur omnes: videntes pro genere talia facientem. Qui licet tantis lumen diuine cognitiōis impartiret. tamen per oīa eulogio primatū reseruauit. et eos quos cupiebat. illi magis offerret. vnde cōtinebat multomagis virtutem illius eminere. Cum ergo fluctuatio quieuisset tranquillitate facta remeare p̄ceptos deduxerunt oēs ingemiscentes ⁊ lacrimantes maxime vero presul ecclesie eorum priuatus affectu. Cum ad propria remeassent sanctus q̄dem eulogius barso maximo ad vitā felicissimā transeunte eius suscepit regimen ecclesie. Porro mirabilis progenis colere iussus est vrbem carensium desolatā in spinis gentilium plenāq̄ vtiq̄ pluribus laboribus indigebat.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxv.

Eodem tēpore demon quidē erroneus crudelitate valentis abusus. ei p̄suasit vt perscrutaret. qui post eū suscepturus esset imperium. Quāobrem nigromanciā fecit. Quibus artibus adimpletis plurimos ille demon. non quidē aperte. sed obliqua solite responsa proferēs interemit. Nam cū de imperio cōsuleret quattuor litteras demonstrauit. id est. th. e. o. a. dicens hoc nomē post valentē imperij culmen accipere. Quod dū ad aures puenisset impatoris. zelo duct⁹ multos pemit. quos tyrannidē assumere indicauit. Decidebant itaq̄ theodori. theodoti. theodoli. ⁊ q̄cunq̄ has l̄ras in capite sui nominis habuissent. Int̄ quos etiā theodosi⁹ quidā vir fortis ex hyspania prouīcia genus ducens occisus est. hoc ḡ timore plurimi sua noīa mutauerūt. negātes q̄ prius habuissent cū iuramento vt pericula declinarent.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxxvi.

Valens igit̄ impator cū vniuersas vt ita dicam ecclesias pastore nudasset in cesaream capadocie venit: cui⁹ tūc p̄sul erat basilius lumen totius orbis. premisitq̄ prefectū. aut vt flecteret basilium: quatenus dogmata cōmunicaret eudoxij. aut facere nolens expelleret. Audiēs enī gl̄iam tanti viri noluit p̄us inferre certamē: ne dux fortis basili⁹ eius iacula deuitaret fieret ceterij clarior imago v̄tutis. cui⁹ machinamēta velut tela arance facta sunt. Suffecerūt enī ceterij sacerdotibus ad vtilitatē sui antique patrū narratiōes ⁊ velut quedā turres murū fidei indeclinabilē seruauerūt. Porro p̄fectus cesarea⁊ veniēs. ⁊ euocās basiliū magnū honorauit ⁊ māsuetis apud eū sermonibus vsus est. monēs vt tēpori pceret ⁊ nō tantas eccl'ias p̄pter paruā dogmatū subtilitatē vexari pateret. Promittebat etiā impatorias amicicias. multa beneficia p̄pter hec plurimis offerēda. Verū ille sacratissimus vir ait adolescentibus hec verba congruere.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxvij.

Sciendū v̄o quia dū viueret athanasius allexādrinus ep̄us diuia q̄dam puidētia allexandriā vel egyptū distulit cōmouere. audiens athanasiū a cuncta plebe diligi ⁊ metuēs ne forte seditione facta respublica vexaret. Verū athanasi⁹ cōsulatu gratiani sc̄do ⁊ probi post crebra pro ecclesie statu certamia hac priuatus est vita. Cū quadraginta ⁊ sex annis p multa pericula sedem rexisset episcopalem.

¶ Theodoricus.

Cum igit̄ in alexādria athanasi⁹ victor post m̄lta certamia innūeras coronas vite terminū suscepisset ⁊ ad laborū suoꝝ premia demigrasset: suscepit petr⁹ vir optim⁹ p̄sulatū. quē dudū ille btūs elegerat. cūctij vna ꝯsentientibus ⁊ sacerdotibus ⁊ nobilibus cūctaq̄ plebe ⁊ fauore suo p̄priam ostēdentibus volūtaté. Hijs enī athanasij sudoribus pticeps fuit ⁊ dū esset in ciuitate. ⁊ dū diuersa latibula peragraret multiphariа picula cum eo sustinuit. Quapropter cūcti sacerdotū concurrētes dignū heredē petrū athanasij clamauert. Cūq̄ eū in pōtificali sede cōstituissent repēte iudex puīcie paganoꝝ populū cōgregās et pariter

iudeorũ ecclesie septa circũdedit. petruz exirẽ
pcipiens. nolentemq; interminat⁹ abstrahe-
re. faciebat hoc imperatori quidẽ placere vo-
lens. dũ ei contraria sapiẽtes calamitati sub-
mitteret. Quod autẽ verum est impietatis ira
cõpletus ydolis potius placere nitebat̃ ⁊ tem
pestatez ecclesie clarã esse putauit festiuitatẽ.
Petrus itaq; vir mirandus insperatũ respici
ens bellum egressus est. ⁊ cõscendens nauim
profectus est romam.

Capitulum. xxxviij.

Ransactis autẽ hĳs diebus paucis.
euzoius antiochiam venit cũ liddio.
et ecclesias ei contradit cuius etiam
impietatẽ samosata noscunt̃ experta. Popu-
lus autẽ doctrinis primitus athanasĳ saua-
tus. deinde ciuiũ sibimet offerri cõtrariũz ab
ecclesiasticis collegĳs se suspendit. Porro lu
cius armigeris vtens cultoribꝫ ydolorum ali
os verberabat. alios suspendebat. alios cogẽ
bat effugere. aliorũ vero adinstar barbarorũ
deuastabat domos. Sed hec melius vir mi
rabilis petrus in sua narrabit epistola.

Capitulum. xxxix.

Uius ergo loci tunc incolas sequa-
ces anthonĳ. infelix lucius expulit.
eorũq; sanctissimos psules. macha-
riũ venerabilem. aliumq; machariũ. ysidorũ
et ceteros speluncis suis eĳciens in quandaz
insulam que ab impĳs habitabat̃ hominibꝫ
destinauit. quippe que nunq̃ magistrũ susce
perat pietatis. Cumq; nauis in littus insule
peruenisset demon qui ab illis honorabat̃ re
linquẽs ydolum vbi dudũ habitare cõsueue
rat filiam sue sacerdotis inuasit ⁊ bachantez
illuc vsq; perduxit. vbi nauis aduenerat mo
nachorũ. Tunc demon vtens lingua puelle
clamabat sic in philippis p phitonissam. Au
diebantq; cuncti viri atq; mulieres demone
proclamante. O potentiã vestraz. o ministri
christi. vndiq; a vobis expellimur a ciuitati-
bus atq; vicis a montibꝫ simul et collibꝫ. ab
heremo: q̃ puata putabat̃ hominibꝫ. sperab a
mus in hac insula cõmorãtes vestris iaculis
liberari. qua spe noscit̃ esse frustrati. huc vos
psecutores miserũt. nõ vt vos vexarẽt. sed vt
nos pos magis expellerẽt. Ecce recedim⁹
ab hac insula. vtutis em̃ vestre radĳs iacula
mur. hec dicẽtes ⁊ hĳs similia puellam in ter
ram prosternẽtes ipsi quoq; omnino dispa-
ruerũt. Tunc ille sacratissimus chorus ora-
tione facta suscitauit puellam ⁊ suo patri sa-
nam valentẽq; restituit. Uerum illi qui mira
culuz cõspexerant ad sanctorũ prouoluti pe
des. salutis viaticuz se percipere supplicabãt.
et templũ quidem demonũ destruxerunt. do
ctrine vero radĳs illuminati: sacri baptisma
tis gratia sunt potiti. Hĳs in vrbe iniciatis
omnes populi congregati luctu detrahebãt.
dicentes irã sibi imminere diuinitus nisi san
ctorum reuerteret̃ chorus. Sic itaq; metuẽs
tumultũ. metuens luctus ciuitatis sacratissi-
mos viros ad suas spelũcas remeare pcepit.
Et hec quidẽ sunt digna que abhominatio-
nẽ illius impietatis aperiant.

Capitulum. xl.

Eruntamẽ presumptiões eius iniq̃
tatis littere petri mirabilis edocebunt.
quarũ longinquitatẽ ego fugiẽs q̃ in
medio posita sunt ponere nõ omittã. Proui-
cie inq̃t pallidius cũ esset religione pagan⁹ et
ydola semp adoraret. cõtra christũ sepius di
micare conabat̃. ⁊ colligens predictũ popu-
lũ impetũ fecit aduersus ecclesiam tanq̃ si bar
baros subdere niteretur. tũc itaq; multa cru-
delia gesta sunt. que solũmodo dictare volẽs.
ipsa rei memoria dolore maximo sum cõmo
tus ⁊ fluxum periculi lachrimarũ: diuq; hoc
non potueram pati: nisi diuina ratione ani-
mũ releuassem. In ecclesia enim: que theona
vocatur ingressa multitudo pro verbis orabi
libus ydolorũ exultabant laudibus. pro sa-
crarũ lectione scripturarum turpes manuũz
plausus agebantur. refracteq; cum turpitudi
ne voces et contra christi virgines contume-
lie quas lingua hominũ proferre non patit̃.
Audiens em̃ quilibet sapientũ talia claude-
bat auditus ⁊ magis optabat esse surdus: ne
compelleret̃ huiusmodi verba audire. sed vti
nam verba peccando quieuissent. ⁊ non actu
verborum luxuriã superarent. facilis namq;
detractio est huiusmodi apud quos sapiẽtia
christi ⁊ doctrine cultus inhabitat. hĳ siqui
dẽ ire vasa ad perditionẽ facta subsannantes
horribilem ⁊ sonũ de naribus emittentes. et
vt ita dicam fetorem veluti de quodam fora
mine sub terraneo cuniculo profundẽtes. ve-
stes sanctarũ christi virginũ disrumpebãt. q̃
rũ cõtinentia formã imitabatur angelorũz. et
sicut habet natura. nudas per totum circũfe
rentes vrbem. sicuti valebant eis cum turpi-
tudine deludebãt. Si quis aũt eos tũc com
patiẽdo prohiberet. vulneribꝫ macerabatur.

Ve illis cladibus. multe quidē violatā corporis sustinuere corruptionē. plurime virginū vectibus in capite cese sine voce manserūt. quorū etiam funera solenni sepulture tradi ꝓhibita sunt. Multa denique corpora a gentibus ingemiscentibus inquisita reperiri nō possunt. Sed cur pua de magnis loquor. cur istis īmoror. ⁊ non potius ad necessaria recurro. in quibus bene noui qꝛ mirabitur quilibet nobiscū obstupescētes patientiā dn̄i qꝛ nō repente vniuersa conclusit. Que enī nunq̄ facta sunt neq̄ ꝑ scripturas patrum nr̄oꝝ diebus audita hec sup ipm altare impij cōmittebant. Sicut enī in schena turpi consistentes. puerum quendam naturam masculi denegantem ⁊ vtentem veste feminea. inunctꝭ oculis. ⁊ vultu serico colore depicto. vt est apud ydolum feminei scematis sup ipsum altare vbi aduentum sancti spiritus inuocamꝰ circuitus huc ⁊ illuc agere ⁊ manibus artistū celebrare fecerūt. ridentes nefandasq̄ mittentes voces. qui rursus hoc paruulum iudicantes: et preterea decora q̄ turpia potius estimātes. quendā ex suis turpitudine notissimū veste nudatū in sede ponentes eccl'ie concionatorē turpē cōtra christum impudēter eleuarūt. Pro sacris enī verbis ille scelera ꝓferebat. ꝑ honestis laudauit luxuriā. ꝑ pietate impietatē. ꝑ cōtinētia fornicationē ⁊ adulteriū furtū. cibos. potū. vite huic vilia ꝓclamabat. hijs ita gestꝭ. ⁊ me ab ecclesia recedente. quippe cū illic stare nō possem. vbi militū inuasiones. vbi populus pro seditiōe redēptus largitate pecuniaꝝ. ⁊ gentilium multū de magnis ꝓmissionibus aderat. noster quasi successor directus est. aut ꝑ episcopatu quasi mundanā cōparans dignitatē quidam lucius lupi nequiciā ⁊ actus habere festinans nō orthodoxoꝝ episcopoꝝ concilio. nō decreto veraciū clericoꝝ. nō petitiōe populoꝝ electus. sicuti cōcionantur ecclesiastice sanctiones. nō quilibet episcopoꝝ. nō presbyteroꝝ. nō dyaconi. nō populi multitudo. nō precedebāt eū monachi ymnos decantātes scripturaꝝ. sed euzoius erat cū eo dudum quidem dānatus in sancto niceno maximo cōcilio: nō aūt ꝑ patrocinia antiochensiū vastator ecclesiaꝝ ⁊ comes largitionū. ⁊ militū dux. omni impietate notissimus nomine magnus qui iuliani tēporibus heritioꝝ incendēs ecclesiam beate memorie iouiniani tpibus ex proprijs facultatibus eā repare coactus est: ita vt pene tunc caput amitteret. nisi multoꝝ labore imperialē clementiā meruisset. Considerare siquidem hec. ⁊ zelum ab vindictā excitare deposco: quāta ⁊ q̄lia sunt cōmissa cōtra dei ecclesiā cū talis aduersum nos tyrannus fuerit excitatus. Hys enī lucius qui ꝑ nr̄am religionē ⁊ omnes orthodoxos episcopos ꝓ rationabilibus causis: nūc astitit ciuitati. ⁊ nō solū sic blasphemꝰ ⁊ incipiēs dic in psalmis. Nō est deꝰ verꝰ xp̄s sꝫ etiā in oportunitatibus est corruptus atq̄ corrupit. gaudēs in blasphemijs quas cōtra saluatorem colere comprobantur. Unde enī paganoꝝ est vicinus. recentē ꝓsumit erroneus colere deū. Nā alij corā eo laudes huiusmodi ꝓclamabāt. Bene venisti episcope qui filium nō defenderis Alij dicebāt. Te serapis amat. et huc introduxit simulachrū paganoꝝ nominātes. Inter hec eodē momento ꝑdictus magnus impietatis socius. indiuisus armiger amarissimus ⁊ minister crudelitatꝭ eiꝰ. collecta multitudine populoꝝ presbyteros atq̄ dyaconos. xxvij. numero comprehendens. quorū quidā octogesimū transcenderant annū. tanq̄ captos in quodam scelere ⁊ romanoꝝ inimicos legibus coartabat. nesciēs virtutū christianoꝝ leges ⁊ apostolorum fidem per patres traditā nobis. hec etiam dementissimum principē grata habere ꝓnuncians. flectimini inquit miserrimi. ⁊ arrianoꝝ concordate dogmatibus. flectimini. ignoscet enī vobis diuinitas. licet vere religioni cultū exhibeatis nō spōte: sed violenter hoc facientes. necessitati nanq̄ satisfactio deest. spontaneam vero voluntatē accusatio digna subsequitur. Quapropter huiusmodi rationes pre oculis habentes ꝓmpte sequimini ⁊ dogmate arriani subscribite. quod nūc predicat luciꝰ bene scientes. qꝛ si obediatis pecunias questus. honores ab impatore recipietis. Resistētes vero carceres. supplicia tormenta flagella. vincula sustinebitis pecunijs simulq̄ possessionibus priuati. ⁊ postea pulsi loca crudelia inhabitare damnamini. fortissimꝰ seductor minas seductioni temperans inuitabat atq̄ cogebat vt omēs a ꝓpria sententia deuiarēt. At illi nihil amarius estimātes q̄ pietatis proditionē. huiusmodi responderūt verbis. virtute fortiq̄ sensu seductionē minasq̄ subdētes. Quiesce iam quiesce. habēs non terrere sermonibus cessa vana verba ꝓferre. Nos neq̄ nouū neq̄ recentē colimus deū. ⁊ licꝫ insaniter furias. teq̄ concutias. sicut vehemens ventus in dogmatibus pietatis ad mortē vsq̄ cōsentimus. ⁊ in potentē nō insipientē nō sic

ne veritate aliquãdo fatẽtes deũ. nõ aliquãdo quidẽ existentẽ. sicut impietas arrij tpalem ꝑdicat filiũ. Si eñ creatura est ꝭm eius vesaniam filiꝰ nõ existens cũ patre: etiã pater non fuit quippe filio nõ extante ꝭm eos. Si vero semꝑ est pater existente ex eo vero filio ꝛ non ꝭm generatõis fluxũ. Deus eñ impassibilis est quomõ nõ est insipiẽs atqꝫ vesanus qui h̃ de filio ꝓfitetur dicẽs. Erat quãdo non erat ꝑ quẽ omnia vt sint ꝑ gratiam ꝯstituta sunt. Nostri siquidẽ patres: a quibꝫ isti cadentes iuste sine patre sunt facti in nicena venientes ꝛ anathematizãtes arrij sectam: cuiꝰ nũc iste inuenis patronꝰ existit. nõ alterius substantie: qõ tu fateri nos cogis extra patris esse dixerũt: sed ex eius essentia. qõ bene ꝛ cum pia mente intelligẽtes: ex plurima sacroꝝ verborum collectiõe consubstãtialem esse ꝓfessi sũt Talia siq̃dẽ ꝛ hijs similia dicẽtes. ꝑ multos dies exercuit. putans a ꝓpria eos sentẽtia mutari. Qui magꝭ in stadio fortiores effecti. terroreqꝫ cõculcãtes ꝛ semetipsos patrũ rationibus coarmãtes validiorẽ habuerũt de pietate sensum. virtutis exercitiũ sua pericula indicantes. Sic igiꝭ illic decertantibꝫ ꝛ spectaculum factis. sicut beatꝰ scribit aplus angelis ꝛ hominibꝫ vniuersa ciuitas cõcurrebat athletas cõtemplari christi suaqꝫ cõstantia verba iudicisqꝫ flagella superantes triũphumqꝫ pie contra arrianos ꝑ patientiã possidẽtes: quos ille vtiqꝫ credebat se vincere ꝛ illoꝝ impietate cõtradere. Cũ igiꝭ defecisset eos tormẽtis afficere cunctis fluentibꝫ atqꝫ lugentibꝫ rursus irrationabili mꝉtitudine ad iudiciũ eos magis ad ꝑiudiciũ circa portũ fecit adduci. ꝛ cũ illic cõsuete cõtra eos clamores admitterentur a paganis atqꝫ iudeis ꝛ illi nollẽt arrianoꝝ impietatibꝫ cõsentire sententiã protulit vniuersis. ante tribunal eius ingemiscentibꝫ: vt ab allexandria sublati. in heliopolim fenice ducerenꝭ. cuiꝰ ciuitatis nec christiani sunt nec nomẽ christi audire patiunꝭ. Sunt nãqꝫ pagani. Quo facto: iubens eos nauim conscendere ipse stabat in portu nudũ gladiũ vibrãs. ꝛ hoc modo illos terreri putans: quibus acuto gladio hostiles demões crebrius vulnerauerãt. Sic ꝫ dimisit eos absqꝫ sumptibus ꝛ absqꝫ quolibet solacio nauigare ꝑcipiens mari spumãte ꝛ vt ita dicã nolẽte suscipere viros vnqꝫ iussione cõmunicare compulsos. Ingemuit eñ ciuitas vniuersa ꝛ hacrenus lamentaꝭ. Et alij quidẽ suis manibꝫ pectora percutiebãt. alij vero manꝰ ꝛ oculos tendebãt ad celum violentiã ꝓtestantes ꝛ velut dicentes. Audi celum. ꝛ auribꝫ percipe terra. quoniã iniusta sunt que geruntꝭ. Cuncta simul gemitu cõplebanꝭ ꝛ veluti cantus quidã erat in ciuitate luctificus. currebatqꝫ fluuius lachrymaꝝ. Cũ igitur iudex ille precepisset. vt vela nauis tollerenꝭ. tunc gemitus ingens vniuersoꝝ virginũ. atqꝫ mulierũ seniorum ꝛ iuuenũ. ꝑmixtis lachrymis est emissus. Cũ isti ergo heliopolim nauigarent. ibi dyabolica supstitio celebratur. omnes eñ in media ciuitate cõmuniter ꝛ singuli ingemiscentes atqꝫ lugentes agebanꝭ. quibꝫ tamen nec apte licebat flere iussiõe vrbis ꝑfecti palladij. erat eñ ꝛ ipse paganꝰ. multi deniqꝫ gentium arrepti ꝛ ad carcerẽ ducti. deinde castigati. lacerati. verberati. nouissime in metallo sunt traditi. Viri quippe ecclesie ꝓpter diuinum zelũ valde pugnantes. Erant eñ plurimi eoꝝ monachi heremũ incolentes ꝛ deuote in illo conuersantes. numero. xxiij. cũ quibus post paululum dyaconus a dilectissimo fratre nostro damaso romane ciuitatꝭ episcopo. deferens nobis cõmunicatõis epistolas. manibꝫ post tergũ vinctis publice a spiculatoribꝫ ducebaꝭ. veluti quidã reus insignis et homicidarũ verberibꝫ coequandus. lapidibusqꝫ simul ꝛ plumbo eius ceruicibus maceratus ad mare ductus est. ꝛ sicut sine sumptibus sine vllo solacio. sic ꝛ iste metallico deportaꝭ exilio. Cumqꝫ iudex ille mꝉtos infantum cruciasset: quidã eorum morientes neqꝫ parentũ aut fratrum exequijs solennibꝫ sunt politi. O multa inhumanitas iudicãtis: magisqꝫ preiudicantis: qui enim propter pietatem decertati sunt. nec homicidiis comparari potuerunt. Eorum itaqꝫ corpora insepulta relicta sunt. pie laborantes escis bestiaruꝫ volatiliũqꝫ proiecti sunt. Quinqꝫ patribꝫ nõ negatis naturali conscientia compati noluerũt. hij velut iniqui capite secti sunt. Que lex romanoꝝ. que barbarorum sententia quoslibet patribꝫ condolentes punit. Quãdo quispiam veterum huiusmodi gessit iniquitatem. Jussit itaqꝫ pharao: vt masculi interficerentur hebreorum. sed inuidia et timor tũc protulit hoc preceptum. quanto tamen illa que tũc gesta sunt humaniora modernis extitũt. quanto desiderabiliora iniquitatis huius et licet malicia nequaqꝫ separarentur alterutris sunt tamen incredibilia que dicuntur: inhumana crudelia. seua barbara sunt amara sine misericordia: in quibus exultabãt arria-

ni choros agentes cum vniuersa ciuitas ingemisceret. Nō fuit enim domus in qua nō erat mortuus. sicut in exodo legitur. Et cum hec ita sint gesta. non enim quieuerunt iniquitatꝭ auctores. sed ad peiora profecti vsq ad episcopum prouinciarū venena propria dispserunt: habentes iniquitatis sue solacium comitem largitionū quem prediximus magnum. Alios etenim episcoporum curie tradiderunt. alios diuersis machinationibꝰ affecerunt volētes vniuersos impietatibus obligari. ⁊ scd̄m partem eorū dyabolū querentes quem sua rabie deuorarēt. Sup hec autem .xj. egyptiorum episcopos viros quippe ab infantia vsq ad senectutem heremum incolentes: verboq superātes actu libidinē. plamq fidem sine confusione predicantes. multasq victorias de demonibus exercētes arrianamq sectam sapientissima ratione denotantes exilio direxerunt in ciuitatē iudeorum nomine cesaream. ⁊ velut infernus crudelissimus nunq̄ morte satiati fratrū sue sententie memoriam relinquere voluerunt. Nuper enim ecclesie catholice clerici degētes in antiochia cum fidelibus monachis volentesq eorum scelera deuorare: aures imperatorias inflāmantes in neocesareā ponti mittendos esse preparauerunt: qui puto ꝓpter ferocitatem locorum etiam vita priuati sunt. Tale itaq tempus illud tragoedias exercuit: taciturnitate quidem ⁊ obliuione dignas. sed litteras memorandas ad obiurgationē eorum: qui contra vnigenitum linguas suas exacuerunt. Hij nanq coarmati rabie blasphemie non solum dominum omnium iaculari nituntur. sed etiam contra eius famulos bellum sine vllo federe susceperunt.

Explicit liber Septimus ecclesiastice tripartite hystorie.

Incipit liber octauus.

De conuersione monachi.

Socrates.

Capitulum Primū.

O tēpore fuit Arsiꝰ monasterij p̄sul. Is em̄ delinq̄ntes iuuenes nō excōmunicabat. sed magis etate pfectos dicēs. iuuenis excōmunicatus spernit. pfectus v̄o velociter excōmunicatiōis dolore corrigit. Alius nomine pior ambulās comedebat. Cōsultꝰ aūt cur ita comederet. Nō inq̄t volo veluti necessarie vti cibo. sed tanq̄ extraneū aliq̄d agere. Pro qua re ab alio requisitꝰ ait. vt ne dū comedo aīa voluptatē sentiat corpalē. Isidorꝰ dicebat q̄dragesimū se annū habere. ex quo sentiret quidē mente peccatū: nō tamē cōsentiret vel ɔcupiscētie vel furori. Pambus autem cū sine litteris esset. accessit ad quendā vt doceret psalmū. Qui cū audisset primū versum tricesimi octaui psalmi. Dixi custodiā vias meas vt nō delinq̄ ī lingua mea. secundū v̄sum nō passus est audire: si potuero inquit ope h̄ implere. h̄ versus tantū mihi sufficiet. Cūq doctor qui ei tradiderat versum culparet. cur p tres menses ad eū minime venisset. Rn̄dit. qz v̄sum illū minime adhuc ope ipleui. Postea v̄o cū m̄ltos supuixisset ānos a quodā noto requisitꝰ an didicisset v̄sum q̄draginta ⁊ .ix. inq̄t annis vix eū implere preualui. huic itaq q̄dam aurū dante ad cibaria pauperꝝ ⁊ dicēte numera. at ille rn̄dit. Qđ dedisti nō eget numero. sed salubritatis affectu.

Is em̄ pambo athanasio epo dep̄cante. ab heremo descēdit in alexandriā. Cūq vidisset ibi mulierē theatralē fleuit. ⁊ a p̄sentibꝰ inquisitꝰ q̄re ploraret. due inq̄t me res mouēt. Una q̄ est illius pditio. altera v̄o qz ego non tantū studeo placere deo q̄ntū hec vt turpis placere possit hoibꝰ. Alter q̄dā dicebat. Monachꝰ nisi opatꝰ fuerit violēto iudicat equal'. Piterꝰ multas expositiōes naturales adhibebat ⁊ freq̄nter alijs alia req̄rentibꝰ enarrabat p singl'as aūt explanatiōes orabat. Illo siquidem tpe inter monachos fuert duo viri deo amabiles. noīe vterq macharius. Unus ex egypto supiore. alter alexandrinꝰ. ambo pro multis rebꝰ insignes ꝓpter abstinentiā. ɔuersationē. mores. atq miracula q̄ eoꝝ manibꝰ

agebant. Egyptius itaqꝫ macharius tantas curas fecit. ⁊ tātos demones effugauit vt ei⁹ opibꝫ liber ꝓprius expleat. Erat eni reuerēdus ⁊ circa delinquētes seuer⁹. Porro macharī⁹ allexandrin⁹ cū similis esset egyptio ꝑ oīa in h̄ mutabat qꝫ ꝯsulētes bylarioꝛ apparebat. ⁊ vultu letifico ad ꝯuersationē iuuenes educabat. Hoꝝ discipl's euagrius. philosophiā ope rebusqꝫ possedit. Prius sermone solūmodo philosophat⁹ ⁊ in vrbe ꝯstantinopoli a gregorio nazanzeno dyacon⁹ ordinatus. deinde cū eo descēdens in egyptū: ⁊ p̄dictos viros inspiciēs ꝯuersationē eoꝝ zelatus est. tātaqꝫ miracl'a in ei⁹ manibꝫ facta sūt. quāta in p̄ceptoꝝ ei⁹. Cōscripsitqꝫ libros valde necessarios: q̄ꝝ vn⁹ q̄dē monach⁹ titulat. ⁊ est de actuali. ali⁹ cognitional' s̄m q̄ q̄spiā cognitiōe sit dign⁹. huic capitula sunt quinquaginta. Ali⁹ ṽo ꝯ̄ dictorios et diuis scripturꝫ collect⁹ ꝯ̄ demones tēptatores ꝑtibus octo diuisus est. s̄m numeꝝ octo cogitationū sexcēte ꝓpositiōes ad ꝯtēplatione ꝑtinentes q̄s gnostica porbleumata. id est. cognitionales denoiauit. insup ⁊ ꝟsiū opa duo. vnū quidē ad monachos in cenobijs vel itineribus ꝯstitutos. ⁊ vnū ad ṽgines. quemqꝫ mira. q̄mqꝫ necessaria sūt. legētes intelligūt. Sꝫ oportunū est sic arbitroꝛ pauca eius dicta de monachis hac scriptura deferri. Sic enim ait. Necessariū est eni vias inquirere. recte ꝓcedētiū monachoꝝ. ⁊ s̄m eas exerceri. Multa eni inueniūt ab eis dicta h̄n simul ⁊ acta. Inter q̄s etiā h̄ ait quidā. q̄m sicca ⁊ nō ineqūlis dicta charitate ꝯiūcta cito ꝑducit monachum ad impassibilē portū. Is aūt cū vidisset quēdā fratrū fantasijs nocte turbari hoc mō curauit eū p̄cipiēs vt languētibꝫ cibi ieiunio ministraret. vñ req̄sit⁹. nihil inquit sicuti misericordia h̄mōi passiōes extinguit. Quidam tūc phoꝝ accessit ad iustū anthonium dicēs. quō sufficis o pater codicū ꝯsolatione priuatus. Ad quē anthonius. O inquit philosophe meus codex naturaꝝ creatura est et adest cū voluero ṽba q̄ mihi relegi dei. Requisiuit me vas electiōis machari⁹ senex egypti⁹ dicens. Quare male memoriā aduersus homines retinentes memorabilē virtutē anime dissipam⁹ ꝯ̄ demōes aūt h̄ntes mali memoriā innoxij ꝑmanem⁹. Cūqꝫ inq̄sitiōe interrogationis h̄esissem. rogaui eū explanare s̄monē. At ille. Pria inq̄t passio furorꝫ ꝯ̄ naturā est exercēns ṽo s̄m naturā. In ip̄o ferueti meridie ꝑueni ad sanctū patrē machariū ⁊ siti vehemēter accensus aquā vt biberē postulaui. At ille. Umbra inq̄t sufficiat. Multi nanqꝫ nunc iter agentiū: aut nauigantiū etiā hac refectione priuant. Deinde cū apud eū verba de abstinentia exercerē. cōfide inquit fili. per viginti ānos neqꝫ pane. neqꝫ aq̄. neqꝫ somno sum satiatus. Panē nāqꝫ meū in pondere comedebā. aquā ṽo bibebā cū mensura. parietibꝫ autē reclinat⁹ somnū paululū capiebā. Cuidam monachoꝝ nunciata mors patris est. At ille nūcianti. cessa inquit ⁊ blasphemare noli. Meus eni pater existit imortalis. Quidam fratrū euangeliū solūmodo possidebat. q̄ vendēs pauperibꝫ erogauit. diuinū proferens memorandūqꝫ sermonē. Ipsum inquit verbū vendidi. quod vendidi. q̄ mihi semꝑ dicit vende oīa tua ⁊ da pauperibꝫ. Est q̄daꝫ insula circa Allexandriā trans paludē marie. in qua habitabat monachus cōtemplatiuus ac ꝓbatissim⁹. Qui dixit. Oīa que geruntur a monachis. agi ꝓpter causas. Idem ꝓpter deū. ꝓpter naturā. ꝓpter ꝯsuetudinē. ꝓpter necessitatē. ꝓpter opus manuū. Idē ip̄e dicebat. vnā quidē nature esse virtutē. Sed eam diuersas species sumere ꝑ anime qualitates. Nā ⁊ lumē inquit solis cum sine specie sit diuersa. fenestras tñ ꝑ quas igredit scema q̄ddam variū facere videt. Ali⁹ itaqꝫ monach⁹ propterea inquit abscido libidines. vt auferā furoris occasiones. Noui eni furorē semper ꝑ libidinibꝫ. Cūigare mentē meā. turbare scientiā persequentē. Quidā senū dicebat. Charitas depositū ciboꝝ aut pecuniaꝝ. seruare nō nouit. Idē ip̄se dicebat. Nescio me in eadē re a demonibꝫ fuisse deceptum. Hec igitur euagri⁹ in libro suo actuali cōmemorat. In ꝯtemplatiuo aūt hec dicit. Quatuoꝛ virtutes ⁊ cōtemplatiōes eaꝝ a gregorio iusto esse dicimus. Prudentiā. fortitudinē. temperantiā. atqꝫ iusticiā. Prudentie quidē op⁹ esse dicebat ꝯtemplari intellectuales sanctasqꝫ potestates absqꝫ sermonibꝫ quippe q̄s sapientia significari ꝯtradicit. Fortitudinis autē perdurare in veritate. licet quispiā debellet. ⁊ nō accedere ad ea que nihil sunt. Tēperantie ṽo ꝓprium esse respōdit. suscipe p̄mia agricole semina. ⁊ ea plantare ꝯuenienter. Porro iusticie. ⁊ vt ꝑ merito singula cuiqꝫ verba reddātur. alia quidē obscure ꝓnunciata. alia enigmatibꝫ indicata. quedā ṽo ꝓpter vtilitatem simpliciū aperte disposita. Colūna itaqꝫ veritatis capadox basilius ait. Humanā scientiam reddit crebra meditatio ⁊ exercitatio

meliorē. ꝑ eā ꝓ gratia dei ꝓceditur. iusticia. patientia. atq̃ misericordia ⁊ humanā quidem passibiles suscipere poterunt diuine. impassibiles tantūmodo facti capaces: qui etiā orationis tpe ꝓprio mētis lumine resplēdentes semetipos inspiciunt. Egyptiorū ꝓ sacratissima lux athanasi⁹ ait. Precepit Moyses mensam cōtra aquilonis cōstitui partem quāobrem cognoscāt cōtemplatiui: quis est qui cōtrarios sperat. ⁊ omnē temptationē forti mente sustineant ⁊ cū alacritate ad se accedentes enutriant Thimurtanorū ecclesie angelus serapion dicebat. Mens quidē spiritali intellectu potita. ꝑfecte purgat. Charitas autē curat mēbra furore tumētia iniquas cōcupiscentias influētes cōtinētia retinet Maximus contemplationū doctor didimus ait. De prouidentia atq̃ iudicio. apd temetipm semper exerce sermones ⁊ studiorū materiaz retine. Pene omēs em̄ in hijs peccamus rationeq̃ iudicij in corporū differentia. in qua etiam est mūdus inuenies. Prouidētia vero in modis quib⁹ a malitia vel ignorantia ad virtutes atq̃ scientie culmē euehit. Hec aūt ex Euagrij dictis retulimus. Fuit aūt ⁊ ali⁹ vir mirabilis int monachos cui nomē Ammonius. Qui tanto sine vlla curiositate fuit. vt rome cū athanasio veniēs. nullū opus ciuitatis inspiceret. nisi tantuz vt videret petri ⁊ pauli basilicas. Is em̄ Ammoni⁹ ad episcopatū tractus atq̃ diffugiēs dextram sibimet amputauit aurē. vt semicorp⁹ ordinationis opus effugeret. Cūq̃ posteriori tpe etiā Euagrius a theophilo Allexādrino pontifice ad episcopatū tentus. nihil amputās de corpore suo fugisset. veniens ad Ammoniū cū ioco dicebat. quasi male fecisset vt aurē amputaret ⁊ deo reus existeret. Ad quē Ammonius. Tu inquit Euagri ignoras te puniendū quoniā abscidisti linguaz. ⁊ ne tibi arrogare videaris nō vteris gratia dei. Plurimi siquidem eo tpe digni fuerūt viri quorū. si q̃s vult verba miraculaq̃ cognoscere. ⁊ quēadmodū illis fuerūt. etiam bestie subiugate. librum legat palladij monachi q̄ discipul⁹ fuit Euagrij. Omnia nāq̃ de istis subtiliter explanauit in qua etiā feminarū imitationē cōuersationēq̃ memorauit. Euagri⁹ igit atq̃ palladius mortuo valente post paululū floruerūt Euagrius em̄ fuit vir doctissimus tam greci q̃ latini ydiomatis: qui vitā sancti Anthonij de greco trāstulit in latinū: cui⁹ etiā meminit btūs Iheronymus in epistolis suis.

¶ Socrates.

Emporis est vt quātas potuero mēorari possim qui sunt illo tpe inter christianos philosophati: quorū vnus quidē in egypto Johannes cui futura ⁊ alijs incerta deus nō minus q̃ antiq̃s ꝓphetis reuelauit. donūq̃ dedit. vt curaret insanabiles passiones. Is em̄ a iuuentute laudās deū. degebat in solitudine comedebatq̃ herbas atq̃ radices. bibebat aquā si cōperisset. Cūq̃ venisset ad senectutē diuina iussione migrauit ad thebaidē ⁊ multorū monasteriorū factus est presul: qui oratione tantūmodo languores ⁊ demones effugabat. Et cū litteras non didicisset ad rememorandū aliquid codicib⁹ nō egebat. quia quicq̄d semel mēte ꝑceperat. ipse sub veritate retinebat. In hac itaq̃ regione etiaz philosophabat ipse ammō tabennensiorum presul. circa tria milia discipulos habēs. nō minus q̃ ⁊ Theonas qui multorū ꝑsides fuere monachorū. ambo opatores īopinabiliuz rerū ⁊ diuina puidētia ꝓphetiaq̃ cōpleti. Dicit theonē eruditū egyptiorū. grecarū latinarumq̃ litterarū. ⁊ triginta annis habuisse taciturnitatē. Porro Ammonē a nullo visum irascentē. aut iurantē. aut mentientē. aut vanum aliq̄d agentē. vel asperū vel infirmū ꝓtulisse sermonē. Ea tēpestate fuerūt coptras ⁊ hellin necnō helyas. Coptras quidē vt aiunt diuinū habuit donū salutis efficere passionum ⁊ demones expellēdi. Hellin ꝓ a paruulo nutritus in monasterio plurima inopinabiliter miracula faciebat vt ignem in sinu portaret. ⁊ nequaq̃ eius vestis arderet. Uerum helyas tūc quidē nō procul ab antinio ciuitate degebat in heremo agēs annuū etatis circa centesimū atq̃ decimū. Antea tamē pene septuaginta annis solus vixit in solitudine. ⁊ vsq̃ ad hanc etatē ieiunādo. ⁊ viriliter cōuersando ꝑuenit. Fuit etiam apellis in egypto ex fabro ferrario. Qui dū aliquādo ꝑ noctē hoc op⁹ exerceret vmbra demonica velati mulier speciosa. eū de castitate temptabat At ille ferrū qd opabatur ex fornace trahens eam ꝑcussit in faciē. Tūc ille stridens ⁊ ingemiscens ꝓcul effugijt. Inter hoc etiā ysidor⁹ fuit: qui vndiq̃ monasterū muniēs. curabat vt nullus egrederet. sed omnia necessaria haberet interius. necnō serapion circa decē milia sub se monachos habens: qui omnes sic educabat. vt ex ꝓprijs sudorib⁹ necessaria cōpararet. ⁊ alijs ministraret egentibus. Dioscorus quoq̃ non amplius centū monachis

presidebat. Qui cū pꝛſbyter eſſet ſacrificia fa-
ciens. omnē pfectionē adhibebat. examinan
doqꝫ diligēter diiudicando accedentes ad ſa
cra myſteria ita vt expiarēt mentēqꝫ mali cu
iuſpiam ↄſcientiā nō haberent. Eulogi⁹ pre
ſbyter fertur pſcientiā habuiſſe cogitationū
quorūlibet ad ſe venientiū. eorūqꝫ delicta pa
lam redarguebat ⁊ quecūqꝫ latenter cogitaſ-
ſent ſibi reuelata manifeſtabat. Qui ꝟo ali-
quid mali geſſiſſent vel prauū conſilium ha
buiſſent ab altari ſuſpēdebat manifeſtās eis
peccatū quod egerant. ⁊ indulgentia purga-
tos rurſus ſuſcipiebat. Hys itaqꝫ ſimil' erat
apollo in thebaida. qui quadraginta annis
interiore morabat' in ſolitudine: ſpeluncam
paruulā in monte vicino habens. Sed pro
multitudine miraculoꝝ paruo tempore inſi
gnis effectus. plurimoꝝ preſul extitit mona-
choꝝ. Eo nanqꝫ tēpore mlti ⁊ optimi ſtudio
ſe philoſophabant' in allexandria quaſi duo
milia viri: quoꝝ alij in ſolitudine morabant'
alij circa mareote degebant. Excellenter aūt
inter alios emicabat dorotheus genere the-
beus. cuius fuit vita vt quottidie lapides a
mari colligeret. ⁊ annis ſingulis hoſpitiū edi
ficaret. ⁊ fabricare ſibi nō valentibus daret.
Noctibꝫ aūt ꝓpter eoꝝ cibum faciebat ſpor-
tas vt venderet. eius cibus erat panis vntia-
rum ſex. ⁊ olerum minutoꝝ faſciculus vnus
⁊ ad bibendū aqua. hic a iuuētute ſic viuens
nec in ſenectute defecit. Nunqꝫ viſus eſt in le
ctulo ſoporatus. vel pedes p requie tetendiſ-
ſe. aut p voluntate dormire. niſi quātuꝫ orā-
do aut comedendo natura cōpreſſos oculos
claudere potuiſſet: ita vt ſepe comedēdo dor-
miret cibꝫ ex eius ore laberet'. Aliquādo ergo
ſomno grauatus. cū in ſtercore cecidiſſet ob-
dormiuit. Expergefactus aūt ⁊ cōtriſtatus.
ſub ſilentio dixit. Si angelis dormire ſuaſe
ris. ⁊ mihi vlterius ſuadebis Quod forte di
cebat ad ſomnū. aut demonē: qui nitebantur
bonis eius actibꝫ impedire. huic laborāti: q̄-
dam dixit. Cur ita perimis corpus tuū: At
ille. quia me inquit illō occidit. Piamonē ꝟo
preſbyterū ferunt quia dum ſacrificaret ali-
quando ſanctū angelū circa ſacrū vidiſſe al-
tare ſtantē. ⁊ preſentes monachos in codice
conſcribentē. abſenteſqꝫ delentem. Johanni
quoqꝫ tantā deus noſcitur donaſſe virtutem
contra paſſiōes atqꝫ languores. vt plurimos
podagricos ⁊ articulos habētes ſolutos cu
raret. Inter hos beniamin ſenior valde habe
batur dono dei potitus, vt ſine medicamine
tactu manus aut olei facta oratione ſanaret
egrotos. Hunc ferūt incidiſſe in ydropicam
paſſionē: ⁊ tantū eius corpus intumuiſſe. vt
nō poſſet p ianuas cellule ſue in qua habita-
bat efferri. niſi ianue cū tabulis antepoſitis
ſublate fuiſſent. Is ergo paſſionis ſue tēpore
pene octo menſibꝫ ante mortē in cella latiſſi-
ma ſedens: curabat ſolēniter egrotātes. Nō
grauiter feretis quoniā ſue egritudini nō p-
deſſet. Sed etiā ſe videntes conſolabat'. ⁊ de
precabatur vt rogarent deum p anima eius
⁊ de corpore nō curarent. quia ⁊ dū ſanū eſſet
nihil pfuit mihi. Macrū in ſciti degentē. fe
runt etiam in iuuētute valde manſuetū. ⁊ ſa-
pientē. memoriaqꝫ ſcripturaꝝ diuinaꝝ ſatis
ydoneum. ⁊ tanto deo amabilē. vt dū ad do-
minicū corpus accederet angel⁹ ei ſacramen
ta preberet. cuius manū vſqꝫ ad iuncturam
brachij tantūmodo fuiſſe decebat inſpicere.
Machario ꝟo datū eſt vt ſaperet vltra de-
mones. huic occaſio conuerſionis cōmiſſum
homicidiū fuit. Nā dū puer eſſet ⁊ oues pa-
ſceret. circa mariam paludē ludens. quendā
coetaneū interemit. ⁊ metuens fugit in ſolitu
dinem. Qui dū tribus annis ſub diuo mora-
retur poſtea paruū hoſpitiū ſibi fecit: in quo
annis. xxv. moratus eſt. Plurimi ſiquidē ſe
eum audiſſe dicebant. quia gratias illi cala-
mitati referret. et ſalutiferū vocaret illud ho-
micidiū nō ſponte cōmiſſum. quod ei beati-
tudinis cauſa pueнerat. Apollonius autē
cum p omē tempus vite: nihil vite monachi
ce didiciſſet: ſciens quia nec ſcribere. nec artē
iam exercere poſſet. ꝓpter etatē omnia medica
mina ⁊ cibaria oportuna laborātibus ex p-
prijs pecunijs cōparabat. ſingulaſqꝫ ianuas
monaſterioꝝ a matutina circuibat. vſqꝫ ad
horam nonā. viſitando languentes. ⁊ mini-
ſtrando quod indigerent. Qui moritur⁹ alij
tradidit quod habebat iubens vt talia vota
ſeruaret. Moyſes autē cū ſeruus eſſet. pro-
pter culpas expulſus eſt e domo. Qui latro-
cinio dedit⁹. homicidia mlta cōmiſit poſtea
vero conuerſus repente huiuſmodi philoſo-
phie virtute completus eſt. Cunqꝫ proprijs
vite feruore fantaſijs adhuc libidinum mo-
ueretur. multa abſtinentia ſuū domabat cor
pus. panem ſolūmodo comedens. ⁊ multum
opus efficiens. Sex autem annis per totam
noctem ſtans orauit. neqꝫ genuis inclinatis
neqꝫ oculis in ſomnū clauſis. inſuper etiam
noctanter circuibat cellulas monachoꝝ. ⁊ la
genas ſinguloꝝ aqua complexerat cū longe

aut decem aut viginti. aut triginta stadijs aqua manaret. Qui licet ita domaret corpus. priorem tamē valitudinē nō amisit. Fertur enī quia dū quatuor latrōes eius inuasissent hospitium. cōprehendisset omnes atq; ligasset. suisq; humeris impositos ad ecclesiā perduxisset. in voluntate monachoꝝ ponēs qđ de eis facere vellent. Fuit ergo in sūma philosophia ꝛ terribilis demonibꝰ ꝛ presbyter in sciti cōstitutus vixit annis pene septuagintaquinq;. Sub hoc igitur impio fuit paulꝰ de libia in sciti. nō minus quingentos monachos habens. nihil autē operabatur neq; ꝑcipiebat. nisi quod comederet tantū. Orabat autē solūmodo ꝛ veluti quoddā tributū habens impositū trecentas orationes deo vnaquaq; die reddebat. ꝛ ne numero forte delinqueret. trecentos lapides ponebat. singul' orationibus lapidem mittebat in sinum. Expēsis his lapidibus orationes sciebat esse completas. Tunc etenim paco in sciti florebat. a iuuentute vsq; ad senium optime conuersatus: quem neq; corporis sanitatem nec circa anime passionem demon aliquando decepit. Stephanus autem circa marcotem habitauit perfecta degēs ꝛ integra ꝯtinentia. Qui circa sexaginta annos probatissimus fuit. et Anthonio magno notissimꝰ. Fuit itaq; mansuetus et sapiens. locutione suauis ꝛ vtilis. tristantium consolabat' animos ꝛ ad alacritatem reuocabat. licet necessaria tribulatio ꝑueniret. talis erat etiam in cladibus proprijs. Deniq; dum infirmitatē incurabilem incurrisset. ꝛ medici putrida membra eius incidissent ille manibus tamē operabatur palmarū plectens folia. ꝛ presentibus persuadēs vt de rebus huius mundi non dolerent. neq; aliud cogitarent. nisi de bono fine. Deus inquit que fecit cuncta vtilia sunt. ego autem noui quia huius mundi passiones ꝑ peccatis eueniunt. ꝛ melius est hic penas soluere. q̄ȝ post mortē perpetua supplicia sustinere. Prior autē cum de domo patris ad philosophiam conuersionis exiret promisit denuo nullū se propinquorum de cetero fore visurum. Post q̄nquaginta vero annos dum eius soror eū viuere ꝛ habitare in heremo cognouisset nō cessabat donec eūȝ inspiceret. Quā dum episcopus loci iam grandeuam propterea videret affligi. scripsit presulibus heremi vt priorem dirigerent. At ille me fas est contendere iussionibus seniorū obediens ꝛ assumens quēdam venit ad patriam. Cumq; ante domus sue ianuas accessisset ꝛ suum nunciasset aduentum veniente germana clausis oculis dixit. Ecce ego sum prior quanto vis aspectu satiare. Tūc illa gratificata deum laudauit. At ille oratione facta remeauit ad heremuȝ. vbi fodiens aquam inuenit amaram ea vsus est vsq; ad vltimum vite sue diem. Post cuius obitum nullus illic habitare preualuit. Ego autem reor. quia per orationeȝ eam ad suos vsus fecerit dulcem. dum etiam alibi non extantem oratione meruerit emanare. Nā cuȝ moyses ꝛ eius monachi puteū aliquando foderent. ꝛ venam aliquam reperirent. nec amplius iaȝ fodere altitudo permitteret. medio die superuenit prior. ꝛ oratione facta descēdit in foueam. Cumq; tertio percussisset terram tunc mox emanauit aqua. Cumq; oratione facta discederet. eum petentibus vt vel ex aqua gustaret ad hoc inquit nō directus sum ꝛ propter quod veni pactum est. Ammonium itaq; ferunt nimis eruditū. origenis didimiq; discipulum a iuuētute vsq; ad nouissimū diē preter panemassum nihil aliud comedisse. Hunc dum voluissent quidā ad episcopatum retrahere. nec ille posset eos sermonibus euitare abscidit propriam aurem dicens. Jam modo neq; volentē me quisq; patitur ordinari. dum ecclesiastica regula corpore perfectos exquirat. Proinde descendētibus illisq; denuo remeantibus atq; dicentibus quia morū perfectionē potius ecclesia q̄ȝ corporis exquirat. iurauit etiam linguam suā abscidere. si ei vim niterent' inferre. Quo audito qui venerant recesserunt. Uidebant enī ꝙ magis volebat per tutissimā viam incedere q̄ȝ in alto positus gradu semꝑ de precipitio formidare. Super quē enim requiescet spiritꝰ domini nisi super humilē ꝛ trementem sermones suos. Eo siquidē tēpore fuit etiam Euagrius vir eloquētissimus atq; mitissimus a gregorio nazanzeno decenter eruditus. cuius etiā fuit archidyaconus. Ferūt eum enim aspectu pulcherrimū. ꝛ circa cultum vestitus ornatum. Cūq; eum quidā senator zelotipus. vxori sue cognouisset esse notissimū ꝛ mortis parabat insidias. Que ad effectū peruenire potuerunt. nisi ei quedā terribilis. ꝛ salutaris visio predixisset. Uidit enī in somnis quasi ꝑ crimine fuerit cōprehensus. ferroq; iunctus pedibus manibusq; ad supplicium duceretur. quod dū fieret. quidaȝ protulit euangelium ꝛ promisit eum de vinculis esse soluenduȝ. si ab vrbe constantino-

politana discederet. idq3 cōpulit sibi iureiurando pmitti. At ille tactis euāgelijs ħ se cōplere pmisit ⁊ vinculis solutis experrect⁹ est. ac sacre credēs visiōi. picula declinauit. Tūc ab vrbe ꝯstantinopolitana discessit venit in hierosolymā. Fuerūt etiā in rinocorura non peregrini sed pūintiales viri. philosophieq3 florētes. Inter quos fertur melas eps hmōi fuisse benignitatis. Dū missi fuissent qui epo resistentes arriū depoꝛtarent exilio venerunt ad hui⁹ ecclesiā. Quē dum inuenissent velut vltimū ministrū candelas ecclesie pparantē. interrogauerūt vbi esset eps. At ille. Ego inquit vos epo nūciabo. Tūc ex itinere fatigatus ad epm duxit ⁊ apposita mensa pauit vt valuit. Postea ministerio cōpleto ciboꝝ se esse dixit epm. At illi mirati virū causas aperuerūt ⁊ reddita reuerentia ei dederūt fugaȝ. Tūc ille. nō inquit declinabo ꝙ mei similes libētissime susceperūt. sed volēs exilij pcepta suscipio. Hui⁹ frater Salomō ex negociatore ꝯuersus. ad magnū phie culmē euectus est. Hoc tpe epiphani⁹ qui postea cypry fuit eps. inter heremitas maxim⁹ videbaᵗ. Fuit etiā in carris ptogenis eps post vitū. qui vt ferᵗ sibi pfessus est. in deū epiphanio reuelatum q2 vidisset impatorē ꝯstantinū. quēadmodū ei deus futura mōstraret. ⁊ iuberet vt qđ ei diceret obediret. Apud hos itaq3 tanta abstinētia vigebat. vt pter multa ieiunia dētes coꝝ vermib⁹ ebulirēt. Aliū ꝓo quendaȝ vsq3 ad octoginta annos panē ferūt penitus nō gustasse. Heliodoꝝ plurimas in somnes duxisse noctes. ieiunioq3 septenos ꝯtinuasse dies. Multi quoq3 apđ palestinā ⁊ syriā atq3 psas fuere monachoꝝ quoꝝ simul nomina ꝯscribere quispiā voluerit multos implebit libros.

Theodoricus.

Capitulum. ij.

O siquidē tpe in cōstantinopolitana vrbe cōprehendentes arriani q̄sdam religionis pie pſbyteros. eosq3 mittētes in nauim in remem ⁊ trahētes in pelagus. alijs quippe in alia naui sequētib⁹ immisso igne cremauerūt. Quo facto sancti viri cū igne atq3 mare pugnātes nouissime sūt absorpti ⁊ triūpho martyrij coronati.

Capitulum. iij.

N antiochia ꝓo valens plurimo tēpore cōmoratus. oib⁹ licentiā dedit gētib⁹ atq3 iudeis. necnō hereticis. Nā ⁊ gentiles festiuitates agebant. demonib⁹ ministrātes. Et post iulianum a iouiniano ydolatrie vanitates extinctas florere rursus permisit. ⁊ iouis cultū atq3 dionysij sacraq3 ceteris iam nō in occulto tanq3 sub pio impatore celebrabāt. sed p mediā plateā vacantes vbiq3 currebant. Illis tantūmodo tūc princeps erat inimicus qui apostolicā doctrinā pdicare videbanᵗ. ⁊ q̄s primū quidē a sacris basilicis fecit expelli: quib⁹ Iouinian⁹ famosissimus imperatoꝛ nouā dedit ecclesiā. Cūq3 in mōte sacra celebrarēt. hymnis laudātes deū. ⁊ diuinis illic eloquijs ꝓfruētes. licet aeris aduersitatē sepi⁹ sustinerēt aliq̄n pluuijs aliquādo niuib⁹. aliq̄n gelu. freq̄nter ignis ardore macerati. neq3 in hmōi laudib⁹ diuinis eos frui ꝓmisit. Sed missis militib⁹ effugauit. Tūc flauianus atq3 diodorus veluti quedā ꝓpugnacula iaculis iminentib⁹ resistebāt. Nam cū meletius coꝝ pastoꝛ seorsum degere cogeretur. isti curā gregib⁹ adhibebāt. lupos quidem abijciētes ꝓpria fortitudine ⁊ sapientia sua. ouib⁹ aūt curā cōgruā iugiter offerentes. De montanis igiᵗ locis expulsi. contra ripas vicini fluminis pascebāt oues. Nō em̄ patiebanᵗ fm israhelitas captiuos ī babylone organa sua suspēdere. Sed lau dabāt creatorē ⁊ largitorē deū in omī loco dominatiōis ei⁹. Sed neq3 in hoc loco conciliū pioꝝ quietū esse ꝓmisit hostis seruoꝝ. Christi verūtamē ꝯcordia illoꝝ mirabiliū pastoris magni discipuloꝝ ad exerciuū sanctas oues enutriēs spiritalia pascua ministrabat. Et diodorus sapientissim⁹ atq3 fortissim⁹ velut quidaȝ fluuius ꝓspicuus atq3 torrēs. oues quidē proprias irrigabat. lupoꝝ ꝓo blasphemias penitus diluebat ⁊ generis sui nobilitatē spernēs. libēter sustinebat quālibet ꝓ fide calamitatē. Flauian⁹ vir optim⁹ ⁊ ipse genere nobilissimus honestatē solā iudicabat esse pietatem. ⁊ velut puer exercitatus. maximū diodoruȝ quasi quendā infinitoꝝ certaminū iungebat athletam. Illo nanq3 tempore non concionabatur inter ecclesiastica collegia. sed agentib⁹ multa solatia conferebat consiliorum. ⁊ scripturaꝝ. ⁊ expositionū. Et doctores quidem contra arrianas blasphemias tendebant arcus. Iste vero velut ex quibusdam pharetris sue mentis sagittas cōgruas offerebat. ⁊ nō solū domi. sed etiā publice hereticis resistēs. rheria coꝝ facilius erumpebat. ⁊ labores ostendebat araneos.

Capitulum.iiij.

Um hijs itaq3 laborabat deuotus afrattes. cuiꝰ ꝯuersationem alio loco ꝯscripsimus. Is eñi ouiũ salutẽ sue quieti ꝓponẽs. ⁊ speluncã deserẽs propriam pastorales sudores aggressus est. Quantas ꝓo virtutis diuitias ꝯgregauit: nunc referre sup̄fluum est. Unũ tantũmodo eiꝰ debet dici. quod huic hystorie valde ꝯcurrit. A boree parte fluuiꝰ currit orõtes circa palatiũ: a meridie ꝓo est maxima porticus vndiq3 turres excelsas habens. Inter palaciũ ꝓo ⁊ flumen platea est. q̃ egredientes ex vrbe mittit ad suburbanos agros. Per hãc plateã dũ transisset afrattes ad hostilia certamina, ꝑperabat. vt sacris omib9 curas necessarias exhiberet. Qua quidẽ cura christus tota vita sua in hoc calamitatis loco laborauit vt oues que perierant ⁊ errauerãt ad rectũ tramitẽ duceret. Hũc de palatio respiciẽs imꝑator vilissimo pallio vidit indutũ. ⁊ in longeua senectute celeriter ꝑperantẽ. Cũq3 dixisset quidã q2 iste esset afrattes. in q̃ ciuitas vniuersa penderet. dicit ei imꝑator. Dic mihi vbi vadis? At ille sapienter r̃ndit et ꝯgrue. Pro tuo inq̃t oraturꝰ impio. Tũc imꝑator. Oportet te domi inquit orare scd̃m monachicũ morẽ. At ille sanctissimus. optime inquit dicis si sic quoq3 ꝑmitteres. hoc me facere oportebat ⁊ h̄ hactenꝰ egi. donec christi oues pace ꝓstina fruerent̃. Quia ꝓo tumultu maxio cõmouent̃. ⁊ ꝑiculi onus impedit ne captiue teneant̃. necesse est vbiq3 discurrere easq3 a captiuitate saluare. Sed dic mihi trãquillissime imꝑator. si puella essem in periculo residẽs. ⁊ ad lanã vacans. viderẽq3 paternã domũ ignib9 cõcremari. q̃d me facere cõgruebat. sedere intus ⁊ ardentez cõtempnere domũ. an certe discurrere vbiq3 aquã ferre. ⁊ flãmas extinguere. Credo quia dicis h̄ potius fuisse faciendũ. id enim puelle sapiens est opus. Hoc ḡ nunc agit̃ imꝑator. Te nãq3 in paternã domũ nostrã mittẽte flãmas. discurrimꝰ vt eas velociter extinguamus. Hec illo dicẽte interminatus quidẽ tacuit imꝑator. Unus quidẽ cubicularius imꝑatoris aspere respõdens viro sanctissimo. huiꝰmõi cladẽ noscit̃ pertulisse. Is eñi habebat balnei curã. vbi post hec verba descendẽs vt imꝑatori pararet ingressus ⁊ mente ꝑculsus. in aquã feruentẽ descendit. ibiq3 defunctꝰ est. Sedebat imꝑator expectãs vt eo renũciante lauaretur. Eoq3 tardẽte: misit alios viros cur moraret̃. At illi ingressi: viderũt illũ in solio feruẽte defunctũ atq3 solutũ. Q̃d dum nũciatũ fuisset imꝑatori. cognouert̃ ꝓtutẽ oratõis afratte. nõ tñ ab impijs dogmatib9 recessert̃ sed s̃m pharaonem induratuz est cor eoꝝ.

Capitulum. v.

Ac itaq3 tẽpestate iulianus famosissimus solitudine derelicta. venit antiochiã. Nã cum heretici soliti facile sartire mẽdacia. hũc virũ sue dicerẽt esse prauitatis. miserũt ad eũ lumen veritatis. flauianus atq3 diodorus pariter ⁊ afrattes. acatiũ virtute florentem qui postea berie fuit ep̄us rogantes vt m̃ltis hoim mılib9 subuenire et aduersarioꝝ fallaciã redargueret. veritatisq3 dogmata ꝯfirmaret. Is ḡ vir sanctissimus et veniẽs ⁊ reuertẽs ⁊ in ip̄a maxia ciuitate q̃nta miracl̃a fecerit. in hystoria deo amabili a nob ꝯscripta retulimꝰ. Quia ꝓo totꝰ populus ciuitat̃ ad collegia nr̃a ꝯuenit. nullũ sanctũ dubitare ꝯfido Res eñi inopinabiles ad se probant̃ vniuersos attrahere. Sed maxiã miracula ille vir oꝑatus est. etiã veritatis hostes nequeũt denegare. Hoc eñi ⁊ in alexandria tp̄ib9 ꝯstãtij fecit magnꝰ Anthoniꝰ. Deserẽs eñi solitudinẽ totas circuibat vrbes. satisfaciẽs vniuersis. quoniã athanasiꝰ doctrine ap̄lice p̄dicator existeret ⁊ hostes essent veritatis ꝑncipes arrij. Sic igit̃ sciebãt sanctissimi viri q᷑ tẽpori vnicuiq3 ꝯgrueret ⁊ quando opus erat frui quiete. quãdo necessarium solitudini ꝓponere ciuitates.

Capitulum.vj.

Uit igit̃ illo tp̄e in cyrrest̃ famosissimꝰ acepsemas in cella reclusus et sexagita annis neq3 visus neq3 locutus. Zeumatiꝰ mirabilis q̃z q̃ licet oculorũ acie ip̄e priuaret̃. Oia tñ circuibat ꝯfortans oues. impiisq3 resistẽs. Propt̃ quã causaz monachicã eiꝰ cellulã ꝯcremauert̃. Sz traianꝰ mgr̃ militũ fideiussimꝰ aliã ei fabricãs m̃lto eũ fouit auxilio. Hoc itaq3 tp̄e fuit effrẽ inedissa. in Alexãdria ꝓo didimꝰ. Et effrẽ Syra vsus lingua spiritual̃ gr̃e radios emittebat. Qui licet nesciret doctrinam grecam. m̃ltos grecorum eruditosq3 redarguit. ⁊ tocius heretice prauitat̃ infirmitatẽ nudauit. Et quoniam. nunc armonius bardisanus quedã cantica componẽs ⁊ ipietatẽ melodice suauitati ꝑmiscẽs illiciebat audiẽtes ⁊ capiebat i peste. Iste sumẽs inde ꝯcẽtꝰ. pietatẽ cantilene ꝑmi

scuit. ꝛ audiẽtibꝫ suaue nimis ꝛ vtile medicamen apposuit. Que cantica triũphatoꝝ martyrũ festiuitates hacten⁹ efficiunt clariores.

¶ Socrates.

Capitulum. vij.

Um igiť imꝑatoꝛ Ualens lege precepisset. ꝑseq̃ndos esse in Alexãdria ꝛ egypto cũctos orthodoxos. om̄ia vastabanť. Alij naq̃ꝫ ad iudicia trahebanť. alij verberibꝫ agebanť. alij mittebanť in vincula. plurimaq̃ꝫ supplicia aduersus quieť amatores ingerebanť. Et dũ hec in Allexandria fierẽt ꝫm lucij volũtatẽ. fuissetq̃ꝫ in antiochiã reuersus Euzoius. mox ad monasteria ꝑ egyptũ ↄstituta ꝓcesserũt magister militum cũ mľtitudine armatoꝝ. ꝛ Lucius arrianus. Cũq̃ꝫ plurima viris sanctis mala facerent: nec eos vllo modo suparent. ꝑsuasione lucij patres monachoꝝ mittunť in exilium. Inter q̃s erãt Machari⁹ Egyptius. ꝛ alter allexandrin⁹. Cũq̃ꝫ venissent in insulã quandam abreptã cuiusdã filiã sacerdotis a demone clamantẽ illis viris. cur venisť hinc nos expellere: suis oratiõibꝫ liberatã patri restituunt. ꝛ ad christianitatẽ sacerdotẽ simul ꝛ reliquos habitãtes in insula perduxerunt. Qui mox simulachra ꝓiciẽtes. formã tẽpli in ecclesiã mutauerũt. Baptisabanť em̄ ꝛ officia christianitatis gratissime docebanť. Sic igitur ꝓpter ↄsubstãtialitatis fidẽ. viri mirabiles ꝓbabiliores effecti sunt. aliosq̃ꝫ sanantes firmiorẽ opibꝫ ostenderunt fidẽ.

Capitulum. viij.

O siquidẽ tpe virũ aliũ fidelẽ ꝓduxit deus vt ꝑ eũ fidei testimoniũ perhiberet didimũ mirabilẽ virũ q̄ om̄i tũc doctrina florebat. Is cũ paruus adhuc prima litteraꝝ elemẽta doceret. passiõe oculoꝝ ꝑdidit visum. Cui deus ꝓ visibilibꝫ oculis intelligibiles ↄdonauit. Nã qđ ꝑ oculos doceri nõ potuit auditu vigilanti cognouit. Qui dũ a puero fuisset ingeniosus. vincebat etiã acute ↄspiciẽtes. Facile nãq̃ꝫ regľas grãmatice atq̃ꝫ rethorice artꝭ didicit. Cumq̃ꝫ venisset ad philosophiã mirabiliter dyalecticã arismetricã. musicã. aliasq̃ꝫ philosophie disciplinas didicit animoq̃ꝫ recõdidit. ita vt celeriter obuiauerit ei: q̃ oculis inspectoribꝫ talia didicisset. Sꝫ etiã vet⁹ nouũq̃ꝫ testamẽtũ sic ꝑfecte cognouit vt mľtos edere libros fecit. ꝛ origenis op⁹ de ꝓncipibꝫ. i. periachon interpretat⁹ in eis explanatiões reliq̃t eximias Ferť em̄ cũ Anthoni⁹ valẽtis tpe ꝓpter arrianos venisset in Allexandriã. vidisse didimũ eiq̃ꝫ dixisse. Nõ te ↄturbet o didime amissio sensibiliũ ocloꝝ tales etem̄ tibi oculi desunt: quibꝫ ꝛ musce ꝛ pulices frui vtiq̃ꝫ pñt. Sed gaude poti⁹. qm̄ habes oclos q̃bꝫ ꝛ iã angeli contuenť: ꝑ q̃s videť de⁹ ꝛ ei⁹ lumẽ inspiciť.

¶ Theodoricus.

Idim⁹ ab infantia ꝓuat⁹ oculis. grammaticã. rethoricã. arismetricã. geometriã ꝛ astronomiã. ꝛ silogismos Aristotelis. ꝛ eloquentiã platonis. auditu didicit. nõ quasi hec veritatẽ erudirẽt. Sed tamẽ arma veritatis existerent.

¶ Socrates.

Uoniã aliq̃ ex noĩs silitudine noscunť errare. necessarium est oñdere. qm̄ alter est gregori⁹ põticus ort⁹ ex Neocesarea ponti nimis antiqu⁹ ꝛ discipľs origenis. de isto nãq̃ꝫ gregorio mľtus est ꝫmo in athenis ꝛ berito. necnõ ꝛ põto. ꝛ vt ita dicať in vniuerso orbe t'raꝝ. Is em̄ cum discessisset ab athenis venit ĩ berito. ibiq̃ꝫ iura legebat. Cũq̃ꝫ cognouisset ĩ cesarea libros sacros origenẽ exponere venit illuc explanatiões magniloq̃ illi⁹ auditur⁹. a q̃ vera phĩa erudit⁹. euocãtibꝫ parẽtibꝫ remeauit ad patriã. vbi q̃dem dũ eẽt adhuc laicus plĩma sig̃ fec̃ lãguores curãdo demones ꝑ epľas expellẽdo. paganosq̃ꝫ ꝫmonibus ꝛ opibꝫ sibimet subiugãdo. Hui⁹ meminit pãphil⁹ martyr ꝛ eusebi⁹ ĩ librꝭ q̃s de origene ↄscꝑsit. Fuit ḡ gregori⁹ antiqu⁹ iste discipľs origenis. ꝛ alter nazanzen⁹ fraterq̃ꝫ basilij. Fuitq̃ꝫ ali⁹ Gregori⁹ alexãdrin⁹ arrian⁹.

Capitulum. ix.

A tẽpestatẽ nouatiani habitãtes in phrygia. festiuitatẽ pasche mutauerũt. Quõ aũt gestũ sit dicã. Primo tñ referẽs cui⁹ rei grã circa phrigiã. paflogonioꝝq̃ꝫ gẽtes seueri⁹ eccľiastica regľa ↄsueť. nouat⁹ presbyť se ab eccľie romane cõione suspẽdit. qm̄ Corneli⁹ epũs fideles q̃ sacrificauerãt tpe ferẽ ꝑsecutiõis a decio ĩ cõione recepat. Pro hac itaq̃ꝫ cã segregat⁹. ꝛ ad epatũ a ↄsoribꝫ suis epĩs euocat⁹. scribebat eccľijs. ne eos q̃ demonibꝫ ĩmolauerãt ad sacramẽta susciperẽt. sꝫ inuitarẽt q̃dẽ ad pñiaꝫ. remissionẽ ꝓo dei relinq̃rẽt pñtã: cui⁹ soli⁹ ẽ pctã dimittere. Tales epľas suscipiẽtes ĩ vnaquaq̃ꝫ prouincia. scđm proprios sensus responsa reddebant. Cuꝫ ergo ille mandaret vt non oporteret sacris inter

esse mysterijs eos qui post baptisma peccatū cōmisissent quod ducit ad mortē. Quibusdā quidē videbatur amara nimis et dura huius modi regula. alij vero velun iustā rectāq; suscipiebant. Inter hec mota questione venerunt littere Cornelij romani p̄sulis: que remissionē peccatorum etiā post baptisma p̄mittebant. Sic ergo ambobus diuersa scribentibus et ex diuinis eloquijs suos sensus firmātibus singuli prouintialiū diuersas sunt secuti sententias. sanātes namq; sana repromissa remissiōe etiam reliquo tēpore deliquerūt. Unde videtur quia gētes frigū. castiores q̄ alie magis esse noscunt. Nouatus itaq; licet propter ꝯuersationē subtilissimā segregauerit semetip̄m. tamē nō mutauit pasche solennitatem. nā sc̄dm partes hesperias et iam iste celebrabat. Agitur enī apud illos post equinoxium ab olim. et ex quo christiani esse ceperunt. Sed iste quidē postea sub persecutiōe valeriani principis: martyrium terminauit. hij ꝟo qui ex eo nomē habuerūt. cuiusq; fuere participes: facto concilio paucorum episcoporū in vico pazeno. vbi sunt fontes sagarij fluminis. regulā ꝓtulerunt vt iudeos obseruarent azima faciētes. et cū eis agant pasche celebritatē. Postea tamē etiā nouatianorum ecclesiam ꝓpter illud conciliū noscit esse diuisum.

Eo tēpore dum Ualentinian⁹ imꝑator nullam heresem ꝑturbaret. post liberiū rome damasus ordinat episcopus. simul et vrsinus ex dyacono eius ecclesie. in basilica Sicininēsi latenter. Ob quā rem multis seditiōe tūc maximini animaduersione punitis. remoto vrsino damasus permansit.

Theodoricus

Capitulum.x.

Unc itaq; apud hesperiā damasus romanus. et ambrosius mediolan⁹. spiritalibus iaculis feriebāt hostes: cū quibus etiā illi q̄ ad lōga fuerāt exilia destinati litteris ꝯfortabāt suos. et aduersarios destruebant. quos diuina prouidētia gubernatores influctuatiōe p̄parauit. et militum sapientissimos duces in prelijs.

Socrates.

Capitulum.xj.

Uter hec igit valentinian⁹ imꝑator hesperie: cōtra legatos sauromatarum vehementi furore cōmotus. eruptione venarū fluxu sanguinis expirauit. cōsulatu gratiani tercio et equicij vicesimaseptima die mensis nouēbris anno vite quinq̄gesimo quarto imperij. xj. Quo moriēte: ytalie milites sexto die post ei⁹ mortē valentinianū puerum eius filiū ad imperij culmina ꝓuexerūt. Cui⁹ imperiū fert cōpatru⁹. licet ingrate q̄d eis ignorātibus factū sit. tū postea susceperūt. Hoc itaq; modo valentinian⁹ iunior in paterno successit imperio. Is enī natus est de Justina. q̄ viuēte seuera priore ꝯiuge. valentinianus hoc modo duxisse ꝓbat vxorē. Justus iustine pater cū esset piceni iudex cōstācij tēporibus vidit in somnis q̄m ex dextro femore imperialē purpurā genuisset. Cūq; visio per multos recitaret. ad ꝯstācij aures vsq; peruenit. At ille ꝯsiderās somniū tanq̄ imperator ex eo nasceret. mittēs occidit iustū. Cui⁹ filia Justina cū orphana remansisset a patre virgo ꝑmāsit. Posteriore ꝟo tp̄e ꝑuenit ad seuere noticiā: ad quā frequēti⁹ veniebat et amabat. ita vt etiā cū ea balneis vteret. Cumq; seuera secū lauāte. Justinā diuti⁹ īspexisset. pulchritudie obligata est. et dixit imꝑatori. q̄ sic eēt speciosa ꝟgo Justina. vt etiā ip̄a licet esset mlier. ei⁹ tū amore sit capta. At ꝟo imꝑator ci⁹ s̄mōe ꝯcepto Justinam ducere tractabat vxorē. nō tū seuerā abijcere ex q̄ ḡtian⁹ fuerat nat⁹. quē pauloante firmauerat īꝑatorē. Legē itaq; ꝓtulit publice ꝑ ciuitates ꝓpositā sancientem vt liceret volētibus hr̄e duas vxores. Cūq; posita lex haberet. Justine ipe ꝯiūct⁹ est. ex q̄ nat⁹ est valētinian⁹ iunior. et filie tres iusta. ḡta. galla. Quarum due q̄dē ī ꝟginitate ꝑmāserūt. Gallā ꝟo postea maior theodosius imꝑator duxit vxorē: ex q̄ placida filia noscitur ei esse ꝓgenita. Nā archadiū et honoriū ex placilla p̄ore ꝯiuge habuisse cognoscit.

Zozomenus.

Capitulum.xij.

Uterea valēs antiochia Syrie degēs ꝯsubstātialitatis cultores vehemēter insequebat. nisi illū Themestij p̄hi reuocasset. i q̄ ꝑorauerat q2 eū nō oportet eē infestū ꝓpt discordiā ecclesiasticorum dogmatū. qn̄ etiā apd paganos. vltra trecētarum sectarum dr̄ia videret et vn⁹q̄sq; ꝑ dogmate ꝓprio in s̄nia diuersa cōsisteret. et forte h̄ deo ḡtū pot⁹ esset. dū nō facile cog̃scit et diuerso mō glificat: q̄tin⁹ vnusq̄sq; ampli⁹ timeat: dū īegritatē ei⁹ ꝯsciē et quō aut q̄lis q̄ntusq; sit ignat. Hys themestij ratiocinatoibus aliq̄ntulū mitior fact⁹ est imperator.

Socrates.

Non tamē omnino se ab indignatiōe
suspendit. sed pro morte imponēda
sacratissimis viris decernebat exilia
donec ei⁹ impetū causa huiuscemodi reipu-
blice remouisset. Barbari trans histrū cōsti-
tuti: qui vocant gothi ciuile bellum inter se
duabꝫ partibꝫ cōmouerūt. Unius ꝑerat fri-
digernus. alterius athalaricus. Cūqꝫ ꝑua-
luisset athalaricus. fridegern⁹ cōfugit ad ro-
manos eorūqꝫ postulauit auxiliū. Quo co-
gnito valens ꝑcepit thracie militibꝫ: vt bar-
baris auxilia cōmodarent. hoc solatio vict⁹
athalaricus est ꝛ in fugam versus. Ob hanc
ergo causam fridigernus volēs aliquod be-
neficiū recompensare valenti: cum suis om-
nibus dogmata eius religionis amplexus
est. vnde hactenus gothi arriani esse noscun-
tur. Tūc quidā vulfilas gothoꝝ episcopus
litteras gothicas adinuenit. ꝛ scripturas di-
uinas in eam cōuertit linguam. Cum igitur
nō solū fridegerni gothos sed etiam athala-
rici vulfilas edoceret. tūc athalaricus vidēs
religione patriam violari: multos arrianoꝝ
supplicijs tradidit: q̄s arriani martyres nūc
appellāt. Nā vero post multū denuo inter se
barbari compacati. a vicinis gentibꝫ huno-
rum deprecabaut. Expulsiqꝫ de ꝓprijs ad ro-
manoꝝ loca confugiunt seruire potius volē-
tes imperatori. hoc dum cognouisset valens:
nihil futuri ꝓuidens terras eis tribuit thra-
ciarum: arbitratus preparatū se cōtra omēs
barbaros habere solaciuꝫ. ac ꝓpterea milites
de cetero negligebat ꝛ eos qui dudum cōtra
hostes elaborauerāt despiciens. quidā colla-
tores ꝓuincie ꝑ vicos ꝛ ciuitates ꝓ vno quo-
qꝫ milite octoginta solidos exigebat: qui du-
dum eoꝝ tributa relevauerat. Hoc ergo fuit
initiū vt illo tēpore romanoꝝ respublica ca-
lamitatibꝫ subderet. Barbari nāqꝫ cū trachi-
am tenuisse licenter romanoꝝ ꝓuinciā deuā-
stabant. Hec audiēs valens: eū ab orthodo-
rum exilijs nō quiesceret. tūc tamē hac se ne-
cessitate suspendit. turbat⁹ eīn ab anthiochia
ad constāntinopolim venit. vnde etiā aliquan-
tum christianoꝝ persecutio cessauit.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xiiij.

Na terra valēs imperator dū gotho-
rum gentē cōmouisset ad preliū apd
Bossorum. tūc fatu⁹ vires sue infir-
mitatis agnoscēs. misit ad fratrē solatia pe-
tens. At ille rescripsit quia religiosum nō es-
set talem virū iuuare. qui deo rebellis existe-
ret sed magis esse iustū vt eius sꝑbia sedare-
tur. Quod dū ille miserrimus agnouisset. li-
cet maiori necessitate constrictus. nō tamē a
sua nimietate cessauit. Sꝫ fuit veritati rebel-
lis Therentius igitur inter hec victor reuer-
sus est ab armenia. vir optimus ꝛ pietate de-
center ornatus. hūc iussit valens poscere do-
na que vellet. At ille quod decebat pium vi-
rum cogitare respōdit. petijt eīn non aurum
nō argentū. non prediū nō cingulū neqꝫ do-
mum. Sed vt eis qui ꝓ apostolica doctrina
pericula sustinuerant. vna preberetur eccle-
sia. At ille petitionem ex scripto suscepta co-
gnoscens: que illic tenebant ad scripta disru-
pit eumqꝫ alia postulare precepit. Uerum il-
le colligens verba precij. suscipe inquit o im-
perator. ꝛ habeo donū. aliud ꝓo nō postulo.
intentiōis mee iudex est vniuersorum iudex.
Cum ergo valēs transita bossora venisset in
trachiam. primū quidē cōstantinopolim cō-
moratus est. preparans bellū. deinde Traia-
num cū expeditu ꝯtra barbaros destinauit.
Cūqꝫ remeasset ille deuictus. derogabat. va-
lens eius mollitiem ꝛ causam timoris ascri-
bens. At ille vsus fiducia viro fortissimo cō-
gruente. non inquit imꝑator ego sum victus
Sed tu victoriaꝫ prodidisti. dum deo resistis
et illius solatia barbaris facis pocius oppor-
tuna. Dū eīn a te expugnatur ꝓ illis pugnat.
ꝛ necesse est deū sequi victoriā. An nescis q̄s
ab ecclesijs expulisti vel quibꝫ eas cōtradidi-
sti. Hec eadē arantheus ꝛ victor magistri mi-
litū sunt ꝓfessi. ꝛ imꝑatorē ne tūc indignaret
ammonuerūt. Aiunt ꝛ eīn ysaac monachum
habentē cellulā illic cū videret eū egredientē
ad pugnā cū clamore dixisse. Quo vadis im-
ꝑator. q̄d pugnas aduersus deū quē nō ha-
bes adiutorē. Ipse eīn cōtra te barbaros mo-
uit quoniā ꝛ tu aduersus eū blasphemas lin-
guas plurimas incitasti. ꝛ qui ei psallunt sa-
cra domibus expulisti. Quiesce ergo rebella-
re. ꝛ ille faciet bella cessare. Redde gregibꝫ pa-
stores eximios. ꝛ victoriā sine bello ꝑcipies.
Si ꝓo nihil horum. sic agens. pugnare cō-
tendis. experimēto cognosces quia durū est
tibi cōtra stimulū calcitrare. Nā neqꝫ reuer-
teris. ꝛ exercitū vehementer amittes. Becra-
mion autē omi virtute clarus vniuerse Scy-
thie presul. habens zelo fidei cor accensum
pro corruptioni dogmatū ꝛ iniquitatibꝫ q̄s
contra sanctos agebat. valentē sepe redargu-
it: clamans cum sanctissimo dauid. Loque-

bar de testimonijs tuis in cōspectu regum:et non cōfundebar. Qua tamen gratia barbari arriano sint viciati languore narrabo. Tempore quo transeuntes hystrum pacē cum valente fecerunt.tunc presens eudoxius suggessit imperatori. vt ei gothi cōmunicarent. dudum eni diuine scientie radijs imbuti apostolicis dogmatibus pascebant. Cōmunio inquit vnius dogmatis. firmiorē facit pacem. hoc valens laudans. a ducibus gothorū exegit. vt dogmatū quoq; concordiā retinerent. Illi vero dicebant paternam se mutare doctrinam. Et cū illo tempore vulfilas esset eorū christus quē valde sequebant. ciusq; verba quasi leges imobiles estimabāt. hunc verbis pecunijsq; flectens eudoxius egit. vt barbari cōmunionē amplecterent imperatoris. sic decipiens eos ac dicens. certamen esse verborū non differentiū dogmatum. Quamobrem hactenus gothi maiorē quidem patrem filio dicunt. creaturam ꝟo filium nequaq; dicere patiunt. licet hoc asserentibus cōmunicare videantur.

¶ Socrates.

Capitulum.xiiij.

Hoc itaq; tēpore ab antiochia discedente. cōfortati sunt qui ab eo imperatore persecutionē patiebant. et maxime alexandrini. Petro quippe reuertente de roma. cum litteris damasi romane vrbis antistito cōfirmantis cōsubstantialitatis fidez. et petri episcopi roborātis ordinationez. quo facto populus sumpta fiducia expulit luciū et reduxit petrum. Sed lucius cōstantinopoli nauigauit. Petrus cum paucū vixisset tempus. reliquit fratrem suū Thymotheum successorem.

Capitulum.xv.

Porro valens imperator cum tricesima die Maij mensis sexto consolatu suo. et valentiniani iunioris secūdo constantinopoli venisset. inuenit populuz in mesticia constitutū. Barbari nāq; ꝑ thracias discurrētes etiā constantinopoleos suburbana vastabant. non existente qui eis resistere fortiter ꝑualeret. Qui dum vsq; ad muros venissent vrbis. afflicta ciuitas murmurabat. quasi eos imperator illic euocasset. dū nec resisteret ꝛ magis bella protraheret. Circenses igitur agebantur. ꝛ illic imperatori clamabant. Da arma. et nos pugnam⁹. hinc accensu imperator vndecima die iunij mensis egreditur. intermiatus penas se pro iniurijs cū rediret a cōstantinopolitanis ciuibus exacturum. et quoniā primitus videbant procopio prebuisse solatium. ita vt ciuitatez aratro vertere minaret. Deduxit igitur ciues vsq; ad vrbem adrianopolim que est in confinio macedonie.

¶ Theodoricus.

Exercitu quidē premisso. in quodam vico victoriam sustinebat. Porro milites barbarorū impetum non ferentes. alij fugiebant. alij necabantur. Barbari autē venientes ad vicū vbi valens agnita perditiōe se celare nitebatur. immisso igne cōcremauerunt cum vico etiam pietatis inimicum.

¶ Socrates.

Ui terminum vice sortitus est nona die mensis augusti. eodem consulatu idē quarto anno ducentesime octogesime none olimpiadis. Aiunt aliqui euz igne cōsumptum. cum in vicum fugisset quez barbari cōcremauerunt. alij ꝟo referūt: quia mutato imperiali habitu ad pedestriū venit exercitū. et cum equestres se tradidissent pugnare nolentes in cōgressione vniuersos pedestres repente confossos. vbi dicunt ipsum quoq; ignoto vulnere fuisse prostratum. Defunctus est anno vite quinquagesimo. q̄ cuz fratre regnauit annos. xiij. post fratrem vero iij. taliq; sorte defunctus est.

¶ Explicit liber Octauus hystorie ecclesiastice tripartite.

¶ Incipit liber Nonus hystorie ecclesiastice Tripartite.

Capitulum Primum.

Situr defuncto valēte denuo barbari vsq; ad muros cōstantinopoleos veniētes eius suburbana vastabant. Quapropter ciues q̄ inuenissent arma portātes hostib; vt poterāt resistebāt. Uxor enī valentis impatoris noīe dñica. premia exerario publico bene pugnantib; scdm cōsuetudinē militū ministrabat q̄bus etiā sarraceni pbuere solatia que eorū regina Mauia romanoꝝ federata direxerat.

¶ Theodoricus.

Capitulum. ij.

Oro gratian⁹ valētiniani fili⁹ cum dudū patre defūcto europe ptes suscepisset defuncto valēte sine sobole asie quoq; ibiq; regna suscepit. Hox pietatē quā mēte pceperat opib; demonstrabat iniciaq; sui regni rerū oim dño dedicauit. scripsit itaq; legē precipiēs vt expulsi pastores ad sua ouilia remearent. sacreq; basilice reis redderent. q̄ cōmunionē damasi sequebant. Is enī damasus romane vrbis eps laude dign⁹ vir mirabilis semp ornat⁹ dicere z facere pro aplicis dogmatib; cūcta festinās post liberiū gubernacula suscepit eccl'ie. Direxit igit impator cū hmōi lege etiā saporē quendā tūc nominatissimū milicie pncipē. z arriane q̄dē blasphemie p̄dicatores veluti q̄sdā; bestias diuinis septis iussit expelli. optimis p̄o pastorib; z sacris ouilib; vniuersa restitui. Hoc ḡ vniuersis puincijs decreuit obseruari.

¶ Socrates.

Ratianus itaq; cū minore valētiniano regno potit⁹ ab exilio reuocatis oib; legē sanxiuit. vt vnaqueq; religio licēter sacra celebraret. Solos p̄o pbibuit ab eccl'ijs eunomianos fotinianos z manicheos.

Theodoricus.

Capitulum. iij.

Unc igit in antiochia q̄ presidet oriēti cōtentio hmōi causa puenit p apostolicis dogmatib; laborantib; sicut iā dictū est erant diuisi. z alij post calūnias irrogatas eustachio arrianā abhoiati vesaniā apud semetipos sacra celebrātes paulinū habebāt antistitē: alij p̄o post ordinationē. Euzoij cū meletio cōuenientes ei⁹ doctrina fruebant. Ad hec aūt apollinaris laodicen⁹ alterius ptis sibimet p̄sulatū assumpsit. Qui dū; pietatis indueret vultū et aplica se fingeret dogmata cōseruare. post paululū manifest⁹ hostis apparuit. Diuia naq; natura adulterinis rōnib; vtebat. gradus q̄sdam generās dignitatē z sacramentū dispensatōis impfectū explanare p̄sumens. aīam rationaleq; corp⁹ regi puata salute cōfirmās. Si enī aīam nō assumpsit scdm illi⁹ rationē deus p̄bum. neq; medicinā pbuit: neq; honorē dedit. sed corp⁹ quidē terrenū ab inuisibilib; virtutib; adoratur. aīa p̄o scdm diuinā ymaginē facta i inferiore pmansit cōtumelijs induta pctī. Qui plurima sup hec vesan⁹ asseruit. Aliqñ etenī pariter cōfitebat z ipse ex sancta p̄gine assumptā carnē. aliquādo p̄o eā cū deo verbo celit⁹ descēdisse. aliquādo cū ipsum factū carnem. sumpsisse nihil ex nobis. aliasq; plures z inanes fabulas sacris pmissionib; copulabat. quas in p̄senti dicere supfluū iudicaui. Alia siquidem ille dicens. non solū suos peste cōpleuit. sed etiā quosdam nostrorū fecit huiusmodi libra pticipari. Post paucū vero tēpus dū suū viderent obprobriū z eccl'ie claritatē pene cuncti reuersi sunt z cōmunionē eccl'iasticā percipere meruerūt. non tamē priorē deposuere languorem: sed magis plurimos cōstantiū latenter sauciauerūt. Ex hac ergo radice in ecclesijs vna germinauit carnis deitatisq; natura. et vt diuinitati vnigeniti passio copulet et alia queq; populis sacerdotib; certamia genuerūt. sed quidem hec postea facta sunt. Tunc enī veniente sapore magistro militie z ostendente principis legem. paulin⁹ quidē fatebat se damasi esse participē. Emittebat etiam apollinaris. hoc ipo languore celato. Sacratissimus p̄o meletius sub quiete degens illorū certamia deuitabat. Porro flauianus sapientissim⁹ tunc in ordine presbyterij constitutus. primo quidem veniente magistro militū. ita ad paulinū locutus est. Si cōmunionē damasi o amice sectaris. ostende nobis dogmatū tuorū aperte consortiū. Ille namq; dū vnam trinitatis substantiam confiteretur tres subsistētias predicat in aperto. verum tu ediuerso substantias puius trinitatis. Ostende itaq; dogmatū concordiā. z suscipe scdm legem ecclesias. Cum ergo illum hijs sermonib; obiurgasset. cōuersus apolli

nari dixit. Ammiror te o amice. sic impuden
ter veritati resistere: cum aperte noueris. quo
niā laudabilis damasus perfecte naturā no=
stram a deo verbo dicit assumptā: tu vero cō=
traria fatearis. nostram namqꝫ mentez salute
fraudens. Si autē false loquimur te forsitan
accusantes. vel nunc nouitatē a te natam de=
nega. ⁊ damasi amplexus doctrinaz septa su=
scipe veneranda. Veritatis namqꝫ rationibꝫ
sapiētissimus flauianus. illorum fiduciaz ita
redarguit. Porro melecius omniū mansue=
tissime hōminuz. tranquillissime atqꝫ mode=
ste paulino dixit. Quoniā ⁊ mihi harum om
niū curam cōmisit dominus similiter aliarū
suscipe hanc sollicitudinē. cōmunica alteru=
tris sub dogmate pietatis. Jungamus amice
greges. soluamus de presulatu contentionē.
cōmuniter pascentes oues. curaz eius cōmu
niter offeramus. Si autez sede certamen est.
ego etiam hanc contentionē conabor expelle
re. In sede ponatur sacrum euangelium ⁊ ex
vtraqꝫ nos parte sedeamus. Et siquidem pri
us ego terminū vite suscepero. solus eris anti
stes. Si vero hoc tibi prius euenerit. ego rur
sus gregis curam habebo. Cū hec ergo me=
letius cū omni māsuetudine protulisset. pau=
linus acquiescere non consensit. Tunc magi
ster militie iudex vtrorūqꝫ verborum audiēs
ecclesias meletio tradidit. Paulinus autem
aliarum ouiū permansit antistes. Veruz ap=
pollinaris presulatu nudatus ecclesie noui=
tatem doctrine sue aperta impudentia predi=
cabat. ⁊ ducem semetipm ostendit hereseos.
Et ipse quidē in laodicia crebro morabatur.
antiochia vero iam prius vitalem ordinaue
rat. vita quidē optima decoratum ⁊ apostoli
cis dogmatibꝫ enutritū. postea tamē hoc lan
guore putrefactū. Porro sacratissimus mele=
cius diodorum illū cuius iam meminimus
qui sub tēpestate nimius asperrimaz ecclesie
nauim sine submersione seruauerat pastorez
constituit. ciliciequ gentis ei curam cōmisit. a
panne vero pontificalē curam cōmisit iohā=
ni. Qui licet genere ac nobilitate fulgeret. ta
men progenitores proprijs virtutibꝫ adorna
bat. Hūc ergo ⁊ sermo decorabat ⁊ vita. Js
itaqꝫ tempore tempestatis confideliū suoruz
numerū gubernauit cooperatorē habēs lau=
dabilē stephanū. quem sacratissimus meleci
us ad alia certamina destinauit. Nam dum
agnouisset germaniciam eudoxij peste corru
ptam. hunc ibi tanqꝫ sapientissimū medicuz
destinauit. Erat enī omniū grecorum doctri
na plenus ⁊ diuinus dogmatibꝫ farcinatus.
Quāobrem. spe sua fraudatus nō est. Vsus
namqꝫ dono spiritalis doctrine lupos muta
uit in oues. Sancti enī viri certamina habēt
subire pro christi nomiē ⁊ tribulationes va=
rias contra infideles ⁊ impios. Quod liben
ter faciūt. quia non attendunt ea que vidētur
ista videlicet terrena et temporalia. sed eterna
sine fine mansura que non videnť. Quod vi
dentes impij plerumqꝫ de lupis in oues mu
tanť mansuetissimos. Porro magnus euse=
bius de exilio remeans. acacium summe cla=
ritatis virum. in boeria ordinauit episcopuz.
in iherapoli theodorum cuius mira cōuersa
tio hactenus decantanť. Eusebiū in chalcbi
de. in cirron cystra. ysidorum. Aiunt enim qꝫ
eulogiū qui pro apostolicis dogmatibus fue
rat decertatus ⁊ in antino cū protogene mis
sus exilio. edissa ordinasset episcopum. Ba=
ris enī sacratissimus. iā de p̄senti luce migra=
uerat Sanctus ergo eusebius vltimū episco
pum Marin in ciuitate dolichia fecit. Hec
enī parua ciuitas vesaniam tunc obtinuerat
arrianam. Ubi dū accepisset eusebius vt ma
rin virū plurimis virtutibus decoratuz in se
de collocaret episcopali. quedam mulier arri
ana peste completa. tegulam de tecto demisit
qua eius caput valde contriuit. isqꝫ post pau
lulum ad vitā meliorez de hac luce migrauit.
Qui moriens p̄sentes iureiurando cōstrinxit
vt ab ea q̄ hoc fecisset nullo modo penas exi=
gerent. imitatus dominū suū qui de se cruci=
figentibus. ait. Pater dimitte eis. nō enim sci
unt quid faciūt. simul ⁊ eius seruū stephanū.
De quo legitur in Actibꝫ apostolorū. qꝫ gra=
tia dei plen⁹ ⁊ spiritu sancto disputauerit cō
tra iudeos ⁊ eos acriter increpauerit atqꝫ in=
circumcisos corde ⁊ auribꝫ vocauerit. ipsos
qui post multos lapiduz ictus clamabat. do
mine ne eis statuas hoc peccatum. hoc ergo
modo magn⁹ eusebius est defunctus: q̄ thra
chie barbaros euitauit. impiorū hereticoruz
manus declinare nō potuit: sed martyrij coro
nam illorū ferocitate suscebit. Hec ergo ge=
sta sunt post reuersionem episcoporū.

Capitulum. iiij.

Orro gratianus thrachiam barba=
ros vastare cognoscēs ytalia relicta
poemā venit. Ea tempestate theodo
sius tam ꝑpter parentū nobilitatem. qui pro
fortitudine propria nomiatissimus habeba
tur. ⁊ ob hanc causam inuidia similiū iudicū

fatigatus in hyspania morabať. vbi ⁊ ortus
fuerit ⁊ nutritus. Cumqꝫ imperator quid face
ret hesitaret. quippe cū barbari clati victoria
inexpugnabiles esse viderentur. ducatu theo
dosij pugnam credidit terminari. Repente si
quidē cum ab hyspanijs euocās. et magistrū
militū esse nuncians. cuz expeditū ad barba
ros destinauit At ille fide munitus confiden
ter ad trachias est profectus. exercitū ordina
uit ad pugnaz. Cōgressione vero facta impe
tum barbari nō ferētes suas acies reliquerūt
Et illi quidez fugiebant. Hij vero fortiter se
quebanť. immensaqꝫ cedes tunc facta est bar
barorū. Plurimis igitur interemptis paucis
qꝫ latenter trāseuntibꝫ hystrum. mox dux op
timus exercitu disperso p vicinas vrbes ipse
velociter remeauit ad principez: ita vt ipse tri
umphorū suorūz nuncius extitisset. quod ta
men nec ipsi imperatori dū miraretť factuz. fa
ctum credibile videbatur. Inuidi siquidem
eum fugisse eū dicebant. ⁊ exercituz perdidis
se. at ille derogātes sibi petijt dirigi. qui vide
rēt hostiū multitudinē peremptorū. hijs ver
bis impator flexus direxit qui res actas in
spicerent. eiqꝫ renunciarent. Porro dux opti
mus inter hec diuinā visionē. ⁊ ab ipso oīum
deo aperte sibi monstrataz. Conspexit eni in
somnis: quia sanctus melecius antiochene ci
uitatis antistes clamidē se vestiret imperialē.
⁊ corona caput ornaret. hec cum nocte vidis
set. cuidā mane retulit amicorum. At ille cla
rum esse somniū dixit. ⁊ nihil enigmaticū ni
hil dubiū cōtinere. Cūqꝫ pauci omnino trā
sissent dies qui pro victorie inspectione missi
fuerant. remearent peremptaqꝫ hostiū multa
milia narrauerūt. Quamobrem letatus prin
ceps theodosium fecit imperatorem.

¶ Socrates.

¶ Consulatu ausonij ⁊ olibrij
xvj. die mensis ianuarij.

¶ Theodoricus.

Raditaqꝫ ei sceptrorū parte valētis.
ipse rursus ad ytaliam redijt. ⁊ illum
ad regna collata trāsmisit. Mox igi
tur vt imperiū sumpsit pre omnibꝫ de concor
dia ecclesie cogitauit et vniuscuiusqꝫ presula
tus episcopos cōstantinopolim cōuenire pre
cepit. hec sola erat arriano plena cōtagio. nā
occidens libet huiusmodi languore perman
sit. Constantinus enī senior filiorū constanti
ni maioris. ⁊ constans iunior paternā fidem
integram seruauerūt. Rursus etiā valentinia
nus imperator hesperie inuiolatā custodiuit

pietatē. Orientis aūt tract⁹ multipharia hu
iusmodi labe cōpletus est. Arrius enī alexan
drine psbyter ciuitatis. hanc sibi genuit blas
phemiā post quem eusebius patrofilus et ae
cius palestini ⁊ paulinus gregori⁹ phenices
theodolusqꝫ post quos etiā athanasi⁹ ⁊ nar
cissus cilices. ⁊ alij plurimi male iactata semi
na nutriuerūt Hijs igitur nequissimis culto
ribus. fuit cooperator constantinus atqꝫ va
lens. Pro hac ergo solummodo causa theo
dosius suo subiacentes impio cōstantinopo
li cōgregari precepit episcopos.

¶ Socrates.

Capitulum. v.

Aterea macedoniani post legatiōez
ad liberiū destinatā. aliquādo tēpore
sine discretiōe cōmunicabāt. ipse et q
ab initio definitionē fidei nicene susceperant
Cūqꝫ lex principis gratiā licentia religioni
bus sicuti vellēt cōmunicare phibuisset. denuo
sunt diuisi ꝯgregatiqꝫ in antiochia. statuerūt
vocē cōsubstantialitatꝫ amouendā. ⁊ venerā
tibꝫ nicenā fidem nō esse cōmunicandū Sed
plurimi videntes eorū varietatē recesserūt ab
eis ⁊ cōsubstantialitatis sectatoribꝫ viuūt.

¶ Sozomenes.

Capitulum. vj.

Umqꝫ theodosi⁹ bello barbaros su
perasset ⁊ illi romanos amicos habe
re depcarenť causa federis acceptis
obsidibꝫ thesalonicā venit. vbi duz egritudi
nē incurrisset ab acolio ei⁹ ciuitatis epō bap
tisatus est. licet a ꝓgenitoribꝫ xpianū dogma
⁊ fidem niceni cōcilij sequereť.

¶ Socrates.

Unc igiť baptisari cupiens ꝓpter infir
mitatē thesalanicensiū reqsiuit epm cu
ius fidei esset. Quo respondente. qm̄ arriana
pestis in illiricū nō valuisset accedere: sed in
uiolatā ab inicio fidē nicenūqꝫ conciliū con
seruarēt. ille libenter eius verba suscipiēs. ba
ptisatus atqꝫ egritudine liberatus est.

¶ Sozomenes.

Capitulum. vij.

Ogitans igitur impator quia meli⁹
esset pronūciare subiectis cuius esset
fidei. ne videreť vim facere si quenqꝫ
subito inuitū ad cultū religiōis impelleret. le
gem a thesalonica populo cōstantinopolita
no proposuit. Hoc enī visum est. vt velut de

quadā ciuitatis arce omnibꝫ subiectis: aliisqꝫ ciuitatibus indicante scriptura fieret manifesta. Cuius verba sunt hec. Imperator gratianus. valentinianus ⁊ theodosius augusti. ad populū vrbis cōstantinopolitane. Cūctos populos quos clementie nostre regit tēperamentū in tali volumus religione versari. quā diuinū petrum apostolū nouimus tradidisse romanis. Religio vsqꝫ nunc ab ipso insinuata declarat. q̄mqꝫ pontificem damasū sequi claret. ⁊ petrum alexandrie episcopum virū apostolice sanctitatis. Hoc est vt scōm apostolicam disciplinā euangelicāqꝫ doctrinam patris ⁊ filij ⁊ spūssancti vnam deitatē sub pari maiestate. ⁊ sub pia trinitate credamus. Hanc legem sequētes christianorꝫ catholicorū nomē debemus amplecti. reliquos vero demētes vesanosqꝫ iudicantes. heretici dogmatis infamiam sustinere diuina primū vindicta. post etiam motus nostri quē ex celesti arbitrio sumpserimus vltione plectendēdos data. iij. kal'. Mar. thesalonice gratiano v. ⁊ theodosio augustis consulibꝫ. Hec sanciens post paululū cōstantinopolim venit.

Capitulum. viij.

Unc igitur gregorius nazanzenꝰ cōmuni decreto multorū episcoporū in cōstantinopoli transmutatus intra ciuitatem in paruo oratorio sacra celebrabat: Cui loco postea principes basilicā maximam copulantes. eā vocauerūt anastasiam.

¶ Sozomenes.

Capitulum. ix.

Ue non solum pulchritudine ⁊ magnitudine. verum apertissima apparitione dei noscit̃ illustrari. Illic em̄ diuina virtus in somnis ⁊ aperte. plurimis ⁊ frequenter multisqꝫ languentibꝫ ⁊ in rerū periculis constitutis subuenisse dinoscit̃. ita vt crederetur ab aliquibꝫ sanctā mariā christi matrē virginem hanc esse cū tali nanqꝫ habitu multis ostendit̃. Quam basilicam ideo anastasiā vocant sicuti reor: eo ꝙ dogma niceni concilij constantinopoli quasi iam mortuū colice. expositionibꝫ gregorij resurrexerit. Ego tamē audiui quosdam verbiloquos retulisse. dum populus illic cōgregaret̃ ad missas. mulier pregnans de superiori porticij cadens defuncta est. Tunc cōmuni oratione sacta sup ea reuixit. ⁊ cū partu saluata est. Quā obrem nimis inopinabilem anastasie nomē. idem resurrectionis accepit.

¶ Socrates.

Capitulum. x.

Regorius itaqꝫ vir eloquētissimus ac venerandus agnoscens aliquos murmurare: eo ꝙ esset ex alia ciuitate adueniente principe cōstantinopoli habitare declinabat. Imperator tamen dū in tali statu inuenisset ecclesias. cogitabat quemadmodū pacificaret om̄es. ⁊ cūctas augeret ecclesias. Mandauerat ergo repente dimofilo qui tūc arriane religioni p̄sidebat. Si vis inquit credere scōm niceni dogma concilij iuuet̃ populus ⁊ suscipiat pacem. Cumqꝫ ille propositionē huiusmodi fugisset. tūc imperator. Si pacem inquit ꝯcordiamqꝫ declinas. fugere te etiam a sacris basilicis ego precipio Hoc audiens dimofilus ⁊ cogitans q̄a graue esset potioribꝫ resultare. conuocās in ecclesiam plebē. et surgens in medio cuncta hec ꝑ se subiectis verba locutus est. Fratres. Scriptum est in euangelio. si persecuti vos fuerint ex ista ciuitate: fugite in aliam. Quia igit̃ imperator ecclesijs opus habet. scitote crastina nos collecta foris vrbem celebraturos. Hec cum dixisset. egressus est. Non tamen sic intelligens euangelij verba quēadmodū dicta sunt. illic enim precipit̃. vt fugientes habitationē mundanā. hierusalem requirant supernam. Egressus vero a ciuitate ante portas cō conciliabula celebrabat. Cū quo simul exijt lucius. alexandria pulsus: quia tunc cōstantinopoli morabat̃. Sic itaqꝫ theodosij concordiam nō ferētes. post quadraginta annos ecclesias quas vi tenuerant reliquerunt. egressi de ciuitate vero consulatu gratiani ⁊ theodosij primo mense nouembrio. Quo facto. nicene fidei sectatores. ecclesias receperunt.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xj.

Situr cum eunomius valentis temporibus a suis clericis recessisset. apꝰ semetipm̄ in bithinia morabat̃ vir ille callidus ⁊ dicendi peritus. Multusqꝫ populus concurrebat ad eum. alij experiri volētes. alij audire que diceret. Horū fama peruenit ad principem. Cum quo ipse quoqꝫ voluit habere sermonē: sed augusta placilla precibus eum retinuit. Erat enim fidelissima ⁊ ni

ceni dogmatis iura sub integritate seruabat. timuitq; ne vt assolet eloquio viri callidi captus imperator. facile sectã eius incurreret.

Theodoricus.

Capitulum. xii.

Preterea cũ epi centũ & quinquaginta fuissent constantinopoli congregati. precepit imperator vt nullus proderet q̃s esset maximus ille melecius. Volebat enim ex memoria sui somnij virũ illuz sibimet indicari. Cum ergo om̃is illa multitudo pontificum regiam introisset domuz relictis omnibus ad magnũ cucurrit meleciuz. & veluti quidam filius patris amator. post multũ tempus paterna visione potitus amplectebatur eum et simul osculabatur oculos. labia. pectus. caput dexteram. que eum in somnio coronauerat insinuauitq; illi quaz videret visionẽ. Cumq; etiam ceteros cõgrue salutasset. rogauit tanq; patrem vt de reb9 p̃sentibus cogitarent & vt in vrbẽ constantinopolitana ordinaret̃ episcopus.

Socrates.

Tum cum speraret posse macedonianos vniri etiam eoruz cõuocauit episcopos. Cõuenerunt ergo de consubstantialitat̃ side thymotheus alexandrinus cyrillus hierosolymitanus post penitentiã in consubstantialitatis dogma consentiẽs. melecius antiochie & acolius thesalonice. aliiq; plurimi. ita vt. c. l. nũerus impleret̃. Macedonio ꝑ ꝑo p̃ erat eleusius cizici & lasaci marcianus. Erantq; simul. xxxvi. quorũ plurimi esse videbantur de ciuitatibus hellesponti. Conuenerũt itaq; cõsulatu eucharij & euagrij mẽse mayo. Igitur imperator & episcopi part̃ eius laborabant vt eleusius eiusq; sequaces vnirẽtur ecclesie cõmemorante eos legatione quã miserant ad liberium tũc romane vrbis episcopũ per eustachium: & quia dudũ sponte ei cõmunicassent. ne esset sine pudore vt subito bene prius placita permutarent. At illi eius monita apertaq; conuicia parui pendentes elegerunt sequi potius arrianã pestem. q̃ consubstantialẽ dicere trinitatẽ. Hec fatentes de cõstantinopoli sunt egressi. et scribebant alterutris. ne quis eorũ in niceni concilij dogmate consentirent.

Capitulum. xiii.

Gregorius itaq; qui tunc constantinopolitanã regebat ecclesiam ad nazianzum remeare tendebat. p̃ quo cuz episcopo constantinopolitana vacaret ecclesia. thimotheus alexandrinus petri successor maximũ quendam cinicum ordinauit episcopum. cum imperator totondisset eum. Is eñi erat etiam appollinaris vesanie sarcinatus. sed non pertulerunt hoc malũ viri sanctissimi constantinopoli congregati. Et dum egyptij maxime se pro eius ordinatione separassent. sacra officia cuz gregorio celebrauit. At ille grauiter ferens rursus factam diuisionẽ. exorabat vniuersos: vt laude dignuz virum quererent. quẽ pontificẽ ordinarent. Tunc illi eius verbis acquiescentes. nectariũ generis nobilitate decoratum. constituerunt constantinopolitane ei ciuitatis episcopũ. Maxime vero apollinaris contagio laborantem nudatum pontificali dignitate proiecerunt. Tunc etiam regulã protulerunt. vt constantinopolitanus episcop9 haberet honoris priuilegia post põtificem romanũ. eo q̧ noua roma esset firmauerũtq; rursus nicenam fidez & patriarchas cõstituerunt distribuẽtes prouicias vt episcopi vniuscuiusq; dyocesis ad ecclesias non irent extraneas. Hoc eñi primitus propter p̃secutionis tempus indifferẽter agebat̃. distribuerũt itaq; nectario quidez maximã ciuitatem. & trachiam ponticã vero dyocesim helladio. qui post basilium fuit cesaream cappadocie gregorio niseno. basiliiq; germano troilo quoq; meletine armenie ius patriarche dederũt. asianam vero dyocesim iconij amphilocius est sortitus optimus autem antiochie pisidie. egyptuz quoq; thymotheo alexandrino distribuerunt. Porro ecclesiarum orientalium gubernationez presulib9 cõmiserũt. pelagio laodiceno. & diodoro tharsi antiochene ecclesie priuilegia reseruãtes. q̃ tunc melecio presente dederũt. Diffinierunt pariter vt siquidẽ in prouicia qualibet emergeret prouincie cõcilio finiretur. In his omnibus suũ prebuit etiã imperator assensum.

Theodoricus.

Paruo siquidem tempore transeunte. Sanctus quidez melecius est defunctus & ab omnibus sapientib9 cuz preconijs maximis est sepultus.

Theodoricus.

Capitulum. xiiii.

Etate vero sequenti rursus plures episcopi ad constantinopoli pro causis ecclesiasticis sunt reuersi. Ubi occidentalium episcoporū synodicam susceperunt epistolam inuitantē eos ad romā vt illic maximū celebraretur concilium. Sed illi quidē profectionē quasi nihil habituraz lucri refugerunt. Uerum litteras direxerūt damaso. ceterisq̄ presulibꝫ q̄s p clariori noticia subdere necessariū iudicaui. Dominis honorabilibus atq̄ venerandis fratribus ꝛ cōministris damaso. ambrosio. brutonio. valeriano. acolio. basilio. ꝛ reliquis sanctis episcopis in maxima roma collectis. sancta synod⁹ orthodoxorū episcoporum congregatorum maxima ciuitate. constantinopoli in domino salutem.

Unc ignoranti vestre reuerētie insinuare atq̄ narrare multitudinē passionum ab arriana potentia nobis sepius illatarum fortitati superuacuū est. Non enī ita negligentē vestram credim⁹ sanctitatē. vt adhuc egeatis discere quo certū est condolere. Sed neq̄ tales nos constrixere tempestate: vt pro sui paruitate latere potuissent. neq̄ tempus persecutionis est nouū. Sed adhuc memoriam seruat antiquā. non solū in hijs qui passi sunt. Sed etiam meis qui participes sunt illoruz quorū proprias iudicant passiones. Hesterno enim. vt ita dicamus. aut hodie ex illorū vinculis resoluti. post innūeras tribulatiōes ad ecclesias proprias sunt reuersi. aliorū vero in exilio defunctorū funera reuocata sunt. quidam q̄o etiam ab exilio remeantes ꝛ seruente hereticorum furore detenti amariora q̄ᵃ exilio in proprijs sunt perpessi lapidibꝫ ab eis obruti supplicijs: adhuc stigmata christi ꝛ vulnera in suo corpore circumferre noscuntur. Pecuniarum q̄o dispendia. bonoris ademptiones singulorumq̄ confiscatiōes ꝛ machinamia iniurias atq̄ vincula quis numerare valebit ad singula et omnes enim tribulationes vere super nos multiplicate sunt vltra numerū: iuste quidem quoniā valde peccauimus aut certe clemens dominus passionum multitudine nos voluit exerceri. Propter hec itaq̄ gratias deo referimus qui et p tantas tribulationes seruos corripit suos ꝛ scd̄m multitudinem misericordiarum suarū deduxit nos rursus ad refrigerium. Nobis itaq̄ tempus ꝛ labor maximus necessarius fuit. quatenus emendatio proueniret ecclesiarum vt tanq̄ lōga egritudine diligentia paulatim adhibita. priscam pietatis redderet sanitatem. Hoc etenim modo putabimur persecutionibꝫ acerrimis liberari. et ecclesias longo tempore ab hereticis detētas denuo reparari. veruntamē graues adhuc nobis sunt lupi qui postq̄m de ecclesijs expulsi sunt. ex ipsis pascuis oues abripiūt collectas: facere cōtendentes populos commouentes ꝛ in nullo segnes ad ecclesie lesionem. Erat itaq̄ sicuti diximus necessariuz huic operi tempus. qui tamen fraternam circa nos charitatem ministrantes synodū in romana vrbe dei voluntate fecistis. et nos illuc tanq̄ membra propria litteris deo ammirabilis principis euocastis vt quoniā tunc ad tribulationes soli sum⁹ adducti: nunc sub imperatorum pia concordia non sine nobis regnaretis. Sed etiā nos vobiscum scd̄m apostolicam vocem conregnaremus. Oratio quidem nostra fuit si esset possibile vt omnes nostras simul relinquentes ecclesias desiderio vtili iūgeremur. Quis enī nobis dabit pēnas sicut columbe vt volem⁹: ꝛ apud vos requiescamus. sed quoniam hoc omnino nudabat ecclesias requie nup inchoante. resq̄ nimis erat plurimis impossibilis. quia concurreramus in vrbem constantinopolitanam. causa litterarū anno directarum a vestra charitate post aquiliense conciliū ad deo amabilem imperatorē theodosium. propter hanc solummodo causam vsq̄ ad constantinopolim preparati. et de hac tantūmodo synodo ferentes consensum episcoporuz qui per prouincias remansere. maioris vero perfectionis. neq̄ sperantes opus. neq̄ etiaz peraudientes omnino anteq̄ constantinopolim veniremus. Super hec autem induciaꝝ angusto tēpore faciente. neq̄ preparare nos valentes ad longam profectionem: neq̄ vniuersos cōmunicatores nostros in prouicijs positos cōmonere ꝛ eorum consensum sumere preualentes. Quoniā igitur hec alia multa plurimorū aduentum prohibere videbantur quod erat scd̄m effectum rerum et vestre circa nos charitatis ostensionē hoc egimus reuerendissimos atq̄ charissimos fratres et cōministros nostros episcopos ciriacum eusebium ꝛ priscianū vsq̄ ad vos laborare alacriter exorantes per quos ꝛ nostram volūtatem pacificā ꝛ intentionem habentē vnitatis ostendimus. zelumq̄ nostruz quem saluberrima fide gerimus indicamus. Has etenim persecutiones siue tribulationes siue minas imperiales: siue crudelitates iudicum siue

ne quaslibet alias temptationes hereticorū
libenter sustinuimus pro euangelica fide.
que in nicea bithinie a trecentis decem ⁊ oc=
to patribus roborata dinoscitur. hanc etenī
⁊ vobis ⁊ nobis omnibus qui nō subuertūt
verbum vere fidei complacere confidimus.
cum scimus antiquissimū existere ⁊ sequacē
baptismatis docentē que nos credere in no=
mine patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti diuinita=
tem quippe et virtutem ac dignitatem ⁊ impe
rium coeternū in tribus perfectissimis subsi
stentijs. seu tribus perfectis personis vt neq̄
sabellij languor habeat locum cōfusione sub
sistentiarū aut peremptione proprietatū. ne=
q̄ eunomianorum ⁊ arrianorū ⁊ pneuma=
cōmachorū. id est spiritui resistentium blas=
phemia preualeat. substantia videlicet scḋm
illos aut natura aut diuinitate diuisa et in=
create consubstantiali ⁊ coeterne trinitati po
strema quedam ⁊ creata ⁊ alterius substantie
natura detur. In humanationis vero chri=
sti sermonē sine aliqua violatione seruamus.
neq̄ sine anima neq̄ sine mente. aut imperfe
ctam carnis dispensationē suscipientes: sed
totum scientes perfectum quidem ante secu=
la existere deum verbum. perfectum vero ho
minē in nouissimo dierum propter nostram
salutem factum. Igitur que de fide a nobis
aperte predicant velut in summa hec esse no
scuntur. de quibus amplius instrui poteritis
si ⁊ tomum in antiochia factū a synodo ibi
cōstituta dignemini legere. ⁊ quo anno in cō
stantinopoli ab vniuersali synodo cognosci
tur esse prolatum. in quibus latius fidē pro
fessi sumus. ⁊ contra nouitates heresium nu
per exortas anathema ex scripto protulimus.
De dispensationibus autem particularibus
ecclesiarū. antiqua sicuti nostis sanctio tenu=
it. ⁊ definitio sanctorū patrum in nicena con
uenientium scḋm vnamquāq̄ prouinciam.
Et si pontifices voluerint vt cum eis vicini
propter vtilitatem celebrant ordinationes. q̄
bus rebus consequenter ⁊ ceteras ecclesias
apud nos edificari cognoscite ⁊ in signū ec=
clesiarum hec approbasse sacerdotes. Porro
constantinopolitane vrbis nouellā. vt ita di=
camus ecclesiam velut ex ore leonis hereticē
subfossam blasphemij abstraximus. ⁊ p mi=
sericordias dei reuerendissimū ⁊ deo amabi=
lem nectarium episcopū ordinauimus. corā
vniuersali concilio cū cōmuni concordia sub
aspectu etiam deo amabilis imparatoris theo
dosij. vniuersiq̄ cleri. cuncta decernente pari
ter ciuitate. In femore autem ⁊ vera apostoli
ca ecclesia antiochie syrie. in qua prius vene=
rabile christianorum appellatum est nomen.
reuerendissimū ⁊ deo amabilem episcopū fla
uianum ⁊ vniuersa prouincia et de orientali
dyocesi concurrentes. regulariter ordinarē
omni ecclesia pariter decernente. et quasi sub
vna voce hunc honorente virum. Quam or
dinationem tanq̄ legalem suscepit cōmune
concilium. In matre autem cunctarū eccle
siarum hierosolymis constituta reuerendissi
mū et deo amabilem cyrillum episcopū esse
significamus. qui regulariter olim a prouin=
cialibus ordinatus. plurima propter arria=
nos diuersis temporib' certamina passus est
His igitur tā legaliter ⁊ canonice apud nos
gestis etiam vestram reuerentiā congaudere
deposcimus. spirituali intercedente dilectiōe
⁊ timore diuino. per que humana remouetur
offensio. et ecclesiarum edificatio preponitur
vniuersis. Sic et enim verbo fidei concordā
te ⁊ christiana in nobis charitate firmata ces
sauimus dicere quod reprehendebat aposto
lus. Ego quidem sum pauli. ego vero apollo
ego autem cephe. dum omnes videlicet appa
reamus christi qui nobis diuisus non est. et
si sine scismate corpus ecclesie deo iuuāte ser
uemus. cum fiducia ante deū ad tribunal sta
bimus. Hec contra arrij ⁊ etij eunomijq̄ ve
saniā. necnon contra Sabellij fouim. Mar
celli. Samosateni. et Macedonij. conscripse
runt. Similiter autem ⁊ apollinaris noui=
tatem palam abdicauerūt. dicentes in huma
nationes vero domini sine violatione serue=
mus. neq̄ sine anima neq̄ sine mente. aut im
perfectā carnis dispensationem suscipientes.
Porro damasus omī laude dignissimus hāc
agnoscens heresim exortam fuisse. non solū
appollinarem: sed etiam thimotheum disci=
pulum illius abdicauit. Et hoc orientem gu
bernantibus episcopis. litteris proprijs indi
cauit. Quas curaui subter adnectere.
¶ Epistola damasi vrbis rome pontificis.

Capitulum. xv.

Voniā apostolice sedi reuerentiam
debitā charitas vestra distribuit no
bis plurimū charissimi filij prestitis=
stis. nā licz ecclesie in qua sanctus apostolus
residēs docuit. quodammō nos gubernacl'a
q̄ suscepim' teneam'. tn̄ ꝓfitemur nos hono
re miores esse. ⁊ ꝓpterea omī mō festinam' vt
ad gl'iam ei' btitudis ꝑuenire possim'. Sci

rore igitur. quia dudũ thimotheũ ꝓphanum ineruditũ. apollinaris heretici discipulũ cũ impio eius dogmate cõdemnauimus. nec vltra cõcedimus eius reliquias qualibet ratione de cetero preualere. Si autẽ adhuc ille serpens antiqu⁹ semel ⁊ secũdo ꝑcussus ad penam propriã reuiuiscit. quiqꝫ extrane⁹ ab ecclesia est. mortiferisqꝫ venenis suis quosdam infideliũ temptare non cessat. hanc tanq̃ pestiferam declinate corruptionẽ. quaten⁹ vos memores apostolice fidei que ꝑcipue in vrbe nicena a patribus ex scripto prolata est. firmo gradu stabiles in fide ⁊ immutabiles perduretis. ⁊ non vaniloquia et exterminabiles questiones ab isto audiri patiamini clericos vestros aut plebem. Jam enĩ semel formã dedimus. vt qui semetipm cognouerit christianũ illud seruet ꝙ apostolis noscitur esse contraditum dicente sancto paulo. siquis vobis annũciauerit preter ꝙ accepistis: anathema sit. Christus enĩ filius dei dominus noster. humano generi per propriã passionẽ suaꝫ salutẽ plenissimã cõdonauit. vt totum hominẽ delictis obnoxiũ. peccatis omnib⁹ liberaret. Hũc siquis in deitate siue in humanitate dixerit minus. aliquid habuisse plenus spiritu dyaboli gehenne semetipm filium demõstrauit. Cur itaqꝫ rursus a me queritis damnationẽ timothei. qui ⁊ hic iudicio apostolice sedis ꝑsente quoqꝫ petro alexandrine ciuitatis episcopo cũ apollinari suo doctore damnat⁹ est. et in die iudicij tormẽta debiti supplicij sustinebit. Si vero quibusdã leuiorib⁹ ille suadet veluti quandã spem habẽs. qui verã speꝫ in christi confessione mutauit. Sciant se cuꝫ isto similiter perituros. cum quo ecclesiastice regule resultabũt. Deus vos incolumes custodiat fili charissime.

¶ Sed etiam alia quedã in eminẽtissima roma colligentes contra diuersas hereses conscripserũt que huic opi necessario subdere iudicaui. ¶ Professio catholice fidei quam papa damasus destinauit ad paulinũ episcopũ in macedoniã qui fuit thessalonica.

Capitulum. xvi.

Uomã post nicenũ conciliũ talis error exortus est. vt quidam dicere prophano ore presumant sanctũ spiritũ per filiuꝫ fuisse factum anathematizam⁹ eos qui non enĩ predicãt omni libertate cũ patre ⁊ filio sanctũ spiritũ vnius eiusdẽqꝫ substantie atqꝫ potestatis existere. ij.

Similiter autẽ anathematizam⁹ ⁊ eos q̃ errorẽ sabellij sunt secuti. eundem dicentes patrem esse quẽ filium. iij.

¶ Anathematizamus arriũ ⁊ eunomiũ. qui simili impietate licet verbis discrepant filiuꝫ tñ ⁊ spiritũ sctm̃ creaturã esse cõfirmãt. iiij.

¶ Anathematizam⁹ macedonianos q̃ ex arriana radice deriuati. non impietatẽ sed vocabulum mutauerunt. v.

¶ Anathematizamus fotinũ qui hebiõis heresim renouãs. dominũ iesum christum soluꝫ ex maria confitetur. vj.

¶ Anathematizam⁹ eos qui duos filios esse profitentur. vnũ ante secula. ⁊ alium post carnis assumptionẽ. vij.

¶ Anathematizam⁹ ⁊ hos q̃ pro rõnali animũ cõfirmãt. quia dei verbũ in humanã carnem cõuersum est. ipse nãqꝫ filius verbũ dei nõ pro rõnali aĩa ⁊ intelligibili in suo corꝑe fact⁹ est. sed nostrã hoc est rõnalem ⁊ intelligibilem animaꝫ sine peccato assumpsit atqꝫ saluauit. viij.

¶ Anathematizamus ⁊ eos qui dicũt verbũ dei productione ⁊ corruptione a patre separatũ. ⁊ sine subsistentia eum aut terminandũ esse blasphemauit. ix.

¶ Hos autẽ qui ab ecclesijs ad alias ecclĩas migrauerunt: tamdiu a nostra cõmuniõe alienos habem⁹: donec ad eos redeant ciuitates in q̃bus primitus ordinati sunt. x.

¶ Si quis autẽ alio de loco ad locũ migrãte inuentus est. tamdiu vacet sacerdotij dignitate qui propriã deseruit ciuitatẽ donec successor eius requiescat in domino. xj.

¶ Si quis nõ dixerit semꝑ patrẽ ⁊ filiũ ⁊ spiritũ sanctũ esse: anathema sit. xij.

¶ Si quis nõ dixerit filiũ natũ ex patre. hoc est ei⁹ diuina substãtia: anathema sit. xiij.

¶ Si quis nõ dixerit verũ deũ filiũ dei sicut verũ patrẽ eius ⁊ oĩa posse ⁊ omĩa nosse ⁊ patri equalẽ esse: anathema sit. xiiij.

¶ Si quis dixerit quia in carne degẽs filius dei cũ esse in terra in celis ⁊ cum patre nõ fuit. anathema sit. xv.

¶ Si quis dixerit quia in passiõe crucis dolorẽ passus est filius dei de⁹ ⁊ nõ caro cũ aĩa que induta est forma serui quã sibi ⁊ assumpsit sicut sctã scriptura dixit: anathema sit. xvj.

¶ Si quis nõ dixerit q̃a in carne quã assumpsit sedet in dextera pr̃is. in q̃ etiã ventur⁹ est iudicare viuos ⁊ mortuos: anathe. sit. xvij.

¶ Si quis nõ dixerit spiritũ sanctũ ex patre esse vere ⁊ proprie sicut ⁊ filiũ ex diuina sub-

stãtia ⁊ deũ dei verbũ: anathema sit. xviij.

¶ Si quis nõ dixerit om̃ia posse spiritũ sanctũ ⁊ oĩa nosse. ⁊ vbiqꝫ adesse sicut ⁊ filiũ ⁊ patrem: anathema sit. xix.

¶ Si quis dixerit spiritũ sanctũ facturã aut filium factum: anathema sit. xx.

¶ Si quis non dixerit oĩa per filiũ ⁊ spiritũ sanctũ fecisse patrem: hoc est visibilia ⁊ inuisibilia: anathema sit. xxi.

¶ Si q̃s non dixerit p̃ris ⁊ filij et spũssancti vnã deitatẽ. potestatẽ. diuinitatẽ. virtutẽ. vnã gloriã. dñationẽ. imperiũ. vnã voluntatem ⁊ veritatẽ: anathema sit. xxij.

¶ Si quis tres ꝑsonas nõ dixerit veras. patris ⁊ filij ⁊ spũssancti equales. semꝑ viuẽtes. oĩa cõtinẽtes. visibilia ⁊ inuisibilia. oĩa potentes. oĩaqꝫ saluãtes: anathema sit. xxiij.

¶ Si quis nõ dixerit adorandũ spiritũ sanctũ ab vniuersa creatura sicut filiũ ⁊ patrem: anathema sit. xxiiij.

¶ Si quis de p̃re ⁊ filio bñ sapuerit. de sancto aũt spiritu nõ recte crediderit: hereticꝰ est q̃a oẽs heretici de filio dei. ⁊ de spiritu sancto male sapientes in iudeorũ atqꝫ gentiliũ incredulitate cõsistere conuincunt. xxv.

¶ Si quis autẽ diuiserit deũ patrẽ dicens et deũ filiũ ⁊ deum spiritũ sanctũ affirmans deos dici ⁊ non deũ. ꝓpter vnã deitatem ac potestatẽ quã esse credimus ⁊ nouimus patris ⁊ filij ⁊ spũssancti deum vnũ. subtrahẽs ꝓ filiũ ⁊ spiritũ sanctũ tanq̃ȝ solũ opinatus patrem deũ. anathema sit. Nomen eñ deorum ⁊ angelis ⁊ hominibꝫ sanctis a deo positum est atqꝫ donatũ. De patre ꝓo ⁊ filio ⁊ spũ sancto propter vnã equalẽqꝫ diuinitatẽ nõ deorũ nomĩa: sed dei nostri tradit atqꝫ significat vt credamus q̃a in patre ⁊ filio ⁊ spũ sancto solũmodo baptisamur ⁊ nõ in archangelorũ ⁊ angelorũ nomĩbꝫ sicut heretici. aut sicut iudei gentilesqꝫ vesaniũt. Hec ergo christianorũ salus est vt credentes trinitati. hoc est patri ⁊ filio ⁊ spũi sancto: ⁊ in ea baptisati vnaȝ deitatẽ. potestatẽ. diuinitatẽ ⁊ substantiam in ea esse credamus. Hec itaqꝫ gratiano viuente facta sunt.

¶ Socrates.

Capitulum. xviij.

Preterea theodosius impator corpus epi pauli de anq̃ra reuocari fecit. quẽ philippus p̃fectꝰ ꝓpter macedoniũ exilio destinatũ in cõcusso armoenie fecerat suffocari. Qõ funꝰ cũ honore maximo atqꝫ veneratiõe suscipiẽs in eccl̃ia recõdidit: q̃ nunc ex eius noĩe noscit appellari. quã tũc macedoniani tenuerant ab arrianis diuisi et expulsi ab imperatore. quia eius noluerãt sequi fidẽ.

¶ Sozomenus.

A qua basilica plurimi nesciẽtes veritatẽ paulũ apostolũ illic iacere credunt ⁊ maxime mulieres ac popnli. Hoc itaqꝫ tp̃e etiã melecij reliquie in antiochiã relate ⁊ iuxta sepulchrũ babille martyrꝫ noscunt esse recondite. Fertur eñ qꝫ per totã viam iussu p̃ncipis ministrante cũctis ciuitatibꝫ cũ psalmodia ⁊ honore debito funꝰ eius vsqꝫ ad antiochiam fuerit renouatũ.

Capitulum. xviij.

Post hec theodosius impator filiũ suũ archadiũ designauit augustũ. cõsulatu ꝓo blandis secũdo ⁊ saturnini. xvj. ianuarij mẽsis die. Nõ longo post tp̃e aderãt vndiqꝫ totꝰ religiõis epi eodem cõsulatu iunio mense.

Capitulum. xix.

Post hec euocãs impator nectariũ: tractabat cũ eo q̃d fieret vt non xp̃ianitas discordaret: sed tota vniret ecclesia. Dicebat aũt. Oportet examiari questionẽ eccl̃ias segregantẽ. qꝫ dũ discordia recederet: eccl̃ias concordia cõgregaret. Hoc audiens nectarius: cogitabat ⁊ euocans ageliũ tunc nouatianorũ episcopũ tanq̃ȝ in fide cõsortẽ: indicauit ei votũ impatoris. At ille cuȝ esset rebꝫ alijs venerãdus de dogmate tñ nõ valebat reddere rationẽ. sed lectorẽ suũ sisinniũ nomĩe statuit. q̃ pro eo deberet ꝓferre sermonẽ. virũ eloquentẽ ⁊ rebꝫ expertũ. simulqꝫ scientẽ sacrarũ profundissima litterarum: sed etiã philosophica dogmata. Is ḡ dixit: quia disputatio nõ solũ scismata nõ vniret: sed amplꝰ diuideret ⁊ p̃terea nectario dedit tale cõsiliũ. Bene namqꝫ sciebat: q̃a veteres patres p̃ncipiũ substantie filio dei dare vitabãt: quoniã ꝑcepissent eũ patri coeternũ. Quapropter dedit conciliũ vt disputatiuas fugeret intentiones ⁊ testimoniũ ex traditione veteruȝ adhiberet vtqꝫ presules heresum requireret imperator vtrum sermonẽ vellent facere de antiq̃s ecclesie doctoribꝫ qui ante diuisionem floruerũt. an certe illos velut alienos a christianitate respuerent. ⁊ siquidez eos abnegarent obijceret eis. ergo eos anathematisare p̃sumite, et si hoc perpetrare non presumerẽt. a po-

pulo pellerent. Quo facto apertã fore victoriam veritatis. Si ꝟo de primis nõ offenderent doctoribus. nostrũ inquit est ꝓbere veteres libros. per quos nostrũ dogma eorũ testimonio roboret. Inter hec cũ nectarius sisinnio dicente libenter audisset. festin⁹ ad pallaciũ properauit. dixitqꝫ principi consiliũ sibi datũ. At ille ꝯsiderata sentẽtia causam sapienter instituebat. Deinde cõuocatis heresiarchis. requisiuit si susciperent magistros eccl'ie. q̃ ante tẽpora diuisionis extitissent. Illis vero non abnegantib⁹: sed tanq̃ ꝑceptores honorantib⁹. rursus impator interrogauit. si eis horũ testimonia christiani dogmatis cõplacerent. Hec audiẽtes presules heresium atqꝫ disputatores eoꝝ. erant enĩ plurimi ad disputationẽ parati. Irruit enĩ in oẽs magna discordia. alijs dicentib⁹ bonũ impatoris propositũ. alijs ꝟo cogitantib⁹: quia non eorũ expediret intentioni. dũ alij aliter de libris veterum sentire viderent. nequaq̃ inter se ꝯspirabant. sed erant diuisi non solũ aduersus alias hereses. sed etiam inter semetipsos qui dudũ vni⁹ heresis esse videbant. Quãobrem cõsors malitia sicut lingue gygantiũ veterũ est diuisa. et turris eorũ funditus est subuersa. Cognoscens igitur impator eorũ confusionẽ. ꝛ quia in disputatiõe solũmodo. ꝛ non in antiq̃s expositionib⁹ cõfidebant: alio properauit itinere eisqꝫ declarauit. vt ex scripto vnaqueqꝫ religio terminũ sue fidei declararet. Tunc callidi viri singularũ heresium subtiliter sua verba tractantes. dogma propriũ conscripserũt. Erat enĩ diffinitus dies: quo singuli episcopoꝝ ad pallaciũ cõuenirẽt. Aderant ergo nectarius ꝛ agelius cõsubstantialitatis fidei ꝑsidentes. arrianoꝝ vero dimofilus. eunomianorũ ipse eunomius. macedonianorũ Eleusius cizici. Igit imperator eos q̃ cõuenerant cõsiderans ꝛ vniuscuiusqꝫ dogmatis scripta suscipiẽs. seorsumqꝫ recedens. orauit intente: vt ei cooperaret deus ad veritatis electionẽ. Deinde vniuscuiusqꝫ dogmatis relegẽs scripturã alia quidem om̃ia tanq̃ diuisio repente disrupit et solũ cõsubstantialitatis dogma cũ laude suscepit. Hec enĩ occasio fuit. vt nouaciani bene agentes. intra ciuitatẽ haberẽt rursus ecclesias. Admiratus namqꝫ ꝑnceps eorũ concordiã circa fidẽ. lege ꝑcepit vt propria oratoria detinerent. ꝑuilegia sue ecclesie atqꝫ fidei possiderent. Uerũ aliarũ religionũ antistites propter discordiam suã in reprehẽsionẽ sui populi venientes estuabãt tristiciaqꝫ confusi discedebant. ꝛ litteris consolabantur alterutros: vt non affligerent: cur eos plurimi relinquẽtes ad fidem consubstantialitatis accederet. dicentes multos vocatos. paucos aũt electos. quod vtiqꝫ nõ dicebant. quãdo multũ populũ per potestatem sibimet aggregabant.

¶ Sozomenes.

Imperator interea lege sanxiuit vt heretici neqꝫ ecclesias haberẽt. neqꝫ de fide docerent. neqꝫ ep̃os aut clericos ordinarent. ꝛ alios quidẽ a ciuitatib⁹ expelli. alios sine honore esse. neqꝫ frui cõmuni ciuilitate ꝑmisit. insuꝑ crudeles penas aduersus eos in lege cõscripsit. quas tamen executus non est. Studebat enĩ vt per hec cõcordes existerent. non vero supplicio subiacerent.

¶ Socrates.

Capitulum. xx.

Sed neqꝫ hij qui tuebant fidem niceni concilij penitus a tristicia videbãtur extranei. Nam antiocheni eos q̃ cõcilio ꝑsentes fuerant declinabãt. Egyptij. et arabes. ꝛ ciprij flauianũ ab antiochia expellendũ esse dicebant. Palestini ꝟo ꝛ phenices atqꝫ siri pro flauiano laborabant. Quarũ rerũ terminũ proprio loco narrabim⁹. Eo sit quidẽ tempe quo cõstantinopolitani de synodis agebãt talia circa hesperiã ꝓuenerũt. Maximus de britaniorũ partib⁹ surrexit cõtra romanorũ imperiũ et laboranti gratiano contra almanos intulit bellum. In ytalia vero puero satis existente valentiniana rerũ curam probus ex cõsule ꝑfectus habebat. Iustina ꝟo valẽtiniani mater cũ esset arriana viuo quidẽ marito ledere non valuit orthodoxos. eo mortuo ꝛ filio valde iuuẽculo mediolanũ veniens ambrosio episcopo erat infesta ita vt eũ destinari iuberet exilio.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxi.

Cumqꝫ de ecclesia iuberet exire ambrosius ait. Ego sponte hoc nõ ago ne lupis ouium septa cõtradere. aut blasphemantib⁹ deũ. hic si placet occide.

¶ Sozomenus.

Cumqꝫ populus singulari diligẽs ambrosium resultaret ꝛ trahentib⁹ eũ ad exiliũ valde resisteret. poti⁹ indignata iustina vocauit beniuolũ tũc q̃storẽ. iubẽs vt velociter ꝓponeret legẽ. que fidẽ pro

latam arimino confirmaret. Cumqꝫ ille hoc agere declinaret. erat enī orthodoxus. maioribus cū cingulis inuitabat. Beniuolus aūt discingens se balteum. ante pedes auguste proiecit dicens. neqꝫ illum honorem. neqꝫ adhuc maiorem honorē velle se pro impietatis habere mercede. Cumqꝫ omnimodis refutasset inuenti sunt alij qui nequicie iussionibus ministrarent.

Inter hec nunciatꝰ: quia gratianꝰ dolo tyranni maximi fuisset occisus. Andragathius enī dux maximi in lectica portabāt vt occideret gratianū. Huiusmodi opinionē in vulgus misit: quia vxor gratiani suo viro festinaret occurrere in lugdono gallie ciuitate. fluuiū transeūti. Gratianus autē credēs cōiugem reuera venire quā imperator acceperat. non precauit eius insidias. et veluti cecus in foueam immanis hostis incurrit. Dum ergo venisset gratianus quasi ad vxoris vehiculū. ex improuiso exiliens andragathiꝰ gratianū callidus interemit. Mortuus ergo est consulatu merobaudis et saturnini anno imperij. xv. xxiiij. die. Hoc itaqꝫ facto ad p̄sens cōtra ambrosiū ira iustine quieuit. Porro valentinianus licet inuitus tēpore necessitatis flexus. in maximi cōsensit imperio. Tūc probus metuēs maximi potestatē. ab ytalia in illiricū venit. et in tessalonica macedonie morabatur.

¶ Theodoricus.

Umqꝫ audisset maximꝰ qui contra ambrosiū rursus magniloquū p̄dicatorē veritatis agerētur scripsit valentiniano vt bellum qd̄ agebatur contra ecclesias solueret. monēs vt paternā non amitteret pietatem. adiecitqꝫ etiā minas belli. et nisi quiesceret. verba operibꝫ adimpleret. Quāobrem sumens exercitū venit mediolanū: vbi tūc ille degebat. Porro valētianus agnoscēs eius inuasionē fugit in illiricum experimento cognoscēs que mala matris ꝯsilio sustineret. Porro theodosius audiens que a iustina fuerant gesta. et a tyranno scripta. fugiēti valentiniano rescripsit nō esse mirandū si imperatori quidē terror. tyranno vero potestas accresceret. dū imperator pietate rebellis extitisset. tyrannus aūt ei auxilia cōmodaret. et propterea ille quidē fugeret nudus. ille vero armaretur aduersus nudū.

¶ Socrates.

Unc igitꝰ theodosius imꝑator in maxima sollicitudine cōstitutus cōtra tyrannū preparabat exercitū. metuens ne quid etiam cōtra iuniorem valentinianū insidie tyrānice preualerēt. Ea tempestate etiā legatio ꝑsarū aderat pacez petens. Quo tēpore filius quoqꝫ honoriꝰ ei natus est de vxore placilla cōsulatu Richomeri et Elearchi. viij. die septembris mēsis. Quo cōsulatu agelius quoqꝫ nouatianorū episcopus est defunctus.

Capitulum. xxij.

Equenti ꝟo consulatu archadij augusti p̄mo et baudonis. defūcto thimotheo alexādrino ciuitatis episcopo. theophilus suscepit p̄sulatū. Post annuz ꝟo dimophilo arrianorū antistite moriēte arriani Marinū quendā episcopū sibimet ordinauerūt: qui tamē diu nō vixit. sub quo diuisa est arriana religio. Quo moriente Dorotheū ab antiochia syrie adducentes habuere pontificem.

Capitulum. xxiij.

Gitur imꝑator contra maximū festinās constantinopoli imperatorē filium reliquit archadiū. Cūqꝫ thesalonicā venisset inuenit valentiniani iudices in maxima tristicia cōstitutos. q̄a tyrannū velut imperatorē ex necessitatis causa susceperant. Theodosius autē nec apte quidez refutabat nec admittebat legationē maximi. nō tamen patiebatꝰ sub tyranno positū imperiū romanorū. Sumēs ergo cunctū exercitū Mediolanū tendebat vbi erat et maximus. Interea arriani cōstantinopoli positi diuersas opiniones in populo seminātes. dicebant et exercitū imperatorē amisisse. et ip̄m tyranni ducibꝫ subiugatū. aliaqꝫ m̄lta que soluit inimici voto nequicie iactare. ita vt crebro hec audiētes nō opinionē. sed vera iam crederēt. Hijs sermonibꝫ arrianoruz populus inflāmatus. ad irrationabilē quandā exarsit audaciā. domūqꝫ nectarij episcopi ꝯcremauit. cōsulatu theodosij secūdo et Cygnegij. Uex imꝑator theodosius dū tyrannuz aggrederetꝰ. cognoscētes maximi milites presentiā instructiōis imperialis et signorū eius aduentū: nec fame ipsiꝰ impetū sustinere p̄ualuerunt. sed app̄hendētes tyrannū vinctū ei protinus obtulerunt q̄ eorū consulatu ꝑemptus est. vij. ix. die augusti mēsis. Andragathius autez qui ꝑemerat gratianū in vicino fluuio semetip̄m proijciens expirauit. Tunc igitꝰ imperatores valētinianus et theodosius peracta victoria venere

romã. Erat em̄ cũ eis pariter ⁊ honori⁹ val-
de puer. qm̄ post victorã ꝯ maximũ gestã ab
vrbe ꝯstantinopolitana theodosius euoca-
uerat. Dũqꝫ in romana vrbe morarenť festi-
uitates ꝓ victoria celebrãtes: tũc suã bonita
tem circa symachũ ex ꝯsule theodosi⁹ impa-
tor ostẽdit. Js em̄ symach⁹ inter senatores
p̄cipu⁹ habebať. Eratqꝫ romani eloquij eru
ditione mirabił. cui⁹ multi q̄ꝫ reperiunť libri
Scripsit ꝯ maximi laudẽ eãqꝫ recitauit. vñ
postea reus maiestatis esse videbať. Quãbrẽ
mortẽ metuẽs ꝯfugit in ecclesiam. vez impa
tor cũ esset p̄fectissime christianitatꝭ. ⁊ nõ so-
lum sue fidei sacerdotes honoraret. sed etiã
nouatianos q̄ ꝓxime ei⁹ fidei decreta serua-
rent. Leoncio tũc ep̄o romane eccl'ie nouatia
noz rogãti bñficiũ ꝯferẽs symachũ absoluit
a crimine. Cũqꝫ veniã symachus meruisset.
apollogeticũ. id est. satisfactionalem librũ in
theodosio impatore ꝯscripsit.

¶ Socrates.

Capitulum. xxiiij.

Theodosi⁹ igiť impator in romana
vrbe posit⁹ multũ ꝓfuit ciuitati. alia
p̄bẽdo. alia vtiliter auferẽdo. Duas
tamẽ res dignas ꝯfusiõe ꝓhibuit. Erat ab i
initio in vrbe romana dom⁹ ingẽti magnitu
dine fabricata: in quib⁹ panis fiebat: qui vni
uerse ciuitati ministrabať. Hui⁹ mãcipes tẽ-
pore p̄cedente pistrina publica latrocinia el-
se fecerũt. Cũ em̄ essent mole in locis subter-
raneis ꝯstitute: p singula latera eaz domuũ
tabernas instituẽtes. meretrices in eas ꝓstra
re faciebãt: q̄tin⁹ p eas plurimos deciperent
alios q̄ ꝓ pane veniebãt. alios qui ꝓ luxurie
turpitudine festinabãt. Arte nãqꝫ mechani
ca i molã de taberna cadebãt: ⁊ h̄ patiebanť
maxie p̄egrini. ⁊ ita fiebat vt m̄lti vsqꝫ ad se-
nectutis tp̄a laborãtes exinde nõ p̄mitterenť
exire. estimãtib⁹ coz ꝓpinquis eos esse defun
ctos. Jn hmõi laqueũ. qui deo miles theodo
sij impatoris incurrit. Cũqꝫ fuisset clausus
ad molã nec admitterenť exire euaginato gla-
dio ꝓhibẽtes occidit. At illi terrore detenti.
militẽ dimiserũt. Hoc agnoscens impator. ⁊
mancipes supplicijs interemit. ⁊ ip̄a pistrina
destruẽda funditus esse p̄cepit. Aliaꝫ rursus
abrogauit hmõi causam. Si qua mulier in
adulterio capta fuisset hoc nõ emẽdabať. sed
potius ad augmentũ peccãdi ꝯtradebať in-
cludẽtes em̄ eam in angusto ꝓstibulo. ⁊ ad-
mittẽtes qui cũ ea fornicarentur. Hora qua
turpitudine miscebanť tintinnabula p̄cutie-
bant vt eius sono illius iniuria fieret manife
sta. Hec audiẽs impator p̄manere nõ passus
est. sed ipsa ꝓstibula destrui iussit. alijsqꝫ pe-
nis adulteratã sanxiuit affligi. His actis re-
licto valentiniano rome. ipse cũ honorio cõ-
stantinopolim remeauit. cõsulatu vaciani et
symachi. die. x. mensis nouembris.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxv.

Euertẽte siq̄dẽ theodosio ab hespe-
rijs p̄tib⁹ venit ad eũ. Amphilochi⁹
vir ammirãdus cui⁹ sepe meminim⁹
supplicãs vt arrianoz ꝯcilia de singul' ciui-
tatib⁹ ꝓhiberet. Vez impator crudelẽ iudi-
cans esse petitionẽ. spreuit eũ. Porro sapien-
tissimus amphilochi⁹ eo quidẽ tp̄e tacuit. sꝫ
cause remediũ memorabile p̄parauit. Post ali
quot nãqꝫ dies ingressus palatiũ vidẽsqꝫ fili
um impatoris archadiũ iam impatorẽ asta-
re patri. Theodosiũ solẽniter salutauit. filiũ
ꝟo nõ ei exhibita salutatiõe deseruit. Veruꝫ
impator credẽs oblitũ amphilochiũ inuita-
uit vt eũ osculari deberet: At ille. Sufficit in
quit ei ꝓrius honor. Tũc impator ꝯtristat⁹
ad suã iniuriã filio factã ꝯtumeliã iudicabat.
Porro sapiẽtissim⁹ amphilochius ꝯsiliũ sue
intẽtionis apuit. ⁊ cũ clamore dixit. Vides
impator queãdmodũ filio tuo ꝯtumeliã non
patere irrogari. Crede q̄ ⁊ oim̄ deũ sic ab ho
minari reos. qui ei⁹ vnigenitũ filiũ bla sphe-
mare ꝯtendũt. ⁊ velut ingrato circa saluato-
rem ⁊ benefactorẽ habere semp̄ i odio. Hoc
audiẽs impator ⁊ gesta simul dictaqꝫ admi-
ratus. legem repente ꝓtulit. hereticoz conci-
lia prohiberi.

¶ Socrates.

Capitulum. xxvi.

Jrca hec itaqꝫ tp̄a i antiochia syrie.
paulino ep̄o moriẽte. plebs eius de-
clinabat omnimodo flauianũ ⁊ pro
pter hoc euagriũ ordinauerũt sue partis epi
scopũ. Quo in breui tp̄e mortuo. alter quidẽ
in eius loco factus iam nõ est. flauiano quip
pe renitente. Verũ hi qui declinabãt flauia-
num ꝓpter iurisiurãdi p̄uaricationẽ. seorsum
solennia celebrabãt. Porro flauian⁹ omi vir
tute curabat vt eos sibimet aggregaret. quia
post paululũ hoc modo noscit euenisse. Cuꝫ
damasus romanus põtifex ⁊ theophil⁹ alle-
xãdrinus indignarenť circa flauianũ. nõ so-

lum ꝓpter ꝑiuriū. sed etiā quia ipse fuit occasio vt ppl's fidelium discordaret. postea theophilus a flauiano iactat⁹. misit ysidorum p̄sbyterū vt contristatum damasum flauiano mulceret epo dicens. vtile fore populi cōcordie si culpa iam facta flauiano remitteretur. Hoc itaq3 mō cōmunione reddita flauiano. annochenus ppl's paulatim cōcordiam reparauit. Arrianis ꝟo ab ecclesijs pulsi. in suburbanis annochenis collectas agebant. Inter hec aūt mortuo cyrillo hierosolymoꝝ episcopo iohannes in eius sede successit.

Capitulum. xxvij.

Dum siquidē tpe etiam in allexandria hmōi seditio generata est. Precepat impator. vt studio theophili in allexandria paganoꝝ tēpla destruerent. Theophilus potestate ꝑcepta. studuit paganorum destruere mysteria ⁊ templū quidē mithrium purgauit. serapis ꝟo subuertit. Uerū mithyrie sacra vbi homicidia ꝑpetrabant. publice patefecit. Serapidis alioꝝ risu plena monstrauit iubens ꝑ mediā plateā portari verenda. que pagani cū maxio honore venerabantur. Hec pagani videntes. maxime philosophi iniuriā ferre nequiuerūt. Uno nāq3 impetu ꝯ christianos accedentes. neces innūeras ꝑpetrarūt resistentibusq3 christianis clades hec vsq3 ad imensa bella ꝓcessit. Mortui denīq3 sunt in ea congressione paganoꝝ pauci christianoꝝ plurimi. ex vtraq3 ꝟo pte innumeri vulnerati. Porro pagani metu principis postq3 cede fuerant saciati ꝑ loca singula celabant. multi quoq3 etiā d ciuitate fugerūt inter quos helladius. ammoniusq3 grāmatici. apud quos ego valde puer cōstantinopolim legi. ⁊ helladi⁹ quidē sacerdos iouis esse dicebat. ammonius ꝟo simee. His ita gestis. Theophilo in destructione temploꝝ. solatia ministrabāt. ꝑfectus allexādrie ⁊ dux ordinis militaris. Idola siquidē deoꝝ ꝯflabant ad faciendas ollas. ⁊ allexandrine eccl'ie diuersas vtilitates. cui ab impatore donati fuerant dij ad expensas egenoꝝ. Cū igit Theophilus oēs cōtriuisset deos vnū tantūmodo reliquit simie simulachrū iubens cū publice ꝓponi atq3 seruari ne sequēti tempore pagani negarēt tales se adorasse deos. Quā rē nouī ego q2 grauiter ferebat ammonius grammaticus dicēs paganos nihil tā graue ꝑpessos nisi quia nō conflatū esset ⁊ ipsum sed ꝑ derisione vnū illud ydolū seruaret. Palladius aūt gloriabat dicens. quia in congressiōe christianoꝝ nouem ipse perimeret.

¶ Sozomenus.

Situr impator audiens q̄ allexandria fuerant ꝑpetrata beatificauit equidem christianos martyrū ei⁹ palmā attribuēs. eo q2 ꝑ dogmate tāta ꝑicula ꝑtulissent paganis autem veniā dedit vt eis christianitatē facile suaderet. iussitq3 vt tēpla funditus que fuerāt necis causa destruerent. Cuius littere dum publice lecte fuissent ⁊ christiani paganos īpeterēt terrore ducti custodes serapis fugerūt ⁊ ex illo tēpore christiani ea loca tenuisse noscuntur. Olimpi⁹ aūt philosophus sicut audiui nō ante multū tempus lucescente die qua hoc euenit audiuit quendā in tēplo serapis alleluia psallentem. Cūq3 ianuis clausis adhuc quietis tpe nullum ibi cōspiceret sed tantūmodo vocē psallētis audiret cognouit signum quid esset futurum ⁊ latenter egressus. inuenta naui discessit.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxviij.

Heophilus igit allexandrinā vrbē ydoloꝝ errore purgauit ⁊ nō solum a fundamentis templa subuertit sed etiam fallacias sacerdotū hijs qui seducebātur īnotuit. Erāt eīn simulachra ex ea. lignea q3 intus vacua ⁊ dorsum copulatū ad parietes habentia quedā foramina relinquebant ⁊ ꝑ addita ascendentes ⁊ intrātes in simulachra que volebant ꝑ eoꝝ ora loquebantur et hoc modo seducebant iugiter audiētes. In serapidis igit ascendēs templū vidit simulachrū qđ magnitudine sua terrebat inspicientes. Ferebat etiā sermo fallax q2 si q̄s iuxta eum accederet mox terra cōmoueret ⁊ pestis cūctos inuaderet. Sed hec ꝟba fabulis anilibus plena cōfidens magnitudinē despexit velut exanimē iussitq3 alicui habēti securim vt serapem forti percussione cōcideret. Cūq3 cecidisset clamauerūt omnes illa senili fabula formidātes. Porro serapis neq3 doluit. nempe ligneus neq3 vocem emisit sicut exanimus. Cuz ꝟo ei⁹ abstulissent caput greges suricū exinde cucurrerūt Erat enī habitano suricū egyptioꝝ deus. Tūc cū partib⁹ incidētes igne cōcremauerūt. caput aūt ꝑ totā traxerunt vrbem.

¶ Socrates.

Capitulum. xxix.

Unqꝫ templū serapidis nudaretur inuēte sunt lr̄e in lapidib⁊ sculpte q̄ apud egyptios vocant̄ sacre habebātqꝫ ipsi caracteres figurā crucis. Hos christiani vidētes atqꝫ pagani singuli eoꝝ hoc signū religioni ꝓprie deputabāt christiani dicebāt signū salutifere passiōis christi: pagani ꝟo aliquā cōmunionē xp̄o ⁊ serapidi ꝑ h̄ signū asserebāt. Interpretes aūt signū crucis insinuare dicebāt vitā superuenturā quam ob causaꝫ christiani ad summū fastigiū sunt euecti. Cūqꝫ ⁊ ꝑ alias lr̄as que ap̄d eos sacre dicunt̄ īdicaret̄ terminū habituꝝ serapidis templū qn̄ caracter crucis apparuisset qui vitam sup venturā sine dubio declararet. multo plurimi ad christianitatē festinabāt ⁊ peccata ꝯfitētes baptizabant̄. Sed ego nō arbitror sacerdotes egyptioꝝ aduentū ꝑsciuisse christi ⁊ crucis signaculū designasse. Nā sacramentū aduētus dn̄i a seculis ⁊ a generationib⁊ fuit absconditū sicut dicit ap̄lus ⁊ latuit principē nequicie dyabolū multomagis famulos eius sacerdotes egyptioꝝ. sed diuina ꝓuidētia h̄ ꝯstruxit vt in literaꝝ fieret q̄stiōe qd̄ etiā in ap̄lo mōstratū. Nā ⁊ ille sancto spiritu ditatus mltos atheniensiū perduxit ad fidē qn̄ ea que in ara erāt scripta sensu ꝓprie narratiōis exposuit. nisi forte q̄s dicat q̄ etiā in sacerdotib⁊ egyptioruꝫ opat⁹ fuerit de⁹ sicut in balaā ⁊ in caipha ⁊ illi prophetasse referuntur

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxx.

Non est itaqꝫ facile hominib⁊ vniuersas vitare hostis insidias. Nam dū quispiā libidinis effugerit passionē. incurrit in auariciā qua declinata inuidie fouea preparat̄. Hāc si trāscenderit vitiū furoris incurrit ⁊ alios plurimos ponit loqueos inimicus. quo cape possit incautos ⁊ corporis quidē passiōes habet facile ministrantes. vt aīam possit occidere. Sed mēs diuino solatio vigilās. machinationū eius destruit argumenta. Humana nāqꝫ natura participatus theodosius impator habuit passionū q̄ꝫ cōmunionē. iustoqꝫ furori īmensam ꝑmiscēs crudelitatē iniustā opatus est passionē. Quā rem narrare necessariū est ⁊ ꝓ vtilitate legentium ⁊ memorabili opinione virtutū. Thessalonica ciuitas est grandis ⁊ populosa. In qua dū fuisset orta seditio quidā iudicū lapidati sunt atqꝫ tracti. Hinc indignatus theodosius iracūdie nō refrenauit infirmitatem sed iussit iniustos gladios sup oēs euaginari ⁊ vna cū nocentib⁊ innocētes interimi. Septem milia etem̄ hominū sicut fert̄ occisi sūt nō precedēte iudicio. sed tanqꝫ in messib⁊ omnes simul incisi sunt. hmōi cladem plenā valde gemitib⁊ audiēs Ambrosius. cū princeps mediolanū venisset ⁊ solēniter in sacrū voluisset intrare templū occurrit foris ad ianuas. ⁊ ingredientē hijs sermonib⁊ a sacri liminis incessu ꝓhibuit dicens. Nescis impator perpetrare necis quanta sit magnitudo? Necqꝫ post causam tāti furoris mēs tua molē presumptionis agnoscit. Sed forte recognitionē peccati ꝓhibet potestas imperij: decet tamen vt vincat ratio potestatē. Sciētia quippe natura est. eiusqꝫ mortalitas atqꝫ resolutio ⁊ puluis ꝓgenitoꝝ ex quo facti ad quē redigēdi sumus. ⁊ nō flore purpureo ꝯfidētes infirmitates operti corporis ignorare. Coequaliū hominē princeps es o impator ⁊ conseruoꝝ. Unus em̄ est omniū dn̄s rex omniū ⁊ creator. Quib⁊ igit̄ oculis aspiciens cōmunis dn̄i templū: quib⁊ calcabis pedib⁊ sanctū illius pauimentū? Quomō manus extēdes: de quib⁊ adhuc sanguis stillat iniust⁹? quomodo hmōi manib⁊ suscipies sanctū domini corpus? Qua presumptiōe ore tuo poculum sanguinis preciosi percipies. dum furore sermonū tantus iniuste sit sanguis effusus? Recede ergo recede. ne secundo peccato priorē nequiciā augere contendas. Suscipe vinculū qd̄ omniū dn̄s nūc ligauit. est enim medicina maxima sanitatis. hijs sermonib⁊ impator obediēs. erat em̄ diuinis eruditionib⁊ enutritus. ⁊ aperte sciens q̄ sunt ꝓpria sacerdotū: que regū. gemens ⁊ dolens ad regalia remeauit. Cūqꝫ octo mensiū cōtinuū trāsissent tēpora. ꝓpinquauit natiuitatis saluatoris nostri festiuitas. Impator aūt lamentationib⁊ assiduis in palatio residens. cōtinuas lachrymas icessabiliter expēdebat. Ingressus autē rufinus tūc magister militū ⁊ singularē apud principē fiduciā habēs. ⁊ videns principem in lamentatiōe prostratū. accessit vt lachrymaꝝ causas ꝑquireret. At ille amarissime ingemiscens ⁊ vehementius lachrymas fundens. tu inquit rufine ludis. ⁊ mea mala nō sentis. Ego aūt lamētor ⁊ gemo calamitatem meā. qui a seruis quidē ⁊ mendicantibus aperta sunt tēpla dei. ⁊ propriū dominū ingredientes licēter exorant. mihi ꝟo ingressus ad eū nō est. insuper etiā celi sunt clausi.

Hec dicens. verba singula singultibꝫ irrūpe
bat. Rufinꝰ curro inq̄t si tibi placet. pōtifici
ꝑcibꝫ ꝯsuadeo. vt soluat vinculū qđ ligauit
Ait impator. Nō inquit suadebis ambrosio
Noui ego decretū illius esse iustū. neq̧ reue-
rebitur impialem potentiā vt legē possit pre-
uaricari diuinā. Cūq̧ rufinus verbis pluri-
mis vteret. ⁊ ꝓmitteret ambrosiū esse flecten
dum impator eū pergere cū festinatione pre-
cepit. Ipse vero spe data post paululū est se-
cutus. credens rufini ꝓmissionibꝫ. Porro vir
mirandus ambrosius. mox vt vidit rufinū
ait. Impudentiā canū imitatus es o rufine.
tāte videlicet necis auctor existens. pudorē
ex fronte detergens. nec erubescis nec metu-
is ꝯtra imaginē latrare diuinā. Cumq̧ rufi-
nus supplicaret. ⁊ impatorem diceret esse ven
turū. supno celo accensus Ambrosius. ego
inquit rufine predico. qm̄ eū ingredi sacra li-
mina ꝓhibeo. Si ꝟo impium in tyrannicā
mutabat necem. ⁊ ego libenter suscipio. Hec
⁊ alia plurima rufinus audiens nūciauit im
peratori votū antistitis monens ne de pala-
tio forte ꝓcederet. At impator hec in media
iam platea cognoscēs. pergo inquit. ⁊ iustas
in facie suscipio ꝯtumelias. Cumq̧ ad sacra
limina ꝑuenisset. in sanctā quidē basilicā nō
presumpsit intrare. Sed veniēs ad antistitē
⁊ inueniēs eū salutario residentē supplicabat
vt eius vincula resolueret. At ille tyrannicā
dicebat eē ꝓsentiā ⁊ ꝯtra deū vesanire. ⁊ theo
dosium. eiusq̧ calcare leges. Verū impator
nō inquit insurgo aduersus ecclīasticas san
ctiōes nec vnq̧ ingredi limina sacra cōten-
do. sed te soluere mea vincula deposco. ⁊ cō-
munis dn̄i ꝓ me exorare clementiā. nec mi-
hi ianuā claudi. q̄m cunctis penitentiā agē-
tibus dn̄s noster aperuit. Tūc antistes. q̄m
inquit penitentiā ostēdisti post tantas iniq̄-
tates? Quibꝫ medicaminibꝫ incurabilia vul
nera plagasq̧ curasti? At impator. tuū inq̄t
opus ⁊ docere. ⁊ medicamina tempare. meū
vero oblata suscipe. Tūc sanctus Ambrosi-
us. Quoniā furori inquit tuū iudiciū cōmi-
sisti. ⁊ nō ratio ꝓtulit sententiā. sed potiꝰ ira-
cundia. Scribe legē que decreta furoris eua
cuet. ⁊. xxx. diebꝫ sententiā necis atq̧ ꝓscri-
ptionis in litteris tantūmodo maneāt. ⁊ iu-
diciū ratiōis expectet. Quibꝫ trāsactis diebꝫ
ira videlicet iā cessante ratio causam iudicās
apđ semetipsam q̄ cognouerit sub veritate di
sponat. In hijs eīm diebꝫ agnoscit. aut iusta
sit q̄̄ ꝓtulerit aut iniusta sententia. Et siqui-
dem ratio ꝓbauerit. iniusta que ꝓlata disrū-
pit. Si vero iusta firmabit. Dierū vero nu-
merus ad hec examināda sufficiet. Hāc am-
monitionē impator animo libenti suscipiens
⁊ optimā esse confidēs legē. conscribi repēte
precepit. ⁊ ꝓprie manus litteris cōfirmauit.
Quo facto vinculū eius soluit Ambrosius.
Que lex hactenus obseruat. Est eīm huius-
modi. Impatores. Gratianꝰ. ⁊ Theodosiꝰ
augusti. flauiano ꝓfecto pretorū illyrici. Si
vindicari in alios seuerius ꝯtra nostrā con-
suetudinē ꝓ cause intuitu iussenmus. nolu-
mus statim eos aut subire penā. aut excipere
sententiā sed ꝑ dies triginta sup statu eorum
sors ⁊ fortuna suspēsa sit. Reos sane accipi-
ant vincula atq̧ custodia. ⁊ ex cubijs solerti
bus vigilāter obseruet. sic igit sacratissimus
impator ingredi limina ꝓsumēs nō statim do
mino supplicauit. neq̧ genua flexit. sꝫ ꝓnus
in pauimēto iacens dauiticā ꝓclamauit vo-
cem. Adhesit pauimēto aīa mea viuifica me
ꝓm verbū tuū. Manibꝫ capillos euellēs frō-
temq̧ percutiens. ⁊ pauimēto lachrymarum
guttas aspergēs veniā impetrare poscebat.
Cūq̧ tēpus accederet: quo munꝰ ad altare so
lebat offerre: surgēs cū lachrymis est ingres-
sus. Cum ꝟo obtulisset sicuti solitus erat in
tra cancellos stetit. Rursus autē ambrosius
nō quieuit. sed differentiā locorum edocuit. ⁊
primo quidē requisiuit quid ibidē expecta-
ret. Impatore dicente sustinere se sacroꝝ ꝑce
ptione mysterioꝝ. per archidiaconū reman
dauit. O impator. Interiora loca. tantū sunt
sacerdotibꝫ collata. que ceteri nec ingredi: nec
cōtingere ꝑmittunt. Egredere igitur. et hanc
expectationē cū ceteris habe cōmunē. Pur-
pura namq̧ impatores nō sacerdotes facit.
Tūc fidelissimꝰ impator etiā hanc traditio-
nem animo gratanti suscipiēs remandauit.
Nō audacie causa intra cācellos māsi. sed in
cōstantinopolitana vrbe hanc consuetudinē
esse cognoui. vnde ago gratias ꝓ huiusmodi
medicina. Tali ergo tantaq̧ ⁊ ꝓsul ⁊ impa-
tor virtute clarebant. Ego nāq̧ vtriusq̧ opꝰ
ammiror. illius fiduciā. huius autē obedien
tiam. illius zeli feruorē. huius fidei puritatē.
Porro regulas pietatis quas a magno sacer
dote ꝑcepit. etiā reuersus in constantinopoli
tana vrbe seruauit. Nam dū festiuitatis tem
pore ad ecclesiā ꝓcessisset. oblatis in ecclesia
muneribꝫ ingressus est. Cūq̧ nectarius tūc
ꝓsul ecclesie mādasset cur intus stare noluis-
set: mandauit princeps. Vix inquit potui di-

scere: que differentia sit imperatoris ⁊ sacerdotis. Uirũ em̃ veritatis inueni magistrũ ambrosium. hunc namq₃ solum noui digne vocari pontificem. Tantũ itaq₃ profecit increpatio a viro virtutibus florente prolata.

Capitulum. xxxi.

Abebat igitur imperator ⁊ aliã vtilitatis occasionẽ per quã de bonis operibus triũphabat. Coniux em̃ eius diuinas leges eũ sepius ammonebat seipsã tamen perfecte prius erudiens: Nõ enim regni fastigijs eleuata est. sed potius diuino amore succensa. Beneficiorũ namq₃ magnitudo. maius ei desiderium benefactoris adhibebat. Repente namq₃ vt venit ad purpuram. claudorũ atq₃ debiliũ maximã habebat curam. non seruis. non alijs ministris vtẽs: sed per semetipsam agens ⁊ ad eorũ habitacula veniens ⁊ vnicuiq₃ ipsorũ quod opus haberet prebens. Sic etiam ⁊ per ecclesiarũ xenodochia discurrens suis manibus ministrabat infirmis ollas eorũ tergẽs cibus gustans offerens coclearia. panẽ frangens. cibos ministrans. calicem diluens. ⁊ alia cuncta faciens que seruis ⁊ ministris mos est solenniter operari. Hijs autẽ qui eam de rebus talibus nitebantur prohibere dicebat. Aurũ distribuere opus imperij est. ego aũt pro ipso imperio hoc opus offero. bona mihi omnia cõferenti. Nam viro suo sepe dicebat. Oportet te semper marite cogitare quid dudum fuisti. quid modo sis. Hec si semper cogitaueris ingratus benefactori nõ eris. Si imperium quod suscepisti legaliter gubernabis. ⁊ harum rerum placabis auctorem. Hijs ergo sermonibus velut optimã quandam vtilitatem virtutisq₃ abundantiam coniugis sui sermonibus offerebat.

Capitulum. xxxii.

Ec itaq₃ ante maritum defuncta est. Post aliquantulũ vero temp⁹ mortis eius aliquid tale prouenit quod maximũ amorẽ quem habuit circa eum ostẽdit. Coactus itaq₃ theodosius plurimorũ continuatione bellorũ. quandã illationẽ nouã imposuit ciuitatibus. Antiochena vero ciuitas nouum vectigal ferre nõ potuit. sed videns populus suspendi diuersos. egit: quod vulgus solet occasionẽ seditionis inueniens. deponẽs enim imaginẽ ornatissime placille. Sic enim augusta fuerat vocitata. per omnẽ traxere ciuitatem. Hec audiens indignatus abstulit priuilegia ciuitatis. ⁊ vicine vrbi idem laodicie tradidit principatum. credens hinc maxime antiochenos affligere. Post hec autem incendere ⁊ destruere atq₃ instar vicorũ antiochiã redire minabatur. Amministratores autẽ locorum etiã quosdam comprehensos interemerunt. anteq₃ hanc presumptionẽ cognosceret imperator. Hec igitur omnia imperator percipiebat. non tamen fiebant prohibente lege: quã proferri fecit ambrosius. Cũ igitur venissent qui portabant minas imperatoris hellebichus magister militum. ⁊ cesarius magister officiorum erant omnes sub formidine constituti. Porro viri heremũ habitantes. virtutis propugnatores. multi tunc ⁊ optimi viri plurima monita simul ⁊ preces eis qui a principe missi fuerant offerebant. Macedonius autẽ vir sanctus nihil huius vite sciens. Sed etiam diuinorũ librorũ penitus inexpertus. in simplicitatibus habitans montiũ. noctibus ac diebus saluatori omniũ puras offerens preces. nõ imperatoris indignatione permotus nõ iudicũ ab eo missorũ. media ciuitate vtriusq₃ clamidẽ comprehendens ab equis suis vt descendens imperabat. At illi paruulum senem pannis obsitum vilissimis intuentes. primitus indignati sunt. Cum vero quidam obsequia perhibentiũ virtutẽ viri illius indicassent repente ab equis descendentes. ⁊ genua flectentes. ab eo veniam suppliciter ⁊ deuote implorabant. At ille sapiẽtia diuina repletus: hec eis verba locutus est. O amici dicite imperatori. Non es imperator solummodo: sed etiam homo. Noli itaq₃ respicere solum imperium: sed considera quoq₃ naturã. nam cum sis homo: eiusdem naturam hominibus cognosceris imperare. ⁊ secundum imaginem diuinam atq₃ similitudinẽ hominũ creata natura est. Noli igitur crudeliter atq₃ seuissime dei ymaginẽ necibus subiugare. irritas etenim creatorem: dũ illius punis ymaginem. Illud quoq₃ cõsidera. quia tu ipse tantum propter aereã cõtristaris ymaginẽ. Quantum vero differt inanimata res animate. viuenti atq₃ rationali: cunctis sensum habentibus est apertũ. Insuper etiam consideret. quia nobis quidẽ facile est pro vna ymagine plurimas aereas preparare. At illi omnino difficile vel vnum capillum restituere peremptorum. Hec audientes illi principiq₃ mandantes: flammã iracundie penitus extinxerunt. Qui pro terroribus satisfactionem rescripsit. ⁊

causam indignationis innotuit. Nō inquit oportuerat me peccantem: mulierē omni fauore dignissimam post mortem tantā contumeliam sustinere. aduersum me nāqꝫ furorē indignantes dicebat armare. Adiecit etiam. qꝫ tribularetur et ingemisceret eo qꝫ audisset aliquos a iudicibus interemptos:

Capitulum. xxxiii.

Idelissimus igitur imperator tunc contra errorem paganoꝝ suū trāstulit studium. legesqꝫ conscripsit: precipiens ydolorum templa subuerti. Constantinus enim maximus omniū fauore laudandus: qui primus pietate ornauit imperium demonibꝫ quidem sacrificare omnibꝫ interdixit: non tamē eorum templa destruxit: sed inaccessibilia esse precepit. cuius filij paterna vestigia sunt secuti. Julianus autē renouauit impietatem ꝛ flammā veteris seductionis accendit. Porro iouinianus impio sumptus rursus īmolationes prohibuit ydolorum. Ualentinianus autem maior huiusmodi legibus vsus: gubernauit europam vt vnicuiqꝫ cui vellet religioni seruire concederet. Porro valens omnibꝫ quidem alijs concessit vt religiōes suas colerent sicut vellent: illos solos impugnans qui ꝓ apostolicis dogmatibus decertabant. Omni siquidē tempore eius imperij et ad aras ignis incendebatur. ꝛ libamina atqꝫ sacrificia ydolis offerebantur: sed ꝛ publicas festiuitates per plateas agebant. ꝛ orgia dionysij celebrabant. et cum sacrificijs currebant canes euiscerātes atqꝫ bachantes. ꝛ agentes omnia que nequiciam proprij doctoris insinuāt. Hec omnia theodosius inueniens fidelissimus imperator radicitꝰ euulsit ꝛ obliuioni ꝯtradidit.

Capitulum. xxxiiii.

Rimus igitur aliorum Marcellus episcopꝰ lege ꝑncipis ꝑ armis vsus ꝓprie ciuitatis templa destruxit. de fiducia diuina non de hominum virtute ꝓsumens. Quod quidem opus dignū memoria narrare non sileam. Defuncto Johanne apamie ciuitatis episcopo: marcellꝰ vir sanctissimus ordinatus est feruēs eps s̄m apostolū. Inter hec venit prefectus orientis apamiam militari timore perterritus. vbi dum esset templum iouis valde precipuum ꝛ ornamentis plurimis variatum. cum prefectꝰ destruere niteretur. Uidens autem forte, vnius edificium ac robustum: impossibile indicauit hominibus lapidū iuncturas ꝛ cōmissiones posse dissoluere. Erant enim ingentes ꝛ alterutris alligati insuper ꝛ ferro plumboqꝫ coniuncti. porro marcellus prefecti pusillanimitatem videns: cum quidē misit ad alias ciuitates: ipse ꝓ̄o supplicabat deo vt templi destruendi preberet occasionē. Inter hec venit quidā sponte diluculo. nō structor. nō lapidum sector. neqꝫ alterius cuiuscunqꝫ peritus artis sed lapides ferre ꝛ ligna in humeros consuetus. Is ergo accedēs promisit facile templum esse soluendum. qui tantūmodo accipere mercedē poscebat artificū. Cūqꝫ hoc sanctus pontifex promisisset: hoc ille machinatus est. Coherebat enim templo in altitudine constituto ex quattuor lateribus porticus. erantqꝫ columne argentee ꝛ altitudinē templo habentes equalē singularꝫ vero circulus columnarum erat. xvj. cubitorū. porro nature petre fortissime que non facile quibuslibet ferramentorum generibus rumperetur. Harum itaqꝫ tres per circuitus suffodiens. ꝛ sub earum basibus fortia ligna supponens: īmisit ignē. Quo facto non poterat naturaliter ignis accendi. Demon etenī quidam teterrimus apparuit qui flammā vires suas prohibebat operari. Cūqꝫ frequenter hoc facerent ꝛ molitionem suam explere non possent: nunciauerunt hoc pontifici meridie dormienti. At ille repente ad ecclesiam cōcurrēs ꝛ aquam in vasculo portari precipiēs: aquam posuit sub altari. ipse vero in pauimento posita fronte clementi dn̄o supplicabat. ne amplius tyrannidem demonis illam pateretur habere fiduciā: sed vt infirmitatē illius enudaret ꝛ signū proprie virtutis ostenderet: ne magis ex hoc infidelibꝫ exultationis occasio nasceretur. Hec cum dixisset facto signaculo crucis in aqua: quendam dyaconū suum equitium fide ꝛ zelo munitum iussit sumere aquam sub altari positam. ꝛ velociter currere ꝛ cum fide aspergere. ignēqꝫ supponere. Quod dum fuisset factū: demon effugit non ferens aque virtutē Ignis aūt velut oleum habuit illius aque naturā. cōprehensaqꝫ ligna sunt repente cōsumpta. Colūne ꝓ̄o suffultore solatio nudate. ꝛ ipse ceciderunt. ꝛ alias duodecim vna traxerūt. Tum latus quod ipso tēplo coherebat violētia ruine depositum est. Sonus aūt totā concutiens ciuitatē cūctos fecit ibi cōcurrerē. dū inimici ipsius demonis aperte cognouissent fugā: ipsi in diuinis

laudibus ora soluebant. Sic enim ⁊ alia tē
pla sacratissimus pontifex ille destruxit. qui
⁊ victoribꝰ scribebat martyribus ⁊ rescripta
suscepit. ⁊ nouissime etiā ipse martyrio co-
ronatus est.

Capitulum. xxxv.

Hoc itaq; tempore placuit vt presby
teri qui erant super penitentes cõsti-
tuti remouerentur propter huiusmo
di causā. Ex quo nouatiani ab ecclesia sunt
diuisi. cum his qui deliquerant sub persecu-
tionibus decij cõmunicare nolentes. ex illo
episcopi pro ecclesiastica regula presbyterū
super penitentes esse constituerunt.
Quoniam omnino non peccare diuinū
⁊ vltra humanam naturam esse cogno
scitur: peccantibus autem ⁊ penitentiā agen
tibus veniam deus dari precepit. Qui vero
confiteri refugiunt maius peccatorum onus
acquirunt. Propterea visum est antiq̄s pon
tificibus. vt velut in theatro sub testimonio
ecclesiastici populi delicta pandātur. ⁊ hanc
causam presbyterū bone conuersationis ser-
nantemq; secretum. ac sapientem virum sta-
tuerunt. ad quem accedētes hij qui delinque
bant. delicta propria fatebātur. At ille scdm
vnius cuiuscunq; culpam indicebat ei mul-
cta. Quod etiam hactenus diligenter in oc-
cidentalibus seruatur ecclesijs. ⁊ maxīe apd
Romam vbi etiam locus est certus peniten
tiū. Stant enim rei ⁊ velut ī lamentationibꝰ
constituti. Dum enim sacra celebratio fuerit
adimpleta. illi cõmunionem non percipien-
tes. cum gemitu ⁊ lamentatione semetipsos
in terra prosternunt. Ad quas cõcurrens epi
scopus ⁊ ipse cum lachrymis ⁊ gemitu spiri
tuali prosternitur ⁊ omnis ecclesie plebs fle-
tibus inundatur. Post hec autem prior sur-
git episcopus ⁊ eleuat iacentes a terra. Tūc
competenter pro penitentibus facta oratio-
ne. dimittit omnes. At illi afflictionibꝰ spon
te vacantes. aut ieiunijs. aut abstinentia la-
uare. aut suspensione ciborum. aut rebꝰ alijs
que iubētur expectat cõmunionis tempus
quod decernit episcopus. Constituto vero tē
pore velut quoddam debitū exoluentes. af-
flictione peccatum curati cum populo com-
munione participantur. Hec ergo antiqui-
tus romani pontifices vsq; ad nostrum con
seruauerunt tempus. Porro constantinopo
lim presbyter super penitentes fuit vsq; ad
aliud tempus: quod quedam mulier nobilis
sima dum peccata sua fuisset confessa ⁊ ei a
presbytero preceptū vt ieiunaret ⁊ deo operi-
bus supplicaret. dum hoc obseruaret crebri-
us in ecclesia cum dyacono se cõcubuisse cõ
fessa est. Hoc dū populus agnouisset. seuie-
bat super sacerdotes quasi per eos iniuria fa
cta fuisset ecclesie. Tunc nectarius episcopꝰ
remouit dyaconum sceleratum ⁊ quibusdā
suadentibus vt singulos ad cõmunicandū
iudicio conscientie sue relinqueret etiā pre-
sbyterum nequaq; super penitētes esse prece
pit. ⁊ ex illo antiquitatis consuetudo subla-
ta est. dum vt arbitror minora peccata ꝓ pu
dore confessionis ⁊ subtilitate examinantiū
patrarentur.

Capitulum. xxxvi.

Ignuʒ itaq; iudico nō tacere: q̄ apd
alios gesta sunt. id est apd arrianos
nouatianos. macedonianos ⁊ euno
mianos. Ecclesia nanq; diuisa erat ⁊ apud
semetipsos singuli congregabantur. Quem-
admodum enim ⁊ pro quibus causis diuisi
sunt sermone procedente narrabimus. Hoc
autem sciendum est. quia imperator Theo-
dosius nullum horum persequebatur preter
eunomium qui constantinopoli collectas in
domo faciebat. et conscriptos a se libros reci
tabat. ita vt eius doctrina multi corrumpe-
rentur: pro qua causa eū mulctauit exilio. nul
lumq; alium fatigauit. neq; sibimet cõmuni
care compulit. sed singulos per loca propria
collectas celebrare permisit. ⁊ cultum tenere
Christianitatis sicut percipere potuit. ⁊ ali-
os quidem permisit foris ciuitatem oratoria
fabricare. Nouatianus autem cõcordes sue
fidei intra vrbem ecclesias habere concessit.
de quibus pauca dicenda sunt. Quadragin
ta annis agelius presul fuit a temporibus cõ
stantini vsq; ad annū sextū theodosij. Qui
cum venisset ad mortē. sisinniū presbyterum
ordinauit episcopum. virum eloquētissimū.
⁊ a maximo philosopho vnacū Juliano im
peratore literis eruditū. Cūq; populus no-
uatianoꝝ culparet ordinationē cur nō mar-
tianum potius ordinasset per quem sub Va
lente nouatiani sine persecutione mansissent
tunc agelius populis volens placare tristici
am etiam martianum ordinauit episcopum.
Et cum melius habuisset in ecclesiam pro-
cessit ⁊ sermonem fecit dicens. Martianum
habetis post me. post martianum vero sisin-
nium. Post paucos vero dies defunctus est.

Sub episcopatu vero martiani etiam; corũ ecclesia ac huiusmodi causa diuisa est.

Capitulum.xxxvij.

Abbatius quidam ex iudeo Christianus factus. ⁊ a martiano ad presbyteratus honorem prouectus. nihilominus secte iudaice seruiebat. Cũ quo scelere ambiebat episcopatum. Assumẽs ergo sui desiderij conscios duos presbyterum Theocistum ⁊ macharium: nouitatem festiuitatis paschalis sub valente imperatore cõstitutam. in vico phrigie pazo: defendere nitebatur. ⁊ premium quidem quasi pro ecclesie integritatis custodia dicebat non esse dignos quosdam participatione sacramentorum. procedente vero tempore manifestatus est. dũ collectas proprias celebraret. Inter hec martianus agnoscens eius errorem ⁊ ordinationis sue culpam. quoniam vane glorie homines presbyteros ordinauerat et cum gemitu dicebat. melius fuisse super spinas posuisse manus suas quam sabbatium ordinasse presbyterum. Pro inde synodum in sangario bithinie nouatianorũ fecit episcoporum. Quo congregati euocauerũt eos vt coram synodo causas discessionis sue proponerent. Cumq; sabbatius discordiam festiuitatis paschalis suam diceret esse tristiciã ⁊ oportere sm iudeorum obseruationem eã celebrari firmaret. sicut in pazo fuerat constitutum. estimãtes episcopi quoniam propter ambitum sabbatius talia perpetraret iusiurandum ei imposuerunt quia nunq; desideraret episcopatum. Quo iurante regulam de pasche festiuitate protulerunt que singulis liceret quo vellent celebrare pascha ne propter discordiam festiuitatis diuiderent ecclesiam. cum antiqui ⁊ ecclesijs proximi licet discordantes de tali festiuitate cõmunicassent tamẽ alterutris ⁊ nouatiani ĩ regia vrbe Roma constituti nunq; fuissent secuti iudeos. Sed semper post equinoctiũ celebrarent pascha. Cũ hec ab eis tunc fuisset regula diffinita sabbatius iuramentis cõstrictus si quãdo paschalis festiuitas discordaret. ille apud semetipsum precedentius ieiunabat. ⁊ noctanter solẽnem diem pasche sabbati celebrabat. ⁊ rursus cum omnibus in ecclesia cõueniebat ⁊ mysterijs fruebatur. Hoc ergo multis annis faciens. latere non potuit. Quapropter quidam simplicium ⁊ maxime phrigũ ⁊ gallatorũ ex hac re iustificari credentes zelabantur eum ⁊ pascha cum illo celebrabãt. Sed sabbatius postea. ⁊ remotas collectas faciebat. paruiq; pendens iusiurandum suorum sequaciũ ordinatur episcopus.

Capitulum.xxxviij.

Ed mihi videtur huiusmodi viros de festiuitate pasche rationabiliter cõtendisse neq; istos qui nũc sequuntur iudeos. non enim mente perceperũt. quia iudaismo in christianitatẽ mutato. illa sub alia ⁊ figuratiua legis mosayce quieuerunt. ꝙ hinc apparet iudaizare namq; nulla gens christiana percepit. Ediuerso autem apostolus etiam contradixit. Non solum circuncisionem prohibens. Sed etiam de festiuitatibus contentiões abijciendas monens scribens enim ad galathas ait. Dicite mihi qui sub lege vultis esse: legem non audistis. Et hinc pauca loquens. seruum ostendit populum iudeorum ⁊ in libertatem vocatos. qui accedunt ad christum. Monet etiam nullatenus obseruandos dies ⁊ menses ⁊ annos. Colosensibus autem scribens voce magna clamabat vmbram fuisse obseruationes antiquas. quapropter inquit nullus vos iudicet in cibo aut in potu. aut in parte festiuitatis. aut initio mensis. aut sabbato: que sunt vmbra futuri. Et ad hebreos idem apostolus ait. Mutato enim sacerdotio necessario legis mutatio fuit. Unde igitur nec apostolus nec euangelia accedentibus ad predicationem iugum seruitutis imposuerunt. sed festiuitatem pasche ⁊ alias celebritates honorandas esse dixerunt. Quapropter quoniã diligunt homines huiusmodi celebratores: eo ꝙ in eis a laboribus requiescũt. singuli ꝑ prouincias sicuti voluerunt memoriam salutaris passionis antiquitus ex quadam consuetudine celebrabant. Non enim hoc saluator aut nostri apostoli lege predicauerũt. nec penam aut supplicium aut maledictum sicut lex mosayca iudeis. nobis euãgelia aut apostoli sunt minati. sed solummodo propter derogationem iudeorum. quoniam in festiuitatibus homicidiũ cõmiserunt in tempore azimorum saluatorem passum in euangelijs est relatum. Intentio namq; fuit apostolorum. non de diebus sanxire festiuitatum. sed conuersationem rectam ⁊ dei predicare culturã. Mihi ergo videtur quia sicut multa alia ꝑ

prouincias ad consuetudinem venerunt. sic
⁊ pasche festiuitas tradita est: eo ꝙ nullus a-
postolorum hinc aliquid sanxisset. nam plu-
rimi circa minorem asiam antiquitus quar-
tadecima die obseruare consueuerant nō re-
spicientes sabbati diem: ⁊ hoc facientes non
tamen segregabantur ab illis: qui aliter cele-
brabant. donec romane ecclesie victor episco
pus excōmunicationē quartodecimanis mi
sisset in asiam. Quo facto ireneus lugdunen
sis gallicanus episcopus. victorem epistola
sua culpauit. dicens. etiā veteres ita celebras-
se. ⁊ quia Policarpus smirne ciuitatis epi-
scopus q̄ postea sub Gordiano ꝓncipe mar-
tyrio coronatus est. a niceto episcopo roma
no cōmunicauerit nihil discernēs de pascha
li festiuitate. cū ipse quartadecimanus esset
sicut eusebi⁹ in. v. ecclesiastice hyst. libro do-
cet. Quidam igitur sicuti dixi in asia minori
xiiij. obseruabant diem. quidam vero etiam
circa orientales plagas sabbatum custodie
bant dissonabant autem circa mensem. Naꝫ
alij iudeos licet integritatem non seruarēt se-
quendos esse in festiuitate dicebant. alij ꝓo
post equinoxium celebrabant declinantes se
qui iudeos. ⁊ dicentes. quia dum sol esset in
ariete pascha celebrari deberet: ſm antioche
nos autem xantico mense. ſm romanos apo
stoli. ⁊ hoc faciendum non sequendo moder
nos iudeos: qui per omnia errare noscuntur
sed magis antiquos ⁊ iosephum. Sic enim
ille in tercio antiquitatꝭ libro ꝯscripsit. Hys
ergo concordantibus omnes occidētales vsqꝫ
ad occeanum post equinoxiū ex antiqua tra
ditione celebrasse comperimus nec aliquan
do habuisse discordiā. Non enim sicuti qui
dam dicunt celebratū sub constantino con
cilium festiuitatē pasche mutauit. Nam ipse
constantinus discordantibꝫ scribens. monet
vt isti cū pauci essent imitarentur plures: cu
ius epistole partem ponere non omisi. Sic
enim post alia dixit. Est enim ordo valde de
corus: quoniam omnes ecclesie in vno orbe
apud occidentem ⁊ meridiem ⁊ arctum po-
site seruare noscuntur. necnon etiam quidaꝫ
orientalium. quapropter in presenti vtiqꝫ be
ne se habere omnes estimauerūt. Et ego ipse
vestre quoqꝫ sapientie placere promisi vt ꝙ
in romana ciuitate. ytalia. ⁊ affrica ⁊ vniuer-
sa egypto. hyspania. gallijs. britanijs. libia.
tota bellada diecise. pōto. ⁊ cilicia libere sub
vna concordia custoditur. hoc enim sapien-
tia vestra suscipiat considerantes non soluꝫ

multitudinem predictorum locorum. ⁊ eccle
siarum munerū. sed etiam quia hoc maxime
debetis omnes cōmuniter celebrare quod ra-
tio subtilis videtur exigere nullam cum iu-
deorum periurio habere cōmunionem. Ta
lia siquidem constantinus. sed aiunt quarta
decimanis hanc obseruationē iohanne apo
stolum tradidisse. Alij vero petrum ⁊ paulū
apostolos romanis ⁊ occidētalibus dicunt
pasche tradidisse solennitatē: sed nullus scri-
ptam probationem horum habere dinosci-
tur. Quia vero ex consuetudine quadam per
prouīcias celebratur pascha. hinc estimo. cū
nulla religio easdem videtur seruare solenni
tates. nam cum vnius sint fidei plurimi ta-
men disponant circa pascha legitima vnde
pauca dicenda sunt. Nam in ipsis ieiunijs a
liter apud alios inuenis obseruari. Roma-
ni enim tres ante pascha septimanas preter
sabbatum ⁊ dominicam sub continuatione
ieiunant. Hillyrici vero ⁊ tota bellada. alle-
xandria quoqꝫ ante sex septimanas ieiunant
easqꝫ ieiunia quadragesimam vocant. alij ve-
ro ante septem pasce septimanas ieiuniorum
facere noscuntur initia ⁊ tres tantūmodo se-
ptimanas hoc est quinis diebus preter inter
missionem aliarum duarum septimanarum
ieiunantes. nihilominus quadragesimā vo
cant. Unde miror cum ipsum numerum nō
habeant. quomodo quadragesimaꝫ vocant.
sed etiam ciborum abstinentiam non similē
habent. Nam alij omnino ab animāte se ob
seruant. alia ieiunantium pisces solummo-
do comedunt: quidam cum piscibus vescun
tur ⁊ volatilibus dicentes. Hec ſm Moy-
sen ex aqua habere substantiam: alij vero eti-
am caseis. caulibus ⁊ ouis abstinere noscun
tur. quidam sicco tantummodo pane vescū-
tur. alij neqꝫ hoc vsqꝫ ad nonam ieiunantes.
Horam sine discretione reficiuntur ciboruꝫ
⁊ innumere consuetudines apud diuersos
inueniuntur. Et quia nulla lectio ex hoc in
uenitur antiqua. puto apostolos singuloruꝫ
hoc reliquisse sententie. vt vnusquisqꝫ opere-
tur non timore. non necessitate: quod bonum
est. sed etiam circa celebritatem collectarū que
dam diuersitas inuenitur. Nam dum per
ecclesias in vniuerso terrarum orbe consti-
tutus die sabbatoꝝ ꝑ singulas ebdomadas
sacrificia celebrarent. Hoc in allexādria ⁊ in
roma quadā prisca traditiōe nō faciāt. Egy
ptij vero allexādrie vicini ⁊ thebaidis habi-
tatores. sabbato quidē collectas agunt. quo-

niam sicut moris est sacramenta percipiunt. Nam postq̃ fuerunt ⁊ epulati cibis omnib⁹ adimpleti. circa vesperam oblatione facta cõmunicant. Rursus aũt in allexandria. quarta ⁊ sexta feria scripture leguntur. eisq̃ doctores interpretant⁊ omnia fiũt preter solennẽ oblationis morem. Origenes enim plurima in hijs diebus videtur edocuisse. Qui dum sapiens esset magister ⁊ cõsideraret quia impossibilitas mosayce legis ad litteram esset in formationem pasche ad modum contemplationis exegit vnum pascha solũmodo veruz fieri. dicens quod saluator celebrauit. dum Petrus aduersus contrarias potestates crucem susciperet. ⁊ illo triunpho vteretur cõtra dyabolum. In eadem allexandria lectores ⁊ psalmoꝝ nunciatores indifferenter fiunt. siue cathecumini. siue etiam christiani. dũ omnes ecclesie iam fideles in hijs ordinibus habere videantur. Ego quoq̃ cognoui in thessalia consuetudinem aliam dum quidaz clericus ante clericatum legittime duxisset vxorem. quia cum ea mixtus fuerit abdicat⁹ est. dum in oriente cuncti spontanea voluntate ⁊ non aliaqua necessitate etiã episcopi semetipsos abstineãt. Plurimi enim eorum etiam episcopatus tempore ex legittima vxore etiã filios habuerunt. Hoc quoq̃ in thessalia seruari cognoui. quoniam apud eos in diebus pasche tantũmodo baptisantur: quapropter plurimi sine baptismate moriũtur. In antiochia sirie altare non ad orientem ecclesie. sed magis ad occidentẽ habent. In bellada hierosolymis. et thessalia ad tempus vespertinum orationes similes nouatianis constantinopolim degentibus habentur. In cesarea capadocie ⁊ cipro die sabbati ⁊ domico. circa vesperam cum lucernarijs episcopi atq̃ p̃sbyteri scripturas interpretant. In allexandria presbyter non facit sermonem ⁊ hec res initium accepit ex quo arrius ecclesiam conturbauit. Rome sabbata vniuersa ieiunant. In cesarea capadocie eos qui post baptisma delinquunt a cõmunione suspendunt sicuti nouatiani ⁊ macedoniani in helesponto faciunt ⁊ in asia. Quarto decimani. nouatiani circa phrigiam binubos non recipiunt. constantinopolim vero neq̃ aperte recipiũt. neq̃ palam remouere noscuntur. in occidentalibus vero partibus aperte recipiunt.

Sozomenes.

Capitulum. xxxix.

On tam siquidẽ quos phrigas nominant peregrinam quandã adinuentionem introducentes. s̃m eam pascha celebrant. culpant enim eos: qui cursum lune requirunt. ⁊ dicunt solares tantummodo circulos sequendos. ⁊ postea menses quidem singulos esse dierum. xxx. diffiniunt ⁊ inchoare primũ ab equinoxio vernali. q̃d est s̃m romanos. viij. hoc apostolus tunc inquit duo luminaria facta sunt quibus tempora manifestantur ⁊ hoc indicari. eo q̃ lumen per octo annos cum sole cõcurrat ⁊ ambo tunc nouum habeant mensem: eo q̃ octo annorũ cursus lune cõpleatur ⁊ tanq̃ principiuz sit primi mensis reputant predictam diem in scripturis. xiiij. ⁊ hanc esse dicit. viij. idus aprilis. s̃m quam semper celebrant pascha. tenent si contingit etiam concurrere resurrectionis domuucum diem. alioquin dominica superueniente celebrant. Scriptum est enim. a quartadecima vsq̃ ad. xxj. esse celebrandum.

Sozomenes.

Pud romanos in vno quoq̃ anno semel psallunt alleluia. primo die pasche ita vt romani velut pro iuramento habeant: vt hunc hymnuz audire mereantur. In qua ecclesia neq̃ episcopus. neq̃ aliter quisq̃ coram populo dicet Apud allexandrinos hoc opinabile est. quia dum leguntur euangelia non surgit episcopus q̃ apud alios nusq̃ fieri noui vbi solus archidyaconus hanc lectionem legit. in alijs locis dyaconi in multis vero ecclesijs soli sacerdotes. constantinopolim prima die resurrectõis dominice pontifex.

Socrates.

Capitulum. xl.

Rouenerũt enim etiam apud arrianos diuisiones propter huiusmodi causam. singule videlicet eorum contentiones. ad ineptos eos perduxere sermones. Cum enim in eorum ecclesia credatur deus pater esse filij verbi. ex hoc apud eos questio processit. si possibile sit. vt etiam anteq̃ existeret filius deus pater vocari potuisset. quoniam dei verbum non ex patre naturaliter. sed ex non existentibus substitisse credebant. Circa primum itaq̃ capitulum errantes: rite de puro nomine in certamen illicitum corruerunt. Dorotheus enim ab antiochia euocat⁹ ab eis. dicebãt nõ posse patrẽ

esse neqꝫ vocari. filio non subsistente. Porro marinus quem a thracia ante Dorotheũ vocauerant occasionẽ inueniens oportunã. Dorotheo enim erat aduersus. respondit sermonem de hac questione contrarium ⁊ propterea sunt inter eos facte diuisiones. diuisiqꝫ propter hoc verbum seorsum singuli solennia celebrabant. Alij enim sequebant dorotheum. alij vero marinum quippe dicẽtes. patrem esse patrem. etiam filio non existente. Uocabantur enim isti patiriani. eo ꝙ quidam theoctistus sirus genere psatira. idest duplicia vendens. hanc propositionẽ valde defenderet. Hos quoqꝫ secutus est selenaas gothorum episcopus. sed isti quoqꝫ paulopost separati sunt. cum marinus cum agapio discordiam habuisset. quoniam ipse episcopuz fecerat ephesi. verum isti non propter religionem. sed propter presulatum inter se inimicicias bellaqꝫ gesserunt. Gothi nanqꝫ defenderunt agapium. Quãobrem plurimi clericorum eorum vanam gloriam fugientes ad fidem consubstantialitatis vtiliter accesserunt Arriani siquidem. xxxv. annis diuisi. inter alterutros postea sub imperio theodosij iunioris consulatu plinte ab herese psatirinorum incedentes vniti sunt. veluti lege decernẽtes. nunqꝫ capitulum propter quod diuisi fuerãt memorare sed hoc constantinopolim gestuz est. Uerum in alijs ciuitatibus sub diuisione manserunt. hec de arrianis. Uerum neqꝫ eunomiani sine diuisione manserunt. Nam et ipse eunomius dudum ab eudoxio qui cũ cizici ordinauit episcopum segregatus est. occasione percepta. eo ꝙ etium doctorem eius expulsum suscipere noluisset. Reliqui vero ab eo per scismata diuersa partiti sunt. Pri⁹ itaqꝫ theofronius quidam capadox ab eunomio vesane ꝯtentiõis edoctus ⁊ aliquid de arestotelis cathegorijs ⁊ periarmenias intelligens fecit libros quos de exercitio mentis titulauit. Is ergo cum offendisset consectatores suos tanqꝫ recedens ab eis expulsus est ⁊ seorsum colligẽs sui nominis heresim dereliquit. In cõstantinopolim vero quidã euticius ex tepidissima questione ab eunomianis diuisus. hactenus collectas seorsum facit. vocanturqꝫ horum alij eunomotheos romani. alij vero eumonioteeutichiani. Uerun tamen isti baptisma corruperunt. non enim in trinitate: sed in christi morte baptisant.

Capitulum. xlj.

Acta est igitur quodaz tempore etiã inter macedonianos diuisio: cũ eutropius presbyter seorsuz colligeret ⁊ nequaqꝫ ei carcerius consentiret. Fuerunt forsitan ⁊ alie diuisiones heresum. sed ego tãqꝫ cõstãtinopolitanus atqꝫ nutritus. q̃ mihi clariora visa sunt ea narrare curaui.

Capitulum. xlij.

A siquidẽ tempestate dicunt egypti fluuiũ circa primũ ascensum aq̃ post tergum recessisse. Quo facto egyptij seuiebant. eo ꝙ non sinerentur flumini sacrificia solennia celebrare. Iudex autẽ seditionem perspiciens concitari nunciauit imperatori. Uerum imperator melius iudicauit diuine fidei seruiendum: q̃m poculo nili. ⁊ ꝑponere sacrificia pietati. Nunqꝫ inquit currat ille fluuius. si magicis artib⁹. ⁊ fluctu sanguinis. vnde polluende sunt sacri paradisi. Hac acto. post paululũ ita vberrime nilus effusus est. vt etiam altius qꝫ solebat fluctos aspergeret. Cũqꝫ solitas complesset mensuras. ⁊ adhuc in culmen extolleretur in terrorem nimium: egyptij sunt redacti metuentes: ne ⁊ alexandriam ⁊ libie partes forte destrueret. Tunc enim fertur paganos alexandrinos in theatro clamasse. quia velut senex ⁊ delyrus nilus euanuisset. Quãobrem plurimi egyptiorum derogantes paterne religioni ad christianitatis iura ꝯuersi sunt.

Capitulum. xliij.

O vero tempore dicitur delatũ constantino polim iohannis baptiste caput quod herodias petijt ab herode tetrarcha. Fertur enim inuentũ caput a monachis macedonianis: qui primum quidem hierosolymis habitabant. postea vero ciciliam migrauerunt. Cum enim aũ hoc imperium mardoni⁹ maior dom⁹ imperialis hoc nunciasset imperatori precepit valens caput sacrum constantinopolim deportari. Qua iussione directi ⁊ imponentes vehiculo deportabant. Cumqꝫ venissent ad locũ qui vocatur partichum. est enim circa calcedona. nequaqꝫ poterat trahi vehiculum licet multis plagis burdones affligerentur. Et cum hoc inopinabile videretur vniuersis. ⁊ ipsi simul imperatori. sacrum hoc caput recondiderũt in vico appellato cosilai. Erat enim possessio ipsa mardonij. Illo siquidem tem-

poꝛe. aut deo. aut ipſo propheta monente in
hūc locū vſqꝫ perductum eſt. Cumqꝫ poſtea
theodoſius imꝑatoꝛ has baptiſte reliquias
voluiſſet auferre: ſolā referūt reſtitiſſe matro
nam virginē ſacrā. q̄ eius cuſtodiā capitis ex
hibebat. Cui dū ſepius imꝑatoꝛ nō violēter
ſed cū lachrymis ſupplicaret: vt eā ꝑmitteret
ſua vota cōplere. hec putās qꝛ ſicut tp̄e valētꝭ
etiā tūc nō pateret vlterius baptiſta poꝛtari
ceſſit. At imperatoꝛ amplectēs ſua purpura
thecā in q̄ caput baptiſte iacebat ꝛ eā poꝛtās
venit. ꝛ ante ciuitatē ꝯſtantinopolitanā recō
didit in. vij. miliario. ibiqꝫ magnam atqꝫ pul
cherrimā deo edificauit ecclīam: crebroqꝫ de
precatꝰ eſt matronā promiſitqꝫ dona gratiſſi
ma. ſi recōſiliari vellet nec paſſa eſt. Erat enī
macedoniana hereſi violata. licꝫ p̄ſbyter vin
centius ꝯſectatoꝛ eiꝰ: q̄ ꝓphete ſepulchrū eq̄-
liter obſeruabat cōuerſus fuiſſet. ꝛ catholice
cōmunicaſſet eccleſie. Ferūt enī qꝛ cōiuratio
nē habeāt macedoniani nunq̄ꝫ ſe a ſua ſecta
recedere. Vex is p̄ſbyter dū ageretur de mi
gratiōe ſacri capitꝭ apud ſe diffiniuit qꝛ ſi ſe-
queret baptiſta imꝑatoꝛē ꝛ ip̄e cōmunicaret
ei. Quo facto ꝯuerſus eſt.

Theodoꝛicus.

Capitulum. xliiij.

Situr in antiochia meletij maximi
ſuggeſtionē flauianꝰ accepit. q̄ cum
diodoꝛo plurima ꝓ ouibꝫ certamia
paſſus eſt. Voluerat enī paulinꝰ ecclīe ſuſci-
pere preſulatū: ſed pontificū ei reſtitit multi-
tudo dicēs nō opoꝛtere eū qui meletij cōſiliū
nō recepat poſt illius moꝛtē in eius ſede cōſi-
ſtere ſed cū potius q̄ ꝓ plurimis laboꝛibꝫ ef-
fulgebat. ꝛ ꝓ ouium cura pericula ſuſtinue-
rat. Hoc factū: romanos ꝛ egyptios fecit in
feſtos aduerſus oriētales. ſꝫ neqꝫ moꝛte pau
lini inimicicie ſunt deſtructe. Nam ꝛ poſt il-
lum cū euagrius eius ꝑcepiſſet ſedem. perſti-
terūt flauiano vehemēter infenſi: licet euagri
us preter eccleſiaſticā regulā fuerit oꝛdinatꝰ.
Solus enī paulinus eum inſtituerat. pluri
mas regulas p̄uaricatus eccl'iaſticas. Non
enī precipiunt: vt ꝑ ſe quilibet oꝛdinari poſ-
ſit: ſed cōuocari vniuerſos ꝓuītie ſacerdotes
ꝛ p̄ter tres pontifices oꝛdinationē fieri peni-
tus interdicūt. Verūtamē nihil hoꝝ reſpici-
entes euagrij ſunt amplexi cōmunionē ꝛ ad-
uerſus flauianū auditus principis cōmoue-
runt. Qui frequēter impulſus deduxit eum
ad vrbē cōſtantinopolim ꝛ romā ꝓficiſci pre
cepit. Poꝛro flauianꝰ excuſatione hiemis fa
cta: qꝛ tp̄e opoꝛtuno ꝑgeret romā. tunc eſt re-
uerſus ad ꝓpria. Cumqꝫ romani pontifices
nō ſolū mirabilis damaſus: ſed etiā poſt eū
ſiricius ꝛ athanaſius imꝑatori vehemēter in
ſiſterēt. dicētes. qꝛ tyrannos quidē propꝛios
debellaret. qui ꝓ chriſti reſiſterēt legibꝫ cos
ſineret impunitos. rurſus eum euocās romā
ꝓficiſci cogebat. Tūc flauianꝰ ſapiētiſſimus
digna fiducia vſus ait. Siquidē fidē meam
o imꝑatoꝛ quaſi nō rectam accuſant quidā.
aut vitā dicunt ſacerdotio nō eſſe dignā. etiā
ipſos accuſatoꝛes meos habere iudices nō
refuto. eoꝛumqꝫ ſententiam gratāter excipio.
Si vero de ſede ꝛ preſulatu cōtendunt. neqꝫ
litigo. neqꝫ hec habere volentibus refuto ſed
abſcedo ꝛ me ab epiſcopatu ſuſpēdo. Da igi
tur antiochenā ſedem cuicūqꝫ volueris impe
ratoꝛ. Hanc eius foꝛtitudinē. ꝛ ſapientiā mi
ratus princeps redire ad propꝛia. ꝛ cōmiſſā
ſibi regere precepit eccleſiam. Poſt aliquan-
tum tempus rome denuo veniens imꝑatoꝛ.
eaſdem ab epiſcopis patiebatur querelas: q̄-
ſi flauiani tyrannidem ſubdere noluiſſet. At
ille ſpeciem tyrannidis eos fari precepit di-
cens ſe eſſe flauianum. Illis vero dicētibus
quia non poſſent cum imperatoꝛe contende
re. monuit vt de cetero eccleſie concoꝛdiā ha-
berent deponerentqꝫ certamen ꝛ ſtultas con-
tentiōes extinguerent. Paulinꝰ inquit olim
eſt moꝛtuus. euagrius contra regulas oꝛdi-
natus. oꝛientales autem eccleſie preſulatum
flauiano deferentes. ꝛ aſia. ponthus. ꝛ thra-
cia eius cōmunioni coniuncte ſunt. Omnis
illiricus illum nouit per oꝛientem epiſcopis
preſidere. Hijs flexi monitionibꝫ heſperie ſa
cerdotes ſoluturos ſe inimicicias promiſe-
runt. ꝛ legatos mittendos ab eo ſuſcepere. H
audiens ſacratiſſimus flauianus miſit romā
quoſdam laude dignos epiſcopos. ꝛ antio-
chenos preſbyteros atqꝫ dyaconos: quibus
preerat acatius beric. in omni terra pelagoqꝫ
cantatus. Is cum alijs romam veniens. lon
gamqꝫ ſanans odij paſſionem. poſt decem et
ſeptem ānos eccleſijs reſtituit pacem. Quod
agnoſcentes egyptij inimicicias extinguen-
tes concoꝛdiam ſunt amplexi. Tunc igitur
eccleſie romane innocentius ſucceſſoꝛ ana-
ſtaſij preſidebat. vir prudentia ꝛ intellectu de
center oꝛnatus. allexādrine ꝓo theophilus.

Socrates.

Es itaqꝫ publica eo tēpoꝛe pro huiuſ-
modi cāturbabat. In occidentis ꝑtibꝫ

grammaticus quidā eugenius nomine litte
rarū latinaꝝ doctor. relinquens scolas suas
in pallacio militabat. eratq́ʒ imperatoris an
tigrapheus ⁊ ꝓpter eloquentiā a multis ho=
norabat. Tūc ergo fertur. nō mediocriter co=
gitās cooperatorē assumpsit arbogastum. de
minoribꝫ gallis ortū militaris ordinis ducē.
virū seuū ⁊ necibꝫ ꝑparatū. Quo facto decli
nauit ad tyrānidē. Igit̄ vterq́ʒ ꝯtra impato=
rem valentinianū necē machinabant̄. cubi=
cularios corrūpentes eunuchos. At illi dor
mientē principē suffocarūt. Hoc eugeni⁹ re=
pente cognoscēs impio potit̄ hesperie. age=
batq́ʒ qḋ tyranno poterat ꝯuenire. hoc audi
ens theodosius impator. rursus sollicitudi=
nibꝫ obstrictus. Secūda certamia post ma=
ximū ꝑparabat. ꝯgregansq́ʒ militarē virtutē
⁊ honoriū filiū designās imperatorē. cōsula=
tu suo ⁊ abūdātij decimo die ianuarij mēsis
denuo ad partes hesperias magno studio fe
stinabat.

¶ Sozomenes.

Capitulum. xlv.

Interea euentū belli cōsiderās mit=
tit ad thebaidē ad iohēm monachū
tūc ꝑsciētia claꝝ. ad quē destinauit
eutropiū eunuchū sibimet fidelissimū. vt aut
eū si vellet venire deduceret. aut nolentem de
euētu belli requireret. At ille iohannē quidē
deducere nō preualuit. sed mandatū retulit
eius: quia bello vinceret ⁊ perimeret tyrannū
⁊ post victoriā in ytalia moreret̄.

¶ Socrates.

Elictis ḡ theodosi⁹ ambobꝫ filijs in
vrbe ꝯstantinopoli cū ꝑgeret contra
eugeniū bellaturus. plurimū trans
histrū barbari sunt secuti cū eo pugnaturi cō
tra tirannū paruoq́ʒ tp̄e cū manu maxia ve=
nit ad gallias. Illic em̄ ꝑparabat bellum. vbi
iam multa milia habebat exercitus.

¶ Theodoricus.

Cum igit̄ in q̄dam mōte oratoriū in
uenisset. ibi nocte dn̄o supplicabat. ⁊
circa gallicantū sopore cōpressus vi
dit in sompnis q̄si iaceret in cāpo. ⁊ astarent
ei duo quidā viri in vestibꝫ albis ⁊ equis can
didissimis residētes. eūq́ʒ iubētes bonā habe
re fiduciā ⁊ diluculo armare milites ad vi=
ctoriā. dicebātq́ʒ se ꝓ solacio destinatos: q̄ꝝ
alter iohānes euāgelista. alter se philippū di=
cebat apostolū. Hac visiōe cōperta. nequaq̄ʒ
ab oratiōe cessauit: sed lachrymas vberiores
effudit. Que visio etiā cuidam militi reuelata
est ⁊ ꝑ diuersos ꝑuenit ad principem. At ille
nō ꝓpter me inquit hec iste vidit. sed ne quis
crederet quia finxi quod ego vidi. ideoq́ʒ eti=
am isti monstratū est. nam primo mihi hoc
dominus cōmunis ostendit.

¶ Socrates.

Fit ergo congressio circa fluuiū voca
bulo frigidum. Igitur in parte qua
romani contra romanos confligē=
bant bella erant equalia. vnde vero barbari
auxiliatores imperatoris pars eugenij poti=
or videbatur. Imperator autem videns bar
baros deperire in magnā veniens cstuatio
nem prostrauit semetipsum in terra adiuto=
rem inuocans deum. ⁊ petitione frustratus
non est. Quidam enim baccurius magister
militum eius repente sic confortatus est. vt
cum primis ducibus concurreret ad eā par=
tem: qua barbari premebantur. Quo facto
dirupit acies. et in fugam mox vertit inimi=
cos. sicq́ʒ denuo ea hora miraculū. Uentus
enim vehementissimus inspirans. emissa ia=
cula ab eugenij partibꝫ cōtra eos denuo reuo
cabat. ⁊ a partibꝫ impatoris cū magna forti=
tudine deferebat. Tantū valuit imperatoris
oratio. hoc enim itaq́ʒ modo dimicatiōe con
sumpta. tyrannus corruens ad pedes impa=
toris exorabat promereri salutem. Qui circa
pedes imperatoris a militibus capite sectus
est. Hec gesta sunt. xvij. die septembris men
sis. ꝯsolatu archadij tercio ⁊ honorij secūdo
Arbogast⁹ autem tantoꝝ causa maloꝝ post
duos congressiōis dies. fuga lapsus. dū co=
gnouisset quia viuere nō posset ꝓprio gladio
se interemit.

¶ Sozomenes.

Capitulum. xlvi.

A siq̄dē tēpestate plurimi int̄ ep̄os
effulgebāt sicut donat⁹ eurie ep̄i ꝯ
quo dū ꝓuinciales miracula multa
testent̄: maximū tamē est qḋ de dracone ges=
sit. Is em̄ circa pontē in via publica iacens
cibū habebat oues. capras. boues. equos et
homines abripiēs deuorabat. Ad quā besti=
am donatus sine gladio veniēs: dum illa le=
uasset caput quasi voratura virū: tūc ille ve=
xillū crucis ante faciē eius digito designās
in aere in os eius expuit. Bestia vero spiri=
tum mox ori suo suscipiens expirauit. quā
sicut audiui octo paria boum in vicinū cam
pum traxerunt et immisso igne combusta

est. ne aerem fetore corrumperet. Huius itaque sancti viri donati sepultura insignis est ubi oratoriũ ex eius noĩe vocatur. habẽs fontẽ aquarum: quẽ ipse fertur orationibus inuenisse. Nã dũ esset locus inaquosus. et illic aliqñ ex itinere venisset. aiunt quod fatigatis qui cum eo erãt orasset et mox aque inundatio prorupisset et ex illo hactenus permaneret.

Capitulum. xlvij.

Eo tpe thomitbanã et sithie ecclesiaz theothimus gubernabat. vir in philosophia nutritus. cuius virtutẽ diligentes barbari trãs histrũ habitãtes deum romanorum esse pdicabant. diuinarum quippe in eo sancto viro rerũ sepius experimẽta perceperũt. Nã cũ aliquo tpe iter ageret. illius terre barbari occurrerũt ei. et dũ qui erant circa eũ terrore turbarentur quasi continuo morituri ex equo descendẽs orauit. Porro barbari neque eũ neque seques eius neque eq̃s de quibus descenderãt videtes ptransierunt. Dum igitur crebro transeuntes scitas naturaliter feroces epulis muneribusque mãsuetos faceret. quidã barbarus arbitratus eũ esse locupletẽ. cepit insidari: vt eũ caperet. alligaret et traheret. Cũ hoc iam pparasset et dexterã ad hoc haberet: vt cum tactu laquearet manus in aere mox ligata est et barbarus ille inuisibilibus vinculis est obstructus. Tũc alijs p eo rogãtibus supplicauit deo theotimus vt barbarus solueretur.

Capitulum. xlviij.

Eo q̃z tpe fuit epiphanius cipriorum episcopus. ad cuius sepulchrum hactenus demones expelluntur. Is enim dũ substantiã ppriam necessitatẽ sustinentibus erogasset. et multis q̃z offerẽtibus ei pecunias manu largissima dispẽsaret. contigit vt pecunijs deficientibus economus ecclie murmuraret. q̃ facto assistẽs quidã in domo qua manebat yconomus sacculũ multarum pecuniarum dedit et ita disparuit vt nec qui dedit. nec qui misit agnosceretur. Quod factũ oẽs diuinũ esse iudicauerunt. Aliud quoque eius libet referre miraculũ. Quidam paupes studẽtes epiphaniũ arte deludere: vt eis aliq̃d daret. dũ iter ageret vnus eorum supinũ se pstrauit in terram alter stabat quasi mortuũ deflens nec habẽs vnde eũ sepelire potuisset. Epiphanius aũt superueniens orauit vt sub quiete dormiret. et sepulture necessaria pbuit. simulque consolatus est flentẽ. dicens. Quiesce fili a lachrymis: nõ enim fletu resuscitari poterit. est enim ineuitabile quod euenit. Cũque discessisset epiphanius. cepit ille pulsare sociũ vt resurgeret. Et cũ hoc semel et secũdo fecisset. dicens. Surge ista die de tuis laboribus epulemur. et socius ille penitus nõ sentiret cognoscens vere mortuũ cucurrit ad epiphaniũ flens et petẽs. vt eius sociũ suscitaret. At ille consolatus est ne ferret grauiter quod euenerat. nõ tñ defunctũ denuo suscitauit. Hoc enim credo p inde gestũ. vt nõ dei ministri facile deludantur. Eo tpe fuit eas. et zeno in palestine gaza philosophãtes. Et eas fertur dum pulcherrimã duxisset vxorẽ. ter cũ ipsa solũmodo cõcubuisse. et tres filios genuisse. postea vitam monachicã ad primã esse sectatũ. Zeno aũt eps vsque ad annorum centũ habẽs etatẽ nũq̃ solẽnibus minor fuit. aut quieuit officijs.

Capitulum. xlix.

Non solũ hec religionẽ tũc nobilitabãt. sed etiã abacuc et michee pphetarũ corpa sicut audiui hoc tpe sunt ostẽsa. reuelatiõe diuina. dũ Zebennus tũc eleutheropolitanã gubernareret ecclesiaz in vico quod prius vocabatur ceyla in berectasia pdio quod distat ab vrbe q̃i stadios decẽ circa hũc locũ sepultura Michee fuit. quã nesciẽtes q̃d dicerẽt puinciales. o fidelẽ mẽoriã vocitabãt.

Capitulum. l.

Situr theodosius impator post laborẽ publicũ corpe fatigatus et sperãs ea se egritudine moriturũ potius de republica cogitabat. considerãs q̃ solent hominibus puenire impatore moriẽte. Filium itaque honoriũ de cõstãtinopoli velociter euocauit. ordinare volẽs partes hesperias. Cũque filius mediolanũ venisset ex egritudine releuatus circum de victoria celebrabat et ante prandiũ quidẽ spectaculũ quasi sanus exhibuit. post prãdium repẽte pgrauatus est. et ad spectaculũ venire nõ potuit. filiũ tñ ludis adesse pcepit. Superueniẽte vero nocte defunctus ẽ consulatu olibrij et pbini. xvij. die ianuarij mensis. anno pmo ducentesime nonagesime q̃rte olimpiadis. Vixit aũt impator Theodosius annis. lx. ex quibus. xvj. impauit.

Explicit liber Nonus ecclesiastice tripartite hystorie.

Incipit liber decimus

Capitulum Primum.

Efuncto theodosio eius impio filij successerũt. archadi⁹ in oriẽte. Honorius in occidẽte. Hoc tẽpore in romana damasus p̃sidebat eccl'ia in alexandria. Theophilus Hierosolymis Johannes Flauianus antiochenã tenebat sedẽ. constantinopolitanã q̃ nectarius. Igitur circa. viij. diem nouembris mensis. eodem consulatu corp⁹ theodosij delatũ est ⁊ cũ solẽni honore ab archadio filio sepulture cõtraditur. Post paucos ṽo dies. id est. xxvij. eiusdem mẽsis etiã exercit⁹ q̃ cũ impatore theodosio fuerat ꝯ tyrãnũ reuersus est. Et dũ impator archadius ẽm ꝯsuetudinẽ ad portas occurrisset exercitui remeãti: tũc milites rufinũ p̃fectũ impatoris pemerũt. Erat eñ suspectus quasi tyrãnidẽ posset assumere. Dicebaꝛ aũt q̃ hunos ipe in romanoꝝ p̃uincias euocasset. qui tunc armeniã ⁊ partes orientis valde vastabant.

Capitulum. ij.

Honori⁹ itaq̃ suscipiẽs occidẽtale imperiũ ludũ gladiatoꝝ q̃ dudũ rome celebrabaꝛ. hmõi cã remouit. Quidã thelemachi⁹ ꝯuersatõe monachica p hac cãusa ab oriẽte venit ad romã. Dũq̃ nephãdũ illud spectalũ aperireꝛ ⁊ ipe intrauit i stadiũ. ⁊ descendẽs nitebaꝛ pugnãtes aduersũ se gladijs sepàre. Cũq̃ spectatores aduers⁹ eũ seuirent ⁊ in effusiõe sanguinis grassarentur prouisorem pacis lapidib⁹ occiderunt. Hoc agnoscẽs mirabilis impator illũ quidẽ inter victores martyres numerauit. nefãs dum vero spectaculum prorsus abscidit.

¶ Socrates.

Capitulum. iij.

Auco tpe transeunte. etiã nectarius cõstantinopolitanus eps defunctus est. cõsulatu cesarij ⁊ anici. vij. ⁊. xx. die septẽbris mẽsis. Hoc ĝ studia generantur episcopat⁹. alijs aliũ ordinari cupiẽtib⁹. Nouissime ṽo placuit vt ab antiochia Johãnes euocareꝛ eccl'ie p̃sbyter. erat eñ ei⁹ doctrine fama mirabil'. Intra paucũ ĝ tẽp⁹ cõmuni decreto oim clericoꝝ. ⁊ laycoꝝ impator archadi⁹ euocauit eũ ⁊ ꝑpter dignitatẽ ordinis. cũ adessent ex impali iussione plurimi epi. etiã Theophilus venit allexãdrin⁹. qui studebat quidẽ iohãni detrahere ⁊ ysidorum suũ p̃sbyterũ ordinare. Diligebat eñ eũ qm̃ aliq̃n sustulerat p eo tale periculũ. Cũ impator Theodosius aduersus ꝑmũ tyrannum decertaret Theophilus p ysidoꝝ xenia misit impatori. ⁊ duplices misit ep'las mandãs vt alias ep'las nõ vincenti daret. porro victori. ⁊ munera ⁊ alias porrigeret litteras. Has dũ ysidorus portasset Romã veniens victoriam sustinebat. sed non diu latuit. Quidam enim lector rapiens epistolas. demonstrauit impatori. Quãobrem ysidorus terrore comprehẽsus in allexandriã fugit celare volens quod fuerat ei mandatum. Obquã causam ysidorũ Theophilus diligebat. verũ palatij iudices preposuere Johannẽ. Cumq̃ multi Theophilũ accusarerent. libellos aduersus eũ p diuersis causis p̃sentib⁹ episcopis optulerunt. Tunc ꝑpositus palacij Eutropi⁹ nomine. sumẽs accusatões scripta oñdit Theophilo dicens. Aut ordina Johannẽ. aut accusationes iste venient ad examẽ. Hinc perterritus Theophilus Johannem ordinauit episcopũ. qui suscepit episcopatũ. xvj. die februarij mensis cõsulatu honorij imperatoris. ⁊ eutichiani p̃fecti. Quia ṽo Johannes vir fuit omnino p̃clarus. ex libris quos reliquit agnosciꝛ. cuius vitã genus cõuersationem. ⁊ queadmodũ sit depositus. ⁊ morte potius. et morte potius honoratus exponã. Johannes itaq̃ fuit antiochenus filius secundi et antuse nobiliũ ꝑsonarũ. discipulus Sophiste libanij ⁊ auditor andragathum philosophi. Cumq̃ se ad aduocationẽ ꝑpararet. considerans molestias litigantiũ. iniustũq̃ vite propositũ potius elegit quietẽ. ⁊ hoc fecit emulatus Euagriũ. quoniã et ipse dum eiusdẽ studijs esset vsus. quietã magis secutus est vitã. Hoc ergo mutato scemate pariter ⁊ incessu diuinis lectionib⁹ incumbebat. ⁊ frequẽtius ad sanctã cõcurrebat ecclesiã. Hoc agens ꝑsuasit Theodoro ⁊ maximo qui fuerãt cõdiscipuli eius apud sophistã libaniũ. vt pomposam relinquerẽt vitã. ⁊ simplicẽ sequerenꝛ. Quoꝝ Theodorus postea episcopus mompsuestene ordinaꝛ eccl'ie. Maxim⁹ aũt seleutie ysaurie. Tũc itaq̃ isti fiunt discipli in le

ctiõẽ diuina diodori atq; cartherij. qui eo tẽpore sacris monasterijs p̄sidebat. Sed diodorus postea tharsi ordinat⁹ eps. multos cõscripsit libros sacras ad l̄ram intuẽs scripturas. Porro Johannẽ degentẽ cũ basilio tũc a melecio facto dyacono ⁊ postea cesarie capadocie p̄sule ꝯstituto. Zeno eps a hierosolymis reuertens lectorẽ in eccl'ia antiochena ꝯstituit. in q̄ adhuc officio positus libꝝ edidit ꝯtra iudeos. Post paucũ ꝟo tẽpus etiã dyaconatũ a melecio ꝓmerẽs. de sacerdotio aliũ fecit librũ. aliosq; plurimos explanauit. Postea ꝟo melecio in ꝯstantinopolitana vrbe defuncto. recedẽs Johãnes a melecianis. ⁊ neq; paulino cõicans trib⁹ annis cõtinue sub quiete degebat. Postea ꝟo paulino moriente. ab Euagrio ei⁹ successore p̄sbyter ordinat̄. Ante episcopatũ itaq; h̄ mõ ꝯuersat⁹ est. Fuit em̄ vir vt aiunt ꝓpter zelũ castitat̄ seuerior. ⁊ ampli⁹ q̄ȝ debebat a iuuẽtute sua furori magis q̄ȝ reuerẽtie se p̄bebat. ⁊ ꝓpter vite rectitudinẽ incautus ꝓspicere de futur̄. ꝓpter simplicitatẽ ꝟo oris libertate ꝓfusus. apud colloq̄ntes nõ mediocriter vtebat̄. Docendo precipuus erat. vtilis ad corrigẽdos audientiũ mores. in ꝯfabulatiõe ꝟo arrogans a nesciẽtib⁹ putabat̄. Cũ ḡ talis morib⁹ esset episcopatu suscepto. maiori fastu q̄ȝ ob̄uerat vtebatur. clericoꝝ suoꝝ corrigere vitam volẽs. Mox igit̄ in ipso initio cũ clericis asper videret̄ ecclesie. erat plurimis odiosus ⁊ velut furiosum vniuersi declinabãt. Cõpellebat em̄ eũ vt velut oẽs offenderet serapio dyaconus ei⁹: qui aliq̄n p̄sentib⁹ cleric̄ hũc ꝓtulit magna voce sermonẽ. Nunq; poteris o episcope hos corrigere: nisi vno baculo ꝑcusseris vniuersos. Quo dicto maiora ꝯ eũ odia cõcitata sunt. Nõ post multũ ꝟo tẽpus. plurimos clericoꝝ ꝑ diuersis exemit causis. At illi ꝯspirãtes aduersus eũ. etiã derogationib⁹ apđ ꝓplos vtebant̄. Quaꝝ rerũ faciebat maximã fidẽ. eo ꝙ nec vllũ secũ comedere pateret̄. nec ipse ad aliũ inuitatus accederet. Dicunt em̄ quidã ꝓpterea noluisse eũ cũ quocũq; comedere. eo ꝙ turpiter manducaret. escasq; perciperet alij ꝟo ꝓpter excellentẽ ciboꝝ continentiã hoc eũ facere predicabãt.

¶ Sozomenus.

Ego tamen quodam viro veraci referente audiui. quia propter abstinentiã capite ⁊ stomacho sepe dolebat. ⁊ ideo prãdiorum epulas euitabat.

¶ Socrates.

Populus ꝟo ꝓpter sermões quos in ecclesia faciebat diligebat eũ. paruipendẽs accusatoꝝ voces. Quales ꝟo sint eius libri nõ oportet nũc dici. qm̄ a legentib⁹ poterit iudicari. Igit̄ dũ clero tantũmodo esset infensus. Machinatiões ꝯ eũ nõ omnino valuerunt. Dum ꝟo etiã plurimos procerũ obiurgare cepisset. tũc inuidia ꝯtra eũ maior accẽsa est. ⁊ quidẽ plurima que dicebant̄. multaꝫ quoq; faciebãt audientib⁹ fidem.

Capitulum. iiij.

Jus derogatiõib⁹ dedit augmentũ ꝯtumelia ꝯ eutropiũ tũc ꝓlata. Eutropi⁹ em̄ eunuch⁹ p̄posit⁹ impatoris ⁊ habẽs ꝯsulis dignitatẽ volens in quibusdã refugientib⁹ ad eccl'iam vindicare. studuit ab impatorib⁹ legẽ poni. iubentẽ vt nullus ad eccl'ias ꝯfugeret. imo qui dudũ refugerãt traherẽtur. Sed dei secutũ est repente iudiciũ. Erat em̄ ꝓposita lex. Post paucos vero dies cũ ipse eutropi⁹ offendisset impatorẽ. inter refugas erat apđ eccl'iam. Eps ḡ Eutropio sub altare iacente nimioq; repcusso timore: residẽs sup ambonẽ vbi solebat pri⁹ facere ꝯsuete sermonẽ. increpatoriã fecit aduersus eũ vnde magis plurimos offendebat. eo ꝙ homini in infelicitate posito nõ solum nõ misert⁹ est. sed etiã nec obiurgare desistebat. Igit̄ Eutropij tũc ꝯsulatus dignitatẽ habẽtis ꝓpter quedã vitia caput impator iussit auferri. ⁊ ex ordine ꝯsulũ eius nomẽ penit⁹ abrogari: quãobrẽ theodori solũmodo qui cuꝫ eo ꝯsul fuit nomẽ asscriptũ est. Pro diuersis igit̄ causis m̄ltos sepi⁹ fiducialiter obiurgabat. ⁊ plurimis erat odiosus. Vñ theophil⁹ allexandrie ciuitatis eps. mox post ordinationem causas eius deiectiõis inquisiuit. ⁊ q̄busdã parentib⁹ de eo latẽter obloquebatur: multis etiã longe positis scribebat. Cõtristabat̄ em̄ nõ solũ ꝓ fiducia iohannis: sed q: ysidorum p̄sbyterũ suũ episcopũ ꝯstantinopoleos ordinare nõ valuit.

¶ Theodoricus.

Sacerdotib⁹ igit̄ iohãnes eps supplicabat: vt s̄m eccl'iasticas viuerẽt sanctiones. q̄les quicũq; p̄uaricari p̄sumerẽt eos ad principẽ prohibebat accedere. Dicebat enim quia nec deberẽt frui honore sacerdotij q̄ eorum vitã ꝯtemnerent imitari. Nõ solũ enim ꝓuidentiã vrbis cõstantinopoleos habebat sed etiaꝫ qui totius trachie q̄ sex ꝓuincijs est diuisa. ⁊ q̄ vndecim administratiõib⁹ dispen

fatur. Hiis legibus ordinabat etiam pōticā regionē: que totidem iudicib9 gubernari dinōscitur. Cumq; cognouisset in phenice adhuc demonibus sacrificia ministrari. electos monachos ⁊ imperialib9 santionibus coarmatos aduersus cultores destinauit ydolorum. dans pecunias templorū destructorib9 erogandas nō ex erario publico: sed quasi fidelissimis mulierib9 oblata spōte ꝑcipiebat.

Capitulum.v.

Idens igitur etiā populū celticorū arrianis rhetib9 laqueatū. ⁊ cogitās de eorū capienda salute. consiliū huiusmodi venatiōis inuenit. Eiusdē nāq; lingue presbyteros. dyaconos. atq; lectores fecit ⁊ vnam eis ecclesiam dedit. Qua occasione multos eorū cepit. dum ⁊ ipse frequenter illuc iret. ⁊ per interpretem celticū diuinas lectiones exponeret. Hec ergo intra ciuitatem crebro faciens. plurimos eius gentis arrianorū ad apostolica dogmata reuocauit. Apud scytas autē quidā erant desideriū salutis habentes. quo nō poterat peruenire. Quod iohannes agnoscēs quesiuit viros apostolico zelo feruentes. eosq; direxit. ⁊ desiderātibus salutis gratiā ministrauit. ego aūt etiā līas ei9 legi ad leontium ancyre presulē: quib9 indicauit scytas fuisse cōuersos. In nostra prouincia cognoscens in ꝗbusdā vicinis marcōnis creuisse languorē. scripsit eius loci pastorib9 vt eos pellerent. insup etiam ꝓncipis pro hac causa proferri petijt santionem.

Capitulum.vj.

Amas quidā genere celticus consilio barbarus studio tyrannico vehementer elatus. eo tēpore cū esset magister militū multos sue gentis multos etiam romanorū sub suo magisterio habēs. terrorem plurimis etiam ipsi principi meditatōne tyrannidis inferebat. erat q; arrianus. Is ergo rogauit impatorē. vt intra ciuitatē ei vnā daret ecclesiam. At ille eum se placare promisit. Tunc euocans iohannē. eiq; potentiā illius meditatamq; tyrannidē dicēs. petebat vt data ecclesia ei9 refrenaret intentionē. At ille ꝟtute fortissimus. noli inq̄t o imperator hec promittere. neq; sanctū canib9 dare. Non enī potero deum benedicētes expellere. et sanctū templū blasphemantes iniuste cōtradere. neq; hunc barbarū metuas imperator. sed ambos nos iube vocari. ⁊ sub silentio inter nos que dicunt audi. Ego nāq; linguā illius sic frenabo. vt non presumat petere que dari nō expedit. Hoc audiens impator gauisus est. ⁊ vtrunq; altera die vocauit. Tunc gamas petitionē poscebat suam. Johannes cōtradicebat dicens. Non licet imperatori pietatē custodienti aliquid contra mandata diuina ꝑsumere. Cūq; responderet ille. quia oratoriū et ipse habere deberet. Johannes ait. Vbiq; tibi diuina domus aperta est. ⁊ nullus te vetet intrare. At ille. sed ego inquit alterius secte sum ⁊ cū meis vnū templum habere deposco. Multos enī pro romana republica labores assumpsi. ⁊ non debeo in mea petitione contemni. Cui iohannes. Plurima inquit ꝑmia. et que transcendebāt tua certamina percepisti. Magister militū factus es. consulari toga insuper exornatus. ⁊ oportet te considerare qui dudū fueris et qualis modo conspitiaris. et que prisca paupertas. et que moderna substantia. quib9 vestibus vtebaris. ante q; hystrum transisses ⁊ quibus nūc veteris cōsidera. Igitur quia pauci labores maxima tibi premia cōtulerunt. circa honorantē te non sis ingratus. Hiis sermonib9 tantus ille doctor obstruxit os game. eumq; compulit vt taceret.

Situr dū Gamas adipisci desiderarēt imperiū. qui dudū de sua fide apud beatam martyrē eufemiā in calcedonia imperatori Archadio promisisset diuersa consilia reuoluebat. et in sua intentione semꝑ instabat. Dumq; per diem nihil in vrbe constantinopolitana agere potuisset. machinat9 est vt nocte barbaros mitteret. qui palatium cōcremarent. Tūc enim aperte monstratū est. quomodo deus custodiat ciuitatem. Missis enī ab eo barbaris ad incendium atq; predas angelorum turba apparuit armatorū ingens corpus habentium. Illi vero putantes esse milites abscesserūt. Cumq; hoc game fuisset nūciatum incredibile visum est. Nouerat enim quia cūctus exercitus per ciuitates fuerat cōstitutus. qua propter denuo futura nocte alios destinauit. Cumq; idem ei nunciatū fuisset. denuo enim angeli eandem visionē barbaris ostendebāt. nouissime ipse egressus cū multitudine miraculi sumpsit experimentū. arbitratus reuera quia ꝑ diē quidē lateret exercitus. nocte ꝟo pro eius custodia poneret. et ita dū intra vrbē nihil posset implere. egressus ad thraciam aperte hostilem monstrauit intentionem.

Um igitur aliquantū transisset tempus. diu meditatā tyrannidē gamas patefecit. Collecto namqꝫ exercitu. ꝑ thracias vniuersa vastabat. Hoc agnoscentes iudices ⁊ populi terrebantur ⁊ neqꝫ repugnare illi quilibet presumebat. neqꝫ apud eū legatione fungi. dum asperitatē barbaricam formidarent. Tunc ergo tanqꝫ metuentes relinquens ceteros imperator viro sanctissimo iohanni onus legationis imposuit. At ille neqꝫ illius resultationis memor neqꝫ inimiciciarū que hinc exorte videbanť. alacriter est profectus ad thraciam. At ille cognoscens legatum eiusqꝫ fiduciā pro pietate sic licenter assumptam. occurrit ei longo itinere. eiusqꝫ dextram suis oculis circūposuit. insuper etiam filios suos sacra eius genua osculari precepit. Huius ergo ꝟtutis iohānes fuit. vt etiā valde terribiles humiliari cogeret ⁊ timere.

Capitulum. vij.

A tēpestate questio mota fuerat vtꝝ deus corpus esset. ⁊ hominis haberet scema. an certe incorporeus ⁊ scemate hūano omnimodis alienꝰ. Ex qua questione cōtentiones ⁊ certamina plurima surrexerunt. alijs affirmantibꝰ aliud. maxime tamen simplices monachoꝝ corporeū ⁊ humane forme deū esse iudicabant. plurimi vero reprobantes illos deū incorporeū esse dicebant ⁊ forma corporea segregatū. cum quibꝰ theophilus quoqꝫ alexandrinus consonabat episcopus. ita vt in ecclesia coraꝫ populo contra eos qui humane forme deū asseuerabant cōtenderet. ⁊ deū incorporeū suo dogmate diffiniret. Hec agnoscentes egyptioꝝ monachi venerunt alexandriā. ⁊ seditionē contra theophilum velut impiū excitarunt. ita vt occidere eum niterenť. Hoc ille cognoscens cogitauit quemadmodū euitaret mortē. Quos sub blandimēto suscipiēs. hec eis locutꝰ est. Sic inquit vos video. sicuti vultū dei. Hoc dictū monachos a suo impetu reuocauit. At illi si vere inquiunt dicis quia dei vultus sic est sicut et noster anathemanisa libros Origenis. Ex ipsis enim qđam aduersanť opinioni nostre. Si em̄ hoc non feceris. que impioꝝ et deo rebelliū sunt a nobis sine dubio sustinebis. Ego inquit theophilus que vobis placent facio. nolite in me seuire. Nam ⁊ ego inimicus sum librorū origenis ⁊ culpo suscipientes. Sic ergo monachos declinauit. ⁊ forsitan ideo hec questio hactenꝰ est ablata. Post hec huiusmodi causa prouenit. Egypti monasterijs quattuor venerabiles presidebāt viri. Dioscorus. Ammonius. Eusebius. Euthimius germani. qui pro corporis magnitudine longi vocabanť. sermone vitaqꝫ fulgentes. ⁊ propterea apud alexandrinos Egregij sed etiam theophilus eos honorabat episcopus. Quāobrem dioscorū violenter tractum hermopoleos fecit episcopū. Duos autē coꝝ rogauit vt habitarent cū eo ⁊ vix vt episcopꝰ imperauit factos clericos ecclesie yconomos instituit. Cunqꝫ illi estuarent cur minus propositū sue cōuersationis implerent ⁊ procedēti tēpore viderent animas ledi. dū episcopus pecuniā haberet ⁊ multum auri studiū cōgregandi repudiabant esse cū eo. et deserti potꝰ habitaculū diligebant. Dumqꝫ ille nesciens eorum voluntateꝫ sibi eos adesse deposceret. Postea videns quia eū ipsi potius despicerēt iratus interminabať eis. At illi hoc paruipēdentes abscedunt. Porro theophilus cū animo feruens esset. nisus est vt viros illos qua posset arte vexaret. ⁊ fratrem eorū dioscoruꝫ interim habebat odiosum. Contristabať em̄ quia eos turba diligeret ⁊ coleret monachoꝝ ⁊ sciebat quia eis aliter nocere non posset. nisi monachos debellaret. Probauerat em̄ qꝛ crebro cum eis habito sermone fatereńť incorporeū esse deum. ⁊ non humane forme. ne forte necessitate humane forme: humana passio sequereť. Et cum sic theophilus saperet. tamē vt vindicaret qđ bene prius predicauerat immutauit. Mittens em̄ ad heremū plurimos monachorū simpliciū. ⁊ spirituali exercitatione carentiū est venatus. dicens nō oportere sequi dioscorū neqꝫ fructus eius dicentes incorporeū esse deū. Deus em̄ scđm diuinā scripturam ⁊ oculos habet ⁊ aures. ⁊ manꝰ et pedes. sicut ⁊ homines. Dioscorus autēꝫ eiusqꝫ sequaces sequētes origenem dogma blasphemū introducūt: quasi deus nec oclos nec aures nec manꝰ habeat. neqꝫ pedes. Hac seductione monachorū plurimi sunt decepti ⁊ seditio feruentissima suscitať. sed exercitati viri seducti nō sunt. Simplices autē ardore fidei repente cōtra fratres insurgūt. ⁊ facta diuisione alterutros impetebant theophili sequaces origenistas ⁊ impios appellabāt fratres. isti vero sequaces theophili humaniformianos vocabant. Ob quā rem orta immani seditione. theophilus cū armatorū multitudine venit in nitriam cōtra dioscoruꝫ eius frēs At illi vix fuga valuerūt declinare pericula.

Capitulum.viij.

Um hec in egypto fierent iohannes constantinopolitanus doctrina florebat: ⁊ apud cūctos fauorabilis habebat. auxitq₃ primus in nocturnis. hymnis orationes ob huiusmodi causam. Arriani sicut dictum est foras ciuitatem collectas agebant. sabbato autē atq₃ dominica intra portas. et per porticuz congregati hymnos ⁊ antiphonas ex arriano dogmate cōpositas decantabant. ⁊ hoc maxima noctis parte faciētes. diluculo cū ipsis antiphonis per mediaz ciuitatem egressi portam ad ecclesiam cōcurrebant. Cumq₃ hoc crebro quasi ad vituperationē orthodoxorū facere non ipsi cessarēt. frequenter enī etiam hoc canticū cantabant. Ubi sunt q̄ dicunt trina virtute vnū: Tunc iohannes metuens ne simplices huiusmodi cantibus traherentur. instituit suum populum vt ⁊ ipsi nocturnis occuparentur hymnis. quatiuus ⁊ illorū obscurarēt opus. et fidelium professio firmarēt. Studiū ergo Johannis nimis vtile cū turba periculisq₃ finitum est. Nam cū clariores hymni omousianorū noctibus apparerent. fecerat enī etiā cruces argenteas: que cum argenteis cereis portabantur. expensas ad hec eudoxia augusta prebente. tunc arriani zelo tracti vsq₃ ad neces insurgunt. Una ergo nocte facta cōgressione. petra fronte percussus est brison eunuchus auguste. qui ad hymnos exercēdos fuerat deputatus. Sed etiam quidā ex populo vtriusq₃ partis extincti sunt. In hijs motus imperator. prohibuit arrianos hymnos publice decantare.

Capitulum.ix.

Icendū tamen est vnde sumpsit initiū. vt in ecclesia antiphone decantētur. Ignatius antiochie syrie tertiꝰ post apostolū petrum episcopus. qui etiā cuz ipsis degebat apostolis. vidit angelorū visionem. quomodo per antiphonas sancte trinitati dicebant hymnos. Isq₃ moduz visionis antiochene tradidisse probatur ecclesie. et ex hoc ad cunctas transiuit ecclesias.

¶ Sozomenus.

Ertur enī quoniam inter alia iohānes etiam pro seueriano gabalensi episcopo odiū auguste conceperit. Is enī seuerianꝰ et antiochus ptolomaidis ambo eloq̄ntissimi. ⁊ corā ecclīa docere pparati. Ueniēs autē prius antiochus cōstantinopolim eloq̄ntia promotꝰ atq₃ pecunijs ditatꝰ. in suā reuersus est ciuitatē. Pro eius zelo seuerianꝰ postea venit vidensq₃ iohannē frequentē in ecclesia sermone facto mirabilis apparebat. eratq₃ honorabilis apud multos pceres ⁊ apud ipm imperatorē ⁊ augustā. Cūq₃ iohannes perrexisset in asiā. huic cōmēdabat ecclīam. Credebat enī eiꝰ blandimētis: q̄a eū reuera diligeret. At ille magꝭ se auditoribꝰ cōmendabat. Qđ dum iohānes audisset serapione nūciante celatus est. Reuersoq₃ ab asia iohāne. cōtigit transeūte seueriano vt studio non assurgeret serapio. At ille exasperatꝰ clamauit. Si serapio clericus mortuus fuerit. xp̄s inhumatus nō est. Ob quā rem accusatꝰ a serapione velut iniuriosus ⁊ in deū blasphemus. ciuitate pulsus est a iohāne. Qđ augusta cognoscēs p familiares seueriani. mox eū a calcedona fecit euocari. Porro iohānes m̄ltis rogantibꝰ eū videre refugiebat. donec in ecclesia apostolorū eiꝰ genibꝰ poneret augusta theodosiū filiū suum supplicans ⁊ sepe cōiurans vt seuerianuz suo recōciliaret affectui.

¶ Socrates.

Capitulum.x.

Atterea monachi ab heremo ad constantinopolim venerūt cum dioscoro ⁊ fratribꝰ: cum q̄bus ysidorusq̄ theophili amicissimꝰ dudum ob huiusmodi causam postea fuit inimicꝰ. Petrus quidā archipresbyter alexādrine fuit ecclesie. Hūc theophilus ab ecclesia odio faciente proiecit. culpans eū quasi mulierē quandā manicheam nō primitus abrenunciantē heresim in cōmunionē sacram susceperit. Cumq₃ petrus diceret se eam iussu theophili suscepisse illo negāte ysidori testimoniuz petrus implorabat. q̄a hoc actū non ignorasset episcopus. Eo tēpore ysidorꝰ rome degebat a theophilo missus ad damasum. vt ei flauianum antiochie recōciliaret episcopū. Uerum reuersus ysidorus petri responsionē veram esse firmauit. dicens quia mulier manichea cū episcopi fuisset iussione suscepta. Hinc accensus theophilus ambos expulit ab ecclesia. Ob hāc ergo causam ysidorus cū dioscoro ⁊ reliquis cōstantinopolim venit vt principi ⁊ iohāni eius facta narraret. Hec iohannes agnoscens honorabat principi viros eorūq₃ fruebatur orationibus. cōmunione vero sacra cuz eis ante cause cognitionem participari voluit. Hijs

ita gestis peruenit ad theophilum sermo falsus. quia iohannes illis cōmunicasset vt eis ferret auxilium. parabatq; vt non solum de dioscoro ꝛ ysidoro semel vlcisceretur. sed etiam iohannē episcopatu deponeret. Misit ergo ad singularū episcopos ciuitatum epistolas celans intentionē suam. culpans tamen origenis libros. Deinde epiphaniū cypri fecit amicum cū prius eius fuerit inimicus. tāꝙ de deo minus saperet. cumq; formā hominis habere iudicaret. Tunc ergo quasi ex penitentia eius se professus est sequi sectā. egitq; vt synodus episcoporū cypri celebraretur. quatinus libri damnarent origenis. Porro Epiphanius propter nimiam sui reuerentiā atq; simplicitatem circūuentus constituta synodo lectionē librorū origenis interdixit. misitq; litteras ad iohannē monens vt se ab origeniana lectione suspenderet: et synodo congregata que placuerant ꝛ ipse firmaret. Theophilus igitur famosissimū epiphaniū circūueniens ꝛ agnoscens sua vota proficere. etiam ipse collectis episcopis libros damnauit origenis. qui pene ante ducentos defunctus est annos: non quia eiusmodi haberet intentionem. sed studens dioscoro eiusq; nocere sequacibus. Johannes autē paruipendens q̄ ab epiphanio ꝛ theophilo fuerant nunciata. in doctrina ecclesiastica laborabat et in ea quidem florebat. nihil tamen de hys que contra eum cogitabant sepe curabat. Cumq; Theophilus iam manifesto studere videret vt iohannem episcopatu deponeret. tunc etiā inimici iohannis theophilum sunt secuti. ꝛ multi clerici. multi procerum palacij tempus inuenientes oportunū. nitebantur vt synodus constantinopolim fieret contra iohannem. ꝛ hoc tam epistolis sibimet ꝙ verbis mandabant. Auxit igitur odium Johanni causa seueriani. et antiochi episcoporū que supra relata est.

Capitulum. xi.

Post paucū vero tempus episcopus. Epiphanius cōstātinopolim venit portans damnationē librorum origenis: quibus non quidem ipsum origenem excōmunicatum decreuerat. sed libris tantūmodo derogauerat. Egressus ergo ad basilicam sancti iohannis miliario ab vrbe septimo constituta. ꝛ collecta ibidem celebrata. ordinatoq; dyacono rursus venit in ciuitatem ꝛ inuitationem quidē iohannis declinauit causa theophili. in propria vero māsione habitare magis elegit. Et vocans tunc presentes episcopos damnationē librorum. Origenis legebat eis. ꝛ quidam habentes Epiphanij reuerentiam subscribebant. plurimi autē hoc facere recusabant. quorum fuit etiā theothimus scythie presul: qui ita respōdit. Ego inquit o epiphani neq; ei qui dudum bene requieuit iniuriam infero. neq; rem blasphemam temptare presumo. damnās ea que priores nostri respuere noluerunt. proinde neq; malam doctrinā in libris origenis esse cōspicio. Tunc proferens libros eius origenis legit ꝛ ecclesiasticas expositiones ostēdit. ac postea procedens dicebat. Qui hys contumelias inferūt nesciūt semetipsos. Hec ergo theothimus vite rectitudine famosissim⁹ epiphanio respondisse fertur. Sed quoniā detractores plurimi surripientes velut blasphemiū respuunt origenem. pauca de hijs dicere non videtur absurdum. Viles homines ꝛ qui per semetipsos nequeunt apparere vt vituperando meliores sint se aliquid conantur ostendere. Hoc passus est primo methodius lycie olympi ciuitatis episcopus. Deinde eustachius pauci presul temporis. ꝛ post eum appollinaris. nouissime Theophilus. Isti derogabant origeni. ꝛ ob aliam causam ad accusationem eius accesserunt. Methodius igitur cū multū derogasset primitus origeni. postea velut ex penitentia miratus virum in dyalogo quem attitulauit xenonem sic ait. Sed quid amplius ego de illorum querimonijs factis contra origenem loquor? Dum enim culpāt eum pro quibus putant causis ꝛ nihil quasi male credentem de sancta trinitate reperiunt. ostenduntur magis in eo pietatis. ꝛ rectitudinis testimonia perhibere. Athanasius autem defensor Niceni concilij libris proprijs contra arrianos voce clara testē sue fidei hūc virum vocat. illius libros coniungens suis. Et hec dicens. mirabilis inquit ꝛ laboriosissimus Origenes. Hoc de filio dei nobis testimoniū perhibens ait. coeternum enī eum asseuerans patri. Ignorant igitur semetipsos derogatores origenis. etiam laudatori eius athanasio blasphemātes. Hec de origene dicta sufficiant. nunc sequamur hystoriam.

Capitulum. xii.

Johannes igitur constantinopoleos indignatus non est cur absq; regulis in eius ecclesia ordinationem fe-

cerit epiphanius. sed tamen rogabat vt inter episcopos cū eo maneret. At ille nec manere se cū eo nec orare respondit. nisi dioscorū ⁊ q̇ cū eo erant vrbe depelleret. et ipse in librū origenis damnatonē subscriberet. Johanne vero hec facere differente ⁊ dicente non oportere añ catholicā cognitionē aliq̇d facere petulāter. ad h̄ cōsiliū ab inimicis iohannis epiphanius instigatus. Cum esset in apostoloꝝ ecclesia celebrāda collectio. procedere faciūt Epiphaniū. ⁊ coram omni populo origenis damnare libros. ⁊ adiudicare dioscorū eiusq̧ sequaces. simul quoq̧ derogare iohāni velut eorum defensori. Hec iohanni nunciant᷑. Altera vero die dū iam venisset epiphanius ad ecclesiā. hec ꝑ serapionem verba mandauit. Contra regulas multa gessisti o Epiphani. primū quidem quia ordinatonē fecisti in ecclesia sub meo iure constituta. deinde quia me nō iubente in eius auctoritate propria sacra celebrasti. rursus quia inuitat᷒ excusasti. ⁊ nūc denuo in te cōfidis. Quapropter obserua ne turbatio nascatur in populo. et huiꝰ rei periculum ipse suscipias. Hec dum audisset Epiphanius ab ecclesia formidatus abscessit. Cūq̧ reuersurus esset cyprū. ferunt q̇dam hec cū mandasse iohanni. Spero. quia nō morieris epūs. At ille remādauit. Spero te ad tuā patriā nō redire. Hec vtrum vere dicta sint. nescio. ambo tamē hūc habuere finem. Nā nec epiphanius viuus ꝑuenit ad cyprum. sed in naui defunctus est. ⁊ iohānes post paululū episcopatu depositus est.

Capitulum. xiij.

Umq̧ epiphanius discessisset ꝑuenit ad iohannē quoniā eudoxio augusta eū contra iohannē armasset. ⁊ hinc accēsus ligue vbertate sermonē fecit in populo. cunctarū mulierū vituperatione plenū. Hunc sermonē populus ois arripuit q̄si contra augustā prolatus esset. ita peruenit ad aures imperatorū. Qd̄ augusta cognoscens velut iniuriā suā narrauit imperatori. dicēs illius esse magis contumeliā. que eius vxori fiebat. Quamobrem gestū est vt theophilus contra eum q̄m velociter synodū celebraret. qd̄ etiam seuerianus simul agebat. erat enī adhuc inimicus. Inter hec Theophilus venit. multos episcoporū simul mouens. Confluebant igit᷑ plurimi iohānis inimici. aderāt etiam quos episcopatu remouerat Omnes ergo cōcorditer in calcedona cōuenerūt. vbi tunc erat episcopus cyrinus multa cōtra iohānem loquēs impiū cū superbūq̧ vocās. Epi vero delectabant᷑ in talibꝫ. Porro maruthas mesopotamenus epus. nolēs cyrini calcauit tunc pedē. At ille dolore cōstrictus cōstantinopolim cū episcopis transire non potuit. alij sunt transuecti.

Sozomenus.

Ostea ꝓo cū dolore laboraret eiꝰ crus freq̄nter abscisum est. q̇a putredo penē omne corpus eius inuaserat. ⁊ in pedē alium iam serpebat. Js ergo post paululū temporꝫ est defunctus.

Socrates.

Heophilo aūt ab alexādria veniēte nullus occurrit. nec solēni honore potitus est. erat eñ apertissimꝰ inimicꝰ. Sꝫ alexādrini naute q̇ tūc venerāt cū frumentis occurrētes eū fauorabiliter suscepeūt. Cūq̧ venisset cōstātinopolim refutauit in ecc̄liā introire. sed in vna domuū augustaꝝ vocabulo placidiana tūc habitauit. Hinc ergo ceperūt cōtra iohannē mouere causas. ⁊ iā nō de libris origenis memoria ferebat᷑. sed has accusatiōes illicitas excitabant. His ita preparatis cōuenientes episcopi in suburbano calcedonēsi qd̄ rufini nomīe vocitatur. vbi est in honore petri ⁊ pauli apostolorū cōstitutā. euocauerunt iohannē satisfactuꝝ pro quibꝫ accusabat᷑. iusserūtq̧ vt cū eo venirēt serapion ⁊ tygrius eunuchus presbyter ⁊ paulus lector. isti eñ simul accusabant᷑. Cūq̧ iohānes euocātes velut inimicos refutaret. vniuersalē synodū fieri proclamabat. At illi morati. quater eū vocauerūt. Qui cum noluisset occurrere. sed synodum fieri proclamaret. damnauerūt eū in nullo culpātes. nisi quia vocatus noluit obedire. Dūq̧ hoc fuisset circa vesperā nunciatū ꝑplūs ad seditōnes maximas excitatꝰ est. Et nocte cōcurrentes eū trahi ab ecc̄lia nō sinebant. sed clamabāt vt apud maius cōcilium de eo exagitaret᷑ examē. Porro iussio principis imminebat velocit᷑ eum eijci. ⁊ exilio deportari. Hoc agnoscēs iohānes tercio damnatiōis die circa meridiē semetipm ignorāte populo cōtradidit. Cogitabat eñ. ne vlla ꝓpter eū sedītio nasceret᷑. Et ille q̇dē ꝫ exilio ducebat᷑ in ꝑplō aūt seditio importabilis est exorta. ita vt etiā multi inimicorū eiꝰ misc̄dia moueren᷑. dicētes eū calūniā passum: quē paulo ante desiderabāt videre depositū. Quāobrē clamabāt oēs cōtra ꝑncipē atq̧ cōciliū sacerdotū. ⁊ maxime cōtra theophilū. Non enim

eius machinatio iam poterat latere: que multis quidem indicijs apparebat. maxime quia dioscoro eiusque fratribus mox post iohānis deiectionē cōmunicauerat. Tunc igitur seuerianus in ecclesia docēs iohanni derogabat dicens. Et si nullo alio vituperādus iohānes est. eius tamen superbia crimini est dānatiōe sufficiēs. Omnia nanque peccata remittuntur hominibus. superbis autem deus resistit. sicut sancte scripture dicunt.

Capitulum. xiiij.

Rta igitur seditione immēsa populo discurrente et ad ipsa regalia proclamante augusta permota rogauit imperatorem vt eum reuerti preciperet. Misso igitur tunc eunucho bresione. etiā necessitas Johanni nolenti vt in ciuitatē ingrederetur imposita est. Eo siquidē remeante cū multo eius honore ad ecclesiā plebs occurrit et mox vt iohannes ingressus est rogabat vt episcopali sede resideret. et populo orationem pacis impenderet. Quo refutante atque dicente: quia hec oportere iudicio fieri synodali. et eos qui damnauerāt suam sententiā reuocare. accendebantur omēs videre eū in loco proprio residentem. et verba doctoris audire. Qui licet diu tardaret: preualuit tamē populus. et in sede residere episcopali eam coegit. et cōsuete orationē prebere pacis. Coactus etiā sermonē fecit in populo. Hec causa aliam prebuit occasionē. et primū quidem de heraclie ordine cōtra eū moueri dicebat theophilus questionem. et de quo eius rei occasionem deponeret. Verum heraclides nō aderat iudicabatur autē velut presens quasi quosdam iniuste cecidisset: cathenisque vinctos misisset in pompā Ephesi per mediā ciuitatē. Cumque pars iohannis diceret Auditoriū debere iuste constitui. alexandrini cōtendebant vt heraclidis accusatores susciperentur. Hinc ergo seditio vt cedes inter constantinopolitanum populū et alexandrinū vehemens est exorta. Ob quam plurimi vulnerati. pauci autē mortui sunt. Hec videns theophilus repente diffugit in alexandriam. quod etiā alij fecerunt episcopi. preter paucos qui personā iohannis amplectebantur. His itaque gestis reprehēsibilis theophilus est inuentus. cuius auxit inuidiam quod rursus origenis libris incumberet. Qui dū ab aliquo fuisset interrogatus quomodo ea que abdicauerat rursus amplecteretur. ita respondit. Origenis libri similes sunt prato floribus vniuersis pleno. Quicquid ergo in eis bona inuenero hoc decerpo si quid vero spinosum occurrerit. hoc quasi pungens omitto. Hec ergo theophilus nō considerās salemonis sapientissimi verba dicētis. quia verba sapientū sicut aculei sunt. Ob hanc igitur causam. apud omnes theophilus reprehensibilis videbatur. Porro dioscorus hermopoleos episcopus post paululū fuge theophili mortuus est. clareque sepultus in basilica apud illicem constituta. vbi propter iohannem synodus fuerat celebrata.

Theodoricus.

Capitulum. xv.

Missus ergo tunc iohannes in exilium ad orifitium habitabat ponti. quod vocatur hieron. Cumque per noctem terremotus ciuitatem regiam inuasisset. legati matutino mittebantur ad eum. rogantes vt velociter reuerteretur ad ciuitatem et orationibus eius pericula remoueret. Sed et alij rursus destinati sunt. ita vt legatis bossorus impleretur. Quod dū fidelissimus populus agnouisset. fluctus pro ponticis nauibus est opertus. Omnes enim occurrerunt cereos et lampadas accendentes pro reuersione pastoris.

Sozomenus.

Alterea cū theophilus nauigio in iherapolim aduenisset. mortuo eius ciuitatis episcopo. nilammonē monachū elegerūt ciues. At ille cū crebro refugeret. ei theophilus suadebat ne sacerdotiū refutaret. Tunc ille promisit dicens. Cras quod domino placet implebitur. Altera vero die veniētes ad cellam eius. cogebant eū. Tunc nilammon. prius inquit oremus. Quod dum theophilus laudasset. simul orabant. Nilammon autē repēte terminū vite cum illa oratione suscepit.

Socrates.

Johannes itaque doctrinis occupabatur. ordinauitque serapionē heraclie thracensis episcopū. vnde cōtra eū maius odiū excitatur. Post paululū namque hec cōtigisse noscuntur. Auguste eudoxie statua argentea cōstituta est in colūna porphiretica clamide circumamicta. eratque posita nec proxime nec longe ab ecclesia sophia. quā platee tantummodo diuidebat iter. Illic ergo consuete lusus publicus concurrebat. Porro iohānes ad iniuriā hoc arbitratus ecclesie. cōsueta fiducia rursus suam armauit linguā Et cum oporteret principes supplicatiōis verbo deflectere vt a tali lusu recederetur. hoc non fecit. sed impetu sui vsus eloquij iubētes fieri talia lacerabat. Augusta ve

ro rursus ad suam hec trahebat iniuriā. ⁊ denuo ꝑparabat vt aduersus eum synodus celebraretur episcoporū. Hoc sentiens iohannes illam famosissimā in ecclīa protulit omeliam. cuius initiū est. Rursus herodias vesanit. rursusq; turbatur. Denuo saltat. denuo caput iohānis in messorio cupit accipe. Quod factū amplius ad iracundiā accēdit augustā.

¶ Sozomenus.

Capitulum.xvi.

Aterea quidā homo cōprehensus est q iohannē volebat occidere. traditusq; ad suppliciū prefecto. a iohāne ne perimeret erept⁹ est. Postera die vero etiā helpidij ꝑsbyteri seru⁹ cursu in episcopiū accedēs. cū interimere nitebat. Et dū a quodā teneret ⁊ ipm repente ꝑcussit. simul ⁊ aliū astantē ⁊ terciū. Tū clamore facto multis cōuenientib⁹ plurimos interemit. Nouissime tentus ⁊ tradatus est. Ex illo tēpore iohannē ꝑplus custodiebat. noctib⁹ ac dieb⁹ ad eius domū circūsedentes.

¶ Socrates.

Capitulum.xvii.

Ost paululū ꝑo aderāt epi leontius ancyre galatie ammonius laoditie. breson. thracie. philipensis. acatius. berie. syrie. ⁊ alij quidā. Hys ꝑsentib⁹ accusatores prisci denuo mouebant. Iohānes itaq; cōfidebat in talib⁹. rogās vt accusatio decenter fligitaret. Cūq; superuenisset festiuitas natalis saluatoris imperator solemnit ad ecclesiam nō occurrit. sed mādauit iohāni quia nō ei cōmunicaret nisi criminib⁹ prius exueret. Cūq; pro securitate iohānis accusatores ei⁹ valde perterrerent. ꝑsentes episcopi nihil aliud requirebāt. nisi quia post depositionē nō decreto concilij resedisset in sede. Cūq; ille responderet quia sexagintaquinq; episcopi cōmunicātes ei decreuissent. Leontius ⁊ alij reclamabant dicētes. Sed plurimi te o iohannes deposuerūt. Cumq; iohannes denuo hāc regulā non orthodoxorū ecclesie. sed esse firmaret arrianorū. nā in antiochia congregati pro damnatione fidei de consubstantialitate prolate odio athanasij hanc regulam protulerūt tunc illi non recta satisfactione condemnauerunt eum: nō intelligētes quia dum hac regula vterent. athanasium quoq; deposuerunt. Hec acta sunt circa festiuitatē pasche. Mandauitq; imperator Iohanni se non posse ad ecclesiam venire: quia eum duo concilia condemnassent. Vacabat ergo iohannes et nequaq; in ecclesiam descendebat. Mox igitur omnes ei fauentes ab ecclesia recedentes pascha quidē in thermis que cōstantiniane vocant celebrauerūt. cum quib⁹ plurimi episcoporū presbyterorū ⁊ sacri ordinis clericorum cōmoti sunt. collectiones seorsum ꝑ loca diuersa celebrantes. Vnde etiam Iohānite vocati sunt. Porro iohannes duob⁹ mensibus nusq; processit. donec princeps eum duci iuberet in exiliū. Et ille quidē tractus ab ecclesia ducebatur. Quidam vero Iohannitarū. ea die ecclesiam incenderunt. Qua ardente. flans ventus etiam basilicā senatus pariter comprehēdit. Quod actū est vicesima die ianuarij mensis. cōsulatu honorij sexto ⁊ aristenis. Ob quam rem optatus prefectus vrbis cum paganus esset. odio christianorū plurimos iohannitarū diuersis tormentoꝝ generibus laniauit.

¶ Theodoricus.

Capitulum.xviii.

Obannes igit nō solū ciuitate pulsus est. sed etiā in quandā ꝑuulā ciuitatē. atq; deserta armenie cucusso destinat⁹ est. inde rursus ad pytiuntē vbi fines sunt ponti imperijq; romani: que loca crudelibus barbaris sunt vicina Sed clemēs dominus nō permisit victorem athletā per loca talia diu morari.

¶ Sozomenus.

Ater hec innocētius romanus antistes audiēs de iohāne. ⁊ moleste ferens volensq; generale celebrari cōcilium scripsit iohāni ⁊ clero cōstātinopoleos ꝙ nō opteret iohāni successorē dari. nec ei⁹ clero alio parere pōtifici. Quas ꝑlixitatis causa nō trāstuli. Aiūt enī iohannē cū exilio duceret ꝑ visionē cognouisse diē qua moriturus erat. ostensam sibi a basilisco martyre incomanis. Vbi cū esset itinere fatigatus. dolorē capitis nō ferēs. et ardore solis vitā lāguore finiuit.

¶ Socrates.

Vartadecima die mēsis septēbris consulatu honorij septio ⁊ theodosij scdo.

¶ Theodoricus.

Capitulum.xix.

Vnus igit iniusticie causas abhorriti sunt ꝑcipue europe pōtifices ab eorū nāq; se suspēdere cōmuniōe piterq;

Illirici eius patris effecti sunt. Orientales aut plurimi quidem in iniusticiam declinauerunt. corpus tamen eccelsie diuidere noluerunt. Verum moriente illo, omnium doctore terrarum, non prius occidentales episcopi egyptiorum et orientalium. bosforensium. thracensium sunt apleri communione: quam illius sacratissimi viri nomen inter precessores poneretur episcopos et arsatius quidem qui post eum ordinatus est nullo habuere sermone dignum. Atticum vero arsatij successorem legationem crebro mittentes et pacis pignora postulantem. dipticis scripto. Johannis nomine postea susceperunt.

¶ Socrates.

Capitulum.xx.

Ransactis itaque diebus paucis arsatius constantinopoleos ordinatur episcopus: nectarij frater valde longeuus. et vltra lxxx. annorum qui in ansuetudine nimia regebat episcopatum.

¶ Sozomenus.

Vius opinio derogauit postea quod de iohannis amatoribus agebatur. Nam dum arsatio communicare nollent nec orationem habere communem: sed sicut dictum est seorsum et per loca secreta et vltima ciuitatis sacra celebrarent. Hic ille renunciauit imperatori. Cumque iussisset vt eos manu militari turbaret lapidibus atque fustibus. populum commertit in fugam. nobiliores autem et priores in amore iohannis redegit in carcerem. Porro milites vt assolet fieri accepta fiducia predam circa mulierum ornamenta faciebat zonas aureas. dextralia. monilia. libatoria. anulos. dyademata. et cum ipsis auribus earum auferentes iaures. Ob quam rem turbatio maxima et gemitus in ciuitate peruenit. Hec sic tamen illi depositis re affectu iohannis. Verum publice plurimi conuenire nec in platea nec in balneo presumebant: quibus etiam erat domi quoque manere periculosum ita vt ciuitatem declinarent. Multi siquidem viri plurimeque mulieres nobili genere perorare et gignitate atque virtute vite laudabilem fugerunt.

¶ Socrates.

O tempore etiam grando vehemens constantinopolim et circa eius suburbana descendit quod actum est eodem consulatu honorij. vi. et aristene die tricesima septembris mensis: quod dicebant dei iracundia gestum: eo quod sine iudicio iohannes fuerit condemnatus. Quibus verbis incrementum dedit mors augustee cotinuo subsecuta quarta nanque die post grandinem est defuncta.

¶ Sozomenus.

Vnde cum et cyrinus calcedonensis episcopus quem iohannem crebro laceraueratis, eo pede defunctus est.

¶ Socrates.

Et tamen dicebat iohannem hoc iuste perpessum. eo quod multas ecclesias nouandis rum quarto decimano et aliorum tulisset heretorum.

¶ Sozomenus.

Capitulum.xxi.

O siquidem tempore quidam lector eutropius est detentus. quasi ipse in ecclesiam misisset ignem. Qui dum multa fuisset tormenta perpessus. redactus in carcerem post paululum defunctus est. Quid aut de eo pergerit. existimo esse memorandum. Quidam vidit in somnis astitisse altari virum pulcritudine et magnitudine decoratum: quasi in honore martyris Stephani consistentem et quasi cogitaret: eo quod boni viri nusquam inuenirentur atque totam se circuire ciuitatem. et nisi eutropium nullum inuenisse. Cumque is quod viderat euigilasset. somnium retulit fidelibus viris. Dende reqrens eos quod aspecto comprehensi fuerant. et verberibus minaceran. inuenit eutropium eiusque retulit visionem. At ille flens orationes sibi dari ab eo quod viderat implorauit. Cumque diuersos presectus affligeret. nec personas incedus repiret. etiam mulieres quasdam tenens suadebat vt episcopo communionem amplecterent arsacij. et multi quidem declinauerunt. Olimpias aut iniustum credens neque satisfacere dixit. Adijce mihi calumnias terrores et violentias maiores impone. mihi vero fas non est comunicare. et ea facere quod pius non licet perpetrare. Quod dum nequisset declinare prefectus vt coicaret arsatio. tunc dimissam et post paucum tentam multo nudauit auro. hoc modo credens eius frangi constantiam. Eo tempore tygrinus presbyter veste nudatus et dorso cesus ita tensus est vt pedum eius ac manuum articuli soluerentur.

¶ Socrates.

Capitulum.xxii.

Rsatius itaque cum paucis vixisset temporibus. defunctus est cosulatu sequentis stiliconis secundo et antemij. vndecima die mensis nouembris. Quo mortue de epatu constantinopolitano magna cepit esse contentio et prouteres cum quattuor vacassent menses. sequenti cosulatu archadij sexto. et probi atticus ordinatur episcopus. genere armenus. habitu monachus. a iuuentute sua naturali sapientia decoratus.

¶ Sozomenus.

Capitulum.xxiij.

Aterea cum syritius quinqꝫ annos romanū rexisset episcopatū. anastasius ei successit. post quem innocentius pōtificatus iura suscepit. Defunctus quoqꝫ est etiam flauianus nō consentiēs in damnatione iohannis. Flauiano moriente. porphirius antiochenū suscepit episcopatū. Et quoniā plurimi contra iohannē cōsenserant. propterea in constantinopolitana vrbe multa diuisio facta est. ita vt missas apud semetipsos plurimi celebrarent. ꝛ scandala prouenirent. quoniā propter gratiā arsacij atqꝫ porphirij: necnon ꝛ theophili alexandrine ciuitatis episcopi. dudum studio procerū posita lex fuerat iubens omnes in ecclesiam cōuenire ꝛ q̄ non cōmunicarent procul expellerent.

Capitulum.xxiiij.

O tempore cū discordia sacerdotū etiam respublica magnis concussionibus turbabatur. Huni nāqꝫ trāseuntes hystrum: thraciam deuastabāt. Isauri quoqꝫ latrones maxima multitudine congregata: vsqꝫ ad carinos ꝛ phenices venientes: vrbes ꝛ vicos in medio positos populati sunt. Per idē tempus stilicon magister armorū erat apud Honoriū magna p̄ditus potestate. habebatqꝫ sub se romanorū plurimos atqꝫ gentiliū. Qui contractis inimicicijs cū archadij ducibus cogitabat congredi cōtra eos. Tunc ergo agens cū Honorio Alaricū regem gothorum fecit ordinari magistrū militum. ꝛ accessit aduersus yllyricū eiqꝫ iouinianū prefectum constituit vt arma cōtra romanos anolleret. ac prouincias honorij subderet dictioni. Et cum alaricus barbaros sub se constitutos ꝛ per dalmacias habitantes cōgregasset: venit ad Epyrum. Ubi multo tempore cōmoratus reuersus est in ytaliā. quia cū discedere voluisset: honorij litteris est detentus. sicut ipse confessus est.

Theodoricus.

Capitulum.xxv.

A tempestate cyrillus theophili consobrinus alexandrie suscepit episcopatū hierosolymorū ecclesie presidebat Johannes vir mirabilis successor cyrilli Antiochie autem alexander vir sermone doctus ꝛ vir virtutem ostendens magnis operibus. Is enim porphirio succedēs qui post flauianum fuerat ordinatus: multa reliquit monimenta clementie. Flauianus equidem sapientie subtilitate florebat. Porro sacratissimus alexander cōuersatione. summeqꝫ philosophie eloquio ꝛ plurimis bonorum beneficijs abundabat. Is namqꝫ etiam partē eustachij quam dudum paulinus flectere non potuit: nec post illum euagrius precibus vsus cetero corpori copulauit: egitqꝫ festiuitatem qua similem nemo potuit aliquando videre. Nam dum omnes fideles sumpsisset sacerdotes simul ꝛ populos venit ad locū vbi eustaciani congregabantur. simulqꝫ psallentes ꝛ vnum canticum sub quadam congruentia predicantes: a porta vltima ciuitatis vsqꝫ ad maiorē ecclesiam totam plateam cōpleuit hominibus: ꝛ ostendit fluuium rationalem ꝛ adinstar fluminis decurrentis. Hec iudei videntes ꝛ arriani ꝛ parue reliquie paganorum ingemuerūt considerantes alios fluuios in mare ecclesie currentes. Is ergo pontifex iohannis magni vocabulum in ecclesiasticis dipthicis primus inseruit.

Theodoricus.

Capitulum.xxvi.

Uius doctoris reliquie sequenti tēpore in regiam deuecte sunt ciuitatē rursusqꝫ fidelissimus populus ꝑ pelagus. quasi per terrarū currens vndas bosfori lampadibus ꝛ cereis obuiauit. Hunc ergo thesaurum illi ciuitati modernus theodosius recondidit imperator. qui suam ꝛ vocabulum sortitus est. ꝛ pietatem seruauit inuiolabilem. Is in eius loculo defigens oculos atqꝫ froutē pro archadio ꝛ eudoxia genitoribus supplicauit: vt ignoranter delinquentibꝫ veniam deus condonaret. Dudū enim mortui sunt eius parentes hunc orphanū relinquentes: sed patrū ꝛ progenitorū deus experimenta pupilli eum sentire non pertulit. nā ꝛ pie eum nutriri fecit. ꝛ sine cōcussionis metu custodiuit eius imperiū. atqꝫ tyrannorum consilia refrenauit.

Capitulum.xxvij.

S ergo beneficiorum semper memor honorabat beneficij largitorē. habēs atqꝫ participes hymnorū sorores conseruantes conseruationē in virginitate. et epulas maximas iudicantes sacrorū meditationes eloquiorū thesaurū inadibilē estimantes manꝰ egentiū. Uerū ipse p̄nceps

multis preconijs adornatur. maxime vero clementia mansuetudine animi tranquillitate nunq̄ recipiens tempestatē. fide vera atq̄ probabili. cuius iudiciū nos conuenit ostendere manifestum. Quidam vir conuersatione quidem monachica: sed asperior consilio. adhuc imperatorē pro aliqua causa rogans. Cumq̄ hoc crebro fecisset: nec ea pro quibus postulauerat impetrasset: eum ab ecclesiastica religione prohibuit ⁊ imposita eius obligatione discessit. Uerum fidelissimus imperator ad palatium tēpore prādij astantibus pransoribus ait. non se sumpturū cibum: nisi prius eius vinculū solueret. Ob quam rē misit ad ciuitatē episcopum rogans vt iuberet ei qui eligauerat. quatenus eius vincula resolueret. Cumq̄ dixisset episcopus nō debere a quolibet obligatione recipere. et mandasset quia solutus esset: ille tamen eius nō suscepit solutionem donec qui ligauerat multo labore requisitus: ei cōmunionem quā prohibuerat reddidisset. Ydolorū igitur templa que fuerāt derelicta a fundamentis euelli fecit. vt posteri neq̄ vestigiū erroris pristini reperirēt. Hunc enim sensum etiam in sua lege conscripsit. Quādo igitur roilas dux scythie transiuit hystrum ⁊ cum innumero exercitu vehementer thracias populatus est ipsamq̄ regiam ciuitatē obsidere se ⁊ subuertere minabatur. supernis iaculis atq̄ fulminibus cū maiestas diuina percutiens. ⁊ ipsum ⁊ omnē simul cōcremauit exercitum.

Capitulum. xxviij.

Ale aliquid a dn̄o eius consolatore etiā p̄thyco p̄lio gestū est. Nā cū illi romanos vacare cognouissent. ⁊ ciuitates in cōfinio cōstitutas debellarēt: pacisq̄ pacta trāscenderēt: vastatis finib⁹ nemo ferebat auxiliū. Imperator nanq̄ de pace p̄sumēs: duces ⁊ milites ad alia bella direxerat. Tunc ergo imbre vehementissimo. et grandine deposita vlterius eos deus accedere non p̄misit. eorumq̄ ligauit cursum ita vt viginti diebus totidem ambulare stadia non valerent. Duces venientes ⁊ cōgregantes exercitum: primo bello obsidentes vrbē imperatoris vocabulo nominatā: reprobi sunt inuenti. Cū enim hic plusq̄ triginta diebus gororianus rex predictam obsideret vndiq̄ ciuitatem. et multa machinamenta construeret: turres cōtra mures ciuitatis excelsas edificaret: solus eunomius sacratissimus eius ciuitatis episcopus restitit. ⁊ impetum moliminis eorū machinasq̄ destruxit. et licet duces nostri hostibus bellando cessissent. ⁊ obsessi ciues resistere non auderent: iste solus pugnando sine vastatione reddidit ciuitatē. Unus itaq̄ partis hostilis vir dum consuete blasphemaret. ⁊ rapsacis atq̄ sennacherib verba profunderet. et cum vesania minaretur sacrum se cōcrematurum templū: ille vir sacratissimus nō ferens huius insaniam iussit arcu balistam poni iuxta propugnaculum quod apostoli thome videbatur habere vocabulum. ⁊ maximo in eo lapide coaptato. In nomine inquit ei⁹ qui est blasphematus lapidem tenso arcu dimittite. Tunc lapis emissus veniens vsq̄ ad faciem nephandissimi blasphemantis: vultum eius valde corrupit. caput contriuit. cerebrumq̄ in terrā fudit. Hoc cum dux exercitus cognouisset: qui se ciuitatem capturum esse minabatur: siluit rebus ip̄is victū sese professus ⁊ metuens quesiuit pacem. Sic ergo rex omniū: fidelissimū hunc principē conseruauit: cum ⁊ ip̄e seruitutem profitear ⁊ cōpetens offerat dn̄o ministeriū.

Capitulum. xxix.

Post hec innocentio mirabili romane vrbis antisti successit bonifacius bonifacio zosimus. zosimo celestin⁹. Hierosolymis vero post Johannē. praylius suscepit ecclesie presulatum. Uerum in antiochia post alexandrū theodotus castitatis speculum ecclesie pontifex ordinatur. māsuetudine ⁊ puritate cōuersatōnis ornatus. Is enim cohortem appollinis sacris ouibus miscuit: rogans eos vt vnirentur ouilib⁹. Ea siquidem tempestate digerdis persarū rex contra ecclesias huiusmodi causa bella cōmouit.

Capitulum. xxx.

Abdas quidam erat episcopus: plurimis virtutibus adornatus. Is enī medioeriter vsus zelo diuino. piri. id est focos eorum seu vestam destruxit. Pyria nanq̄ pagani vocant templa in quib⁹ ignē seruant. Deum enim arbitrant̄ ignē. Hoc dū rex cognouisset a magis euocauit abdan et primo quidem mansuete culpauit factū: precipiens vt pyrion rursus edificaret. Illo resistente et hoc se nequaq̄ facere confirmante: vniuersas se rex destructurum interminat̄ ecclesias. Cuius interminationē terminus subsecut⁹ est. Nam p̄us illū virū occidi p̄cipiēs

destrui q̄cq̄ ecclias impauit. Ego siquidē destructionem vestē nō reor oportune commissam. neq̄ enī sanctus apostolus dum venisset athenas ⁊ ciuitatē repletā ydolis cōspexisset: ab illis honoratas destruxit: sed ratiōe ignorantiā redarguit ⁊ veritatis iura mōstrauit. Quia vero destructū templū reedificare noluit: sed necē magis elegit. nimis admiror ⁊ et plurimis eum honorandū coronis existimo. Tale est ignem adorare: quale eius edificare templū. Hinc ergo sumēs tempestas initiū: seuissime atq̄ ferociter circa pietatis alūnos intumuit. ⁊ triginta iugiter annis fluctuatio dira pmansit: a magis veluti procellis agitata. Magos enī appellant perse eos q̄ elemēta deificant: quorū fabulas in alia cōscriptione monstrauim⁹: in qua horuz interrogationib⁹ dignas solutiōes obtulim⁹. Horrozianus itaq̄ filius Digerdis post mortē pr̄is cū impio etiā contra christianā pietatem bella suscepit. Quas enī tormentorū species ⁊ suppliciorū adinuentiōes piis intulerit: nō est facile nūc narrare. Alioꝝ namq̄ manus excoriauerunt. aliorū dorsa. aliorū capita a fronte inchoantes vsq̄ ad ceruices: nuda cute reliquerūt. alios sectis per mediū: calamis nudos operientes ⁊ ipas sectiones calamoꝝ carnibus aptātes. capita vsq̄ ad pedes funib⁹ stringentes. postea calamos ex eorū membris vehemēter trahebant. vt acuta sectio calamorū dum trahebant̄ eorum carnes secarent ⁊ tormentorū amarissimi doloris inferrent. Deinde sodientes latus ⁊ eos vndiq̄ obturātes: furicū maiorū greges in eos miserūt: eisq̄ pabulū athletas dederūt: impie ligantes manus eorū ⁊ pedes. ne possent a se bestias remouere. sed ⁊ alia tormēta seuiora magis exercuerūt: habentes doctorē veritatis inimicū: sed non potuerunt athletarū deuincere fortitudinē. Sponte namq̄ currebāt: vt occasione huius mortis incorruptibilis vite dona pciperent. Duorū tamē aut triū agones memorabo. vt p hos reliquorū fortitudo monstretur.

Capitulum. xxxi.

Ormidista quidā valde nobilis apō persas erat qui patrē prefectū habuerat. Hunc dū rex agnouisset christianū: deduci fecit ⁊ imperauit vt salutarē negaret deū. At ille. Nec iustū inquit. nec vtile precipis impator. Nā qui docet vt deū omniū facile cōtemnat ac denegat. facilime q̄cq̄ spernit imperatorē cum ⁊ ipe sit particeps nature mortalis. Et si summo supplicio dignus est q̄ tua sceptra cōtempserit imperator: multiplicibus tormentis subdendus est: qui cunctorum negauerit creatorē. At imperator cuz debuisset mirari prudentiaz: fortissimū diuitiis et dignitate nudauit athletam. iussitq̄ vt nudum traheret camelorū exercitus. Cūq̄ plurimi transissent dies: respiciens de superioribus imperator: vidit illum eminentissimū virum solis radiis inflammatū ⁊ puluer̄ squalore completū. patrisq̄ nobilitatis memor eū ad se iussit adduci ⁊ ex laneis vestibus operiri. Deinde putans quia tam precedenti afflictione q̄ eius miseratione molliret̄: vel nunc inquit illa obstinatione priuatus nega filiuz fabri. At ille dei zelo cōpletus disrupit vestez et iactauit dicens. Si propter hoc me putas a pietate recedere: habe donū cum impietate quam possides. Hanc eius fortitudinē contemplat⁹: nudū eum a suo proiecit imperio.

Capitulum. xxxii.

Amiū quoq̄ mille famulorū dominū resistentē sibimet negare creatorē suum non ferentē: requirens qui seruorū eius esset senissimus ⁊ aliorū seruoꝝ tradidit dominatū. seruire precepit simul ⁊ eius vxorem: per hoc putans propugnatorē se flectere veritatis. sed spe sua deceptus est. habebat ille domū in petra cōstructam.

Capitulum. xxxiii.

Beniamin etiam dyaconū comprehēdens clausit in carcere. Cumq̄ duo transissent anni: superuenit legatarius romanorum pro aliis causis acturus. Et dum hoc agnouisset postulauit a rege vt dimitteretur dyaconus. Porro rex iussit vt promitteret beniamin. quia pro nullo magorum doctrinā christianam predicare presumeret. ⁊ dimitteretur exire. Tunc legatarius quidē custodire beniamin que rex preceperat compromisit. Beniamin autē audiens monita legatarii. Impossibile est inquit non me participare aliis quod ipe percepi. Quanto enim supplicio dignus sit qui talentum abscondit: sacra euangeliorū testatur ecclesia. Sed rex Tunc horū nihil agnoscens iussit eum absolui a vinculis. At ille predicare nullatenus q̄escebat ⁊ capiens eos qui ignorantie caligine tenebantur: intelligibili luci iugiter offerebat. Cumq̄ transisset annus: regi gesta illius nunciantur. Tunc deductum ad se negare

iussit quē adoraret deum. Uerum ille requisiuit a rege dicēs. Quo dignus honore est qui suū relinquens regnū: inuadere studuerit alienū? Cūq3 dixisset rex. morte nouissimoq3 supplicio. sapientissimus vir ille respōdit. Quid ergo non iuste patiatur homo: qui factorem mundiq3 creatorem. nutritorē ac saluatorem deserens: vnū conseruorū suorū deificare voluerit ꝛ debitum illi cultum isti magis obtulerit? Hys sermonibꝫ rex accensus: viginti clauos acui ꝛ totidem vnguibꝫ digitorū eiꝰ manuū atq3 pedū precepit infigi. Cūq3 hoc supplicium ab eo derideri conspiceret aliū rursus calamū acutum in eius femore vnde humana origo descendit iussit immitti. Cumq3 crebro eijceret, ꝛ rursus induceret: ineffabiles ei dolores operabatur. Post hoc vero supplicium impius atq3 ferox: virgaz grossam spinis vndiq3 plenam: per eius meatū iussit induci. vt hoc modo spirituz fortissimus decertator emisisset. Sed ꝛ alia mlta ab illis impijs sūt presumpta. Nec tamen mirandū est quia illorū ferocitatem ꝛ impietatē longanimit' deus omniū patiatur: quādo ante imperiū maximi constantini quicunq3 fuerunt romanorū imperatores contra veritatꝫ ministros vehementer insanierunt. Dyocletianus namq3 passiōis salutaris die: in omni imperio romanorū destruxit ecclesias: sed nouem trāsactis iste quidem denuo floruerunt ꝛ multiplicem magnitudinē susceperūt. ille ꝟo post rabiem sue impietatis extinctus est. Nam ꝛ bella huiusmodi futura dn̄s predixit. ꝛ ecclesie victoriam predicauit. Nos tamē ipse quoq3 edocet res. quia plus nobis vtilia sunt bella q̄3 pax. quia pax delicatos nos remissosq3 facit ꝛ timidos. porro bellum ꝛ mentē acuit ꝛ presentia quasi transeuntia cōtemnere ꝑsuadet. Sz hec quidem ꝛ in alio opere crebrius enarrauimus.

Capitulum. xxxiiij.

Illo quoq3 tēpore quo sacratissimꝰ theodotus anthiochenaz regebat ecclesiam. theodorus mompsuestie q̄dem episcopus: sed totius ecclesie doctor dū contra vniuersam cohortē hereticoꝝ fortiter dimicasset: terminū vite sortitus est. Is enim diodori quidem magni doctrina potitus est. iohānes ꝟo sacratissimi fuit socius atq3 cooperator. cōmuniter enī diodori pocula spiritualia sunt adepti. qui sex ꝛ triginta ānis māsit in presulatu ꝛ contra arrij eunomijq3 acies fortissime preliatus est. insidias quoq3 latronis appollinarꝫ extinxit. optimaq3 pascua diuinis ouibus ꝑparauit. Cuiꝰ frater policronius apaniensē rexit ecclīam ꝛ gratia sermonis ꝛ claritate cōuersationis ornatus.

Socrates.

Capitulum. xxxv.

Non multo post tēpore quādo Iohānes defunctꝰ: moritꝰ ꝛ archadius imperator vir mitis ꝛ quietus. ꝛ circa finē vite pro huiusmodi causa venerabilis extitit. In vrbe cōstantinopoli domus est maxima: habēs cognomē carie. id est nucis. Est enī in eius domus vestibulo arbor nucis in q̄ sermo est. eo q꞉ fuerat appensus martyr acacius ꝛ defunctus est. Ob quā rem etiā oratoriū illic est edificatuz. Hanc archadius videre volens: ad orationē venit votoq3 completo reuertebatur. Proinde cuncti circa oratoriuz habitantes: volentes imperatorez videre currebant. et alij quidē foras domū precesserant vt melius aspectū principis ꝛ ordinez viderēt obsequij. alij vero sequebantꝰ. Dum ꝟo oīes cū mulieribꝫ atq3 filijs ꝛ mancipijs extra domū fuissent egressi: repēte maxima domꝰ oratorio coherens: subito tota corruit. Clamor cum admiratione secutus est quomō oratio principis tantos a ruine imminentis periculo liberauit. Archadius itaq3 relicto annorū octo filio theodosio. de quo iā plura sunt narrata defunctus est consulatu bassi ꝛ Philippi prima die maij. anno secūdo ducentesime nonagesime septime olimpiadis. Is ergo cūz patre quidem theodosio. xiij. regnauit annis Post mortem ꝟo patris. xiiij. vixit annis qui sunt. xxxj.

Explicit liber Decimus ecclesiastice Tripartite hystorie.

Incipit liber undecim⁹.

Capitulum. Primum.

Situr archadio imperatore defuncto. honorius quidē eius frater regebat hesperiā. Orientales aūt prouincie sub ditione manebāt theodosij iunioris cū esset annorū octo athemio ꝑfecto omīa disponente. Erat eni iste nepos philippi: qui paulū episcopū sub cōstancio ab ecclia expulerat. ⁊ macedoniū introduxerat. Is eīn muro maximo vrbē cōstantinopolim circūdedit. q̄ vir sapientissim⁹ inter illius tēporis hoies reputabat. ⁊ nihil inconsulte faciebat: sed cū multorū cōsilio que erāt agēda tractabat et maxime sophiste troilo se credebat.

Capitulum. ij.

Imperatore igitur octo annos theodosio agente: tercio anno articus habebat episcopatū vir clarus ⁊ eruditus. venerabilis atq̧ prudēs. vnde etiā ecclesias magnū sub eo sumere contigit incrementū. Nō enim solus ꝓprie fidei ꝑsonis munificus erat: sed etiā hereticis miraculū sue sapiētie demōstrabat. quos fatigare q̄dez volebat. Cū vero eos terrere temptasset: denuo māsuetudinē ostendebat ⁊ inter hec nō negligebat eloquiū. Laborabat eīn circa veterū lectiōes noctib⁹ eis incūbens. quapropter nō eū monebāt philosophice aut sophistice lectiones. Erat eīn in cōfabulantib⁹ gratus. ⁊ cū tristib⁹ mestus. ⁊ absolute scōm apostolū oib⁹ oīa factus est: Primo q̄dez cū presbyter esset libros faciebat ⁊ meditatos coram ecclīa recitabat. postea ṽo etiā fiduciā cū labore sortitus sub oculis doctrinā laudabilē proferebat. Nō tamē tales erant ei⁹ sermones. vt etiā ab auditorib⁹ scripture traderent̄. Que ṽo eius tēporibus memoranda prouenerint enarrabo.

Capitulum. iij.

In sinnada capatiane frigie ciuitate theodosius quidā erat ep̄us ⁊ macedonianos cū illic plures essent inseq̄bat̄ ⁊ nō solū eos ciuitate: sed etiā ab agris nimia crudelitate pellabat dū orthodoxorū ecclesie ꝑsecuciōes inferre non amore faciebat. Contra quos vniuersos tā clericos q̄z iudices prouinciales armabat ⁊ ꝑcipue agapitū eorū turbabat episcopū. Cūq̧ iudices ꝓuincie ad inferenda tormēta sibi sufficere nō putaret: cōstantinopolim est profectus vt prefectorū solacia mereret̄. Ibiq̧ posito theodosio propter hmōi causam agapitus macedonianorū episcopus ad meliorē se cōtulit ptē. Habitoq̧ tractatu cū omni clero ⁊ euocans totū populū sibimet subiacentē: suasit eis vt cōsubstantialitatis susciperēt fidem. Hoc facto repente cū maxima multitudine. mag⁹ cū omni vt ita dixerim ciuitate ad orthodoxorū ecclīam venit. ⁊ orōne facta sedē in qua theodosius presidere solebat obtinuit. Tunc vniens populū. ⁊ de cetero fidē cōsubstantialitatis docēs ecclīam tenuit sinnadensem. Hijs itaq̧ gestis nō post multū tp̄is theodosi⁹ cū ꝑfectianorū venit auxilio. ⁊ nihil sciens horū q̄ fuerant gesta ad ecclīam properauit. ex qua ab oibus expulsus rursus cōstantinopolim remeauit ⁊ apud ep̄m articum q̄ fuerant contra eū gesta disseruit quemadmodū irrationabiliter episcopatu fuisset expulsus. Artic⁹ autē cognoscēs vtilez causam ecclie prouenisse theodosiū quidē verbo cōsolatus est. vt paciēter ferret. Proponēs autē causis ꝑsonalibus generalē vtilitatem: scripsit agapito vt teneret episcopatum. nihilq̧ de inimicicijs theodosij cogitaret.

Capitulum. iiij.

Hoc igit̄ vnū est rerū vtiliū que artici tēporib⁹ in ecclīa prouenerunt: sed neq̧ miraculoꝝ aut sanitatū defuit hijs causa tēporib⁹. Quidā nanq̧ iudeus cū paralyticus esset: plurimis annis in lecto iacebat. Cūq̧ oīs medicina ei fuisset exhibita ⁊ cunctoꝝ iudeoꝝ nihil oratio preualeret: nouissime ad baptismatis christiani grauiam cōfugit. huic soli veritatis medicamenn se cōmittēs hoc velociter ep̄o artico nūciat̄. Quē cathecuminū factū ⁊ spem ei christi ꝓmittēs deportare eū lecto ꝑcepit ad baptismū. Uerū iudeus palyticus baptismū vera fide suscipiens. cū de fonte fuisset leuatus egritudine repente ꝓuatus est ⁊ de cetero sanus fuit. Hāc ergo curā virtus christi etiā nostris tēporib⁹ demōstrauit. Qua causa plurimi paganorū credētes baptisati sunt. iudeos autē signa licz querentes. hec tamē nō prouocauerunt ad fidem. Hijs itaq̧ apud xp̄ianos gestis plurimi paruipendētes in sua neq̄cia ꝑmanserūt

z nō solū iudei tantio prodigijs resultabant: sed etiam sequaces eorū similia sapuisse conuicti sunt.

Capitulum.v.

Abbatius itaqz cuius dudū fecim⁹ mentionē nolēs in suo ordine manere p̄sbyteratus desiderabat episcopatū. Hijsdēqz tēporib⁹ recessit ab ecclia nouatianorū occasionē habēs quasi ꝓpter obseruationē pasche iudaice. faciebatqz collectas cōtra Sisinniū suū episcopū. in loco ciuitatꝫ q̄ xerolofus appellatᷣ: in archadij foro. Illic em̄ cōmisit rem valde periculosam. Dic nanqz festiuitatis in euāgelica lectiōe vbi scriptū est. Erat em̄ pascha iudeorū verba q̄ nusqz scripta neqz audita sunt p̄sumpsit adijcere. Idē. Maledictus qui p̄ter azima celebrauerit pascha. Hoc auditū ꝑcucurrit in populū z simplices decepti nouatianorū laycorū conuenerūt ad illū. Quod tamē malū nō remāsit inultū: sed in finē pessimū eius falsitas est conuersa. Post paululū em̄ cū ad quandā festiuitatē multi cōcurrerent vt vigilias solito celebrarent. formido subito demonica irruit super eos quasi sisinnius eoꝝ ep̄us veniret cū maxima multitudīe. factaqz turbatio quippe nocte z in angusto loco cōperti semetipsos cōtriuerūt. ita vt vltra. lxx. hoīes morerentᷣ. Hoc facto plurimos a sabbatianoꝝ secta prohibuit. quidā vero in eius rusticitate ꝑmanserunt.

Capitulum.vj.

O tpe dorotheus arrianorūz presul quē ab antiochia constantinopolim transtulerūt: cū centū decē et nouem vixisset annis defunct⁹ est. cōsulatu honorij septimo z theodosij secūdo. sexta die nouembris. post quē arrianoꝝ sup̄stitionis baribas ordinatᷣ ep̄us. Sub hoc itaqz bariba per duos p̄sbyteros eloquētissimos arrianorū religio floruit. quorū alter thimotheus. alter georgius dicebatᷣ. Sed georgius doctrina helladica eruditus erat. thimotheus sacris litteris incūbebat. Et georgius quidē semp aristotilē z platonē habebat in manibus. thimotheus origenem: ita vt etiam lingua hebraica loqueretᷣ. Thimotheus dudū psaltirianorū fuit heresco s. georgiū baribas ordinauit presbyterū. Thimotheū itaqz ego ipse vidi. z cognoui quēadmodū interrogantib⁹ erat respōdere paratus soluēs obscurissimas questiōes que in diuinis inueniuntᷣ eloquijs testem vocans veracissimū origenē. Mihi tamen videbatᷣ esse mirabile. quomodo tales viri in arrianorū lege manserūt. quorū vnus quidē platonem habebat semp in manib⁹. alter respirabat iugiter origenē. dum nusqz plato secūdā vel terciā sicut ipse solet noīare inciū substantie asserat ꝑcepisse. z origenes coeternū vbiqz fateatur filium patri. Qui licet in sua sentētia mā serint: religionē tamē arrianā perduxerūt latenter ad meliora. Multas nāqz arrij blasphemias doctrinis proprijs expulerunt.

Capitulum.vij.

Post hec defuncto theophilo passione letargica consulatu honorij nono. et theodosij quinto: facta cōtentione ꝓpter episcopatū inter Thimotheū z cirillū die tercia mortis theophili cirillus ordinatᷣ ep̄us. z maiori fastuqz Theophilus tenebat ep̄atū. Qui mox ep̄atus sui p̄ncipio nouatianorū claudēs ecclias om̄ia vasa eoꝝ sacra percepit. episcopūqz eorūz theopompum rebus quas habebat om̄ibus spoliauit.

Capitulum.viij.

O dem tēpore apud persas est xp̄ianitas dilatata. Inter romanos em̄ z ꝑsas semp ꝓpter diuersas causas mittuntᷣ legatiōes. Tūc ergo casus attulit vt maruthas mesopotamenus ep̄us: cuius dudūz meminim⁹ a romanorū imꝑatore ad persarū destinaretᷣ regē qui multā reuerentiam apud marutham inueniens: eum decenter honorabat z tanqz diuinū respiciebat vultū. Hoc factū mordebat magos. metuētes ne regē xp̄ianū fieri suaderet. nam cū dolore capitis multo tēpore torqueretᷣ: magis eū curare nō valētibus. Maruthas orationib⁹ fecit incolumē. Ob hanc ergo causam moliti sunt quandāz magi fallaciā. et quoniā per se ignem colūt. cōsueuitqz rex in quadā domo ignēz ardentē ꝑpetuo suppliciter adorare. magi sub terra hominē abscondentes tempore quo rex solebat orare: eū talia clamare fecerūt. Mitte foras regem. impie em̄ agit. q̄ sacerdotē christianorū iudicat esse venerādū. Hec audiēs digerdis rex persarū licet reuerentiā haberet: tamē maruthā abijcere cogitabat. Porro maruthas vere deo venerabilis homo vacabat orationibus ꝑ quas inuenit dolū magicis artibus fabricatū. veniensqz ad regem. noli inquit illuc ire rex: sed ingressus dū audieris vocē fodiū hec z doli causas inuenies. Rex em̄ ignis

loqui:sed hominū molimīa huiusmodi esse noscunt. Hoc dicto:flexus est persarū rex. et rursum ingressus vbi ignis inextinguibilis seruabat. cū audisset vocē:iussit fodi locum. Tunc qui mittebat quasi diuinā vocē inuentus arguit. Iratus itaq3 rex magorū gen⁹ vsq3 ad decimā iussit iminui portionē. Hoc facto maruthe dixit vt templa q̄ vellet edificaret. Ex hoc apud persas sumpsit xp̄ianitas incrementū. Tūc ergo maruthas a persis cōstantinopolim remeauit ⁊ non lōgo post tempore destinatus est. iterumq3 magi machinabant ne eum susciperet rex fecerūtq3 fetorem quendā in loco vnde rex transire solebat. ⁊ q̄si a christianis factū fuerit derogabant. Cūq3 rex suspectos iā habēs magos cū studio requisisset:denuo ab eis cōcinnatū esse cognouit. Quāobrem plurimos eorū supplicijs tradidit. maruthan ꝓo potiori honore coluit ⁊ romanos valde dilexit. eorūq3 amplexat⁹ est pacē. qui pene christianus fieri potuit dū aliud miraculū per maruthā ⁊ ablatē ꝑsidis episcopū prouenisset. Ambo nanq3 molestū demonē a regis filio ꝓpulerūt. orationib⁹ vacantes atq3 ieiunijs. Post hec aūt digerde defuncto:anteq3 fieret christianus:ad ei⁹ filiū ꝑuenit imperiū. cuius tēpore inter ꝑsas atq3 romanos pacta soluta sunt.

Capitulum. ix.

Er idem tēpus innocētius primus rome nouatianos ꝑsequi cepit multasq3 eorū tulit eccl̄ias. quo tēpore roma est a barbaris depredata. Alaricus enim quidā barbaros ditioni romanoꝝ ⁊ theodosio imꝑatori subiens. atq3 contra eugeniū tyrannū solacia prebens. ⁊ ꝓpterea romanis dignitatib⁹ honoratus:felicitatē suā non ferēs: imperare quidē nō elegit:sed discedens ab vrbe constantinopolitana: venit ad ꝑtes hesperias. Cumq3 venisset ylliricū: oīa subuertebat ⁊ transiens thessaliam habita congressione circa fluuiū primū:apud nicopolim epyri pene tria milia viros eius thessaluū ꝑemerūt. Post hec autē quicq̄d eis incurreret destruētes nouissime romā venerunt. quā vastantes: plurima quidē miraculoꝝ eius igne cōcremauerūt. pecunias autē abripuerūt. multosq3 senatorū ordinis diuersis subdidere supplicijs derridentesq3 romanorū regnū: imperatorem fecerūt quendā nomie atbalū quē vna die tā q̄ imperatorē fecerūt procedere. altera ꝓo serui scemate ministrare. Hec dū egissent alaricus in fugam repente cōuersus est fama procedente:quia theodosius imꝑator contra eū misisset exercitū que fama nō fuit ficta. Reuera nāq3 exercitus veniebat. Fertur namq3 q̄a cū alaricus ꝑgeret romā: vir quidā venerabilis cōuersatione monachus cū monuisset vt mala talia facere nō auderet:neq3 necib⁹ gauderet aut sanguine. At ille. Nō inquit ego volens romā proficiscor:sed quidā quotidie mihi molestus est torquens ⁊ dicēs. Perge ⁊ romanā destrue ciuitatem. Hec etiam de hijs dicta sufficiant.

Capitulum. x.

Post hec celestin⁹ rome ordinatur episcopus. qui etiā nouatianorū abstraxit eccl̄ias. ⁊ eorū episcopū noīe rusticulū ī occulto coegit celebrare collectas. Usq3 ad illud nāq3 tēpus plurimas nouatiani habebāt eccl̄ias. Porro cōstantinopolim nō talia ꝑtulerūt:sed cū eos diligerent etiam intra vrbē eos collectas facere ꝑmiserūt. Moriente ꝓo Sisinnio nouatianorū episcopo: crisantus ad episcopatū trahebat vir multis romanoꝝ dignitatib⁹ honoratus. Quo fugiente sabbatius tēpus se oportunū ad episcopatū venisse credēs:fecit quosdā ignobiles sibi manus imponere iusiurandū quod ꝑbuerat paruipendēs. Cuius mores cū populus abhorruisset:crisantū per loca oīa requirebant. Quē inuenientes in bythinia:inuitū sacerdotiū suscipere coegerūt. Qui nihil ꝑcipiebat eccl̄ie nisi die dn̄ico duos panes.

Capitulum. xi.

Asiquidē tempestate iudeorū dom⁹ ab Alexandria est huiusmodi causa proiecta. Alexādrinorū populus inter alias generatiōes seditionib⁹ est deditus. qui si occasionē acceperit:importabilia mala cōmittit. nam preter sanguinē nō cessat a lite. Cōtigit itaq3 tunc vt inter alterutros contentiones haberēt. nō propter necessariā causā: sed propter studiū pantomimorū. Quia enī is qui ipo die sabbatorū saltabat plurimū habebat populū iudeorū. dum vacantes nō auditioni legis:sed theatris occuparent. ea dies litigiosa extitit inter partes. cumq3 hoc aliquātenus fuisset ab Alexandrie prefecto correptū:nihilomin⁹ mansere iudei partis alterius inimici. ⁊ cū essent semꝑ christianis infensi: cōtra pantomimos eorū amplius dimicabant. Tunc ergo orestis ꝑfectus Alexandrie

festiuitatem quandã quã polliciam vocãt. in theatro celebrabat. vbi ꝛ aderant quidã amatorũ cirilli dispositiões ꝑfecti volentes agnoscere. inter quos q̃daꝫ noie gerax doctor puerilũ litterarũ. ꝛ cirilli feruentissim⁹ vehementer auditor ac sollicitus plausus in ei⁹ expositionib⁹ excitare. Hunc itaqꝫ geracem cũ vidisset in theatro iudeorũ turba clamabat aduersus euꝫ: quia pro nihilo venerit: nisi vt in theatro seditiões int̃ populos excitaret. verũ orestis dudũ habẽs odiũ contra cirilli superbiam arreptuꝫ geracẽ publice fecit in theatro agi verberib⁹. Hoc cirillus agnoscens: cõuocatis priorib⁹ iudeorũ vt decebat ammonuit. ne cõtra christianos seditiões vlterius excitarent. Porro turba iudeorũ hoc ꝑuipendẽs: maiora ꝯtra christianos tractauerũt molimina. Dantes itaqꝫ sibimet signũ vt anulum factũ ex palma oĩes haberent ĩ digito contra christianos hoc modo dimicauerũt. Fecerũt eñ quosdã de suis vna nocte per omnes ciuitatis discurrere regiões clamãtes quoniã alexandri arderet eccl'ia. Ob quã rem christiani vndiqꝫ cõcurrebant quasi vt eccl'ie flammas extinguerẽt. Porro iudei ignorãtes interimebant: semetip̃os per signũ anuli cognoscẽtes. ac ꝑcentes alterutrũ. Facto aũt die: latere nequerũt. Ob hanc rem ꝑmotus cirillus cũ maxima multitudine synagogis astiti iudeorũ ꝛ illas quidẽ abstulit. iudeos autẽ expulit ciuitate. eorũqꝫ substantiã diripere ꝑplis imperauit. Hoc ergo modo iudei a tẽporib⁹ alexãdri macedonis illã habitantes vrbem tũc nudi prorsus sunt ꝛ ꝑ singula loca dispersi. Adamanthius vero medicine sophista constantinopolim veniẽs: christianũ se fieri promittẽs ꝛ postea reuersus est in alexandriã. Igit̃ alexandrie prefectus orestis valde contristabat̃ eo q̃ populosam vrbẽ ita desolatã repẽte cõspiceret. vnde etiã principi retulit q̃d ꝓuenit. Sed ꝛ cirillus delicta iudeorũ imperatori non tacuit ꝛ orestis amicicias cogente populo postulauit. Cumqꝫ ꝑfectus amiciciarũ verba refutaret: euãgelia obtulit ei cirillus. ꝛ dũ neqꝫ sic eis corda subigerent̃: hec denuo ꝓuenerũt. Monachorũ quidaꝫ in mõte nitria cõstituti fautores theophili ex illo quo cõtra dioscorũ iniuste fuerat coarmatus. etiã pro cirillo libẽter ꝑlia susceperũt: relictisqꝫ monasterijs viri pene q̃ngenti ꝛ veniẽtes ad ciuitatẽ ꝓcedentẽ in carpento ꝑfectũ imolatorẽ ydolorũ paganũ clamabãt. At ille putãs immissione cirilli factũ clamare cepit. Christianus sum ꝛ ab attico constantinopolim baptisatus. Illis hec verba despicientib⁹: ammonius quidã eorum prefectũ petra ꝑcussit in capite. Qui repente cõpletus est sanguine. ꝛ recedentib⁹ officijs atqꝫ lapidũ impetũ declinantib⁹: cum paucis remansit. Inter hec populus cõcurrebat: vt ꝑfecti vindicaret iniuriã. detentũqꝫ ammoniũ diu verberib⁹ castigauit: donec traderet morti. Non post multũ hec nunciant̃ imperatori. Corpus autẽ ammonij sumẽs cirillus in q̃dam eccl'ia sepeliuit. eiqꝫ aliud nomẽ imposuit vt nõ pro sua culpa: sed pro christo mortuus putaret̃. cui laudes. quasi martyrib⁹ offerebat. Sed qui vere nouerãt. quia dignas susceperat suo scelere penas cirillũ valde culpant. Sed neqꝫ in hoc solũmodo cirilli ꝛ orestis aduersitas cõquieuit quãdo post hec aliud est exortum.

Capitulum. xij.

Erat in alexandria quedã mulier hipatica filia theonis philosophi. ꝛ in tantũ erudita suꝑ oẽs philosophos eius tẽporis emineret ꝛ in platonica schola a plutino veniente susciperet ip̃a successionem atqꝫ oẽs philosophicas lectiones exponeret. Quapropter oĩes currebant ad eã propter honestaꝫ doctrine fiduciaꝫ. Veniebat etiam ad iudices: nec habebat vllam verecundiam publice ꝑmixta viris: dũ eam cuncti pro sua castitate venerarent̃. Tũc ergo inuidia cõtra hanc feminã est accensa. Dum eñ crebro pergeret ad orestem: ecclesiasticus populus motus aduersus eam est tanq̃ ip̃a eum ab amicicijs prohiberet episcopi. Quãobrem cõspirantes viri acerrimo feruore pulsati quorum dux erat quidã petrus lector: obseruauerunt mulierẽ ad propria remeantẽ. eamqꝫ de vehiculo deponentes ad eccl'iam que vocatur cesaris traxerũt ꝛ vestibus exutã lapidib⁹ peremerũt. quã postea mẽbratim dilacerãtes in loco qui dicit̃ cinarus igne cõcremauerũt. Hec res non mediocrẽ liuorẽ Cirillo ꝛ alexandrine concussit eccl'ie. Aliene namqꝫ sunt a christianis cedes ꝛ pugne. Hec igit̃ acta sunt q̃rto anno episcopatus cirilli consulatu honorij decimo. ꝛ Theodosij sexto. mense martio ieiunijs existentibus.

Capitulum. xiij.

Post paucũ itaqꝫ tẽpus iudei rursus illicite contra christianos agẽtes puniti sunt. in loco qui dicit̃ mestarpo

sito inter calcidē ₇ antiam syrie. Hic itaq₃ iu dei consuete quedā₃ risibilia celebrantes per ebrietatē accensi inter alia christianis ipsiq₃ christo derogare ceperunt: deludentes cruce₃ ₇ spem in eo qui est crucifixus habētes. Cō prehendentes ergo infantulū christianū alligatū cruci suspenderūt. et primū quidem deludebāt ei et irridebant. postea vero correpti vesania: ipsum infantulū verberib₉ peremerunt. Ob hoc ergo dira congressio inter eos ₇ xpianos exorta est. Q̄d dū principes agnouissent prouinciarū iudicibus mandatu₃ est: vt huius quererenť auctores. ₇ punirentur. ₇ hoc modo dignam vltionem sua nequicia ꝑceperunt.

Capitulum. xiiij.

A siquidē tempestate iudeus quidā seductor ficta xp̄anitate crebro baptisatur ₇ hac arte pecunias congregabat. Cūq₃ multis heresib₉ illusisset arrianoꝝ atq₃ macedonianorū: postremo ad ecclesiam venit orthodoxorū. Cui dū tēpus ieiuniorū fuisset impositū multis adhuc dieb₉ occupatur: cepit festinare vt quasi in feruēti studio baptismatis dona ꝑciperet. Preparabať baptisma ₇ vestis cōgrua baptisatis. Cūq₃ fons fuisset impletus: deducitur iudeus ad baptisandū. Tunc quedam inuisibilis dei virtus aquā disparere ꝑcepit. Cumq₃ presentes nō cogitantes dei virtutē aquā per cuniculū proprīū defluxisse suspicarenť: diligenter vndiq₃ clausu₃ rursus impleuerūt fontē. et denuo deducto iudeo aqua disparuit. Tūc sacerdos. quid mali inquit fecisti o homo. an certe nesciens baptismo iam potitus es? Ob quā re₃ cum diuersi concurrerent: quidā iudeū recognouit quē baptisatū ab artico episcopo ipse susceperat et hoc modo illius fraus vniuersis apparuit.

Capitulum. xv.

Aterea defuncto digerdo rege persarum: eius filius barrabanis ei successit. Hic instigatus a magis crudelibus torquebat supplicijs xp̄ianos. Cumq₃ christiani apud persas opprimerenť confugiunt ad romanos coꝝ petentes auxiliū quos articus episcopus libenť excipiens. eosq₃ q̄n ū erat possibile fouēs que gesta fuerant theodosio nunciauit imperatori. Eo quoq₃ tēpore etiā alia causa prouenerat que romanos ꝑsis faciebat infensos. quoniā per se aurifossores quos a romanis ad mercedes acceperāt reddere cōtemnebant. ₇ quia onera negociatorū romanorū violenter abstulerant. Cū illa ergo ingratitudine etiam christianorū ad romanos cōfugientiū causa est adiecta. Mox ergo persarū rex legatos mittit repetēs fugiētes. Porro romani nequaq₃ ad se cōfugiētes voluerūt reddere. non solū supplices liberare studentes: sed pro christianitate libenter omnia sustinere. Quāobrem dimicare q̄₃ perituros christianos tradere potius elegerūt. Solutis ergo ꝓpter hoc pactis bellū crudele cōmissum est. de quo absurdū nō est pauca narrare. Romanoꝝ ergo imꝑator misit exercitū cui prefuit militie magister ardaburius. Is enī persicam regionē per armenie fines ingrediens: vnam eius prouinciā azamensem valde vastauit. Cui cū plurimo exercitu Narseus dux parthorū regis occurrit. factaq₃ congressione deuictus est. Quo facto cogitauit ꝑ mesopotamiā romanorū prouinciā sine custodia cōsistentē inuadere ₇ hoc modo de romanis vlcisci. sed romanorū ducē narsei consiliū latere non potuit. Depredatus enī aza et enam velociter regionē ₇ ipe mesopotamiam venit. et ideo narseus licet multū habuisset exercitum: romanorū terras introire nō potuit: sed veniēs ad nisibin persarū ciuitatē in confinio constitutam: ardaburio mandauit vt diem ₇ locum statueret preliorū. At ille venientibus. nunciate inquit narseo. quia nō quando tu volueris: romanorū pugnabūt imperatores. Verū imꝑator deo soli spiritū belli cōmittēs destinauit exercitū. ₇ quia fideliť deo supplicans repente impetrauit auxiliū. Hinc datur agnosci cum cōstantinopoli pro euentu bellorū estuatio magna cōsurgeret: angeli dei iter agentib₉ per bythiniam ad vrbem cōstantinopolim se demonstrauerunt iubentes vt cōfiderent ₇ orarent ₇ deo crederent. q̄a romanos victoria sequeretur dicentes se mediatores belli directos a deo. Hoc auditū nō solum ciuitate₃: sed etiā milites confortauit. Cumq₃ ad mesopotamiā bellū fuisset de armenie regione translatu₃ romani ꝑsas nisibi clausos fortiter obsidebāt ligneas turres facientes aduersus eos. easq₃ cōtra muros applicantes ₇ plurimos de muris contra se pugnantiū ꝑimentes. Porro barrabamus persarum rex audiens aza zenam regionē ab eis fuisse vastatā. ₇ eos qui in nisibi clausi videbanť obsessos: seip̄m cū magno exercitu preparauit occurrere. miratus quoq₃ romanorū

virtutem sarracenorũ solatia postulauit. quorum tunc erat rex alamandarus vir fortis et preliator. Qui dum multa milia sarracenorũ haberet: persarũ regi victoriam promittebat. ficq; ei anthiochiam sirie traditurum. sed nõ contigit quod putauit. Deus enim omnibus sarracenis quendã irrationabilẽ metum latẽter iniecit. ita vt putarẽt sibimet romanos insistere turbatiq; nec habentes quo fugerent: in fluuiũ Eufraten semetipsos armati proiiciebant. vbi plus q̃ centum milia necati atq; consumpti sunt. Hijs itaq; prouenientib9 nisibin obsidentes cũ audirent persarum regẽ plurimos elephãtes adducere: perterriti cuncta quidem obsessionis machinamenta concremauerunt ⁊ ad propria loca reuersi sunt. Que vero congressiones postea prouenerint ⁊ quomodo adreobindas alter romanorum magister militũ fortissimũ persarum monachum interemit. quomodo ardaburius septẽ fortissimos persarũ duces insidijs captos occidit. vel quomodo Gratianus alter dux romanorũ reliquos sarracenos extinxit preter eundũ est. ne videar multum a proposita relatione digressus. Que tunc igitur gerebant velociter imperatori theodosio nũciata sunt. Quomodo autẽ hoc cito cognosceret: indicare non piget. Inuenit quendã virum animi. habitũ: corporisq; fortissimũ nomĩe Palladius. qui tanta velocitate veredas agebat vt tribus diebus perueniret ad termios romanorũ atq; persarũ. ⁊ rursus totidem remearet ad constantinopolim ciuitatẽ. Is enim etiã alios romani imperij terminos velociter transibat. De quo quidam eloquentissimus sic ait. Iste vir cũ sit lata romana respublica: eã parulam sua velocitate demonstrat. Que etiaz persarum rex sepius admiratus est. Romanorũ igit̃ impator licet viderat apta collataz sibi a deo victoriam: prouenisse tamen pacez non dissimulauit expetere. Misitq; helionez virum prudentem ⁊ honoratum vt cũ persis loqueretur. Qui cũ venisset mesopotamiam vbi erant fossata romanoruz: misit pro pace petẽda legatariũ. quendã maximũ virum eloquentissimũ ardaburij magistri militie consiliarium. Qui pro pace veniens ad persarum regẽ missum se nõ ab imperatore sed a ducib9 asserebat dicens: qui a hoc bellum pro sui cõtemptu: neq; peruenisset ad principem. Cum q; persarum rex paratus esset vt legatarij verba susciperet: quia fame eius laborabat exercitus veniens numerus qui apud eos imortaliũ appellatur. Est enim decem milia virorum valde fortissimoruz non dixerunt prius pacem cũ romanis esse faciendaz q̃ ipsi sine custodia constitutos inuaderent. Quib9 verbis persuasum est regi vt se a pacc suspenderet. Tunc legatarium quidẽ clausum seruari fecit. ⁊ misit numerũ immortaliũ dimicare cõtra romanos. Qui venientes in duas acies diuisi medos habuere cõtra romanos. Porro enim romani vnam persarũ videntes aciem contra eam se preparabant. aliã non videntes que paulatim accessit ad pugnã. Cumq; ergo iam cõgressio pene esset in opere: dei prouidẽtia ex quodam colle exercitus alter apparuit romanorũ cum duce procopio. Qui cum videret socios in periculo: instabat a dorso persarum. Tunc in medio cõclusi qui circumdederant primo romanos in momento ab eis extincti sunt. Quo facto romani ad alios qui erant in subsidijs positi cõcurrerũt: eosq; fortiter iaculati sunt. Sic igitur qui immortales appellabant. omĩes mortales apparuerũt. penas exigente christo de gente persarum. eo q; plurimos eius famulos occidissent. Porro rex persarũ infortunij sui causaz agnoscẽs simulabat se nescire quod gestum est. suscepitq; legationẽ dicens legatario romanorum. Non bello cedens pacem amplector. sed tibi prestare volens. quia omniũ romanorũ te sapientem cognosco. Et hoc modo belluz propter christianos exortum de parthorũ regione cessauit. Contigit enim cõsulatu honorij terciodecimo. ⁊ theodosij decimo.

Capitulum. xvj.

Tunc igitur acacium amide ciuitatis episcopũ. actus optim9 reddidit clariorem. Cum enĩ romani milites captiuos persarum de azazena regione vastata reddere regi parthorũ nullo modo vellent. captiui fame consumebant. cum essent circa septem milia. Quod persarũ regem nõ mediocriter contristabat. Tunc igitur acacius conuocãs clericos sibi subiectos. viri inquit fratres. de9 noster nec discis nec calicibus op9 habet nam neq; comedit neq; bibit. ⁊ q̃ multa vasa aurea ⁊ argentea ecclesia nostra ex oblatione christianorũ habet. cõuenit ex hijs liberari exercitũ. captiuorũ egentibusq; cibos afferri. Hec ⁊ hijs similia cum dixisset: cõflauit vasa ⁊ militibus dedit preciũ captiuorũ. Quos cum recreasset cibis datis sumptibus ad regem propriũ destinauit. Hoc mirabile

opus acacij persarum rex magis obstupuit: q̄a ⁊ bello romani ⁊ beneficio euicissent. Aiūt enim: quia etiam desideriū habuerit persarū rex vt videret acaciū ⁊ hoc theodosius prohibuerit imperator.

Capitulum. xvij.

Uictoria siquidē auxilio dei collata romani plurimi pollentes eloquijs cōscribebant laudes imꝑatoris. cuius vxor heroico metro poemata multa cōfecit. Erat eñ eloquens filia leontis sophiste athenensis. a patre omnib⁹ lectionib⁹ erudita. Quā dum imperator ducturus esset vxorem. christianā atticus fecit episcop⁹. ⁊ in baptismate cū prius vocaret̄ athenais. eudoxie nomen imposuit. Multi eñ sicut dixi volētes innotescere. alij per suā facundiam preconia imperatoria conscripserūt. ego vero innotescere cupiens nec facundia sermonis ostendere cū veritate imperatoris bona memorare studeo: quia damnosa sunt si taceant̄. Primū itaq; regaliter natus atq; nutritus nihil habuit tepidū: sed sic sapiens fuit vt inter cōfabulantes experimentū omniū crederet̄ habere causarū. Perdurabat in frigore similiter ⁊ in estu. plerūq; ieiunabat et maxime quarta feria ⁊ sexta studio christianitatis nec aliter q̄ monasteriū regalia videbant̄. Ipse nāq; matutino ad suas sorores pergēs diuinas dicebat laudes. Quamobrem etiā sacras litteras sine codice recitabat: loquentibus episcopis velut olim sacerdos factus ex diuina lectione respōdebat. cōgregabatq; sacros codices. ⁊ quos cū quilibet eorū interpretes seu expositores ꝯscripsisse videbat̄. plus q̄ ptholomeus studuerat philadelfus. Patientia atq; clementia vniuersis hominibus eminebat. Nam iulianus imperator licȝ philosophus diceret̄. non tamē annoe censū portauit iniuriam. sed maxima theodoro tormēta indignatus imposuit. Porro theodosius multū gaudens sylogismis aristotilis philosophiā exercebat operib⁹. iram. tristiciā. libidineq; deuincens. ⁊ in nullo se vlcisci desiderans. Dū igitur a quodā familiariū interrogaret̄ cur nullum se ledentiū morti subijceret: vtinā inquit esset mihi possibile ad vitam etiā mortuos reuocare. Quem dū alter pro ea causa requireret. non est inquit magnū neq; difficile hominē mori. quia neq; deo soli semel mortuū ex penitentia suscitare. Sic enim fuit clemens: vt si quando quispiam dignū aliquid morte cōmitteret. nec vsq; ad ciuitatis portas moriturus perueniebat: sed ex eius clementia continuo reuocatio sequebatur. Dum alio tēpore ipse in amphiteatro constantinopoleos expectaret. cepit clamare populus crudelis bestia. ⁊ artifex parabulus pugnent. At ille. nescitis inquit quia cōsueuimus nos expectare clementer: Tanta eñ pietate p̄celluit. vt omnes quidē deo consecratos honoraret: precipue tamen quos audiebat venerāda actione pollere. Fertur autē quia dum constantinopoli episcopus chrebronensis fuisset mortuus. sagum eius valde sordidissimū quesierat. eoq; circūamictus sit. credens aliquid ex defuncti sanctitate promereri. Cū aliquando aeris tēpestas esset. et ille circū propter populū expectaret. pleno circo tempestas vehemētius agebat̄ multo ymbre diffuso. Cumq; hoc fieret suam voluntatē imperator aperuit. fecitq; per preconē clamari: quia melius esset spectaculū cōtemnere. ⁊ oēs rogare deum vt illesi ab imminēte tēpestate seruarent̄. Quo dicto cuncti deo magno cū gaudio supplicantes. hymnos cōcorditer offerebant ⁊ tota ciuitas velut vna psallebat ecclesia. In medio aūt imperator existēs priuato scemate properabat: nec spe sua frustratus est. Repente namq; aer ad serenitatē diuina clementia reuocatus. annū prebuit frugib⁹ vniuersis vberrimū. Si quando bella mouerent̄. scōm dauid cōfugiebat ad deū. sciens eum preliorū auctorē. inimicos orationibus superabat.

Capitulum. xviij.

Post paululū itaq; tēpus persici belli defuncto imperatore honorio consulatu asclippio doti ⁊ marximiani augusto mense quo iohannē tyrannū deo se cōmittens supauit enarrabo. Sicut eñ tunc sub moyse hebreis contigit rubrū trāsire mare. talia etiam eius ducib⁹ euenerunt dū eos mitteret contra tyrannū. Defuncto siquidem sicuti diximus honorio principe. cognoscens theodosius celauit factū. ⁊ alia dicēdo diuersorū suspitionib⁹ obuiauit. Inter hec mittit magistrū militum in salonas ciuitatē dalmaciarum. vt si qua bellorū cōmotio proueniret circa partes hesperias vicinus adiutor esset. Quo facto mortē patrui patefecit. Inter hec iohannes primus impalium conscriptorū non ferens suam felicitatē: imperiū contendit arripere. Misitq; legatos ad imperatorē theodosiū. petens vt eius susciperet̄ imperiū

At ille legatos quidem retrusit in carcerē: misitq; magistrū militū ardaburiū qui multū laborauerat apud persas salonā. Veniēs exinde nauigauit aquileiam. cōtigitq; ventū aduersum. flare ita vt tyranni manus incideret. Quo capto. sperabat ad necessitatē peruenire theodosiū. vt per hoc eū discerneret imperatorē si vellet magistrū militū liberare. Imperator tamen vt audiuit factum estuabat ne quid mali ardaburius sustineret.

Aspar vero ardaburij filius cognoscēs patrē a tyrāno teneri. ⁊ multa milia barbarorū in solatio tyranni consistere quid faceret ignorabat. qui tunc imperatoris oratione p̄ualuit. Angelus eñ dei sub scemate pastoris educebat assparē ⁊ oēs q̄ cū eo erant. ac per paludē adiacentē rauenne ad loca sperata peruenerūt. In ea nanq; ciuitate tyrannus degēs habebat exercitū. vnde nullus aliquando transisse fertur. Tunc ergo deus insdibilē terram fecit adibilē. Transeuntes nanq; per siccam paludis aquā apertasq; inuenientes ciuitatis portas. tyrannū quoq; detinuerunt. Tūc ergo piissimus imperator reuerentiā quā circa diuinitatē habebat ostendit. Dum eñ circū expectaret. nunciatū est ei tyrannū fuisse peremptū. Quamobrem sermonē fecit in populo dicens. Venite si placet relinquentes hanc voluntatē. ⁊ p̄gentes ad ecclesiam gratificos deo soluam⁹ hymnos. cuius manus tyranni p̄sumptionib; obuiauit. Quo dicto spectaculo cessante. per medium circū cuncti cum eo cōcorditer gratias agentes ad ecclesiā ꝯuenerunt. ita vt tota ciuitas vna videretur ecclesia: veniētesq; ad locū orationis iugi die gratias domino retulerunt.

Explicit liber Undecimus ecclesiastice Tripartite hystorie.

Incipit liber Duodecimus ecclesiastice Tripartite hystorie.

Capitulum. Primum.

Situr occiso tyranno cogitabat theodosius imp̄ator cui deberet hesperiarū regnum cōmittere. Tūc valentinianus erat valde puer natus ex matre placidia ei⁹ q̄dē amita. filia vero maioris theodosij. archadij ⁊ honorij. ⁊ sorore de patre constantio. q̄ ab honorio imperij iura susceperat paruoq; tp̄e cū eo regnauerat. hūc ergo valētinianū cōsobrinū suum cesarē factū. mittit ad p̄tes ytalie cū q̄ matrē placidiā. eiq; vniuersam dispositionē cōmisit imperij. Cūq; voluisset ipse quoq; ytaliam p̄gere. vt cōsobrinū suū ad suū imp̄ij culmen eueheret. quatin⁹ sui vigore tyrānorum remoueret audaciā. veniēs vsq; ad thessalonicā languore p̄hibit⁹ est. Quāobrē coronā imperialē post hec consobrino p̄ patriciū stiliconē mittēs constantinopoli remeauit. Hec de talib; retulisse sufficiāt. Legit atticus ep̄s causas eccl'ie sapiētia mirabiliter disponebat. doctrinisq; p̄plm ad v̄tutis studiū prouocabat.

Capitulum. ij.

Umq; videret diuisaꝫ eccl'iam cū iohānite seorsū apud semetipos sacra solēnia celebrarēt. iussit vt in orōnibus memoria iohānis haberet. sicut aliorū dormientiū episcoporū fieri cōsueuit. p̄ hoc sperās plīmos ad eccl'iam reuocari. larg⁹ aūt sic erat. vt nō solū pauperib; suaꝝ parrochiarū. sed etiā in vicinis ciuitatib; multas pecunias pro egentiū ꝯsolatiōe mitteret. Calippio nāq; p̄sbytero eccl'ie nicene trecentos aureos dirigens hec scripsit. Calippio. atticus in dño salutē Cognoui decē milia esuriētes in ciuitate apud vos exhibenda egere misericordia. Decē milia vero cū dico multitudinē intelligo nō p̄fectum nūeruꝫ cōprehendo. Quia igit ego q̄dem habeo p̄ceptū nūeꝝ datuꝫ ab eo q̄ manū hꝫ munificā. ⁊ p̄bet cōgrue dispēsantib;. ⁊ cōtingit aliq̄s indigere. h̄ites nō tñ q̄escentes suscipiens o charissimū mihi caput hos trecētos solidos expēdi sicuti volueris. ⁊ maxie illis q̄ petere cōfunduntur. ⁊ nō eis q̄ p̄pter vite ventrē

magis negociant. Ex talib⁹ igit noli religionē in hac pte cōsiderare. sed vnā tātumodo rē obserues vt nutrias indigētes. nec cogites si q̄ nr̄a sunt sapere nō vident. Sic igit atticus etiā procul indigentiū habebat curam. sed etiam supstitionē aliquorū studebat abscidere. Audiens eteni nouatianos iudaicū pascha sequētes propter sabbatiū fuisse diuisos eiusq̄ corpus ab insula rhodi vbi mortuus fuerat fuisse translatum. et plurimos ad eius tumulū orare noctanter mittentes in aliud sepulchrum corpus sabbatij iussitq̄ abscondi At illi consuete venientes. effossumq̄ reperiētes tumulum. de cetero eū locum colere quieuerunt. Erat enim circa nomia locoꝝ studiosus. Nam dū quidam portus in ore ponti euxini constitutus ex antiquo farmacus appellaretur. id est venarius. mutato nomine eum locum senatoriū nomiaret. nedum ibi collecte predicarent. nomine blasphemo loc⁹ ipse designaretur. Sed ꝛ aliū locum argyropolim pro huiusmodi causa nominauit chysopolis. Hec in capite bissori constituta est. cuius multi antiquorū faciunt mentionē. De qua ciuitate xenofon in p̄mo libro belladicorū dicit. quia eam murauit alchibiadis. et in ea constituit. vt qui nauigabant de ponto decimas ibi preberent. Videns ergo atticus locum in cōtraria ripa chrisopoleos positū delectabilem ꝛ decorū. ait. Argyropolis nominet: qui locus eius repente cognomen obtinuit. Igitur quibusdam dicentib⁹ ei nō debere nouatianos intra ciuitatem missas facere. Nescitis inquit quantū nobiscum persecutione constantij atq̄ valentis fuerint passi: qui etiā testes sunt nostre fidei. Nam cū dudum ecclesia fuerit diuisa: isti circa fidem nihil innouauerūt. Pro episcopi ordinatione aliquādo veniens in niceam. asclepiadē nouatianorū vidit episcopum valde senem: interrogauitq̄ quot in episcopatu ānos haberet. Quo respondēte. quinquaginta: felix inquit homo est. tanto tempore boni operis curam agens Super hec ait. Ego quidem nouatū laudo: nouatianos non approbo. Tunc asclepiades Quo modo dicis hoc episcope. Verum atticus illum inquit laudo. quoniā hijs qui sacrificauerāt cōmunicare noluit. hoc etiā ego ipse fecissem: nouatianos autē non laudo. q̄a pro vilibus vicijs laycos cōmuniōis gratia excludunt. Asclepiades extra sacrificandi inquit peccatū. etiam alia plurima sunt delicta sc̄dm scripturas que ducunt ad mortē. propter que vos quidem clericos. nos etiam cōmunicare laycos prohibemus. deo soli eorū remissionis iudiciū cōmittentes. Atticus ergo etiam suā prescribit mortem. Nam cum a nicea discederet. calliopio presbytero dixit. Ante autumnū constantinopolim venire festina. si viuum me denuo videre desideras: si tardaueris. non videbis. Quo dicto mentit⁹ non est. Anno namq̄ vicesimoprimo sui episcopatus. decima die mēsis octobris est mortuus. consulatu theodosij decimi. et valentiniani cesaris primi.

Capitulum. iij.

Porro theodosius imperator a thessalonica reuertentes eius exequias non inuenit. Ante vnum namq̄ diem quā ingrederetur: ille sepultus est. Post paucos vero dies. id est viginti tres menses octobris: nunciatū est: quia valentinianus insulā suscepisset imperij. Post obitum igitur attici fit maxima de episcopi ordinatione ꝯtentio. alijs alium postulantibus. Quidam philippum presbyterū querebant. alij proculū. quidam presbyterū: sed omnis populus cōmuniter desiderabat ordinari sisinniū. qui ꝛ ipse presbyter quidem erat. in nulla tamē ciuitate ordinatus: sed in suburbano constantinopolis: cui nomen oliua est ministrabat: hoc suburbanum est positū contra faciem ciuitatis. vbi dies ascensionis saluatorio solemniter celebratur. Hunc ergo virum omnes layci desiderabant pro sui reuerentia: ꝛ maxime quia fouebat pauperes vltra sui mensuram. Preualuit ergo votum laycorū: et sisinnius ordinatus est. vicesimaoctaua die mensis februarij. consulatu sequenti theodosij duodecimi et valentiniani minoris secundo. Philippus autem presbyter. cui prepositus erat sisinnius in hystoria christianica: quam triginta sex libris ip̄e conscripsit. ordinationē sisinnij valde lacerauit. derogans ordinato ꝛ pariter ordinantibus. et maxime laycis. Is enim Philippus a iohanne episcopo dyaconus ordinatus. multa quoq̄ conscripsit cōtra iulianum imperatorem: cuius tamen hystoria mihi multam videtur habere confusionem. et non satis prodesse legentib⁹. Sisinnio igit ordinato cōtigit episcopū obire ciziceni. Tunc sisinnius: proculū in cizico cōsecrauit. Qui anteq̄ proficisceret ad cizicū: cizicenes p̄cedentes dalmatiū monachū ep̄m sibimet ordinarūt. p̄uipendētes regulā qua iube

tur ꝑter constantinopolitanum pōtificem ordinationē ibi fieri nō debere ideo cizicenī neglexerūt. quia attico soli hec lex personaliter prestita videbatur. Mansit ergo proculus nō habens ecclesiam propriā qui tamē in doctrina ecclesiarū cōstantinopolitanarū valde florebat. Igitur sisinnius cū duos in episcopatu complesset annos defunctus est. consulatu hierīj ⁊ ardeburīj vicesimaquarta die mēsis decembris. vir famosissimus castitatis rectitudine vite sue. quāobrem curiosis viris inefficax videbatur.

Capitulum. iiīj.

Efuncto sisinnio imperatoribus visum est nullū ex cōstantinopolitana ordinari pōtificem virum: eo ꝙ essent vane glorie ⁊ sibimet arrogantes. cū vtiqꝫ multi philippū. plurimi proculū habere desiderarent. Interea nestoriꝰ venit ab antiochia euocatus. Erat eñ ibi quidā nestorius noīe genere germaniciensis bone vocis et simul eloquīj. ideoqꝫ eum q̄si oportunū doctrinis euocauerūt. Cumqꝫ transissent tres mēses nestorius venit ab antiochia. qui castitate int̄ plurimos ꝑcipuus habebatur. Quibꝫ autē fuerit moribus institutus: sapientes a primo eiꝰ sermone non latuit. Ordinatus eñ decima die mēsis aprilis cōsulatu felicis ⁊ tauri. mox illam diuulgatā coram omni populo protulit vocē: faciens sermonē ad principē. Da mihi o imperator terrā purgatā ab hereticis. et ego celū tribuo. ⁊ debella mecū hereticos. ⁊ ego debello persas. Hec cum dixisset. licet q̄dam odio haberēt hereticos. tamen leuitas sensus eius ⁊ indignationis initium ⁊ vane glorie tumor. eis valde displicuit: quia neqꝫ ꝑuulum tempus sustinens ad talia verba descendit. ⁊ scd̄m prouerbium. vt ita dicam cuꝫ neqꝫ ciuitatis adhuc gustasset aquaꝫ persecutor feruentissimus apparebat. Quinta ꝟo ordinationis die oratorīū arrianorum. in quo latenter cōueniebant. auferre volens. eos ad tantū furorem perduxit. vt idem oratorīū cōcremarent. Que causa etiam vicinas cōsumpsit edes: turbatioqꝫ vehemens in ciuitate ꝑuenit. Uerum arriani semetip̄os defendere ꝑparabant: sed eorū consiliuꝫ custos ciuitatis dominus impediuit. De cetero autē ip̄m nestorium vocabant incendium: non solū heretici: sed etiā qui eius fidei concordabāt. Nō enim silere patiebant̄. sed semper cōtra hereses machinatus quantū ad se. subuertit suā ditiōis ciuitatem. Nouacianos autem depopulari temptabat. eo ꝙ paulus episcopus ꝑditus esse reuerentia diceretur. sed proceres eius impetū refrenarunt. Que vero circa asiam. lidiam. cariam cōtra quartadecimanos mala cōmiserit: et quanti propter eum circa miletum ⁊ sardis. facta seditione sunt mortui; nunc omitto. quam vero propter hec. et propter ineffrenatam linguā receperit vltionem. post pauca narrabo. Nunc ita res memorabilis indicanda est. Quedā gens vltra renum fluuium est burgundionum. isti vitam quietam agunt. ⁊ pene omnes fabri lignorū sunt. ex qua mercede pascunt̄: quorum regionē huni crebra inuasione vastarūt. et plurimos occidebant. At illi licet anxietate constricti. ad nullum se tamen hominū contulerunt. sed alicui se cōmittere deo cogitabant. Tunc audientes: quia romanorū deus fortiter adiuuat se timentes. omnes cōmuni concilio ad credulitatem christi confugiunt. venientesqꝫ in vnam ciuitatem galliarū: rogabāt vt ab episcopo christianum baptisma mererentur. At ille eos septem diebus faciens ieiunare ⁊ imbuens fide. baptisatos octaua die abire precepit. Qui sumpta fiducia contra tyrannos. alacriter festinātes. ⁊ spe sua priuati nō sunt. Nam rex hunorum nomīe supiarus. cū per noctem fuisset ciborum nimia voracitate corruptus: burgundiones hunorū gentem inimicam sine duce reperientes: et pauci pluribꝫ resistentes: facta congressione vicerunt. Naꝫ cum essent isti tria milia. circa decē milia perierunt: et ex illo cuncta gens feruentissime in christianitate permansit. Eo tempore Barbas arrianorū episcopus est defunctus. consulatu theodosīj ⁊ valentiniani tercīj. vicesima quarta die mensis iunīj. in cuius loco sabbatius ordinatur. Nestorius itaqꝫ agens preter consuetudinem ecclesie. contra se plurimos incitabat: sicut actus eiꝰ ostendūt. In vermensi etenim hellesponti ciuitate: anthonius erat episcopus. Qui cognoscens instantiam nestorīj aduersus hereticos macedonianos: et ip̄e persequi festinabat. quasi patriarche imitatus ymaginē. Porro macedoniani aliquantulū sunt perpessi. Cumqꝫ anthoniꝰ vehementer insistens iam molestiā non ferentes: ad scelus se durissimū cōtulerunt. Mittētes eteni quosdā viros ⁊ quod rectū est secundo loco ponentes. interemerūt eum. Hoc factū macedonianorꝫ nestorio maioris ꝑsecutionis occasionēꝫ dedit. Persuasit eñ impera

toribus: vt eorũ ecclesie tollerent. Quamob
rem cõstantinopolim eis ablata est ante mu=
rũ veterem posita ciuitatis collecta. ⁊ cizico.
et alie plurime: q̄s habebant in hellesponto.
quarũ ad ecclesiã alij cõfugerunt: in consub=
stantialitatis fide ꝯsentientes. Sed sicut ait
scriptura vinũ nõ deesse ebriosis neq̄ cõten=
tioso lites. sic quoq̄ nestorio amanti ꝑsecutio
nes euenit: vt ꝑsequeret̃ ꝑ ecclesiam dei. Erat
cũ eo anastasius presbyter ab antiochia pari
ter destinatus: quẽ nimis honorabat ⁊ veluti
cõsiliariũ habebat in causis. Aliq̃n igit̃ corã
ecclia docẽs anastasius: dixit. Dei genitricẽ
mariã: nullus appellet. Maria eñi homo fu=
it ⁊ deũ ab homĩe generari. nimis est impossi
bile. Hoc cũ auditũ fuisset: plurimos clerico
rũ ⁊ laycorũ pariter cõturbauit. Olim nãq̄
didicerãt deũ fateri christũ. ⁊ nullatenꝰ eum
ꝑ dispensationẽ velut hominẽa diuinitate se
parari. credentes apostolice voci que dixit.
Et si cognouimꝰ sc̃dm carnẽ christũ. sed nũc
nequaq̄ cognoscimꝰ. Quapropter relinquẽ
tes de xp̄o sermonẽ. ad ꝑfectionẽ ꝓcedamus.
Tumultu siquidẽ sicuti dixi in ecclia facto:
nestorius anastasij sermonẽ cõfirmari volẽs.
⁊ nõ redargui velut blasphemũ. q̄ ab eo vide
bat̃ honorari. freq̄nter ex hoc corã ecclia do
cuit. ⁊ cũ maiori intentiõe questionẽ hanc ha
bebat sermonẽ dei genitricis abijciens. Vn=
de diuisio nata est in ecclia. ⁊ velut in noctur
na luce diuersi. nũc hijs. nũc alijs cõsentiebãt
⁊ verba ꝓpria denegabãt. Nestorius aũt apd̃
multos in ea erat opinione: q̄a purũ hominẽ
diceret christũ ⁊ tanq̄ pauli samosateni atq̄
fotini dogma inter ecclias introduceret. Sʒ
maxima de hijs questio mota est. et tumultꝰ.
ita vt vniuersalis synodus ageret̃. Ego vero
legẽs nestorij libros: q̄s intellexisse comperi
hunc virũ ⁊ cũ veritate cõspexi. neq̄ pro eius
inimicicijs neq̄ pro gr̃a alterius explanabo.
Nõ mihi videt̃ nestorius. neq̄ samosatenũ se
cutꝰ paulũ. neq̄ fotinũ. neq̄ purũ hominem
dixisse christũ: sed sermonẽ tantũmodo quasi
metuendũ expauisse ⁊ hoc passum quia decẽ=
ter nõ erat eruditus. Qui dũ naturaliter elo=
q̄ns fuisset se putabat edoctũ ⁊ libris antiq̄=
rũ interpretũ dedignabat̃ incũbere. omnibusq̄
se meliorẽ putabat esse. ignorãs q̄a in catholi
ca iohãnis epistola in antiq̄s exemplarijs ha
beat̃. omis sp̃us qui soluit iesum. a deo nõ est.
Hũc eñi sensum ex veteribꝫ exemplaribꝫ ab=
stulerũt. q̄ separare nolũt ab homĩs dispensa
tione diuinitatẽ. Quapropter veteres interꝑ
tes hoc ip̄m designauerũt. quoniã aliq̄ adulte
rati sunt hanc epistolã. soluere hominẽ a deo
volentes. Est eñi humilitas copulata diuini
tati. et iam nõ sunt duo: sed vnũ. Hac ratiõe
confidenter antiq̄ mariã dei nõ timuerunt di
cere genitricẽ. Pamphilus eñi eusebij tercio
libro de vita cõstantini dixit. Eteni generati
onẽ sustinere que nobiscũ est propter nos vo
luit ⁊ locus eius in charitate generatiõis no
minatus est. apud hebreos bethleem. Quam
obrem ⁊ helena augusta deo amabilis locũ
vbi dei genitrix peperit memorijs memora=
bilibus adornauit. hanc sacratissimã speluu
cam decenter irradians. Sed origenes in ꝑ
mo thomo de epistola pauli ad romanos ait.
Quomodo dei genitrix dicat̃ licet latius ani
aduertere. Apparet igit̃ nestoriũ ignorasse le=
ctiones antiquorũ. quapropter sicut dixi. in
sermone solo moratus est. ⁊ non solũ cum ser
monẽ examini dedit. sed etiã omnino deũ esse
q̄ natus est denegauit. Nos eñi fatemur: quo
niam qui de sancta virgine natus est. crucifi=
xus est. est ⁊ dominus glorie. sicut dixit apo=
stolus. Si cognouissent nunq̄ dominũ glo=
rie crucifixissent. Porro nestorius dicit. No
li gloriari iudee nõ crucifixisti deũ tanq̄ ipse
dominꝰ glorie idem nõ sit deus. Nam quia
purũ non dicit hominẽ christũ. sicut fotinus.
aut paulus samosatenus. etiam omelie quas
fecit ostendũt. Nusq̄ eñi dei verbi substanti
am pemit. sed vbiq̄ eũ subsistere cõfuet̃ ⁊ ha
bere substantiã nõ sicut fotinus ⁊ samosate=
nus eius existentiã perimẽtes. hoc eñi ⁊ ma=
nichei a mõtano dogmatisare ꝑsumũt. Sic
ergo nestoriũ ego inuenio sapuisse ex eius li=
bris. Non ergo mediocrẽ cõcussionẽ orbi ter
rarũ tepidissima nestorij ratiocinatio cõcita
uit. Interea contigit scelus quoddã graue in
ecclesia catholica prouenire. Serui quidam
potentiũ genere barbari dominũ crudelẽ ex
perti ad ecclesiam cõfugerunt. ⁊ portãtes gla
dios ingressi sunt ad altare. Cumq̄ rogaren
tur vt exirent nullo modo voluerunt: sed im=
pediebant solemnia celebrare plurimis diebꝫ
tenentes gladios euaginatos. atq̄ pati se vin
dicare. omnibꝫ ad eos descendentibus insiste
bant. Qui postremo vnũ clericum perimen=
tes ⁊ aliũ vulnerantes etiã semetip̄os intere
merunt. Quo facto quidã transeuntium hoc
scelus nihil boni ecclesie significare predixit.
nec veritate priuatus est. Significabat enim
populi diuisionem ⁊ deiectionẽ eius qui fue
rat causa diuisionis.

Capitulum.v.

On mlto post tpe iussio pncipis epi
scopos vndiq3 ad ephesum puenire
pcepit. Mox igit post paschale festi
uitate nestori⁹ cu maxia multitudie venit ad
ephesum. inuenitq3 plurimos epoz ibi fuisse
collectos. Porro cirillus alexandrin⁹ modi-
cu retardat⁹ circa pethecosten occurrit. Qui
ta po die post pethecosten z iuuenalis hiero
solymoz veit. Porro iohane antiocheno tar
date. mouebat psentes epi qstionez. Cyrillus
aute alexandrin⁹ epus deflorationes quasdaz
libroz faciebat eu turbare voles. etenim erat
inimic⁹ eius. Et cu plurimi deu psiteant esse
iesum. Ego inqt nestori⁹ bimebrem z trime-
bre nequaq3 cofiteor deu: qua gra mudus suz
a sanguie vro z amodo ad vos no venio. Du
hec itaq3 dixisset cu reliqs pgregabat epis q
ei⁹ sententia sequebant. Presentes g in duos
ordines sunt diuisi. Porro cirillus cu suis fa
cto cocilio nestoriu vocauerut. At ille no obe
diuit differes i pntia3 iohis antiochem. Qui
po circa cirillu omelias nestorij. qs de hac q
stione ptulerat sepi⁹ relegetes z ex ipis indi-
cantes eu velut blasphemante dei filiu dam-
nauerut. Hoc facto. qui circa nestoriuz aliud
apud se pciliu facietes damnauerut cirillu et
cu eo menonem ephesie ciuitatis epm. Non
po post multu venit etia iohannes antioche
nus epus cognosces q facta sunt indiguaba
tur cotra cirillu. tanq3 seditiois auctore. eo q
sic feruentissime nestorij fecisset dnationem.
Porro cirillus cu iuuenale voles se vlcisci co
tra iohane dnauit etia ipm: Hys tali comi-
xtione cofusis. cognosces nestori⁹ cotentioez
ad quada pnitione puenisse dei genitrice ma
ria vocabat dices. Dicat etia dei genitrix ma
ria z ea q ferut tristicia coquiescat sed nullus
eu ex penitetia talia dicente suscepit. quapro-
pter bacten⁹ dnatus z in exiliuz missus eas
inhabitare dinoscit. Huc ergo terminu tunc
synodus habuit. q gesta sunt cosulatu bassi z
antiochi vicesima octaua die iunij mensis.

Capitulum.vi.

Orro iohanes veniens antiochiam
plurimos epoz colliges dnauit ci-
rilluz cu iam esset in allexadria. Post
paululu po tepus inimicicias resoluetes ad
gratia sunt regressi z sedes alterutrs reddide-
runt. Post damnatione po nestorij dura con
stantinopolim turbatio cotra ecclias facta est.
Diuisus naq3 est populus pter tepidu eius
sicut dixi tractatu. clerici tn omes comuni de
creto cum anathematisauerunt. Sic em nos
xpiani cotra blasphemos platu solem⁹ appel
lare decretu. qn euz velut in marmore scriptu
manifestu cunctis ostendimus.

Capitulum.vii.

Is itaq3 puenientib⁹ de electioe epi
questio rursus exorta est z mlti phi-
lippu cuius ia feci memoria. plurimi
pculu eligebat. potuit em pculus tenere pon
tificatu: nisi qdam proceru prohibuissent. di
cetes regula eccliasticam no pmittere cu q2 al
teri⁹ ciuitatis epus noiatus est. in altera mi-
grare ciuitate. qd dictu pplus reuocauit. Cu
q3 quattuor trasissent meses post nestorij dn-
natione maximian⁹ ordinat epus. in mona-
chica qdem vita. psbyteroru tn collegio con
stitutus. Is em opinionez reuerendi viri olim
habuerat. eo q pprijs sumptib⁹ mouumenta
fabricaret vt in eis religiosoru corpora sepeli
ret. Erat em ideota sermone z sub quiete vi-
uere eligebat.

Capitulum.viii.

Uia po quida dicebat ecclastica re
gula prohibere: ne proculus costan-
tinopolitana teneret ecclam. cu cizi-
co fuisset ordinat⁹ volo pro hac re pauca nar
rare. Non em mihi hoc vere dixisse videnk
sed aut inuidia faciete: aut ignorates ecclesia
stica sanctione phibuerut. q freqnter in eccle
sijs vtiliter facta noscunt. Eusebius itaq3 pa
phili in sexto hystorie eccliastice libro allexa
dru vnius capadocie ciuitatis epm refert. q
cu venisset causa oronis ad hierosolyma ten-
tus sit ab ei⁹ ciuib⁹. z in locu narcisci epi cost
tut⁹. z de cetero omni vita sua ipi ecclie prefe
disse. Si igit apud veteres sine vlla differen
tia de ciuitate ad alia migrabat epus du vti-
lius euocaret. oportet etia ipam regula huic
operi copulari: vt ostendat quia menti sunt
qui proculu intronisare prohibuerunt.

¶ Regula.

I qs epus ordinat⁹ ad procbia: in q or
dinat⁹ est mime psiciscit no sua culpa.
sz siue pplo respuente aut pter aliam quamli
bet causam non necessitate factam. hunc bo-
nore ministerioq3 participari tantu. nec eum
misceri rebus ecclesiasticis aliquibus. in qua
collectas celebrat ecclesia. sed sustinere quod
prouincie synodus suo iudicio termiauerit.

Decitaqꝫ regula est. Quia ꝓ plurimi epoꝝ
ex aliis ciuitatibꝫ ad alias ꝓpter vtilitates te
porũ sunt migrati. eoꝝ nomīa. q̄ sũnt imitari
subdidim⁹. Perigenis imperatoris ordinat̃ epi
scopus ⁊ qm̄ ciues eius eũ suscipe noluerant
romane ciuitatis epũs iussit euz intronisari.
in corintho metropoli defuncto eius epo. ei=
qꝫ donec aduixit p̄fuit eccl'ie. Gregorius na=
zanzen⁹ p̄us vni⁹ capadocie ciuitat̃ fuit epi
scop⁹. Deinde naziazo cōstitut⁹ est. Meleti⁹
p̄us in sebastena eccl'ia p̄fuit. ⁊ postea antio=
chie p̄sul est cōstitut⁹. Dositheũ seleucie epm̄.
allexander antiochen⁹ eps in tharsum cilicie
demigrauit. Reuerētius ab archis phenicie
in tyrũ migrat⁹ est. Johannes de gordolidie
in pronissum imitat⁹ est. ⁊ in ea p̄sedit eccl'ia.
Palladi⁹ ab helinopoli imitat̃ in a spona. al=
lexander ab hellinopoli in adrianos imitat⁹
est. Theosebius ab spamia asie trāsfert̃ in eu
doxiopolim. q̄ dudũ salambria vocabat̃. Po
licarpus de vrbe ante pristena misie in nico=
polim thracie imitatus est. Hierophilus de
trapezapoli frigie migrat⁹ est in pintinopoli
thracie. Optinius ab agardamia phrigie in
antiochiam pisidie migrat̃. Siluanus a phi
lippopoli tracie imitat̃ in throada. Tātos igi
tur quātos ad p̄sens inuenim⁹ ex ꝓpriis ciui
tatibꝫ ad alias migrasse nos memorasse suffi
ciat. De silnano tm̄ qui i philippopoleos thra
cie in throada migrat⁹ est. vtile iudico pauca
narrare. Siluan⁹ rhetor q̄dā fuit fili⁹ throi
li sophiste. ⁊ ad ꝑfectũ xp̄ianus vitamqꝫ mo=
nachicā diligēs Js enī doctoris pallio despe
xit. quē post hec atticus epus cōprehendens
epm̄ philippopoleos ordiauit. At ille tribꝫ an
nis in thraciā degēs: nec frigora ferre valēs.
cũ haberet corp⁹ valde debile atqꝫ subtile. ro=
gauit atticũ: vt eũ in locũ aliũ constitueret. di
cēs nō ob aliā causam: nisi ꝓpter frig⁹ ea se lo
ca vitare. Cũqꝫ alter pro eo fuissꝫ ordinatus.
mansit siluanus cōstantinopolim vitā mona
chicaz ꝑfecte custodiēs. tantũqꝫ sine vlla fuit
arrogātia: vt pleriũqꝫ in tāta multitudine ciui
tatis cũ foliis de spartu procederet. Quodaz
ꝓ tp̄e p̄tereunte troiane p̄sul ecclie moritur.
troianiqꝫ venerũt petētes episcopũ. Cũqꝫ co=
gitaret attic⁹ quē ordinare deberet. subito cō
tigit ad eũ salutandũ venire siluanum. At ille
vidēs eũ mox cogitare cessauit. Tũc ad silua=
nũ. nō habes inq̄t vlteri⁹ occasionez pro qua
ecclesiasticas curas possis effugere. Troia nā
qꝫ nō habet frigus. sed ecce apparatus est tuo
corpori oportun⁹ adeo loc⁹. Prepara ergo te
metip̄m. et ad troiam cōtinue ꝓficiscere. Mi
gratur ḡ siluan⁹. Quo facto miraculũ qd̄ in=
ter man⁹ ei⁹ acciderat enarrabo. Nauis ma
xima que grādes colũnas deuexit. nup in lit=
tore troiano fabricabat̃. Cũqꝫ ad mare duce
re voluissent eā multis funibꝫ populo trahen
te. nullaten⁹ trahebat̃. Qd̄ dũ plurimis die=
bus agerem̃. suspicati sunt nauim a demōio re
tineri. Tunc ad silnanũ veniētes episcopũ ro
gauerũt eũ vt in eo loco daret oratione. credē
tes hoc modo trahi nauim. At illi humili ser
mone dicebat se esse pctōrem. asserēs hoc op⁹
alicui⁹ esse iusti. non tamē suũ. Quē dũ rogas
sent venit ad littus. factaqꝫ orone tengit vnũ
funē. iubēs vt insisterēt operi cũ labore. Tũc
illis leuiter impellētibꝫ. cursum nauis ad ma
re processit. Hoc miraculũ reuerentiā illi⁹ vi
ri cũctos fecit habere prouiciales. Qui cum
esset etiā in aliis rebus eximius. videns cleri
cos etiā de cōtentione litigantiũ negocia faci
entes. nullũ clericuz aliq̄n iudicare p̄cepit. sed
petitiōes postulantiũ ipse suscepit. Rogabat
vnũ fideliũ laycorũ amatorēqꝫ iusticie: vt ipse
litigantibꝫ interesset. ⁊ terminũ iusticie defini
ret. Ob q̄nā rem maximā apud oēs gloriā cō
secutus est. Cũ igit̃ maximianus in vrbe con
stantinopolitana ordinat⁹ fuisset epus. cōsu=
latu bassi ⁊ antimii quita ⁊. xx. die mēsis octo
bris. cause ecclesiastice quieuerunt.

Capitulum .ix.

Jrca hoc tēpus multi iudeoꝝ in cre
ta xp̄iani facti sunt ꝓpter hmōi passi=
onē. Quidā seductor iude⁹ finxit se=
metip̄m esse moysen. ⁊ celit⁹ destinatum. vt iu
deos in filuā illā habitātes p mare deduceret
ip̄m se esse dicēs q̄ olim filios israel p mare ru
brũ saluauerat. Circuibat itaqꝫ toto āno vnā
quāqꝫ illi⁹ insule ciuitatē. suadebatqꝫ iudeis
vt crederēt. monēs vt oēs pecunias atqꝫ pos=
sessiōes relinq̄rent. cũ vtiqꝫ deducti p siccum
mare ad repromissiōis gaudia ꝑuenirēt. At
illi hac spe capti oñe opus ꝓpriũ negligebāt.
cōtemnētes etiā possessiones suas. ⁊ dimitten
tes eas quibuscũqꝫ ꝑsonis. Cũqꝫ venisset di=
es quā designauerat seductor ille iudeus. eo
p̄cedente sequebant̃ omnes cũ coniugibus ⁊
paruis etatibus. deduxitqꝫ ad quandam ru=
pē decliui⁹ incũbentē. iussitqꝫ thermarũ sche
mate semetip̄os euoluerent. Hoc ergo facie=
bant priores. ⁊ cum venirent ad rupes repē=
te moriebant̃. tā dilacerati acutis rupibꝫ q̄ꝫ in
aqua necati. Plus tamē mori potuerunt. nisi

deo prouidēte quidā viri christiani superue=
nissent piscatores atqꝫ negociatores. qui ali=
quoo cū necarent eripientes recrearūt. Tum
malū eoꝝ stulticie sentientes. alios ne semet=
ipsos iactu interficerent tenuerūt. nūciantes
eoꝝ mortē qui primo ceciderant. Qui etiā co
gnoscētes seductionē. culpabāt se eo ꝙ facile
credidissent. Cunqꝫ voluissent illū pimere se
ductorē cōprehendere nequiuerūt. Repente
nāqꝫ disparuit deditqꝫ suspitionē quia fuerit
demon erroneus. humano schemate circum
amictus. Pro hac itaqꝫ passiōe multi tūc cre=
tensiū iudeoꝝ ad xp̄ianam cōuersi sunt fidē.

Capitulum. x.

Preterea incendiū in ciuitate cōstanti
nopolitana factū paulatim puenit
ad thermas q̄ vocant achillee. dein=
de ad locū qui dicit pelargus. ita vt nouatia
noꝝ cōprehenderet eccl'ia. Tunc fertur pau
lū eoꝝ episcopū inter flāmas ecclesie restitisse.
supplicantē deo ne eccl'ia pariter cremaret. Qui
locus exceptus est. ⁊ hacten⁹ septimadecima
die mēsis augusti apud nouatianos collectio
celebrat. Hunc tamen locū non solū christia
ni sꝫ etiā pagani ex eo tēpore venerant. Ma=
ximian⁹ igitur cū duos annos ⁊ sex menses
eccl'iam gubernasset defunctus est consulatu
ariobynde ⁊ asparis die. xij. mensis aprilis in
septimana maiore ieiunioꝝ feria. v. Tūc igit
theodosius impator sapienter cause prospe=
xit. ne rursus de episcopatu seditiōis questio.
aut tumultus in eccl'ia nasceret. Cū adhuc
ergo corpus maximiani iaceret. p̄sentib⁹ epi
scopis p̄cepit intronizare proculū. qđ etiā ro
mani episcopi celestini littere firmauerūt. q̄s
ad cyrillū alexandrie destinauit episcopū. et
ad iohannē antiochenū. ⁊ rursum thessaloni=
censem. docens quia nihil prohiberet alteri⁹
ciuitatis existentē episcopū in aliā demigra=
re. Intronizatus igit proculus exequias ma
ximiani corporis celebrauit. de quo tēpus est
vt pauca dicamus.

Capitulum. xi.

Proculus ab etate prima lector fuit.
apud doctores tamē obseruans zela
tor quidē rethorice. Qui dū ad perfe
ctam venisset etatē. plerūqꝫ cū attico erat epi=
scopo exceptor sermonū eius. Et dū profice
ret ab attico dyaconus ordinat. postea p̄sby=
ter. a sisinnio vero cizici consecrat episcopus
Hec equidē ei p̄mitus prouenerunt. postea
thronū cōstantinopolitane sortitur ecclesie.
Erat eñi vir morib⁹ optimus. ⁊ ab attico viri
liter eruditus. oīa eius imitabat. sed in ista
patientia potior apparebat. Et ille quidē he
reticis se terribilē oportune mōstrabat. iste ve
ro oībus mitis erat. ⁊ sic eos potius ꝙ violē=
ter flectere nitebat. nullā heresim fatigare vo
lens. in hac parte theodosiū imitatus impe=
ratorē. Ille namqꝫ iudicabat contra culpabi
les imperiali nō vti potestate. Hic autē parti
pendebat. si quis de deo non ita saperet sicut
ipse. In hijs igit etiā impator laudabat eū.
cū ⁊ ipse veros sacerdotes imitaret. ⁊ nequa=
ꝙ persequi volentes admitteret. Ego tamen
p̄sumptiue dico. quia māsuetudine oēs ve=
ros sacerdotes euiceret: ob quā causā hostes
suos extra belli certamina subiugabat. sicut
ostendit in iohānē tyranno et facta post hoc
perditione barbaroꝝ.

Capitulum. xij.

Post interitū namqꝫ tyranni barbari
quos ille cōtra romanos suū euoca=
uerat in auxiliū. parati erant roma=
noꝝ fines euadere. Hec imperator consuete
hanc sollicitudinē deo cōmisit. et orationib⁹
occupatus cito promeruit quod q̄siuit. Que
etiā ꝓuenerint barbaris enarrāda sunt. Dux
enim eoꝝ nomie rugas fulmine pcussus in
teriit. secutaqꝫ pestis maximā partē eoꝝ ho=
minū interemit. et nō solū hoc sufficit. sed eti=
am ignis de celo descendēs plurimos q̄ vide
bant remansisse consumpsit. Que res barba
ros in formidinē magnā cōstituit. non solū
quia cōtra gentē romanoꝝ fortissima arma
leuare p̄sumpserat. sed quia sic eos a forti deo
iuuari cōspiciebant. Tunc eñi proculus epi
scopus de ꝓpheria ezechiel coram eccl'ia faci=
ens sermonē de collata salute. ab oībus est
laudatus. Cuius ꝓphetie verba sunt hec. Et
tu fili hominis ꝓpheta in gog p̄ncipe rosmo=
soch ⁊ thobel. iudico eñi eum morte ⁊ sangui
ne ⁊ ymbre diluuij. ⁊ lapidibus grandinis. ⁊
ignē ⁊ sulphur pluam sup eū. ⁊ oēs qui cū
eo sunt. Et post pauca. ⁊ scient quia ego dñs.

Capitulum. xiij.

Habitur impator propter suū mansue
tudinē. et alia plurima prestitit deus
quoꝝ vnum est illud. Erat ei filia ex
eudoxia nomine eudoxia. Hanc valentinia=
nus consobrinus eius hesperiarū partiū ab
eo factus impator petijt vxorē. Cumqꝫ theo

dosius annuisset. cogitabat in medio quodã itineris loco nuptias celebrare. placueratq; vt thessalonicã ambo venirent. Inter hec nũciauit valentinianus ne fatigaretur theodosius. ipse enĩ venturũ se constantinopoli cõpromisit. Cũ ergo partes inuisisset hesperias constantinopoli venit ad nuptias. Quib; celebratis. consulatu ysidori et senatoris vxore sumpta reuersus est.

Capitulum. xiiij.

Non multo post ẽpus proculus eos qui ꝑter iohannis depositionem segregabant ecclesie restituit. sapientiaq; sua eoꝝ tristiciã mitigauit hoc modo. Corpus enĩ iohannis in comanis sepultuz tricesimo quinto anno post deposicionẽ constantinopolim iubẽte imperatore reuocauit. et publice diuulgatũ in ecclesia apostolorũ multo honore recondidit. Quod actum est sexiesdecies consulatu honorij et theodosij septimo decima ianuarij mensis die. Paulus quoq; nouatianorũ ep:scopus eodez cõsulatu. xx. iulij mensis die defunctus est. Qui cũ egrotaret: nec diẽ tam consuetaz transgressus est. nec orationes solitas ꝑtermisit. Cumq; esset morti vicinus. euocauit omnes clericos suos dicens. Cogitate ep:scopũ eligere donec viuo. ne post hec turbas ecclesie nostre sustineant. Illis vero eis potius electionẽ dantib;. paulus ait. Ergo scriptã mihi huiusmodi date ꝓfessionẽ: quia ipm eligimus quẽ ego decreuero. Quibus hoc facientib; atq; subscribentibus marciani presbyteri nomẽ in carta conscripsit atq; signauit. fecitq; ꝑores similit̃ ⁊ signare ꝑsbyteros. eamq; cartam apud marciũ deposuit scytharũ ecclesie nouatianorũ episcopũ dicens. Si vixero mihi redde: si mortuus fuero hic inuenies qui debeat ordiari. Post cui⁹ obitũ tercia die resignantes ⁊ marciani nomẽ inuenientes ei⁹ laudãtes electionẽ. sine vlla mora miserũt in tyberiadez frigie vbi tunc habitabat ⁊ tunc depꝛhensum deduxerunt vicesima prima die eius mensis. ⁊ ordinauerunt episcopum.

Capitulum. xv.

Theodosius igitur imperator pro beneficijs a deo sibi collatis gratias referebat. pluribus honoribus christo suo vota cõpensans. cõiugemq; suã eudoxiaz ad hierosolymã destinauit. Hoc enĩ ⁊ ipa votum habuerat. si filiam videret nuptaz. Que tam hierosolymis ecclesias cõstitutas. q̃z ciuitates positas honorauit. ⁊ cum pergeret. et cum denuo remearet.

Capitulum. xvi.

Proculus autẽ episcopus eodẽ tempore septio decimo impatoris theodosij consulatu rem mirabilez operatus est. quã nullus priorũ fecit episcoporum. Cum enim firmus episcopus cesaree cappadocie mortuus fuisset aderant cesarienses petentes episcopũ. Cumq; cogitaret quẽ eis ordinare debuisset. cõtigit vt ad eum salutandũ die sabbati senatores vniuersi cõuenirent. inter quos erat thalassius. qui prefecture illiriciam ministrauerat dignitatẽ. Cumq; futurus esset sicut habebat fama oriantalem regere ꝑfecturam: missa manu proculus pro ꝑfecture dignitate episcopatũ ei cesariane ciuitatis imposuit. Hec equidẽ in ecclesia illo tempore gerebant. Nos autẽ hic terminuz faciam⁹ hystorie in pace gubernari ecclesias exorantes. Nos ergo o sacratissime homo dei theodore tuam cõpleuimus iussionez. finem faciẽtes hystorie in anno secundo tricesime quinte olimpiadis consulatu septiesdecies imperatoris theodosij.

¶ Explicit liber duodecimus ecclesiastice tripartite hystorie.

Gloria deo.

¶ Incipit Registrũ Ecclesiastice ꝛ Tripartite hystorie: insignia primitiue ecclesie virorum gesta feliciter cõplectentis: libri duodecim.

¶ Incipiunt Capitula Primi libri.

¶ Incipiunt Capitula libri Secundi.

i

¶ Incipiunt Capitula libri Tercij.

¶ Incipiunt Capitula libri Quarti.

¶ Incipiunt Capitula libri Quinti.

¶ Incipiunt Capitula libri Sexti.

¶ Incipiunt Capitula libri Septimi.

¶ Incipiunt Capitula

libri Octaui.

¶ Incipiunt Capitula

libri Noni.

¶ Incipiunt Capitula libri Decimi.

¶ Incipiunt Capitula libri Undecimi.

¶ Incipiunt Capitula libri Duodecimi.

Laus deo.

Historia Imp.